Türkçe

SON ÜÇ CÜZÜN TEFSİRİ

ISBN : 4-135-58-9960-978

TEMEL DİNİ BİLGİLER

Hediyedir Para ile SATILMAZ

www.tafseer.info

Mükaddime

Allah'a hamd olsun. Efendimiz ve peygamberimiz Muhammed'e salât ve selam olsun…

Müslüman kardeşim! Şu dört meseleyi iyi bilmemiz gerekir :

❶ ***İlim*** : Bundan amaç, Allah'ı tanımaktır, Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) 'i ve İslam dinini tanımaktır. Çünkü ilim olmaksızın Allah'a kul olmak/O'na ibadet etmek mümkün değildir. Kim ilimsiz olarak Allah'a ibadet ederse varacağı yer sapıklıktır ve bu konuda Hıristiyanlara benzemiş olacaktır.

❷ ***Amel*** : Kim, bilir de amel etmezse Yahudilere benzemiş olur. Çünkü onlar bildikleri halde amel etmiyorlardı.

Şeytanın hilelerinden birisi de insana, bilmediği için Allah katında mazur sayılacağı yalanını yutturarak onu ilimden uzaklaştırmasıdır! Hâlbuki bu öğrenme imkânına sahip olduğu halde öğrenmeyen kimsenin aleyhinde bir delil olacaktır. Bu, Nuh kavminin de başvurduğu bir hiledir. Onlar öğrenecekleri şeylerin aleyhlerine bir delil olmaması için: ***"Parmaklarını kulaklarına tıkadılar ve elbiselerine büründüler."*** (Nuh: 6).

❸ ***Davet*** : Çünkü âlimler ve dâvetçiler peygamberlerin varisleridirler. Allah Teâlâ İsrailoğullarını lanetlemiştir.

Çünkü onlar: ***"Yaptıkları kötülüklerden birbirlerini menetmiyorlardı. Yaptıkları şey ne kötü idi."*** (Maide: 79). Dâvet ve eğitim-öğretim farz-ı kifayedir. Yeterli sayıda kişi bu farzı yerine getirirse başka hiç kimse günahkâr olmaz. Fakat hiç kimse bunu yapmazsa herkes günahkâr olur.

❹ ***Sabır*** : Müslümanın öğrenirken, öğrendiğiyle amel ederken ve davet ederken çektiği sıkıntılara da sabretmesi gerekir.

Cehaletin ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmak ve öğrenilmesi gerekli olan şeylerin kolayca öğrenilmesini sağlamak için dini bilgilerden yeterli olan en az miktarını, Kur'an-ı Kerim'in son üç cüzünün tefsiri ile birlikte bu küçük kitabın içinde topladık. Çok tekrar edildikleri için bu sureleri tercih ettik. Çünkü bir şeyin hepsi elde edilemiyor diye tamamı terk edilmez.

Bundan dolayı bütün bu konularda özet bilgiler vermeye çalıştık. Bu bilgileri de Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) 'den gelen sahih hadislere dayandırdık. Mükemmele ulaştığımızı iddia etmiyoruz. Çünkü Allah mükemmelliği sadece kendisine tahsis etmiştir. Fakat bu kitap, yada çalışma büyük bir çabanın ürünüdür. Eğer doğru ise Allah'tandır, yanlış ise bizdendir ve şeytandandır. Allah ve Rasûlü yanlışlardan berîdir. Yanlışlarımızda bize yapıcı tenkitlerle yol gösteren kimselere Allah rahmetiyle muamele etsin.

Bu kitabın hazırlanmasında, basılmasında ve dağıtımında emeği geçen herkesi Allah'ın en güzel sekilde mükâfatlandırmasını, onların bu çalışmalarını kabul etmesini ve kendilerine kat kat ecir ve sevap vermesini diliyoruz.

En iyi bilen Allah'tır. Allah'ın salât ve selamı, efendimiz ve peygamberimiz Muhammed'e, ailesine ve bütün arkadaşlarının üzerine olsun.

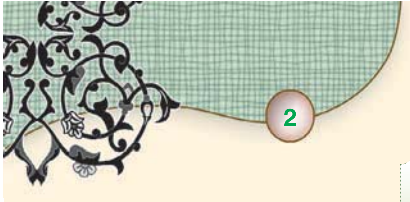
Bu kitap, İslâm âlemindeki birçok âlim ve ilim talebesi tarafından tezkiye ve tavsiye edilmiştir.

Geniş bilgi veya katılım veyahut da kitap siparişi için :

Web : www.tafseer.info **E-mail :** tur@tafseer.info

Gözden Geçirilmiş 3. Baskı

İÇİNDEKİLER

Kur'an Okumanın Fazileti

Allah'a hamd, Allah'ın Rasûlü efendimize, ailesine ve arkadaşlarına salât ve selam olsun.

Kur'an, Allah'ın kelamıdır. Onun diğer sözlere üstünlüğü, Allah'ın yarattıklarına üstünlüğü gibidir. Dili hareket ettiren şeylerin en faziletlisi onu okumaktır.

● **Kur'an'ı öğrenmenin, öğretmenin ve okumanın pek çok fazileti vardır. Bunlardan bazıları şunlardır :**

❁ **Kur'an'ı öğretmenin sevabı:** Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "*Sizin en hayırlınız, Kur'an'ı öğrenen ve öğretendir.*" Bu hadisi Buhârî rivâyet etti.

❁ **Kur'an'ı okumanın sevabı:** Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "*Kim Allah'ın kitabından bir harf okursa onun için bir sevap yazılacaktır ve her sevap on katıyla karşılık bulacaktır.*" Bu hadisi Tirmizî rivâyet etti.

❁ **Kur'an'ı öğrenmenin, ezberlemenin ve onu maharetle okumanın fazileti:** Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "*Kur'an'ı ezberleyerek okuyan kimse meleklerle beraberdir. Dili dönmediği için okumakta güçlük çekene ise iki kat sevap vardır.*" Bu hadisi Buhârî ve Müslim birlikte rivâyet etmişlerdir.

Yine Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "*Kur'an okumasını bilen kişiye şöyle denilir: Oku ve dereceni yükselt. Dünyada okuduğun gibi oku, çünkü senin merteben okuyacağın şeylerin en sonundadır.*" Bu hadisi Tirmizî rivâyet etti.

Hattabî dedi ki: "Gelen rivâyetlerden anlaşıldığına göre Kur'an âyetlerinin sayısı cennetteki mertebelerin sayısı kadardır. Kur'an okuyucusuna denilir ki: Kur'an âyetlerinden okuyabildiğin kadar dereceni yükselt. Kim Kur'an'ın tamamını hakkını vererek okursa âhirette cennetin en yüksek mertebesini ele geçirmiş olur. Kim Kur'an'ın bir parçasını okursa o da o kadarlık bir dereceye yükselir. Sevabın sonu kıraatin sonundadır."

❁ **Çocuğuna Kur'an'ı öğreten kimsenin kazanacağı sevap:** Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "*Kim Kur'an'ı okur ve onunla gereği gibi amel ederse, kıyâmet günü onun anasına ve babasına, ziyası dünya evlerindeki güneşin ziyasından –güneşin evinizde olduğunu düşünsenize!- daha güzel bir taç giydirilir. Onun anasına ve babasına dünyada giymedikleri iki elbise giydirilir. Bunlar bize niçin giydirildi? diye sordukları zaman onlara şöyle denilir: Çocuğunuza Kur'an'ı öğrettiğiniz için.*" Bunu Hâkim rivâyet etti.

❁ **Kur'an'ın âhirette sahibine şefaat etmesi:** Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "*Kur'an'ı okuyun, çünkü o kendisini okuyanların yanına kıyâmet günü şefaatçi olarak gelecektir.*" Bunu Müslim rivâyet etti.

Yine Rasûlullah şöyle buyurdu: "*Oruç ve Kur'an, kıyâmet günü kula şefaat edecekler.*" Bunu Ahmed ve Hâkim rivâyet etti.

❁ **Kur'an'ı okumak ve müzakere etmek için toplanan kimselerin kazanacakları sevap:** Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: *"Allah'ın evlerinden bir evde Allah'ın kitabını okumak ve aralarında müzakere etmek için bir araya gelen topluluk üzerine sekîne iner, onları rahmet kaplar, melekler kuşatır ve Allah kendi yanındaki kimselerin içinde onu da zikreder."* Bunu Ebû Dâvûd rivâyet etti.

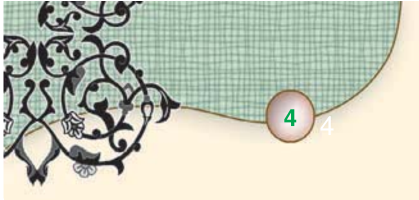
● **Kur'an okumanın âdâbı :** İbn Kesîr, Kur'an okumanın âdâbından bazılarını şöyle zikreder. Bunlardan bazıları şunlardır: Temiz olmadıkça Kur'an'a dokunmamak ve onu okumamak, okumaya başlamadan önce misvak kullanmak/dişleri fırçalamak, en güzel elbisesini giymek, kıbleye yönelmek, esnediği zaman okumayı kesmek, ihtiyaç olmadıkça kıraat esnasında konuşmamak, zihnini kıraate vermek, vaad âyetinde durup istemek, tehdit âyetinde Allah'a sığınmak, mushafı açık bırakmamak, üzerine bir şey koymamak, diğer okuyucuların yanında sesli olarak okumamak ve onu çarşılarda pazarlarda ve gürültülü mekânlarda okumamak."

● **Kur'an nasıl okunur :** Enes *radıyallahu anh*'e Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) 'in Kur'an'ı nasıl okuduğu soruldu. Şöyle dedi: *"Medleri çekerek okurdu. Besmeleyi okuduğu zaman Allah ismini çekerdi, Rahmân'ı çekerdi, rahîm'i çekerdi."* Bunu Buhârî rivâyet etti .

● **Kur'an okuma sevabının katlanması :** Allah için ihlâsla Kur'an okuyan herkes sevaba nâil olur. Fakat anlayarak, düşünerek ve kalp huzuru ile okuduğu zaman bu sevap kat kat artar ve çoğalır. Okuduğu her bir harf için on sevaptan yedi yüz sevaba kadar sevap yazılır.

● **Kur'andan gece ve gündüz okunacak miktar :** Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) 'in ashabı her gün ne kadar Kur'an okuyacaklarını belirlerdi ve hiç kimse yedi günden daha az bir sürede Kur'an'ı hatmetmezdi. Üç günden daha az bir sürede Kur'an'ı hatmetmek yasaklanmıştı. O halde degerli kardeşim,sen de vaktini kur'an okuyarak değerlendir.Günlük okuyacağın miktarı belirle.Ne olursa olsun belirlediğin miktarı okumayı terk etme.Az da olsa devamlı yapılan şey,kesintili olarak yapılan şeyden daha hayırlıdır. Dalgınlıkla veya uyku sebebiyle okuyamadığın kısmı ertesi gün okuyarak telafi et. Rasulullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:"Kim gece kalkamayıp Kur'an'dan ayırdığı bölümü okuyamazsa,onu sabah namazı ile öğle namazı arasında okusun.Bu taktirde gece okumuş gibi kendisine sevab yazılır." Bunu Müslim rivayet etti.

Hangi şekilde olursa olsun Kur'anı terk edenlerden ve unutanlardan olma.Okumayı ve onun üzerinde düşünmeyi veya onunla amel etmeyi veya onunla şifa istemeyi terketme.

FÂTİHA SÛRESİ (1. Sûre)

Kur'ân-ı Kerim bu sûre ile başladığı için bu sûre "Fâtihatu'l-Kitâb" diye isimlendirilmiştir. Çünkü mushafı yazan bir hattat ilk önce bu sûreyi yazar. Yüce Kitâb'ı okuyan bir okuyucu ilk önce bu sûreyi okur. Hâlbuki Kur'ân'ın ilk nâzil olan âyetleri bu sûrenin âyetleri değildir. Bir görüşe göre Mekkîdir, bir görüşe göre Medenîdir. Fatihatu'l-Kitâb, Ummu'l-Kitâb, Hamd Sûresi, Namaz Sûresi ve Vâkiye gibi isimleri vardır. Bu sûrenin fazileti hakkında birtakım hadisler rivâyet edilmiştir. Bu hadislerden birisinde Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmaktadır: **"Elhamdulillah Rabbil-Âlemîn sûresi es-Seb'ul-Mesâni'dir ve bana verilmiş büyük Kur'ân' dır."** Bu hadisi Buhârî ve Ahmed tahriç etmişlerdir.

(1) **"Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla"** Kur'ân sûrelerinin tamamının başındaki besmeleler birer âyet değil, bilâkis iki sûreyi birbirinden ayıran, okunması müstehap birer fasıladır. Sadece Tevbe sûresinin başında besmele okunması mekrûhtur. **"Allah"** lafzı Allah'tan başkası için kullanılmayan özel bir isimdir. Aslı "İlâh" kelimesinden gelir. İlah kelimesi, ister hak olsun ister bâtıl olsun ibadet edilen her ma'bud için kullanılırdı fakat sonraları genellikle hak Ma'bud için kullanılır olmuştur. **Rahmân ve Rahîm,** rahmet kökünden türeme iki isimdir. Rahmân, Rahîmden daha kapsamlıdır. Rahmân ismi Allah'tan başkası için kullanılmamıştır.

(2) **"Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur."** Hamd, isteyerek yapılan bir iyilik sebebiyle birisini diliyle övmektir. Hamd sadece dil ile yapılır. Şükür ise dil, kalp ve azalarla yapılır. Şükür ancak bir nimet karşılığında yapılır. Hamd ise bir nimete karşılık olmasa dahi övülenin mükemmelliği sebebiyle yapılır. Hamd de, şükür de Allah içindir. **Rab:** Allah'ın isimlerinden bir isimdir. Allah'tan başkası için ancak isim tamlaması halinde kullanılabilir. Mesela, evin sahibi anlamında "Rabbu'l-beyt" denilir. Rab: Malik, efendi, ıslah edici yönetici ve ma'bud anlamlarına gelir. **Âlem kelimesinin** çoğuludur. O da Allah'tan başka bütün varlıkları, kapsar. Âlem sadece akıl sahibi olanlardır da denilmiştir Bunlar da; insanlar, cinler, melekler ve şeytanlar olmak üzere dört gruptur.

(3) Allah'ın **"Âlemlerin Rabbi"** diye vasıflandırılmasında korkutma anlamı da bulunduğu için hemen beraberinde Rahmân ve Rahîm isimleri zikredilmiştir. Çünkü bunlarda teşvik etme ve bir istek uyandırma anlamı vardır. Allah'ın sıfatları içinde korkutucu ve ümitlendirici sıfatların birlikte zikredilmesi O'na itaate en iyi şekilde yardım edecek bir üsluptur.

(4) **"Din gününün sahibidir / mâlikidir.** Din günü: Allah Teâlâ'nın kullarını mükâfatlandırdığı ve cezalandırdığı gündür. Katâde'nin şöyle dediği rivâyet edilmiştir: Din günü, Allah'ın kullarına amellerinin karşılığını vereceği gündür.

(5) **"Yalnız sana ibadet eder ve yalnız senden yardım dileriz."** Sadece sana ibadet ederiz ve sadece senden medet bekleriz. Senden başkasına ibadet etmeyiz ve senden başkasından yardım istemeyiz. **İbadet:** tevâzu ile Boyun eğmenin ve itaatin en ileri derecesidir. **Şeriatta/ dinde ibadet:** sonsuzle sevgi, tam bir itaat ve korkudan ibarettir. İbadet istianeden/ yardım dilemeden önce zikredildi, çünkü Allah'tan yardım dilemek için ilk olarak ibadetle tevessül edilir, istiânede bulunmanın birinci aracı ibadettir. İbn Abbâs ayetteki 'yu şöyle tefsir eder: Ey Rabbimiz! Yalnız seni birleriz ve başkasından değil, yalnız senden korkarız. Başkasından değil Sana olan itaatimizde ve bütün işlerimizde de yalnız senden yardım isteriz.

(6) **"Bizi doğru yola ilet."** Doğru yola iletmek diye tercüme ettiğimiz **hidayet iki türlüdür: Birincisi: Hidâyet-i Tevfik: Başarıya ulaştırmaktır.** Bu, sadece Allah'a mahsustur. Şu âyette sözü edilen hidayet bu türden bir hidayettir:**"Sen dilediğini hidayete erdiremezsin; bilakis, Allah dilediğine hidâyet verir."** (Kasas:56) İkincisi ise, Hidâyet-i İrşad: Yani rehberlik ve irşad hidâyetidir ki bu Rasûllerin ve onların ilim sahibi izleyicilerinin ve davetçilerin görevidir. Şu âyette sözü edilen hidayet bu türden bir hidayettir: **"Şüphesiz sen hidayeti/doğru bir yolu göstermektesin"** (Şura:52). **Sırat-ı müstakîm,** hiçbir eğriliği olmayan yol demektir. Ayette bununla İslam'ın yolu kastedilmektedir.

(7) **"Nimete erdirdiğin kimselerin yoluna"** ilet. Bunların kimler olduğu Allah'ın şu âyetinde zikredilmektedir: **"Kim Allah'a ve Rasûle itaat ederse, işte onlar Allah'ın nimetine eriştirdiği Rasûllerle, dosdoğru olanlarla, şehitlerle ve iyilerle beraberdirler. Onlar ne iyi arkadaştırlar!"** (Nisa:69). **"Gazaba uğrayanların yoluna değil."** Bunlar Yahudilerdir. **"Sapanların yoluna da değil."** Bunlar da Hıristiyanlardır. Çünkü Yahudiler hakikati biliyorlardı, buna rağmen onu terk ettiler ve ondan saptılar. Bu sebeple Allah'ın gazabını hak ettiler. Hıristiyanlar ise cehaletleri sebebiyle haktan saptılar ve Îsâ hakkında apaçık bir sapıklığa düştüler. Ahmed ve İbn Mâce, Rasûle (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu rivâyet ederler: "Yahudiler sizin selâmınızı ve âmîn demenizi kıskandıkları kadar başka hiçbir şeyinizi kıskanmadılar."

Âmîn kelimesinin anlamı: Allah'ım bizim için kabul et, demektir. Amîn, kelimesi fotiha-dan olmayip onu söylemek sünnettir.

MÜCÂDELE SÛRESİ (58. SÛRE)

(1) **“Muhakkak ki Allah kocası hakkında seninle tartışan o kadının sözünü işitti.”** Yani kocasının durumu hakkında sana defalarca sözlü olarak başvuran ve Allah'a şikâyette bulunan kadını Allah işitmiştir. Âişe (radiyallahu anhâ)'dan şöyle rivâyet edildi: Her şeyi işiten Allah-u teâlâ Yüceler Yücesidir. Ben Havle binti Sa'lebe'nin söylediği şeyleri, bazılarını anlamamakla beraber duydum. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e şikâyette bulunuyor ve şöyle diyordu: Ey Allah'ın Rasûlü! Kocam benim gençliğimi yedi bitirdi. Ona çocuklar verdim. Nihâyet yaşlandım, nesilden kesildim şimdi de bana zıhar yaptı. Allah'ım, şikâyetimi sana arz ediyorum. (Hadisin devamında Âişe) şöyle dedi: Çok geçmedi, Cebrâil bu âyetleri indirdi. Kocası Evs b. Sâmit'tir, Evs, Ensardandır. **“Allah konuşmanızı dinliyordu.” “Şüphesiz Allah işitendir, görendir.”**

(2) **“İçinizden zıhar ile kadınlarından ayrılmaya kalkışanlar bilmelidirler ki...”** Zıharın manası bir erkeğin karısına: Sen bana anamın sırtı gibisin, demesidir. Bunun bir zıhar olduğunda ihtilâf yoktur. **“O kadınlar onların anaları değildir.”** Bu onların bir yalanından ibarettir. Böylece eşlerine zıhar yapan erkekler kınanmakta ve azarlanmaktadır. **“Onların anaları ancak kendilerini doğuran kadınlardır.” “Şüphesiz onlar çok çirkin ve yalan söz söylüyorlar.”** Yani zıhar yapan erkekler bu sözleriyle çirkin bir şey, şeriatın hoşlanmadığı tiksindirici bir söz söylüyorlar. (Çünkü zıhar, onun cinsel ilişkide bulunduğu karısını anasına benzetmesidir. Bu anasına karşılık bir saygısızlıktır ve ona bir hakarettir.) Âyetin metninde geçen “zûr” kelimesi “yalan” demektir. **“Şüphesiz Allah çok affedici, çok bağışlayıcıdır.”** Çünkü kendilerini bu kötülükten kurtarmak için Allahu teâlâ onlara keffareti farz kılmıştır.

(3) **“Kadınlarına zıhar ile ayrılmaya kalkıp da sonra dediklerinden dönenler..”** Yani zıhar yapmadan önceki gibi onlarla tekrar cinsel ilişki kurmak isteyenler, **“bir köle azat etmelidirler.”** Yani onların, söyledikleri bu sözden dolayı bir köle veya câriyeyi özgürlüğüne kavuşturmaları gerekir. Denildi ki: dediklerini geri almak demek, boşanmaya güçleri yettiği halde zıhardan sonra onları eş olarak tutmaya dönmek demektir. **“Birbirlerine dokunmadan önce”** Burada birbirlerine dokunmaktan kastedilen şey cinsel ilişkidir. Demek ki zıhar yapan bir erkeğin

سُورَةُ المُجَادَلَةِ — ترتيبها ٥٨ — آياتها ٢٢

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْتَكِي إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا ۚ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ﴿١﴾ الَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنكُم مِّن نِّسَائِهِم مَّا هُنَّ أُمَّهَاتِهِمْ ۖ إِنْ أُمَّهَاتُهُمْ إِلَّا اللَّائِي وَلَدْنَهُمْ ۚ وَإِنَّهُمْ لَيَقُولُونَ مُنكَرًا مِّنَ الْقَوْلِ وَزُورًا ۚ وَإِنَّ اللَّهَ لَعَفُوٌّ غَفُورٌ ﴿٢﴾ وَالَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِن نِّسَائِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِّن قَبْلِ أَن يَتَمَاسَّا ۚ ذَٰلِكُمْ تُوعَظُونَ بِهِ ۚ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٣﴾ فَمَن لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ مِن قَبْلِ أَن يَتَمَاسَّا ۖ فَمَن لَّمْ يَسْتَطِعْ فَإِطْعَامُ سِتِّينَ مِسْكِينًا ۚ ذَٰلِكَ لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ۚ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ ۗ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٤﴾ إِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ كُبِتُوا كَمَا كُبِتَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ ۚ وَقَدْ أَنزَلْنَا آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ ۚ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿٥﴾ يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا ۚ أَحْصَاهُ اللَّهُ وَنَسُوهُ ۚ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿٦﴾

keffâret ödemedikçe zıhar yaptıgı kadınla cinsel ilişkide bulunması caiz değildir. **“Bu”** sözü edilen hüküm ile **“size öğüt veriliyor.”** Yani size bu emrediliyor veya sizin zıhar yapmanız bu hükümle engelleniyor. **“Allah yaptıklarınızdan haberdardır.”**

(4) **“Kim (köle azat etme imkânı) bulamazsa, hanımıyla temas etmeden önce ardı ardına iki ay oruç tutmalıdır.”** Yani mülkiyetinde azat edeceği bir köle yoksa, köle azad edecek miktarda paraya sahip olmazsa veya satın alabileceği bir köle bulamazsa ara vermeden ardı ardına iki ay oruç tutması gerekir. Eğer hiçbir mazereti olmadığı halde oruca ara verirse yeniden tutmaya başlar. **“Kimin buna gücü yetmezse”** yani ardı ardına iki ay oruç tutmaya gücü yetmezse, **“altmış fakiri doyurmalıdır.”** Her bir fakire buğday veya hurma veya pirinç gibi yiyeceklerden yarım ölçek yiyecek vermelidir. Onlara doyuncaya kadar hazır yemek yedirmesi veya onları doyuracak parayı vermesi câizdir. **“Bunlar Allah'a ve Resûlüne hakkıyla iman etmeniz içindir.”** Yani Allah'ın bunu emrettiğini, din olarak belirlediğini tasdik etmeniz, dinin sınırlarında

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَا يَكُونُ
مِنْ نَجْوَىٰ ثَلَاثَةٍ إِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ وَلَا خَمْسَةٍ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ
وَلَا أَدْنَىٰ مِنْ ذَٰلِكَ وَلَا أَكْثَرَ إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ أَيْنَ مَا كَانُوا ثُمَّ يُنَبِّئُهُمْ
بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٧﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ
نُهُوا عَنِ النَّجْوَىٰ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَيَتَنَاجَوْنَ بِالْإِثْمِ
وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَتِ الرَّسُولِ وَإِذَا جَاءُوكَ حَيَّوْكَ بِمَا لَمْ يُحَيِّكَ
بِهِ اللَّهُ وَيَقُولُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ لَوْلَا يُعَذِّبُنَا اللَّهُ بِمَا نَقُولُ حَسْبُهُمْ
جَهَنَّمُ يَصْلَوْنَهَا فَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿٨﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا
تَنَاجَيْتُمْ فَلَا تَتَنَاجَوْا بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَتِ الرَّسُولِ وَتَنَاجَوْا
بِالْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٩﴾ إِنَّمَا النَّجْوَىٰ
مِنَ الشَّيْطَانِ لِيَحْزُنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَلَيْسَ بِضَارِّهِمْ شَيْئًا
إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٠﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ
آمَنُوا إِذَا قِيلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوا فِي الْمَجَالِسِ فَافْسَحُوا يَفْسَحِ
اللَّهُ لَكُمْ وَإِذَا قِيلَ انْشُزُوا فَانْشُزُوا يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا
مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿١١﴾

durmanız, bu sınırı aşmamanız ve çok çirkin bir şey ve yalan bir söz olan zıharı bir daha yapmamanız için biz bu hükümleri koyduk. “**Bunlar**” yani bu hükümler “**Allah’ın sınırlarıdır.**” Allah’ın sizin için belirlediği sınırları aşmayınız. Böylelikle Allah zıharın bir masiyet olduğunu ve sözü edilen keffaretin affı ve bağışlanmayı sağlayacağını açıklamıştır. “**Kâfirler için**” yani Allah’ın sınırlarında durmayan kâfirler için “**elem verici bir azap vardır.**” Bu da cehennem azabıdır.

(5) “**Allah’a ve Rasûlüne karşı gelenler**” المحادة/*el-Muhaddetu*, düşmanlık etmek ve muhalefet etmek demektir. “**Öncekilerin alçaltıldığı gibi alçaltılacaklardır.**” Yani zillete düşürülecekler ve rezil rüsvâ edileceklerdir. “**Oysa biz apaçık âyetler indirmiştik. Kâfirler için küçük düşürücü bir azap vardır.**”

(6) “**O gün ki Allah onları toplu olarak diriltecek.**” Yani hepsini birden topluca tek bir defada diriltecek ve onlardan diriltilmedik kimse kalmayacak. “**Ve yaptıklarını kendilerine haber verecek**” Onların aleyhine tam bir delil olması için dünyadaki kötü amellerini haber verecek. “**Allah onları tek tek saymış ve tespit etmiştir.**” Yani Allah onların hepsini saymıştır. Hiç birsey O’nun bilgisi dışında degildir. “**Onlar ise yaptıklarını unutmuşlardır.**” Onlar bunları akıllarında muhafaza etmedikleri halde amel defterlerinde hazır ve yazılı olarak bulmuşlardır. “**Allah her şeye şahittir.**” Her şeyden haberdardır, her şeyi görmektedir.

(7) “**Görmüyor musun ki Allah göklerdeki ve yerdeki her şeyi bilmektedir?**” Yani O’nun ilmi göklerdeki ve yerdeki her şeyi kuşatır. Onlardaki hiçbir şey O'na gizli kalmaz. “**Üç kişinin gizli konuştuğu yerde**” gizli konuşanlar üç kişi olmaktan çıkar. “**Dördüncüsü mutlaka O’ dur.**” Bu gizli konuşmadan haberdar olanların içine O da katılır. “**Beş kişinin gizli konuştuğu yerde altıncısı mutlaka O’dur.**” Çünkü yüceler yücesi Allah, az olsun çok olsun ilmiyle tümüyle beraberdir. Gizliyi ve açığı bilir. Hiçbir şey O’na gizli kalmaz. “**Bunlardan az veya çok, ne olurlarsa olsunlar**” yani bir kişi, iki kişi gibi bu sözü edilen sayıdan ister az olsunlar, isterse altı ve yedi kişi gibi çok olsunlar. “**Allah mutlaka**” ilmiyle “**onlarla beraberdir.**” Gizli konuştukları şeyi bilir. Bundan hiçbir şey O’na gizli kalmaz. “**Nerede bulunurlarsa bulunsunlar,**” hangi mekânda olurlarsa olsunlar Allah bunları bilir. “**Sonra kıyâmet günü, işlediklerini onlara haber verecektir.**” Gizli konuşmalarının Allah’a gizli kalmadığını bilmeleri için haber verecek, bir de kötü maksatla gizli konuşanları ayıplamak, kınamak ve delil ile susturmak için haber verecektir. “**Muhakkak ki Allah her şeyi hakkıyla bilendir.**”

(8) “**Bakmaz mısın şunlara, gizli konuşmadan nehyedildiler de sonra dönüp nehyolundukları şeyi yapıyorlar.**” Yahudiler yanlarından müminlerden birisi geçerken mümin kişi kötü bir şeyi konuştuklarını zannetsin diye hemen aralarında gizli gizli konuşmaya başlarlardı. Allah teâlâ onları menettiği halde onlar bu huylarından vazgeçmediler. Bunun üzerine bu âyet indi: “**Günahı fısıldaşıyorlar.**” Yani müminleri gıybet ediyor, yalan ve zulüm ile onlara haksızlık ediyorlardı. “**düşmanlık olan şeyler**” Müminlere düşmanlığı konuşuyorlardı. “**Peygamber’e muhalefeti**” konuşuyorlardı. “**Sana geldiklerinde seni, Allah’ın selamlamadığı şekilde selamlıyorlar.**” Kast edilenler Yahudilerdir. Çünkü içlerinden ölümü kast ettikleri halde zâhiren selamı kastederek “es-sâmu aleyk” (yani ölüm üzerine olsun) diyorlardı. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) de onlara karşılık olarak: “ve Aleykum” yani “size

de" diyordu. "**Kendi içlerinden de şöyle söylüyorlardı:**" Yani kendi aralarında da şöyle diyorlardı: "**Bu söylediklerimiz yüzünden Allah'ın bize azap etmesi gerekmez miydi?**" Yani diyorlardı ki: Eğer Muhammed bir rasûl olsaydı onu hafife alan bu sözlerimizden dolayı Allah bize azap ederdi. Bunun anlamı hakkında şöyle de denilmiştir: Eğer O bir rasûl olsaydı "size de" dediği zaman onun bu bedduası kabul edilirdi ve biz hemen ölürdük, diyorlardı. "**Cehennem onlara yeter.**" Yani hemen şimdi ölmek yerine cehennemin azabı onlara yeter, demektir."**Oraya gireceklerdir. Ne kötü dönüş yeridir orası!**"

(9) "**Ey iman edenler! Aranızda gizli konuşacağınız zaman günahı, düşmanlığı ve Peygamber'e karşı gelmeyi fısıldaşmayın.**" Yahudilerin ve münafıkların yaptığı gibi yapmayın. "**İyilik ve takvayı konuşun**" Yani itaati ve masiyeti terki konuşun. "**Huzuruna toplanacağınız Allah'tan korkun**" Çünkü Allahu teâlâ yaptıklarınızdan dolayı sizleri cezalandıracaktır.

(10) "**Gizli konuşmalar**" yani günah, düşmanlık ve Peygamber'e düşmanlık için yapılan konuşmalar başkasından değil, "**şeytandandır.**" Yani onun süslemesi ve kandırmasının bir sonucudur. "**Bu, iman edenleri üzmek içindir.**" Yani şeytanın gayesi müminlere kötülük yapmak, Yahudi ve münafıkların kendileri hakkında bir tuzak kurdukları vehmini vererek onları üzmektir. "**Oysa şeytan, Allah'ın izni olmadıkça, müminlere hiçbir zarar veremez.**" Yani ne şeytanın, ne de onun süslediği gizli konuşmaların Allah dilemedikçe müminlere hiçbir şekilde zararı olamaz. "**Müminler sadece Allah'a dayanıp güvensinler.**" Yani işlerini Allah'a havale etmek, şeytandan O'na sığınmak ve şeytanın güzel gösterdiği fısıldaşmayla ilgilenmemek suretiyle Allah'a güvenip dayansınlar. Buhârî, Müslim ve diğer hadisçilerin İbn Mes'ûd'dan naklettiklerine göre Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur: "*Üç kişi bir arada bulunduğunuzda iki kişi birbiriyle fısıldaşmasın; fısıldaşırlarsa bu üçüncü kişiyi üzer.*"

(11) "**Ey iman edenler! Size, meclislerde yer açın denildiği zaman yer açın**" Allahu teâlâ, meclislerde gelenlere yer açmak ve orada sıkışıklığa meydan vermemek için müminlerin birbirlerine yer açmak suretiyle nezaket göstermelerini emretmiştir. Katâde ve Mücâhid dediler ki, Rasûl (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'in meclisinde bulunmak için insanlar birbirleriyle yarış ederlerdi. Bunun üzerine birbirlerine yer açmaları emredildi. "**ki Allah da size genişlik versin.**" Yani yeri genişletin ki Allah da size cennette genişlik versin. Bu meclis ister savaş meclisi olsun, ister zikir meclisi olsun, isterse Cuma meclisi olsun Müslümanların hayır ve sevap kazanmak için toplandıkları her türlü meclisi kapsar. Herkes önceden geldiği mekânda daha çok hak sahibidir. Fakat sonra gelen Müslüman kardeşi için de yer açmalıdır. Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'in şöyle buyurduğu nakledilmektedir: "Hiç kimse bir başkasını oturduğu yerden kaldırıp da onun yerine oturmasın. Fakat yer açsınlar ve mekânı genişletsinler." "**Kalkın denildiği zaman da hemen kalkın.**" [Mecliste, dince ve ilimce daha faziletli birisinin oturabilmesi için oturanlardan bazılarından kalkmaları istenildiği zaman hemen kalksınlar.] "**Ki, Allah içinizden inanmış olanları ve kendilerine ilim verilenleri derecelerle yükseltsin.**" Yani sizden ilim verilenlerin dünyadaki saygınlıklarını yüksek derecelere çıkartsın, ahirette de sevaplarını artırsın. Çünkü kim imanı ve ilmi kendisinde birleştirirse önce imanıyla Allah onun derecelerini yükseltir, sonra ameliyle derecelerini yükseltir. Meclislerde yüksek bir itibar görmesi de bu cümledendir. "**Allah yaptıklarınızdan haberdardır.**"

(12) "**Ey iman edenler! Peygamberle özel olarak konuşacağınızda, bu konuşmanızdan önce bir sadaka verin.**" Yani kendi işlerinizden herhangi bir işinizi Peygamber'le gizli olarak konuşmak istediğiniz zaman bundan önce bir sadaka verin, demektir. Bu âyet nâzil olunca batıl ve boş şeylerle Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'i meşgul edenler artık bundan vazgeçtiler. Çünkü onlar özel konuşma talebinde bulunmadan önce sadaka vermiyorlardı. Bu âyetin hükmü müminlere de ağır geldi ve pek çoğunun maddi durumu zayıf olduğu için sadaka veremediler ve Peygamber'le özel görüşme talebinde bulunamadılar. Bundan sonra gelen âyetle Allah onlara bir kolaylık getirdi. "**Bu,**" yani özel görüşme talebinden önce vereceğiniz sadaka "**sizin daha iyi ve daha temiz olmanız içindir.**" Çünkü bunda Allah'a itaat vardır. "**Eğer sadaka verecek bir şey bulamazsanız**" üzülmeyin "**Allah şüphesiz bağışlayandır, merhametlidir.**" Yani onlardan kim bu sadakayı verebilme imkânını bulamazsa sadaka vermeden de özel görüşme talebinde bulunmasında sakınca yoktur.

(13) "**Gizli bir şey konuşmadan önce sadakalar vermekten korktunuz mu**" Yani

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا نَٰجَيْتُمُ ٱلرَّسُولَ فَقَدِّمُواْ بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَىٰكُمْ صَدَقَةً ذَٰلِكَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَأَطْهَرُ فَإِن لَّمْ تَجِدُواْ فَإِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٢﴾ ءَأَشْفَقْتُمْ أَن تُقَدِّمُواْ بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَىٰكُمْ صَدَقَٰتٍ فَإِذْ لَمْ تَفْعَلُواْ وَتَابَ ٱللَّهُ عَلَيْكُمْ فَأَقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتُواْ ٱلزَّكَوٰةَ وَأَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَٱللَّهُ خَبِيرٌۢ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٣﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى ٱلَّذِينَ تَوَلَّوْاْ قَوْمًا غَضِبَ ٱللَّهُ عَلَيْهِم مَّا هُم مِّنكُمْ وَلَا مِنْهُمْ وَيَحْلِفُونَ عَلَى ٱلْكَذِبِ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿١٤﴾ أَعَدَّ ٱللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا إِنَّهُمْ سَآءَ مَا كَانُواْ يَعْمَلُونَ ﴿١٥﴾ ٱتَّخَذُوٓاْ أَيْمَٰنَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّواْ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ فَلَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿١٦﴾ لَّن تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَٰلُهُمْ وَلَآ أَوْلَٰدُهُم مِّنَ ٱللَّهِ شَيْـًٔا أُوْلَٰٓئِكَ أَصْحَٰبُ ٱلنَّارِ هُمْ فِيهَا خَٰلِدُونَ ﴿١٧﴾ يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ ٱللَّهُ جَمِيعًا فَيَحْلِفُونَ لَهُۥ كَمَا يَحْلِفُونَ لَكُمْ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ عَلَىٰ شَيْءٍ أَلَآ إِنَّهُمْ هُمُ ٱلْكَٰذِبُونَ ﴿١٨﴾ ٱسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ ٱلشَّيْطَٰنُ فَأَنسَىٰهُمْ ذِكْرَ ٱللَّهِ أُوْلَٰٓئِكَ حِزْبُ ٱلشَّيْطَٰنِ أَلَآ إِنَّ حِزْبَ ٱلشَّيْطَٰنِ هُمُ ٱلْخَٰسِرُونَ ﴿١٩﴾ إِنَّ ٱلَّذِينَ يُحَآدُّونَ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥٓ أُوْلَٰٓئِكَ فِي ٱلْأَذَلِّينَ ﴿٢٠﴾ كَتَبَ ٱللَّهُ لَأَغْلِبَنَّ أَنَا۠ وَرُسُلِيٓ إِنَّ ٱللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٢١﴾

bunu yapacağınız zaman fakir ve yoksul düşeceğinizden mi korktunuz? Mukâtil dedi ki: Bu uygulama on gece devam etti, sonra neshedildi. **"Madem ki, yapmadınız."** Size ağır geldiği için görüşme öncesi size emredilen sadakayı vermediniz. **"Allah da, sizi affetti."** Size sadakayı terk etme ruhsatını verdi. **"Öyleyse namazı kılın, zekâtı verin, Allah'a ve Peygamberine itaat edin."** Yani özel görüşme öncesi sadaka vermeniz size ağır geldiği zaman namaza ve zekâta sebat edin, Allah'a ve Rasûlüne de itaat edin. **"Allah yaptıklarınızdan haberdardır."** Yaptıklarınızın karşılığını verecektir.

(14) **"Allah'ın kendilerine gazap ettiği bir topluluğu dost edinenleri görmedin mi?"** Bunlar Yahudileri dost edinen münafıklardır. Allah'ın gazabına uğrayan topluluk da Yahudilerdir. **"Onlar ne sizdendirler, ne de onlardandırlar."** Nitekim Allah teâlâ onlar hakkında şöyle buyurmaktadır: "***İkisi arasında bocalayıp dururlar; ne onlarla ne bunlarla olurlar***." (Nisa: 143). [Bunların Yahudiler olması da muhtemeldir. Yani müminlere deniliyor ki: Yahudiler ne sizdendirler ne de münafıklardandırlar. O halde münafıklar onları ne diye dost ediniyorlar ki?] **"Yalan yere yemin ediyorlar"** Yani kendilerinin de Müslüman olduklarına dair yemin ediyorlar veya Yahudilere haber sızdırmadıklarına dair yemin ediyorlar. **"bilerek"** yani yemin ettikleri şeyin yalan olduğunu, gerçeği ifade etmediğini bilerek yemin ediyorlar.

(15) **"Allah onlara çetin bir azap hazırlamıştır."** Bu dostluk ve yalan yere yemin etmeleri sebebiyle. **"Gerçekten onların yaptıkları şey çok kötüdür!"**

(16) **"Yeminlerini kalkan edindiler de"** Onlar küfür sebebiyle öldürülmekten sakınmak için yalan yere yemin ediyorlardı ve bu yeminleri canlarının önünde bir siper ve örtü olarak kullanıyorlardı. Kalpleri inanmadığı halde ölüm korkusuyla dilleriyle iman ediyorlardı. **"Allah yolundan alıkoydular."** Yani engelleyici faaliyetlerle, Müslümanların durumunu zayıf göstermekle ve onların şevkini kırmakla insanların İslam'a girmelerine mani oldular. **"Bu yüzden onlara alçaltıcı bir azap vardır."** Bu azap onları küçük düşürecek ve rezil rüsva edecektir.

(17) **"Malları ve çocukları, onlara Allah katında hiçbir fayda sağlamaz. Onlar cehennemliktir! Orada temelli kalacaklardır."**

(18) **"Allah, onların hepsini tekrar dirilttiği gün, size yemin ettikleri gibi O'na da yemin ederler."** Yani dünyada iken size yemin ettikleri gibi, kıyâmet günü Allah'a da yalan yere yemin ederler ve derler ki: Vallahi ey Rabbimiz biz bunu yapmadık. Bu onların ne kadar bedbaht ve zavallı olduklarını gösterir. Çünkü kıyâmet günü gerçekler ortaya çıkacağı ve her şey apaçık müşahede edileceği için bilinir hale gelecektir. **"Kendilerinin bir şey üzerinde olduklarını sanırlar."** Yani bu yalan yeminleriyle ahirette faydalı bir şey elde edeceklerini veya bir zararı def edeceklerini zannederler. Nitekim dünyada iken de böyle zannediyorlardı. **"İyi bilin ki onlar gerçekten yalancıdırlar."**

(19) **"Şeytan onlara hâkim olmuş,"** galip gelmiş, onları kuşatmış **"ve Allah'ı onlara unutturmuştur."** Böylece O'nun emirlerini ve O'na itaati terk etmişlerdir. **"İşte onlar şeytanın taraftarlarıdır."** Onun askerleri, izleyicileri ve cemaatidirler. **"İyi bilin ki şeytanın taraftarları hep kayıptadırlar."** Çünkü onlar cenneti cehennemle, hidâyeti sapıklıkla sattılar. Allah'a ve Rasûlüne karşı yalan uydurdular ve yalan yere yeminler ettiler. Bu sebeple

dünyada ve ahirette hüsrana uğrayacaklardır.

(20) **“Allah’a ve Rasûlüne karşı gelenler;”** المحادّة/*muhâdde* kelimesinin anlamı bu surenin başında geçti. **“İşte onlar en aşağılık kimselerin arasındadırlar.”** Dünyada ve ahirette Allah’ın alçalttığı kimseler cümlesindendirler.

(21) **“Allah, andolsun ki ben ve Peygamberlerim galip gelecektir, diye yazmıştır.”** Yani Allah ezeldeki ilmine dayanarak şöyle hükmetmiştir: Ben ve elçilerim hüccetle ve kudretle mutlaka galip geleceğiz. **“Şüphesiz Allah güçlüdür, galiptir.”** Dostlarına yardıma gücü yeter, düşmanlarına galip gelir, hiç kimse O’na galip gelemez.

(22) **“Allah’a ve ahiret gününe iman eden bir toplumu Allah ve Rasûlüne düşmanlık edenlerle dostluk ettiğini göremezsin..”** Yani Allah’a ve Rasûlüne düşmanlık edenleri ve onlara muhalefet edenleri sevdiklerini göremezsin, demektir. **“Babaları, oğulları, kardeşleri yahut akrabaları da olsa”** yani Allah’a ve Rasûlüne düşmanlık edenler babaları bile olsalar onlarla dost olmazlar. Çünkü iman onları bundan alıkoyar ve mani olur. İmanı gözetmek, babalığı, evlatlığı ve akrabalığı gözetmekten daha önemlidir. **“İşte Allah onların”** yani Allah’a ve Rasûlüne düşman olanlarla dostluk etmeyenlerin. **“kalblerine imanı yazmış”** yani imanı yerleştirmiştir. Bir yoruma göre onların kalbinde imanı yaratmıştır. Bir yoruma göre de imanı orada toplamıştır. **“ve katından bir ruh ile onları desteklemiştir.”** Yani onları dünyada düşmanları karşısında yardımıyla destekledi. Onlara olan yardımını ruh diye isimlendirdi. Çünkü onların işlerine bu yardımıyla hayat verir. **“Onları içinden ırmaklar akan cennetlere sokacak, orada ebedi kalacaklardır.”** **“Allah onlardan razı olmuş,”** yani onların amellerini kabul etmiş, **“onlar da Allah’tan razı olmuşlardır.”** Allah’ın dünyada ve ahirette onlara verdiği nimetlerle sevinip mutlu olmuşlardır. **“İşte onlar Allah’ın taraftarlarıdır.”** Yani onlar Allah’ın emirlerine sarılan, düşmanlarıyla savaşan ve dostlarını yardım eden askerleridir. **“İyi bilin ki umduklarına erecek olanlar sadece Allah’ın taraftarlarıdır hizbidir.”** Yani onlar dünya ve ahiret saadetine nail olanlardır. İbn Ebî Hâtim, Taberânî ve Hâkim şöyle naklettiler: Bedir savaşında Ebu Ubeyde b. Cerrah’ın babası oğlunun üzerine üzerine gitmeye başladı. Ebu Ubeyde onunla karşılaşmamak için sağa sola kaçmaya çalıştı. Babasının ısrarlı hücumları karşısında kalınca Ebu Ubeyde onun üzerine saldırarak öldürdü. Bunun üzerine bu âyet nazil oldu.

لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ ۚ أُولَٰئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ ۖ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ۚ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ۚ أُولَٰئِكَ حِزْبُ اللَّهِ ۚ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ٢٢

ترتيبها ٥٩ — سُورَةُ الْحَشْرِ — آياتها ٢٤

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۖ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ١ هُوَ الَّذِي أَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ دِيَارِهِمْ لِأَوَّلِ الْحَشْرِ ۚ مَا ظَنَنْتُمْ أَنْ يَخْرُجُوا ۖ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ مَانِعَتُهُمْ حُصُونُهُمْ مِنَ اللَّهِ فَأَتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوا ۖ وَقَذَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ ۚ يُخْرِبُونَ بُيُوتَهُمْ بِأَيْدِيهِمْ وَأَيْدِي الْمُؤْمِنِينَ فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِي الْأَبْصَارِ ٢ وَلَوْلَا أَنْ كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْهِمُ الْجَلَاءَ لَعَذَّبَهُمْ فِي الدُّنْيَا ۖ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابُ النَّارِ ٣

HAŞR SÛRESİ (59. SÛRE)

(1) **“Göklerde olanlar da yerde olanlar da Allah’ı tesbih tenzih ederler. O güçlüdür, Hakîm’dir.”** Yani göklerde ve yerde olan her şey, kimisi meleklerin, insanların ve cinlerin yaptığı gibi diliyle, kimisi de diğerlerinin yaptığı gibi haliyle Allah’ı tenzih ederler ve yüceltirler. Çünkü var olan her şey bir yaratıcının/var edenin varlığına işaret eder. Bir görüşe göre ise her şey, yaratıcısını gerçekten sözlü olarak tesbih eder fakat siz onların tesbihlerini anlayamazsınız.

(2) **“Ehli kitaptan o kafirleri ilk sürgünde yurtlarından çıkaran O’dur.”** Bunlar Benî Nadir adlı Yahudi kabilesidir. Bunlar Harun’un soyundandırlar ve İsrailoğulları fitneye maruz kaldığında Medine’ye yerleşmişlerdi. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)’le anlaştıkları halde daha sonra ihanet ettiler ve müşriklerle beraber oldular. Bu sebeple Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) onları sürgüne razı oluncaya kadar kuşatma altında tuttu. Kelbi dedi ki: Ehli kitabın içinden Arap yarımadasından ilk defa sürgün edilenler

bunlar oldular. Sonra Ömer b. el-Hattab zamanında diğerleri sürgün edildi. Beni Nadir'in toplanıp çıkarılmaları Medine'den ilk sürgün oldu. Sonuncusu Ömer zamanında gerçekleşti. Bir görüşe göre ise son sürgün, kıyâmet günü bütün insanların mahşer yerinde toplanmalarıdır. **"Siz onların çıkacaklarını sanmıyordunuz."** Yani ey Müslümanlar! Güçlü, kuvvetli, geniş hurmalıkların ve gelir kaynaklarının sahibi, sayıca üstün, muhkem kaleler içindeki Beni Nadir'in yurtlarından çıkacaklarını siz de beklemiyordunuz. **"Onlar da kalelerinin, kendilerini Allah'tan koruyacağını sandılar."** Yani Allah'ın azabından koruyacağını zannettiler. **"Ama Allah onlara beklemedikleri yerden geliverdi."** Yani Allah'ın azabı onlara hiç akıllarına getirmedikleri bir yönden geldi. Allah teâlâ, Peygamberine onlarla savaşmasını ve onları sürgün etmesini emretmişti. Allah'ın emrinin bu şekilde tecelli edeceğini hiç beklemiyorlardı. Bilakis kendilerinin Allah katında daha saygın ve daha güçlü olduklarını sanıyorlardı. **"Kalplerine korku saldı."** Âyetteki ru'b/ الرعب kelimesi, korku anlamına gelen havf kelimesinden daha şiddetli bir korkuyu ifade eder. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) buyurdu ki: "Ben, Allah tarafından etkisini bir aylık mesafeden hissettiren bir korku ile desteklendim." **"Öyle ki evlerini hem kendi elleriyle, hem de müminlerin elleriyle tahrip ediyorlardı."** Çünkü sürgün edileceklerini kesin olarak anladıklarında Müslümanların kendi evlerinde oturacaklarını kıskandıkları için onları içerden yıkıyorlardı. Müslümanlar da dışarıdan yıkıyorlardı. Zührî ve Urve b. ez-Zubeyr dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) onlarla develerin taşıyabildiği her şeyin kendilerinin olması şartıyla anlaşınca hoşlarına giden keresteleri alabilmek için evlerini yıkıyorlar ve bunları develerine yüklüyorlardı. Müslümanlar da kalanları yıkıyorlardı. **"Ey akıl sahipleri! İbret alın."** Bilin ki, Allah teâlâ ihanet edenleri ve sözünden dönenleri buna benzer şekilde cezalandırır.

(3) **"Eğer Allah onlara sürgünü yazmamış olsaydı, elbette, onları dünyada başka şekilde cezalandıracaktı."** Yani Allah teâlâ onlar hakkında yurtlarından bu şekilde çıkarılmayı yazmamış olsaydı, Beni Kureyza'ya yaptığı gibi dünyada onları öldürülmek ve esaret gibi başka şekillerde cezalandırırdı. **"Ahirette onlar için cehennem azabı vardır."**

(4) **"Bu, onların Allah'a ve Rasûlüne karşı gelmelerinden dolayıdır."** Yani Allah'a ve Peygamberine düşmanlıkları ve anlaşmayı bozmaları sebebiyle Allah onları cezalandırmıştır. **"Kim Allah'a karşı gelirse bilsin ki Allah'ın cezalandırması şiddetlidir."**

(5) **"Hurma ağaçlarından herhangi birini kesmeniz veya köklerinde olduğu gibi bırakmanız hep Allah'ın izniyledir"** Bazı Müslümanlar Benî Nadir ile savaşırken onları kızdırmak için kâfirlerin hurmalıklarını kesmeye başladılar. Bunun üzerine Ehli kitap Yahudileri dediler ki: Ey Muhammed! Sen yeryüzünde iyilik yapmak istediğini iddia etmiyor muydun? Hurmaları kesmek ve ağaçları yakmak iyilik midir? Yoksa sen sana inen âyetlerin içinde yeryüzünde bozgunculuk çıkarmayı mubah kılan bir şeyler mi gördün? Bu suçlama Rasûlullah'a ve Müslümanlara ağır geldi. Bunun üzerine bu âyet nazil oldu. **"ve yoldan çıkanları rezil rüsva etmesi içindir."** Yani O'na itaatten çıkanları alçaltmak içindir. Bunlar Yahudilerdir. Hurmaların kesilmesi de, kesilmeyip bırakılması da onları müminlere karşı öfkelendiriyordu. Müminlerin onların mallarında diledikleri gibi tasarruf etmeleri kızgınlıklarını ve alçalmışlıklarını artırıyordu.

(6) **"Allah'ın, onlardan Peygamberine verdiği ganimetlere gelince siz onun üzerine ne at, ne deve sürmediniz."** Âyette geçen الإيجاف kelimesi süvarinin atı koşturması demektir. Buna göre âyetin anlamı şudur: Allah teâlâ'nın Benî Nadir'den Peygamberine nasip ettiği ganimetlerin elde edilmesi için siz ne bir at koşturdunuz, ne bir deve koşturdunuz, ne bir meşakkate katlandınız ne de bir savaş yaptınız. Bunlar Medine'ye sadece iki millik bir mesafede idi. Allah teâlâ bu sebeple Benî Nadir ganimetlerini sadece Peygamberine tahsis etti. Çünkü o burayı sulh yoluyla fethetti. Mallarını aldı ve bunları gaziler arasında taksim etmedi. **"Fakat Allah Peygamberini dilediği kimselerin üstüne gönderir. Allah her şeye kadirdir."**

(7) **"Allah'ın o kent halkından Peygamberine verdiği ganimetler"** Bu, ganimetin Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e ait olduğunun beyânından sonra, bunun nerelere sarf edileceğinin de bir beyânıdır. Bu, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in ve kıyâmete kadar bütün Müslümanların savaşmadan, at ve deve sürmeden/silah kullanmadan, anlaşma yoluyla fethedecekleri bütün kentlerin de hükmüdür. **"Allah'ındır,"** Onun hakkında dilediği hükmü verir. **"Peygamberindir,"** önce onun mülkü olur,

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ شَآقُّوا۟ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ ۖ وَمَن يُشَآقِّ ٱللَّهَ فَإِنَّ ٱللَّهَ شَدِيدُ
ٱلْعِقَابِ ﴿٤﴾ مَا قَطَعْتُم مِّن لِّينَةٍ أَوْ تَرَكْتُمُوهَا قَآئِمَةً
عَلَىٰٓ أُصُولِهَا فَبِإِذْنِ ٱللَّهِ وَلِيُخْزِىَ ٱلْفَٰسِقِينَ ﴿٥﴾ وَمَآ أَفَآءَ ٱللَّهُ
عَلَىٰ رَسُولِهِۦ مِنْهُمْ فَمَآ أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ
وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ يُسَلِّطُ رُسُلَهُۥ عَلَىٰ مَن يَشَآءُ ۚ وَٱللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ
قَدِيرٌ ﴿٦﴾ مَّآ أَفَآءَ ٱللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِۦ مِنْ أَهْلِ ٱلْقُرَىٰ فَلِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ
وَلِذِى ٱلْقُرْبَىٰ وَٱلْيَتَٰمَىٰ وَٱلْمَسَٰكِينِ وَٱبْنِ ٱلسَّبِيلِ كَىْ لَا يَكُونَ
دُولَةًۢ بَيْنَ ٱلْأَغْنِيَآءِ مِنكُمْ ۚ وَمَآ ءَاتَىٰكُمُ ٱلرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا
نَهَىٰكُمْ عَنْهُ فَٱنتَهُوا۟ ۚ وَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ ۖ إِنَّ ٱللَّهَ شَدِيدُ ٱلْعِقَابِ ﴿٧﴾
لِلْفُقَرَآءِ ٱلْمُهَٰجِرِينَ ٱلَّذِينَ أُخْرِجُوا۟ مِن دِيَٰرِهِمْ وَأَمْوَٰلِهِمْ
يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِّنَ ٱللَّهِ وَرِضْوَٰنًا وَيَنصُرُونَ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥٓ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ
هُمُ ٱلصَّٰدِقُونَ ﴿٨﴾ وَٱلَّذِينَ تَبَوَّءُو ٱلدَّارَ وَٱلْإِيمَٰنَ مِن قَبْلِهِمْ
يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِى صُدُورِهِمْ حَاجَةً
مِّمَّآ أُوتُوا۟ وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰٓ أَنفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ ۚ
وَمَن يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِۦ فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْمُفْلِحُونَ ﴿٩﴾

sonra Müslümanların yararına kullanır. **"ona akrabalığı bulunanlarındır,"** Bunlar Haşimoğulları ve Muttaliboğullarıdır [yani bunlardan fakir olanlarındır], çünkü bunların zekât almaları yasaklandığı için kendilerine ganimetten pay ayrılmıştır. **"yetimlerindir,"** Bunlar henüz büluğ çağına girmeden önce babasını kaybetmiş küçüklerdir. **"yoksullarındır" "ve yolda kalmışlarındır."** Bunlar da nafakasını kaybetmiş/ parasını tüketmiş yabancılardır. **"Böylece o mallar içinizden yalnızca zenginler arasında dolaşan bir şey olmayacaktır."** Böyle dağıtılmasaydı zenginler yoksullara baskın çıkar ve mallar sadece zenginler arasında dolaşmış olurdu. **"Peygamber size ne verdiyse onu alın, neyi yasakladıysa ondan da sakının."** Yani ganimet malından size verdiği şeyleri alın, almaktan men ettiği şeyleri de almayın. **"Allah'tan korkun. Çünkü Allah'ın azabı çetindir."**

(8) **"(Bu ganimetler) yurtlarından ve mallarından uzaklaştırılmış fakir Muhacirlerindir"** ki onlar Mekke'den çıkmak zorunda bırakılmışlardır ve çıkmışlardır, dolayısıyla muhtaç durumdan kurtulmaları için kendilerine ganimetten bir hak verilmiştir. **"Onlar Allah'ın lütuf ve rızasını ararlar;"** dünyada rızık, ahirette Allah'ın rızasını ararlar. Kâfirlerle savaşarak **"Allah'a ve Rasûlüne yardım ederler." "İşte doğru olanlar bunlardır."** Sadakatleri sağlamdır.

(9) **"Daha önceden Medine'yi yurt edinmiş ve gönüllerine imanı yerleştirmiş olan kimseler"** ki bunlar Muhacirlerden önce Medine'de ikamet eden ve Allah'a ve Rasûlüne iman eden Ensardır. **"kendilerine göç edip gelenleri severler"** Muhacirlere iyilik yaparlar, mallarında ve meskenlerinde onları kendilerine ortak ederler. **"ve onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık duymazlar."** Yani ganimetten kendilerine değil de Muhacirlere verilmesinden dolayı içlerinde bir kıskançlık, öfke ve hınç taşımazlar. Aksine bundan memnun olurlar. Muhacirler Ensarın evlerinde kalıyorlardı. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) Benî Nadir'in ganimetini ele geçirince Ensarı çağırdı ve Muhacirleri evlerinde barındırdıkları ve onları mallarına ortak ettikleri için kendilerine teşekkür etti. Sonra dedi ki: *"Allah'ın Benî Nadir'den bana ganimet olarak nasip ettiği şeyleri dilerseniz sizinle Muhacirler arasında taksim ederim ve muhacirlerin sizin evlerinizdeki iskânı ve mallarınızdaki ortaklığı şimdiye kadar olduğu gibi devam eder, dilerseniz bunu sadece onlara veririm ve onlar artık evlerinizden çıkarlar."* Ensar da bu taksime razı oldu ve bundan da memnuniyet duydular. **"Kendileri fakir ve muhtaç olmalarına ragmen onları kendilerine tercih ederler."** Dünyevî nimetlerde Muhacirleri kendilerine tercih ederler. **"Kim nefsinin cimriliğinden korunursa işte onlar umduklarına erenlerdir."** Allah kimi nefsinin cimriliğinden ve tamahından korur da dinin farz kıldığı zekât gibi yükümlülükleri yerine getirirse o saadet ve başarıya erer. Nefsinin cimriliğine kapılan kimse ise kurtulamaz.

(10) **"Onlardan sonra gelenler"** ki bunlar kıyâmete kadar onları en güzel şekilde izleyenlerdir. **"Şöyle derler: Rabbimiz! Bizi ve bizden önceki gelip geçmiş imanlı kardeşlerimizi bağışla;"** Onlar kendilerinden önce geçen Muhacirleri ve Ensarı severler ve onlar için bağışlanma dilerler. **"kalplerimizde iman edenlere karşı hiçbir kin bırakma!"** Buna, müminlerin en şereflileri oldukları ve kendilerinden önce gelmeleri sebebiyle muhacirler öncelikle dâhildirler. Kimin

وَالَّذِينَ جَاءُو مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا
وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا
غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿١٠﴾ ۞ أَلَمْ تَرَ إِلَى
الَّذِينَ نَافَقُوا يَقُولُونَ لِإِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ
الْكِتَابِ لَئِنْ أُخْرِجْتُمْ لَنَخْرُجَنَّ مَعَكُمْ وَلَا نُطِيعُ فِيكُمْ
أَحَدًا أَبَدًا وَإِنْ قُوتِلْتُمْ لَنَنْصُرَنَّكُمْ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ
﴿١١﴾ لَئِنْ أُخْرِجُوا لَا يَخْرُجُونَ مَعَهُمْ وَلَئِنْ قُوتِلُوا لَا يَنْصُرُونَهُمْ
وَلَئِنْ نَصَرُوهُمْ لَيُوَلُّنَّ الْأَدْبَارَ ثُمَّ لَا يُنْصَرُونَ ﴿١٢﴾
لَأَنْتُمْ أَشَدُّ رَهْبَةً فِي صُدُورِهِمْ مِنَ اللَّهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ
لَا يَفْقَهُونَ ﴿١٣﴾ لَا يُقَاتِلُونَكُمْ جَمِيعًا إِلَّا فِي قُرًى
مُحَصَّنَةٍ أَوْ مِنْ وَرَاءِ جُدُرٍ بَأْسُهُمْ بَيْنَهُمْ شَدِيدٌ تَحْسَبُهُمْ
جَمِيعًا وَقُلُوبُهُمْ شَتَّى ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٤﴾
كَمَثَلِ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَرِيبًا ذَاقُوا وَبَالَ أَمْرِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ
أَلِيمٌ ﴿١٥﴾ كَمَثَلِ الشَّيْطَانِ إِذْ قَالَ لِلْإِنْسَانِ اكْفُرْ فَلَمَّا كَفَرَ
قَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ ﴿١٦﴾

kalbinde onlara karşı bir kin bulunursa [Rafiziler, Şiîler ve Caferîler gibi] şeytanın tahrikine kapılmış demektir. Artık o Allah dostlarına ve O'nun Peygamberinin ümmetinin en hayırlısına düşmanlık göstererek Allah'a isyandan nasibini bol bol alır. Onun ganimetten de hakkı yoktur. “**Rabbimiz! Şüphesiz ki sen çok şefkatli, çok merhametlisin.**”

(11) “**Münafıkların, kafir Ehli kitaptan dostlarına şöyle dediklerini görmedin mi:**” Bunlar Abdullah b. Ubeyy ve arkadaşlarıdır. Benî Nadir'e haber gönderdiler ve dediler ki: Sebat edin/direnin, kalelerinizi tahkim edin ve teslim olmayın; biz sizi teslim etmeyiz. Siz savaşırsanız, biz de sizinle savaşırız. “**Şayet yurdunuzdan çıkarılırsanız mutlaka biz de sizinle beraber çıkarız.**” “**Sizin aleyhinizde kimseye asla uymayız.**” Bizim sizinle beraber çıkmamıza mani olmak isteyen kimseye asla uymayız. “**Eğer savaşa tutuşursanız**” düşmanlarınıza karşı “**size mutlaka yardım ederiz.**” Sonra Allah teâlâ onları yalanladı ve şöyle buyurdu: “**Allah onların yalancı olduklarına şahitlik eder.**” Onlarlsa birlikte çıkacakları ve onlara yardım edecekleri şeklindeki vaatlerinde yalancı olduklarına Allah şahitlik eder.

(12) “**Andolsun, eğer onlar çıkarılsalar, onlarla beraber çıkmazlar, savaşa tutuşmuş olsalar onlara yardım etmezler.**” Gerçekten de öyle olmuştur. Münafıklar yurtlarından çıkan Benî Nadir Yahudileriyle beraber çıkmadıkları gibi, savaşa tutuşan Benî Kureyza ve Hayber Yahudilerine de yardım etmediler. “**Yardım etseler bile arkalarını dönüp kaçarlar.**” Yenilmiş olarak. “**Sonra kendilerine de yardım edilmez.**” Münafıklar artık bundan sonra hiç başarılı olamadılar. Bilakis Allah teâlâ onları zillete düşürdü ve münafıklıkları onlara hiçbir yarar sağlamadı.

(13) “**Onların kalplerinde sizin korkunuz Allah korkusundan fazladır.**” Ey Müslümanlar! Münafıkların kalplerinde veya Yahudilerin kalplerinde size karşı duydukları korku, Allah'a olan korkularından daha kuvvetlidir. “**Böyledir, çünkü onlar anlamayan bir topluluktur.**” Eğer anlamış olsalardı sizi onların üzerine Allah'ın gönderdiğini, dolayısı ile Allah'ın korkulmaya sizden daha layık olduğunu bilirlerdi.

(14) “**Onlar toplu olarak sizinle savaşamazlar.**” Sizinle savaşmak için bir araya gelerek karşınıza çıkamazlar. “**Ancak müstahkem şehirlerde ve duvarları arkasından**” sizinle savaşmak isterler. Korktukları için sığınaklı köylerde ve şehirlerde, yolların ve evlerin arasında, duvarların ve siperlerin arkasında gizlenerek savaşmak isterler. “**Kendi aralarındaki çekişmeler şiddetlidir.**” Birbirlerine karşı sert ve kaba davranırlar. “**Sen onları toplu sanırsın, hâlbuki kalpleri darmadağınıktır.**” Yani onlar dışarıdan birlik ve beraberlik içinde görünürler, hâlbuki kalben birbirlerine muhaliftirler; farklı görüşlere ve farklı arzulara sahiptirler. “**Böyledir, çünkü onlar akıllarını kullanmayan bir topluluktur.**” Eğer akıllarını kullanmış olsalardı hakkı tanıyarak, hakka tabi olurlardı böylece birlik ve beraberlik içinde olup ihtilaf etmezlerdi.

(15) “**(Onların durumu) kendilerinden az önce geçmiş ve yaptıklarının cezasını tatmış olanların durumu gibidir. Onlara acıklı bir azap vardır.**” Yani bu Yahudilerin durumu kısa bir süre önce geçen müşrik kâfirlerin durumu gibidir. Onlar Bedir savaşında öldürülmekle kötülüklerinin dünyadaki cezasını tattılar. Bu olay Benî Nadir savaşından altı ay kadar önce oldu.

فَكَانَ عَٰقِبَتَهُمَآ أَنَّهُمَا فِى ٱلنَّارِ خَٰلِدَيْنِ فِيهَا ۚ وَذَٰلِكَ جَزَٰٓؤُا۟
ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿١٧﴾ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ ٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ وَلْتَنظُرْ
نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ ۖ وَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ خَبِيرٌۢ بِمَا تَعْمَلُونَ
﴿١٨﴾ وَلَا تَكُونُوا۟ كَٱلَّذِينَ نَسُوا۟ ٱللَّهَ فَأَنسَىٰهُمْ أَنفُسَهُمْ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ
هُمُ ٱلْفَٰسِقُونَ ﴿١٩﴾ لَا يَسْتَوِىٓ أَصْحَٰبُ ٱلنَّارِ وَأَصْحَٰبُ
ٱلْجَنَّةِ ۚ أَصْحَٰبُ ٱلْجَنَّةِ هُمُ ٱلْفَآئِزُونَ ﴿٢٠﴾ لَوْ أَنزَلْنَا هَٰذَا
ٱلْقُرْءَانَ عَلَىٰ جَبَلٍ لَّرَأَيْتَهُۥ خَٰشِعًا مُّتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْيَةِ
ٱللَّهِ ۚ وَتِلْكَ ٱلْأَمْثَٰلُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ
﴿٢١﴾ هُوَ ٱللَّهُ ٱلَّذِى لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۖ عَٰلِمُ ٱلْغَيْبِ وَٱلشَّهَٰدَةِ ۖ
هُوَ ٱلرَّحْمَٰنُ ٱلرَّحِيمُ ﴿٢٢﴾ هُوَ ٱللَّهُ ٱلَّذِى لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ
ٱلْمَلِكُ ٱلْقُدُّوسُ ٱلسَّلَٰمُ ٱلْمُؤْمِنُ ٱلْمُهَيْمِنُ ٱلْعَزِيزُ
ٱلْجَبَّارُ ٱلْمُتَكَبِّرُ ۚ سُبْحَٰنَ ٱللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ
﴿٢٣﴾ هُوَ ٱللَّهُ ٱلْخَٰلِقُ ٱلْبَارِئُ ٱلْمُصَوِّرُ ۖ لَهُ ٱلْأَسْمَآءُ ٱلْحُسْنَىٰ ۚ
يُسَبِّحُ لَهُۥ مَا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۖ وَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ﴿٢٤﴾

ترتيبها ٦٠ — سُورَةُ ٱلْمُمْتَحَنَةِ — آياتها ١٣

(16) **"(Yahudileri kandıran münafıkların durumu da) tıpkı şeytanın durumu gibidir. Çünkü şeytan insana 'küfret' der."** Yani vefasızlıkta ve yardımsız bırakmada münafıkların durumu, insan için şeytanın durumu gibidir. O da insanı küfre teşvik eder ve küfrü ona cazip gösterir. **"İnsan küfredince de: Ben senden uzağım, çünkü ben âlemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım, der."** İnsan şeytana itaat ederek ve onun cazip gösterdiğini kabul ederek kafir olduğu zaman şeytan ona: Ben senden uzağım, ben âlemlerin Rabbinden korkarım, der. Bu, insanın kafirliğinin sorumluluğundan kaçmak için şeytanın söylediği bir sözdür.

(17) **"Nihayet ikisinin de sonu, içinde ebedi kalacakları ateş olacaktır. İşte bu, zalimlerin cezasıdır."**

(18) **"Ey iman edenler! Allah'tan korkup sakının"** Yani size emrettiği şeyleri yaparak ve size yasakladığından da sakınarak O'nun cezasından sakının. **"ve herkes, yarına ne hazırladığına baksın."** Yani kıyâmet günü için hangi ameli hazırladığına baksın. **"Allah'tan korkun, çünkü Allah, yaptıklarınızdan haberdardır."**

(19) **"Allah'ı unutan kimseler gibi olmayın."** Onlar Allah'ın emirlerini terk ettiler [ve O'na itaate önem vermediler.] **"Allah da onlara kendilerini unutturdu."** Onların Allah'ı unutmaları sebebiyle Allah da onları, kendilerini unutan kimseler haline getirdi de kendilerini azaptan kurtaracak amellerle meşgul olmadılar. Bu âyet şöyle de yorumlanmıştır: Onlar rahat bir yaşam sürerken Allah'ı unuttular, Allah da onlara sıkıntılı hallerinde kendilerini unutturdu. **"Onlar fâsık kimselerdir."** Yani Allah'a itaatten çıkan kimselerdir.

(20) **"Cehennemliklerle cennetlikler bir olmaz." "Başarı elde eden kimseler cennetliklerdir."** Yani onlar bütün isteklerini elde etmişler, hoşlanmadıkları şeylerden emin olmuşlardır.

(21) **"Biz bu Kur'an'ı bir dağa indirseydik, sen onun Allah korkusuyla baş eğerek parça parça olduğunu görürdün."** Yani Kur'an'ın yapısı, büyüklüğü, edebî üstünlüğü ve kalpleri yumuşatan öğütleri o dereceye ulaşmıştır ki, o bir dağa indirilmiş olsaydı, bütün sertliğine, katılığına ve hacminin büyüklüğüne rağmen onun Allah'a saygısından, cezasından çekindiğinden ve Allah kelamına saygıda üzerine düşeni yerine getirememe korkusundan param parça olduğunu görürdün. **"Bu misalleri insanlara düşünsünler diye veriyoruz."** Öğütlerinden yaralanmaları ve yasaklarından sakınmaları için düşünmeleri gereken şeyleri düşünsünler diye bu örnekleri verdik.

(22) **"O, öyle bir Allah'tır ki O'ndan başka (hak) ma'bud yoktur." "Görülmeyeni ve görüleni bilir."** O, duyuların kapsama alanının dışındaki şeyleri de bilir, içinde olup da gözlerle görülen şeyleri de bilir. **"O Rahmândır, Rahîmdir."**

(23) **"O, öyle bir Allah'tır ki O'ndan başka hak ilah yoktur."** Pekiştirmek ve takrir etmek için bu cümleyi tekrarlamıştır. **"O Meliktir, Kuddûstür,"** Hükümranlık sahibidir/ egemendir; Mukaddestir/her türlü ayıptan ve her türlü kusurdan münezzehtir. **"selamet verendir,"** "es-Selam" isminin, yaratılmışları zulümden koruyan anlamına geldiği söylenmiştir. **"emniyet verendir,"** Zulüm karşısında kullarına emniyet verendir. "el-Mü'min" isminin, mucizeler göstermek suretiyle Peygamberlerini doğrulayan anlamına da geldiği söylenmiştir. **"gözetip**

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحٖيمِ

يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوّٖي وَعَدُوَّكُمْ اَوْلِيَٓاءَ تُلْقُونَ
اِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَٓاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ
وَاِيَّاكُمْ اَنْ تُؤْمِنُوا بِاللّٰهِ رَبِّكُمْ اِنْ كُنْتُمْ خَرَجْتُمْ جِهَادًا فٖي سَبٖيلٖي
وَابْتِغَٓاءَ مَرْضَاتٖي تُسِرُّونَ اِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ وَاَنَا۬ اَعْلَمُ بِمَٓا اَخْفَيْتُمْ
وَمَٓا اَعْلَنْتُمْ وَمَنْ يَفْعَلْهُ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَٓاءَ السَّبٖيلِ ﴿١﴾ اِنْ
يَثْقَفُوكُمْ يَكُونُوا لَكُمْ اَعْدَٓاءً وَيَبْسُطُٓوا اِلَيْكُمْ اَيْدِيَهُمْ وَاَلْسِنَتَهُمْ
بِالسُّٓوءِ وَوَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ ﴿٢﴾ لَنْ تَنْفَعَكُمْ اَرْحَامُكُمْ وَلَٓا اَوْلَادُكُمْ
يَوْمَ الْقِيٰمَةِ يَفْصِلُ بَيْنَكُمْ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصٖيرٌ ﴿٣﴾ قَدْ
كَانَتْ لَكُمْ اُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فٖٓي اِبْرٰهٖيمَ وَالَّذٖينَ مَعَهُ اِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ
اِنَّا بُرَءٰٓؤُا مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا
وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَٓاءُ اَبَدًا حَتّٰى تُؤْمِنُوا بِاللّٰهِ وَحْدَهُٓ اِلَّا
قَوْلَ اِبْرٰهٖيمَ لِاَبٖيهِ لَاَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ وَمَٓا اَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللّٰهِ مِنْ شَيْءٍ
رَبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَاِلَيْكَ اَنَبْنَا وَاِلَيْكَ الْمَصٖيرُ ﴿٤﴾ رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا
فِتْنَةً لِلَّذٖينَ كَفَرُوا وَاغْفِرْ لَنَا رَبَّنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَزٖيزُ الْحَكٖيمُ ﴿٥﴾

koruyandır," Kullarının amellerini görür ve onları gözetir. **"Azîzdir,"** Üstündür, galiptir, mağlup edilemeyendir. **"Cebbardır,"** İstediğini zorla yaptırandır. Allah'ın cebbar oluşu O'nun azameti demektir. "el-Cebbar" isminin, gücüne karşı konulamayan anlamına geldiği de söylenmiştir. **"ve büyüklükte eşi olmayandır."** Her türlü noksanlıktan ve azametine yakışmayan şeylerden münezzehtir/uzaktır. Tekebbür, Allah'ın sıfatları içinde övgü anlamını ifade ederken yaratılmışların sıfatları içinde yergi anlamını ifade eder. **"Allah, müşriklerin ortak koştukları şeylerden münezzehtir."**

(24) **"O, yaratan, var eden, şekil veren Allah'tır."** İradesi gereği eşyanın kaderini belirleyendir; eşyayı inşa edendir ve icat edendir; onlara muhtelif şekiller verendir. **"En güzel isimler O'nundur." "Göklerde ve yerde olanlar O'nu tesbih etmektedirler."** Yani göklerde ve yerde olan şeyler hal lisanı ile veya dil lisanı ile O'nun her türlü noksanlıktan uzak olduğunu söylemektedirler. **"O, galiptir, hikmet sahibidir."**

MÜMTEHİNE SÛRESİ (60. SÛRE)

(1) **"Ey iman edenler! Benim de düşmanlarım, sizin de düşmanlarınız olan kimseleri dost edinmeyin."** Bu âyet, Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Kureyş müşriklerinin üzerine yürüyeceğini bir mektup yazarak onlara haber veren Hâtıb b. Ebî Beltea hakkında nazil oldu. Bu olay, hicretin sekizinci yılında Mekke'nin fethi için yola çıkılacağı sırada nazil oldu. Âyet herhangi bir şekilde kâfirlerle dost olunmasını yasaklamaktadır. **"Siz onlara sevgi gösteriyorsunuz."** Aranızdaki sevgi sebebiyle onlara Peygamberle ilgili haberleri ulaştırıyorsunuz. **"Hâlbuki onlar size gelen gerçeği inkar etmişlerdir."** Allah'ı, Peygamber'i ve onun size getirdiği Kur'an'ı ve hidâyeti inkâr etmişlerdir. **"Peygamberi de sizi de yurdunuzdan çıkarıyorlar."** Yani size gelen hakikate küfrettikleri için sizi Mekke'den çıkardılar. O halde onları nasıl dost edinirsiniz? **"Rabbiniz Allah'a imanınızdan dolayı."** Yani Allah'a iman ettiğiniz için veya iman etmenizden hoşlanmadıkları için sizi yurdunuzdan çıkarıyorlar. **"Eğer benim yolumda savaşmak ve benim rızamı kazanmak için çıkmışsanız,"** eğer böyle iseniz benim düşmanlarım, sizin de düşmanlarınız olan kimseleri dost edinmeyin. **"onlara içinizden nasıl sevgi beslersiniz?"** Sevgi sebebiyle onlara gizlice haberler ulaştırıyorsunuz. **"Oysaki ben sizin gizlediğiniz ve açığa vurduğunuz her şeyi bilirim."** Yani sizin her birinizin onlara gönderdiği haberleri bilirim. **"Sizden kim bunu yaparsa doğru yoldan sapmış olur."**

(2) **"Şayet onlar sizi ele geçirirlerse, size düşman kesilecekler,"** yani sizinle karşılaşırlarsa ve size tesadüf ederlerse kalplerindeki size olan düşmanlıklarını açığa vuracaklar. **"size ellerini ve dillerini kötülükle uzatacaklardır."** Elleriyle size şiddetle başvuracaklar, dilleriyle sövecekler ve benzeri şeyleri söyleyecekler. **"Zaten inkâr edivermenizi istemektedirler."** Sizin dinden çıkmanızı ve küfre dönmenizi temenni etmektedirler.

(3) **"Kıyâmet günü yakınlarınız ve çocuklarınız size fayda vermezler."** Kıyâmet günü çocuklarınız ve akrabalarınızın size asla bir yardımı dokunmayacaktır ki, Hatıb b. Ebî Beltea kıssasında olduğu gibi onlar için kâfirleri dost edinesiniz. Bilakis size fayda verecek olan şey, Allah'ın size emrettiği gibi onlara düşmanlık etmektir, onlarla cihad etmektir ve onlarla dostluğu terk etmektir. **"Kıyâmet günü"** Allah **"sizi ayıracaktır."** Allah sizi

birbirinizden ayıracak, kendisine itaat edeni cennete, etmeyeni cehenneme koyacaktır. “**Allah yaptıklarınızı görendir.**” Hayır ve şer hepsinin karşılığını verecektir.

(4) “**İbrahim’de ve onunla beraber olanlarda, sizin için gerçekten güzel bir örnek vardır.**” Taklit edeceğiniz güzel bir haslet vardır. Sanki Allah teâlâ şöyle demektedir : Ey Hatıb! Sen İbrahim’i örnek alıp da onun babasından ve kavminden uzaklaştığı gibi sen de çoluk çocuğundan uzaklaşmalı değil miydin? “**Onlar kavimlerine demişlerdi ki: Biz sizden ve Allah’ın yanısıra taptıklarınızdan uzağız.**” Yani biz sizi artık tanımıyoruz; Allah’a küfrettiğiniz ve putlara taptığınız için biz sizden değiliz, siz de bizden değilsiniz. “**Sizi tanımıyoruz**” Dininizi ve yaptıklarınızı kabul etmiyoruz “**Bir tek Allah’a iman edinceye kadar sizinle bizim aramızda sürekli bir düşmanlık ve öfke başgöstermiştir.**” Küfrünüz devam ettiği ve üzerinde bulunduğunuz şirki terk etmediğiniz sürece bizim size karşı tutum ve davranışımız bu olacaktır. Şirki terk ettiğiniz zaman aramızdaki düşmanlık dostluğa, öfke de sevgiye dönüşecektir. “**Ancak İbrahim’in babasına: Senin için Allah’tan af dileyeceğim, fakat Allah’tan sana gelecek herhangi bir şeyi önlemeye gücüm yetmez, demesi bunun dışındadır.**” Yani İbrahim’in babasına olan bu sözünün dışındaki bütün sözleri sizin için örnek alınacak bir haslettir. Sakın onun bu sözünü de örnek alıp müşrikler için Allah’tan af talebinde bulunmayın. Çünkü o, babasına yaptığı bir vaatten dolayı bu sözü söylemişti. “***Ne var ki, onun bir Allah düşmanı olduğu kendisine belli olunca ondan uzaklaştı.***” (Tevbe: 114). Allah’tan gelecek şey ise Allah’ın azabıdır. “**Rabbimiz! Yalnız sana dayandık, sana yöneldik. Dönüşümüz de ancak sanadır.**”

(5) “**Rabbimiz bizi küfredenler için bir deneme konusu kılma, bizi bağışla! Ey Rabbimiz! Yegâne galip ve hikmet sahibi sensin.**” Mücahid’e göre bu âyet şu anlama gelmektedir: Bizi kâfirlerin elinde işkenceye maruz bırakma, kendi azabına da maruz bırakma! Yoksa “Bunlar hak yolda olsaydı bu azap başlarına gelmezdi.” derler.

(6) “**Andolsun, onlar sizin için, Allah’ı ve ahiret gününü arzu edenler için güzel bir örnektir.**” Yani İbrahim’de ve beraberindekilerde sizin için güzel bir model vardır. Bu model, hem bu dünyada iyiliği, hem de ahirette iyiliği arzu edenler içindir. “**Kim bundan yüz çevirirse**” “**Şüphesiz Allah**

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيهِمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ
وَمَنْ يَتَوَلَّ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴿٦﴾ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَجْعَلَ
بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ الَّذِينَ عَادَيْتُمْ مِنْهُمْ مَوَدَّةً وَاللَّهُ قَدِيرٌ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ
﴿٧﴾ لَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ
مِنْ دِيَارِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ
﴿٨﴾ إِنَّمَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ قَاتَلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَأَخْرَجُوكُمْ
مِنْ دِيَارِكُمْ وَظَاهَرُوا عَلَى إِخْرَاجِكُمْ أَنْ تَوَلَّوْهُمْ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ فَأُولَئِكَ
هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٩﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا جَاءَكُمُ الْمُؤْمِنَاتُ
مُهَاجِرَاتٍ فَامْتَحِنُوهُنَّ اللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِهِنَّ فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَاتٍ
فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ لَا هُنَّ حِلٌّ لَهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ وَآتُوهُمْ
مَا أَنْفَقُوا وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ
وَلَا تُمْسِكُوا بِعِصَمِ الْكَوَافِرِ وَاسْأَلُوا مَا أَنْفَقْتُمْ وَلْيَسْأَلُوا مَا أَنْفَقُوا
ذَلِكُمْ حُكْمُ اللَّهِ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١٠﴾ وَإِنْ فَاتَكُمْ
شَيْءٌ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ إِلَى الْكُفَّارِ فَعَاقَبْتُمْ فَآتُوا الَّذِينَ ذَهَبَتْ
أَزْوَاجُهُمْ مِثْلَ مَا أَنْفَقُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ ﴿١١﴾

zengindir,” yarattıklarına muhtaç değildir; “**hamde/övgüye layık olandır.**” Dostları tarafından övülmüştür.

(7) “**Olur ki Allah sizinle düşman olduklarınız arasında yakında bir dostluk meydana getirir.**” Yani sizinle Mekke müşrikleri arasındaki bu düşmanlık, belki yakında onların da Müslüman olup sizin dininize girmeleriyle dostluğa dönüşecektir. Nitekim onlardan bir topluluk Mekke’nin fethinden sonra Müslüman oldular ve hem de iyi Müslümanlar oldular. Onlar ve daha önceki Müslümanlar arasında dostluklar meydana geldi. Cihat ettiler ve kendilerini Allah’a yaklaştıracak fiiller işlediler. Peygamber, Ebu Sufyan’ın kızı Ümmü Habibe ile evlenmişti. Fakat Ebu Sufyan ile Mekke’nin fethedildiği gün Müslüman olduktan sonra dostluk kurulabildi. Ebu Sufyan, Rasûlullah’a olan düşmanlığını ancak o zaman terk edebildi. İbn Merdûyeh’in Ebu Hureyre’den rivâyet ettiğine göre, dinden çıkan mürtedlere karşı Allah’ın dinini uygulamak üzere savaşa katılanların ilki Ebu Sufyan’dır ve bu âyet onun hakkında nazil olmuştur. “**Allah gücü yetendir.**” Allah’ın her

şeye gücü yeter. İnatçıları affına ve rahmetine dâhil etmek için onların kalplerini çevirmeye de muktedirdir. **"ve Allah çok bağışlayandır, çok merhametlidir."**

(8) **"Allah sizinle din uğrunda savaşmayan ve sizi yurtlarınızdan çıkarmayanlara iyilik yapmanızı ve onlara adil davranmanızı yasaklamaz."** Onlarla akrabalık, iyi komşuluk ve misafirlik gibi ilişkiler içinde bulunmanızı ve onlara verdiğiniz sözü yerine getirmek, emaneti korumak ve satın aldığınız şeylerin bedelini eksiksiz ödemek gibi onlara ait hakları ödeyerek adaletli davranmanızı yasaklamaz. **"Çünkü Allah adaletli olanları sever."** Bu âyetin anlamı şudur: Allah teâlâ, müminlere saldırmamak ve onların aleyhine olacak şekilde kâfirlere destek olmamak üzere söz veren anlaşmalı kâfirlere iyilik yapılmasını ve onlara adaletli davranılmasını yasaklamaz.

(9) **"Allah, yalnız sizinle din uğrunda savaşanları, sizi yurtlarınızdan çıkaranları ve çıkarılmanız için onlara yardım edenleri dost edinmenizi yasaklar."** Dini sebeplerle Müslümanlarla savaşanlar, Kureyşli müşriklerin ileri gelenleridir. Diğerleri ise Müslümanlarla savaşanlara ve onları yurtlarından çıkaranlara destek veren diğer Mekkeliler ve onlarla birlikte hareket edenlerdir. Allah bunları ve benzerlerini dost edinmenizi ve bunlara yardım etmenizi yasaklamıştır. **"Kim onlarla dost olursa işte zalimler onlardır."** Çünkü onlar, Allah'a, Peygamberine ve Kitabına düşman oldukları için düşmanlığı hak eden kimseleri dost edinmişlerdir.

(10) **"Ey iman edenler! Mümin kadınlar"** kâfirlerin arasından **"hicret ederek size geldiği zaman"** ki bu olay şöyle olmuştur: Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) Hudeybiye günü Kureyş ile bir anlaşma yapmıştı. Bu anlaşmaya göre Mekke'den kendilerine gelen Müslümanları Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) geri gönderecekti. Birtakım kadınlar Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e hicret edip geldiklerinde Allah teâlâ bunların geri gönderilmemesini ve denenmelerini emretti ve: **"onları deneyin"** buyurdu. Bu kadınların İslam'a ne ölçüde istekli olduklarını bilmek için onları deneyin, denildi. Rivâyet edildiğine göre kocalarına kızdıkları veya bir yerden başka bir yere gitmek istedikleri veya dünya menfaati için değil, sadece Allah ve Rasûlünü sevdikleri ve O'nun dinini yaşamak istedikleri için hicret ettiklerine dair yemin etmeleri isteniyordu. Böylece yemin ettiklerinde Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) mihirlerini ve yaptıkları masraflarını kocalarına veriyordu ve onları geri göndermiyordu. **"Allah onların imanlarını daha iyi bilir."** Âyetin bu kısmı onların gerçek durumlarını ancak Allah teâlâ'nın bildiğini açıklamak içindir. Onlar size bununla itaat edemezler. Sadece, İslâm'ı yaşamak istedikleri iddialarındaki doğruluklarının kanıtlarını size gösterinceye kadar denenmeleriyle size itaat etmiş olacaklardır. **"Eğer onların inanmış kadınlar olduklarını öğrenirseniz onları kâfirlere geri göndermeyin."** Size emredilen bu denemeyi yaptıktan sonra tutum ve davranışlarına bakarak mümin oldukları kanaatine varırsanız, kâfir kocalarına geri göndermeyin. **"Bunlar onlara helal değildir. Onlar da bunlara helal olmazlar."** Mümin bir kadın, kâfir bir erkeğe helal değildir. Ayrılmalarını gerektiren şey sadece hicret etmiş olması değil, kadının Müslüman olmasıdır. **"Onların harcadıklarını geri verin."** Hicret eden ve Müslüman olan bu kadınlara kocalarının harcadıkları mihir gibi şeyleri onlara geri verin. Şafiî dedi ki: Kocanın dışındaki akrabaları bu masrafları isterse karşılık olarak onlara hiçbir şey verilmez. **"Mihirlerini verdiğiniz zaman onlarla evlenmenizde size bir günah yoktur."** Çünkü onlar artık sizin dininizdendirler. İddetlerini tamamladıktan sonra onlarla evlenmenizde sizin için bir sakınca yoktur. **"Kâfir kadınları nikâhınızda tutmayın"** Bunun anlamı şudur: Bir kimsenin kâfir bir karısı varsa, din farklılığı sebebiyle aralarındaki nikâh bağı kesileceği için artık bu kadın onun karısı değildir. Bu âyet nazil olmadan önce kâfirler Müslümanlarla evleniyorlar, Müslümanlar da müşrik kadınlarla evleniyorlardı. Sonra bu durum, bu âyetle neshedildi. Bu hüküm, Ehli kitap kâfir kadınlarına ait değil, müşrik kâfirlere mahsustur. **"Sarf ettiğinizi isteyiniz."** Yani kadınlarınız dinden çıktıkları zaman, verdiğiniz mehirleri onlardan isteyin. **"Onlar da sarf ettiklerini istesinler."** Müfessirler dediler ki: Müslüman kadınlardan dinden dönerek anlaşma yapan kâfirler tarafına kaçanlar olursa, kâfirlere "Bunun mehrini ödeyin" denilir, onlardan bir kadın Müslüman olarak gelirse Müslümanlara "Bunun mehrini kâfir kocasına ödeyin" denirdi. **"Bu,"** yani mehirlerin iki taraflı iadesi, **"Allah'ın hükmüdür."** Kendileriyle anlaşma yapılmayan müşriklerle değil de Hudeybiye'de anlaşmaya varılan müşriklerle olan ilişkilerde Allah'ın hükmü budur. Bu hükmün neshedildiği de söylenmiştir. Kurtubi dedi ki: Bu, [yani eşlerden birisi Müslüman olduğu zaman eşlerin ayrılması değil de mehrleriyle ilgili hüküm] sadece o

يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ إِذَا جَآءَكَ ٱلْمُؤْمِنَٰتُ يُبَايِعْنَكَ عَلَىٰٓ أَن لَّا يُشْرِكْنَ بِٱللَّهِ شَيْـًٔا وَلَا يَسْرِقْنَ وَلَا يَزْنِينَ وَلَا يَقْتُلْنَ أَوْلَٰدَهُنَّ وَلَا يَأْتِينَ بِبُهْتَٰنٍ يَفْتَرِينَهُۥ بَيْنَ أَيْدِيهِنَّ وَأَرْجُلِهِنَّ وَلَا يَعْصِينَكَ فِى مَعْرُوفٍ فَبَايِعْهُنَّ وَٱسْتَغْفِرْ لَهُنَّ ٱللَّهَ ۖ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٢﴾ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ لَا تَتَوَلَّوْا۟ قَوْمًا غَضِبَ ٱللَّهُ عَلَيْهِمْ قَدْ يَئِسُوا۟ مِنَ ٱلْءَاخِرَةِ كَمَا يَئِسَ ٱلْكُفَّارُ مِنْ أَصْحَٰبِ ٱلْقُبُورِ ﴿١٣﴾

ترتيبها ٦١ — سُورَةُ الصَّفِّ — آياتها ١٤

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِى ٱلْأَرْضِ ۖ وَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ﴿١﴾ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ ﴿٢﴾ كَبُرَ مَقْتًا عِندَ ٱللَّهِ أَن تَقُولُوا۟ مَا لَا تَفْعَلُونَ ﴿٣﴾ إِنَّ ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلَّذِينَ يُقَٰتِلُونَ فِى سَبِيلِهِۦ صَفًّا كَأَنَّهُم بُنْيَٰنٌ مَّرْصُوصٌ ﴿٤﴾ وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِۦ يَٰقَوْمِ لِمَ تُؤْذُونَنِى وَقَد تَّعْلَمُونَ أَنِّى رَسُولُ ٱللَّهِ إِلَيْكُمْ ۖ فَلَمَّا زَاغُوٓا۟ أَزَاغَ ٱللَّهُ قُلُوبَهُمْ ۚ وَٱللَّهُ لَا يَهْدِى ٱلْقَوْمَ ٱلْفَٰسِقِينَ ﴿٥﴾

zamana ve bu hadiseye mahsustur. **“Aranızda O hükmeder, Allah bilendir, hikmet sahibidir.”**

(11) **“Eğer eş-lerinizden birisi sizi bırakıp kâfirlere kaçarsa,”** yani eşlerinizden birisi Müslüman iken dinden çıkıp küfür diyarına kaçarsa, kaçtığı yer Ehli kitap diyarı da olsa, **“siz de”** onlarla savaşıp **“galip gelirseniz,”** yani savaşı kazanıp ganimet elde ederseniz, **“eşleri gitmiş olanlara harcadıkları kadarını verin.”** Müşrikler kendilerine gelen mürted kadınların mihrlerini iade etmedikleri zaman, eşleri kaçıp giden erkeklere mihir için harcadıkları kadarını ganimet malından ayırıp vermeleri emredilmiştir. **“İnandığınız Allah’a karşı gelmekten sakının.”** Cezalandırılmanızı gerektirecek durumlara düşmekten sakınız.

(12) **“Ey Peygamber! İnanmış kadınlar sana gelip Allah’a hiçbir şeyi ortak koşmamaları, hırsızlık etmemeleri, zina etmemeleri, çocuklarını öldürmemeleri, elleri ile ayakları arasında bir iftira uydurup sana getirmemeleri ve iyi bir işte sana karşı gelmemeleri hususunda bey’at ederlerse onların bey’atlerini al.” “Sana gelip bey’at ederlerse,”** İslam üzere sana bey’ati kastederek gelirlerse demektir. Bu olay Mekke’nin fethi günü olmuştur. O gün, Mekke halkının kadınları Peygamber’e bey’at etmeye geldiler. Allah teâlâ, Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)’e şu konularda onlardan bey’at almasını emretti: Hangi şekilde olursa olsun **“Allah’a ortak koşmamaları, hırsızlık etmemeleri, zina etmemeleri,”** cahiliye döneminde kız çocuklarını diri diri toprağa gömdükleri gibi **“çocuklarını öldürmemeleri, elleriyle ayakları arasında bir iftira uydurup getirmemeleri,”** yani kocalarına ait olmayan çocukları kocalarına nispet etmemeleri. Ferra şöyle dedi: Bir kadın doğmuş bir çocuk bulur ve kocasına gelerek, benim bu çocuğum sendendir, derdi. İbn Abbas şöyle dedi: Kadın bir kız çocuğu doğurur, onu (bir başkasına ait) oğlan çocuğuyla değiştirirdi. **“İyi bir işte sana karşı gelmemeleri,”** yani Allah’a itaat anlamına gelen her şey demektir. Mesela Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem), kadınların ölünün arkasından bağırıp çağırmalarını, üstlerini başlarını yırtmalarını, yüzlerini tırmalamalarını ve beddua etmelerini yasaklamıştır. **“Allah’tan onlar için mağfiret dile.”** Onlar seninle bey’ atleştikten sonra kendileri için Allah’tan af dile. **“Şüphesiz Allah çok affedicidir, çok merhametlidir.”**

(13) **“Ey iman edenler! Kendilerine Allah’ın gazap ettiği kimseleri dost edinmeyin.”** Bunlar bütün kâfir guruplardır. Özellikle Yahudilerdir, denilmiştir. **“Onlar ahiretten ümidi kesmişlerdir.”** Küfürleri sebebiyle ahirete kesinlikle inanmazlar. **“Tıpkı kâfirlerin mezarlıklarda yatanlardan ümitlerini kestikleri gibi”** yanî . Kâfirler yeniden dirilişe inanmadıkları için ölülerinin dirileceğinden ümit kesmişlerdir.

SAF SÛRESİ (61. SÛRE)

(1) **“Göklerde ve yerdekilerin hepsi Allah’ı tenzih edip zikreder. O, üstündür, hikmet sahibidir.”**

(2) **“Ey iman edenler! Yapmayacağınız şeyleri niçin söylüyorsunuz?”** İbn Abbas’tan şöyle dediği rivâyet edilmiştir: Müminlerden bazıları cihat farz kılınmadan önce şöyle diyorlardı: Allah hangi amelin kendisine daha sevimli olduğunu bize bildirse de onu yapsak. Bunun üzerine Allah onlara en sevdiği amelin cihad olduğunu bildirince müminlerden bazıları bundan hoşlanmadı ve kendilerine bu emir zor geldi. İşte bunun üzerine bu âyet indi.

(3) **“Yapmayacağınız şeyleri söylemeniz Allah katında büyük bir gazaba sebep olur.”** Yani Allah teâlâ bundan şiddetle nefret eder. Rivâyet edildiğine göre birtakım kimseler Peygamber

(sallallâhu aleyhi ve sellem)'e gelirler ve onlardan birisi derdi ki: Ben kılıcımla savaştım ve şöyle şöyle vurdum. Hâlbuki böyle bir şey yapmamıştı. İşte bu âyet böyle kimseler hakkında nazil olmuştur.

(4) **"Allah kendi yolunda savaşanları sever."** Allah teâlâ bu âyette kullarının amelleri içinde en sevdiği amelin, onların Allah yolunda savaşmaları olduğunu açıklamaktadır. Bir hadiste şöyle buyrulur: *"İşin başı İslâm'dır, direği namazdır, zirvesi Allah yolunda savaştır."* **"Birbirine kenetlenmiş bir yapı gibi saf bağlayarak."** Tek bir parça gibi oluncaya kadar birbirine yapışarak savaşanları sever. [Bu onların, Allah'ın emrini yerine getirirken sahip oldukları gücü ve bağlılığı gösterir. Bu konuda onlarda hiçbir gevşeklik yoktur. Aralarına düşman giremez.]

(5) **"Bir zamanlar Mûsâ kavmine şöyle demişti:"** Allah teâlâ, kendi yolunda savaşanları sevdiğini zikrettiği zaman, Mûsâ ve Îsâ'nın kavminin kendi Peygamberlerine yaptığını Muhammed ümmeti de kendi Peygamberine yapmasın diye onları sakındırmak için Mûsâ ve Îsâ'nın da tevhidi ve cihadı emrettiklerini ve onlara muhalefet edenlerin nasıl cezalandırıldıklarını açıkladı. Mûsâ kavmine şöyle demişti: **"Ey kavmim! Benim, Allah'ın size gönderdiği elçisi olduğumu bildiğiniz halde niçin bana eziyet ediyorsunuz?"** Allah'ın farz kıldığı şeylersden size emrettiklerime muhalefet ederek veya bana kötü söz söyleyerek ve bende kusur bularak beni incitiyorsunuz. Bunun anlamı şudur: Benim Allah'ın Peygamberi olduğumu ve peygambere saygı gösterildiğini bildiğiniz halde, benim peygamberliğimi kabul etmenizi gerektiren ve sizin için kesin bilgi anlamına gelen mucizelere şahit olmanız sebebiyle benim peygamberliğim hakkında hiçbir şüpheniz kalmadığı halde hala bana nasıl eziyet edersiniz? **"Onlar yoldan sapınca, Allah da kalplerini saptırmıştı.."** Yani Peygamber eziyet ederek hakkı terk edince, Allah da yaptıklarının cezası olarak kalplerini haktan saptırdı. **"Allah yoldan çıkan bir toplumu doğru yola iletmez."**

(6) **"Meryem oğlu Îsâ da şöyle demişti: Ey İsrailoğulları! Ben size Allah'ın elçisiyim, benden önce gelen Tevrat'ı doğrulayıcı ve benden sonra gelecek Ahmed adında bir Peygamberi de müjdeleyici olarak geldim."** Yani ben size Allah'ın İncil'le gelen Peygamberiyim. Tevrat'a aykırı bir şey getirmedim. Üstelik Tevrat benim geleceğimi de müjdeleyen bir kitaptır. O halde nasıl benden nefret edersiniz ve bana karşı çıkarsınız? (Size benden sonra gelecek Ahmed isimli Peygamberi de müjdeliyorum). Hal böyle olunca, benim yalanlanmamı gerektirecek bir şey yoktur. Ahmed, bizim Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in adıdır. Aslında bu ismin anlamı, kendisinde diğer övülen kimselerden daha fazla övülen iyi hasletler bulunan kimse demektir. **"Fakat o, kendilerine açık deliller getirince: Bu apaçık bir büyüdür, dediler."** Yani Îsâ onlara mucizeler getirince, şu bize getirdiğin şey apaçık bir sihirdir, dediler. Bir görüşe göre de bununla kast edilen Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'dir. Buna göre anlam şöyle olur: Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) onlara apaçık mucizeler getirince, bu bir sihirbazdır dediler.

(7) **"İslam'a çağrıldığı halde Allah'a karşı yalan uydurandan daha zalim kim vardır?"** Ki o İslam, dinlerin en hayırlısı ve en şereflisidir. Çünkü böyle olan bir kimsenin başkasına yalan iftirada bulunmaması gerekirken Rabbine karşı nasıl iftira eder? **"Allah zalimler topluluğunu doğru yola iletmez."** Sözü edilen kimseler de bu zalimler cümlesindendir.

(8) **"Ağızlarıyla Allah'ın nurunu söndürmek istiyorlar."** Yani yalan sözlerle İslam'ı bastırmaya ve hidâyetini engellemeye çalışmalarındaki halleri, büyük bir ışığı ağzıyla üfleyerek söndürmeye çalışan kimsenin haline benzer. **"Hâlbuki kâfirler istemeseler de Allah nurunu tamamlayacaktır."** Bütün dünyaya İslam'ı hâkim kılmakla Allah nurunu tamamlayacaktır.

(9) **"O, bütün dinlere üstün kılmak amacıyla rasûlünü hidâyet ve hak din ile gönderendir."** Her ne pahasına olursa olsun İslam dinini bütün dinlere üstün ve başarılı kılacaktır. **"Müşrikler istemeseler de Allah nurunu tamamlayacaktır."**

(10) **"Ey iman edenler! Sizi acı bir azaptan kurtaracak ticareti size göstereyim mi?"** Sözü edilecek amellerin ticaretle aynı mertebede olduğunu belirtti. Çünkü bu amelleri işleyenler de tıpkı ticarette kâr ettikleri gibi bunlardan kâr ederler. Bu kâr onların cennete girmeleri ve cehennemden kurtulmaları şeklinde olacak. Bu ticaretin ne olduğu, takip eden iki âyette beyân edilmektedir. [Bunların anlamı: İman, cihat ve bunlara bedel olarak Allah'ın vaat ettiği cennet. İşte bu, kârlı bir alış veriştir.]

(11) **"Allah'a ve Rasûlüne iman eder, mallarınızla ve canlarınızla Allah yolunda cihat edersiniz. Eğer bilirseniz bu sizin için**

daha hayırlıdır.” Evvela onların ticaretteki sermayelerini zikretti, şimdi de Allah’ın onlara vaat ettiği karşılığı zikredecek.

⑫ Eğer böyle yaparsanız Allah **“sizin günahlarınızı bağışlar,” “sizi zemininden ırmaklar akan cennetlere, Adn cennetindeki güzel meskenlere koyar.”** Ölümle veya oradan dışarı çıkmakla kesintiye uğramayan cennetlere koyar. **“İşte en büyük başarı budur”** Yani Allah’ın mağfireti ve cennetlere girmek en büyük başarıdır, ondan büyük başarı yoktur, en büyük zaferdir, ondan büyük zafer yoktur.

⑬ **“Hoşunuza gidecek bir başka şey daha var:”** Beğeneceğiniz bir diğer haslet de şudur: **“Allah’tan bir yardım” “ve yakın bir fetih.”** Yani Kureyş karşısında Allah’ın size yardımı ve Mekke’nin fethi. Ata dedi ki: İran ve Roma’nın fethini kast ediyor. **“Müminleri müjdele.”** Yani: Ey Muhammed! Müminleri dünyada Allah’ın yardımı ve fetihle, ahirette de cennetle müjdele.

⑭ **“Ey iman edenler! Allah’ın yardımcıları olun”** Allah’ın dinine yardım etmeye devam edin. **“Nitekim Meryem oğlu Îsâ da havarilere: Allah’a giden yolda benim yardımcılarım kimdir? demişti.” “Havariler de: Allah yolunun yardımcıları biziz, demişlerdi.”** Yani Îsâ böyle dediği zaman Allah’ın dinine yardım eden havariler gibi olun ve onların dediği gibi deyin. Bunun anlamı şudur: Allah’a yaklaştırıcı işlerde bana yardım etmeyi kim üstlenecek? Nitekim havariler, Mesih’in yardımcıları ve samimi dostları idiler. Aynı zamanda ona ilk iman edenler onlardı. [Bunlar on iki kişi idiler.] Îsâ’ya **“İsrailoğullarından bir zümre iman etmiş, bir zümre de küfretmişti. “Biz de inananları düşmanlarına karşı destekledik. Böylece üstün geldiler.”** Hak yolda olanları batılın peşinden gidenlere karşı destekledik de onlar galip geldiler. **“Ey iman edenler! Allah’ın yardımcıları olun.”** âyeti hakkında Abdurrezzak ve Abd b. Humeyd, Katade’nin şöyle dediğini rivâyet ettiler: Allah’a hamdolsun öyle de oldu: Yetmiş kişi Akabe denilen yerde Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)’e gelip bey’at ettiler. Onu himaye edip ona yardım ettiler. Neticede Allah, dinini galip getirdi. İbn İshak ve İbn Sa’d’ın rivâyetlerine göre Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) Akabe’de buluştukları gruba şöyle dedi: *“Bana içinizden on kişi çıkarın. Havarilerin Meryem oğlu Îsâ’ya kefil olduğu gibi bunlar da kavimlerine kefil olsunlar.”* Sonra Rasûlullah seçilenlere: *“Siz, havarilerin Meryem oğlu Îsâ’ya kefil oldukları gibi kavminize kefilsiniz, ben de kavmimin kefiliyim.”* dedi. Onlar da: “Evet” dediler.

وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا
لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَاةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ فَلَمَّا
جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هَٰذَا سِحْرٌ مُبِينٌ ﴿٦﴾ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ
عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُوَ يُدْعَىٰ إِلَى الْإِسْلَامِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ
﴿٧﴾ يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ
الْكَافِرُونَ ﴿٨﴾ هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ
عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ ﴿٩﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ
عَلَىٰ تِجَارَةٍ تُنْجِيكُمْ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿١٠﴾ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُجَاهِدُونَ
فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١١﴾
يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَسَاكِنَ
طَيِّبَةً فِي جَنَّاتِ عَدْنٍ ذَٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٢﴾ وَأُخْرَىٰ تُحِبُّونَهَا نَصْرٌ
مِنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٣﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا
أَنْصَارَ اللَّهِ كَمَا قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ لِلْحَوَارِيِّينَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ
قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ فَآمَنَتْ طَائِفَةٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ
وَكَفَرَتْ طَائِفَةٌ فَأَيَّدْنَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَىٰ عَدُوِّهِمْ فَأَصْبَحُوا ظَاهِرِينَ ﴿١٤﴾

CUMA SÛRESİ (62. SÛRE)

① **“Göklerde ve yerde bulunanlar, hükümranlığın sahibi, eksiklikten münezzeh, azîz ve hakim olan Allah’ı tesbih ederler.”**

② **“O, ümmilere içlerinden bir Peygamber gönderendir.”** Ümmiler ile kast edilenler Araplardır. Onların içinde yazıyı güzel yazanlar da vardı, güzel yazmayanlar da vardı. Onlara Ehl-i kitap olmadıkları için ümmi denilmişti. Aslında ümmi, okuması yazması olmayan demektir. Arapların çoğunluğu da böyleydi. Peygamber **“onlara O’nun ayetlerini okur;”** yani bu Peygamber, okuma yazma bilmeyen ve bunu kimseden öğrenmeyen bir ümmi olmasına rağmen onlara Kur’an’ı okur; **“onları temizler;”** yani onları küfrün ve günahın kirlerinden, kötü ahlaktan temizler; bir yoruma göre onları, kalpleri temizlenmiş kimseler haline getirir **“ve onlara Kitab’ı, hikmeti öğretir.”** Kitap, Kur’an’dır. Hikmet, Sünnettir. Bir yoruma göre kitap, kalemle yazmaktır, hikmet ise dinde anlayıştır. Malik de bu görüştedir. **“Oysa onlar daha önce apaçık bir**

سُورَةُ الْجُمُعَةِ — ترتيبها ٦٢ — آياتها ١١

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ﴿١﴾ هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّـۧنَ رَسُولًا مِّنْهُمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ ءَايَٰتِهِۦ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَٰبَ وَالْحِكْمَةَ وَإِن كَانُوا مِن قَبْلُ لَفِي ضَلَٰلٍ مُّبِينٍ ﴿٢﴾ وَءَاخَرِينَ مِنْهُمْ لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِمْ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٣﴾ ذَٰلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَآءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٤﴾ مَثَلُ الَّذِينَ حُمِّلُوا التَّوْرَىٰةَ ثُمَّ لَمْ يَحْمِلُوهَا كَمَثَلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ أَسْفَارًا بِئْسَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِـَٔايَٰتِ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّٰلِمِينَ ﴿٥﴾ قُلْ يَٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ هَادُوٓا إِن زَعَمْتُمْ أَنَّكُمْ أَوْلِيَآءُ لِلَّهِ مِن دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ إِن كُنتُمْ صَٰدِقِينَ ﴿٦﴾ وَلَا يَتَمَنَّوْنَهُۥٓ أَبَدًا بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّٰلِمِينَ ﴿٧﴾ قُلْ إِنَّ الْمَوْتَ الَّذِي تَفِرُّونَ مِنْهُ فَإِنَّهُۥ مُلَٰقِيكُمْ ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَىٰ عَٰلِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَٰدَةِ فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٨﴾

sapıklık içinde idiler.” Yani şirk içindeydiler ve haktan ayrılmışlardı.

(3) “**Henüz onlara katılmamış olan diğer insanlara da**” o Peygamberi göndermiştir. Yani o esnada kendilerine katılmamış olup daha sonra onlara katılacak insanlara. Yani Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) onları da temizler, diğerlerini de temizler. Bunlar, sahabeden sonra kıyâmete kadar gelecek olan Müslüman Araplar ve diğer Müslümanlardır. Buhârî ve diğer hadisçilerin Ebu Hureyre’den tahriç ettiklerine göre şöyle demiştir: Cuma suresi nazil olduğu zaman biz Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)’in yanında oturuyor idik. Bize bu sureyi okudu ve “**Henüz onlara katılmamış diğer insanlara da…**” âyetine gelince bir adam şöyle dedi: Ey Allah’ın Rasûlü! Kimdir bu bize katılmayanlar? Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) elini Selman el-Farisî’nin üzerine koydu ve şöyle dedi: *“Canım elinde olan Allah’a yemin olsun ki iman Süreyya yıldızında bile olsa bunlardan birtakım adamlar ona ulaşacaklar.”* “**O, Azîz’dir, Hakîm’dir.**” Yani çok güçlüdür ve çok hikmetlidir.

(4) “**Bu, Allah’ın lütfudur. Onu dilediğine verir. Allah büyük lütuf sahibidir.**”

(5) “**Kendilerine Tevrat yükletilip de**” Allah teâlâ bu misali Tevrat ile amel etmeyi terk eden Yahudiler için verdi. Onlar Tevrat’ın getirdiği hükümleri tatbikle ve onunla amel etmekle yükümlü oldukları halde onu terk ettiler. “**onu taşımayanların hali**” Yani onun gereği ile amel etmeyenlerin ve onda kendilerine emredilen şeylere itaat etmeyenlerin hali, “**koca koca kitaplar taşıyan merkebin hali gibidir.**” Esfar kelimesi sifr’in çoğuludur. O da büyük kitap demektir. Merkep de sırtındakinin kitap mı yoksa gübre mi olduğunu bilmez. “**Allah’ın âyetlerini yalanlayanların hali ne kötüdür!**” Burada kendisine benzetilen varlık merkeptir. Ona gerçekten benzeyenler ise Yahudilerdir. Yalancılar için yapılabilecek en çirkin benzetme budur. Şunu demek istiyor: Siz de onlar gibi olmayın ey Müslümanlar! Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)’i minberde hitap ederken yalnız bırakıp ticarete gidenlere bir ikaz olmak üzere bu teşbih zikredilmiştir. Hutbeyi duyduğu halde dinlemeyen herkes bunlara benzer. Nitekim bir hadiste şöyle buyrulur: *“Cuma günü imam hutbe okurken konuşan kimse, koca koca kitaplar taşıyan merkebe benzer. Ona sus diyenin de cuması yoktur.* “**Allah zalimler topluluğunu doğru yol iletmez.**

(6) “**Ey Yahudiler! Eğer insanlar arasında yalnız kendinizin Allah’ın dostları olduğunuzu iddia ediyorsanız,**” Yahudiler kendilerinin diğer insanlardan üstün olduklarını, diğer insanların değil de yalnız kendilerinin Allah’ın dostları olduklarını, Allah’ın çocukları ve sevgilileri olduklarını iddia ediyorlardı. Onlar bu batıl iddialarda bulundukları zaman Allah teâlâ Peygamberine, onlara şöyle demesini emretti: “**o halde ölümü temenni ediniz.**” İddialarınızdaki saygın mertebeye ulaşmak için ölümü temenni ediniz. “**eğer**” bu iddianızda “**samimi iseniz.**” Çünkü cennetlik olduğunu bilen kimse bu dünyadan kurtulmak ister.

(7) “**Ama onlar kendilerinin daha önce yapıp ettikleri şeylerden dolayı ölümü asla temenni etmezler.**” İnkârları, günahları ve Allah’ın kitabını bozup değiştirmeleri sebebiyle ölümü temenni etmezler. “**Allah zalimleri çok iyi bilir.**”

(8) “**De ki: Sizin kendisinden kaçtığınız ölüm, muhakkak sizi bulacaktır.**” Yani ölüm size kaçtığınız yönden gelecektir ve onunla yüz yüze karşılaşacaksınız. “**Sonra görülmeyeni de görüleni de bilen Allah’a döndürüleceksiniz.**” Bu kıyâmette olacaktır. “**O size**” bütün “**yaptıklarınızı haber verecektir.**” Kötü fiillerinizi haber verecek ve

bunlardan dolayı sizi cezalandıracaktır.

(9) **“Ey iman edenler! Cuma günü namaz için çağırıldığınız zaman,”** Bununla kast edilen, Cuma günü imam minbere oturduğu zaman okunan ezandır. Çünkü Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)zamanında bundan başka bir ezan yoktu. [Cuma günü okunan birinci ezana gelince, bunu Hz.Osman radıallahu anhu Medine genişlediği zaman Sahabelerin huzurunda ilave etti.] **“Allah’ın zikrine koşun,”** Allah’ı anmakla ilgili işlere geçin. [Allah’ın zikri, camilerde kılınan Cuma namazları ve Cuma hutbeleridir.] Gusletmek, abdest almak ve camiye yönelmek gibi Allah’ın zikri ile ilgili sebeplerle meşgul olun. **“alışverişi bırakın.”** Alışverişi ve diğer muameleleri bırakın. Cuma günü müezzin ezan okuduğu zaman artık alışveriş yapmak helal değildir. **“Bu,”** yani Allah’ı zikretmek ve alışverişi terk etmek, **“eğer bilirseniz sizin için daha hayırlıdır.”** Yani bu emre uymakta ecir ve mükâfat olduğu için alışverişten ve çalışmaktan daha hayırlıdır.

(10) **“Namaz kılındıktan sonra”** yani namazı kıldıktan ve bitirdikten sonra ticaret için ve ihtiyacınız olan maişetinizi temin etmek için **“yeryüzüne dağılın” “ve Allah’ın lütfundan isteyin.”** Yani ticari muamelelerdeki ve diğer kazanç yollarındaki kazançlardan Allah’ın kullarına rızk olarak nasip edeceği şeyleri arayıp bulun. **“Allah’ı çok zikredin;”** yani Allah’ın size verdiği dünyevî ve uhrevî hidâyet için şükretmek üzere alışverişleriniz esnasında da Allah’ı çokça zikretmeyi unutmayın; **“umulur ki umduklarınıza kavuşursunuz.”** Dünya ve ahiret iyiliğine nail olmak için böyle yapın.

(11) **“Bir ticaret ve eğlence gördükleri zaman hemen dağılıp ona gittiler”** Bu âyetin nüzul sebebi olarak şu olay anlatılır: Medine halkı fakir ve muhtaç bir duruma düşmüşlerdi. Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) Cuma günü hutbedeyken Şam’dan bir ticaret kafilesi geldi. İnsanlar camiyi terk edip kafilenin yanına gittiler. Mescitte sadece on iki kişi kaldı. Bir rivâyete göre, yedi de kadın kaldı. **“ve seni ayakta bıraktılar.”** Yani minberde. **“De ki: Allah’ın yanında bulunan”** büyük mükâfat, yani cennet, mescitte beklemeyi ve Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)’in hutbesini dinlemeyip de gittiğiniz **“eğlenceden ve ticaretten daha hayırlıdır.” “Allah rızk verenlerin en hayırlısıdır.”**

MÜNAFİKÛN SÛRESİ (63. SÛRE)

(1) **“Münafıklar sana geldikleri vakit:”** Yani senin huzurunda bulundukları vakit: **“Şahitlik ederiz ki sen muhakkak Allah’ın**

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ إِذَا نُودِىَ لِلصَّلَوٰةِ مِن يَوْمِ ٱلْجُمُعَةِ فَٱسْعَوْا۟ إِلَىٰ ذِكْرِ ٱللَّهِ وَذَرُوا۟ ٱلْبَيْعَ ۚ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٩﴾ فَإِذَا قُضِيَتِ ٱلصَّلَوٰةُ فَٱنتَشِرُوا۟ فِى ٱلْأَرْضِ وَٱبْتَغُوا۟ مِن فَضْلِ ٱللَّهِ وَٱذْكُرُوا۟ ٱللَّهَ كَثِيرًا لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٠﴾ وَإِذَا رَأَوْا۟ تِجَٰرَةً أَوْ لَهْوًا ٱنفَضُّوٓا۟ إِلَيْهَا وَتَرَكُوكَ قَآئِمًا ۚ قُلْ مَا عِندَ ٱللَّهِ خَيْرٌ مِّنَ ٱللَّهْوِ وَمِنَ ٱلتِّجَٰرَةِ ۚ وَٱللَّهُ خَيْرُ ٱلرَّٰزِقِينَ ﴿١١﴾

ترتيبها ٦٣ — سُورَةُ المُنَافِقُونَ — آياتها ١١

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

إِذَا جَآءَكَ ٱلْمُنَٰفِقُونَ قَالُوا۟ نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ ٱللَّهِ ۗ وَٱللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُۥ وَٱللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ ٱلْمُنَٰفِقِينَ لَكَٰذِبُونَ ﴿١﴾ ٱتَّخَذُوٓا۟ أَيْمَٰنَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا۟ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ ۚ إِنَّهُمْ سَآءَ مَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ﴿٢﴾ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ ءَامَنُوا۟ ثُمَّ كَفَرُوا۟ فَطُبِعَ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٣﴾ ۞ وَإِذَا رَأَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ أَجْسَامُهُمْ ۖ وَإِن يَقُولُوا۟ تَسْمَعْ لِقَوْلِهِمْ ۖ كَأَنَّهُمْ خُشُبٌ مُّسَنَّدَةٌ ۖ يَحْسَبُونَ كُلَّ صَيْحَةٍ عَلَيْهِمْ ۚ هُمُ ٱلْعَدُوُّ فَٱحْذَرْهُمْ ۚ قَٰتَلَهُمُ ٱللَّهُ ۖ أَنَّىٰ يُؤْفَكُونَ ﴿٤﴾

Peygamberisin, derler.” İtikatlarında samimi olduklarını ve içtenlikle şahadet getirdiklerini ifade etmek için kelimeyi şahadeti vurgulu bir şekilde söylerler. “Şahitlik ederiz” demelerinin anlamı, biliriz ve yemin ederiz, demektir. **“Allah da bilir ki sen elbette, O’nun Peygamberisin.”** Bu, münafıkların Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)’in Peygamberliğine şahitlik ederken söyledikleri sözün içeriğini/anlamını Allah’ın tasdikidir. [Biraz sonra gelecek yalanlama cümlesinin anlamıyla karışmaması için önce bu tasdik zikredilmiştir.] **“Allah münafıkların kesinlikle yalancı olduklarına da şahitlik eder.”** Yani onların, Peygamberin Peygamberliğine içtenlikle ve samimi bir itikatla şahitlik ettikleri iddialarında yalancı olduklarına şahitlik eder. Yoksa onların söyledikleri sözün yalan olduğuna değil. Çünkü bu söz, Peygamberliğe şahitliktir ki oda haktır.

(2) **“Yeminlerini kalkan yapıp”** yani size ettikleri yeminleri, sizden korunmak, öldürülmekten ve esir edilmekten kurtulmak için bir kalkan olarak kullanıp insanları **“Allah yolundan alıkoydular.”** Peygamberlikle ilgili

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ لَوَّوْا رُءُوسَهُمْ
وَرَأَيْتَهُمْ يَصُدُّونَ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ ﴿٥﴾ سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ
أَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ أَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ لَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ إِنَّ
اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٦﴾ هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ
لَا تُنْفِقُوا عَلَىٰ مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ حَتَّىٰ يَنْفَضُّوا وَلِلَّهِ
خَزَائِنُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَٰكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ
﴿٧﴾ يَقُولُونَ لَئِنْ رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ لَيُخْرِجَنَّ الْأَعَزُّ
مِنْهَا الْأَذَلَّ وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَٰكِنَّ
الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٨﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُلْهِكُمْ
أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَمَنْ يَفْعَلْ
ذَٰلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٩﴾ وَأَنْفِقُوا مِنْ مَا رَزَقْنَاكُمْ
مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي
إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقَ وَأَكُنْ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١٠﴾ وَلَنْ
يُؤَخِّرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجَلُهَا وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١١﴾

سُورَةُ التَّغَابُنِ

آياتها ١٨ — ترتيبها ٦٤

ortaya attıkları şüpheler ve iftiralar sebebiyle insanları imandan, cihattan ve itaat anlamındaki amellerden alıkoydular. **"Onların yaptıkları ne kötüdür."** Yani nifak ve alıkoymak .

(3) **"Bunun sebebi onların önce inanmaları,"** yani münafık olarak inanmaları, **"sonra küfretmeleridir."** Kalben inanmamalarıdır. Bu âyetin önce iman edip sonra dinden çıkanlar hakkında nazil olduğu da söylenmiştir. **"Bu yüzden kalpleri mühürlenmiştir."** Yani küfürleri sebebiyle kalplerinin üstüne mühür vurulmuştur. [Bundan sonra oraya iman girmez.] **"Artık onlar hiç anlamazlar."** Düzelmezler ve doğru yola gelmezler.

(4) **"Onları gördüğün zaman kalıpları hoşuna gider."** Dış görünüşleri ve makamlarındaki parlaklık ve güzellik sebebiyle görenler onları beğenirler. **"Konuşurlarsa sözlerini dinlersin."** Akıcı ve güzel konuştukları için söyledikleri şeyin hak ve doğru olduğunu zannedersin. Münafıkların başı olan Abdullah b. Ubeyy, güzel konuşan, cüsseli ve yakışıklı bir adam idi. **"Sanki dayanmış kütükler gibidirler."** Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'in meclisinde dayanmış bir halde otururlarken, yararlı bir anlayıştan ve sahibine fayda verecek bir ilimden yoksun oldukları için duvara dayanmış dikili kerestelere benzerler. **"Her gürültüyü aleyhlerine sanırlar."** Denildi ki, münafıklar foyalarını meydana çıkaracak ve onların can ve mal dokunulmazlıklarını ortadan kaldıracak bir şeyin başlarına gelivereceğinden korkarlar. **"Onlar düşmandır, onlardan sakın."** Onlara fırsat vermekten ve sırlarına ortak etmekten sakın. Çünkü onlar senin düşmanlarının casuslarıdır. **"Allah kahretsin onları!"** Lanet olsun onlara! Veya müminlerin böyle söylemelerini öğretmektir. **"Nasıl bu hale geliyorlar?"** Nasıl oluyor da haktan dönüp küfre meylediyorlar?

(5) **"Onlara: Gelin Allah'ın Rasûlü sizin için mağfiret dilesin, denildiği zaman başlarını çevirirler."** Yani bununla alay ederek ve mağfiretten yüz çevirerek başlarını hareket ettirirler. **"Ve onların büyüklük taslayarak uzaklaştıklarını görürsün."** Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'e gelmekten ve onun istiğfarını istemekten yüz çevirirler. Kendilerini ondan büyük görürler. Eğer bunu yaparlarsa küçüleceklerini sanırlar.

(6) **"Onlar için bağışlanma dilesen de, dilemesen de birdir. Allah onları kesinlikle bağışlamayacaktır."** Münafıklıktaki ısrarları ve küfürdeki devamlılıkları sebebiyle bunun onlara bir yararı olmayacaktır. Münafıklığa devam ettikleri sürece Allah onları asla bağışlamayacaktır. **"Allah yoldan çıkmış bir topluluğu doğru yola iletmez."** İtaatten tamamen çıkmış ve kendisini günahlara kaptırmış kimseleri Allah hidâyete erdirmez. Münafıklar bunların içine öncelikle girerler.

(7) **"Onlar: Allah elçisinin yanında bulunanlara bir şey vermeyin de dağılıp gitsinler, diyenlerdir."** Medineliler fakir muhacirlere yardım ediyorlardı. Münafıklar: Onlara bir şey vermeyin de dağılıp gitsinler diyorlardı. **"Oysa göklerin ve yerin hazineleri Allah'ındır."** Yani bu muhacirlerin rızkını verecek olan Allah'tır. **"Fakat münafıklar bunu anlamazlar."** Rızık hazinelerinin Allah'ın elinde olduğunu münafıklar anlamazlar ve Allah'ın müminlere zenginlik ve refah vermeyeceğini zannederler.

(8) **"Diyorlar ki: Eğer Medine'ye dönersek, daha üstün ve şerefli olanlar daha alçak olanları oradan mutlaka çıkaracak."** Bu sözü söyleyen kişi, münafıkların reisi Abdullah b. Ubeyy'dir. Şerefli ve üstün olanlarla kendisini

ve beraberindekileri, alçak ve zelil olanlarla da Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) ve beraberindekileri kastetmektedir. Dönmekle kastettiği şey ise o andaki savaştan sonra dönmektir. İmam Ahmed, Zeyd b. Erkam'ın şöyle dediğini rivâyet etti: Bir savaşta Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) ile birlikte bulunuyorduk. Abdullah b. Ubeyy dedi ki: Eğer Medine'ye dönersek, daha üstün olanlar daha alçak olanları oradan mutlaka çıkaracak. Zeyd rivâyetin devamında dedi ki: Bunun üzerine ben Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e geldim ve durumu haber verdim. Fakat Abdullah b. Ubeyy, böyle bir şey söylemediğine yemin etti. Kavmim beni ayıpladı. Bu adama ne yapmak istedin? Dediler. Oradan ayrıldım. Moralim bozuk ve üzgün bir halde yattım, uyudum. Sonra Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) bana haber gönderdi ve dedi ki: "*Allah senin suçsuz olduğunu bildirdi ve seni doğruladı.*" Zeyd dedi ki, bu âyet o zaman inmişti. **"Hâlbuki asıl üstünlük, ancak Allah'ın, Peygamberinin ve müminlerindir."** Yani kuvvet ve üstünlük, başkasının değil, sadece Allah'ındır ve Allah'ın kendilerine bu üstünlüğü verdiği Peygamberlerinin ve salih müminlerindir. **"Fakat münafıklar bunu bilmezler."** Aşırı cehaletleri, şaşkınlıkları ve kalplerindeki mühür sebebiyle bunu anlamazlar.

(9) **"Ey iman edenler! Mallarınız ve çocuklarınız sizi Allah'ı anmaktan alıkoymasın."** Allah teâlâ mallarının ve evlatlarının kendilerini Allah'ın zikrinden alıkoyduğu münafıkların ahlakından müminleri sakındırıyor. Allah'ın zikri, İslam'ın farzlarıdır. Bir görüşe göre Allah'ın zikri Kur'an okumaktır. **"Kim bunu yaparsa,"** yani dünyaya dalıp dinden uzaklaşırsa **"işte onlar ziyana uğrayanlardır."** Yani onlar tamamen kaybetmiş olanlardır.

(10) **"Herhangi birinize ölüm gelip de: Rabbim! Beni yakın bir süreye kadar geciktirsen de sadaka verip iyilerden olsam! Demesinden önce, size verdiğimiz rızıktan harcayın."** Yani verdiğimiz rızkın bir kısmını iyilik yolunda harcayın. Bir görüşe göre bu, farz kılınmış olan zekâttır. Ölümün gelmesi demek, ölümün sebeplerinin belirmesi veya alametlerinin müşahede edilmesidir. Kişi öleceğini anlayınca malını tasadduk etmek için ölümünün kısa bir süre ertelenmesini ve kendisine mühlet verilmesini ister.

(11) **"bir nefsin eceli geldiğinde Allah, hiç kimsenin"** ecelini **"ertelemez."** Yani bir kimsenin ömrü tamam olduğunda… **"Allah yaptıklarınızdan haberdardır."** Hiçbir şey O'na gizli kalmaz, yaptıklarınızın karşılığını verir.

TEĞABUN SÛRESİ (64.SÛRE)

(1) **"Göklerde ve yerde ne varsa hepsi Allah'ı tesbih tenzih eder."** Yani göklerde ve yerde bulunan bütün yaratılmışlar Allah teâlâ'yı her türlü kusur ve ayıptan tenzih eder. Bu tesbihin bizim anlamadığımız bir dille yapıldığına daha önce işaret edilmişti. Nitekim İsra sûresi 44. âyette şöyle denilmektedir: **"Onu övgü ile tesbih tenzih etmeyen hiçbir şey yoktur. Fakat siz onların tesbihini anlayamazsınız."** **"Hükümranlık O'nundur, hamd O'nadır."** Her ikisi de O'na aittir. Başkalarının hiçbir şekilde bu ikisinde nasibi yoktur. Hükümranlıkta ve hamdde kullarında görülen ise yine O'nun feyzindendir ve aslı O'na aittir. **"O'nun her şeye gücü yeter."** Hiçbir şey O'nu aciz bırakamaz.

(2) **"Sizi yaratan O'dur. İçinizden kiminiz kâfirdir, kiminiz mümin."** Allah teâlâ kâfiri yarattı, fakat kâfirin inkârı kendi fiili ve kesbidir. Kâfir, kendisi küfreder ve küfrü tercih eder. Mümin ise iman eder ve imanı tercih eder. Fakat hepsi Allah'ın izniyledir. "*Âlemlerin Rabbi dilemedikçe siz dileyemezsiniz.*" (Tekvir: 29). **"Allah yaptıklarınızı görendir."** Onlardan hiçbir şey Allah'a gizli kalmaz. O, yaptıklarınızın karşılığını verecektir.

(3) **"Gökleri ve yeri hak ile yarattı."** Yani engin bir hikmetle yarattı. Bir görüşe göre bunun manası şudur: Allah bunları hakkı göstermek için yarattı. O da iyilik yapana iyiliğinin, kötülük yapana da kötülüğünün karşılığını vermektir. **"Sizi şekillendirdi ve şekillerinizi de güzel yaptı."** Yani Allah teâlâ onları en mükemmel surette, en güzel kıvamda ve şekilde yarattı. Bu âyetin bir benzerini Allah teâlâ İnfitar suresinde şöyle ifade eder: **"Ey insan! Seni yaratıp düzgün ve dengeli kılan, seni istediği bir şekilde birleştiren, ihsanı bol Rabbine karşı seni aldatan nedir?"** Âdemoğlunun boy pos ve endam yönünden başka varlıklardan üstün ve daha güzel yaratıldığı bilinmektedir. Bu, düşünenler için yaratıcının kudretine, hikmetine ve azametine açıkça delâlet etmektedir. Aynı şekilde insanın ruhî yapısı ve şaşırtıcı aklî yetenekleri de bunun en büyük delilidir. Nitekim Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Kesin olarak inananlar için yeryüzünde deliller vardır. Kendi nefislerinizde de öyle. Görmüyor musunuz?"*** (Zariyat: 20, 21). Âyette geçen "savvera" صور fiilinin mastarı olan تَصْوِير "tasvir" çizmek ve şekil vermek anlamına gelir. **"Dönüş ancak O'nadır."** Ahirette O'na dönülecektir.

(4) **"Göklerde ve yerde olanları bilir."**

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

يُسَبِّحُ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِۚ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُۘ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَد۪يرٌ ﴿١﴾ هُوَ الَّذ۪ي خَلَقَكُمْ فَمِنْكُمْ كَافِرٌ وَمِنْكُمْ مُؤْمِنٌۜ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَص۪يرٌ ﴿٢﴾ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ بِالْحَقِّ وَصَوَّرَكُمْ فَاَحْسَنَ صُوَرَكُمْۚ وَاِلَيْهِ الْمَص۪يرُ ﴿٣﴾ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُسِرُّونَ وَمَا تُعْلِنُونَۜ وَاللّٰهُ عَل۪يمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٤﴾ اَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبَؤُا الَّذ۪ينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُۘ فَذَاقُوا وَبَالَ اَمْرِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَل۪يمٌ ﴿٥﴾ ذٰلِكَ بِاَنَّهُ كَانَتْ تَأْت۪يهِمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالُٓوا اَبَشَرٌ يَهْدُونَنَاۘ فَكَفَرُوا وَتَوَلَّوْا وَاسْتَغْنَى اللّٰهُۜ وَاللّٰهُ غَنِيٌّ حَم۪يدٌ ﴿٦﴾ زَعَمَ الَّذ۪ينَ كَفَرُٓوا اَنْ لَنْ يُبْعَثُواۜ قُلْ بَلٰى وَرَبّ۪ي لَتُبْعَثُنَّ ثُمَّ لَتُنَبَّؤُنَّ بِمَا عَمِلْتُمْۜ وَذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَس۪يرٌ ﴿٧﴾ فَاٰمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِه۪ وَالنُّورِ الَّذ۪ٓي اَنْزَلْنَاۜ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَب۪يرٌ ﴿٨﴾ يَوْمَ يَجْمَعُكُمْ لِيَوْمِ الْجَمْعِ ذٰلِكَ يَوْمُ التَّغَابُنِۜ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللّٰهِ وَيَعْمَلْ صَالِحاً يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّـَٔاتِه۪ وَيُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْر۪ي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِد۪ينَ ف۪يهَٓا اَبَداًۜ ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظ۪يمُ ﴿٩﴾

Bunlardan hiçbir şey O'nun için gizli değildir. **"Gizlediklerinizi de açığa vurduklarınızı da bilir."** **"Allah kalplerde olanı da bilendir."** Yani her insanın içinde sakladıklarını da bilir.

(5) **"Daha önce küfredenlerin haberi size ulaşmadı mı?"** Bunlar Nuh kavmi, Âd kavmi ve Semud kavmi gibi geçmiş ümmetlerin kâfirleridir. [Allah teâlâ buyuruyor ki: Kur'an'da bunların haberleri, Peygamberlerinin onları Allah'ı birlemeye, O'na ibadete ve O'nunla beraber başka tanrılar edinmekten vazgeçmeye nasıl davet ettikleri ve yalanlayanların sonunda nasıl helak oldukları ve Nebilerle onlara inananların sonunda nasıl kurtuldukları size bildirildi.] **"İşte onlar yaptıklarının cezasını tattılar."** Bu, onlara dünyada iken verilen cezadır. **"Onlar için acı bir azap da vardır."** Bu da ahiretteki cezalarıdır ve cehennem azabıdır.

(6) **"Bunun sebebi şudur:"** Yani her iki dünyada da azaba uğramalarının sebebi şudur ki, **"Peygamberler onlara apaçık deliller getirmişlerdi,"** Yani onlara gönderilen Peygamberler açık mucizeler göstermişlerdi. **"fakat onlar: Bir beşer mi bizi doğru yola götürecekmiş? Dediler."** Yani onlardan her bir kavim, Peygamberin beşer cinsinden olmasını inkâr ederek ve bunu yadırgayarak kendi Peygamberlerine böyle dediler. **"Küfrettiler ve yüz çevirdiler."** Yani Peygamberleri ve onların getirdiklerini inkâr ettiler, onlardan yüz çevirdiler ve getirdikleri şeyleri düşünmediler. **"Allah da hiçbir şeye muhtaç olmadığını gösterdi."** Onların imanlarına ve ibadetlerine muhtaç olmadığını gösterdi. **"Allah zengindir, hamd/övgüye layıktır."** O hiçbir şeye muhtaç değildir, onların ibadetlerine de muhtaç değildir. Bütün mahlûkat tarafından dil ile ve lisan-ı hâl ile övülmektedir.

(7) **"Küfredenler kesinlikle diriltilmeyeceklerini iddia ettiler."** **"De ki: Hayır! Rabbime andolsun ki mutlaka diriltileceksiniz,"** Allah teâlâ Peygamberine emrederek onlar öldükten sonra Allah' mutlaka dirilteceğini kendilerine bildirmesini ve bunun için onlara yemin etmesini emretti. Yani kabirlerinizden mutlaka çıkartılacaksınız, demektir. **"sonra yaptıklarınız size haber verilecektir."** Aleyhinizde bir kanıt olması için bunlar size mutlaka haber verilecek, sonra buna göre cezalandırılacaksınız. **"Bu,"** yani yeniden diriltme ve cezalandırma, **"Allah'a göre çok kolaydır."**

(8) **"Onun için Allah'a, Peygamberine ve indirdiğimiz o nura iman edin."** Yani hal böyle olunca, Allah'ı, Rasûlü Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i ve Kur'an'ı tasdik edin. Çünkü bu Kur'an, sapıklığın karanlığından hidâyetin aydınlığına ileten bir nurdur. **"Allah yaptıklarınızdan haberdardır."** Sözlerinizden ve fiillerinizden hiçbir şey O'na gizli kalmaz, buna göre cezalandırır/mükâfatlandırır.

(9) **"Mahşer vaktinde sizi toplayacağı gün,"** yani kıyâmet günü. O günde mahşer halkı yaptıklarının karşılığını görmek için toplanır. Herkes kendi yaptığıyla, her Peygamber kendi ümmetiyle, her zulme uğrayan kendisine zulmedenle ve sonrakiler öncekilerle bir araya gelir. **"işte o bir aldanma günüdür."** O gün mahşer halkı birbirlerini aldatmış olacaktır. Ehli hak, ehli batılı aldatacak/atlatacak. Cennetliklerin cehennemlikleri aldatmasından daha büyük bir aldatma olmayacaktır. Sanki cehennemlikler hayrı şer ile iyiyi kötü ile ve nimeti azap ile değiştirmiş olacaktır. Cennetliklerde de bunun aksi olacak. Birisinden bir şey satın aldığın veya ona bir şey sattığın zaman onun aleyhine bir eksiklik varsa filanı aldattım denilir. Aldanan kişi, cennetteki ailesi ve mertebeleri yönünden aldanmış olacaktır. Ancak **"kim Allah'a iman eder ve yararlı iş**

yaparsa, Allah onun kötülüklerini örter.” Yani salih amelle birlikte tasdikte bulunursa kötülüklerinin örtülmesini hak eder. **“Onu içinde ebedi kalacakları, altlarından ırmaklar akan cennetlere sokar.” “Bu,”** yani kötülüklerinin örtülmesi ve cennete sokulması, **“büyük bir başarıdır.”** Yani bu, öyle bir başarıdır ki, bundan daha büyük bir başarı yoktur.

(10) **“Küfredenlere ve ayetlerimizi yalanlayanlara gelince, işte onlar cehennemliktirler. Orada ebedi kalacaklardır. Ne kötü gidilecek yerdir, orası!”** Allah teâlâ biraz önce sözü edilen aldanmayı açıklamak için burada hem mutluların hem mutsuzların durumlarını anlattı.

(11) **“Allah’ın izni olmaksızın hiçbir musibet isabet etmez.”** Yani hepsi Allah’ın kazası ve kaderi ile olur. Bu âyetin nüzul sebebi olarak kâfirlerin şu sözü nakledilir: Eğer Müslümanlar hak yolda olsalardı Allah onları dünyadaki musibetlerden korurdu. **“Kim Allah’a iman ederse Allah onun kalbini doğruya götürür.”** Yani kim tasdik eder ve kendisine isabet eden her şeyin ancak Allah’ın takdiri ile isabet ettiğini bilirse, bütün bunların Allah’tan geldiğini, başına gelen musibetlerin hatasından dolayı gelmediğini ve başına gelmeyen musibetlerden de doğru yolda olduğu için kurtulmadığını bilir ve Allah’a teslim olur, Allah’tan geldik Allah’a döneceğiz, der. Bir musibete müptela olduğu zaman sabreder, bir nimete nail olduğu zaman şükreder. **“Allah her şeyi bilendir.”** İlmi her şeyi kuşatır, hiçbir şey ona gizli değildir.

(12) **“Allah’a itaat edin, Peygamber’e de itaat edin.”** Yani Allah’a ve Rasûlüne itaatle meşgul olun. **“Eğer yüz çevirirseniz,”** yani itaatten yüz çevirirseniz günahınız kendinizedir, Peygamber bir sorumluluk yoktur. **“elçimize düşen apaçık bir duyurmadır.”** Onun yapacağı başka bir şey yoktur, bunu da yapmıştır.

(13) **“Allah vardır, O’ndan başka hak ilah yoktur.”** İbadete/kulluğa başkası değil, sadece O layıktır. O halde O’nu birleyin ve O’na şirk koşmayın. **“Müminler yalnız Allah’a dayanıp güvensinler.”** İşlerini başkasına değil, O’na havale etsinler ve O’na itimat etsinler.

(14) **“Ey iman edenler! Eşlerinizden ve çocuklarınızdan size düşman olanlar da vardır.”** Yani onlar sizi hayır işlemekten alıkoyarlar. Bu âyetin nüzul sebebi şudur: Mekke’den bazı kişiler Müslüman oldular ve hicret etmek istediler. Fakat eşleri ve çocukları onları bırakmadılar. Allah teâlâ, onları uyarmalarını ve onlara itaat etmemelerini

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِـَٔايَٰتِنَآ أُولَٰٓئِكَ أَصْحَٰبُ
النَّارِ خَٰلِدِينَ فِيهَا وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿١٠﴾ مَآ أَصَابَ مِن
مُّصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَمَن يُؤْمِنۢ بِاللَّهِ يَهْدِ قَلْبَهُۥ وَاللَّهُ بِكُلِّ
شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١١﴾ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِن
تَوَلَّيْتُمْ فَإِنَّمَا عَلَىٰ رَسُولِنَا الْبَلَٰغُ الْمُبِينُ ﴿١٢﴾ اللَّهُ لَآ إِلَٰهَ
إِلَّا هُوَ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٣﴾ يَٰٓأَيُّهَا
الَّذِينَ ءَامَنُوٓا إِنَّ مِنْ أَزْوَٰجِكُمْ وَأَوْلَٰدِكُمْ عَدُوًّا
لَّكُمْ فَاحْذَرُوهُمْ وَإِن تَعْفُوا وَتَصْفَحُوا وَتَغْفِرُوا
فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٤﴾ إِنَّمَآ أَمْوَٰلُكُمْ وَأَوْلَٰدُكُمْ
فِتْنَةٌ وَاللَّهُ عِندَهُۥٓ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿١٥﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ
وَاسْمَعُوا وَأَطِيعُوا وَأَنفِقُوا خَيْرًا لِّأَنفُسِكُمْ وَمَن
يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِۦ فَأُولَٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٦﴾ إِن تُقْرِضُوا
اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يُضَٰعِفْهُ لَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ شَكُورٌ
حَلِيمٌ ﴿١٧﴾ عَٰلِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَٰدَةِ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١٨﴾

سُورَةُ الطَّلَاقِ

ترتيبها ٦٥ — آياتها ١٢

emretti. Mücahid dedi ki: Onlara dünyada düşmanlık etmediler, fakat onlara olan sevgileri kendilerini haram işlemeye sevk etti. Böylece onlara kötülük yapmış oldular. **“Onlardan sakının.”** [Yani onlara olan sevgi ve şefkatinizin Allah’a itaatinizi olumsuz yönde etkilememesi ve onlara yapacağınız iyiliğin herhangi bir şekilde masiyet işlemeye sizi sevk etmemesi için eşlerinizden ve çocuklarınızdan sakının. **“Ama affeder, kusurlarını başlarına kakmaz ve kusurlarını örterseniz, “bilin ki, Allah çok bağışlayandır, çok merhametlidir.”** Sizi de onları da bağışlar. Denildi ki: Eşleri ve çocukları tarafından hicreti engellenen bir adam vardı. İnsanların kendisinden önce hicret ettiklerini ve dini daha iyi öğrendiklerini görünce eşlerini ve çocuklarını cezalandırmayı düşündü.

(15) **“Doğrusu mallarınız ve çocuklarınız sizin için bir imtihandır.”** Yani mal ve evlat imtihandır, mihnettir, denemedir. Belki sizi haram kazanca sevk eder, Allah’ın hakkını eda etmenize mani olur. **“Büyük mükâfat ise Allah’ın yanındadır.”** Mal ve evlat sevgisi uğruna Allah’a itaati terk etmeyenlere ve

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

يَٓا اَيُّهَا النَّبِيُّ اِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَٓاءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعِدَّتِهِنَّ وَاَحْصُوا الْعِدَّةَۚ وَاتَّقُوا اللّٰهَ رَبَّكُمْۚ لَا تُخْرِجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ وَلَا يَخْرُجْنَ اِلَّٓا اَنْ يَأْت۪ينَ بِفَاحِشَةٍ مُبَيِّنَةٍۜ وَتِلْكَ حُدُودُ اللّٰهِۜ وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللّٰهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُۜ لَا تَدْر۪ي لَعَلَّ اللّٰهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذٰلِكَ اَمْرًا ﴿١﴾ فَاِذَا بَلَغْنَ اَجَلَهُنَّ فَاَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ اَوْ فَارِقُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَاَشْهِدُوا ذَوَيْ عَدْلٍ مِنْكُمْ وَاَق۪يمُوا الشَّهَادَةَ لِلّٰهِۜ ذٰلِكُمْ يُوعَظُ بِه۪ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِۜ وَمَنْ يَتَّقِ اللّٰهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًاۙ ﴿٢﴾ وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُۜ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ فَهُوَ حَسْبُهُۜ اِنَّ اللّٰهَ بَالِغُ اَمْرِه۪ۜ قَدْ جَعَلَ اللّٰهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا ﴿٣﴾ وَالّٰٓئ۪ي يَئِسْنَ مِنَ الْمَح۪يضِ مِنْ نِسَٓائِكُمْ اِنِ ارْتَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلٰثَةُ اَشْهُرٍ وَالّٰٓئ۪ي لَمْ يَحِضْنَۜ وَاُو۬لَاتُ الْاَحْمَالِ اَجَلُهُنَّ اَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّۜ وَمَنْ يَتَّقِ اللّٰهَ يَجْعَلْ لَهُ مِنْ اَمْرِه۪ يُسْرًا ﴿٤﴾ ذٰلِكَ اَمْرُ اللّٰهِ اَنْزَلَهُٓ اِلَيْكُمْۜ وَمَنْ يَتَّقِ اللّٰهَ يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّـَٔاتِه۪ وَيُعْظِمْ لَهُٓ اَجْرًا ﴿٥﴾

Allah'a isyan etmeyenlere bol mükâfat vardır.

(16) **"O halde gücünüz yettiği kadar Allah'tan korkarak sakının,"** yani gücünüz yettiği kadar Allah'a karşı sorumluluklarınızı yerine getirin, **"dinleyin, itaat edin,"** size emredilenlere kulak verin ve emirlere itaat edin. **"Kendi iyiliğiniz için harcayın."** Yani Allah'ın size rızık olarak verdiği mallarınızdan hayır yollarında harcamalar yapın, cimrilik yapmayın, kendi iyiliğiniz için ölmeden önce bu harcamaları yapın. **"Kim nefsinin cimriliğinden korunursa işte onlar umduklarına erenlerdir."** Yani kimi Allah teâlâ cimrilik hastalığından korur ve o insan Allah yolunda, hayır yolunda infakta bulunursa işte o her türlü iyiliğe nail olan ve isteklerine kavuşanın ta kendisidir.

(17) **"Eğer Allah'a ödünç verirseniz,"** mallarınızı Allah rızası için ve gönül rızası ile iyilik yolarında harcarsanız, **"Allah onu sizin için kat kat artırır"** yapacağınız iyilik on mislinden yedi yüz misline kadar ödüllendirilir. **"ve sizi bağışlar."** Günahlarınızın bağışlanması da bu ödüllerinize ilave edilir. **"Allah şekûrdur, halîmdir."** Yani kendisine itaat edeni kat kat ödüllendirir, şekûrdur ve isyan edeni cezalandırmakta acele etmez, halîmdir.

(18) **"Görüleni ve görülmeyeni bilendir."** Gaibi ve hazırı bilendir. **"Azîzdir, hakîmdir."** Galiptir, üstündür ve derin hikmet sahibidir.

TALÂK SÛRESİ (65. SÛRE)

(1) **"Ey Peygamber! Kadınları boşayacağınızda,"** Allah teâlâ kendisini onurlandırmak için önce Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e hitabetmiş, sonra onunla birlikte ümmetine hitap etmiştir. Kadınları boşamaya karar verdiğiniz zaman, demektir. **"İddetlerini gözeterek boşayın"** Yani iddetlerini karşılayarak veya iddetlerinden önce boşayın. Kadınları âdetten temizlendiklerinde ve onlarla o temizlik içinde cinsel ilişkide bulunmadan önce boşamaları, sonra iddetleri bitinceye kadar terk etmeleri kastedilmektedir. Onları bu şekilde boşadıkları zaman iddetlerini gözeterek boşamış olurlar. Buhârî, Müslim ve diğer hadisçilerin rivâyetlerine göre Abdullah b. Ömer radıyallahu anh hayız halindeki hanımını boşadı. Babası Ömer bunu Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e anlattı. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)kızdı. Sonra şöyle dedi: *"Hanımını geri alsın, sonra temizleninceye kadar yanında tutsun, sonra tekrar hayız görsün ve temizlensin. Daha sonra boşaması gerekirse, onunla cinsel ilişkide bulunmadan temiz iken boşasın. İşte kadınların boşanmasında Allah'ın gözetilmesini emrettiği iddet budur."* **"ve iddeti de sayın."** İddetin tam olması, yani üç hayız veya temizlenme döneminin tamamlaması için boşadığınız vakti iyi tespit edin ve muhafaza edin. Buradaki hitap kocalaradır. **"Rabbiniz Allah'tan korkun."** Size emrettiği şeylerde O'na isyan etmeyin ve kadınlara zarar vermeyin. **"Onları evlerinden çıkarmayın."** Yani boşama anında içinde bulundukları evlerden iddet süresince çıkarmayın. İddet süresince o evlerde oturma hakkına eksiksiz olarak sahip olduklarını beyân etmek için evleri kadınlara izafe etmiştir ve kadınların da o evlerden çıkmalarını yasaklayarak şöyle buyurmuştur: **"Kendileri de çıkmasınlar."** Yani zaruri bir durum olmadıkça onlar da iddet süresince bu evlerden çıkmasınlar. **"Ancak apaçık bir hayâsızlık yapmaları halinde"** çıkarın. Yani ancak zina edepsizliğini işledikleri zaman evlerinden çıkarın. Bir görüşe göre de eğer ağızlarını bozarlarsa veya o evde beraber kaldıkları kişilere karşı dil uzatırlarsa o zaman bu evden çıkartılırlar. **"Bunlar Allah'ın sınırlarıdır."** Yani kulları için beyân ettiği bu hükümler, onlar için çizdiği sınırlardır. Bu

sınırları aşmak caiz değildir. **“Kim Allah’ın sınırlarını aşarsa, şüphesiz kendine zulmetmiş olur.”** Tehlikeli bölgeye girmiş olacağı için kendisine kötülük etmiş olur. **“Bilemezsin, belki Allah bundan sonra bir durum ortaya çıkarıverir.”** [Yani, belki o kadın evinde kaldığı zaman Allah kalplerini uzlaştırır da birbirlerine geri dönüverirler.] Denildi ki, bunda tek talaka teşvik ve üç talaktan men manası da vardır. Çünkü üç talakı birden kullandığı zaman ayrılmaya pişman olduğunda ve birleşmek istediğinde dönmek için bir çare bulamazsa kendisine zarar vermiş olur.

(2) **“Sonra iddet müddetlerini doldurdukları zaman,”** yani iddetin bitimi yaklaştığı ve sonu geldiği zaman, **“ya onları iyilikle tutun,”** yani onları iyilikle geri alın, güzellikle ve iyilikle aile hayatına devam edin, zarar verme kastı olmaksızın onları tekrar isteyin. **“veya güzellikle onlardan ayrılın.”** Yani onların haklarına riayet ederek ve onlara zarar vermeden iddetleri bitinceye kadar onları kendi hallerine bırakın ki istediklerini yapabilsinler. [Yani iddetin bitiminde onları ya iyilikle tutarsınız veya iyilikle bırakırsınız. Zarar vererek tutmak veya eziyet ederek ve haklarını engelleyerek bırakmak helal değildir.] **“İçinizden adalet sahibi iki kişiyi de şahit tutun.”** Yani eğer hanımlarınızı geri alacaksanız veya onlardan ayrılacaksanız anlaşmazlığı ortadan kaldırmak, aksi bir iddia ve inkâra meydan vermemek için bunları şahitler huzurunda yapın. **“Şahitliği Allah için eda edin.”** Bu, gerçekten Allah’a yaklaşmak için şahitlik etsinler diye şahitlere yönelik bir emirdir. **“İşte bu, Allah’a ve ahiret gününe inananlara verilen öğüttür.”** Bu müminlere verilen bir öğüttür. Çünkü bundan, başkaları değil ancak müminler yararlanır. **“Kim Allah’tan korkarsa, Allah ona bir çıkış yolu ihsan eder.”** Yani kim Allah’ın kulları için çizmiş olduğu sınırda durursa karşılaştığı sorunlardan bir çıkış yolu ihsan eder.

(3) **“Ve ona beklemediği yerden rızık verir.”** Yani aklına gelmedik ve hesap edemediği yerden rızık verir. Kim talak verir, sonra iddet bitiminde ayrılacağında veya geri alacağında şahit bulundurursa, Allah ona bir çıkış ve kurtuluş yolu gösterir. [Boşayacağında veya geri alacağında Allah’ın hükümlerine muhalefet eden kimse ise sıkıntı çeker.] **“Kim Allah’a güvenirse O ona yeter.”** Yani başına gelen şeylerde Allah’a güvenen kimseye önemli işlerinde Allah yeter. **“Şüphesiz Allah emrini yerine getirendir.”** O hiçbir şeyi kaçırmaz, talep edilen hiçbir şeyi yerine getirmekten aciz değildir. **“Allah her şey için bir ölçü koymuştur.”** Yani Allah teâlâ sıkıntı için de belli bir süre koymuştur, rahatlık için de belli bir süre koymuştur. Bu süreler bitince her ikisi de sona erer. Süddi dedi ki: Bu, hayzın ve iddetin süreleridir.

(4) **“Kadın-larınızdan âdetten kesilmiş olanlar”** ki bunlar hayızdan kesilmiş yaşlı kadınlardır, **“eğer şüphe ederseniz,”** bunların iddetlerinin nasıl olacağını bilemez de tereddüde düşerseniz, **“onların iddetleri üç aydır. Henüz âdet görmeyenlerin de.”** Küçük olduğu veya âdet görme çağına gelmediği için âdet görmeyenlerin iddetleri de üç aydır. **“Hamilelerin iddetleri ise doğum yapmalarıdır.”** Yani onların iddetlerinin müddeti doğum yapmalarıyla birlikte tamam olur. **“Kim Allah’tan korkarsa, Allah ona işinde bir kolaylık verir.”** Dünyada ve ahirette işlerini kolaylaştırır. Dahhak dedi ki: Kim sünnete uygun bir boşama yaparsa, karısına dönmek istediği zaman Allah onun işini kolaylaştırır.

(5) **“İşte bu size Allah’ın indirdiği emridir. Kim Allah’tan korkarsa, Allah onun kusurlarını örter” “ve onun mükâfatını büyütür.”** Yani ona ahirette büyük bir mükâfat verir ki o da cennettir.

(6) **“O kadınları gücünüz ölçüsünde oturduğunuz yerin bir bölümünde oturtun.”** Bu, boşanan kadınlar için sağlanması gereken meskeni açıklamaktadır. Ric’i talakla boşanan kadının mesken hakkı vardır. Üçüncü talakla boşanan kadının mesken ve nafaka hakkı yoktur. **“Onları sıkıntıya sokmak için zarar vermeye kalkmayın.”** Evden çıkmaya veya nafakadan vazgeçmeye mecbur etmeyin. **“Eğer hamile iseler, doğum yapıncaya kadar nafakalarını verin.”** Boşanan hamile kadının mesken ve nafaka hakkının boşayan erkek tarafından ödenmesinin gerekliliği konusunda âlimler arasında ihtilaf yoktur. **“Sizin için çocuğu emzirirlerse”** Yani bundan sonra da çocuklarınızı emzirirlerse, **“ücretlerini verin.”** Yani emzirme ücretlerini. **“Aranızda iyilikle anlaşın.”** Bu hitap, talak sebebiyle aralarında ayrılık meydana gelen eşlere yönelik bir hitaptır. Yani kötülüğe meydan vermeden aranızda iyilikle istişare edin. Çocuğun durumuyla ilgili konuda birbirinizi anlayışla karşılayın ve birbirinize güzel davranın. Nitekim Bakara suresinin 233. âyetinde bu konuda şöyle buyrulmaktadır: ***“Eğer ana ve baba birbiriyle görüşerek ve karşılıklı anlaşarak çocuğu memeden kesmek isterlerse, kendilerine bir***

أَسْكِنُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكَنتُم مِّن وُجْدِكُمْ وَلَا تُضَآرُّوهُنَّ لِتُضَيِّقُوا۟
عَلَيْهِنَّ ۚ وَإِن كُنَّ أُو۟لَٰتِ حَمْلٍ فَأَنفِقُوا۟ عَلَيْهِنَّ حَتَّىٰ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ ۚ
فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَـَٔاتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ ۖ وَأْتَمِرُوا۟ بَيْنَكُم بِمَعْرُوفٍ ۖ وَإِن
تَعَاسَرْتُمْ فَسَتُرْضِعُ لَهُۥٓ أُخْرَىٰ ﴿٦﴾ لِيُنفِقْ ذُو سَعَةٍ مِّن سَعَتِهِۦ ۖ
وَمَن قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُۥ فَلْيُنفِقْ مِمَّآ ءَاتَىٰهُ ٱللَّهُ ۚ لَا يُكَلِّفُ ٱللَّهُ نَفْسًا
إِلَّا مَآ ءَاتَىٰهَا ۚ سَيَجْعَلُ ٱللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا ﴿٧﴾ وَكَأَيِّن مِّن قَرْيَةٍ
عَتَتْ عَنْ أَمْرِ رَبِّهَا وَرُسُلِهِۦ فَحَاسَبْنَٰهَا حِسَابًا شَدِيدًا وَعَذَّبْنَٰهَا
عَذَابًا نُّكْرًا ﴿٨﴾ فَذَاقَتْ وَبَالَ أَمْرِهَا وَكَانَ عَٰقِبَةُ أَمْرِهَا خُسْرًا ﴿٩﴾
أَعَدَّ ٱللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا ۖ فَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ يَٰٓأُو۟لِى ٱلْأَلْبَٰبِ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ ۚ
قَدْ أَنزَلَ ٱللَّهُ إِلَيْكُمْ ذِكْرًا ﴿١٠﴾ رَّسُولًا يَتْلُوا۟ عَلَيْكُمْ ءَايَٰتِ ٱللَّهِ مُبَيِّنَٰتٍ
لِّيُخْرِجَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ مِنَ ٱلظُّلُمَٰتِ إِلَى ٱلنُّورِ ۚ
وَمَن يُؤْمِنۢ بِٱللَّهِ وَيَعْمَلْ صَٰلِحًا يُدْخِلْهُ جَنَّٰتٍ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا
ٱلْأَنْهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَآ أَبَدًا ۖ قَدْ أَحْسَنَ ٱللَّهُ لَهُۥ رِزْقًا ﴿١١﴾ ٱللَّهُ ٱلَّذِى خَلَقَ
سَبْعَ سَمَٰوَٰتٍ وَمِنَ ٱلْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ ٱلْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوٓا۟ أَنَّ
ٱللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ ٱللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَىْءٍ عِلْمًۢا ﴿١٢﴾

***günah yoktur.*” “Eğer anlaşamazsanız,”** Yani annenin istediği ücreti koca vermezse ve anne de istediği ücret almadıkça çocuğu emzirmezse, **“babası için onu başka bir kadın emzirecektir.”** Yani babası, çocuğunu emzirecek başka bir kadını ücretli olarak tutacaktır.

(7) **“Varlıklı olan, nafakayı varlığına göre versin.”** Bu âyette zengin olanların çocuklarını emziren kadınlarına zenginlikleri ölçüsünde nafaka vermelerini emretmektedir. **“Rızkı daralmış olan ise”** Yani fakir olan ise, **“Allah’ın kendisine verdiği kadarından nafaka ödesin”** Yani Allah’ın kendisine verdiği rızıktan versin, başka şey değil. **“Allah hiç kimseyi verdiği imkândan fazlasıyla yükümlü kılmaz.”** Fakiri bir zengin gibi gücünün yetmeyeceği nafakayla yükümlü tutmaz. **“Allah, bir güçlükten sonra bir kolaylık yaratacaktır.”** Bir darlıktan ve sıkıntıdan sonra bir genişlik ve zenginlik yaratacaktır.

(8) **“Rabbinin ve O’nun Peygamberlerinin emrinden uzaklaşıp azmış nice memleketler vardır ki,”** Yani Allah’ın ve Peygamberlerinin emrine karşı gelip yüz çeviren pek çok millet vadır ki **“biz onları çetin bir hesaba çekmiş”** Allah onları dünyada işledikleri amellerden dolayı hesaba çekmiş **“ve görülmemiş bir azaba çarptırmışızdır.”** Onların ahalisini dünyada açlık, kıtlık, savaş, yerin dibine geçirme ve maymuna dönüştürme, ahirette ise görülmemiş büyük bir azapla cezalandırdık.

(9) **“Böylece onlar yaptıklarının karşılığını tatmışlar,”** küfürlerinin karşılığı olan azabı tatmışlar **“ve işlerinin sonu tam bir hüsran olmuştur.”** Dünyada helak, ahirette azap olmuştur. [Mallarını, ailelerini ve canlarını kaybetmişlerdir.]

(10) **“Allah onlara şiddetli bir azap hazırlamıştır.”** Bu ateş azabıdır. **“Ey inanan akıl sahipleri! Allah’tan korunup sakının.”** Yani ey Allah’a teslim olan ve Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)’in izinden giden bu ümmetin üstün akıl sahipleri! İmanınızda samimi olun ve sizden önceki azmış/yoldan çıkmış ümmetler gibi olmayın. Onlar çetin bir hesaba çekildiler ve bu azabın cinsinden bir azaba çarptırıldılar. **“Allah size bir zikir indirmiştir.”** Zikir, Kur’andır. [Bir görüşe göre Peygamberin bizzat kendisidir.] Bu sebeple Allah teâlâ şöyle buyurmuştur:

(11) **“İman edip salih amel işleyenleri karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için size Allah’ın apaçık âyetlerini okuyan bir Peygamber göndermiştir.”** Yani size Kur’an’ı indirdi, bu Kur’an’la birlikte size Peygamber de gönderdi. Bu Peygamber size, insanların muhtaç oldukları hükümleri açıklayan apaçık âyetleri okur. Allah bu âyetleri, iman edip salih ameller işleyenleri sapıklığın karanlıklarından hidâyetin aydınlığına, küfrün karanlıklarından imanın aydınlığına çıkarmak için indirmiştir. **“Kim Allah’a iman eder ve faydalı iş yaparsa”** yani Allah’a imanla birlikte Allah’ın farz kıldığı işleri yerine getirirse, **“Allah onu, altlarındasn ırmaklar akan, içinde ebedi kalacakları cennetlere sokar. Allah o kimse için gerçekten güzel bir rızık vermiştir.”** Yani cennetteki rızkını bol bol vermiştir.

(12) **“Allah yedi kat göğü, yerden de bir o kadarını yaratandır.”** Yani yerden de yedi kat yaratandır. [Merfû ve sahih bir hadiste de bu te’yid edilmiştir. Buhârî ve Müslim’in Sahihlerinde rivâyet edildiğine göre Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: *“Kim haksız olarak bir karış toprak alırsa, yedi kat yerden o toprak onun boynuna dolanır.”*] **“Allah’ın buyruğu bunlar arasından inip durmaktadır.”** Yani Allah’ın emirleri yedi kat göklerden yedi kat yerlere doğru devamlı olarak inip durmaktadır.

Denildi ki: Bunlardaki düzen ve ahenk, onun hayranlık uyandıran planlamasının ve yönetiminin bir eseridir. Yağmur iner, bitkiler çıkar, gece ve gündüz, yaz ve kış gelir. devamlı olarak inip durmaktadır. Denildi ki: Bunlardaki düzen ve ahenk, onun hayranlık uyandıran planlamasının ve yönetiminin bir eseridir. Yağmur iner, bitkiler çıkar, gece ve gündüz, yaz ve kış gelir. **“ki, böylece Allah’ın her şeye kadir olduğunu ve ilmiyle her şeyi kuşattığını bilesiniz.”** Yani bunları kudretinin kemalini bilesiniz diye yaptı. Ne olursa olsun hiçbir şey O’nun ilminin dışında değildir.

TAHRİM SÛRESİ (66. SÛRE)

سُورَةُ التَّحْرِيمِ — ترتيبها ٦٦ — آياتها ١٢

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ لِمَ تُحَرِّمُ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكَ تَبْتَغِي مَرْضَاتَ أَزْوَاجِكَ وَاللَّهُ
غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١﴾ قَدْ فَرَضَ اللَّهُ لَكُمْ تَحِلَّةَ أَيْمَانِكُمْ وَاللَّهُ مَوْلَاكُمْ
وَهُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿٢﴾ وَإِذْ أَسَرَّ النَّبِيُّ إِلَىٰ بَعْضِ أَزْوَاجِهِ حَدِيثًا
فَلَمَّا نَبَّأَتْ بِهِ وَأَظْهَرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ عَرَّفَ بَعْضَهُ وَأَعْرَضَ عَنْ بَعْضٍ
فَلَمَّا نَبَّأَهَا بِهِ قَالَتْ مَنْ أَنْبَأَكَ هَٰذَا قَالَ نَبَّأَنِيَ الْعَلِيمُ الْخَبِيرُ
﴿٣﴾ إِنْ تَتُوبَا إِلَى اللَّهِ فَقَدْ صَغَتْ قُلُوبُكُمَا وَإِنْ تَظَاهَرَا عَلَيْهِ
فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ مَوْلَاهُ وَجِبْرِيلُ وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمَلَائِكَةُ
بَعْدَ ذَٰلِكَ ظَهِيرٌ ﴿٤﴾ عَسَىٰ رَبُّهُ إِنْ طَلَّقَكُنَّ أَنْ يُبْدِلَهُ أَزْوَاجًا
خَيْرًا مِنْكُنَّ مُسْلِمَاتٍ مُؤْمِنَاتٍ قَانِتَاتٍ تَائِبَاتٍ عَابِدَاتٍ سَائِحَاتٍ
ثَيِّبَاتٍ وَأَبْكَارًا ﴿٥﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ
نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ
لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ ﴿٦﴾ يَا أَيُّهَا
الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَعْتَذِرُوا الْيَوْمَ إِنَّمَا تُجْزَوْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٧﴾

(1) **“Ey Peygamber! Eşlerinin rızasını gözeterek Allah’ın sana helal kıldığı şeyi niçin kendine haram kılıyorsun?”** Rivâyet edildiğine göre Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem), eşlerinden Zeynep bint Cahş’ın yanında bal şerbeti içmişti. Aişe ve Hafsa Zeyneb’e bir tuzak kurmak üzere anlaştılar. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) yanlarına geldiğinde ona: Biz sende bir koku hissediyoruz, dediler. Bunun üzerine Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) kendisine bal şerbetini haram etti. **“Allah çok bağışlayandır, çok merhametlidir.”** Yani Allah’ın sana helal kıldığı bir şeyi kendine haram etmek şeklindeki aşırı davranışını affetmiştir. Bunun küçük bir günah olduğu ve Allah’ın bu sebeple onu kınadığı da söylenmiştir.

(2) **“Allah yeminlerinizi bozmanızı size meşru kılmıştır.”** Yani keffaret ödemek suretiyle yeminlerinizi bozmanızı size meşru kılmıştır. Nitekim Maide sûresinin 89. âyetinde bunu size açıklamıştır. Allah’ın helal kıldığını haram kılmaya kimsenin hakkı yoktur. Kim böyle bir şey yaparsa geçerli değildir ve sahibini bağlamaz. Bir şeyi haram kılmak da, helal kılmak da Allah’a aittir. [Fakat bir kimse böyle bir şey yaparsa, mesela kendisine bir elbiseyi veya yiyeceği veya içeceği veya Allah’ın mubah kıldığı bir şeyi haram ederse, bazı fıkıhçılara göre bu bir yemin mesabesinde olur. Eğer kendisine haram ettiği şeyi yaparsa yemin kefareti ödemesi gerekir. Bundan dolayı bir keffaret ödediği zaman yemini bozulmuş olur. Her şeyde bu böyledir, hatta eşini bile kendisine haram kıldığı zaman keffaret ödemekle bu haramlık ortadan kalkar. Bazıları bununla, yani eşini kendisine haram etmekle talaka niyet ederse talak vaki olur, dediler. Doğrusunu Allah bilir. **“Mevla’nız Allah’tır.”** Dostunuz ve yardımcınız Allah’tır. **“O, en iyi bilendir, hikmet sahibidir.”** İyiliğinizin ve kurtuluşunuzun nerede olduğunu bilendir, fiillerinde ve sözlerinde hikmetlidir.

(3) **“Peygamber, eşlerine gizlice bir şey söylemişti.”** Yukarıda da geçtiği gibi bu, Hafsa idi. Söylediği şey ise balı kendisine haram etmesi idi. Kelbi dedi ki: Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* ona gizlice şöyle demişti: "Senin baban ve Aişe’nin babası benden sonra ümmetime halife olacaklar". **“Fakat eşi, o sözü başkasına haber verip Allah da bunu Peygamber’e açıklayınca, Peygamber bir kısmını bildirmiş, bir kısmını bildirmemişti.”** **“Peygamber bunu ona haber verince,”** yani ifşa ettiği sözü ona haber verince, **“eşi: Bunu sana kim haber verdi, dedi.”** **“Peygamber: Bilen, her şeyden haberdar olan Allah bana haber verdi, dedi.”** Hiçbir şey kendisine gizli olmayan Allah bana haber verdi, dedi.

(4) **“Eğer ikiniz de Allah’a tevbe ederseniz,”** yerinde olur. Bu hitap Aişe ve Hafsa’yadır. Çünkü onların kalpleri, Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)’e karşı güç birliği yapmayı bırakıp tevbeye meyletmişti. **“ve eğer Peygamber’e karşı birbirinize arka verirseniz,”** yani onu

kıskanmakta ve sırrını ifşa etmede birbirinizle yardımlaşır ve birbirinize sırt verirseniz, **“bilesiniz ki onun dostu ve yardımcısı Allah, Cebrâil ve salih müminlerdir.”** Yani ona yardım etmeyi Allah üstlenmiştir. Cebrail ile Ebu Bekir ve Ömer gibi mümin kullarından salih olanlar da ona yardım edeceklerdir. O hiçbir zaman yardımcısız kalmayacaktır. **“Bunlardan sonra Melekler de”** ona **“yardımcıdırlar.”** Yani Allâh’ın, Cebrâil’in ve salih müminlerin yardımından sonra melekler de ona destek verecek yardımcılardır. Denildi ki, Aişe ile Hafsa arasında Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)’e hükmetme konusundaki yardımlaşma, nafaka ile ilgili bir yardımlaşma idi.

(5) **“Eğer o sizi boşarsa Rabbi ona, sizden daha iyi, Allah’a teslim olan, inanan, itaat eden, tevbe eden, ibadet eden, oruç tutan, dul ve bakire eşler verebilir.”** Allah teâlâ Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)’in hanımlarına, onları korkutmak için, eğer Peygamber onları boşarsa, yerlerine onlardan daha iyilerini vermeye gücünün yettiğini haber vermektedir. Allah onların yerine, İslam’ın farzlarını yerine getiren, Allah’a, meleklerine, kitaplarına ve Peygamberlerine iman eden, Allah’a ve Peygamberine itaat eden, günahlarından tevbe eden, tevazu ile ibadet eden, oruç tutan, dul ve bakire eşler verebilir.

(6) **“Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun.”** Allah’ın size emrettiği şeyleri yaparak ve yasakladıklarını terk ederek ateşten kendinizi koruyun. Allah’a itaat etmelerini emrederek ve O’na isyan etmelerine mani olarak çoluk çocuğunuzu koruyun. Bu ateş, odunla tutuşturulduğu gibi, insanlarla ve taşlarla da tutuşturulan büyük bir ateştir. İbn Cerîr dedi ki: Çocuklarımıza dini, hayrı ve muhtaç oldukları edep kurallarını öğretmemiz gerekir. **“Onun başında acımasız, güçlü, Allah’ın kendilerine buyurduğuna karşı gelmeyen ve emredildiklerini yapan melekler vardır.”** O ateşin üzerinde oranın işlerini yürütmekle ve cehennemliklere azap etmekle görevli bekçi melekler vardır. Bunlar cehennem halkına karşı çok serttirler, merhamet istediklerinde onlara hiç acımazlar, sadece azap etmek için yaratılmışlardır. Kendilerine emredilen şeyleri ertelemeden anında yaparlar. [Bunları yapmaya da güçleri yeter. Ne olursa olsun hiçbir şeyi yapmaktan aciz değildirler.]

(7) **“Ey kâfirler! Bugün özür dilemeyin.”** Bu söz onlara ümitlerini kesmek için ateşe sokulurlarken söylenir. **“Siz ancak”** dünyada **“işlediklerinizin cezasını çekeceksiniz.”**

(8) **“Ey iman edenler! Samimi bir tevbe ile Allah’a dönün.”** Tevbe-i nasuh, samimi ve içten bir tevbe demektir. Bu da geçmiş günahlardan dolayı kalben pişmanlık duymak, dil ile Allah’tan af dilemek, bedenen o günahları tamamen terk etmek ve bir daha o günahlara dönmemeye azmetmektir. **“Umulur ki Rabbiniz sizin kötülüklerinizi örter. Peygamberi ve onunla birlikte iman edenleri utandırmayacağı günde Allah sizi, içlerinden ırmaklar akan cennetlere sokar.” “Nurları önlerinden ve sağlarından gider.”** Sırat üzerinde yürürlerken ışıkları da beraberlerinde olur. **“Ey Rabbimiz! Nurumuzu bizim için tamamla, bizi bağışla; çünkü sen her şeye kadirsin, derler.”** Açıklaması ve ayrıntısı daha önce de geçtiği gibi bu, münafıkların nurunu söndürdüğü zaman müminlerin yaptığı duadır.

(9) **“Ey Peygamber! Kâfirlere ve münafıklara karşı cihad et, onlara karşı sert davran.”** Kâfirlerle kılıçla, münafıklarla delil ve burhanla, suç işledikleri takdirde cezaları tatbik ederek mücadele et. Çünkü onlar cezalandırılmayı gerektiren suçlar işliyorlar. Korkutmak için her iki tarafa da sert ve haşin davran. **“Onların varacağı yer cehennemdir. O ne kötü bir varış yeri!”**

(10) **“Allah, küfredenlere, Nuh’un karısı ile Lût’un karısını misal gösterdi. Bu ikisi, kullarımızdan iki salih kişinin nikâhları altında iken onlara hainlik ettiler.”** Allah teâlâ bu kâfirlerin durumunu açıklamak için ve hiç kimsenin kimseyi kurtaramayacağına bir misal verdi. Bu misalde anlatıldığına göre bu iki Peygamberin hanımları onlara ihanet ettiler. Nuh’un karısı insanlara onun bir deli olduğunu söylüyordu, Lût’un karısı ise kavmine onun misafirlerini haber veriyordu. **“Kocaları Allah’tan gelen hiçbir şeyi onlardan savamadı.”** Eşleri olmaları sebebiyle Nuh ve Lût’un onlara hiçbir faydaları olmadı, Allah katında saygın bir yere sahip olmalarına rağmen Allah’ın azabını onlardan savamadılar. **“Onlara: Haydi, ateşe girenlerle beraber siz de ateşe girin! Denildi.”**

(11) **“Allah, iman edenlere de Firavun’un karısını misal verdi.”** Yani küfrün saldırısı, Firavun’un karısına zarar vermediği gibi, onlara da zarar veremez. O, azılı bir kâfirinin nikâhı altında bulunuyordu. İmanı ile nimetlerle dolu cennetlere girdi. **“Ki o: Rabbim! Bana katında, cennette bir ev inşa et; beni Firavun’dan ve onun yaptıklarından koru ve beni zalimler topluluğundan**

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تُوبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَصُوحًا عَسَىٰ رَبُّكُمْ
أَنْ يُكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي
مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يَوْمَ لَا يُخْزِي اللَّهُ النَّبِيَّ وَالَّذِينَ آمَنُوا
مَعَهُ ۖ نُورُهُمْ يَسْعَىٰ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا
أَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا وَاغْفِرْ لَنَا ۖ إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٨﴾
يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ ۚ
وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ ۖ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿٩﴾ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا
لِلَّذِينَ كَفَرُوا امْرَأَتَ نُوحٍ وَامْرَأَتَ لُوطٍ ۖ كَانَتَا تَحْتَ
عَبْدَيْنِ مِنْ عِبَادِنَا صَالِحَيْنِ فَخَانَتَاهُمَا فَلَمْ يُغْنِيَا عَنْهُمَا
مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَقِيلَ ادْخُلَا النَّارَ مَعَ الدَّاخِلِينَ ﴿١٠﴾
وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ آمَنُوا امْرَأَتَ فِرْعَوْنَ إِذْ
قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَنَجِّنِي مِنْ فِرْعَوْنَ
وَعَمَلِهِ وَنَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿١١﴾ وَمَرْيَمَ ابْنَتَ
عِمْرَانَ الَّتِي أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهِ مِنْ رُوحِنَا
وَصَدَّقَتْ بِكَلِمَاتِ رَبِّهَا وَكُتُبِهِ وَكَانَتْ مِنَ الْقَانِتِينَ ﴿١٢﴾

kurtar! demişti.” Yani o şöyle dua ediyordu: Ey Rabbim! Sana yakın olanların derecesinde, rahmetine yakın olacak şekilde bana bir ev yap ve beni Firavun'un bizzat kendisinden sadır olacak şer amellerden kurtar, beni o zalimler güruhu kıpti kâfirlerden kurtar.

(12) **“İffetini korumuş olan, İmran kızı Meryem'i de”** Allah örnek verdi. Allah teâlâ ona hem dünyada hem de ahirette saygınlık verdi ve asiler topluluğu arasında yaşamasına rağmen Allah teâlâ onu bütün kadınların içinden seçti. O, iffetini ve namusunu korudu. **“Biz ona ruhumuzdan üfledik.”** Cebrail, onun gömleğinin cebine üfledi ve böylece Îsâ'ya hamile kaldı. **“O, Rabbinin sözlerini ve kitaplarını tasdik etti.”** Yani kulları için koyduğu hükümleri ve meleğin kendisine söylediği şeyleri tasdik etti. Bunlar Cebrail'in ona söylediği şu sözlerdir: Ben, senin Rabbinin elçisiyim. Cebrail ona, Îsâ'nın geleceğini ve Allah'a yakın bir elçi olacağını müjdelemişti. Bak: Âli-İmran suresi, 42–48. **“O, gönülden itaat edenlerdendi.”** O, Rabbine itaat eden bir kavme mensup idi ve ailesi de itaat eden iyi bir aile idi.

MÜLK SÛRESİ (67.SÛRE)

(1) **“Mutlak hükümranlık elinde olan Allah yüceler yücesidir”** Âyetin metninde geçen “Tebarake,” تَبَارَكَ Allah'ın hayrı ve iyiliği çok oldu, büyük oldu, demektir. Mülk, dünyada ve ahirette göklerin ve yerin egemenliği/hükümranlığı demektir. **“ve O'nun her şeye gücü yeter.”** O, hiçbir şeyden aciz değildir. Egemenlik sahasında dilediği gibi tasarruf eder; ödüllendirir, cezalandırır, yüceltir, alçaltır, verir, engeller. Dünyada bu durumu müminler bilirler, kâfirler inkâr ederler. Ahirette ise Allah'tan başka hiç kimse hükümranlık iddiasında bulunamaz ve hiç kimse O'nun hükümranlığını inkâr edemez. Bundan dolayıdır ki Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: *“O, din gününün malikidir.”* (Fatiha: 3). *“O gün onlar kabirlerinden meydana çıkarlar. Onların hiçbir şeyi Allah'a gizli kalmaz. Bugün hükümranlık kimindir? Kahhar ve tek olan Allah'ındır.”* (Ğafir:16).

(2) **“Hanginizin daha iyi işler yaptığınızı sınamak için ölümü ve hayatı yaratan O'dur.”** Ölüm, ruhun bedenle ilgisinin kesilmesi ve ondan ayrılmasıdır. Hayat ise ruhun bedenle ilişkili ve bitişik olmasıdır. Hayat insanın yaratılması ve ona ruh verilmesi anlamına gelir. Allah teâlâ, sizi yükümlü tutmak, sonra imtihan etmek ve buna göre de karşılığınızı vermek için yaratmıştır. İmtihandan asıl maksat, iyilik yapanların iyiliğinin ve itaat edenlerin itaatinin en mükemmelini ortaya çıkarmaktır. **“O, mutlak galiptir, çok bağışlayıcıdır.”**

(3) **“Yedi kat göğü birbiri üzerine yaratan O'dur.” “Rahman'ın yaratmasında bir düzensizlik göremezsin.”** Bir çelişki, bir aykırılık, bir eğrilik göremezsin. Aksine onda, yaratıcısına ve O'nun ilmine, kudretine delâlet eden bir düzen ve intizam vardır. **“Gözünü çevir de bir bak, bir bozukluk görebiliyor musun?”** Yani bakışını semaya bir daha çevir ve düşün: Büyüklüğüne ve genişliğine rağmen onda hiçbir çatlaklık görebiliyor musun?

(4) **“Sonra gözünü tekrar tekrar çevir bak;”** Yani arka arkaya, defalarca bak ve incele. Bu bakışlar ne kadar çok olursa ileri sürülecek delil o kadar güçlü olur ve inkâr etmenin mazeretini ortadan kaldırır. **“göz aciz ve bitkin bir halde sana dönecektir.”** Göklerin yaratılışında herhangi bir kusur görememekten dolayı gözler zelil ve küçük düşmüş, bitkin ve ümidini kesmiş bir halde geri dönecektir.

(5) **“Andolsun ki biz dünya semasını**

سُورَةُ الْمُلْكِ — ترتيبها ٦٧ — آياتها ٣٠

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

تَبَٰرَكَ ٱلَّذِى بِيَدِهِ ٱلْمُلْكُ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ ﴿١﴾ ٱلَّذِى خَلَقَ
ٱلْمَوْتَ وَٱلْحَيَوٰةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْغَفُورُ ﴿٢﴾
ٱلَّذِى خَلَقَ سَبْعَ سَمَٰوَٰتٍ طِبَاقًا مَّا تَرَىٰ فِى خَلْقِ ٱلرَّحْمَٰنِ مِن
تَفَٰوُتٍ فَٱرْجِعِ ٱلْبَصَرَ هَلْ تَرَىٰ مِن فُطُورٍ ﴿٣﴾ ثُمَّ ٱرْجِعِ ٱلْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ
يَنقَلِبْ إِلَيْكَ ٱلْبَصَرُ خَاسِئًا وَهُوَ حَسِيرٌ ﴿٤﴾ وَلَقَدْ زَيَّنَّا ٱلسَّمَآءَ
ٱلدُّنْيَا بِمَصَٰبِيحَ وَجَعَلْنَٰهَا رُجُومًا لِّلشَّيَٰطِينِ وَأَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ
ٱلسَّعِيرِ ﴿٥﴾ وَلِلَّذِينَ كَفَرُوا۟ بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ ٱلْمَصِيرُ
﴿٦﴾ إِذَآ أُلْقُوا۟ فِيهَا سَمِعُوا۟ لَهَا شَهِيقًا وَهِىَ تَفُورُ ﴿٧﴾ تَكَادُ تَمَيَّزُ
مِنَ ٱلْغَيْظِ كُلَّمَآ أُلْقِىَ فِيهَا فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَآ أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ ﴿٨﴾
قَالُوا۟ بَلَىٰ قَدْ جَآءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ ٱللَّهُ مِن شَىْءٍ إِنْ أَنتُمْ
إِلَّا فِى ضَلَٰلٍ كَبِيرٍ ﴿٩﴾ وَقَالُوا۟ لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِىٓ أَصْحَٰبِ
ٱلسَّعِيرِ ﴿١٠﴾ فَٱعْتَرَفُوا۟ بِذَنۢبِهِمْ فَسُحْقًا لِّأَصْحَٰبِ ٱلسَّعِيرِ ﴿١١﴾
إِنَّ ٱلَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِٱلْغَيْبِ لَهُم مَّغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ﴿١٢﴾

kandillerle süsledik.” Böylece o, en güzel yaratılışta oldu ve en mükemmel, en parlak şeklini aldı. Lamba gibi aydınlattıkları için bu âyette yıldızlar kandil diye isimlendirildi. **“Onlarla şeytanların taşlanmasını sağladık”** Yani bu kandillere, şeytanları vurma görevini verdik. Bu, dünya semasının süsleri olmalarının dışında yıldızların bir diğer faydasıdır. Katade dedi ki: Allah teâlâ yıldızları üç şey için yarattı: Dünya semasını süslemek, şeytanları taşlamak ve karada ve denizde kendileriyle yol bulmak. **“Ve onlara alevli ateş azabını hazırladık.”** Yani dünyada parlak alevlerle yaktıktan sonra şeytanlara ahirette de ateş azabını hazırladık.

(6) **“Rablerini inkâr edenler için cehennem azabı vardır. Ne kötü gidilecek yerdir o.”**

(7) **“Oraya atıldıklarında onun kaynarken çıkardığı uğultuyu işitirler.”** Oraya odunun ateşe atıldığı gibi atıldıklarında cehennem onlarla birlikte bir kazan gibi kaynarken eşeğin ilk anırırken çıkardığı ses gibi bir ses çıkarır.

(8) **“Neredeyse öfkesinden çatlayacak!”** Kâfirlere olan şiddetli öfkesinden dolayı cehennem neredeyse çatlayacak ve parça parça olacak. **“Her ne zaman oraya bir günahkâr topluluğu atılsa oranın bekçileri: Size uyarıcı bir Peygamber gelmedi mi? derler.”** Oranın bekçileri meleklerdir. Azarlamak için bu soruyu sorarlar ve:"Dünyada iken sizi bu günle korkutan ve uyaran kimse olmadı mı?" derler.

(9) **“Evet, -derler- doğrusu bize bir uyarıcı gelmişti.”** Rabbimiz Allah tarafından bize bir Peygamber gönderilmişti, o bizi uyarmış, korkutmuş ve böyle bir günü haber vermişti. **“Fakat biz onu yalanlamış ve demiştik ki: Allah hiçbir şey indirmedi,”** Biz bu Peygamberi yalanlamış ve ona demiştik ki: Allah sizin lisanınızla gayble ilgili, ahiretle ilgili hiçbir haber vermemiştir ve bizden istediklerinin beyânını ihtiva eden hükümler indirmemiştir. **“Siz ancak büyük bir sapıklık içindesiniz”** Peygamberlere dedik ki: "Muhakkak ki siz haktan saptınız, doğruluktan uzaklaştınız."

(10) **“Ve derler ki: Eğer biz dinleseydik yahut düşünüp anlasaydık şu çılgın ateşin mahkûmları arasında olmazdık.”** Eğer biz anlamak maksadıyla dinleseydik ve doğruyu yanlıştan ayırt etmek için düşünseydik ve araştırıp inceleseydik cehennemliklerden olmazdık. [Bilakis iman edenlerden ve Peygamber tabi olanlardan olurduk.]

(11) **“Böylece günahlarını itiraf ederler.”** Cehennem azabını hak etmelerine sebep olan günahlarını itiraf ederler. **“Artık”** Allah’ın rahmetinden **“uzak olsunlar bu çılgın ateşin mahkûmları.”** Allah teâlâ onları, günahlarını itiraf ettikten sonra azaba mahkûm etti. Çünkü bu itiraflarıyla birlikte suçlulukları kesin olarak kanıtlandı ve hiçbir mazeretleri kalmadı.

(12) **“Fakat daha görmeden Rablerinin”** azabından **“korkanlara gelince, onlar için hem bağışlanma hem de büyük bir mükâfat vardır.”** Allah onların hem günahlarını bağışlayacaktır hem de cennetle mükâfatlandıracaktır.

(13) **“Sözünüzü ister gizleyin, ister açığa vurun”** Allah hepsini bilir. Hiçbir şey ona gizli kalmaz. **“O, kalblerde olanları bilmektedir.”**

(14) **“Hiç yaratan bilmez mi?”** İnsanı yaratan ve var eden Allah hiç onun gizlediğini ve kalbinde sakladığını bilmez mi? Çünkü İnsanı kendi eliyle yaratan O’dur. Bir şeyi en iyi bilecek olan, onu yapandır. **“O, en ince işleri bilendir, her şeyden haberi olandır.”** O’nun ilmi o kadar hassastır ki, kalplerdekini bile bilir, gizlenen ve saklanan şeylerden bile haberi vardır, hiçbir şey O’na gizli kalmaz.

(15) **“Yeryüzünü size boyun eğdiren O’dur.”**

وَأَسِرُّوا قَوْلَكُمْ أَوِ اجْهَرُوا بِهِ ۖ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿١٣﴾ أَلَا
يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ ﴿١٤﴾ هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ
الْأَرْضَ ذَلُولًا فَامْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهِ ۖ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ
﴿١٥﴾ أَأَمِنْتُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمُ الْأَرْضَ فَإِذَا هِيَ
تَمُورُ ﴿١٦﴾ أَمْ أَمِنْتُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا ۖ
فَسَتَعْلَمُونَ كَيْفَ نَذِيرِ ﴿١٧﴾ وَلَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَكَيْفَ
كَانَ نَكِيرِ ﴿١٨﴾ أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ فَوْقَهُمْ صَافَّاتٍ وَيَقْبِضْنَ ۚ مَا
يُمْسِكُهُنَّ إِلَّا الرَّحْمَٰنُ ۚ إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ بَصِيرٌ ﴿١٩﴾ أَمَّنْ هَٰذَا الَّذِي
هُوَ جُنْدٌ لَكُمْ يَنْصُرُكُمْ مِنْ دُونِ الرَّحْمَٰنِ ۚ إِنِ الْكَافِرُونَ إِلَّا فِي غُرُورٍ
﴿٢٠﴾ أَمَّنْ هَٰذَا الَّذِي يَرْزُقُكُمْ إِنْ أَمْسَكَ رِزْقَهُ ۚ بَلْ لَجُّوا فِي عُتُوٍّ
وَنُفُورٍ ﴿٢١﴾ أَفَمَنْ يَمْشِي مُكِبًّا عَلَىٰ وَجْهِهِ أَهْدَىٰ أَمَّنْ يَمْشِي سَوِيًّا
عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٢٢﴾ قُلْ هُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ
وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ ۖ قَلِيلًا مَا تَشْكُرُونَ ﴿٢٣﴾ قُلْ هُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ
فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٢٤﴾ وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ
صَادِقِينَ ﴿٢٥﴾ قُلْ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿٢٦﴾

Yeryüzünü, üzerinde kolaylıkla yerleşeceğiniz yumuşaklıkta yaratmıştır, sizin orada iskânınıza ve yürümenize engel olacak bir sertliği ona vermemiştir. **“Haydi, onun yamaçlarında yürüyün,”** her tarafını dolaşın **“ve Allah’ın rızkından yiyin.”** Yeryüzünde sizin için yarattığı ve rızık olarak verdiği şeylerden yiyin. Allah teâlâ Âdemoğluna yeryüzünün imkânlarını vermekle ve onun iyiliklerinden yararlanma yetenekleriyle onu donatmakla büyük bir lütufta bulunmuştur. Fakat onların da bir gün Allah’ın huzuruna varacaklarını bilmeleri gerekir. Bu sebeple Allah şöyle buyurmuştur: **“Dönüş ancak O’nadır.”** Yani kabirlerinizden diriltildikten sonra başkasının değil, O’nun huzuruna varacaksınız.

(16) **“Gökte olanın”** Yani Allah’ın **“sizi yerin dibine geçirmesinden güvende misiniz?”** Allah’ın yeryüzünü size boyun eğdirmişken, Karun’u yerin dibine geçirdiği gibi sizi de yerin dibine geçirmeyeceğinden emin misiniz? **“O zaman yer sarsıldıkça sarsılır”** Yani yeryüzü daha önceki sakinliğinin ve itaatinin aksine çalkalanır ve durmadan hareket eder.

(17) **“Yahut gökte olanın”** “Yani Allah’ın” **“başınıza taş yağdırmasından güvende misiniz?”** Nitekim Allah teâlâ Lût kavmine ve Fil ordusuna taş yağdırmıştır. Bunun içinde taşlar bulunan bir rüzgâr olduğu da söylenmiştir. **“Benim bu uyarımın ne demek olduğunu yakında bileceksiniz.”** Fakat bu azabı gördüğünüz zaman bu bilginin artık size bir faydası olmayacak.

(18) **“Andolsun ki bunlardan öncekiler de yalanlamışlardı.” “Benim azabım nasılmış?”** Onların başına getirdiğim feci azap ile onlara karşı nasıl cevap verdiğime bir bakın.

(19) **“Üzerlerinde sıra sıra dizili, kanatlarını açıp kapayarak uçan kuşları görmediler mi?”** Hava boşluğunda uçarlarken kanatlarını açıp kapatıyorlar. **“Onları Rahman’dan başkası tutmuyor.”** Onları uçarken, kanatlarını açıp kaparken, her şeye gücü yeten Allah havada tutmaktadır. [Onların uçmalarında, cisimlerinin havada hafif kalmasında, kendilerine tüyler giydirilmesinde ve bu tüylerin onların üzerine belli bir şekilde yerleştirilmesinde hep O’nun sanatının incelikleri vardır. Hava onlara vurduğu zaman yükseliyorlar ve öne doğru ilerliyorlar. Onların yaratıcısı olan Allah, her türlü noksanlıktan münezzehtir.] **“Şüphesiz O her şeyi görmektedir.”** Hiçbir şey O’na gizli değildir.

(20) **“Rahman olan Allah’a karşı şu size yardım edecek askerleriniz hani kimlerdir?”** Allah’ın azabına karşı sizi koruyacak hiçbir ordunuz yoktur. Rahmetiyle ve yardımıyla Allah yardım etmezse size kim yardım edecek? **“İnkârcılar ancak derin bir gaflet içinde bulunmaktadırlar.”** Şeytan onları çok fena aldatmıştır.

(21) **“Allah size verdiği rızkı kesiverirse, size rızık verebilecek olan kimdir?”** Allah bu rızkı tutarsa veya mani olursa, yağmur veya başka yollarla size bol bol rızık verecek olan kimdir? **“Hayır, onlar azgınlık ve nefrette direnip durmaktadırlar.”** Onlar hakkı kabul etmemekte devamlı inat etmekte ve büyüklenmektedirler, gerçeklerden nefret etmektedirler, düşünüp ibret almaktan uzak durmaktadırlar.

(22) **“Yüzüstü sürünen mi daha çok hidâyettedir”** ki bu kâfirdir. Dünyada Allah’a masiyet içinde yüzer, Allah da onu kıyâmette yüzüstü haşreder. **“yoksa doğru yolda düzgün yürüyen mi?”** Eğriliği ve sapması olmayan düz bir yolda, önüne bakarak düzgün bir şekilde yürüyen mi hidâyettedir? [Bu, dünyada iken hidayet ve basiretle Allah’ın yolunda yürüyen müminin halidir ki o, ahirette kendisini cennete

götürecek düzgün bir yolda sağlıklı bir şekilde haşrolunacaktır/mahşer yerine getirilecektir.]

(23) **"De ki: Sizi yaratan, size işitme duyusu, gözler ve kalpler veren O'dur."** Allah teâlâ Peygamberi'ne, onlara kendilerini ilk yaratılışta Allah'ın yarattığını, işitmeleri için işitme duyusu, görmeleri için gözler ve Allah'ın yarattıkları üzerinde düşünecekleri kalpler verdiğini bildirmesini emretmektedir. **"Ne kadar da az şükrediyorsunuz?"** Yani siz bu nimetlerin sahibini birleyerek ancak çok az şükrediyorsunuz.

(24) **"De ki: Sizi yeryüzünde üretip yayan O'dur."** Sizi yeryüzünde yarattı, orada yaydı ve onun üstüne dağıttı. **"O'nun huzuruna gelip toplanacaksınız."**

(25) **"Doğru sözlü iseniz bu tehdit hani ne zaman? derler."** Eğer bu konuda doğru söylüyor iseniz, bize bildirdiğiniz kıyâmet, mahşer, ateş ve azap gibi şeylerin ne zaman olacağını bize haber verin ve açıklayın veya bu sözü yerine getirin de görelim bakalım, derler.

(26) **"De ki: Onu bilmek ancak Allah'a mahsustur."** Yani kıyâmetin ne zaman kopacağını ancak Allah bilir ondan başkası kimse bilemez. **"Ben sadece apaçık bir uyarıcıyım."** Sizi kıyâmet konusunda ikaz ediyorum, küfrünüzün akıbetiyle sizi korkutuyorum ve Allah'ın açıklanmasını emrettiği şeyleri size açıklıyorum. Allah, kıyâmetin vaktini bana öğretip de size bildirmemi emretmedi.

(27) **"Onu yaklaşırken gördükleri zaman"** yani azabı yakından gördükleri zaman **"inkâr edenlerin yüzleri kararır,"** bunun sebebi morallerinin bozulmuş olması ve yüzlerini zilletin kaplamasıdır. **"ve işte sizin bekleyip durduğunuz budur, denilir."** Yani dünyada iken alay ederek hemen gelmesini istediğiniz azap budur, denilir.

(28) **"Baksanıza, eğer Allah beni ve benimle beraber olanları helak etse yahut bize acısa, kâfirleri acılı azaptan kim kurtaracak?"** Nitekim siz benim ve beraberimdeki müminlerin ölüm veya öldürülmek gibi musibetlerle yok olmamı temenni ediyor ve bekliyorsunuz. Eğer böyle bir şey olsa veya Allah bize merhamet etse de bunu bir süre ertelemiş olsa bile kâfirleri elem verici azaptan hiç kimse kurtaramayacak. Kâfirlerin temenni ettikleri gibi Allah Peygamberini ve beraberindeki müminleri öldürse de öldürmeyip ertelese de kâfirler yine kurtulamayacaklardır.

(29) **"De ki: O çok merhametlidir. O'na inanmış, O'na güvenmişizdir."** Biz sadece O'na inanırız, hiçbir şeyi O'na ortak koşmayız. Başkasına değil, sadece O'na tevekkül ederiz. Tevekkül: İşlerin sonucunu Allah teâlâ'ya havale etmektir. **"Yakında kimin apaçık bir sapıklık içinde olduğunu bileceksiniz."**

(30) **"De ki: Baksanıza, eğer suyunuz çekilse,"** haber verin bana: Allah tarafından yeryüzünde pınarlardaki, kuyulardaki ve nehirlerdeki size verilen suyunuz hiç kalmayacak şekilde çekilmiş olsa ve kovalarınızın ulaşamayacağı şekilde yerin derinliklerine gitmiş olsa, **"size kim bir akarsu getirir?"** Yani kesintisiz akan bol suyu kim getirir? Sizin faydalanabilmeniz için yağmurlarla ve nehirlerle bunu size Allah'tan başka hiç kimse getiremez.

KALEM SÛRESİ (68.SÛRE)

(1) **"Nûn."** Alfabenin harfleriyle başlayan sûrelerin başlarında geçen harfler gibi bu da bir alfabe harfidir. **"Kaleme ve yazdıklarına andolsun."** Allah teâlâ, içinde beyân, yani açıklama anlamı olduğu için kaleme yemin etmiştir. Bu yemin, kendisiyle yazı yazılan her kalem için geçerlidir. Kalemin yazdıkları şeyler ise, insanların kalemle yazdıkları ilimlerdir.

(2) **"Sen Rabbinin nimeti sayesinde bir deli değilsin."** Yani, ey Muhammed! Sen, Allah'ın sana verdiği Peygamberlik ve kapsamlı liderlik nimeti sebebiyle delilikten uzaksın.

(3) **"Hiç şüphesiz senin için bitip tükenmeyen bir mükâfat vardır."** Sana, Peygamberliğin ağır yüklerini taşımanın ve çeşitli sıkıntılara katlanmanın karşılığında sürekli sevap vardır. Veya bu mükâfat sana insanlar tarafından verilmeyecektir.

(4) **"Ve sen elbette yüce bir ahlâk üzeresin."** Bunun manası: Şüphesiz sen, Allah'ın Kur'an'da sana emrettiği bir ahlâka sahipsin. Aişe'den gelen sahih bir rivâyete göre ona Peygamber'in ahlâkı sorulduğunda şöyle cevap vermiştir: "Onun ahlâkı Kur'an'dı."

(5) (6) **"Hanginizde delilik olduğunu yakında sen de göreceksin, onlar da görecekler."** Ey Muhammed! Gerçek ortaya çıktığı ve örtü açıldığı zaman -ki bu, kıyâmet günüdür- kimin deli olduğunu sende göreceksin, kâfirler de görecekler. Muhammed delirdi ve sapıttı, diyenlere bu bir reddiye ve cevaptır. Bu sebeple Allah teâlâ şöyle buyurmuştur:

(7) **"Doğrusu Rabbin, kendi yolundan sapanı daha iyi bilendir."** Gerçekte sapık, sen misin yoksa seni sapıklıkla itham eden midir, bunu en iyi bilecek olan Allah'tır. Dünyada ve ahirette kendileri için yararlı olan şeylere

فَلَمَّا رَأَوْهُ زُلْفَةً سِيٓـَٔتْ وُجُوهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَقِيلَ هَٰذَا الَّذِي
كُنتُم بِهِۦ تَدَّعُونَ ﴿٢٧﴾ قُلْ أَرَءَيْتُمْ إِنْ أَهْلَكَنِيَ اللَّهُ وَمَن مَّعِيَ
أَوْ رَحِمَنَا فَمَن يُجِيرُ الْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٢٨﴾ قُلْ هُوَ
الرَّحْمَٰنُ ءَامَنَّا بِهِۦ وَعَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ
﴿٢٩﴾ قُلْ أَرَءَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا فَمَن يَأْتِيكُم بِمَاءٍ مَّعِينٍ ﴿٣٠﴾

سُورَةُ الْقَلَمِ

ترتيبها ٦٨ — آياتها ٥٢

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

نٓ وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ ﴿١﴾ مَا أَنتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ ﴿٢﴾
وَإِنَّ لَكَ لَأَجْرًا غَيْرَ مَمْنُونٍ ﴿٣﴾ وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ ﴿٤﴾
فَسَتُبْصِرُ وَيُبْصِرُونَ ﴿٥﴾ بِأَييِّكُمُ الْمَفْتُونُ ﴿٦﴾ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ
أَعْلَمُ بِمَن ضَلَّ عَن سَبِيلِهِۦ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿٧﴾ فَلَا تُطِعِ
الْمُكَذِّبِينَ ﴿٨﴾ وَدُّوا لَوْ تُدْهِنُ فَيُدْهِنُونَ ﴿٩﴾ وَلَا تُطِعْ كُلَّ
حَلَّافٍ مَّهِينٍ ﴿١٠﴾ هَمَّازٍ مَّشَّاءٍ بِنَمِيمٍ ﴿١١﴾ مَّنَّاعٍ لِّلْخَيْرِ مُعْتَدٍ
أَثِيمٍ ﴿١٢﴾ عُتُلٍّ بَعْدَ ذَٰلِكَ زَنِيمٍ ﴿١٣﴾ أَن كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ
﴿١٤﴾ إِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِ ءَايَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿١٥﴾

muhalefet etmeleri ve zararlı olan şeyleri tercih etmeleri sebebiyle sapıtanlar onlardır. **"Hidayete erenleri de en iyi bilen O'dur."** Dünyada ve ahirette mutluluğa ulaştıracak yolu bulanları bilen de O'dur.

(8) **"O halde yalanlayıcılara itaat etme."** Allah teâlâ Mekkeli kâfirlerin liderleri olan müşriklere yumuşak davranılmasını yasaklamaktadır. Çünkü onlar babalarının dinine çağırmaktadırlar. Allah teâlâ Peygamberini onlara boyun eğmekten men etmektedir.

(9) **"Onlar istediler ki, yumuşak davranasın da onlar da sana yumuşak davransınlar."** Bunun şu anlama geldiği söylendi: İstediler ki keşke sen onlara biraz meyletsen ve savunduğun hakikatleri bırakarak onlarla birlikte hareket etmiş olsan. Onlarda sana yakınlık göstermiş olsalar.

(10) **"Durmadan yemin eden aşağılık kişilere asla boyun eğme;"** âyetin metnindeki **"Hallaf"** çok yemin eden, **"mehin"** ise hakir ve alçak demektir.

(11) **"Daima kusur arayıp kınayan, hep laf götürüp getirene;"** âyetin metninde geçen **"Hemmaz"** insanları yüzlerine karşı kötüleyen; **"lemmaz"** arkalarından kötüleyen; (Meşşaun bi nemîm) ise insanların arasını açmak için laf taşıyan demektir.

(12) **"Hayra engel olan, haddi aşan, günahkâra;"**

(13) **"Kaba ve haşin, üstelik soysuzlukla da damgalı kişiye."** Yaratılışı sert ve kötü kişiye ve bütün bu sayılan vasıflara ilaveten bir de piç damgasını taşıyan kişiye boyun eğme. Zeccac, **"utul"** عُتُلٍّ kelimesini sert ve kaba olarak tefsir etmiştir. **"Zenim"** ise bir kavme mensup olmadığı halde ona nispet edilen veledi zina/piç demektir.

(14) **"Mal ve çocukları var diye"** bu vasıfları taşıyan kişiye itaat etme. Denildi ki, Allah'ın verdiği servet ve nesil nimetlerine karşılık, Allah'ı, Peygamberi ve Allah'ın âyetlerini inkâr ettiği için bu sözlerle onun nankörlüğünün ayıplanması ve kınanması kast edilmiştir.

(15) **"Kendisine âyetlerimiz okunduğu zaman eskilerin masalları, der."**

(16) **"Yakında biz onu burnundan damgalayacağız."** Yani biz onun burnunun üzerine siyah bir damga vuracağız demektir. Bu, onun cehenneme girmesinden önce yüzünün ateşle siyahlaştırılmasıdır. [Böylece burnunun üzerinde bir işaret olacak.] Ona, kendisinden ayrılmayan bir leke yerleştireceğiz ki, bu leke ile tanınacak.

(17) **"Biz onlara bela verdik,"** yani Mekkeli kâfirlere. Allah teâlâ onları Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in bedduasıyla açlık ve kuraklıkla imtihan etti. **"bahçe sahiplerine verdiğimiz gibi."** Kureyşlilerin elinde bunlarla ilgili bilgiler vardı. Anlatıldığına göre Yemen'de Sana şehrine iki fersah mesafe uzakta bir adamın bahçesi vardı. Adam o bahçeden Allah'ın hakkını/zekâtı veriyordu. Adam ölüp de bahçe çocuklarına kalınca onlar insanlara hayır yapmayı terk ettiler ve Allah'ın hakkını ödemediler. Mal az, çoluk çocuk çok; bizim, babamızın yaptığı gibi yapmamız gerekmez, dediler ve fakirleri bahçenin ürününden mahrum etmeye karar verdiler. Fakat akıbetleri Allah'ın Kur'an'da anlattığı gibi oldu. **"Hani onlar sabah olunca bahçeyi mutlaka devşireceklerine yemin etmişlerdi."** Yani bahçenin ürününü sabahleyin toplayacaklarına yemin etmişlerdi.

(18) **"İstisna da etmemişlerdi."** Yani inşaallah dememişlerdi. Veya rivâyet edilen bir manaya göre babalarının fakirlere verdiğini ayırmamışlardı.

(19) **"Fakat onlar daha uykuda iken Rabbinin katından gelen bir bela o bahçeyi kuşatıverdi de"** Allah tarafından gönderilen

سَنَسِمُهُۥ عَلَى ٱلْخُرْطُومِ ﴿١٦﴾ إِنَّا بَلَوْنَٰهُمْ كَمَا بَلَوْنَآ أَصْحَٰبَ ٱلْجَنَّةِ إِذْ أَقْسَمُوا۟
لَيَصْرِمُنَّهَا مُصْبِحِينَ ﴿١٧﴾ وَلَا يَسْتَثْنُونَ ﴿١٨﴾ فَطَافَ عَلَيْهَا طَآئِفٌ مِّن رَّبِّكَ
وَهُمْ نَآئِمُونَ ﴿١٩﴾ فَأَصْبَحَتْ كَٱلصَّرِيمِ ﴿٢٠﴾ فَتَنَادَوْا۟ مُصْبِحِينَ ﴿٢١﴾ أَنِ
ٱغْدُوا۟ عَلَىٰ حَرْثِكُمْ إِن كُنتُمْ صَٰرِمِينَ ﴿٢٢﴾ فَٱنطَلَقُوا۟ وَهُمْ يَتَخَٰفَتُونَ ﴿٢٣﴾
أَن لَّا يَدْخُلَنَّهَا ٱلْيَوْمَ عَلَيْكُم مِّسْكِينٌ ﴿٢٤﴾ وَغَدَوْا۟ عَلَىٰ حَرْدٍ قَٰدِرِينَ ﴿٢٥﴾ فَلَمَّا
رَأَوْهَا قَالُوٓا۟ إِنَّا لَضَآلُّونَ ﴿٢٦﴾ بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ ﴿٢٧﴾ قَالَ أَوْسَطُهُمْ أَلَمْ أَقُل
لَّكُمْ لَوْلَا تُسَبِّحُونَ ﴿٢٨﴾ قَالُوا۟ سُبْحَٰنَ رَبِّنَآ إِنَّا كُنَّا ظَٰلِمِينَ ﴿٢٩﴾ فَأَقْبَلَ
بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ يَتَلَٰوَمُونَ ﴿٣٠﴾ قَالُوا۟ يَٰوَيْلَنَآ إِنَّا كُنَّا طَٰغِينَ ﴿٣١﴾ عَسَىٰ
رَبُّنَآ أَن يُبْدِلَنَا خَيْرًا مِّنْهَآ إِنَّآ إِلَىٰ رَبِّنَا رَٰغِبُونَ ﴿٣٢﴾ كَذَٰلِكَ ٱلْعَذَابُ ۖ وَلَعَذَابُ
ٱلْءَاخِرَةِ أَكْبَرُ ۚ لَوْ كَانُوا۟ يَعْلَمُونَ ﴿٣٣﴾ إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ عِندَ رَبِّهِمْ جَنَّٰتِ ٱلنَّعِيمِ
﴿٣٤﴾ أَفَنَجْعَلُ ٱلْمُسْلِمِينَ كَٱلْمُجْرِمِينَ ﴿٣٥﴾ مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ﴿٣٦﴾ أَمْ
لَكُمْ كِتَٰبٌ فِيهِ تَدْرُسُونَ ﴿٣٧﴾ إِنَّ لَكُمْ فِيهِ لَمَا تَخَيَّرُونَ ﴿٣٨﴾ أَمْ لَكُمْ أَيْمَٰنٌ
عَلَيْنَا بَٰلِغَةٌ إِلَىٰ يَوْمِ ٱلْقِيَٰمَةِ ۙ إِنَّ لَكُمْ لَمَا تَحْكُمُونَ ﴿٣٩﴾ سَلْهُمْ أَيُّهُم
بِذَٰلِكَ زَعِيمٌ ﴿٤٠﴾ أَمْ لَهُمْ شُرَكَآءُ فَلْيَأْتُوا۟ بِشُرَكَآئِهِمْ إِن كَانُوا۟ صَٰدِقِينَ ﴿٤١﴾
يَوْمَ يُكْشَفُ عَن سَاقٍ وَيُدْعَوْنَ إِلَى ٱلسُّجُودِ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ ﴿٤٢﴾

bir ateş o bahçeyi kuşatıverdi de bahçeyi simsiyah oluncaya kadar yakıverdi.

(20) **"bahçe simsiyah kesiliverdi."** Yani ürünü toplanmış ve hiçbir şey kalmamış bir bahçe gibi oluverdi.

(21) **"(Beri tarafta ise) onlar, sabah olurken birbirlerine şöyle seslendiler:"**

(22) **"Haydi devşirecekseniz, erkenden mahsulünüzün başına gidin."** Fakirler gelmeden önce sabahleyin erkenden meyvelerin ve ekinin başına gidin.

(23) **"Derken yola fırladılar, aralarında fısıldaşıyorlardı:"**

(24) **"Sakın bugün hiçbir yoksul bahçeye girip yanınıza sokulmasın, diye."** Birbirleriyle gizlice şöyle konuşuyorlardı: Bugün bahçeye yanınıza hiçbir fakir girmesin; yoksa babanızın verdiğini sizin de vermenizi isteyeceklerdir.

(25) **"Amaçlarına ulaşmaya kararlı bir şekilde erkenden kalkıp, süratle gittiler. Sanki güçleri yetecek."** İnsanlara karışmadan münferit olarak, ellerindeki bahçelerini devşirmeye –sanki- güçleri yetecekmiş gibi süratle gittiler.

(26) **"Fakat bahçeyi gördüklerinde, biz herhalde yanlış gelmişiz, dediler."** Yani birbirlerine dediler ki: Biz mutlaka yolumuzu şaşırdık geldik; burası bizim bahçemiz değil. Sonra düşündüler; bahçelerinin burası olduğunu, bahçedeki ürünü ve ekini helak ederek Allah'ın kendilerini cezalandırdığını anladılar ve şöyle dediler:

(27) **"Yok, yok, doğrusu biz mahrum bırakılmışız!"** Yani ürününden yoksulların da yararlanmasını engellemedeki kararlılığımızdan dolayı Allah bizi bahçemizin ürününden mahrum bıraktı.

(28) **"İçlerinden en makul olanı şöyle dedi: Rabbinizi tesbih etsenize, dememiş miydim?"** Yani ben size, fakirleri bu şekilde engellemeniz bir zulümdür, dememiş miydim? Zalimleri (intikam alarak) gözetlediğini kesin olarak gördükten sonra şimdi artık Allah'ı tesbih etmeniz gerekmez mi?

(29) **"Rabbimiz! Tesbih tenzih ederiz, doğrusu biz zalimlerden imişiz, dediler."** Yani bizim bahçemize yaptığı bu muamelede Allah'ı zalimlikten tenzih ederiz. Çünkü bunun sebebi, bizim, bahçemizden fakirlerin de yararlanmasını engellememizdir.

(30) **"Ardından suçu birbirlerine atmaya başladılar."**

(31) **"Yazıklar olsun bize! Gerçekten biz azgın kişilermişiz, dediler."**

(32) **"Umulur ki Rabbimiz yerine daha iyisini bize bağışlayacak. Biz de ümitle O'na yöneleceğiz."** Yani hayrı ve bereketi O'ndan isteyeceğiz ve affı O'ndan umacağız.

(33) **"İşte azap böyledir."** Yani kâfirlere vereceğimiz dünya azabı da işte onlara verdiğimiz azap gibidir. **"Elbette ahiret azabı daha büyüktür. Keşke bilselerdi."** Fakat onlar bilmezler.

(34) **"Kuşkusuz takva sahipleri için Rableri katında nimetleri bol cennetler vardır."**

(35) **"Öyle ya, teslimiyet gösterenleri hiç suçlular gibi tutar mıyız?"** Kureyşli kâfirlerin ileri gelenleri şöyle diyorlardı: Eğer Muhammed'in iddiası doğru ise, bizim ve Müslümanların ahiretteki durumu ancak dünyadaki gibi olur.(Onlara cennette verilen nimetlerin aynısı bize de verilir. Allah teâlâ da kâfirlerin bu sözlerine karşılık, kendisine itaat edenle kendisine isyanı önemsemeyen suçlu günahkârı bir tutmanın adalete uygun olmayacağını bildirir.)

(36) **"Ne oluyorsunuz? Ne biçim hükmediyorsunuz?"** Sanki cezalandırma işi size havale edilmiş gibi bu çarpık hükmü nasıl veriyorsunuz?

(37) **"Yoksa bir kitabınız var da ondan mı**

okuyorsunuz?” İtaat edenle isyan edenin bir olduğunu o kitaptan mı okuyorsunuz?

(38) **“Ve içinde dilediğinizi bulabiliyormusunuz?”** Ahirette dilediğiniz şeyin size verileceği bu kitapta mı yazılı?

(39) **“Yoksa dilediğiniz hükmü verebileceğinize dair, kıyâmet gününe kadar geçerli kesin bir güvence mi aldınız bizden?”** Yoksa siz Allah’tan bir söz mü aldınız, Allah sizi cennete sokacağına yemin mi etti de bu yemine güveniyorsunuz? Kıyâmete kadar kendi lehinize istediğiniz hükmü vermenize Allah sizi bu sözüyle yetkili mi kıldı?

(40) **“Sor onlara: Bunu hangisi garanti eder?”** Yani: Ey Muhammed! Kınayarak ve ayıplayarak buna kimin kefil olduğunu sor.

(41) **“Yoksa ortakları mı var onların? Eğer iddialarında samimi iseler hadi getirsinler ortaklarını.”** Yoksa onların, ahirette Müslümanlara verilenlerin benzerini kendilerine verme kudretine sahip, Allah’a ortak koştukları başka ilahları mı var, bunu mu iddia ediyorlar?

(42) **“O gün baldırdan açılacak,”** Yani Allah azze ve celle baldırından açar. Bu durumun çok kötüleşeceğine delâlet etmektedir. Buhârî ve diğer hadisçiler Ebu Said’in şöyle anlattığını rivâyet ettiler: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in şöyle dediğini işittim: “Rabbimiz baldırından açtığı gün her mümin erkek vemü min kadın O’na secde edecek. Geriye dünyada iken riyakârlık ve başkaları işitsin diye secde edenler kalacak. Bunlar secde etmek isteyecekler fakat sırtları tek tabaka (tahta gibi kaskatı) haline gelecek.” **“secdeye çağrılacaklar, fakat güçleri yetmeyecek.”** Bütün mahlûkat tek tek Allah’a secde edecek, sadece kâfirler ve münafıklar kalacak. Onlar da secde etmek isteyecekler, fakat güçleri yetmeyecek. Çünkü sırtları kaskatı kesilecek, secde için esnemeyecek. Onlar dünyada iken Allah’a iman etmemiş ve secde etmemişlerdi.

(43) **“Gözleri önlerine eğilmiş ve zillete bürünmüş bir haldedirler.”** Pişmanlık ve mahcubiyetten boyunları büküktür. Büyük bir zillet, hasret ve nedamet içindedirler. **“Hâlbuki onlar sapasağlam iken de secdeye çağrılıyorlardı.”** Yani dünyada sağlıklı ve secde edebilecek durumda iken secdeye çağrılmışlardı. İbrahim et-Teymî dedi ki: Ezan ve kametle çağrılıyorlar ancak icabet etmiyorlardı.

(44) **“Bu sözü yalanlayanı bana bırak.”** Benimle onu baş başa bırak, onun durumunu bana havale et. Kalbini onunla meşgul etme. Ben ona yeterim. “Bu söz” ile kast edilen, Kur’an’dır. **“Onları bilmedikleri yönden derece derece azaba yaklaştıracağız.”** Onları bu azaba yavaş yavaş öyle yaklaştıracağız ki, sonunda bu azabın içine nasıl düştüklerini bilemeyecekler. Çünkü onlar bunu bir nimet sanacaklar. Sonucunu ve sonunda başlarına gelecek şeyleri düşünmeyecekler.

(45) **“Onlara mühlet veriyorum.”** Verdiğim mühlet, onların günahlarının artması içindir. **“Benim tuzağım sağlamdır.”** Onları düşürmek için aldığım tedbir sağlamdır. Hiçbir şey elimden kurtulamaz.

(46) **“Yoksa onlardan bir ücret mi istiyorsun?”** Yoksa onları Allah’a imana çağırmanın karşılığında kendilerinden bir ücret mi istiyorsun? **“Bu yüzden ağır bir borç yükü altında mı kalıyorlar?”** Borçlu, verilecek bu ücretin borcunu yüklenen kimse demektir. Yani mali bir yükümlülük altına girecekleri için bu yükü taşımak onlara zor gelebilir. Sen onlardan bir ücret istedin de bu sebeple mi sana icabetten yüz çevirdiler?

(47) **“Yoksa gaybı biliyorlar da bunu onlar mı yazıyorlar?”** Yoksa gaybın bilgisi onların yanında da ileri sürdükleri delillerden dilediklerini oradan yazıyorlar ve oradan yazdıkları şeylerle mi seninle tartışıyorlar?

(48) **“Rabbinin hükmüne sabret, balık sahibi gibi olma.”** Yani Yunus Peygamber gibi öfkeli ve sinirli olma. **“Hani o, üzgün bir şekilde nida etmişti.”** Allah teâlâ bu âyette Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*’i teselli ederek Yunus Aleyhisselam gibi acele etmeyip sabretmesini, emrediyor. Onun hikâyesi daha önce Enbiya, Yunus ve Saffat surelerinde geçmişti. Yunus *aleyhisselam* şöyle nida etmişti:(لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنتُ مِنَ الظَّالِمِينَ) *“Senden başka hiçbir hak tanrı yoktur. Şeni tenzih ederim. Gerçekten ben zalimlerden oldum.”* (Enbiya: 87). [Balığın karnında iken bu nidayı etmiş olması muhtemeldir.]

(49) **“Rabbinden ona bir nimet yetişmemiş olsaydı,”** Bu nimet, Allah’ın ona tevbe etme imkânını vermesi ve tevbesini kabul etmesidir. **“kınanacak bir halde ıssız bir diyara atılacaktı.”** Yani balığın karnından, bitkiden yoksun bir yere atılacaktı ve işlediği günahtan dolayı kınanmış ve rahmetten uzak kalmış olacaktı.

(50) **“Rabbi onu seçti de salihlerden kıldı.”** Yani Peygamberlik için seçti de çok iyi bir insan oldu. Rivâyete göre Allah ona Peygamberlik görevini tekrar verdi, onu kendisi ve kavmi için şefaatçi kıldı, yüz bin veya daha fazla kişiye onu Peygamber yaptı ve hepsi ona iman etti.

(51) **“O kâfirler Kur’an’ı işittikleri zaman**

خَٰشِعَةً أَبْصَٰرُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ ۖ وَقَدْ كَانُوا۟ يُدْعَوْنَ إِلَى ٱلسُّجُودِ وَهُمْ سَٰلِمُونَ
﴿٤٣﴾ فَذَرْنِى وَمَن يُكَذِّبُ بِهَٰذَا ٱلْحَدِيثِ ۖ سَنَسْتَدْرِجُهُم مِّنْ حَيْثُ
لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٤﴾ وَأُمْلِى لَهُمْ ۚ إِنَّ كَيْدِى مَتِينٌ ﴿٤٥﴾ أَمْ تَسْـَٔلُهُمْ أَجْرًا فَهُم
مِّن مَّغْرَمٍ مُّثْقَلُونَ ﴿٤٦﴾ أَمْ عِندَهُمُ ٱلْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ ﴿٤٧﴾ فَٱصْبِرْ
لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَكُن كَصَاحِبِ ٱلْحُوتِ إِذْ نَادَىٰ وَهُوَ مَكْظُومٌ ﴿٤٨﴾ لَّوْلَآ
أَن تَدَٰرَكَهُۥ نِعْمَةٌ مِّن رَّبِّهِۦ لَنُبِذَ بِٱلْعَرَآءِ وَهُوَ مَذْمُومٌ ﴿٤٩﴾ فَٱجْتَبَٰهُ رَبُّهُۥ
فَجَعَلَهُۥ مِنَ ٱلصَّٰلِحِينَ ﴿٥٠﴾ وَإِن يَكَادُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ لَيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَٰرِهِمْ
لَمَّا سَمِعُوا۟ ٱلذِّكْرَ وَيَقُولُونَ إِنَّهُۥ لَمَجْنُونٌ ﴿٥١﴾ وَمَا هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِّلْعَٰلَمِينَ ﴿٥٢﴾

ترتيبها ٦٩ — سُورَةُ الحَاقَّةِ — آياتها ٥٢

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

ٱلْحَآقَّةُ ﴿١﴾ مَا ٱلْحَآقَّةُ ﴿٢﴾ وَمَآ أَدْرَىٰكَ مَا ٱلْحَآقَّةُ ﴿٣﴾ كَذَّبَتْ ثَمُودُ
وَعَادٌۢ بِٱلْقَارِعَةِ ﴿٤﴾ فَأَمَّا ثَمُودُ فَأُهْلِكُوا۟ بِٱلطَّاغِيَةِ ﴿٥﴾ وَأَمَّا
عَادٌ فَأُهْلِكُوا۟ بِرِيحٍ صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ ﴿٦﴾ سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ
سَبْعَ لَيَالٍ وَثَمَٰنِيَةَ أَيَّامٍ حُسُومًا فَتَرَى ٱلْقَوْمَ فِيهَا صَرْعَىٰ
كَأَنَّهُمْ أَعْجَازُ نَخْلٍ خَاوِيَةٍ ﴿٧﴾ فَهَلْ تَرَىٰ لَهُم مِّنۢ بَاقِيَةٍ ﴿٨﴾

nerdeyse seni gözleriyle devireceklerdi." İbn Kuteybe dedi ki: Nazar değen bir kimsenin beğendiği bir şeye nazarının değmesi gibi, onların nazarının Peygamberimize değeceğini Allah teâlâ kastetmiyor. Allah'ın kastettiği şey şudur: Sen Kur'an okuduğun zaman onlar az kalsın seni düşürecek şekilde düşmanlık ve kin dolu sert ve keskin bakışlarla bakıyorlardı. Kur'an'ı işittikleri zaman bundan şiddetle nefret ediyorlardı. "**O delidir, diyorlardı.**"

(52) "**Hâlbuki Kur'an, âlemler için bir öğütten başka bir şey değildir.**"

HÂKKA SÜRESİ (69. SÛRE)

(1) "**Gerçekleşecek olan,**" Kıyâmette hakikatler ortaya çıkacağı için ona hâkka denilmiştir.

(2) "**nedir o gerçekleşecek olan?**"

(3) "**Gerçekleşecek şeyin ne olduğunu sen nerden bileceksin?**"

(4) "**Semûd ve Âd, kapıları çalacak o felaketi yalanlamışlardı.**" Dehşetli halleriyle bir gün insanların kapısını çalacağı için kıyâmete, kapı çalan anlamında "Kâria" denilmiştir.

(5) "**Semûd kavmi korkunç bir ses ile yok edildi.**" Semûd, Salih Peygamberin kavmidir. Haddi aşan korkunç bir sesle helak edildiler.

(6) "**Âd kavmi ise gürültülü ve azgın bir fırtına ile yok edildi.**" Âd, Hûd Peygamberin kavmidir. Bunlar çok soğuk ve uzun süre esen şiddetli bir rüzgâr ile helak edildiler.

(7) "**Allah o fırtınayı üzerlerinde yedi gün yedi gece estirmişti.**" Fırtına bu süre boyunca kesintiye uğramadan ve dinmeden onların üstünde esti durdu. Fırtınanın havaya kaldırdığı taşlar onları öldürüyordu. (**حُسُومًا**) "**onların kökünü kazımak için kesintisiz**" esen bir rüzgâr. "**Öyle ki, o kavmi içi boş hurma kütükleri gibi oracıkta yere serilmiş halde görürdün.**"

(8) "**Şimdi onlardan bir kalıntı görüyor musun?**" Yani onlardan kalan bir grup, onlardan kalan bir can görebiliyor musun? Hayır, hiç kimse kalmadı.

(9) "**Firavun, ondan öncekiler ve altı üstüne getirilen beldelerin halkı hep o hatayı işleye geldiler.**" Altı üstüne getirilen beldeler, Lût kavminin yaşadığı beldelerdir. Firavun'un, ondan önceki kâfir milletlerin ve Lût kavminin işledikleri hata ise şirk ve masiyetlerdir.

(10) "**Rablerinin elçilerine karşı gelmişlerdi. O da onları pek şiddetli bir şekilde yakalayıverdi.**" Allah teâlâ cezalandırdığı her bir ümmeti bir öncekinden daha şiddetli bir şekilde cezalandırdı. Bu cezalar onların ülkelerinin altını üstüne getirmek ve üzerlerine taş yağdırmak şeklinde oldu.

(11) "**Sular bentleri aşıp kabardığında sizi gemide taşıdık.**" Yani siz babalarınızın sulbünde iken. **الْجَارِيَة** (el-Cariye) ile kastedilen, Nuh'un gemisidir. Çünkü bu gemi tufanda su üstünde onları taşıyordu.

(12) "**Size bir ibret olsun ve anlayan kulaklar anlasınlar diye.**" Yani ey Muhammed! Biz Nuh kavminin helâki kıssasını, duyduğunu iyi muhafaza eden kimseler için, Allah'ın kudretine ve intikamının şiddetine delâlet eden bir ibret ve öğüt olsun diye anlattık.

(13) "**Sura bir defa üflendiği zaman,**" Kast edilen, birinci surdur.

(14) "**Yeryüzü ve dağlar yerlerinden kaldırılıp tek darbede darmadağın edildiği zaman,**" Yani ilahi kudretle dağlar yerlerinden kaldırılıp, fazla değil bir darbe ile paramparça edildiği zaman,

(15) "**İşte o gün olacak olur.**" Kıyâmet kopar.

(16) "**O gün gök yarılmış, sarkmıştır.**" İçindeki meleklerin inmesiyle gök yarılmıştır. Gök o gün zayıf ve sarkıktır.

(17) "**Melekler de onun etrafındadır.**" Rab

وَجَاءَ فِرْعَوْنُ وَمَنْ قَبْلَهُ وَالْمُؤْتَفِكَاتُ بِالْخَاطِئَةِ ﴿٩﴾ فَعَصَوْا رَسُولَ
رَبِّهِمْ فَأَخَذَهُمْ أَخْذَةً رَابِيَةً ﴿١٠﴾ إِنَّا لَمَّا طَغَى الْمَاءُ حَمَلْنَاكُمْ فِي الْجَارِيَةِ
﴿١١﴾ لِنَجْعَلَهَا لَكُمْ تَذْكِرَةً وَتَعِيَهَا أُذُنٌ وَاعِيَةٌ ﴿١٢﴾ فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ
نَفْخَةٌ وَاحِدَةٌ ﴿١٣﴾ وَحُمِلَتِ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ فَدُكَّتَا دَكَّةً وَاحِدَةً ﴿١٤﴾
فَيَوْمَئِذٍ وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ ﴿١٥﴾ وَانْشَقَّتِ السَّمَاءُ فَهِيَ يَوْمَئِذٍ وَاهِيَةٌ
﴿١٦﴾ وَالْمَلَكُ عَلَى أَرْجَائِهَا وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَانِيَةٌ
﴿١٧﴾ يَوْمَئِذٍ تُعْرَضُونَ لَا تَخْفَى مِنْكُمْ خَافِيَةٌ ﴿١٨﴾ فَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ
كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ فَيَقُولُ هَاؤُمُ اقْرَءُوا كِتَابِيَهْ ﴿١٩﴾ إِنِّي ظَنَنْتُ أَنِّي مُلَاقٍ
حِسَابِيَهْ ﴿٢٠﴾ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ ﴿٢١﴾ فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ﴿٢٢﴾
قُطُوفُهَا دَانِيَةٌ ﴿٢٣﴾ كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا أَسْلَفْتُمْ فِي الْأَيَّامِ
الْخَالِيَةِ ﴿٢٤﴾ وَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِشِمَالِهِ فَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي لَمْ أُوتَ كِتَابِيَهْ
﴿٢٥﴾ وَلَمْ أَدْرِ مَا حِسَابِيَهْ ﴿٢٦﴾ يَا لَيْتَهَا كَانَتِ الْقَاضِيَةَ ﴿٢٧﴾ مَا أَغْنَى
عَنِّي مَالِيَهْ ﴿٢٨﴾ هَلَكَ عَنِّي سُلْطَانِيَهْ ﴿٢٩﴾ خُذُوهُ فَغُلُّوهُ ﴿٣٠﴾ ثُمَّ الْجَحِيمَ
صَلُّوهُ ﴿٣١﴾ ثُمَّ فِي سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا فَاسْلُكُوهُ ﴿٣٢﴾ إِنَّهُ
كَانَ لَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ ﴿٣٣﴾ وَلَا يَحُضُّ عَلَى طَعَامِ الْمِسْكِينِ ﴿٣٤﴾

teâlâ onlara emir versin de yeryüzüne insinler ve yeryüzü ile üzerindekileri kuşatsınlar diye melekler de onun kenarında bulunurlar. **“O gün Rabbinin arşını onların da üstünde sekiz melek taşır.”** Yani mukarrep meleklerden sekiz tanesi arşı taşır.

(18) **“O gün Rabbinize arz olunursunuz.”** Kullar hesap vermeleri için Allah’a arz olunurlar. **“Öyle ki gizli bir haliniz kalmaz.”** Kendi şahsınızla veya fiillerinizle ve sözlerinizle ilgili ne olursa olsun Allah teâlâ’ya gizli hiçbir şey kalmaz.

(19) **“Kitabı sağından verilen, alın okuyun kitabımı, der.”** O bunu, kitabında inançlarını ve salih amellerini gördüğü için sevinç ve mutluluk içinde söyler.

(20) **“Doğrusu ben hesabımla karşılaşacağımı zaten biliyordum.”** Ahirette hesaba çekileceğime dünyada iken kesin olarak inanıyordum, der.

(21) **“Artık o hoşnut olacağı bir hayat içindedir.”**

(22) **“Yüksek bir cennettedir.”** Bu cennet semada olduğu için bulunduğu yer yüksektir. Veya mevkii, kadri kıymeti yüksektir.

(23) **“Ki o cennetin meyveleri sarkmıştır.”** Almak isteyenlere o meyveler yakındır. Ayakta olan da, oturan da, yatan da onları kolayca alabilir.

(24) **“Geçmiş günlerde yaptığınız işlerden ötürü afiyetle yiyin.”** Dünyada iken işlediğiniz salih ameller sebebiyle .

(25) **“Kitabı sol tarafından verilen ise der ki: Keşke kitabım verilmeseydi,”** İçinde kendi kötülüklerini gördüğü için üzüntüsünden böyle der.

(26) **“Hesabımın ne olduğunu bilmeseydim.”** Hesabımdan hiçbir şeyi bilmeseydim, çünkü hepsi aleyhimedir, der.

(27) **“Keşke onunla her iş bitseydi.”** Yani keşke dünyadaki ölümle her şey bitmiş olsaydı da sonra bir daha yaşamasaydım. Kötü amellerini ve çekeceği azabı gördüğü için ölüm halinin devamlı olmasını ve yeniden dirilmemeyi temenni eder.

(28) **“Malım bana hiç fayda vermedi.”** Dünyada iken topladığım mal Allahın azabından beni hiçbir şekilde koruyamadı.

(29) **“Saltanatım da beni bırakıp gitti.”** İleri süreceğim hiçbir delilim kalmadı. Gücüm kayboldu. Denildi ki: Âyetteki sultan kelimesi ile makam, mevki ve mülk kast edilmiştir. O zaman Allah teâlâ şöyle buyurur:

(30) **“Onu yakalayın ve bağlayın.”** Zincirlerle ellerini boynuna bağlayın.

(31) **“Sonra cehenneme atın onu.”** Ateşinde yanması için.

(32) **“Sonra onu yetmiş arşın boyunda bir zincire vurun.”** Sufyan dedi ki, bize ulaşan bilgilere göre bu zincir onun arkasından girecek, ağzından çıkacak.

(33) **“Çünkü o, büyük olan Allah’a iman etmiyordu.”**

(34) **“Yoksula yedirmeye teşvik etmiyordu.”**

(35) **“Bu sebeple bugün burada onun candan bir dostu yoktur.”** Yani kıyâmet günü ahirette ona faydası dokunacak veya şefaatçi olacak bir yakını yoktur. Çünkü o gün yakınlar ve dostlar birbirlerinden kaçacaklar.

(36) **“Bir irinden başka bir yiyecek de yok.”** **“Gıslîn”** vücutlarından akacak kan ve irin demektir.

(37) **“Onu günahkârlardan başkası yemez.”**

(38) (39) **“Andolsun gördüklerinize ve görmediklerinize.”** Yani görülen ve görülmeyen her şeye yemin ederim.

(40) **“Şüphesiz bu”** Kur’an **“çok şerefli bir elçinin sözüdür.”** Yani Kur’an Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)’in veya Cebrail’in okuduğu bir sözdür.

(41) **“Ve o bir şair sözü değildir.”** Sizin iddia ettiğiniz gibi o, bir şairin sözü değildir. Çünkü şiir türlerinden değildir. **“Ne de az**

فَلَيْسَ لَهُ الْيَوْمَ هٰهُنَا حَمِيمٌ ﴿٣٥﴾ وَلَا طَعَامٌ إِلَّا مِنْ غِسْلِينٍ ﴿٣٦﴾ لَا يَأْكُلُهُ
إِلَّا الْخَاطِـُٔونَ ﴿٣٧﴾ فَلَا أُقْسِمُ بِمَا تُبْصِرُونَ ﴿٣٨﴾ وَمَا لَا تُبْصِرُونَ ﴿٣٩﴾
إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ﴿٤٠﴾ وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ قَلِيلًا مَا تُؤْمِنُونَ ﴿٤١﴾
وَلَا بِقَوْلِ كَاهِنٍ قَلِيلًا مَا تَذَكَّرُونَ ﴿٤٢﴾ تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٣﴾ وَلَوْ
تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ الْأَقَاوِيلِ ﴿٤٤﴾ لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ ﴿٤٥﴾ ثُمَّ لَقَطَعْنَا
مِنْهُ الْوَتِينَ ﴿٤٦﴾ فَمَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ ﴿٤٧﴾ وَإِنَّهُ لَتَذْكِرَةٌ
لِلْمُتَّقِينَ ﴿٤٨﴾ وَإِنَّا لَنَعْلَمُ أَنَّ مِنْكُمْ مُكَذِّبِينَ ﴿٤٩﴾ وَإِنَّهُ لَحَسْرَةٌ عَلَى
الْكَافِرِينَ ﴿٥٠﴾ وَإِنَّهُ لَحَقُّ الْيَقِينِ ﴿٥١﴾ فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ﴿٥٢﴾

سُورَةُ الْمَعَارِجِ

تَرْتِيبُهَا ٧٠ — آيَاتُهَا ٤٤

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

سَأَلَ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ ﴿١﴾ لِلْكَافِرِينَ لَيْسَ لَهُ دَافِعٌ ﴿٢﴾ مِنَ
اللّٰهِ ذِي الْمَعَارِجِ ﴿٣﴾ تَعْرُجُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ إِلَيْهِ فِي
يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ ﴿٤﴾ فَاصْبِرْ صَبْرًا جَمِيلًا ﴿٥﴾
إِنَّهُمْ يَرَوْنَهُ بَعِيدًا ﴿٦﴾ وَنَرَاهُ قَرِيبًا ﴿٧﴾ يَوْمَ تَكُونُ السَّمَاءُ كَالْمُهْلِ
﴿٨﴾ وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ ﴿٩﴾ وَلَا يَسْأَلُ حَمِيمٌ حَمِيمًا ﴿١٠﴾

inanıyorsunuz!”

(42) **“Bir kâhin sözü de değildir.”** Ki siz öyle olduğunu da iddia ediyorsunuz. Çünkü kehanet başka bir şeydir. İkisi bir araya gelmez. **“Ne de az düşünüyorsunuz!”**

(43) **“O, âlemlerin Rabbi tarafından indirilmiştir.”** Yani o şerefli bir elçinin sözüdür. Âlemlerin Rabbi tarafından o elçinin diliyle indirilmiştir.

(44) **“Eğer o bize bazı sözler yakıştırsaydı,”** Yani Muhammed veya Cebrail kendi kafasından bazı sözler uydursaydı da bunları Allah’a nispet etseydi,

(45) **“Biz onu sağ elimizle yakalardık.”** Âyetin metninde olan (Yemin) kelimesi sağ el anlamına gelir.

(46) **“Sonra onu şah damarından keser atardık.”** الْوَتِينَ (Vetîn), sırttan kalbe kadar ulaşan damar demektir. Bu onun, hükümdarların öfkelendikleri kimselere uyguladıkları en ağır ceza ile helak edileceğini anlatan bir ifadedir.

(47) **“Hiç biriniz buna mani de olamazdınız.”** Sizden hiç kimse ondan bizi engelleyemez ve onu bizden kurtaramazdı. O halde sizin için Allah’a karşı nasıl yalan uydurabilecek?

(48) **“Doğrusu o, takva sahipleri için bir öğüttür.”** Yani Kur’an takva sahipleri için bir öğüttür. Çünkü onlar bundan yararlanırlar.

(49) **“İçinizde yalanlayanlar olduğunu da çok iyi biliyoruz.”** Yani bazılarınız Kur’an’ı yalanlar. Biz onları cezalandıracağız.

(50) **“Şüphesiz bu Kur’an, kâfirler için bir pişmanlık vesilesidir.”** Yani kâfirler Kur’an’a inanmadıkları için kıyâmette pişmanlık duyacaklardır.

(51) **“Gerçekten o, kesin bir bilgidir.”** Çünkü Allah’tan gelmektedir. Ona hiçbir şek ve şüphe yol bulamaz.

(52) **“O halde büyük olan Rabbini ismiyle tesbih et.”**

MEÂRİC SÛRESİ (70. SÛRE)

(1) **“Birisi gerçekleşecek olan azabı istedi”** Birisi –eğer gelecekse azabın kendisine gelmesini istedi. Bu kişinin en-Nadr b. el-Haris olduğu rivâyet edilir. O şöyle demişti: “Ey Allah’ım! Eğer bu kitap senin katından gelmiş bir gerçekse üzerimize gökten taş yağdır yahut üzerimize elem verici bir azap getir!”

(2) Bu azap **“kâfirler içindir.” “Hiç kimse onu engelleyemez.”** Mutlaka gerçekleşecek olan bu azabı hiç kimse engelleyemez.

(3) **“O, derece ve makamların sahibi Allah’tandır.”** Melekler bunlarda yükselirler. Bunların büyük yükselme araçları olduğu da söylenir.

(4) **“Melekler ve Ruh, miktarı elli bin yıl süren bir gün içinde O’na yükselir.”** Melekler ve Cebrail Allah’ın kendileri için verdiği bu makamlardan geçerek bu süre içinde Allah’a yükselirler. Miktarı elli bin yıl süren gün ile kast edilen, kıyâmet günüdür. Bu, kulların hesaba çekilmek için bekledikleri süredir. Bu kadar süre bekledikten sonra cennetlikler cennete, cehennemlikler cehenneme yerleşirler.

(5) **“Şimdi sen güzelce sabret.”** Bu konuda kaygılanmaya ve Allah’tan başkasına şikâyete gerek yok.

(6) **“Doğrusu onlar azabı uzak görüyorlar.”** Uzak ve imkânsız görüyorlar.

(7) **“Biz ise onu yakın görüyoruz.”** Çünkü her gelecek, yakındır.

(8) **“O gün gökyüzü erimiş bir maden gibi olur.”** Bakır, kurşun ve gümüşün erimişine (mühl) denir. Yağın tortusuna da mühl denilir.

(9) **“Dağlar da”** atılmış renkli **“yün gibi olur.”**

(10) **“Dost dostun halini sormaz.”** Kıyâmet günü kendi yaşadıkları dehşetli korku sebebiyle yakınlar bile birbirlerinin halini sormazlar.

(11) **“Birbirlerine gösterilirler.”** Yani herkes

يُبَصَّرُونَهُمْ يَوَدُّ الْمُجْرِمُ لَوْ يَفْتَدِي مِنْ عَذَابِ يَوْمِئِذٍ بِبَنِيهِ ﴿١١﴾
وَصَاحِبَتِهِ وَأَخِيهِ ﴿١٢﴾ وَفَصِيلَتِهِ الَّتِي تُؤْوِيهِ ﴿١٣﴾ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ
جَمِيعًا ثُمَّ يُنْجِيهِ ﴿١٤﴾ كَلَّا إِنَّهَا لَظَىٰ ﴿١٥﴾ نَزَّاعَةً لِلشَّوَىٰ ﴿١٦﴾ تَدْعُو
مَنْ أَدْبَرَ وَتَوَلَّىٰ ﴿١٧﴾ وَجَمَعَ فَأَوْعَىٰ ﴿١٨﴾ ۞ إِنَّ الْإِنْسَانَ خُلِقَ هَلُوعًا
﴿١٩﴾ إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا ﴿٢٠﴾ وَإِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا ﴿٢١﴾ إِلَّا
الْمُصَلِّينَ ﴿٢٢﴾ الَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ ﴿٢٣﴾ وَالَّذِينَ فِي
أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَعْلُومٌ ﴿٢٤﴾ لِلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ ﴿٢٥﴾ وَالَّذِينَ يُصَدِّقُونَ
بِيَوْمِ الدِّينِ ﴿٢٦﴾ وَالَّذِينَ هُمْ مِنْ عَذَابِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ ﴿٢٧﴾ إِنَّ عَذَابَ
رَبِّهِمْ غَيْرُ مَأْمُونٍ ﴿٢٨﴾ وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ ﴿٢٩﴾ إِلَّا عَلَىٰ
أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ﴿٣٠﴾ فَمَنِ ابْتَغَىٰ وَرَاءَ
ذَٰلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ ﴿٣١﴾ وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ
﴿٣٢﴾ وَالَّذِينَ هُمْ بِشَهَادَاتِهِمْ قَائِمُونَ ﴿٣٣﴾ وَالَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ
﴿٣٤﴾ أُولَٰئِكَ فِي جَنَّاتٍ مُكْرَمُونَ ﴿٣٥﴾ فَمَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا قِبَلَكَ مُهْطِعِينَ
﴿٣٦﴾ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ عِزِينَ ﴿٣٧﴾ أَيَطْمَعُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ
أَنْ يُدْخَلَ جَنَّةَ نَعِيمٍ ﴿٣٨﴾ كَلَّا إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِمَّا يَعْلَمُونَ ﴿٣٩﴾

kendi yakınlarını dostlarını görür, tanır, hiçbirisi ona gizli değildir, fakat birbirlerine soru soramazlar ve birbirleriyle konuşamazlar. Çünkü herkesin kendi derdi başından aşkındır. **"Günahkâr o günün azabından kurtulmak için oğlunu fidye vermek ister."** Ateşi hak eden her günahkâr, başına gelen kıyâmet günü azabından kurtulmak için en sevdiği ve değer verdiği yakınlarını bile fidye vermek ister. Eğer fidye vermesi kabul edilmiş olsa bunları hemen verir ve kendisini bu azaptan kurtarır.

(12) **"Eşini ve kardeşini,"**

(13) **"Kendisini barındıran yakın akrabalarını,"** Nesep yönünden bağlı olduğu veya sıkıntılı anlarında sığındığı yakın akrabalarını feda etmek ister.

(14) **"Ve yeryüzündekilerin hepsini fidye vermek ister ki, tek kendini kurtarabilsin."** İnsanları, cinleri ve yeryüzündeki diğer bütün yaratıkları cehennem azabından kurtulmak için fidye olarak vermek ister.

(15) **"Fakat ne mümkün! Bilinmeli ki, o alevlenen bir ateştir." (leza)** cehennemin bir ismi olup, alevlenmek anlamına gelen "telazzi" kökünden gelir.

(16) **"Derileri kavurup soyar."** "Şeva" **الشَّوَى** kafa derisi demektir.

(17) **"Çağırır, sırtını dönüp gideni,"** Yani cehennem, dünyada hakka sırtını dönene ve ondan yüz çevirene seslenir.

(18) **"Ve mal toplayıp saklayanı."** Yani topladığı malı Allah yolunda sarf etmeyeni de çağırır.

(19) **"Gerçekten insan pek hırslı yaratılmıştır."**

(20) (21) **"Kendisine kötülük dokundu mu sızlanır, bir iyilik dokundu mu cimrilik eder."** Yani ona bir fakirlik, muhtaçlık veya hastalık gibi bir şey isabet ettiği zaman çok sızlanır. Zenginlik, bolluk ve genişlik gibi bir iyilik isabet ettiği zaman bunu başkalarına hiç vermez hep elinde tutar.

(22) **"Ancak namaz kılanlar bunun dışındadır."** Yani namaz kılanlar hırs, endişe ve cimrilik gibi vasıfları taşımazlar/taşımamalıdırlar.

(23) **"Ki onlar namazlarını devamlı kılarlar."** Onları hiçbir şey namazdan alıkoymaz. Farz namazları vaktinde camide cemâatla eda ederler.

(24) **"Onların mallarında belirli bir hak vardır."** Farz zekât kast edilmiştir. Sıla-i rahim olduğu da söylenmiştir.

(25) **"Dilenen ve yoksul için."** "Sâil," hiçbir şey bulamayıp sana durumunu arz eden ve senden yardım isteyen fakir demektir. "Mahrûm" ise çalışıp kazanamayan ve istemekten de utanan ihtiyaç sahibi kimse ki isteyemediği için insanlar onu zengin zannederler ve bu yüzden ona yardım etmezler.

(26) **"Ceza gününün varlığına inanırlar."** Ceza günü, kıyâmet günüdür. Onlar bunun varlığından hiç şüphe etmezler ve inkâr etmezler.

(27) **"Rablerinin azabından korkarlar."** Salih amelleri olmasına rağmen Rablerinden yine de korkarlar.

(28) **"Çünkü Rablerinin azabından emin olunmaz."** Hiç kimse kendisini bundan güvende göremez, O'ndan korkmak herkesin görevidir.

(29) **"Onlar ki ırzlarını korurlar."** Kendilerine helal olmayan kimselere karşı iffetlerini korurlar.

(30) **"Ancak eşlerine ve cariyelerine karşı hariç; çünkü onlarla ilişkilerinden dolayı kınanmazlar."**

(31) **"Bundan ötesini isteyenler ise haddi aşanlardır."**

(32) **"Onlar emanetlerini ve sözlerini yerine getirenlerdir."** Kendilerine emanet edilen şeylerden hiçbirisine ihanet etmezler ve kendilerini bağladıkları anlaşmaların hiçbirisini bozmazlar.

(33) **"Şahitliklerinde dürüsttürler."** İster

فَلَآ أُقْسِمُ بِرَبِّ الْمَشَٰرِقِ وَالْمَغَٰرِبِ إِنَّا لَقَٰدِرُونَ ﴿٤٠﴾ عَلَىٰٓ أَن نُّبَدِّلَ خَيْرًا مِّنْهُمْ
وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ ﴿٤١﴾ فَذَرْهُمْ يَخُوضُوا وَيَلْعَبُوا حَتَّىٰ يُلَٰقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِى
يُوعَدُونَ ﴿٤٢﴾ يَوْمَ يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ سِرَاعًا كَأَنَّهُمْ إِلَىٰ نُصُبٍ يُوفِضُونَ
﴿٤٣﴾ خَٰشِعَةً أَبْصَٰرُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ ذَٰلِكَ الْيَوْمُ الَّذِى كَانُوا يُوعَدُونَ ﴿٤٤﴾

ترتيبها ٧١ — سُورَةُ نُوحٍ — آياتها ٢٨

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

إِنَّآ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِۦٓ أَنْ أَنذِرْ قَوْمَكَ مِن قَبْلِ أَن يَأْتِيَهُمْ
عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١﴾ قَالَ يَٰقَوْمِ إِنِّى لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٢﴾ أَنِ اعْبُدُوا
اللَّهَ وَاتَّقُوهُ وَأَطِيعُونِ ﴿٣﴾ يَغْفِرْ لَكُم مِّن ذُنُوبِكُمْ وَيُؤَخِّرْكُمْ
إِلَىٰٓ أَجَلٍ مُّسَمًّى إِنَّ أَجَلَ اللَّهِ إِذَا جَآءَ لَا يُؤَخَّرُ لَوْ كُنتُمْ تَعْلَمُونَ
﴿٤﴾ قَالَ رَبِّ إِنِّى دَعَوْتُ قَوْمِى لَيْلًا وَنَهَارًا ﴿٥﴾ فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَآءِىٓ إِلَّا
فِرَارًا ﴿٦﴾ وَإِنِّى كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوٓا أَصَٰبِعَهُمْ
فِىٓ ءَاذَانِهِمْ وَاسْتَغْشَوْا ثِيَابَهُمْ وَأَصَرُّوا وَاسْتَكْبَرُوا اسْتِكْبَارًا
﴿٧﴾ ثُمَّ إِنِّى دَعَوْتُهُمْ جِهَارًا ﴿٨﴾ ثُمَّ إِنِّىٓ أَعْلَنتُ لَهُمْ وَأَسْرَرْتُ
لَهُمْ إِسْرَارًا ﴿٩﴾ فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُۥ كَانَ غَفَّارًا ﴿١٠﴾

yakın olsun, ister uzak, ister yüksek birisi olsun, isterse sıradan, kim hakkında olursa olsun olursa olsun şahit olduğu bir şeyi olduğu gibi anlatır. Bildiği şeyleri gizlemez ve değiştirmez.

(34) **"Namazlarını koruyanlardır."** Hiçbir meşguliyet onları namazdan alıkoymaz ve namazlarının sevabını boşa giderici fiilleri işlemezler.

(35) **"İşte bunlar cennetlerde kendilerine ikramda bulunulacak kimselerdir."** Yani onlar cennetlere yerleşirler ve kendilerine orada türlü türlü ikramlarda bulunulur.

(36) **"O kâfirlere ne oluyor ki boyunlarını uzatarak sana doğru koşuyorlar:"** Boyunlarını uzatarak ve devamlı sana bakarak, seni yalanlamak ve seninle alay etmek için koşuşup duruyorlar.

(37) **"Sağdan soldan bölük bölük."**

(38) **"Onlardan her biri, bir nimet cennetine sokulacağını mı umuyor?"** Müşrikler diyorlardı ki, bunlar cennete girerse biz mutlaka onlardan önce gireriz. Bunun üzerine bu âyet nazil oldu.

(39) **"Hayır, biz onları bildikleri şeyden yarattık."** Yani bildikleri pis bir meniden yarattık. Dolayısıyla onların hiç büyüklenmemeleri gerekir. Ahmed, İbn Mâce ve İbn Sa'd'ın rivâyetine göre, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem): **"O kâfirlere ne oluyor ki boyunlarını uzatarak sana doğru koşuyorlar: Sağdan soldan bölük bölük."** buyruğundan itibaren, **"Hayır, biz onları bildikleri şeyden yarattık."** buyruğuna kadar okudu. Daha sonra Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) avucuna tükürdü ve onun üzerine parmağını koyup şöyle dedi: *"Allah teâlâ buyuruyor ki: Ey Âdemoğlu ben seni bunun gibi bir şeyden yaratmışken, sen beni nasıl aciz bırakabilirsin?"*

(40) **"Hayır, doğuların ve batıların Rabbine yemin ederim ki,"** Yüce Allah güneşin, ayın ve yıldızların bir sene boyunca her gün doğup battıkları yerlere yemin ediyor. **"bizim elbette gücümüz yeter"**

(41) **"Onları kendilerinden daha hayırlı olanlarla değiştirmeye."** Allah'a isyan edenlerin yerine O'na daha itaatkâr olanları getirmeye bizim gücümüz yeter. **"Kimse bizim önümüze geçemez."** Bunu biz istersek kimse bizi engelleyemez.

(42) **"O halde bırak onları dalsınlar"** batıllarına **"ve oynayadursunlar"** dünyalarında. Sen emrolunduğun şeyle meşgul ol. Onlar gözüne büyük görünmesin. Sana gereken, tebliğden başka bir şey değildir. **"kendilerine vaat edilen günlerine kavuşuncaya kadar."** Kendilerine vaat edilen gün, kıyâmet günüdür.

(43) **"O gün kabirlerinden hızlı hızlı çıkacaklar, sanki dikili bir"** bayrağa **"koşuyormuş gibi fırlayacaklar."** Birbirleriyle yarış edecekler.

(44) **"Gözleri düşük bir vaziyette"** Azaptan korktukları için gözlerini kaldıramayacaklar. **"onları bir alçaklık sardıkça saracak." "İşte onlara vaad edilen gün o gündür."**

NÛH SÛRESİ (71. SÛRE)

(1) **"Kendilerine can yakıcı bir azap gelmeden önce kavmini uyar, diye Nuh'u kendi kavmine gönderdik."** Nuh'un, Allah teâlâ'nın gönderdiği bir Peygamber olduğu ve kavminin içinde ne kadar süre kaldığı Ankebut sûresinde anlatıldı. Âyetin can yakıcı azap dediği, cehennem azabı ve tufandır.

(2) **"Dedi ki: Ey kavmim gerçekten ben size apaçık bir uyarıcıyım."** Allah'ın cezasına karşı sizi uyarıyor, korkutuyor ve kurtaracak şeyleri açıklıyorum.

(3) **"Şöyle ki: Allah'a ibadet edin,"** [Sevgi ve itaat yönünden O'nun hakkını eda edin, size emrettiği şeylere uyun] ve başkasını O'na

ortak koşmayın. **"O'ndan korkun"** sizi azabına düşürecek şeylerden sakının ve size emrettiğim şeylerde **"bana itaat edin."** Çünkü ben size Allah tarafından gönderilmiş bir elçiyim.

(4) **"Allah da sizin günahlarınızı bağışlasın,"** yani Peygamber itaatten ve onun çağrısına olumlu cevap vermeden önce işlemiş olduğunuz günahlarınızı bağışlasın **"ve sizi belli bir süreye kadar ertelesin."** Yani ölümünüzü Allah'ın sizin için takdir ettiği en uzun süreye kadar ertelesin. [Kast edilen şudur: Sizin milletinizin ömrü uzun olsun ve yeryüzündeki varlığı itaat ettiğiniz sürece devam etsin.] **"Kuşkusuz Allah'ın takdir ettiği vâde gelince ertelenmez."** Siz küfür üzere devam ederken Allah'ın takdir ettiği ecel geldiği zaman ertelenmez, mutlaka gerçekleşir. O halde imana ve itaate koşun. **"Keşke bilseydiniz!"**

(5) **"Nuh dedi ki: Ey Rabbim! Ben kavmimi gece gündüz davet ettim."** Yani bana onları davet etmemi emrettiğin imana onları gece gündüz hiç ara vermeden davet ettim.

(6) **"Fakat benim davetim onların sadece kaçmalarını artırdı."** Yani benim davetim onları davet ettiğim şeylerden sadece uzaklaştırdı.

(7) **"Gerçekten ben onları günahlarını bağışlaman için ne zaman davet ettiysem,"** yani bağışlanmalarına sebep olacak sana imana ve sana itaate ne zaman çağırdıysam, sesimi duymamak için. **"parmaklarını kulaklarına tıkadılar,"** beni görmemek ve söylediklerimi dinlememek için **"elbiselerine büründüler"** **"ayak direDiler"** inkâra devam ettiler. **"ve kibirlendikçe kibirlendiler."** Hakkı kabul etmediler.

(8) **"Sonra onları açık açık çağırdım."**

(9) **"Sonra onlarla hem açıktan açığa, hem de gizli gizli konuştum."** Nuh onlara hem topluca hitap ediyordu, hem de adam adama tek tek konuşuyordu. Farklı şekillerde ve farklı üsluplarla çağrıda bulunuyordu. Onlarla gizli gizli konuşması, evlerine gidip davet etmesidir, denildi.

(10) **"Gelin, dedim, Rabbinizin sizi bağışlamasını isteyin. Çünkü o çok bağışlayıcıdır."**

(11) **"Üzerinize bol bol yağmur yağdırsın."** Bu âyet, Allah'a istiğfar etmenin, yağmurun ve çeşitli rızıklar elde etmenin en büyük sebeplerinden birisi olduğunun delilidir.

(12) **"Mallar ve oğullar vererek sizin imdadınıza yetişsin. Size bahçeler ihsan etsin nehirler akıtsın."** Malınız ve çocuklarınız çoğalsın. Onların Allah'a iman etmeleri hem ahiretteki nasiplerini, hem de dünyadaki zenginliklerini ve rızıklarını artırır.

يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا ﴿١١﴾ وَيُمْدِدْكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَيَجْعَلْ
لَكُمْ جَنَّاتٍ وَيَجْعَلْ لَكُمْ أَنْهَارًا ﴿١٢﴾ مَا لَكُمْ لَا تَرْجُونَ لِلَّهِ وَقَارًا ﴿١٣﴾
وَقَدْ خَلَقَكُمْ أَطْوَارًا ﴿١٤﴾ أَلَمْ تَرَوْا كَيْفَ خَلَقَ اللَّهُ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ
طِبَاقًا ﴿١٥﴾ وَجَعَلَ الْقَمَرَ فِيهِنَّ نُورًا وَجَعَلَ الشَّمْسَ سِرَاجًا ﴿١٦﴾
وَاللَّهُ أَنْبَتَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ نَبَاتًا ﴿١٧﴾ ثُمَّ يُعِيدُكُمْ فِيهَا وَيُخْرِجُكُمْ
إِخْرَاجًا ﴿١٨﴾ وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ بِسَاطًا ﴿١٩﴾ لِتَسْلُكُوا مِنْهَا
سُبُلًا فِجَاجًا ﴿٢٠﴾ قَالَ نُوحٌ رَبِّ إِنَّهُمْ عَصَوْنِي وَاتَّبَعُوا مَنْ لَمْ يَزِدْهُ
مَالُهُ وَوَلَدُهُ إِلَّا خَسَارًا ﴿٢١﴾ وَمَكَرُوا مَكْرًا كُبَّارًا ﴿٢٢﴾ وَقَالُوا
لَا تَذَرُنَّ آلِهَتَكُمْ وَلَا تَذَرُنَّ وَدًّا وَلَا سُوَاعًا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ
وَنَسْرًا ﴿٢٣﴾ وَقَدْ أَضَلُّوا كَثِيرًا وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا ضَلَالًا ﴿٢٤﴾
مِمَّا خَطِيئَاتِهِمْ أُغْرِقُوا فَأُدْخِلُوا نَارًا فَلَمْ يَجِدُوا لَهُمْ مِنْ دُونِ
اللَّهِ أَنْصَارًا ﴿٢٥﴾ وَقَالَ نُوحٌ رَبِّ لَا تَذَرْ عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ
دَيَّارًا ﴿٢٦﴾ إِنَّكَ إِنْ تَذَرْهُمْ يُضِلُّوا عِبَادَكَ وَلَا يَلِدُوا إِلَّا فَاجِرًا
كَفَّارًا ﴿٢٧﴾ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِمَنْ دَخَلَ بَيْتِيَ
مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا تَبَارًا ﴿٢٨﴾

(13) **"Size ne oluyor ki, Allah'a büyüklüğü yakıştıramıyorsunuz?"** Yani Allah'tan korkmuyorsunuz.

(14) **"Oysa sizi türlü merhalelerden geçirerek O yaratmıştır."** Sizi önce bir nutfe, sonra döllenmiş bir yumurta, sonra bir et parçası olarak yarattı ve yaratılışınız tamamlanıncaya kadar çeşitli aşamalardan geçirdi. Sonra siz bir çocuk olarak dünyaya gelirsiniz, sonra bir genç olursunuz, sonra yaşlanırsınız. O halde sizi bu harika merhalelerden geçirerek yaratan Allah'a nasıl saygı göstermezsiniz?

(15) **"Görmediniz mi Allah yedi göğü birbiriyle uyumlu tabakalar halinde nasıl yaratmış,"**

(16) **"Ve Ay'ı bunların içinde nur yapmış,"** Yedi göğün içinde, dünya göğünde yeryüzünü aydınlatan [ısıtan değil] bir aydınlatıcı olarak yaratmış, **"güneşi de bir kandil kılmıştır."**

(17) **"Allah sizi de yerden bir bitki bitirir gibi bitirdi."** Yani Âdem'i arzın toprağından yarattı. Sonra onu yerden bir bitkiyi bitirir gibi bitirdi. Küçükken büyüttü, kısa iken uzattı. Sizin gelişmeniz de yerin yetiştirdiği bitki ve hayvan türünden gıdalara bağlıdır. Yerin

unsurları bitki veya hayvana dönüştükten sonra bize gıda olmaktadır.

(18) **"Sonra sizi yine oraya döndürecek,"** yani toprağa döneceksiniz. [Öleceksiniz ve parçalarınız toprağa karışıp kayboluncaya kadar eriyip gideceksiniz.] **"ve sizi yeniden çıkaracaktır."** Yani kıyâmet günü yeniden dirilterek sizi yerden tekrar çıkaracaktır. [Bu sefer sizi birincisinde olduğu gibi bitki yetiştirir gibi aşamalı alarak değil de topraktan bir defada çıkarıverecektir.]

(19) **"Allah sizin için yeri bir sergi yaptı."** Evlerinizdeki serginin üzerinde gidip geldiğiniz gibi üzerinde gidip gelesiniz diye yeryüzünü sizin için döşedi, yaydı.

(20) **"Ondan açılan geniş yollardan gidesiniz diye."**

(21) **"Nuh dedi ki: Ey Rabbim! Onlar bana isyan ettiler."** Bana isyana devam ettiler ve davetime icabet etmediler. Nuh, onları Allah'a şikâyet etti. Hâlbuki Allah bunu en iyi bilendir. **"Malı ve çocuğu kendi ziyanını arttırmaktan başka işe yaramayan kimseye uydular."** Mallarının ve çocuklarının çokluğu dünyada sapıklıklarını ahirette ise cezalarını arttırmaktan başka bir işe yaramayan liderlerine ve servet sahiplerine uydular.

(22) **"Bunlar da büyük büyük tuzaklar kurdular."** Kurdukları tuzak, ayak takımını Nuh'u öldürmeye teşviktir.

(23) **"Dediler ki:"** Yani halkı mler mahkumlar Nuh'a karşı kışkırtarak,ona isyan etmeyi teşvik ederek dediler ki: **"Sakın ilahlarınızı bırakmayın;"** Onlara ibadet etmeyi terk etmeyin. İlahları, putlar ve onların resimleridir/heykelleridir. Bunlara daha sonra Araplar da tapmışlardır. **"hele Ved'den, Suva'dan, Yeğûs'tan, Yeûk'tan ve Nesr'den asla vazgeçmeyin."** Yani bu putlara ibadeti terk etmeyin. Bunlar, Âdem ile Nuh arasındaki dönemde yaşamış salih kişilerin isimleriydi. İnsanlar mabetlere bu kişilerin resimlerini asmışlardı. Sonra bir dönem geldi. İblis o dönemde yetişen insanlara dedi ki: Sizden öncekiler bu resimlere ibadet ediyorlardı, siz de ibadet edin. Onlar da bu resimlere ibadet etmeye başladılar. Putlara ibadet bu andan itibaren başladı. [Sonra bu putlar Arap yarımadasına ulaştı ve bazı kabileler de bunlara ibadet ettiler.]

(24) **"Çok kişiyi yoldan çıkardılar."** Yani büyükleri ve liderleri onları yoldan çıkardılar. Bir görüşe göre putlar pek çok kişiyi yoldan çıkardılar. **"Sen de bu zalimlerin sadece şaşkınlıklarını artır."** Sadece hüsranlarını artır. Kurdukları tuzakları boşa çıkar anlamına geldiği de söylenmiştir.

(25) **"Onlar günahları yüzünden suda boğuldular,"** Tufana kapıldılar. **"ardından da ateşe atıldılar,"** Yani ahiret ateşine atıldılar. Veya kabir azabına sokuldular. **"kendilerine Allah'a karşı yardımcılar da bulamadılar."**

(26) **"Nuh dedi ki: Rabbim! Yeryüzünde kâfirlerden hiç kimseyi bırakma!"** Nuh *aleyhisselam* onların iman etmelerinden ümit kesince kendisine artık iman edenlerin dışında kavminden iman eden olmayacağını bildiren vahiy geldikten sonra onlara bu şekilde beddua etti. Allah teâlâ Nuh'un bedduasını kabul etti ve onları suda boğdu.

(27) **"Çünkü sen onları bırakırsan kullarını yoldan çıkarırlar ve sadece fâcir ve günahkâr çocuklar doğururlar."** Onları bırakırsan insanları hak yoldan çıkarırlar ve sana itaati terk eden, onlara verdiğin nimetlere nankörlük eden günahkârları doğururlar.

(28) **"Rabbim! Beni, anamıbabamı, mümin olarak evime girenleri ve bütün inanmış erkekleri ve kadınları bağışla."** Nuh'un anası babası mümin idiler. Evime derken kast ettiği, yaptığı gemidir. Mümin olarak evime girenler derken eşi ve oğlu gibi bu vasfı taşımayanları bu duanın kapsamına dâhil etmemiştir. **"Zalimlerin de sadece helakini artır."** Onun bu bedduası kıyâmete kadar bütün zalimleri kapsar.

CİN SÛRESİ (72. SÛRE)

(1) **"De ki bana şöyle vahyolundu:"** Yani: Ey Muhammed, ümmetine de ki: Allah bana Cebrail' vasitasi ile şöyle vahyetti: **"Cinlerden bir topluluk"** beni **"dinlediler"** Onlardan üç beş tanesi benim okuduğum Kur'an'ı dinlediler. Rivâyet edildiğine göre cinler kendisini dinlerken Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) (اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ) sûresini okuyordu. Allah teâlâ cinlere kendi içlerinden bir Peygamber göndermedi. Bütün Peygamberler, insan soyundan, Âdemoğullarından görevlendirildi. **"ve dediler ki: Şüphesiz biz harikulade bir Kur'an dinledik."** Yani kavimlerine döndüklerinde dediler ki: Biz okunan öyle bir kelam işittik ki, fesahat ve belağati harikuladedir. Veya çok güzel öğütleri olan çok bereketli bir kelam dinledik.

(2) **"O Kur'an doğru bir yola iletiyor."** Gerçeğe iletiyor ve Allah'ı tanıtıyor. **"Biz de ona iman ettik."** Onun Allah katından gönderildiğini kabul ettik. **"Rabbimize hiçbir şeyi ortak koşmayacağız."** Yaratıklarından hiçbir şeyi O'na ortak koşmayacağız ve

ترتيبها ٧٢ — **سُورَةُ الجِنِّ** — آياتها ٢٨

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

قُلْ أُوحِيَ إِلَيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِّنَ الْجِنِّ فَقَالُوا إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا
عَجَبًا ﴿١﴾ يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ ۖ وَلَن نُّشْرِكَ بِرَبِّنَا أَحَدًا ﴿٢﴾
وَأَنَّهُ تَعَالَىٰ جَدُّ رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا ﴿٣﴾ وَأَنَّهُ كَانَ
يَقُولُ سَفِيهُنَا عَلَى اللَّهِ شَطَطًا ﴿٤﴾ وَأَنَّا ظَنَنَّا أَن لَّن تَقُولَ الْإِنسُ
وَالْجِنُّ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا ﴿٥﴾ وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِّنَ الْإِنسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ
مِّنَ الْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهَقًا ﴿٦﴾ وَأَنَّهُمْ ظَنُّوا كَمَا ظَنَنتُمْ أَن لَّن يَبْعَثَ
اللَّهُ أَحَدًا ﴿٧﴾ وَأَنَّا لَمَسْنَا السَّمَاءَ فَوَجَدْنَاهَا مُلِئَتْ حَرَسًا
شَدِيدًا وَشُهُبًا ﴿٨﴾ وَأَنَّا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقَاعِدَ لِلسَّمْعِ ۖ فَمَن
يَسْتَمِعِ الْآنَ يَجِدْ لَهُ شِهَابًا رَّصَدًا ﴿٩﴾ وَأَنَّا لَا نَدْرِي أَشَرٌّ أُرِيدَ
بِمَن فِي الْأَرْضِ أَمْ أَرَادَ بِهِمْ رَبُّهُمْ رَشَدًا ﴿١٠﴾ وَأَنَّا مِنَّا الصَّالِحُونَ
وَمِنَّا دُونَ ذَٰلِكَ ۖ كُنَّا طَرَائِقَ قِدَدًا ﴿١١﴾ وَأَنَّا ظَنَنَّا أَن لَّن نُّعْجِزَ
اللَّهَ فِي الْأَرْضِ وَلَن نُّعْجِزَهُ هَرَبًا ﴿١٢﴾ وَأَنَّا لَمَّا سَمِعْنَا الْهُدَىٰ
آمَنَّا بِهِ ۖ فَمَن يُؤْمِن بِرَبِّهِ فَلَا يَخَافُ بَخْسًا وَلَا رَهَقًا ﴿١٣﴾

O'ndan başka bir tanrıya da tapmayacağız, dediler. Cinler Kur'an'ı bir defa dinlemekle iman ettiler ve akıllarıyla onun Allah kelamı olduğunu idrak ettiler. Hâlbuki Kureyş ve özellikle liderleri defalarca dinlemelerine ve o, kendi içlerinden çıkan ve kendi dilleriyle okuyan bir Peygamber olmasına rağmen ondan hiç yararlanmadılar. Allah teâlâ da onları rezil ve perişan etti. Bu ayeti kerime bize Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in davet ettiği şeylerin en önemlisinin tevhid ile şirki ve müşrikleri reddetmek olduğunu ifade etmektedir.

(3) **"Doğrusu Rabbimizin şanı çok yücedir." "O ne eş, ne de çocuk edinmiştir."**

(4) **"Meğer ki bizim en beyinsiz olanımız, Allah hakkında saçma şeyler söylüyormuş."** Cinler, müşriklerin ve onların beyinsizlerinin Allah'ın eşi ve çocukları vardır şeklindeki iftiralarını reddediyorlar. **"Şetat"** kelimesi küfürde aşırılık, gayeden uzaklaşmak ve haddi aşmak anlamlarına gelir.

(5) **"Hâlbuki biz gerek insanlar, gerekse cinler Allah hakkında asla yalan söylemezler, sanmıştık."** Biz insanlar ve cinler Allah'ın eşi ve çocukları vardır dediklerinde, Allah'a iftira etmediklerini zannetmiştik ve onları tasdik etmiştik.

(6) **"Şu bir gerçek ki, insanlardan bazı kimseler, cinlerden bazı kimselere sığınırlardı."** Rivâyet edildiğine göre Araplardan bir kimse bir vadide konakladığı zaman: Ben bu vadinin efendisine kavminin beyinsizlerinin şerrinden sığınırım, derdi ve sabaha kadar efendileri olan cinin civarında o geceyi geçirirdi. **"ve onların taşkınlıklarını artırırlardı."** Yani cinlerden bazıları, bazı insanların kendilerine sığınmalarından ötürü daha fazla azgınlaşırlar ve kendilerine sığınan insanlara daha fazla korku verirlerdi.

(7) **"Onlar da sizin sandığınız gibi, Allah'ın hiç kimseyi tekrar diriltmeyeceğini sanmışlardı."**

(8) **"Biz göğü yokladık,"** her zaman yaptığımız gibi haber toplamak istedik. **"fakat onu kuvvetli bekçilerle ve alevlerle doldurulmuş bulduk."** Kuvvetli melekler, göğü kulak hırsızlığına karşı koruyan meleklerdir. Alevler ise, Mülk sûresinde de açıklandığı gibi yıldızların ateşidir. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Peygamber olarak görevlendirilmesinden sonra Allah teâlâ göğü cinlerin bu casusluğuna karşı yakıcı alevlerle korumuştur.

(9) **"Hâlbuki biz, göğün bazı mevkilerinde dinleme yapmak için otururduk."** Meleklerden göğün haberlerini dinleyip, kâhinlere ulaştırmak için dinlemede bulunurduk. **"Fakat şimdi kim dinlemek isterse, kendisini gözetleyen bir alev hüzmesi buluyor."** Dinlemesini engellemek için ona ateş ediyor.

(10) **"Bilmiyoruz, yeryüzündekilere kötülük mü murat edildi,"** yani göğün bu şekilde korunması sebebiyle,**"yoksa Rableri onlara bir hayır mı diledi?"** İbn Zeyd bu âyetin tefsirinde şunu dedi: İblis dedi ki, bu engellemesiyle Allah'ın yeryüzündekilere bir azap indirmeyi mi, yoksa bir Peygamber göndermeyi mi murat ettiğini doğrusu bilmiyoruz.

(11) **"Doğrusu bizim aramızda iyiler de vardır, bunun aşağısında olanlar da vardır."** Cinler Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e iman etmeye davet edildiklerinde birbirlerine şöyle diyorlardı: Kur'an'ı dinledikten sonra kimimiz iman ettik iyilerden olduk, kimimiz de iman etmedik kötülerden olduk. **"Biz farklı yollardan giden topluluklardık."** Farklı ve birbirine ters yollarda giden topluluklardık. Said dedi ki: Bazıları Müslüman, bazıları da Yahudi, Hıristiyan ve Mecusi idi.

(12) **"Biz yeryüzünde Allah'ı aciz bırakamayacağımızı, kaçmakla da ondan kurtulamayacağımızı artık anladık."**

وَأَنَّا مِنَّا ٱلْمُسْلِمُونَ وَمِنَّا ٱلْقَٰسِطُونَ ۖ فَمَنْ أَسْلَمَ فَأُو۟لَٰٓئِكَ
تَحَرَّوْا۟ رَشَدًا ﴿١٤﴾ وَأَمَّا ٱلْقَٰسِطُونَ فَكَانُوا۟ لِجَهَنَّمَ حَطَبًا ﴿١٥﴾
وَأَلَّوِ ٱسْتَقَٰمُوا۟ عَلَى ٱلطَّرِيقَةِ لَأَسْقَيْنَٰهُم مَّآءً غَدَقًا ﴿١٦﴾ لِّنَفْتِنَهُمْ
فِيهِ ۚ وَمَن يُعْرِضْ عَن ذِكْرِ رَبِّهِۦ يَسْلُكْهُ عَذَابًا صَعَدًا ﴿١٧﴾ وَأَنَّ
ٱلْمَسَٰجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا۟ مَعَ ٱللَّهِ أَحَدًا ﴿١٨﴾ وَأَنَّهُۥ لَمَّا قَامَ عَبْدُ ٱللَّهِ
يَدْعُوهُ كَادُوا۟ يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِبَدًا ﴿١٩﴾ قُلْ إِنَّمَآ أَدْعُوا۟ رَبِّى وَلَآ أُشْرِكُ
بِهِۦٓ أَحَدًا ﴿٢٠﴾ قُلْ إِنِّى لَآ أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا ﴿٢١﴾ قُلْ إِنِّى
لَن يُجِيرَنِى مِنَ ٱللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ أَجِدَ مِن دُونِهِۦ مُلْتَحَدًا ﴿٢٢﴾ إِلَّا بَلَٰغًا
مِّنَ ٱللَّهِ وَرِسَٰلَٰتِهِۦ ۚ وَمَن يَعْصِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَإِنَّ لَهُۥ نَارَ جَهَنَّمَ
خَٰلِدِينَ فِيهَآ أَبَدًا ﴿٢٣﴾ حَتَّىٰٓ إِذَا رَأَوْا۟ مَا يُوعَدُونَ فَسَيَعْلَمُونَ
مَنْ أَضْعَفُ نَاصِرًا وَأَقَلُّ عَدَدًا ﴿٢٤﴾ قُلْ إِنْ أَدْرِىٓ أَقَرِيبٌ
مَّا تُوعَدُونَ أَمْ يَجْعَلُ لَهُۥ رَبِّىٓ أَمَدًا ﴿٢٥﴾ عَٰلِمُ ٱلْغَيْبِ فَلَا
يُظْهِرُ عَلَىٰ غَيْبِهِۦٓ أَحَدًا ﴿٢٦﴾ إِلَّا مَنِ ٱرْتَضَىٰ مِن رَّسُولٍ فَإِنَّهُۥ
يَسْلُكُ مِنۢ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِۦ رَصَدًا ﴿٢٧﴾ لِّيَعْلَمَ أَن قَدْ أَبْلَغُوا۟
رِسَٰلَٰتِ رَبِّهِمْ وَأَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ وَأَحْصَىٰ كُلَّ شَىْءٍ عَدَدًۢا ﴿٢٨﴾

(13) **"Biz, hidayet rehberini"** Kur'an'ı **"işitir işitmez ona iman ettik. Kim Rabbine inanırsa, o, ecrinin eksiltileceği ve haksızlığa uğrayacağı korkusunu taşımaz."** **"Bahs"** kelimesi eksiklik anlamına gelir. **"Rahek"** ise azgınlık, ve duşmanlık demektir.

(14) **"İçimizde Müslüman olanlar da hak yoldan sapanlar da var." "Müslüman olanlar işte onlar doğru yolu arayanlardır."** Hak ve iyilik yoluna yönelenlerdir. [O yolda başarılı oluncaya kadar araştırma gayreti içinde olanlardır.]

(15) **"Hak yoldan sapanlara gelince, onlar cehenneme odun olmuşlardır."** Kâfir insanların ateş tutuşturucusu olmaları gibi onlar da ateş tutuşturucusu olmuşlardır.

(16) **"Eğer doğru yolda gitselerdi,"** bana vahyolundu ki, eğer insanlar veya cinler veya her ikisi İslam'ın yolunda dosdoğru gitselerdi, **"Kendilerine bol su verirdik."** Allah onları bol su ile sulardı.

(17) **"Ki onları onunla sınayalım."** Sınayalım da bu nimetlere nasıl şükrettiklerini bilelim. **"Kim Rabbinin zikrinden yüz çevirirse Rabbi onu gittikçe artan bir azaba sokar."** Yani kim Kur'an'dan yüz çevirirse veya öğüt dinlemezse Allah onu meşakkatli ve zor bir azaba sokar.

(18) **"Mescitler şüphesiz Allah'ındır."** Yani bana vahyolundu ki, mescitler ibadet putların değil, Allaha' mohsustur. **"O halde Allah'la birlikte kimseye yalvarmayın."** Yani ancak Allah'ın gücü dâhilinde olan şeyleri kim olursa olsun Allah'ın yarattığı hiç kimseden istemeyin. Çünkü dua bir ibadettir.

(19) **"Allah'ın kulu O'na duaya kalktığı zaman,"** Yani Peygamber Batn-ı Nahle denilen yerde O'na ibadet etmek için kalktığı zaman, **"neredeyse onun etrafında keçe gibi birbirlerine geçeceklerdi."** Yani cinler Kur'an'ı dinlemek için Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'ın etrafında izdihamdan birbirlerinin üstüne binerek neredeyse keçe gibi oldular.

(20) **"De ki: Ben ancak Rabbime yalvarırım ve O'na kimseyi ortak koşmam."** Yani ben sadece Allah'a ibadet ederim ve Yaratıklarından kimseyi ona ortak koşmam. Bu âyetin nüzul sebebi şudur: Kureyş kâfirleri Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e: Sen pek büyük bir iş yaptın. İnsanların hepsine de düşmanlık ettin. Bu işten vazgeç, seni biz koruruz, dediler.

(21) **"De ki: Haberiniz olsun, ben size kendiliğimden ne bir zarar verebilirim, ne de bir yol gösterebilirim."** Yani sizden dünyada ve ahirette bir zararı savamadığım gibi, sizi bir iyiliğe de sevk edemem.

(22) **"De ki, Allah'a karşı kimse beni savunamaz."** Yani Allah bana azabını indirirse kimse beni koruyamaz. **"O'ndan başka sığınacak kimse de bulamam."**

(23) **"Benim yapabileceğim, sadece Allah'tan size duyuru yapmak ve O'nun elçilik görevlerini yerine getirmektir."** Benim görevim sadece Allah'tan gelenleri tebliğ etmektir. Başkasına emrettiğim şeyleri kendim de yapıyorum. Ben bunu yaparsam kurtulurum, yoksa helak olurum. **"Artık kim Allah'a ve O'nun elçisine baş kaldırırsa, ona içinde ebedi kalacakları cehennem ateşi vardır."**

(24) **"Kendilerine vaat edilen şeyi gördükleri zaman kimin yardımcısının daha zayıf ve daha az olduğunu bilecekler."** Onların mı, müminlerin mi?

(25) **"De ki: Tehdit edile geldiğiniz"** azap **"yakın mıdır, yoksa Rabbim ona uzun bir süre mi koyar, ben bilemem."** Kıyâmetin ne zaman kopacağını Allah'tan başka kimse bilemez.

(26) **"O bütün gaybı bilir. Fakat gaybını kimseye açmaz."**

(27) **"Ancak seçtiği elçiye açar."** Allah teâlâ gaybı bildirmeyi dilediği elçileri bundan istisna

etmiştir. Onlara vahiy yoluyla açmak istediği gaybı açmıştır. Bunu da onların Peygamberliklerini ispat eden bir delil kılmıştır. Taş atarak, avuç içine bakarak, kuşların uçuşuna bakarak kehanette bulunan kimseler, müneccimler ve benzerleri Allah'ın razı olduğu kimseler değildir. Bunları yapan kimse Allah'ı inkâr eder, zan, tahmin ve yalanlarıyla Allah'a iftira eder.**"Çünkü onun önünden ve ardından gözetleyiciler salar."** Allah teâlâ Peygamberlerinin önlerine ve arkalarına bekçi olarak melekleri yerleştirir. Bu melekler, Peygamberlere açıklanan gayb bilgilerini şeytanların kulak hırsızlığı yaparak kâhinlere ulaştırmalarına engel olurlar.

(28) **"Ki böylece onların, Rablerinin gönderdiklerini bilsin."** Yani Allahs teâlâ, mesajlarının Peygamberleri tarafından insanlara ulaştırıldığını gayb bilgisiyle bildiği gibi müşahede ile de bilmek için bunu yapar. **"Allah onların yaptıklarını ilmiyle kuşatır ve her şeyi bir bir sayar."** Yani meleklerin gözetleme, Peygamberlerin de tebliğ görevlerini yerine getirip getirmediklerini ve onların her türlü ahvalini iyi bir bilmektedir.

MÜZZEMMİL SÛRESİ (73. SÛRE)

(1) **"Ey örtünüp bürünen!"** Bu hitap, Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e bir hitaptır. Cebrail ona vahyi ilk getirdiğinde korkusundan elbisesine bürünmüştü. Meleğin sesini işitince ve onu görünce kendisini bir titreme tutmuş ve ailesine gelerek: Beni örtün, beni örtün, demişti. Bundan sonra kendisine Peygamber olarak hitap edilmiş ve Cebrail'e alışmıştı.

(2) **"Birazı hariç, geceleri kalk."** Yani geceleyin namaz için kalk ve az bir kısmı hariç bütün gece namaz kıl.

(3) (4) **"Gecenin yarısında kalk yahut yarısından biraz eksilt. Veya bunu azalt."** Sanki Allah teâlâ şöyle buyurdu: Gecenin üçte ikisinde kalk veya yarısında kalk ve namaz kıl. Ahmed ve Müslim'in rivâyet ettiklerine göre Sa'd b. Hişam dedi ki: *Aişe'ye: Bana Peygamber'in gece namazı hakkında bilgi ver, dedim. O bana sen şu: "Ey sarınıp bürünen!" sûresini okumuyor musun? diye sordu. Ben: Biliyorum, dedim. Şöyle dedi: Allah bu sûrenin başında gece namazını farz kıldı. Bir sene boyunca Rasûlullah da, ashabı da bu namazı kıldılar. Nihayet ayakları şişti. Yüce Allah ise bu surenin son âyetini on iki ay semada tuttu. Sonra bu sûrenin sonunda hafifletici buyruğunu indirdi. Böylece gece namazı farz iken nafile bir namaz haline geldi."* **"Ve ağır ağır Kur'an oku."** Yavaş yavaş, düşünerek ve tane tane oku. **"Tertil"** kelimesi, okurken harflerin açık seçik çıkarılması ve mahreçlerinden tam olarak çıkmaları için mübalağaya kaçmaksızın harflerin hakkının verilmesidir (yani tecvid kurallarına riayet ederek).

(5) **"Kuşkusuz biz sana ağır bir söz vahyedeceğiz."** Yani sana Kur'an'ı vahyedeceğiz. Onun farzlarını, hadlerini, helalini ve haramını uygulamak nefse ağır gelebilir. Bunu ancak başarı ile desteklenmiş ve tevhitle bezenmiş bir kalp taşıyabilir.

(6) **"Şüphesiz gece kalkmak,"** Bir müddet uyuduktan sonra kalkmaya (nâşietülleyl) denilir. nefse **"daha ağır gelir,"** çünkü gece kalkıp namaz kılmak, gündüz namaz kılmaktan daha zordur.**"Okumaya daha elverişlidir."** Söz ve okuyuş daha etkilidir, çünkü geceleyin kalp daha huzurludur. Dünyaya sessizlik ve sükûnet hâkim olduğu için insanın dikkati dağılmaz ve daha çok istikamet üzere olur.

(7) **"Gündüz vakitlerinde pek çok meşguliyetin vardır."** İhtiyaçların için çalışman, gidip gelmen gerekir. O halde gece namaz kıl.

(8) **"Rabbinin adını zikret,"** gece gündüz

ترتيبها ٧٣ — سُورَةُ المُزَّمِّل — آياتها ٢٠

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

يَٰٓأَيُّهَا ٱلْمُزَّمِّلُ ﴿١﴾ قُمِ ٱلَّيْلَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٢﴾ نِّصْفَهُۥٓ أَوِ ٱنقُصْ مِنْهُ قَلِيلًا ﴿٣﴾ أَوْ زِدْ عَلَيْهِ وَرَتِّلِ ٱلْقُرْءَانَ تَرْتِيلًا ﴿٤﴾ إِنَّا سَنُلْقِى عَلَيْكَ قَوْلًا ثَقِيلًا ﴿٥﴾ إِنَّ نَاشِئَةَ ٱلَّيْلِ هِىَ أَشَدُّ وَطْـًٔا وَأَقْوَمُ قِيلًا ﴿٦﴾ إِنَّ لَكَ فِى ٱلنَّهَارِ سَبْحًا طَوِيلًا ﴿٧﴾ وَٱذْكُرِ ٱسْمَ رَبِّكَ وَتَبَتَّلْ إِلَيْهِ تَبْتِيلًا ﴿٨﴾ رَّبُّ ٱلْمَشْرِقِ وَٱلْمَغْرِبِ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ فَٱتَّخِذْهُ وَكِيلًا ﴿٩﴾ وَٱصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَٱهْجُرْهُمْ هَجْرًا جَمِيلًا ﴿١٠﴾ وَذَرْنِى وَٱلْمُكَذِّبِينَ أُو۟لِى ٱلنَّعْمَةِ وَمَهِّلْهُمْ قَلِيلًا ﴿١١﴾ إِنَّ لَدَيْنَآ أَنكَالًا وَجَحِيمًا ﴿١٢﴾ وَطَعَامًا ذَا غُصَّةٍ وَعَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٣﴾ يَوْمَ تَرْجُفُ ٱلْأَرْضُ وَٱلْجِبَالُ وَكَانَتِ ٱلْجِبَالُ كَثِيبًا مَّهِيلًا ﴿١٤﴾ إِنَّآ أَرْسَلْنَآ إِلَيْكُمْ رَسُولًا شَٰهِدًا عَلَيْكُمْ كَمَآ أَرْسَلْنَآ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ رَسُولًا ﴿١٥﴾ فَعَصَىٰ فِرْعَوْنُ ٱلرَّسُولَ فَأَخَذْنَٰهُ أَخْذًا وَبِيلًا ﴿١٦﴾ فَكَيْفَ تَتَّقُونَ إِن كَفَرْتُمْ يَوْمًا يَجْعَلُ ٱلْوِلْدَٰنَ شِيبًا ﴿١٧﴾ ٱلسَّمَآءُ مُنفَطِرٌۢ بِهِۦ ۚ كَانَ وَعْدُهُۥ مَفْعُولًا ﴿١٨﴾ إِنَّ هَٰذِهِۦ تَذْكِرَةٌ ۖ فَمَن شَآءَ ٱتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِۦ سَبِيلًا ﴿١٩﴾

O'nu hatırından çıkarma, adını çokça zikret. "**Bütün gönlünle ona yönel.**" Her şeyi bırakıp tamamen Allah'a ibadetle meşgul ol ve O'nun rızasını ara.

(9) "**O, doğunun da, batının da Rabbidir. O'ndan başka (hak) ilah (ma'bud)yoktur.**" "**O halde yalnız O'na tevekkül et.**" Senin işlerini yoluna koyacak olan O'dur, o halde sadece onu kendine vekil tut ve her şeyde O'na güven.

(10) "**Başkalarının diyeceklerine sabret,**" Sövmelerine, alay etmelerine ve yalanlamalarına karşı sabret. Bundan dolayı üzülme. "**Güzellikle onların yanından ayrıl.**" Onlara takılma, meşgul olma. Güzellikle ayrılmak, üzülmeden ayrılmak demektir, denildi. Bu, savaş emrinden önceki durumdur.

(11) "**O yalancı, zevk ve refah sahiplerini bana bırak.**" Varlıklı olup, dünyada zevk ve eğlence içinde yüzen inkârcıları bana bırak, onları kafana takma, ben onlara yeterim ve onlardan senin intikamını alırım. "**Onlara biraz mühlet ver.**" Ecelleri gelinceye kadar veya dünyadaki cezaları başlarına gelinceye kadar bekle.

(12) "**Yanımızda onlar için ağır prangalar ve alevli ateş var.**" Her türlü işkence şekli var.

(13) "**Boğaza takılan yiyecekler**" var. Bu yiyecekler boğazdan geçmez, üstelik boğazı tırmalar, ne aşağıya iner, ne dışarı çıkar. "**Ve elem verici bir azap**" var.

(14) "**O gün yeryüzü ve dağlar sarsılacak.**" Kıyâmet gününde yeryüzü ve dağlar üzerindekilerle birlikte sarsıldıkça sarsılacak. Âyette geçen "racfe" kelimesi şiddetli zelzele demektir. "**Dağlar erimiş bir kum yığınına dönecek.**" Zelzelenin şiddetinden, dağlar kum gibi akacak.

(15) "**Biz, nasıl ki Firavun'a bir Peygamber gönderdiysek, aynı şekilde üzerinize şahit olarak size de bir Peygamber gönderdik.**" Bu Peygamber kıyâmet günü sizin aleyhinizde yaptıklarınızla şahitlik edecek. Çünkü siz ona karşı çıkmıştınız. Nitekim Firavun'a da Musa'yı göndermiştik. Fakat:

(16) "**Ama Firavun o peygambere isyan etti.**" Onu yalanlamış ve ona inanmamıştı. "**Biz de onu çok şiddetli bir şekilde yakaladık.**" Onu suda boğarak ağır bir ceza ile cezalandırdık

(17) "**Peki, inkâr ederseniz, çocukları ihtiyarlatacak o günden kendinizi nasıl koruyabileceksiniz?**" Dehşetiyle çocukların saçlarını ağartacak o günün azabından nasıl korunacaksınız? Bu, korkunun şiddetinden kinayedir.

(18) "**O günde gök yarılır.**" Göğün yarılması, melekler indiği içindir. "**Allah'ın sözü mutlaka gerçekleşir.**"

(19) "**İşte bunlar,**" bu âyetler, "**bir öğüttür.**" Müminler için bir nasihattır. "**Artık dileyen Rabbine giden yolu seçer.**" Allah'a itaati, tevhidi ve diğer salih amelleri, cennette kendisini Allah'ın rızasına ulaştıracak bir yol olarak benimser.

(20) "**Rabbin, senin gecenin üçte ikisinden daha azında, yarısında ve üçte birinde kalktığını, seninle beraber bulunanlardan bir topluluğun da böyle yaptığını biliyor.**" Yani Allah teâlâ bu sûrenin başında da emrettiği gibi Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in bazen gecenin üçte ikisinden azında, bazen yarısında, bazen de üçte birinde kalkıp namaz kıldığını, onunla beraber ashabından bir kısmının da bunu yaptığını biliyor. "**Gece ve gündüzü Allah takdir eder.**" Gece ve gündüzün sürelerini hakiki olarak Allah belirler ve geceleyin yaptığınız ibadetlerin kıymetini Allah bilir. "**O, sizin bu vakitleri tam olarak belirleyemeyeceğinizi bilmektedir.**" Gece ve gündüzün sürelerini tam olarak belirlemeye sizin gücünüz yetmez. Bu âyete şöyle bir mana verildiği de söylenmektedir: Allah, sizin geceleyip kalkıp namaz kılamayacağınızı bilmektedir. "**Bunun içindir ki Allah sizin tevbenizi kabul etti.**" Allah sizi affetti ve kalkamadığınız zaman gece namazını terk etmenize izin verdi. Size yüklediği ağır yükümlülüğü yeniden hafifletti. Zor olanı kolay olanla değiştirdi. "**Artık Kur'an'dan kolayınıza geleni okuyun**" Bir vakte bağlı kalmaksızın nasıl kolayınıza geliyorsa öyle okuyun. Bu âyet, gece namazının vacipliği hükmünü neshetmiştir. "**O, içinizden bazılarının hasta olduğunu, bazılarının Allah'ın lütfundan**" rızık "**aramak için yol tepeceğini, bazılarının ise Allah yolunda savaşacağını bilmektedir.**" Hasta olanlar geceleyin kalkamazlar. Ticaret ve kazanç için gece yolculuğu yapanlar, geçimlerini sağlamak için muhtaç oldukları Allah'ın rızkını arayanlar ve mücahitler de geceleyin namaz kılma gücünü bulamazlar. [Bu, Medine'de cihad farz kılınmadan önce nazil oldu.] Allah teâlâ burada, ruhsatı gerektiren üç tane sebep zikretti ve bazılarını başına gelebilecek bu mazeretler sebebiyle ümmetin tamamından bu namazın vacipliğini kaldırdı. "**Şu halde Kur'an' dan kolayınıza geleni okuyun ve namazı kılın,**" Yani farz olan namazı kılın. "**zekâtı verin**" Yani mallarda verilmesi farz olan zekâtı verin, bir yoruma göre her türlü hayır işlerini yapın. "**ve Allah için güzel bir borç verin.**" Yani

إِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدْنَىٰ مِن ثُلُثَيِ ٱلَّيْلِ وَنِصْفَهُۥ وَثُلُثَهُۥ وَطَآئِفَةٌ مِّنَ ٱلَّذِينَ مَعَكَ ۚ وَٱللَّهُ يُقَدِّرُ ٱلَّيْلَ وَٱلنَّهَارَ ۚ عَلِمَ أَن لَّن تُحْصُوهُ فَتَابَ عَلَيْكُمْ ۖ فَٱقْرَءُوا۟ مَا تَيَسَّرَ مِنَ ٱلْقُرْءَانِ ۚ عَلِمَ أَن سَيَكُونُ مِنكُم مَّرْضَىٰ ۙ وَءَاخَرُونَ يَضْرِبُونَ فِى ٱلْأَرْضِ يَبْتَغُونَ مِن فَضْلِ ٱللَّهِ ۙ وَءَاخَرُونَ يُقَٰتِلُونَ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ ۖ فَٱقْرَءُوا۟ مَا تَيَسَّرَ مِنْهُ ۚ وَأَقِيمُوا۟ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتُوا۟ ٱلزَّكَوٰةَ وَأَقْرِضُوا۟ ٱللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا ۚ وَمَا تُقَدِّمُوا۟ لِأَنفُسِكُم مِّنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِندَ ٱللَّهِ هُوَ خَيْرًا وَأَعْظَمَ أَجْرًا ۚ وَٱسْتَغْفِرُوا۟ ٱللَّهَ ۖ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌۢ ﴿٢٠﴾

سُورَةُ الْمُدَّثِّرِ

آياتها ٥٦ — ترتيبها ٧٤

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

يَٰٓأَيُّهَا ٱلْمُدَّثِّرُ ﴿١﴾ قُمْ فَأَنذِرْ ﴿٢﴾ وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ ﴿٣﴾ وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ ﴿٤﴾ وَٱلرُّجْزَ فَٱهْجُرْ ﴿٥﴾ وَلَا تَمْنُن تَسْتَكْثِرُ ﴿٦﴾ وَلِرَبِّكَ فَٱصْبِرْ ﴿٧﴾ فَإِذَا نُقِرَ فِى ٱلنَّاقُورِ ﴿٨﴾ فَذَٰلِكَ يَوْمَئِذٍ يَوْمٌ عَسِيرٌ ﴿٩﴾ عَلَى ٱلْكَٰفِرِينَ غَيْرُ يَسِيرٍ ﴿١٠﴾ ذَرْنِى وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِيدًا ﴿١١﴾ وَجَعَلْتُ لَهُۥ مَالًا مَّمْدُودًا ﴿١٢﴾ وَبَنِينَ شُهُودًا ﴿١٣﴾ وَمَهَّدتُّ لَهُۥ تَمْهِيدًا ﴿١٤﴾ ثُمَّ يَطْمَعُ أَنْ أَزِيدَ ﴿١٥﴾ كَلَّآ ۖ إِنَّهُۥ كَانَ لِءَايَٰتِنَا عَنِيدًا ﴿١٦﴾ سَأُرْهِقُهُۥ صَعُودًا ﴿١٧﴾

mallarınızdan iyilik yolunda en güzel şekilde harcamalarda bulunun; aileniz için harcayın, cihad için harcayın ve farz olan zekâtı verin. **"Kendiniz için önden göndereceğiniz her iyiliği, Allah katında daha hayırlı ve sevabça daha büyük olarak bulacaksınız."** Bunlar, ölürken geride bıraktıklarınızdan ve ölümünüzden sonra terekenizden çıkarılmasını vasiyet ettiklerinizden daha hayırlıdır. **"Allah'tan af dileyin. Kuşkusuz Allah affedicidir, merhametlidir."** Günahlarınız için istiğfar edin. Çünkü hiçbiriniz günah işlemekten hali değilsiniz.

MÜDDESSİR SÛRESİ (74. SÛRE)

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e vahiy inmeye başladığında Cebrail geldi. Rasûlullah onu gök ile yer arasında bir serginin üzerinde parlak bir nur gibi gördü. Korktu ve bayılıp düştü. Ayılıp kendine gelince Hatice'nin yanına girdi, bir su istedi ve onu üzerine döktükten sonra: *Beni örtün, beni örtün,* dedi. Üzerine kadife bir örtü örtüldü.

(1) **"Ey örtüsüne bürünen!"**

(2) **"Kalk artık uyar."** Kalk ve Mekkelileri korkut. Eğer Müslüman olmazlarsa onları başlarına gelecek azaptan sakındır.

(3) **"Rabbini tekbir et."** Efendin, mâlikin ve işlerini ıslah eden Allah'tan başkasını büyük olarak tanıma. O, ortağa muhtaç olmayacak kadar büyüktür.

(4) **"Elbiseni temizle."** Allah teâlâ ona elbiselerini temizlemesini ve pisliklerden korumasını emretmektedir. Katade dedi ki: Bu âyetin anlamı, nefsini günahtan arındır, demektir.

(5) **"Kötü şeyleri terk et."** Yani putları terk et. Onlara ibadet etme. Çünkü bu, azabın sebebidir.

(6) **"Yaptığını çok görerek başa kakma."** Başkası için katlandığı şeyleri gözünde büyüten kimse gibi sen de Peygamberliğin yüklerini yüklendim diye Rabbini minnet altında bırakmaya çalışma. Bir başka yoruma göre âyetin manası şudur. Birisine bir şey verdiğin zaman onu Allah rızası için ver. Verdiğin şeyleri insanların başına kakma.

(7) **"Rabbin için sabret."** Sen büyük bir işin altına girdin. Araplar ve Arap olmayanlar seninle savaşacaklar. Allah için bu işte sabırlı ol.

(8) **"O sûra üfürüldüğü zaman,"** Burada kast edilen, birinci sûrdur. Adeta şöyle denilmektedir: Onların eziyetlerine sabret. Çünkü önlerinde yaptıklarının cezasıyla karşılaşacakları korkunç bir gün vardır.

(9) **"İşte o gün pek zorlu bir gündür."**

(10) **"Kâfirler için hiç de kolay değildir."**

(11) **"Tek olarak yarattığım kimseyi bana bırak."** Yani annesinin karnında iken malsız ve evlatsız olarak tek başına yarattığım o kimse ile beni baş başa bırak. Ya da o kimseyle beni baş başa bırak. Çünkü senin intikamını ondan almaya ben yeterim. Müfessirlerin dediklerine göre bu kişi el-Velid b. el-Muğire'dir.

(12) **"Ona hem çok mal verdim."**

(13) **"Hem gözü önünde oğullar verdim."** Yani onun oğullarını Mekke'de yanında hazır bulundurdum. Yolculuğa çıkmadılar ve babalarının malı çok olduğu için rızık arama ihtiyacını duymadılar.

(14) **"Hem de ona büyük imkânlar sağladım."** Her şeyi önüne serdim. Uzun bir ömür ve Kureyşin liderliğini verdim.

(15) **"Üstelik daha da artırmamı arzu eder**

(16) **"Asla!"** Yani arttıracak değilim. **"Çünkü o bizim âyetlerimize karşı bir inatçı kesildi."** Peygamberimize indirdiğimiz şeyleri inkâr etti.

(17) **"Ben onu sarp bir yokuşa sardıracağım."** Meşakkatli bir azapla karşı karşıya bırakacağım. "İrhak" bir kimseye kaldıramayacağı bir ağırlığı yüklemek, demektir.

(18) **"Çünkü o, düşündü, ölçtü, biçti."** Peygamber'in durumunu düşündü, kendi içinde değerlendirdi. Yani kendi içinde ona ne

إِنَّهُۥ فَكَّرَ وَقَدَّرَ ﴿١٨﴾ فَقُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ ﴿١٩﴾ ثُمَّ قُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ ﴿٢٠﴾ ثُمَّ نَظَرَ
﴿٢١﴾ ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ ﴿٢٢﴾ ثُمَّ أَدْبَرَ وَٱسْتَكْبَرَ ﴿٢٣﴾ فَقَالَ إِنْ هَٰذَآ إِلَّا سِحْرٌ
يُؤْثَرُ ﴿٢٤﴾ إِنْ هَٰذَآ إِلَّا قَوْلُ ٱلْبَشَرِ ﴿٢٥﴾ سَأُصْلِيهِ سَقَرَ ﴿٢٦﴾ وَمَآ أَدْرَىٰكَ
مَا سَقَرُ ﴿٢٧﴾ لَا تُبْقِى وَلَا تَذَرُ ﴿٢٨﴾ لَوَّاحَةٌ لِّلْبَشَرِ ﴿٢٩﴾ عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ
﴿٣٠﴾ وَمَا جَعَلْنَآ أَصْحَٰبَ ٱلنَّارِ إِلَّا مَلَٰٓئِكَةً وَمَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ إِلَّا فِتْنَةً
لِّلَّذِينَ كَفَرُوا۟ لِيَسْتَيْقِنَ ٱلَّذِينَ أُوتُوا۟ ٱلْكِتَٰبَ وَيَزْدَادَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ إِيمَٰنًا
وَلَا يَرْتَابَ ٱلَّذِينَ أُوتُوا۟ ٱلْكِتَٰبَ وَٱلْمُؤْمِنُونَ وَلِيَقُولَ ٱلَّذِينَ فِى قُلُوبِهِم مَّرَضٌ
وَٱلْكَٰفِرُونَ مَاذَآ أَرَادَ ٱللَّهُ بِهَٰذَا مَثَلًا كَذَٰلِكَ يُضِلُّ ٱللَّهُ مَن يَشَآءُ وَيَهْدِى
مَن يَشَآءُ وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ وَمَا هِىَ إِلَّا ذِكْرَىٰ لِلْبَشَرِ ﴿٣١﴾ كَلَّا
وَٱلْقَمَرِ ﴿٣٢﴾ وَٱلَّيْلِ إِذْ أَدْبَرَ ﴿٣٣﴾ وَٱلصُّبْحِ إِذَآ أَسْفَرَ ﴿٣٤﴾ إِنَّهَا لَإِحْدَى
ٱلْكُبَرِ ﴿٣٥﴾ نَذِيرًا لِّلْبَشَرِ ﴿٣٦﴾ لِمَن شَآءَ مِنكُمْ أَن يَتَقَدَّمَ أَوْ يَتَأَخَّرَ ﴿٣٧﴾ كُلُّ
نَفْسٍۭ بِمَا كَسَبَتْ رَهِينَةٌ ﴿٣٨﴾ إِلَّآ أَصْحَٰبَ ٱلْيَمِينِ ﴿٣٩﴾ فِى جَنَّٰتٍ يَتَسَآءَلُونَ
﴿٤٠﴾ عَنِ ٱلْمُجْرِمِينَ ﴿٤١﴾ مَا سَلَكَكُمْ فِى سَقَرَ ﴿٤٢﴾ قَالُوا۟ لَمْ نَكُ مِنَ
ٱلْمُصَلِّينَ ﴿٤٣﴾ وَلَمْ نَكُ نُطْعِمُ ٱلْمِسْكِينَ ﴿٤٤﴾ وَكُنَّا نَخُوضُ مَعَ
ٱلْخَآئِضِينَ ﴿٤٥﴾ وَكُنَّا نُكَذِّبُ بِيَوْمِ ٱلدِّينِ ﴿٤٦﴾ حَتَّىٰٓ أَتَىٰنَا ٱلْيَقِينُ ﴿٤٧﴾

söyleyeceğini hazırladı. Allah onu bu sebeple kötülemektedir.

(19) **"Kahrolası nasıl da ölçtü, biçti!"**

(20) **"Yine kahrolası, nasıl ölçtü biçti!"**

(21) **"Sonra baktı."** Kur'an'a hangi şeyle karşı koyacağını ve onu nasıl tenkit edeceğini düşündü.

(22) **"Sonra kaşlarını çattı."** Kur'an'ı kötüleyecek bir şey bulamayınca kaşlarını çattı **"ve suratını astı."**

(23) **"Sonra arkasını döndü ve büyüklük tasladı."**

(24) **"Dedi ki: Bu, sadece öğretile gelen bir sihirdir."** Yani bu Kur'an, Muhammed'in başkalarından naklettiği bir sihirden başka bir şey değildir, dedi.

(25) **"Bu sadece bir insan sözüdür."** Allah kelamı değildir, dedi.

(26) **"Ben onu Sekar'a sokacağım."** Yani cehennem ateşine.

(27) **"Bilir misin, nedir Sekar?"**

(28) **"O, ne yaşatır, ne de"** ölüme **"terk eder."**

(29) **"İnsana tam olarak görünür"** Cehennem insanlara çıplak gözle görebilecekleri şekilde görülür. Veya buna şöyle bir mana da verilmiştir: İnsanların yüzlerini simsiyah oluncaya kadar değiştirir.

(30) **"Üzerinde on dokuz"** melek **"vardır."** Bunlar cehennemin bekçileri olan meleklerdir. Bunların on dokuz çeşit melek olduğu da söylenmiştir. **"Üzerinde on dokuz melek vardır"** âyeti nazil olduğu zaman Ebu Cehil dedi ki: Muhammed'in yardımcıları sadece on dokuz tane mi? İçinizden yüz kişi onlardan birisini yakalayıp cehennemden çıkaramayacak mı? Bunun üzerine şu âyet indi:

(31) **"Biz cehennemde hep melekleri görevlendirdik."** Meleklere kimin gücü yeter, onları kim yenebilir? Allah'ın yaratıkları içinde O'nun hakkını en iyi onlar korurlar, Allah rızası için en öfkeli onlardır. En güçlü onlardır. Yakaladıklarını onlardan daha kuvvetli yakalayan yoktur.**"Onların sayısını da inkâr edenler için ancak bir fitne kıldık."** Yani onların sayılarını, kâfirler söyleyeceklerini söylesinler de azapları şiddetlensin ve Allah'ın öfkesi artsın diye kâfirler için bir saptırma ve deneme vesilesi kıldık. **"Kendilerine kitap verilenler iyice ikna olsunlar."** Cehennemin bekçilerinin sayısının on dokuz olduğuna dair Kur'an'ın verdiği bilginin kendi kitaplarında verilen sayıya uygun olması sebebiyle Yahudi ve Hıristiyanlar bu Kitabın da Allah kelamı olduğunu iyice öğrensinler. Ehlikitabın bu konuda kendilerini doğrulaması sebebiyle. **"iman edenlerin de imanları artsın." "Kendilerine kitap verilenler ve müminler şüpheye düşmesinler." "Kalplerinde hastalık bulunanlarla kâfirler de, Allah bu misalle ne demek istedi? desinler."** Kalplerinde hastalık olan münafıklar ve Mekkeli kâfirlerle diğer kâfirler, tuhaf bir misal gibi olan bu tuhaf sayı ile Allah hangi şeyi murat etmiş olabilir? desinler. **"İşte Allah böylece, dilediğini sapıklıkta bırakır, dilediğini doğru yola eriştirir." "Rabbinin ordularını kendisinden başkası bilmez."** Cehennemin muhafızları her ne kadar on dokuz tane de olsa, bunların Allah'tan başka kimsenin bilmediği sayıda meleklerden yardımcıları ve askerleri de vardır. **"Bu, insanlar için bir öğütten başka bir şey değildir."** Yani cehennem ve muhafızlarının sayısıyla ilgili olarak bu anlatılan şeyler, Allah'ın gücünün büyüklüğünü ve O'nun hiçbir yardımcıya ihtiyacının olmadığını bilsinler diye insanlar için bir öğüt ve uyarıdan başka bir şey değildir.

(32) **"Hayır, hayır,"** onlar öğüt almazlar. **"Andolsun Aya."** Bu hakikatleri ifade etmek için Aya ve şunlara yemin ederim.

(33) **"Geçip gitmekte olan geceye."**

(34) **"Ağarmakta olan sabaha"** and olsun ki,

(35) **"Kuşkusuz o, büyük bir beladır,"** burada büyük bir bela ve musibet olarak nitelendirilen şey, cehennemdir. Bir görüşe göre de onların Muhammed'i sallallahu aleyhı vessellem yalanlamaları büyük bir beladır.
(36) **"insanlar için uyarıdır."**
(37) **"İçinizden ileri gitmek veya geri kalmak isteyenleri."** İmanla ilerlemek, inkârla geri kalmak isteyenleri uyarmak içindir.
(38) **"Her nefis kendi kazancının rehinidir."** Yani yaptıklarıyla hesaba çekilir ve bunların karşılığında rehin tutulur. Bu amelleri onu ya kurtarır ya da helâk eder.
(39) **"Ancak amel defteri sağından verilenler hariç."** Bunlar müminlerdir. Çünkü onlar günahları sebebiyle rehin tutulmazlar. Bilakis iyi amelleri sebebiyle rehin kalmaktan kurtulurlar.
(40) **"Onlar cennettedirler, birbirlerine sorarlar,"**
(41) **"Suçluların durumunu."**
(42) **"Nedir sizi Sekar'a sokan?"** diye. Yani sizi cehenneme kayan nedir ?
(43) **"Suçlular der ki: Biz namaz kılanlardan değildik."**
(44) **"Yoksula da yedirmezdik."**
(45) Boş şeylere **"dalanlarla dalar giderdik."** Batıl ehliyle beraber bulunur ve onların batıllarına biz de bulaşırdık. Bir kimse azdığında biz de azardık.
(46) **"Ceza gününü yalanlardık."**
(47) **"Nihayet bize ölüm gelip çattı."**
(48) **"Artık onlara şefaatçilerin şefaati de fayda vermez."**
(49) **"O halde onlara ne oluyor ki, öğütten yüz çeviriyorlar?"** Yani onlar için hangi durum meydana geldi de büyük bir hatırlatma ve öğüt olan Kur'an'dan yüz çevirmelerine sebep oldu?
(50) **"Sanki onlar ürkmüş yaban eşekleri gibi,"**
(51) **"Aslandan kaçarcasına."** Kendilerine ok atan atıcılardan kaçan yaban eşekleri gibidirler. "Kasvera" kelimesinin Arapçada aslan anlamına geldiği de söylenmektedir. [Sanki onlar, parçalamak için üzerlerine gelen aslandan kaçan yaban eşekleri gibi nasihatten/Kur'an'dan kaçmaktadırlar.]
(52) **"Daha doğrusu onlardan her biri önüne açılıvermiş sahifeler verilmesini istiyor."** Müfessirler dediler ki: Kureyş kâfirleri Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e dediler ki: Sabahleyin kalktığımızda her birimiz başucunda, senin Allah'ın elçisi olduğun yazılı bir kitap bulsun.
(53) **"Yok, yok onlar ahiretten korkmuyorlar."**
(54) **"Hayır, şüphesiz bu Kur'an bir öğüttür."**
(55) **"Dileyen kimse ondan öğüt alır."**
(56) **"Bununla beraber Allah dilemedikçe**

فَمَا تَنفَعُهُمْ شَفَٰعَةُ ٱلشَّٰفِعِينَ ﴿٤٨﴾ فَمَا لَهُمْ عَنِ ٱلتَّذْكِرَةِ مُعْرِضِينَ ﴿٤٩﴾ كَأَنَّهُمْ حُمُرٌ مُّسْتَنفِرَةٌ ﴿٥٠﴾ فَرَّتْ مِن قَسْوَرَةٍ ﴿٥١﴾ بَلْ يُرِيدُ كُلُّ ٱمْرِئٍ مِّنْهُمْ أَن يُؤْتَىٰ صُحُفًا مُّنَشَّرَةً ﴿٥٢﴾ كَلَّا بَل لَّا يَخَافُونَ ٱلْءَاخِرَةَ ﴿٥٣﴾ كَلَّآ إِنَّهُۥ تَذْكِرَةٌ ﴿٥٤﴾ فَمَن شَآءَ ذَكَرَهُۥ ﴿٥٥﴾ وَمَا يَذْكُرُونَ إِلَّآ أَن يَشَآءَ ٱللَّهُ هُوَ أَهْلُ ٱلتَّقْوَىٰ وَأَهْلُ ٱلْمَغْفِرَةِ ﴿٥٦﴾

سُورَةُ القِيَامَةِ — ترتيبها ٧٥ — آياتها ٤٠

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

لَآ أُقْسِمُ بِيَوْمِ ٱلْقِيَٰمَةِ ﴿١﴾ وَلَآ أُقْسِمُ بِٱلنَّفْسِ ٱللَّوَّامَةِ ﴿٢﴾ أَيَحْسَبُ ٱلْإِنسَٰنُ أَلَّن نَّجْمَعَ عِظَامَهُۥ ﴿٣﴾ بَلَىٰ قَٰدِرِينَ عَلَىٰٓ أَن نُّسَوِّىَ بَنَانَهُۥ ﴿٤﴾ بَلْ يُرِيدُ ٱلْإِنسَٰنُ لِيَفْجُرَ أَمَامَهُۥ ﴿٥﴾ يَسْـَٔلُ أَيَّانَ يَوْمُ ٱلْقِيَٰمَةِ ﴿٦﴾ فَإِذَا بَرِقَ ٱلْبَصَرُ ﴿٧﴾ وَخَسَفَ ٱلْقَمَرُ ﴿٨﴾ وَجُمِعَ ٱلشَّمْسُ وَٱلْقَمَرُ ﴿٩﴾ يَقُولُ ٱلْإِنسَٰنُ يَوْمَئِذٍ أَيْنَ ٱلْمَفَرُّ ﴿١٠﴾ كَلَّا لَا وَزَرَ ﴿١١﴾ إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ ٱلْمُسْتَقَرُّ ﴿١٢﴾ يُنَبَّؤُا۟ ٱلْإِنسَٰنُ يَوْمَئِذٍۭ بِمَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ ﴿١٣﴾ بَلِ ٱلْإِنسَٰنُ عَلَىٰ نَفْسِهِۦ بَصِيرَةٌ ﴿١٤﴾ وَلَوْ أَلْقَىٰ مَعَاذِيرَهُۥ ﴿١٥﴾ لَا تُحَرِّكْ بِهِۦ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِۦٓ ﴿١٦﴾ إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُۥ وَقُرْءَانَهُۥ ﴿١٧﴾ فَإِذَا قَرَأْنَٰهُ فَٱتَّبِعْ قُرْءَانَهُۥ ﴿١٨﴾ ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهُۥ ﴿١٩﴾

onlar öğüt alamazlar." Allah hidâyetlerini dilemedikçe öğüt alamazlar. **"Sakınılmaya layık olan da O'dur."** O, takva sahiplerinin O'na isyanı gerektiren şeyleri terk edip itaat olan işleri yapmak suretiyle kendisinden sakınılmaya/korkulmaya layık olandır. **"Bağışlayacak olan da O'dur."** İşledikleri günahlardan dolayı müminleri bağışlamaya layık olan da O'dur.

KIYÂMET SÛRESİ (75. SÛRE)

(1) **"Kıyâmet gününe yemin ederim."** Âyetin başındaki **(lâ)** zaittir. Allah teâlâ'nın kıyâmet gününe yemin etmesi onun büyüklüğünü ifade etmek ve vurgulamak içindir. Allah teâlâ yarattığı şeylerden dilediğine yemin edebilir.
(2) **"Kendini kınayan nefse yemin ederim."** Bu, kaçırdığı fırsatlardan dolayı kendisini kınayan ve pişmanlık duyan müminin nefsidir. Çünkü müminin nefsi kötülüğü niçin yaptım diye, iyiliği de niçin az yaptım diye kendisini ayıplar. Mukatil dedi ki: Bu, kâfirin nefsidir, çünkü o Allah'a karşı aşırı gittiğinden dolayı kıyâmet gününde pişmanlık duyar. [Veya

Allah teâlâ her insanı hesaba çekmek ve yaptıklarının karşılığını vermek için bütün kemikleri toplayıp sonra dirilteceğine dair hepsine birden yemin etmiştir.]

(3) **"İnsan, kemiklerini bir araya toplayamayacağımızı mı sanıyor?"** Biz onu yeniden diriltiriz. Onların bu zanları geçersizdir.

(4) **"Evet, bizim, onun parmak uçlarını bile aynen eski haline getirmeye gücümüz yeter."** Evet, bizim onun parmaklarını birbiriyle birleştirmeye ve deve toynağı gibi tek parça haline getirmeye de gücümüz yeter. Biz ona, mafsalları, tırnakları, incecik damarları ve küçücük kemikleri olan bu zarif parmakları bir nimet olarak verdik. [Denildi ki: Bu âyet, Allah teâlâ'nın, her bir insanın parmağını diğer insanlarınkinden parmak izleri yönünden farklı farklı yarattığına da dikkat çekmektedir.]

(5) **"Fakat insan günahı devam ettirmek ister."** Gelecek günlerinde de günahkârlığını sürdürmek ister. Günahı peşin işleyip tevbeyi ertelemeye çalışır. Yaşadığı sürece hep günah işlemek ister, ölümü hiç aklına getirmek istemez.

(6) **"Kıyâmet günü ne zamanmış, diye sorar."** Bu bir şeyi imkânsız görmek ve alaya almak için sorulmuş bir sorudur.

(7) **"Göz kamaştığı zaman."** Ölümü ve kıyâmeti görmenin dehşetinden gözler korku ve şaşkınlık içinde dona kaldığı zaman.

(8) **"Ay tutulduğu zaman."** O gün ayın ışığı tamamen gider ve dünyada iken geldiği gibi de bir daha geri gelmez.

(9) **"Güneşle ay birleştirildiği zaman."** Yani o gün her ikisinin de ışıkları kaybolur. Güneş ve ay birleştirilir ve artık gece ve gündüz birbirini takip etmez olur. Bütün bunlar olduğu zaman:

(10) **"İşte o gün insan, kaçacak yer neresi? Der."** Allah'tan, hesabından ve azabından kaçılacak yer neresidir, diye sorar.

(11) **"Hayır, hayır! Yoktur bir sığınak."** O gün sizi Allah'ın azabından koruyacak ne bir dağ, ne bir kale ne de bir sığınak vardır.

(12) **"O gün varıp durulacak yer, sadece Rabbinin huzurudur."**

(13) **"O gün insana yaptığı ve ertelediği şeyler sorulur."**

(14) **"Artık insan kendi kendinin şahididir."** Yani insan kendisinin iman edip etmediğini de, itaat edip etmediğini de, doğru veya eğri yolda olup olmadığını da bilir. Bu ayete şöyle de mana verilmiştir: Artık insanın kendi organları kendi aleyhine şahitlik eder.

(15) **"Bir takım mazeretler ileri sürse de."** Mazeretler ileri sürse ve kendisiyle tartışsa da bunun ona bir faydası olmayacaktır. Mazeretlerini yalanlayacak ve aleyhine şahitlik edecekler vardır.

(16) Cebrail sana Kur'an'ı okurken **"acele ederek onunla beraber dilini hareket ettirme"** Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) Kur'an'ı ezberlemeye aşırı istekli olduğu için kendisine vahiy indiği zaman, daha Cebrail o vahyi okumayı bitirmeden önce kendisi dudaklarını ve dilini hareket ettirmeye başlardı. Bunun üzerine bu âyet indi. Yani sana vahiy indiğinde unutma korkusuyla çabucak öğrenmek için dilini Kur'an ile hareket ettirme.

(17) **"Çünkü onu toplamak ve okumak bize aittir."** Yani hiçbir şeyi kaybetmeyeceğin şekilde onu senin kalbinde toplamak ve onu senin lisanınla en güzel şekilde okutmak bize aittir.

(18) **"O halde biz onu okuduğumuz zaman sen onun okunuşunu takip et."** Yani biz onu sana Cebrail'in lisanı ile okuduğumuz zaman sen onun okuyuşunu can kulağı ile dinle ve sus.

(19) **"Sonra onu açıklamak da bize aittir."** Yani onun içindeki helali, haramı ve kapalı şeyleri açıklamak da bize aittir. Bu âyet indikten sonra Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), kendisine Cebrail geldiği zaman susardı. Cebrail yanından gittikten sonra Allah'ın kendisine vaat ettiği şekilde okurdu.

(20) **"Hayır, siz peşin olanı/**dünyayı **seversiniz de,"**

(21) **"Âhireti bırakırsınız."**

(22) **"Yüzler var ki o gün ışıl ışıl parlar."** Terütazedir, güzeldir.

(23) **"Rablerine bakarlar."** O'nu görürler. Salih insanların kıyâmet günü Rablerini, ayın on beşinci gecesinde dolunayı gördükleri gibi göreceklerini ifade eden sahih hadisler tevatür derecesine ulaşmıştır.

(24) **"Yüzler var ki o gün asıktır."** Gergin ve kederlidir.

(25) **"Bel kemiğinin kırılacağını anlar." (fâkıra)** kelimesi, büyük felaket anlamına gelir, **"fikar"** ise bel kemiği/omurilik demektir. Onlar sanki bel kemiklerini kıracak büyük bir felaketin kendilerine geleceğini sezmiş gibidirler.

(26) **"Hayır/yapmayın! Ne zaman ki can köprücük kemiğine dayanır,"** Köprücük kemiği, omuzla boğaz arasına ulaşan kemiktir. Canın köprücük kemiğine gelmesi, ölümün yaklaştığından kinayedir.

(27) **"Tedavi edecek kimdir? denilir."** Yanında bulunan kimseler: Kim bunu tedavi edecek, ilacıyla buna kim şifa verecek, der. Onun için doktorlar ararlar fakat kimse onu Allah'ın hükmünden kurtaramaz.

(28) **“Can çekişen bunun bir ayrılık olduğunu anlar.”** Yani ölmek üzere olan kişi kesin olarak anlar ki artık bu an, dünyadan, ailesinden ve çocuklarından ayrılacağı andır.
(29) **“Bacak bacağa dolaşır.”** Ölüm kendisine geldiğinde bacakları birbirine dolaşır. Ayakları ölmüş ve bacakları kurumuştur. Artık o bacaklar kendisini taşıyamaz. Hâlbuki daha önce onların üzerinde gezip dolaşıyordu. İnsanlar kabre koymak için cesedini hazırlarlar, melekler de ruhunu hazırlarlar.
(30) **“İşte o gün, sadece Rabbine sevk yapılır.”** Ruhlar cesetlerden alındıktan sonra yaratıcılarının huzuruna götürülürler.
(31) **“Fakat o inanmadı ve namaz kılmadı.”** Yani o, Peygamberin mesajını ve Kur’an’ı tasdik etmedi ve Rabbi için namaz kılmadı. Ne kalbiyle iman etti, ne de bedeniyle amel etti.
(32) **“Aksine, yalanladı ve yüz çevirdi.”** Peygamberi ve onun getirdiklerini yalanladı, itaatten ve imandan yüz çevirdi.
(33) **“Sonra da çalımlı çalımlı kendi yandaşlarının yanına gitti.”** Yaptığıyla övünerek ve böbürlenerek ağır ağır yürüdü. Tembellik etti, hakka çağırmadı.
(34) **“Lâyıktır sana, lâyık!”**
(35) **“Evet, lâyıktır sana lâyık.”** Yani veyl/azap sana layıktır, sana yakın olsun. Asıl anlamı, Allah seni hoşuna gitmeyen şeylerle karşılaştırsın, demektir. Cümlenin tekrarı, sen böyle şeylerle defalarca karşılaşmaya daha layıksın anlamına gelir.
(36) **“İnsan, kendisinin başıboş bırakılacağını mı sanır?”** Hiçbir şey emredilmeden, hiçbir şey yasaklanmadan, hesaba çekilmeden ve cezalandırılmadan bırakılacağını mı sanır?
(37) **“O, atılan meniden bir sperm değil miydi?”** Yani bu insan, rahme dökülen meniden küçük bir damlacık değil miydi?
(38) **“Sonra bir embriyo oldu da Rabbi onu yaratıp şekillendirdi.”** Alaka, yani (pıhtılaşmış) kan oldu ve Allah onun şekillenmiş bir et parçası haline gelmesini takdir etti.
(39) **“Ondan da iki cinsi, erkek ve dişiyi var etti.”** Yani meniden, onu embriyo haline getirip şekillendirdikten sonra insan soyunun iki cinsini, erkek ile dişiyi yarattı.
(40) **“Peki, bunları yapan Allah’ın ölüleri diriltmeye gücü yetmez mi?”** Bu eşsiz yaratılışı gerçekleştiren ve buna gücü yeten Allah’ın dünyada olduğu gibi ahirette cesetleri yeniden yaratmaya gücü yetmez mi? Elbette tekrar yaratmak, ilk defa yaratmaktan daha kolaydır.

كَلَّا بَلْ تُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ ﴿٢٠﴾ وَتَذَرُونَ الْآخِرَةَ ﴿٢١﴾ وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاضِرَةٌ ﴿٢٢﴾
إِلَىٰ رَبِّهَا نَاظِرَةٌ ﴿٢٣﴾ وَوُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ بَاسِرَةٌ ﴿٢٤﴾ تَظُنُّ أَنْ يُفْعَلَ بِهَا فَاقِرَةٌ ﴿٢٥﴾
كَلَّا إِذَا بَلَغَتِ التَّرَاقِيَ ﴿٢٦﴾ وَقِيلَ مَنْ رَاقٍ ﴿٢٧﴾ وَظَنَّ أَنَّهُ الْفِرَاقُ ﴿٢٨﴾ وَالْتَفَّتِ
السَّاقُ بِالسَّاقِ ﴿٢٩﴾ إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمَسَاقُ ﴿٣٠﴾ فَلَا صَدَّقَ وَلَا صَلَّىٰ
﴿٣١﴾ وَلَٰكِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ﴿٣٢﴾ ثُمَّ ذَهَبَ إِلَىٰ أَهْلِهِ يَتَمَطَّىٰ ﴿٣٣﴾ أَوْلَىٰ لَكَ
فَأَوْلَىٰ ﴿٣٤﴾ ثُمَّ أَوْلَىٰ لَكَ فَأَوْلَىٰ ﴿٣٥﴾ أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى ﴿٣٦﴾
أَلَمْ يَكُ نُطْفَةً مِنْ مَنِيٍّ يُمْنَىٰ ﴿٣٧﴾ ثُمَّ كَانَ عَلَقَةً فَخَلَقَ فَسَوَّىٰ ﴿٣٨﴾ فَجَعَلَ مِنْهُ
الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْأُنْثَىٰ ﴿٣٩﴾ أَلَيْسَ ذَٰلِكَ بِقَادِرٍ عَلَىٰ أَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتَىٰ ﴿٤٠﴾

ترتيبها ٧٦ — سُورَةُ الْإِنْسَانِ — آياتها ٣١

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

هَلْ أَتَىٰ عَلَى الْإِنْسَانِ حِينٌ مِنَ الدَّهْرِ لَمْ يَكُنْ شَيْئًا مَذْكُورًا ﴿١﴾
إِنَّا خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ أَمْشَاجٍ نَبْتَلِيهِ فَجَعَلْنَاهُ سَمِيعًا
بَصِيرًا ﴿٢﴾ إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا ﴿٣﴾
إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَلَاسِلَ وَأَغْلَالًا وَسَعِيرًا ﴿٤﴾ إِنَّ
الْأَبْرَارَ يَشْرَبُونَ مِنْ كَأْسٍ كَانَ مِزَاجُهَا كَافُورًا ﴿٥﴾

İNSAN SÛRESİ (76. SÛRE)

(1) **“İnsanın üzerinden, henüz varlığından söz edilmediği uzun bir süre geçmedi mi?”** Burada varlığından söz edilmeyen insan, Âdemin şahsında insandır. Rivâyet olunduğuna göre kendisine ruh üfürülmeden önce kırk yıllık bir süre geçmiştir. O önce topraktan yaratılmış, sonra şekillenmiş bir çamur haline getirilmiş, daha sonra pişmiş bir balçık haline getirilmiştir. Kendisine ruh üfürülmeden önce varlığından söz edilmiyordu. Denildi ki bunun manası şu da olabilir: Âdem hiçbir şey değilken, yaratılmamışken ve yaratılmışlardan hiçbirisine ondan söz edilmemişken uzun bir süre geçmiştir.
(2) **“Doğrusu biz insanı, imtihan etmek için karışık bir nutfeden yarattık.”** Erkeğin ve kadının menilerinden ve bunların karışımından yarattık. **(emşaç)** kelimesinin karışım anlamına geldiği ifade edilmektedir. Çünkü o çeşitli unsurların bir karşımıdır. İnsan bu unsurlardan ve çeşitli mizaçlardan yaratılmıştır. İnsan, iyilikle, kötülükle ve çeşitli yükümlülüklerle sınanmak için yaratılmıştır. **“Onu işitici ve görücü kıldık.”** Tam olarak

عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللَّهِ يُفَجِّرُونَهَا تَفْجِيرًا ﴿٦﴾ يُوفُونَ بِالنَّذْرِ وَيَخَافُونَ
يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا ﴿٧﴾ وَيُطْعِمُونَ الطَّعَامَ عَلَىٰ حُبِّهِ مِسْكِينًا
وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا ﴿٨﴾ إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكُورًا
﴿٩﴾ إِنَّا نَخَافُ مِن رَّبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَمْطَرِيرًا ﴿١٠﴾ فَوَقَاهُمُ اللَّهُ شَرَّ ذَٰلِكَ
الْيَوْمِ وَلَقَّاهُمْ نَضْرَةً وَسُرُورًا ﴿١١﴾ وَجَزَاهُم بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَحَرِيرًا
﴿١٢﴾ مُّتَّكِئِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ لَا يَرَوْنَ فِيهَا شَمْسًا وَلَا زَمْهَرِيرًا ﴿١٣﴾
وَدَانِيَةً عَلَيْهِمْ ظِلَالُهَا وَذُلِّلَتْ قُطُوفُهَا تَذْلِيلًا ﴿١٤﴾ وَيُطَافُ عَلَيْهِم بِآنِيَةٍ
مِّن فِضَّةٍ وَأَكْوَابٍ كَانَتْ قَوَارِيرَا ﴿١٥﴾ قَوَارِيرَ مِن فِضَّةٍ قَدَّرُوهَا تَقْدِيرًا ﴿١٦﴾
وَيُسْقَوْنَ فِيهَا كَأْسًا كَانَ مِزَاجُهَا زَنجَبِيلًا ﴿١٧﴾ عَيْنًا فِيهَا تُسَمَّىٰ سَلْسَبِيلًا
﴿١٨﴾ ۞ وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ إِذَا رَأَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَّنثُورًا
﴿١٩﴾ وَإِذَا رَأَيْتَ ثَمَّ رَأَيْتَ نَعِيمًا وَمُلْكًا كَبِيرًا ﴿٢٠﴾ عَالِيَهُمْ ثِيَابُ سُندُسٍ
خُضْرٌ وَإِسْتَبْرَقٌ وَحُلُّوا أَسَاوِرَ مِن فِضَّةٍ وَسَقَاهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا
طَهُورًا ﴿٢١﴾ إِنَّ هَٰذَا كَانَ لَكُمْ جَزَاءً وَكَانَ سَعْيُكُم مَّشْكُورًا ﴿٢٢﴾ إِنَّا
نَحْنُ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ تَنزِيلًا ﴿٢٣﴾ فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تُطِعْ
مِنْهُمْ آثِمًا أَوْ كَفُورًا ﴿٢٤﴾ وَاذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿٢٥﴾

idrak edebilsin ve imtihan edilebilsin diye ona duyu organlarını yerleştirdik.

(3) **“Şüphesiz biz ona yolu gösterdik; ister şükredici olsun, ister nankör.”** Yani biz ona hidayet ve sapıklığın, iyilik ve kötülüğün yolunu öğrettik. Yararına ve zararına olacak şeyleri ona öğrettik ki, kendi mizacıyla ve aklıyla bunları bulabilsin. Artık ister şükredici olsun, isterse nankör olsun.

(4) **“Şüphesiz biz kâfirler için zincirler, halkalar ve alevli bir ateş hazırladık.”** Bunları biz onlara azap etmek için hazırladık. Halkalarla elleri boyunlarına bağlanır.

(5) **“İyiler ise, kâfur karıştırılmış bir kadehten içerler.”** İçeceğin kokusu ve tadı tam ve güzel olsun diye bu karışım yapılır.

(6) **“Bir kaynak ki ondan Allah’ın kulları içerler, onu bol bol akıtırlar.”** Yani o kaynaktan şarap içerler. Bunun anlamı şöyle de olabilir: Bu pınarın suyu ile karıştırılmış şaraplarını içerler. Bir nehrin yarılıp kollara ayrılması gibi onu ayırırlar ve oraya buraya aktırırlar.

(7) **“Onlar adaklarını yerine getirirler”** Adak, kendisine şer'an vâcip olmadığı halde kişinin kendisine vâcip kıldığı namaz, oruç veya kurban gibi şeylerdir. **“ve kötülüğü her yere yayılmış olan bir günden korkarlar.”** Kast edilen, kıyâmet günüdür. Bu günün şerri her yere yayılır. Hatta gökleri ve yeri doldurur. Gök yarılır ve yıldızlar dökülür, saçılır. Yer dümdüz olur, dağlar toz haline gelir.

(8) **“Onlar kendi canları çekmesine rağmen yemeği yoksula, yetime ve esire yedirirler.”** Yanlarında az bir şey olmasına ve kendileri yemeyi arzu etmelerine rağmen onu bu üç sınıf ihtiyaç sahibine yedirirler. Bunun, Allah sevgisiyle yemek yedirirler anlamına geldiği de söylenmiştir.

(9) **“Biz sizi Allah rızası için doyuruyoruz; sizden ne bir karşılık, ne de bir teşekkür bekliyoruz,”** derler. Allah da onların kalplerini bilir ve bundan dolayı onları över.

(10) **“Biz asık suratlı ve çatık kaşlı bir günde Rabbimizden korkarız,”** derler.” O günün şiddetinden ve dehşetinden yüzler asıktır ve kaşlar çatıktır. **(Kamtarir)** kelimesinin, belası ve musibeti en şiddetli ve en uzun gün anlamına geldiği de söylenmiştir.

(11) **“İşte bu yüzden Allah onları o günün fenalığından korur.”** Yani Allah teâlâ, onlar kendisinden korktukları ve rızasını kazanmak maksadıyla başkalarını doyurdukları için o günün şerrinden onları korur. **“Onların yüzlerine parlaklık ve gönüllerine sevinç verir.”** Kâfirlerin yüzlerinin asıklığına karşılık onların yüzlerine parlaklık ve gönüllerine sevinç verir. **(nadra)** kelimesi, nimetin bir eseri olarak yüzlerindeki temizlik ve parlaklığı ifade eder.

(12) **“Sabırlarının karşılığı, cennet ve oradaki ipeklerdir.”**

(13) **“Orada koltuklarına yaslanmış halde bulunurlar.”** Allah’ın kendilerine mükâfat olarak vereceği cennette onlar tüllerle gölgelendirilmiş tahtlara yaslanacaklardır. **“Ne güneşin sıcağını görürler orada, ne de zemherinin soğuğunu.”**

(14) **“Üzerlerine cennet gölgeleri sarkmıştır.”** Yani cennetteki ağaçların gölgeleri onlara çok yakındır, üzerlerini gölgeleyecektir. Orada güneş olmasa bile onlara verilen nimetleri artırmak için bu gölgeler bulunacaktır.**“Meyveleri kolayca koparılacak hale getirilmiştir.”** Cennet ağaçlarının meyveleri, bunları almak isteyenlere öyle sunulmuştur ki, ayakta olanı da, oturanı da, yatanı da bunları alabilirler. Hiçbir uzaklık ve diken onların ellerinin meyvelere ulaşmasını engellemez.

(15) **“Yanlarında gümüş kaplar ve billur**

kâseler dolaştırılır.” Yani onlar gümüş kaplardan ve gümüş kâselerden içmek istediklerinde hizmetçiler onlara bu kaplarla içecekleri şeyleri dolaştırırlar.

(16) **“Gümüşten billurlarla”** sunulur içecekler. **“Kavarir”** kelimesinin anlamı cam demektir. Dünyada cam, kumdan yapılır. Allah teâlâ ahiretteki bu billurların aslının gümüşten olduğu halde dışından içini gösterdiğini, dolayısı ile bunların daha üstün olduklarını bildiriyor. **“Bunları ölçüsünce ayarlamışlardır.”** Ne eksik, ne fazla, tam onların istedikleri şekilde gelirler.

(17) **“Onlara orada bir kâseden içirilir ki, karışımında zencefil vardır.”** Kâse içinde sarhoş edici içki bulunan kaptır. Bu şarabın karışımında zencefil vardır.

(18) (Bu şarap) **“Selsebil adlı bir pınardandır.”** Selsebil, lügatte son derece akıcı ve boğazdan kolayca geçebilen su demektir.

(19) **“Etraflarında ölümsüz genç hizmetçiler dolaşır.”** Bunlar daima bulundukları hal üzere genç, taze ve parlaktırlar. İhtiyarlamazlar, değişmezler ve ölmezler. **“Onları görünce saçılmış inciler sanırsın.”** Çünkü çok güzeldirler, renkleri çok berraktır, yüzleri çok parlaktır. Süratle hizmet ettikleri için saçılmış inciye benzetilmişlerdir.

(20) **“Orada nereye bakarsan bak, nimet ve büyük bir saltanat görürsün.”** Cennette nereye göz atsan orada anlatılması mümkün olmayan nimetler ve değeri ölçülemez bir saltanat görürsün.

(21) **“Üzerlerinde yeşil ipekten ince ve kalın elbiseler vardır.” Sündüs”** ince ipek demektir. **“İstebrak”** ise kabartmalı kalın ipek kumaş demektir. **“Gümüş bilezikler takınmışlardır.”** Fatır sûresinde şöyle buyrulur: **“Orada altın bilezikler ve incilerle süslenirler”** (Fatır: 33). Demek ki gönlü neyi istiyorsa onu takabilecek. **“Rableri onlara tertemiz bir içki içirir.”** Ebu Kılabe ve İbrahim en-Nehaî dedi ki: Onlara yemek sunulur. Yemek bitince tertemiz bir içecek getirilir. Onu da içerler. Mideleri bunu hazmeder ve bedenlerinden misk kokusu gibi bir ter çıkar.

(22) **“İşte bu sizin mükâfatınızdır.”** Yani onlara denilir ki: Bu sözü edilen çeşitli nimetler, sizin amellerinizin karşılığıdır yani onların sevabıdır. **“Gayretiniz karşılığını bulmuştur.”** Kulunun itaatini/ibadetini kabul etmesi, Allah’ın onun ameline karşılık teşekkürü demektir.

(23) **“Şüphesiz Kur’an’ı sana biz indirdik.”** Onu sana biz topluca bir defada değil, kısım kısım indirdik. Müşriklerin iddia ettikleri gibi bu Kur’an senin kendi sözün değildir.

(24) **“O halde Rabbinin hükmüne sabret; onlardan hiçbir günahkâra veya nanköre boyun eğme.”** Hikmetinin gerektirdiği belli bir süreye kadar senin zaferini geciktirmesi Allah’ın bir takdiridir. O halde onlardan hiçbir günahkâra ve nankörlükte ileri gidene boyun eğme.

(25) **“Sabah akşam Rabbinin ismini zikret.”** Gündüzün başında ve sonunda Rabbin için namaz kıl. Gündüzün başı sabah namazıdır, sonu ise ikindi namazıdır.

(26) **“Gecenin bir bölümünde O'na secde et; gecenin uzun bir bölümünde de O'nu tesbih et.”**

(27) **“Şu insanlar gelip geçici dünyayı severler, ama kıyâmet gününü ihmal ederler.”** Dünya hayatı çabucak geçtiği için âyette acele eden anlamındaki **“âcile”** kelimesi ile isimlendirilmiştir. Kıyâmet günü ise şiddet ve dehşeti ihtiva ettiği için ağır gün anlamına gelen **“yevm-i sakîl”** tabiri ile isimlendirilmiştir. Onlar kıyâmet günü için bir hazırlık yapmıyorlar ve onu hiç dikkate almıyorlar.

(28) **“Onları yaratan ve mafsallarını birbirine bağlayan biziz.”** Onların mafsallarını damarlarla ve sinirlerle birbirine biz bağladık. **“Dilersek onları benzerleri ile değiştiririz.”** Yani dilediğimiz zaman onları helâk eder, Allah’a onlardan daha itaatli olan kimseleri getiririz.

(29) **“Bu sadece bir öğüttür; dileyen Rabbine giden yolu tutar.”** Yani bu sûre sadece bir öğüttür. Artık dileyen iman ve itaatle Rabbine giden yolu tercih eder.

(30) **“Allah dilemedikçe siz dileyemezsiniz.”** Yani sizler Allah dilemedikçe kurtulmak üzere Allah’a gidecek bir yol tutturamazsınız. İş bütünüyle O’nun elindedir. Kulların elinde bir şey yoktur. Hayır ve şer O’nun elindedir. Tek başına kulun dilemesi ne bir hayır sağlayabilir, ne de bir kötülüğü önleyebilir. Ancak Allah’ın buna izin vermesi müstesna. (Fakat insan hayrı seçtiği için sevap alır, şerri seçtiği için cezalandırılır. Şüphesiz Allah kimin hidayeti hak ettiğini çok iyi bilir ve böylelerine hidayeti bulmayı kolaylaştırır. –çeviren-) **“Şüphesiz Allah her şeyi bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir.”**

(31) **“Dilediğini rahmetine sokar. Zalimlere ise acıklı bir azap hazırlamıştır.”**

MURSELAT SÛRESİ (77. SÛRE)

(1) **“Andolsun birbiri ardınca gönderilenlere,”**
(2) **“Savurup devirenlere,”**
(3) **“Yaydıkça yayanlara,”**
(4) **“Seçip ayıranlara,”**
(5) (6) **“Mazeretsiz bırakmak veya uyarıp korkutmak için öğüt telkin edenlere.”** Allah teâlâ bu âyetlerde Peygamberlerine vahiy gönderdiği meleklere yemin ediyor. Bu melekler, hak ile batılı, helal ile haramı birbirinden ayırt edici şeyleri Peygamberlere getirirler. Vahyi Peygamberlere ulaştırıncaya kadar süratle uçtukları için kanatlarını yayarak fırtına gibi eserler. Meleklerin Allah katından Peygamberlere getirdikleri mesaj, insanların Allah’a itaatsizliklerinin bir mazereti kalmasın ve azabına karşı ikaz edilsinler diye gönderilmiştir. Veya âyetin manası olarak şöyle de denilmiştir: Bu mesaj hakkı savunanlara bir mazeret olsun ve batılı savunanları da ikaz etsin diye gönderilmiştir.
(7) **“Size vaat edilen şey mutlaka gerçekleşecek.”** Yani size geleceği vaat edilen kıyâmet ve yeniden diriliş kesinlikle olacak, bunda hiç şüphe yok. Sonra Allah teâlâ bunun ne zaman olacağını şöyle açıklıyor:
(8) **“Yıldızlar söndürüldüğü,”** söndürülüp ışıkları giderildiği **“zaman,”**
(9) **“Gök yarıldığı,”** yarılıp çatladığı **“zaman,”**
(10) **“Dağlar ufalanıp savrulduğu,”** yerlerinden sökülüp havada toz halinde uçuştuğu ve yerleri dümdüz hale geldiği **“zaman,”**
(11) **“Peygamberlerin”** şahitlik **“vakitleri belirlendiği zaman.”** Nebilerle ümmetleri arasında hüküm vermek için onlara bir vakit belirlenir.
(12) **“Bunlar hangi vakte ertelendiler?”** Şiddetinden ve dehşetinden kulların şaşkınlığa düştükleri büyük bir güne ertelendiler. Hepsini toplamak için Peygamberlere belli bir vakit verildi. O vakit geldiğinde ümmetleri hakkında şahitlik etmeleri için Peygamberler Allah’ın huzuruna getirilirler.
(13) **“Hüküm gününe”** ertelendiler.
(14) **“Hüküm gününün ne olduğunu sen nereden bileceksin?”** Yani hüküm gününü sen nasıl bileceksin? Bu, kimsenin tahmin edemeyeceği korkunç bir gündür.
(15) **“O gün yalanlayanların vay haline!”** **“Veyl”** kelimesi, helak ile tehdit etme anlamını ifade eder.
(16) **“Biz öncekileri helâk etmedik mi?”** Âdem’den Muhammed’e kadar gelip geçmiş

وَمِنَ ٱلَّيۡلِ فَٱسۡجُدۡ لَهُۥ وَسَبِّحۡهُ لَيۡلًا طَوِيلًا ﴿٢٦﴾ إِنَّ هَٰٓؤُلَآءِ يُحِبُّونَ ٱلۡعَاجِلَةَ وَيَذَرُونَ وَرَآءَهُمۡ يَوۡمًا ثَقِيلًا ﴿٢٧﴾ نَّحۡنُ خَلَقۡنَٰهُمۡ وَشَدَدۡنَآ أَسۡرَهُمۡۖ وَإِذَا شِئۡنَا بَدَّلۡنَآ أَمۡثَٰلَهُمۡ تَبۡدِيلًا ﴿٢٨﴾ إِنَّ هَٰذِهِۦ تَذۡكِرَةٌۖ فَمَن شَآءَ ٱتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِۦ سَبِيلًا ﴿٢٩﴾ وَمَا تَشَآءُونَ إِلَّآ أَن يَشَآءَ ٱللَّهُۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٣٠﴾ يُدۡخِلُ مَن يَشَآءُ فِي رَحۡمَتِهِۦۚ وَٱلظَّٰلِمِينَ أَعَدَّ لَهُمۡ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٣١﴾

سُورَةُ الْمُرْسَلَاتِ — ترتيبها ٧٧ — آياتها ٥٠

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

وَٱلۡمُرۡسَلَٰتِ عُرۡفًا ﴿١﴾ فَٱلۡعَٰصِفَٰتِ عَصۡفًا ﴿٢﴾ وَٱلنَّٰشِرَٰتِ نَشۡرًا ﴿٣﴾ فَٱلۡفَٰرِقَٰتِ فَرۡقًا ﴿٤﴾ فَٱلۡمُلۡقِيَٰتِ ذِكۡرًا ﴿٥﴾ عُذۡرًا أَوۡ نُذۡرًا ﴿٦﴾ إِنَّمَا تُوعَدُونَ لَوَٰقِعٌ ﴿٧﴾ فَإِذَا ٱلنُّجُومُ طُمِسَتۡ ﴿٨﴾ وَإِذَا ٱلسَّمَآءُ فُرِجَتۡ ﴿٩﴾ وَإِذَا ٱلۡجِبَالُ نُسِفَتۡ ﴿١٠﴾ وَإِذَا ٱلرُّسُلُ أُقِّتَتۡ ﴿١١﴾ لِأَيِّ يَوۡمٍ أُجِّلَتۡ ﴿١٢﴾ لِيَوۡمِ ٱلۡفَصۡلِ ﴿١٣﴾ وَمَآ أَدۡرَىٰكَ مَا يَوۡمُ ٱلۡفَصۡلِ ﴿١٤﴾ وَيۡلٌ يَوۡمَئِذٍ لِّلۡمُكَذِّبِينَ ﴿١٥﴾ أَلَمۡ نُهۡلِكِ ٱلۡأَوَّلِينَ ﴿١٦﴾ ثُمَّ نُتۡبِعُهُمُ ٱلۡأٓخِرِينَ ﴿١٧﴾ كَذَٰلِكَ نَفۡعَلُ بِٱلۡمُجۡرِمِينَ ﴿١٨﴾ وَيۡلٌ يَوۡمَئِذٍ لِّلۡمُكَذِّبِينَ ﴿١٩﴾

ümmetlerden kâfirleri, Peygamberlerini inkâr ettikleri zaman dünyada azaba uğratarak helak etmedik mi?
(17) **“Sonra geridekileri de onlara katarız.”** Yani Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)’i yalanladıkları zaman Mekkeli kâfirleri ve onlara uyanları da onlara dâhil ederiz.
(18) **“Biz suçlulara böyle yaparız.”** Ya dünyada veya âhirette bütün müşrikleri buna benzer şekilde cezalandırırız.
(19) **“O gün yalanlayanların vay haline!”** Allah’ın kitaplarını ve Peygamberlerini yalanlayanların bu helâk gününde vay haline!
(20) **“Biz sizi basit bir sudan yaratmadık mı?”** Zayıf değersiz bir su olan nutfeden/spermden yaratmadık mı?
(21) (22) **“Onu belli bir süreye kadar sağlam bir yere yerleştirdik.”** Korunaklı yere, ana rahmine yerleştirdik. Belli bir süre, hamilelik süresidir. İnsan cinsi için bu süre dokuz aydır.
(23) **“Biz belirleyip biçimlendirdik. Biz ne güzel belirleriz.”** Onun organlarını ve niteliklerini biz takdir ettik/belirledik. Onun her bir durumunu nasıl dilediysek öyle yaptık. Allah ne güzel takdir edendir.

(24) **"O gün yalanlayanların vay haline!"** Bizim buna gücümüzün yettiğini yalanlayanların, o gün vay haline!

(25) (26) **"Biz yeryüzünü dirilere ve ölülere toplanma yeri yapmadık mı?"** Diri iken sırtında, ölü iken karnında sizi muhafaza etmesi için yeryüzünü bir ikamet yeri yapmadık mı?

(27) **"Orada yüksek yüksek sabit dağlar var edip size tatlı sular içirdik."** Bütün bunlar yeniden dirilişten daha hayret verici şeylerdir.

(28) **"O gün yalanlayanların vay haline!"**

(29) **"Haydin gidin o yalanladığınız şeye doğru."** Onlara: Yalanladığınız azaba doğru haydi gidin, denilir.

(31) **"Üç parçaya ayrılmış,"** ama **"ne gölgelendiren, ne de alevden koruyan bir gölgeye gidin."** Bu gölge cehennemden yükselen, sonra üç parçaya ayrılan dumanın gölgesidir. Dünyadaki gölgeler gibi onda bir serinlik yoktur. Sizi cehennemin sıcaklığından da korumaz. Hesap tamamlanıncaya kadar da orda kalırsınız.

(32) **"O, saray gibi kıvılcım saçar."** Yani saçtığı kıvılcımlardan her bir kıvılcım kocaman bir saray büyüklüğündedir.

(33) **"Her bir kıvılcım sanki birer sarı deve gibidir."** Yani devenin büyüklüğü gibi büyüktür. Araplar siyah develere de sarı derlerdi. Denildi ki: Kıvılcımlar, içinde ateş renginden kalıntılar olduğu halde uçuştuğu ve yere düştüğü zaman, siyah develerdeki sarı beneklere benzer.

(34) **"O gün yalanlayanların vay haline!"**

(35) **"Bugün konuşamayacakları bir gündür."** Mahşerde kulların başına gelen şeyleri görünce büyük bir dehşete ve korkuya kapılıp konuşamayacaklardır.

(36) **"Onlara izin de verilmez ki mazeretlerini beyân etsinler."**

(37) **"O gün yalanlayanların vay haline"**

(38) **"Bu, işte o hüküm günüdür. Sizi ve öncekileri bir araya topladık."** Onlara denilir ki: İşte bu, yaratıkların arasında hükmün verileceği ve hakkın batıldan ayırt edileceği gündür. Ey Kureyş kâfirleri! Sizden önceki milletlerin kâfirleriyle birlikte sizi bu günde bir araya getirdik.

(39) **"Bir tuzağınız varsa o tuzağı bana kurun."** Bir hileniz varsa kendinizi kurtarmak için bu hileyi bana yapın.

(40) **"O gün yalanlayanların vay haline!"**

(41) **"Kuşkusuz takva sahipleri, gölgeler altında ve pınar başlarındadır."** Takva sahipleri, kâfirler gibi cehennemden yükselen dumanların gölgesinde değil, ağaçların ve sarayların gölgesindedirler.

أَلَمْ نَخْلُقكُّم مِّن مَّآءٍ مَّهِينٍ ﴿٢٠﴾ فَجَعَلْنَٰهُ فِى قَرَارٍ مَّكِينٍ ﴿٢١﴾ إِلَىٰ قَدَرٍ
مَّعْلُومٍ ﴿٢٢﴾ فَقَدَرْنَا فَنِعْمَ ٱلْقَٰدِرُونَ ﴿٢٣﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٢٤﴾
أَلَمْ نَجْعَلِ ٱلْأَرْضَ كِفَاتًا ﴿٢٥﴾ أَحْيَآءً وَأَمْوَٰتًا ﴿٢٦﴾ وَجَعَلْنَا فِيهَا رَوَٰسِىَ
شَٰمِخَٰتٍ وَأَسْقَيْنَٰكُم مَّآءً فُرَاتًا ﴿٢٧﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٢٨﴾
ٱنطَلِقُوٓا۟ إِلَىٰ مَا كُنتُم بِهِۦ تُكَذِّبُونَ ﴿٢٩﴾ ٱنطَلِقُوٓا۟ إِلَىٰ ظِلٍّ ذِى ثَلَٰثِ
شُعَبٍ ﴿٣٠﴾ لَّا ظَلِيلٍ وَلَا يُغْنِى مِنَ ٱللَّهَبِ ﴿٣١﴾ إِنَّهَا تَرْمِى بِشَرَرٍ
كَٱلْقَصْرِ ﴿٣٢﴾ كَأَنَّهُۥ جِمَٰلَتٌ صُفْرٌ ﴿٣٣﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٣٤﴾
هَٰذَا يَوْمُ لَا يَنطِقُونَ ﴿٣٥﴾ وَلَا يُؤْذَنُ لَهُمْ فَيَعْتَذِرُونَ ﴿٣٦﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ
لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٣٧﴾ هَٰذَا يَوْمُ ٱلْفَصْلِ جَمَعْنَٰكُمْ وَٱلْأَوَّلِينَ ﴿٣٨﴾ فَإِن كَانَ
لَكُمْ كَيْدٌ فَكِيدُونِ ﴿٣٩﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٠﴾ إِنَّ ٱلْمُتَّقِينَ فِى
ظِلَٰلٍ وَعُيُونٍ ﴿٤١﴾ وَفَوَٰكِهَ مِمَّا يَشْتَهُونَ ﴿٤٢﴾ كُلُوا۟ وَٱشْرَبُوا۟ هَنِيٓـًٔا
بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٤٣﴾ إِنَّا كَذَٰلِكَ نَجْزِى ٱلْمُحْسِنِينَ ﴿٤٤﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ
لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٥﴾ كُلُوا۟ وَتَمَتَّعُوا۟ قَلِيلًا إِنَّكُم مُّجْرِمُونَ ﴿٤٦﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ
لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٧﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ٱرْكَعُوا۟ لَا يَرْكَعُونَ ﴿٤٨﴾ وَيْلٌ
يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٩﴾ فَبِأَىِّ حَدِيثٍۭ بَعْدَهُۥ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٠﴾

(42) **"Canlarının çektiği türlü türlü meyveler arasındadırlar."**

(43) **"İşlediklerinizin karşılığı olarak şimdi afiyetle yiyin!"** Denilir.

(44) **"İşte biz güzel işler yapanları böyle mükâfatlandırırız."**

(45) **"O gün yalanlayanların vay haline!"** Çünkü onlar büyük bir mutsuzluk içindedirler. Müminler ise devamlı nimet içindedirler.

(46) **"Yiyin, zevklenin biraz, çünkü siz suçlularsınız."** Bu, onlara dünyada söylenir. Suçlu olanlar, Allah'a ortak koşanlardır.

(47) **"O gün yalanlayanların vay haline!"** Daha fazla kınamak için bu âyet tekrarlanmaktadır.

(48) **"Onlara rükû edin, denildiği zaman etmezler."** Yani onlara: Namaz kılın denildiği zaman kılmazlar. Bu söz onlara ahirette secdeye çağrıldıkları zaman söylenir fakat artık onların secdeye güçleri yetmez.

(49) **"O gün yalanlayanların vay haline!"** Allah'ın emirlerini ve yasaklarını yalanlayanların vay haline!

(50) **"Artık bundan sonra hangi söze inanacaklar?"** Bu Kur'an'a inanmayacaklarsa ondan başka hangi söze inanacaklar?

NEBE' SÛRESİ (78. SÛRE)

1 **"Birbirlerine neyi soruyorlar?"** Rasulullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Peygamber olarak görevlendirildiği, onlara Allah'ın birliğini ve öldükten sonra dirilişi haber verdiği ve Kur'an âyetlerini okuduğu zaman birbirlerine: Bu Muhammed'e ne oldu, ne getirdi? Diye sormaya başladılar. Bunun üzerine bu sûre nâzil oldu.

2 **"O büyük haberi mi?"** Bu, büyük bir haberdir; o da Kur'an'dır. Çünkü tevhidi, Peygamberi tasdiki ve öldükten sonra yeniden dirilişi haber vermektedir.

3 **"Ki onda anlaşmazlığa düşmektedirler."** Kur'an hakkında ayrılığa düştüler. Bazıları onun bir sihir, bazıları şiir, bazıları kehanet, bazıları da öncekilerin masalları olduğunu söylediler.

4 **"Hayır, ileride anlayacaklar."** Bu, onların sözlerini red, bir tehdit ve ikazdır. Yani yalanlamalarının akıbetini ileride anlayacaklar. Sonra bu reddi vurgulamak ve tehdidi ağırlaştırmak için aynı cümleyi tekrarladı:

5 **"Hayır, hayır, ilerde anlayacaklar."**

6 **"Biz yeryüzünü bir döşek yapmadık mı?"** **"Mihad"** kelimesi, çocuk beşiği gibi yaygı ve döşek anlamına gelir. Bu çocuk için yayılır ve üzerinde uyutulur.

7 **"Dağları da birer kazık kılmadık mı?"** Yeryüzü sakin kalsın ve sarsılmasın diye dağları da birer kazık olarak yerleştirdik.

8 **"Sizleri çifter çifter yarattık."** Yani erkek ve dişi olarak yarattık.

9 **"Uykunuzu bir dinlenme kıldık."** **"Sübat"** kelimesi, can bedende olduğu halde dinlenmek için hareketten kesilmek anlamına gelir.

10 **"Geceyi bir örtü yaptık."** Gecenin karanlığını size giydiririz ve elbisenin sizi sardığı gibi onunla sizi sararız.

11 **"Gündüzü de bir geçim zamanı yaptık."** Yani geçimlerini ve Allah'ın kendi paylarına verdiği rızkı temin etmek için çalışsınlar diye gündüzü de aydınlattık.

12 **"Üstünüzde yedi kat sağlam göğü bina ettik."** Bununla yapısı çok güçlü ve binası sağlam olan yedi kat göğü kast ediyor.

13 **"İçlerine parıl parıl yanan kandil yerleştirdik."** Bununla kast edilen, güneştir. **"Vehhac"** aynı anda hem ışık, hem de sıcaklık veren anlamına gelir.

14 **"Bulutlardan şarıl şarıl su indirdik."** **"Mu'sırat"** kelimesi sıkıştırılmış ve yoğunlaştırılmış fakat henüz yağmurunu

indirmeyen bulutlar anlamına gelir. **"Seccac"** bol bol dökülen demektir.

15 **"Onunla hububat ve bitkiler çıkaralım diye."** Hububat, buğday ve arpa gibi şeylerdir, bitkiler ise hayvanların yedikleri yeşil otlar ve diğer bitkilerdir.

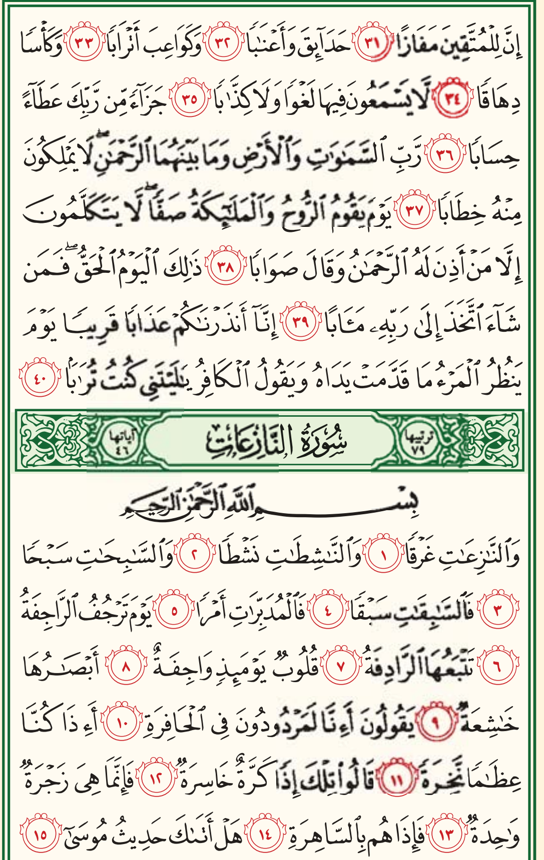
16 **"Ve sarmaş dolaş bağlar bahçeler."** Ağaçlarının dalları birbirine girmiş, sarmaş dolaş olmuş bağlar ve bahçeler yetiştirmek için bol bol su indirdik.

17 **"Şüphesiz hüküm günü vakit olarak belirlenmiştir."** Hüküm günü, öncekiler ve sonrakiler için belirlenmiş bir vakittir. Onlar bu vakit gelince kendilerine vaat edilen sevaba ve cezaya ulaşırlar. Allah teâlâ yaratıkları arasında hükmünü bu günde verdiği için bu güne hüküm günü denilmiştir.

18 **"Sûr'a üflendiği gün bölük bölük gelirsiniz."** Sûr, İsrafil'in üflediği borudur. Bu boru öttüğü zaman, insanlar kafileler halinde mahşer yerine gelirler.

19 **"Gökyüzü açılır."** Meleklerin inmesi için açılır. **"Ve orada pek çok kapılar oluşur."**

20 **"Dağlar yürütülür, serap haline getirilir."** Dağlar yerlerinden sökülür ve

havada yürütülür, saçılmış toz haline getirilir ve görenler onun bir serap olduğunu zannederler.

(21) **"Cehennem ise bir gözetleme yeri olmuştur."** Cehennemin bekçileri azap etmek için kâfirleri orada beklemektedirler.

(22) **"Orası haddi aşanlar için dönülüp varılılacak yerdir."**

(23) **"Orada asırlarca kalacaklar." "Hukb"** kelimesi uzun bir zaman parçası demektir. Bu parçalardan biri bittiğinde diğeri başlar ve böylece ilelebet devam eder.

(24) **"Orada ne bir serinlik tadacaklar, ne de içecek bir şey."** Cehennemde asırlarca onun sıcaklığına karşı kendilerine fayda verecek ne bir serinlik, ne de susuzluklarını giderecek bir içecek tadacaklar.

(25) **"Ancak kaynar su ve irin"** tadacaklar.

(26) **"Uygun bir ceza olarak."** Azap günaha uygundur. Çünkü şirkten daha büyük bir günah, cehennemden de daha büyük bir azap yoktur. Onların yaptıkları şeyler çok kötüydü, Allah da onları kötü bir şekilde cezalandırdı.

(27) **"Çünkü onlar hesaba çekileceklerini beklemiyorlardı."** Yani onlar ne bir sevap ümidi taşıyorlardı, ne de hesaba çekilmekten korkuyorlardı. Çünkü yeniden dirilişin olacağına inanmıyorlardı.

(28) **"Âyetlerimizi hep yalanlayıp dururlardı."**

(29) **"Biz de her şeyi yazıp bir kitaba geçirmişiz."** Yani biz onları Levh-i mahfuz'da yazdık. Bununla, hafaza meleklerinin kulların amellerini yazması da kastedilmiş olabilir.

(30) **"Şimdi tadın. Artık size azabınızı artırmaktan başka bir şey yapmayacağız."** Onlara denilir ki: "Bu, inkârınızın, âyetlerimizi yalanlamanızın ve yaptığınız kötülüklerin karşılığıdır." Allah'ın onlara olan azabı devamlı artırılacaktır.

(31) **"Kuşkusuz takva sahipleri için umduklarına ermek vardır." "Mefaz"** kelimesi başarmak, istediğini elde etmek ve cehennemden kurtulmak demektir.

(32) **"Bahçeler ve bağlar vardır."**

(33) **"Göğüsleri dikilip kabarmış yaşıt kızlar vardır."** Bu kızların hepsi aynı yaştadır, dik göğüslü bakirelerdir.

(34) **"Dolu dolu kadehler vardır."**

(35) **"Orada ne boş bir söz işitirler, ne de yalan."** Yani cennette batıl sözler duymazlar ve birbirlerine yalan da söylemezler.

(36) **"Bunlar Rabbinin bir mükâfatı ve hesaplanmış bağışıdır."** Yani Rab teâlâ'nın onlara vaat ettiği miktarda bir mükâfat onlara hesaplanıp verilecektir. Çünkü Allah teâlâ bir iyilik için on misli mükâfat vaad etmiştir. Bazı kimselerin yaptıkları iyiliklere –iyiliklerinin kalitesine göre yedi yüz misli, bazılarının iyiliklerine ise sınırsız ve miktarı bilinmeyecek mükâfatlar vereceğini vaadetmiştir.

(37) **"O göklerin yerin ve ikisi arasındakilerin Rabbi'dir. Rahmân'dır." "Hiç kimse O'nun önünde konuşmaya yetkili değildir."** O izin vermedikçe kimse O'nun önünde konuşmaya başlayamaz. O'nun izni olmadıkça kimse şefaatçi olamaz.

(38) **"O gün Ruh ve melekler sıra sıra dururlar."** Buradaki Ruh meleklerden bir melektir. Bir görüşe göre Cebrail'dir. Bir görüşe göre de Ruh, Allah'ın askerlerinden bir askerdir, melekler değildir. **"Rahmân'ın izin verdikleri dışında hiç kimse konuşamaz. Konuşan kimse de doğruyu konuşur."** Rahmân'ın şefaate izin verdiği kimseler konuşur veya o kimseler Rahmân'ın şefaat edilmelerine izin verdiği kimseler hakkında konuşur. Konuşan, dünyada iken de doğruyu söylemişti, yani tevhide şahitlik etmişti.

(39) **"İşte gerçek gün budur."** Yani meleklerin

sıra sıra dizilecekleri bu gün, mutlaka gerçekleşecek bir gündür. **"Artık dileyen Rabbine varan bir yol tutar."** Rabbine salih amellerle döneceği bir yol tutar.

(40) **"Biz, yakın bir azap ile sizi uyardık." "O gün kişi önceden yaptıklarına bakacak."** Önceden/dünyada iken yaptığı iyilikleri ve kötülükleri görecek. **"Ve kâfir diyecek ki: Keşke toprak olsaydım."** Kâfir o gün, Allah'ın kendisi için hazırladığı türlü türlü azabı görünce toprak olmayı temenni edecek.

NÂZİÂT SÛRESİ (79. SÛRE)

(1) **"Andolsun şiddetle çekip çıkaranlara."** Allah teâlâ, yaydaki oku sonuna kadar çeken kişi gibi, kulların ruhlarını cesetlerinden, cesetlerinin derinliklerinden şiddetle çekip çıkaran meleklere yemin etmektedir.

(2) **"Çekip de çıkaranlara."** Ruhları çekerler. Yani kuvvetle çekerek cesetlerden çıkarırlar. "Neşt" kelimesi kovayı iple çekmek anlamına gelir.

(3) **"Yüzüp yüzüp gidenlere."** Melekler Allah'ın emrini yerine getirmek için gökten süratle inerler. Dalgıçların suda yüzdüğü gibi onlar da havada yüzerler.

(4) **"Yarıştıkça yarışanlara."** Bunlar Allah'ın emrine doğru yarış edercesine koşan meleklerdir. Müminlerin ruhlarını cennete doğru koşarak götüren melekler de bu kısma girerler.

(5) **"Ve işleri idare edenlere"** andolsun **"ki,"** Meleklerin işi idare etmesi, helal ve haramı ve bunların açıklamalarını indirmesi demektir. Yeryüzünde yaşayanlarla ilgili işlere gelince, rüzgârlar ve yağmurlar gibi işlerdir. (Melekler bu işlerle de görevlidirler.)

(6) **"O gün bir sarsıntı ortalığı sarsar."** Bu, bütün yaratıkların öldüğü birinci sûrun üfürülüşüdür.

(7) **"Onu ikinci bir sarsıntı izler."** Bu da yeniden dirilişin olduğu ikinci sûrun üfürülüşüdür.

(8) **"Yürekler o gün yerinden oynar."** Kıyâmetin korkunç hallerini gördükleri için yürekler yerinden oynar, kaygılı ve tedirgindirler.

(9) **"Gözler zilletle yere bakar."** Kıyâmet gününün korkunç hallerini görünce boyunlarını bükerek zilletle gözlerini yere indirirler. Burada kast edilen, İslam dışı bir hayatı yaşarken ölenlerin gözleridir.

(10) **"Diyorlar ki, biz tekrar eski halimize mi döndürüleceğiz?"** Bu sözü, kendilerine siz öldükten sonra tekrar diriltileceksiniz denildiği zaman buna inanmayan kimseler söylüyorlar. Yani onlar diyorlar ki, biz ilk halimize mi döndürüleceğiz, öldükten ve kabre girdikten sonra diriler haline mi geleceğiz?

(11) **"Çürümüş kemikler olduğumuz zaman ha?"**

(12) **"Öyleyse bu çok zararlı bir dönüş olur, dediler."** Yani öldükten sonra tekrar diriltilirsek işte o zaman Muhammed'in söylediği şeyler başımıza geleceği için gerçekten zararlı çıkarız, dediler.

(13) **"Bu iş sadece bir tek haykırışa bağlıdır."** Bu, yeniden dirilişin olacağı ikinci sûrun üfürülmesidir. [Kudretimizin büyüklüğü sebebiyle bizim başka bir şey yapmaya ihtiyacımız yoktur.]

(14) **"Bir de bakarsın hepsi meydandadır."** "Sahira" kelimesi Allah'ın meydana getirdiği beyaz bir arazidir ki, Allah teâlâ kullarını onun üzerinde hesaba çekecektir.

(15) **"Mûsâ'nın haberi sana geldi mi?"** Yani Mûsâ ve Firavunun kıssalarından bilinen haberler sana da mutlaka ulaşmıştır.

(16) **"Hani Rabbi ona kutsal vadi Tuva'da seslenmişti."** [Bu, Rabbinin Mûsâ'ya seslendiği Sina dağındaki vadidir.]

(17) **"Firavun'a git! Çünkü o çok azdı." dedi.** Yani Firavun'un isyanda, kibirde ve Allah'ı inkârda haddi aştığını söyledi.

(18) **"De ki: Arınmak ister misin?"** Yani ona ulaştıktan sonra de ki: Şirkten arınmaya istekli misin? Mûsâ'ya, Firavun'a karşı yumuşak davranması emredildi.

(19) **"Rabbine giden yolu göstereyim de ondan korkasın." de.** Yani sana Allah'a kulluk etmeyi ve tevhidi öğreteyim ki onun azabından korkasın. Allah'ın azabından ancak hidâyeti bulan kimseler korkar.

(20) **"Mûsâ, Firavun'a o büyük Mucize'yi gösterdi."** Bu mucizenin asa veya el mucizesi olduğu söylendi.

(21) **"Fakat Firavun yalanladı ve karşı geldi."** Yani Mûsâ'yı ve söylediği şeyleri yalanladı. Allah'a isyan etti.

(22) **"Sonra arkasını döndü."** İmandan yüz çevirdi. **"Uğraştı, çabaladı."** Yeryüzünde bozgunculuk yapmaya çalıştı ve Mûsâ'nın getirdiği şeylere muhalefet etmek için uğraştı.

(23) **"Hemen"** adamlarını **"topladı ve bağırdı:"** Savaşmak için askerlerini topladı. Veya karşı koymak için sihirbazlarını topladı. Veya olacak şeylere şahit olmaları için insanları huzuruna topladı.

(24) **"Ben sizin en yüce Rabbinizim, dedi."** Mel'un, kendisinin üstünde bir rab olmadığını söylemek istedi.

(25) **"Allah da onu dünya ve âhiret azabıyla yakalayıverdi."** Yani hem dünyada hem de

âhirette cezalandırdı. Âhiretteki cezası cehennem azabıdır. Dünyadaki cezası ise, onun haberini duyanlara ibret olmak üzere suda boğulmasıdır.

(26) **“Kuşkusuz bunda Allah’tan korkanlar için bir ibret vardır.”** Yani Firavun’un anılan kıssası ve ona yapılanda Allah’tan korkacak ve sakınacak durumda olanlar için büyük bir ibret vardır.

(27) **“Sizi mi yaratmak daha zor, yoksa göğü mü? Onu Allah bina etti”** Yani sizin değerlendirmenize göre ölümünüzden sonra sizi yaratmak ve diriltmek mi daha zor, yoksa göğü yaratmak mı daha zor? Bu muazzam hacme sahip olan ve içinde sanat harikaları ve bakanların açıkça gördüğü eşsiz bir kudretin eserleri bulunan göğü yaratmaya gücü yeten Allah, ilk defa yarattığı vücutları öldürdükten sonra tekrar yaratmaktan nasıl aciz olur?

(28) **“Onun boyunu yükseltti”** Yani yerin üstünde yüksek bir bina gibi yaptı. **“düzeltti.”** Ona düzgün bir şekil verdi. Onda hiçbir düzensizlik, eğrilik, bozukluk ve çatlaklık yoktur.

(29) **“Gecesini kararttı, gündüzünü ağarttı.”** Yani gecesini karanlık yaptı, gündüzünü de güneşin ışığı ile aydınlattı.

(30) **“Bundan sonra da yeryüzünü döşeyip yaydı.”** Yani göğü yarattıktan sonra yeri döşeyip yaydı.

(31) **“Ondan suyunu ve otlağını çıkardı.”** Yerden nehirler ve pınarlar akıttı ve meralarını yerden çıkardı.

(32) **“Dağlarını sağlamca yerleştirdi,”** Üzerinde yaşayanlar sarsılmasın diye yerin kazıkları gibi yaptı.

(33) **“Sizin ve hayvanlarınızın geçimi için.”**

(34) **“Fakat o büyük felaket geldiği zaman.”** Yani her şeyi bastıran o büyük felaket. Bu, cennetliklerin cennete, cehennemliklerin cehenneme teslim edilecekleri ikinci sûrun üfürüldüğü zamandır.

(35) **“O, insanın neyin peşinde koştuğunu anlayacağı gün.”**

(36) **“Görenlere, cehennem ateşi açıkça gösterildiği zaman;”** hiç kimseye gizli kalmayacak şekilde ortaya çıkarıldığı gün.

(37) **“Artık her kim azgınlık etmiş ise,”** küfür ve isyanda sınırı geçmiş ise,

(38) **“Dünya hayatını tercih etmiş ise,”** dünya hayatını âhiret hayatına tercih edip âhiret için hazırlık yapmamışsa ve amel etmemişse,

(39) **“Kuşkusuz onun varacağı yer cehennemdir.”** Onun barınağı başka bir yer değil, cehennemdir.

(40) **“Kim Rabbinin makamından korkmuş,”** kıyâmet günü O’nun huzurunda durmaktan

إِذْ نَادَىٰهُ رَبُّهُۥ بِٱلْوَادِ ٱلْمُقَدَّسِ طُوًى (١٦) ٱذْهَبْ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُۥ طَغَىٰ (١٧)
فَقُلْ هَل لَّكَ إِلَىٰٓ أَن تَزَكَّىٰ (١٨) وَأَهْدِيَكَ إِلَىٰ رَبِّكَ فَتَخْشَىٰ (١٩) فَأَرَىٰهُ
ٱلْـَٔايَةَ ٱلْكُبْرَىٰ (٢٠) فَكَذَّبَ وَعَصَىٰ (٢١) ثُمَّ أَدْبَرَ يَسْعَىٰ (٢٢) فَحَشَرَ
فَنَادَىٰ (٢٣) فَقَالَ أَنَا۠ رَبُّكُمُ ٱلْأَعْلَىٰ (٢٤) فَأَخَذَهُ ٱللَّهُ نَكَالَ ٱلْـَٔاخِرَةِ وَٱلْأُولَىٰٓ
(٢٥) إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَعِبْرَةً لِّمَن يَخْشَىٰٓ (٢٦) ءَأَنتُمْ أَشَدُّ خَلْقًا أَمِ ٱلسَّمَآءُ ۚ بَنَىٰهَا
(٢٧) رَفَعَ سَمْكَهَا فَسَوَّىٰهَا (٢٨) وَأَغْطَشَ لَيْلَهَا وَأَخْرَجَ ضُحَىٰهَا (٢٩)
وَٱلْأَرْضَ بَعْدَ ذَٰلِكَ دَحَىٰهَآ (٣٠) أَخْرَجَ مِنْهَا مَآءَهَا وَمَرْعَىٰهَا (٣١)
وَٱلْجِبَالَ أَرْسَىٰهَا (٣٢) مَتَٰعًا لَّكُمْ وَلِأَنْعَٰمِكُمْ (٣٣) فَإِذَا جَآءَتِ ٱلطَّآمَّةُ
ٱلْكُبْرَىٰ (٣٤) يَوْمَ يَتَذَكَّرُ ٱلْإِنسَٰنُ مَا سَعَىٰ (٣٥) وَبُرِّزَتِ ٱلْجَحِيمُ
لِمَن يَرَىٰ (٣٦) فَأَمَّا مَن طَغَىٰ (٣٧) وَءَاثَرَ ٱلْحَيَوٰةَ ٱلدُّنْيَا (٣٨) فَإِنَّ ٱلْجَحِيمَ
هِىَ ٱلْمَأْوَىٰ (٣٩) وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِۦ وَنَهَى ٱلنَّفْسَ عَنِ ٱلْهَوَىٰ
(٤٠) فَإِنَّ ٱلْجَنَّةَ هِىَ ٱلْمَأْوَىٰ (٤١) يَسْـَٔلُونَكَ عَنِ ٱلسَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَىٰهَا
(٤٢) فِيمَ أَنتَ مِن ذِكْرَىٰهَآ (٤٣) إِلَىٰ رَبِّكَ مُنتَهَىٰهَآ (٤٤) إِنَّمَآ أَنتَ مُنذِرُ
مَن يَخْشَىٰهَا (٤٥) كَأَنَّهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَهَا لَمْ يَلْبَثُوٓا۟ إِلَّا عَشِيَّةً أَوْ ضُحَىٰهَا (٤٦)

ترتيبها ٨٠ — سُورَةُ عَبَسَ — آياتها ٤٢

çekinmiş **“ve nefsinin kötü arzularına mani olmuş ise,”** iştahını kabartan haramlara ve günahlara meyletmekten kendisini engellemişse,

(41) **“Onun varacağı yer ise cennettir.”** Onun konaklayacağı ve barınacağı yer, başka bir yer değil, cennettir.

(42) **“Sana kıyâmeti soruyorlar, ne zaman gelip çatacak diye.”** Geminin limana ulaşıp demir atması gibi, kıyâmet saati ne zaman gelecek, diye soruyorlar.

(43) **“Sen nerden bilip,onu bildireceksin?!”** Sende ona ait bir bilgi yok ki başkalarına anlatasın. Onun ne zaman olacağını ancak Allah bilir.

(44) **“Onun nihai bilgisi Rabbine aittir.”** Başkası onu bilemez.

(45) **“Sen ancak ondan korkacak olanları uyarırsın.”** Yani kıyâmetten korkacak olanları korkutursun.

(46) **“Kıyâmet gününü gördüklerinde, dünyada sanki sadece bir akşam vakti veya kuşluk zamanı kadar kaldıklarını sanırlar.”** Yani günün sonu veya başlangıcı kadar veya bu akşamı izleyen yatsı vakti kadar kaldıklarını zannederler.

ABESE SÛRESİ (80. SÛRE)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

عَبَسَ وَتَوَلّٰٓىۙ ﴿١﴾ اَنْ جَٓاءَهُ الْاَعْمٰىۜ ﴿٢﴾ وَمَا يُدْر۪يكَ لَعَلَّهُ يَزَّكّٰىۙ ﴿٣﴾ اَوْ
يَذَّكَّرُ فَتَنْفَعَهُ الذِّكْرٰىۜ ﴿٤﴾ اَمَّا مَنِ اسْتَغْنٰىۙ ﴿٥﴾ فَاَنْتَ لَهُ تَصَدّٰىۜ ﴿٦﴾
وَمَا عَلَيْكَ اَلَّا يَزَّكّٰىۜ ﴿٧﴾ وَاَمَّا مَنْ جَٓاءَكَ يَسْعٰىۙ ﴿٨﴾ وَهُوَ يَخْشٰىۙ ﴿٩﴾ فَاَنْتَ
عَنْهُ تَلَهّٰىۚ ﴿١٠﴾ كَلَّٓا اِنَّهَا تَذْكِرَةٌۚ ﴿١١﴾ فَمَنْ شَٓاءَ ذَكَرَهُۢ ﴿١٢﴾ ف۪ي صُحُفٍ مُكَرَّمَةٍۙ
﴿١٣﴾ مَرْفُوعَةٍ مُطَهَّرَةٍۙ ﴿١٤﴾ بِاَيْد۪ي سَفَرَةٍۙ ﴿١٥﴾ كِرَامٍ بَرَرَةٍۜ ﴿١٦﴾ قُتِلَ الْاِنْسَانُ
مَٓا اَكْفَرَهُۜ ﴿١٧﴾ مِنْ اَيِّ شَيْءٍ خَلَقَهُۜ ﴿١٨﴾ مِنْ نُطْفَةٍۜ خَلَقَهُ فَقَدَّرَهُۙ ﴿١٩﴾ ثُمَّ
السَّب۪يلَ يَسَّرَهُۙ ﴿٢٠﴾ ثُمَّ اَمَاتَهُ فَاَقْبَرَهُۙ ﴿٢١﴾ ثُمَّ اِذَا شَٓاءَ اَنْشَرَهُۜ ﴿٢٢﴾ كَلَّا لَمَّا
يَقْضِ مَٓا اَمَرَهُۜ ﴿٢٣﴾ فَلْيَنْظُرِ الْاِنْسَانُ اِلٰى طَعَامِه۪ٓۙ ﴿٢٤﴾ اَنَّا صَبَبْنَا الْمَٓاءَ صَبًّاۙ
﴿٢٥﴾ ثُمَّ شَقَقْنَا الْاَرْضَ شَقًّاۙ ﴿٢٦﴾ فَاَنْبَتْنَا ف۪يهَا حَبًّاۙ ﴿٢٧﴾ وَعِنَبًا وَقَضْبًاۙ ﴿٢٨﴾
وَزَيْتُونًا وَنَخْلًاۙ ﴿٢٩﴾ وَحَدَٓائِقَ غُلْبًاۙ ﴿٣٠﴾ وَفَاكِهَةً وَاَبًّاۙ ﴿٣١﴾ مَتَاعًا لَكُمْ
وَلِاَنْعَامِكُمْۜ ﴿٣٢﴾ فَاِذَا جَٓاءَتِ الصَّٓاخَّةُۘ ﴿٣٣﴾ يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ اَخ۪يهِۙ ﴿٣٤﴾
وَاُمِّه۪ وَاَب۪يهِۙ ﴿٣٥﴾ وَصَاحِبَتِه۪ وَبَن۪يهِۜ ﴿٣٦﴾ لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ
يُغْن۪يهِۜ ﴿٣٧﴾ وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ مُسْفِرَةٌۙ ﴿٣٨﴾ ضَاحِكَةٌ مُسْتَبْشِرَةٌۚ ﴿٣٩﴾ وَوُجُوهٌ
يَوْمَئِذٍ عَلَيْهَا غَبَرَةٌۙ ﴿٤٠﴾ تَرْهَقُهَا قَتَرَةٌۜ ﴿٤١﴾ اُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الْكَفَرَةُ الْفَجَرَةُ ﴿٤٢﴾

(1) **“Yüzünü ekşitti ve arkasını döndü.”** Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) kaşlarını çattı ve yüzünü çevirdi.

(2) **“Kendisine âmâ geldi diye.”** Yani kendisine âmânın gelmesiyle yüzünü ekşitti. Bu sûrenin nuzûl sebebi şudur: Kureyş'in eşrafından bir grup insan Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in yanında bulunuyordu. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) onların Müslüman olmalarını arzu ediyordu. Bu esnada kendisine âmâ bir adam olan Abdullah b. Ümmi Mektum çıkageldi. Sahabenin en iyilerindendi. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem), İbn Ümmi Mektum'un gelip sözünü kesmesinden hoşlanmadı. Bu sebeple ondan yüzünü çevirdi. Bunun üzerine bu sûre nâzil oldu.

(3) **“Ne biliyorsun, belki o temizlenecekti?”** Ey Muhammed! Belki bu âmâ senden öğreneceği şeyler sebebiyle salih ameller işleyecek ve günahlarından temizlenecekti.

(4) **“Yahut öğüt alacaktı da bu öğüt kendisine fayda verecekti.”** Senin öğreteceğin öğütlerden belki de yararlanacaktı.

(5) **“Amma o kendisini müstağni görene gelince,”** yani o servet sahibi zengin adama veya imandan ve sendeki ilimden kendisini müstağni görene gelince,

(6) **“Sen ona yöneliyorsun.”** O senden ve senin getirdiğin dinden kendini müstağni gördüğü halde sen yüzünle ve sözünle ona yöneliyorsun.

(7) **“Onun temizlenmemesinden sana ne?”** Onun Müslüman olmamasından ve hidâyete gelmemesinden dolayı sana hiçbir şey gerekmez. Senin görevin sadece tebliğ etmektir. Kâfirlerden böyle olanların durumu seni ilgilendirmesin.

(8) **“Ama sana koşarak gelen,”** senden kendisini hayra yönlendirmeni ve Allah'ın öğütleriyle öğüt vermeni istemek için koşarak gelen kimse,

(9) **“Allah'tan korkarak gelmişken,”**

(10) **“Sen onunla ilgilenmiyorsun.”** Başka şeyle meşgul oluyorsun, ondan yüz çeviriyorsun ve onu görmezlikten geliyorsun.

(11) **“Hayır, hayır, sakın! Şüphesiz bunlar bir öğüttür.”** Yani bu âyetler veya bu sûre bir öğüttür. Sana ve ümmetine yaraşan ondan öğüt almak, onu kabul etmek ve gereğince amel etmektir.

(12) **“Dileyen ondan öğüt alır.”** İsteyen bu öğüdü alır onu muhafaza eder ve gereğince amel eder.

(13) **“O, değerli sahifelerdedir.”** İçindeki bilgi ve hikmet sebebiyle veya Levh-i Mahfuz'dan indiği için değerli olan sahifelerdedir.

(14) **“Mertebesi yüksek tertemiz sahifelerde.”** Bunların Allah katıdaki kadri kıymeti yüksektir. Tertemizdir. Onlara temiz olanlardan başkası dokunmaz. Şeytanlardan ve kâfirlerden korunmuştur.

(15) **“Elçilerin elleriyle”** taşınmıştır. Buradaki elçiler, Allah ile Peygamberi arasında vahyi taşıyan meleklerdir. Elçilik insanlar arasında gidip gelmek anlamına gelir.

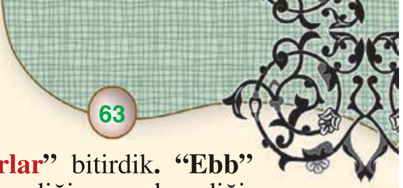
(16) **“Değerli iyi elçiler.”** Rableri katında değerli, Rablerine itaat eden ve imanlarında samimi elçiler tarafından getirilmiştir.

(17) **“Kahrolası insan! O ne nankördür.”** O lanet olasıca kâfir! Nankörlüğü ne kadar da şiddetlidir.

(18) **“Allah onu hangi şeyden yarattı?”**

(19) **“Onu bir nutfeden yarattı.”** Yani basit/değersiz bir sudan yarattı. İdrarın çıktığı yerden iki defa çıkan bir kimse nasıl büyüklenir? **“Sonra ona bir biçim verdi.”** Onu düzene koydu. Kendisinin yararına olan şeyleri ona hazırladı. Onun için iki el, iki ayak, diğer aletleri ve duyu organlarını yarattı.

(20) **“Sonra ona yolu kolaylaştırdı.”** İyiliği ve kötülüğü elde etmenin yolunu ona kolaylaştırdı.

سُورَةُ التَّكْوِيرِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ ﴿١﴾ وَإِذَا النُّجُومُ انكَدَرَتْ ﴿٢﴾ وَإِذَا الْجِبَالُ سُيِّرَتْ ﴿٣﴾ وَإِذَا الْعِشَارُ عُطِّلَتْ ﴿٤﴾ وَإِذَا الْوُحُوشُ حُشِرَتْ ﴿٥﴾ وَإِذَا الْبِحَارُ سُجِّرَتْ ﴿٦﴾ وَإِذَا النُّفُوسُ زُوِّجَتْ ﴿٧﴾ وَإِذَا الْمَوْءُودَةُ سُئِلَتْ ﴿٨﴾ بِأَيِّ ذَنبٍ قُتِلَتْ ﴿٩﴾ وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ ﴿١٠﴾ وَإِذَا السَّمَاءُ كُشِطَتْ ﴿١١﴾ وَإِذَا الْجَحِيمُ سُعِّرَتْ ﴿١٢﴾ وَإِذَا الْجَنَّةُ أُزْلِفَتْ ﴿١٣﴾ عَلِمَتْ نَفْسٌ مَّا أَحْضَرَتْ ﴿١٤﴾ فَلَا أُقْسِمُ بِالْخُنَّسِ ﴿١٥﴾ الْجَوَارِ الْكُنَّسِ ﴿١٦﴾ وَاللَّيْلِ إِذَا عَسْعَسَ ﴿١٧﴾ وَالصُّبْحِ إِذَا تَنَفَّسَ ﴿١٨﴾ إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ﴿١٩﴾ ذِي قُوَّةٍ عِندَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ ﴿٢٠﴾ مُّطَاعٍ ثَمَّ أَمِينٍ ﴿٢١﴾ وَمَا صَاحِبُكُم بِمَجْنُونٍ ﴿٢٢﴾ وَلَقَدْ رَآهُ بِالْأُفُقِ الْمُبِينِ ﴿٢٣﴾ وَمَا هُوَ عَلَى الْغَيْبِ بِضَنِينٍ ﴿٢٤﴾ وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَيْطَانٍ رَّجِيمٍ ﴿٢٥﴾ فَأَيْنَ تَذْهَبُونَ ﴿٢٦﴾ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِّلْعَالَمِينَ ﴿٢٧﴾ لِمَن شَاءَ مِنكُمْ أَن يَسْتَقِيمَ ﴿٢٨﴾ وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَن يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٢٩﴾

سُورَةُ الْإِنفِطَارِ

(21) **"Sonra onu öldürdü ve kabre soktu."** Ona saygının bir gereği olarak cesedinin gizleneceği bir kabrin sahibi yaptı.

(22) **"Sonra dilediği vakit onu diriltir."** Öldükten sonra Allah'ın istediği bir vakitte onu diriltir.

(23) **"Hayır, hayır! O, Allah'ın emrini hiç yerine getirmedi."** Üstelik bu emri bazıları küfürle, bazıları isyanla ihlal etti. Allah'ın emrettiği şeyleri ancak az bir kısmı yerine getirdi.

(24) **"İnsan, yiyeceğine bir baksın!"** Yaşaması için sebep kıldığı yiyeceğini Allah'ın nasıl yarattığına bir baksın.

(25) **"Gerçek şu ki biz suyu bol bol döktük."** Yağmurlar yağdırdık.

(26) **"Sonra toprağı öyle bir yardık ki,"** [Tane yarıldı, küçüklüğüne ve zayıflığına rağmen ondan ilk bitki çıktı.]

(27) **"Onda ekinleri bitirdik."** Yani besin olarak alınan hububatı bitirdik. Mana şudur: Bir bitki tane oluncaya kadar devamlı büyüyerek artar.

(28) **"Üzümler, yoncalar."** **"Kadb"** kelimesi hayvanlara yedirilen kuru yonca anlamına gelir.

(29) **"Zeytinlikler, hurmalıklar."**

(30) **"İri ve sık ağaçlı bahçeler."**

(31) **"Meyveler ve çayırlar"** bitirdik. **"Ebb"** kelimesi insanların yemediği ve ekmediği, arzın bitirdiği çayır ve ot gibi şeylerdir.

(32) **"Siz ve hayvanlarınız faydalansın diye."**

(33) **"Kulakları sağır eden o gürültü geldiği zaman."** Bu, kıyâmet gününün kulakları sağır eden gürültüsüdür.

(34)-(36) **"O gün kişi kaçar, kardeşinden, anasından, babasından, eşinden ve oğullarından."** Bunlar en yakın akrabalarıdır, sevgi ve şefkate en yakın olanlarıdır. Onlardan kaçmasının sebebi sadece çok büyük bir korku ve çetin şartlardır.

(37) **"Onlardan her birinin o gün kendine yeten işi vardır."** Yani yakınlarıyla ilgilenmesine mani olacak, onlardan uzaklaştıracak bir meşguliyeti vardır. Aralarında bulunduğu takdirde kendisinden bir şey isteyeceklerinden çekindiği ve o sıkıntılı hali görmemeleri için onlardan kaçacaktır.

(38) **"Yüzler var ki o gün parıl parıldır."** Parlak ve aydınlıktır.

(39) **"Güleç ve mutludur."**

(40) **"Yüzler de var ki o gün tozlanmıştır."** Hüzünlüdür, kederlidir.

(41) **"Onları karanlık bürümüştür."** Simsiyah olmuştur.

(42) **"Bunlar"** yani yüzleri simsiyah olanlar, **"Kâfirler ve fasıklardır."** **"Fecera"** kelimesi yalancı ve haktan sapanlar/fasıklar demektir.

TEKVİR SÛRESİ (81. SÛRE)

(1) **"Güneş katlanıp dürüldüğünde,"** **"Küvvirat"** kelimesi, top şekline getirildi, dürülüp toplandı ve atıldı demektir.

(2) **"Yıldızlar dökülüp saçıldığı zaman,"** Yani atılıp saçıldığı zaman. Işığı söndürüldüğü zaman anlamına geldiği de söylenmiştir.

(3) **"Dağlar yürütüldüğü zaman,"** Havada toz haline getirildikten sonra yürütüldüğü zaman.

(4) **"Gebe develer salıverildiği zaman,"** **"Işar"** kelimesi, karnında yavrusu bulunan hamile develer demektir. Bu tür develer Arapların gözünde çok kıymetli olduğu için özellikle zikredilmişlerdir. **"Uttılet"** fiili ise çobansız salıverildi anlamına gelir. İçine düştükleri korkunç durum sebebiyle en kıymetli mallarını bile ihmal edip terk edeceklerini ifade etmek için bu örnek verilmiştir.

(5) **"Vahşi hayvanlar toplanıp bir araya getirildiğinde,"** Bir birlerine verdikleri zararlardan dolayı kısas edilmeleri için yeniden diriltilmeleri kastedilmektedir. Onların haşri/toplanması, ölüp helak olmalarıdır da denmiştir.

(6) **“Denizler tutuşturulduğu zaman,”**
(7) **“Nefisler eşleştirildiği zaman,”** Yani müminlerin nefisleri hurilerle, kâfirlerin nefisleri de şeytanlarla birleştirildiğinde demektir. el-Hasen dedi ki: Herkes kendi cemaatine ve yandaşlarına dâhil edilir, katılır; Yahudiler Yahudilere, Hıristiyanlar Hıristiyanlara, Mecusiler Mecusilere, münafıklar münafıklara ve müminler de müminlere katılır.
(8) (9) **“Diri diri toprağa gömülen çocuğa hangi günah sebebiyle öldürüldüğü sorulduğu zaman,”** Araplarda birinin bir kız çocuğu dünyaya geldiği zaman utancından veya fakirlik korkusundan onu diri diri toprağa gömerdi. Çocuğa bu soru sorulmak sûretiyle kendisini öldüren kişi şiddetle azarlanmış oluyor. Çünkü o çocuk, işlediği hiçbir günahı olmadığı halde öldürülmüştür.
(10) **“Defterler açıldığı zaman,”** Amel defterleri hesap için açıldığı zaman.
(11) **“Gök sıyrılıp alındığı zaman,”** Yani gök yarılıp yok edildiği zaman,
(12) **“Cehennem tutuşturulduğu zaman,”** Allah’ın öfkesi ve Âdemoğlunun günahları cehennemi tutuşturacaktır.
(13) **“Cennet yaklaştırıldığı zaman,”** Cennet takva sahiplerine iyice yaklaştırılır. Denildi ki, bu on iki şeyden altı tanesi dünyada olacak ki bunlar sûrenin başından itibaren “denizler tutuşturulduğu zaman” âyetine kadar anlatılanlardır; altı tanesi de âhirette olacaktır ki, bunlar da “nefisler eşleştirildiği zaman” âyetinden itibaren buraya kadar anlatılanlardır.
(14) **“Herkes ne getirmiş olduğunu anlar.”** Yani defterler açıldığı zaman herkes iyi veya kötü ne yapmışsa öğrenmiş olur.
(15) **“Andolsun sinip kaybolanlara,”** Allah teâlâ burada yıldızlara yemin ediyor. Bunlar gündüzleri kaybolurlar, güneşin ışığı altında gizlenirler ve görünmezler.
(16) **“Akıp akıp yuvasında gizlenenlere,”** Yıldızlar, yörüngelerinde akarlar ve battıkları zaman da gizlenirler. **“Kunnes”** kelimesi **“kinas”** kelimesinden türemiştir ve ceylan gibi vahşi hayvanların gizlendikleri yer anlamına gelir.
(17) **“Geçip gitmiş olan geceye,”** yani dönüp karanlığı sona eren geceye.
(18) **“Nefeslendiğinde sabaha,”** Yani rüzgâr ve esintisiyle gelen sabaha.
(19) **“Şüphesiz ki bu”** Yani Kur’an, **“değerli bir elçinin sözüdür.”** Burada elçi ile kast edilen Cebrail’dir. Çünkü o, Kur’an’ı Allah katından Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)’e indirmiştir.
(20) **“O elçi çok güçlüdür ve Arş’ın sahibi yanında itibarlıdır.”** Allah katında itibarı çok yüksektir.
(21) **“Orada ona itaat edilir, güvenilir.”** Orada melekler arasında kendisine itaat edilen biridir. Melekler ona danışırlar ve ona itaat ederler. Vahiy ve diğer konularda kendisine güvenilir.
(22) **“Arkadaşınız bir mecnun değildir.”** Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)’i kendilerinin bir arkadaşı olarak nitelendirmiştir ki bununla onlara anlatılmak istenen şey şudur: Siz Muhammed’in durumunu ve onun, insanların en akıllısı ve en mükemmeli olduğunu bilen kimselersiniz. Çünkü siz onunla beraber yaşıyorsunuz.
(23) **“Andolsun o, Cebrail’i apaçık ufukta gördü.”** Yani Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), Cebrâil’i kendi sûretinde görmüştür. Altı yüz tane kanadı vardır. Mücâhid dedi ki, onu Ecyad taraflarında gördü. Ecyad, Mekke’nin doğusudur.
(24) **“O, gayb hakkında cimri de değildir.”** Yani Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) gökten gelen haberleri gizlemez, onları eksik tebliğ etmez. Bilakis Allah’ın kelamını ve hükümlerini bütün insanlara öğretir.
(25) **“O, taşlanmış şeytanın sözü de değildir.”** Yani Kur’an kulak hırsızlığı yapan ve ateş topu yıldızlarla taşlanıp kovulan bir şeytanın sözü de değildir.
(26) **“Hal böyle iken nereye gidiyorsunuz?”** Gideceğiniz hangi yol, benim size açıkladığım bu yoldan daha açıktır.
(27) **“O, âlemler için bir öğütten başka bir şey değildir.”** Yani bu Kur’an bütün insanlık için bir öğüt ve hatırlatmadan başka bir şey değildir.
(28) **“İçinizden doğru yolda gitmek isteyenler için.”** Bir öğüt ve hatırlatmadır.
(29) **“Âlemlerin Rabbi olan Allah dilemedikçe siz dileyemezsiniz.”** Yani Allah’ın dilemesi ve size vereceği başarı olmadıkça siz doğru yolu dileyemezsiniz ve buna da gücünüz yetmez.

İNFİTAR SÛRESİ (82. SÛRE)

(1) **“Gök yarıldığı zaman,”** Meleklerin inmesi sebebiyle gök yarılır ve parçalanır.
(2) **“Yıldızlar dökülüp saçıldığı zaman,”** Kıyâmet koptuğu zaman yıldızlar da parça parça düşerler.
(3) **“Denizler yarılıp birbirine karıştığı zaman,”** Denildi ki, burada kast edilen şey, denizlerin birbirine karışması ve tek deniz haline gelmesidir. [Veya denizlerin volkanlar gibi patlamasıdır.] Bundan önceki sûrede de geçtiği gibi bu durum, kıyâmetten önce meydana gelecektir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ ﴿١﴾ وَإِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَثَرَتْ ﴿٢﴾ وَإِذَا الْبِحَارُ فُجِّرَتْ ﴿٣﴾ وَإِذَا الْقُبُورُ بُعْثِرَتْ ﴿٤﴾ عَلِمَتْ نَفْسٌ مَا قَدَّمَتْ وَأَخَّرَتْ ﴿٥﴾ يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ ﴿٦﴾ الَّذِي خَلَقَكَ فَسَوَّاكَ فَعَدَلَكَ ﴿٧﴾ فِي أَيِّ صُورَةٍ مَا شَاءَ رَكَّبَكَ ﴿٨﴾ كَلَّا بَلْ تُكَذِّبُونَ بِالدِّينِ ﴿٩﴾ وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَ ﴿١٠﴾ كِرَامًا كَاتِبِينَ ﴿١١﴾ يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ ﴿١٢﴾ إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ﴿١٣﴾ وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ ﴿١٤﴾ يَصْلَوْنَهَا يَوْمَ الدِّينِ ﴿١٥﴾ وَمَا هُمْ عَنْهَا بِغَائِبِينَ ﴿١٦﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمُ الدِّينِ ﴿١٧﴾ ثُمَّ مَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمُ الدِّينِ ﴿١٨﴾ يَوْمَ لَا تَمْلِكُ نَفْسٌ لِنَفْسٍ شَيْئًا وَالْأَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِلّٰهِ ﴿١٩﴾

سُورَةُ الْمُطَفِّفِينَ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَيْلٌ لِلْمُطَفِّفِينَ ﴿١﴾ الَّذِينَ إِذَا اكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ ﴿٢﴾ وَإِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وَزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ ﴿٣﴾ أَلَا يَظُنُّ أُولٰئِكَ أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ ﴿٤﴾ لِيَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿٥﴾ يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦﴾

(4) **"Kabirler altüst edildiği zaman,"** kabirlerin toprağı altüst edilir ve içinden ölüler çıkartılır.

(5) **"Herkes neyi yaptığını, neyi ertelediğini bilecektir."** Amel defterleri açıldığında hayır veya şer yaptıklarını, iyilik veya kötülük olarak da yapmayıp ertelediklerini bilmiş olacaktır.

(6) **"Ey insan! İhsanı bol Rabbine karşı seni aldatan nedir?"** Seni aldatan nedir ki, kerem sahibi Rabbine karşı nankörlük ediyorsun? Denildi ki, Allah onu hemen cezalandırmadığı için o, Allah'ın affına aldanmıştır.

(7) **"Ki seni yaratan, seni düzgün bir yapıya sahip ve dengeli kılan O'dur."** Sen hiçbir şey değilken ,O seni bir damla sudan yarattı. İşiten, gören ve düşünen bir insan yaptı. En güzel bir şekilde, uzuvları dengeli ve birbiriyle uyumlu bir yapıda yarattı.

(8) **"Seni dilediği şekilde terkip etti."** O sana kendi dilediği şekli verdi. Sen kendin için herhangi bir şekli tercih edip seçemezsin.

(9) **"Hayır, bütün bunlara rağmen siz yine de dini yalanlıyorsunuz."** **"Kella"** kelimesi burada Allah'ın keremine aldanmaktan ve O'na nankörlük etmekten alıkoymak ve vazgeçirmek için getirilmiştir. Din kelimesi de ceza anlamında kullanılmıştır.

(10) (11) **"Şunu iyi bilin ki, üzerinizde bekçiler değerli yazıcılar var."** Bunlar meleklerdir.

(12) **"Onlar, siz her ne yaparsanız bilirler."** Âyet diyor ki: Siz ceza gününü ve Allah'ın sizin için görevlendirdiği melekleri yalanlıyorsunuz ama onlar sizin yaptıklarınızı ve söylediklerinizi yazıyorlar ve kıyâmet günü bunlarla hesaba çekileceksiniz.

(13) **"İyiler muhakkak cennettedirler."**

(14) **"Kötüler de muhakkak cehennemdedirler."**

(15) **"Ceza günü oraya girecekler."** O yalanlaya geldikleri ceza gününde oraya girecekler, alevini ve sıcaklığını çekmeye mahkûm olacaklar.

(16) **"Onlar oradan bir daha ayrılamazlar."** Ebediyyen orada kalırlar.

(17) **"Ceza günü nedir, bilir misin?"**

(18) **"Evet, bilir misin acaba nedir ceza günü?"** Kıymetini büyütmek, önemini ortaya koymak ve ondan korkutmak için ceza ve hesap gününe tekrar vurgu yaptı.

(19) **"O gün hiç kimse başkası için hiçbir şey yapamaz. O gün iş Allah'a kalmıştır."** Yani orada âlemlerin Rabbinden başka hiç kimsenin yapabileceği bir şey yoktur. Allah teâlâ dünyada onlara yetki verdiği gibi o gün hiç kimseye bir yetki vermeyecektir.

MUTAFFİFÎN SÛRESİ (83. SÛRE)

İbn Abbas'tan rivâyet edildiğine göre o şöyle dedi: Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) Medine'ye geldiği zaman onlar ölçü ve tartıda insanların en hilekârları idiler. Allah teâlâ bu sûreyi indirdikten sonra ölçü ve tartılarını düzelttiler.

(1) **"Ölçü ve tartıda hile yapanların vay hâline!"** Buradaki hile ölçü ve tartıda az ve hafif bir noksanlıktır. Bazen onlar iki ölçek taşırlardı. İnsanlar için tarttıklarında birisini, kendileri için tarttıklarında diğerini kullanırlardı.

(2) **"Onlar insanlardan kendilerine bir şey aldıklarında tam ölçerler,"** yani kendileri için bir şey satın aldıkları zaman ölçü ve tartıyı tam tutururlardı.

(3) **"Onlara bir şey vermek için ölçüp tarttıklarında ise eksik ölçerler ve tartarlar."**

(4) (5) **"Onlar düşünmezler mi ki, büyük bir günde diriltilecekler."** Yani onlar tekrar diriltileceklerini ve yaptıklarından sorumlu tutulacaklarını hiç akıllarına getirmiyorlar. İnanıp da düşünüp araştırmaları ve akıbetinden korktukları şeyleri terk etmeleri gerekmez miydi?

(6) **"Öyle bir gün ki insanlar Rablerinin**

كَلَّآ إِنَّ كِتَٰبَ ٱلْفُجَّارِ لَفِى سِجِّينٍ ٧ وَمَآ أَدْرَىٰكَ مَا سِجِّينٌ ٨ كِتَٰبٌ
مَّرْقُومٌ ٩ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ١٠ ٱلَّذِينَ يُكَذِّبُونَ بِيَوْمِ ٱلدِّينِ ١١
وَمَا يُكَذِّبُ بِهِۦٓ إِلَّا كُلُّ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ ١٢ إِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِ ءَايَٰتُنَا قَالَ أَسَٰطِيرُ
ٱلْأَوَّلِينَ ١٣ كَلَّا ۖ بَلْ ۜ رَانَ عَلَىٰ قُلُوبِهِم مَّا كَانُوا۟ يَكْسِبُونَ ١٤ كَلَّآ إِنَّهُمْ
عَن رَّبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّمَحْجُوبُونَ ١٥ ثُمَّ إِنَّهُمْ لَصَالُوا۟ ٱلْجَحِيمِ ١٦ ثُمَّ يُقَالُ
هَٰذَا ٱلَّذِى كُنتُم بِهِۦ تُكَذِّبُونَ ١٧ كَلَّآ إِنَّ كِتَٰبَ ٱلْأَبْرَارِ لَفِى عِلِّيِّينَ
١٨ وَمَآ أَدْرَىٰكَ مَا عِلِّيُّونَ ١٩ كِتَٰبٌ مَّرْقُومٌ ٢٠ يَشْهَدُهُ ٱلْمُقَرَّبُونَ
٢١ إِنَّ ٱلْأَبْرَارَ لَفِى نَعِيمٍ ٢٢ عَلَى ٱلْأَرَآئِكِ يَنظُرُونَ ٢٣ تَعْرِفُ فِى
وُجُوهِهِمْ نَضْرَةَ ٱلنَّعِيمِ ٢٤ يُسْقَوْنَ مِن رَّحِيقٍ مَّخْتُومٍ ٢٥
خِتَٰمُهُۥ مِسْكٌ ۚ وَفِى ذَٰلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ ٱلْمُتَنَٰفِسُونَ ٢٦ وَمِزَاجُهُۥ
مِن تَسْنِيمٍ ٢٧ عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا ٱلْمُقَرَّبُونَ ٢٨ إِنَّ ٱلَّذِينَ
أَجْرَمُوا۟ كَانُوا۟ مِنَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ يَضْحَكُونَ ٢٩ وَإِذَا مَرُّوا۟ بِهِمْ
يَتَغَامَزُونَ ٣٠ وَإِذَا ٱنقَلَبُوٓا۟ إِلَىٰٓ أَهْلِهِمُ ٱنقَلَبُوا۟ فَكِهِينَ ٣١
وَإِذَا رَأَوْهُمْ قَالُوٓا۟ إِنَّ هَٰٓؤُلَآءِ لَضَآلُّونَ ٣٢ وَمَآ أُرْسِلُوا۟ عَلَيْهِمْ
حَٰفِظِينَ ٣٣ فَٱلْيَوْمَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ مِنَ ٱلْكُفَّارِ يَضْحَكُونَ ٣٤

huzurunda divan duracaklar.” O gün insanlar âlemlerin Rabbinin emrini, hesap ve cezasını beklemek üzere ayakta duracaklar. Bu ayet, ölçü ve tartıda az da olsa bir hile yapmanın ne kadar büyük bir günah ve cezasının ne kadar feci olduğuna delalet etmektedir. [Çünkü bu, emanete hıyanettir ve başkasının malını haksız yere yemektir.]

(7) **“Sakın ha! Günahkârların yazısı Siccin’dedir.”** Yani günahkârlar cehennemliklerin defterinde yazılıdırlar ki, hile yapanlar da onlardandır. Veya onlar hapiste ve darlık içindedirler.

(8) **“Siccin nedir, bilir misin?”**

(9) **“Yazılmış bir kitaptır.”** Yani onların isimlerinin yazılı olduğu, satırlara dökülmüş bir kitaptır. Siccin kelimesinin aslı siccildir. O da kitap manasına gelen sicil kökünden gelir.

(10) **“Yalanlayanların o gün vay haline!”** Kıyâmetin acısı ve kederi, yeniden dirilişi ve Peygamberlerin getirdiklerini yalanlayanlar için olacaktır.

(11) **“Ki onlar ceza gününü yalanlarlar.”**

(12) **“Onu ancak sınırı aşan ve günaha düşkün kimseler yalanlar.”** Yani utanmadan günah işleyen, günahta sınırı aşan ve günahın sebeplerine kendini kaptıran kimseler onu yalan sayarlar.

(13) **“Ona âyetlerimiz okunduğu zaman,”** Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem*’e indirilen âyetlerimiz okunduğu zaman, **“Eskilerin masalları der.”** Eskilerin kitaplarında yazılı boş sözler, der.

(14) **“Hayır, sakın!”** Bu ifade, haddi aşan, günaha düşkün kimseyi bu batıl sözünden vazgeçirmek ve onu yalanlamak içindir. **“Bilakis onların kazandıkları günahlar onların kalplerini kirletmiştir.”** Onlar o kadar günah işlemişler ve Allah’a karşı gelmişlerdir ki, bunlar kalplerini kaplamıştır. İşte bu günahlar, onların kalplerinin üzerindeki kirdir. Tirmizî’nin Ebu Hureyre’den sahih olarak rivâyet ettiği bir hadiste Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuş bulunmaktadır: *“Kul bir günah işlediği zaman kalbine siyah bir nokta konur. Tevbe eder, pişman olup istiğfar ederse kalbi cilalanır. Günaha tekrar dönerse noktalar artar. Sonunda bütün kalbini bu noktalar kaplar. İşte Allah teâlâ’nın Kur’an’da zikrettiği “kazandıkları günahlar onların kalplerini kirletmiştir” âyetinin anlamı budur.”*

(15) **“Hayır! Şüphesiz onlar o gün Rablerini görmekten mahrumdurlar.”** Onlar kıyâmet gününde Rablerini müminlerin gördükleri gibi görmekten mahrum bırakılacaklardır. Dünyada tevhide inanmaktan mahrum kaldıkları gibi, âhirette de Rablerini görmekten mahrum kalacaklardır.

(16) **“Sonra onlar mutlaka cehenneme gireceklerdir.”** Oradan bir daha çıkmamak üzere gireceklerdir. Onların cehenneme girmeleri küçük düşürülmekten ve onursuz kalmaktan daha ağırdır.

(17) **“Sonra onlara: İşte bu, yalanlayıp durduğunuz şeydir, denilecek.”** Cehennemin bekçileri onları azarlamak ve kınamak için diyecekler ki: İşte dünyada iken yalanlamakta olduğunuz şey budur. Bakın ona ve tadın azabını.

(18) **“Hayır! İyiler İlliyyin’de yazılıdırlar.”** Yani onlar cennetlikler içinde yazılıdırlar. Veya cennetin en yükseklerindedirler. İyiler diye ifade edilenler, Allah’a itaat eden kimselerdir.

(19) **“İlliyyin nedir, bilir misin?”** Yani ey Muhammed! İlliyyinin ne olduğunu sana hangi şey öğretti? Bu soru ile İlliyyin’in büyüklüğü ifade edilmek istenmiştir.

(20) **“Yazılmış bir kitaptır.”** Yani onların isimlerinin yazılı olduğu, satırlara dökülmüş bir kitaptır.

(21) **“Onu mukarrepler görürler.”** Yani Allah’a yakın melekler o kitabın yanında hazır bulunurlar ve onu görürler. Onlar kıyâmet

gününde olan şeylere şahit olurlar diye de bir mana verilmiştir.

(22) **"Şüphesiz iyiler nimetler içindedirler."** Yani Allah'a itaat edenler hiç kimsenin tahmin edemeyeceği muazzam bir refah içindedirler.

(23) **"Tahtlar üzerinde bakarlar."** Üzerleri tüllerle örtülü tahtlarda Allah'ın kendileri için hazırlamış olduğu nimetleri seyrederler.

(24) **"Onların yüzlerinde nimetlerin sevincini görürsün."** Onları gördüğün zaman yüzlerinde bir nur, güzellik, beyazlık, neşe ve parlaklık göreceğin için mutluluk içinde olduklarını hemen anlarsın.

(25) **"Kendilerine ağzı mühürlü bir kaptan saf bir içki sunulur."** **"Rahik"** kelimesi, hilesi ve içinde kendisini bozacak hiçbir şey bulunmayan saf şarap demektir. **"Mahtum"** ise mühürlü demektir. İyiler/cennetlikler için onun mührünü bir başkasının açması yasaktır.

(26) **"Onun sonu misktir."** Yani onun tadının sonunda bir misk kokusu hissedilir. Onu içen kişi ağzına son yudumunu çektiğinde misk kokusu gibi bir koku hisseder. Buna onun kabı miskle mühürlenmiştir, diye de mana verilmiştir. **"O halde yarışanlar bunun için yarışsınlar."** Arzu edenler, onu arzu etsinler. **"Tenafus"** bir şeyi ele geçirmek için tartışmak ve çekişmek demektir. Dolayısıyla herkes onu kendisi almak ister, başkalarından onu kıskanır.

(27) **"Karışımı Tesnim'dendir."** Tesnim, yükseklerden üzerlerine akan bir içecektir ve cennet içeceklerinin en kıymetlisidir.

(28) **"O bir pınardır ki ondan Allah'a yakın olanlar içerler."** Kadehlerine karıştırdıkları Tesnim pınarından Allah'a yakın olan kimseler içerler.

(29) **"Doğrusu o suçlular"** yani kâfirler. **"iman edenlere gülüyorlardı."** Onlarla dünyada iken alay ediyorlardı.

(30) **"Onlarla karşılaştıkları zaman kendi aralarında birbirlerine kaş göz işareti yapıyorlardı."** Bu tür işaretlerle onları ayıplıyorlardı.

(31) **"Ailelerine döndükleri zaman keyifli bir şekilde dönüyorlardı."** Yani o kâfirler bulundukları yerlerden evlerine döndükleri zaman yaptıkları şeyleri beğenmiş, bundan zevk almış olarak dönüyorlardı. Müminlere sataşmaktan ve onlarla alay etmekten keyif alıyorlardı.

(32) **"Müminleri gördüklerinde: Bunlar kesinlikle sapıtmış, derlerdi."** Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in yolundan gittikleri, onun getirdiği dine bağlandıkları ve hazır nimetleri terk ettikleri için müminleri sapıklıkla itham ediyorlardı.

(33) **"Hâlbuki onlar müminler üzerine muhafız olarak gönderilmediler."** Bu

mücrimler Allah tarafından müminlerin durumlarını ve işlerini denetlemek üzere görevli olarak gönderilmediler.

(34) **"İşte o gün de iman edenler kâfirlere gülerler."** Yani âhiret gününde kâfirleri zillete düşmüş, başlarına gelen azaptan dolayı mağlup ve perişan bir halde gördükleri zaman, onların dünyada kendilerine güldükleri gibi müminler de onlara gülerler.

(35) **"Tahtlar üzerinde bakarlar."** Yani müminler tahtlar üzerinde, kavuştukları nimetlerin keyfini yaşarken cehennemde azap çekmekte olan kâfirleri de görürler.

(36) **"Nasıl, kâfirler yaptıklarını cezasını buldular mı?"** Kâfirler dünyada iken müminlere gülmelerinin ve onlarla alay etmelerinin cezasını mutlaka çekeceklerdir.

İNŞİKAK SÛRESİ (84. SÛRE)

(1) **"Gök yarıldığı, zaman,"** Göğün yarılması kıyâmetin alametlerindendir.

(2) **"ve Rabbinin emrini dinlediği zaman,"** Rabbine itaat edip onun emrini dinlediği zaman **"ki ona yakışan da budur,"** yani itaat etmesi, boyun eğmesi ve emri dinlemesi bir

gerekliliktir ve mecburiyettir.

(3) **"Yer uzatılıp düzeltildiği zaman,"** yani yer yayılıp dağlar ortadan kaldırılarak dümdüz hale getirildiği zaman,

(4) **"İçinde ne varsa attığı ve tamamen boşaldığı zaman,"** Yer içindeki ölüleri dışarı çıkartır, üstüne atar. Onlardan kurtulur ve Allah'ın onlarla ilgili emrini yerine getirmek için onları terk eder.

(5) **"Ve Rabbini dinleyip kendisine yaraşır şekilde boyun eğdiği zaman,**

(6) **"Ey insan!"** Kast edilen insan cinsidir, hitap mümini de kâfiri de kapsamaktadır. **"Sen Rabbine doğru durmadan koşmaktasın."** Şüphesiz sen Rabbinle buluşmak için koşansın. **"Sonunda onunla buluşacaksın."** Yaptıklarınla birlikte Rabbinin huzuruna varacaksın."

(7) **"O vakit kitabı sağ eline verilen,"** Bunlar müminlerdir. İçinde dünyada iken yaptıkları şeyler ayrıntılı bir şekilde kayıtlı bulunan sahifeler onların sağ ellerine verilecek.

(8) **"Kolayca hesaba çekilecek."** Bunların dünyada iken yaptıkları kötülükler de kendilerine gösterilecek, fakat Allah teâlâ onların hesabını tartışmaya açmaksızın affediverecektir. Buhârî ve Müslim'de Aişe'den gelen bir rivâyette o şöyle demektedir: *Rasulullah* (*sallallâhu aleyhi ve sellem*): *"Kimin hesabı tartışmaya açılırsa azaba uğrar" buyurdu. Dedim ki: Allah teâlâ "Kolayca hesaba çekilecek" buyurmadı mı? Şöyle cevap verdi: O hesap değil, ardır/yaptıklarının kendisine gösterilmesidir. Kıyâmet günü hesabı münakaşa edilen kimse azaba uğrar."*

(9) **"Ve sevinçli olarak ailesine dönecektir."** Kendisine verilen nimetlerin sevinci ve mutluluğuyla cennetteki eşlerinin ve hurilerin yanına dönecektir.

(10) **"Ama kitabı arkasından verilen kimse,"** Çünkü onun sağ eli boynuna bağlı olup sol eli arkasındadır. Bunlar kâfirler ve günahkârlardır.

(11) **"Hemen yok olmayı isteyecek"** Amel defterinde kayıtlı olan şeyleri okuduğu zaman "Yetiş ya ölüm!" diye nida eder. **"Subûr"** kelimesi helak anlamına gelir.

(12) **"Ve alevli ateşe girecektir."**

(13) **"Çünkü o, ailesi içinde sevinçli idi."** Çünkü o dünyada iken âhireti hatırına getirmediği için heves ve arzularının peşinde şımarık ve arsız bir hayat yaşamıştı.

(14) **"Hiç Rabbine dönmeyeceğini sanmıştı."** Ceza için Rabbine dönmeyeceğini sanmıştı.

(15) **"Evet,"** dönecek. **"Muhakkak ki Rabbi onu görmekteydi."** Allah teâlâ onu ve amellerini biliyordu ve hiçbir şey ona gizli değildi.

(16) **"Andolsun şafağa,"** Allah teâlâ güneş battıktan sonra yatsı vaktine kadar devam eden kırmızılığa yemin ediyor.

(17) **"Geceye ve gecenin topladığı şeylere,"** Gündüz dağınık vaziyette olan şeyleri gece kendi tasarrufunda toplar. Bu, gece olduğu zaman her şeyin kendi barınağına ve yuvasına sığınmasıdır.

(18) **"Dolunay olduğu zaman aya,"** Bu, kameri ayın on beşinci gecesidir.

(19) **"Ki siz elbette bir halden diğer hale geçeceksiniz."** Zengin iken fakir, diri iken ölü olacaksınız. [Cennete veya cehenneme gireceksiniz.]

(20) **"Öyleyse acaba onlar neden iman etmezler?"** Yani iman etmeyi gerektiren pek çok şey olduğu halde acaba Kur'an'a niçin inanmıyorlar?

(21) **"Karşılarında Kur'an okunduğu vakit secde etmezler."** Kur'an okunduğu vakit onların secde etmelerine ve itaat etmelerine mani olan şey nedir? Burada, içinde tilavet secdesi geçen bir âyet okunduğu zaman secde etmemelerinin kast edildiği de söylenmiştir.

(22) **"Aksine o kâfirler yalanlarlar."** Yani tevhidi ispat eden, âhiretin, sevabın ve cezanın olacağını ifade eden Kitabı yalanlarlar.

(23) **"Hâlbuki Allah onların gizledikleri şeyleri çok iyi bilir."** Allah onların içlerinden neyi yalanladıklarını bilir.

(24) **"Onlara acı azabı müjdele!"** Onlarla alay etmek için azabın haber verilmesini bir müjdeleme olarak nitelendirdi.

(25) **"Ancak iman edip salih ameller işleyenler başkadır. Onlara bitmez tükenmez bir mükâfat vardır."**

BURÛC SÛRESİ (85. SÛRE)

(1) **"Andolsun burçlar sahibi gökyüzüne,"** Burçlar, gökyüzünde yıldızların konakladıkları yerlerdir. On iki yıldız için on iki tane burç vardır.

(2) **"Vaad olunan güne,"** Yani kıyâmet gününe,

(3) **"Şahitlik edene ve edilene."** Şahitlik edenler, yaratıklardan o gün hayatta bulunanlardır. Şahitlik edilenler ise, suçlulardır. Şahitler bu suçluların kendilerine yaptıkları kötülüklere şahitlik ederler. Aşağıdaki Ashab-ı Uhdud kıssasında da anlatıldığı gibi, Allah yolunda öldürülen herkes kendilerini öldürenlerin aleyhinde şahitlik edeceklerdir. Bundan sonra zikredileceği üzere onların aleyhinde Allah teâlâ da şahitlik edecektir.

(4) **"Kahrolsun o hendekleri kazanlar!"** Bunlar kâfirlerin hükümdarlarından birisi ve onun askerleridir. Bu hükümdarın halkından bazıları iman edince onlar için hendekler kazdılar, içlerinde ateşler yaktılar ve müminleri ateş yanan hendeklerin içine attılar. Hükümdar

سُورَةُ البُرُوجِ — آياتها ٢٢ — ترتيبها ٨٥

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ ﴿١﴾ وَالْيَوْمِ الْمَوْعُودِ ﴿٢﴾ وَشَاهِدٍ وَمَشْهُودٍ ﴿٣﴾ قُتِلَ أَصْحَابُ الْأُخْدُودِ ﴿٤﴾ النَّارِ ذَاتِ الْوَقُودِ ﴿٥﴾ إِذْ هُمْ عَلَيْهَا قُعُودٌ ﴿٦﴾ وَهُمْ عَلَىٰ مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ ﴿٧﴾ وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ﴿٨﴾ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿٩﴾ إِنَّ الَّذِينَ فَتَنُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ عَذَابُ الْحَرِيقِ ﴿١٠﴾ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ۚ ذَٰلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ ﴿١١﴾ إِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ لَشَدِيدٌ ﴿١٢﴾ إِنَّهُ هُوَ يُبْدِئُ وَيُعِيدُ ﴿١٣﴾ وَهُوَ الْغَفُورُ الْوَدُودُ ﴿١٤﴾ ذُو الْعَرْشِ الْمَجِيدُ ﴿١٥﴾ فَعَّالٌ لِمَا يُرِيدُ ﴿١٦﴾ هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْجُنُودِ ﴿١٧﴾ فِرْعَوْنَ وَثَمُودَ ﴿١٨﴾ بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي تَكْذِيبٍ ﴿١٩﴾ وَاللَّهُ مِنْ وَرَائِهِمْ مُحِيطٌ ﴿٢٠﴾ بَلْ هُوَ قُرْآنٌ مَجِيدٌ ﴿٢١﴾ فِي لَوْحٍ مَحْفُوظٍ ﴿٢٢﴾

سُورَةُ الطَّارِقِ — آياتها ١٧ — ترتيبها ٨٦

ve adamları seyrederken onlar cayır cayır yandılar. Kıssa uzundur. Bunun için Sahîh-i Müslim'e bakınız. (C.4, s.2299).

(5) **"Yakıtlı ateş hendeklerini."** "Vekûd" kelimesi kendisiyle ateş yakılan odun demektir.

(6) **"Hani onlar da ateşin başına oturmuşlar,"** Lanet olsun onlara! Hendeklerin başında tahtlara oturarak yanan ateşi seyrettiler.

(7) **"Müminlere yaptıklarını seyrediyorlardı."** Kendi dinlerine geri dönmeleri için ateşe attıkları kimseleri seyrediyorlardı. Bunlar yaptıkları şeylerle kıyâmet günü kendi aleyhlerine şahitlik edecekler. Sonra dilleri, elleri ve ayakları da onların aleyhinde şahitlik edecektir.

(8) **"Onlardan sırf Aziz ve Hamid olan Allah'a inandıklarından dolayı intikam aldılar."** Onlara kızgınlıklarının sebebi, sadece, her şeye galip ve her durumda övgüye layık olan Allah'ı tasdik etmeleridir. Onların imanlarından başka beğenmedikleri bir suçları yoktu.

(9) **"O Allah ki, göklerin ve yerin hükümranlığı onundur."** **"Ve Allah her şeye şahittir."** Onların müminlere yaptıkları şeylere de şahittir. Hiçbir şey O'na gizli kalmaz. "Allah her şeye şahittir" sözü, hendekleri kazdıranlar için büyük bir tehdit, müminlerden dini uğrunda işkence görenler için de bir müjdedir.

(10) **"İnanan erkek ve kadınlara işkence yapıp sonra da tevbe etmeyenler için cehennem azabı ve yakıcı bir azap vardır."** Yani onlar müminleri ateşte yaktılar ve onlara, Allah'a küfürden başka seçenek bırakmadılar. Dinlerinden dönmeleri için onlara işkence ettiler. Sonra yaptıkları kötülükten dolayı tevbe etmediler, inkârlarından ve fitnelerinden vazgeçmediler. Müminleri yakmaları sebebiyle onlar da ateşte yakılacaklardır.

(11) **"İman edip salih ameller işleyenlere gelince,"** [Hendek ateşine sabredip dinlerinden dönmeyenler de bunlara dâhildir.] **"Onlar için zemininden ırmaklar akan cennetler vardır."** Bu mükâfatın sebebi imanları ve salih amelleridir. **"İşte budur büyük başarı."** Hiçbir başarı buna denk olamaz ve buna yaklaşamaz.

(12) **"Kuşkusuz Rabbinin yakalaması çok şiddetlidir."** Kendisine isyan edenleri yakalaması şiddetlidir. Yani zorbaları ve zalimleri yakalaması dayanılmaz derecede şiddetlidir.

(13) **"İlk kez yaratan ve ikinci kez yaratacak olan da O'dur."** İnsanları dünyada iken yaratan ve öldükten sonra onları tekrar yaratacak olan O'dur.

(14) **"O, çok bağışlayandır, çok sevendir."** Mümin kullarının günahlarını çok bağışlayıcıdır, onların günahlarını asla yüzlerine vurmaz. İtaat eden dostlarını da çok sevendir.

(15) **"Arşın sahibidir, pek yücedir."** "Mecid" kerem ve lütufta nihayetsiz anlamına gelir.

(16) **"Dilediği şeyi mutlaka yapandır."**

(17) (18) **"Firavun ve Semud ordularının haberi sana geldi mi?"** Yani Peygamberlerini yalanlayan ve onları öldürmek için ordular toplayan kâfirler topluluğunun haberi ve Allah teâlâ'nın onları nasıl cezalandırdığının haberi mutlaka sana gelmiştir.

(19) **"Fakat küfredenler hala bir yalanlama içindedirler."** Yani bu müşrik Araplar seni ve getirdiğin şeyleri hala yalanlıyorlar ve kendilerinden önceki kâfirlerden ibret almıyorlar.

(20) **"Oysa Allah onları arkalarından kuşatmıştır."** Yani Allah teâlâ öncekilere indirdiğini onlara da indirmeye kadirdir.

(21) **"Muhakkak ki o şerefli bir Kur'an'dır."** Son derece şerefli, saygın ve bereketli bir kitaptır. İddia ettikleri gibi bir şiir, kehanet ve sihir değildir.

(22) **"Levh-i mahfuz'dadır."** Yani korunmuş levhada yazılıdır. O Kitabın anasıdır. Şeytanın kendisine ulaşmasından korunmuştur.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

وَٱلسَّمَآءِ وَٱلطَّارِقِ ﴿١﴾ وَمَآ أَدْرَىٰكَ مَا ٱلطَّارِقُ ﴿٢﴾ ٱلنَّجْمُ ٱلثَّاقِبُ ﴿٣﴾ إِن كُلُّ
نَفْسٍ لَّمَّا عَلَيْهَا حَافِظٌ ﴿٤﴾ فَلْيَنظُرِ ٱلْإِنسَٰنُ مِمَّ خُلِقَ ﴿٥﴾ خُلِقَ مِن مَّآءٍ
دَافِقٍ ﴿٦﴾ يَخْرُجُ مِنۢ بَيْنِ ٱلصُّلْبِ وَٱلتَّرَآئِبِ ﴿٧﴾ إِنَّهُۥ عَلَىٰ رَجْعِهِۦ لَقَادِرٌ ﴿٨﴾
يَوْمَ تُبْلَى ٱلسَّرَآئِرُ ﴿٩﴾ فَمَا لَهُۥ مِن قُوَّةٍ وَلَا نَاصِرٍ ﴿١٠﴾ وَٱلسَّمَآءِ ذَاتِ ٱلرَّجْعِ ﴿١١﴾
وَٱلْأَرْضِ ذَاتِ ٱلصَّدْعِ ﴿١٢﴾ إِنَّهُۥ لَقَوْلٌ فَصْلٌ ﴿١٣﴾ وَمَا هُوَ بِٱلْهَزْلِ ﴿١٤﴾ إِنَّهُمْ
يَكِيدُونَ كَيْدًا ﴿١٥﴾ وَأَكِيدُ كَيْدًا ﴿١٦﴾ فَمَهِّلِ ٱلْكَٰفِرِينَ أَمْهِلْهُمْ رُوَيْدًۢا ﴿١٧﴾

ترتيبها ٨٧ — سُورَةُ الأَعْلَى — آياتها ١٩

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

سَبِّحِ ٱسْمَ رَبِّكَ ٱلْأَعْلَى ﴿١﴾ ٱلَّذِى خَلَقَ فَسَوَّىٰ ﴿٢﴾ وَٱلَّذِى قَدَّرَ فَهَدَىٰ
﴿٣﴾ وَٱلَّذِىٓ أَخْرَجَ ٱلْمَرْعَىٰ ﴿٤﴾ فَجَعَلَهُۥ غُثَآءً أَحْوَىٰ ﴿٥﴾ سَنُقْرِئُكَ
فَلَا تَنسَىٰٓ ﴿٦﴾ إِلَّا مَا شَآءَ ٱللَّهُ ۚ إِنَّهُۥ يَعْلَمُ ٱلْجَهْرَ وَمَا يَخْفَىٰ ﴿٧﴾ وَنُيَسِّرُكَ
لِلْيُسْرَىٰ ﴿٨﴾ فَذَكِّرْ إِن نَّفَعَتِ ٱلذِّكْرَىٰ ﴿٩﴾ سَيَذَّكَّرُ مَن يَخْشَىٰ ﴿١٠﴾
وَيَتَجَنَّبُهَا ٱلْأَشْقَى ﴿١١﴾ ٱلَّذِى يَصْلَى ٱلنَّارَ ٱلْكُبْرَىٰ ﴿١٢﴾ ثُمَّ لَا يَمُوتُ
فِيهَا وَلَا يَحْيَىٰ ﴿١٣﴾ قَدْ أَفْلَحَ مَن تَزَكَّىٰ ﴿١٤﴾ وَذَكَرَ ٱسْمَ رَبِّهِۦ فَصَلَّىٰ ﴿١٥﴾

TÂRIK SÛRESİ (86. SÛRE)

(1) **"Andolsun göğe ve Târık'a,"** Allah teâlâ bu âyette göğe ve Târık'a yemin ediyor. Târık yıldız demektir. Geceleyin geldiği, gündüz kaybolduğu için yıldız Târık diye isimlendirilmiştir. Geceleyin sana gelen şeye târık denilir.

(2) **"Târık nedir, bilir misin?"**

(3) "O" karanlığı **"delen yıldızdır."** "Sakıp" aydınlatan demektir. Yıldız şiddetli ışığıyla adeta gecenin karanlığını deler.

(4) **"Üzerinde gözetleyici olmayan hiç kimse yoktur."** Bu âyet yukarıdaki yemin cümlesinin cevabıdır. Yani üzerinde gözetleyici ve koruyucu olmayan hiç kimse yoktur. Bunlar, herkesin söylediklerini ve yaptıklarını gözetleyen ve işledikleri iyilikleri ve kötülükleri yazan hafaza melekleridir.

(5) **"İnsan neden yaratıldığına bir baksın!"** İnsan ilkin nasıl yaratıldığını düşünmelidir. Tâ ki, bundan daha basit ve kolay olan tekrar dirilmeye Allah'ın muktedir olduğunu bilebilsin.

(6) **"Atılan bir sudan yaratıldı."** Yani o kadının rahmine dökülmüş bir sudan, erkeğin ve kadının suyundan yaratıldı. Çünkü insan bu ikisinden yaratıldı. Fakat Allah teâlâ bu ikisini birbirine karıştırıp tek su haline getirdi.

(7) "O" su, **"erkeğin sulbü ile kadını göğüs kemikleri arasından çıkar."** Erkeğin sulbü, onun omurga kemiğinin beline isabet eden kısmıdır. Kadını göğüs kemikleri ise onun göğüsteki gerdanlık takılan kısmıdır. Çocuk ancak bu iki suyun birleşmesinden meydana gelir. Bir görüşe göre de bu su, bedenin bütün parçalarından çıkar.

(8) **"Elbette Allah onu tekrar yaratmaya da kadirdir."** Yani ölümden sonra onu tekrar diriltmeye de gücü yeter.

(9) **"Sırların ortaya döküleceği gün,"** Yani gizli şeylerin yoklanıp bilinir hale getirileceği gün demektir. Sırlar, kalplerde gizlenen inançlar, niyetler ve diğer şeylerdir. Gizli kalan işlerin iyileri ve kötüleri o gün belli olur.

(10) **"İnsanın ne bir gücü, ne de yardımcısı vardır."** Yani insanın yeniden dirilişi esnasında kendisinde Allah'ın azabını engelleyecek bir kuvvet yoktur. Başına geleceklerden onu koruyacak bir yardımcı da yoktur.

(11) **"Andolsun dönüşlü göğe,"** Dönüş ile kast edilen yağmurdur. Çünkü o, gelir, gider ve tekrar eder.

(12) **"Yarılıp çatlayan yeryüzüne,"** bu, bitkiler, meyveler ve ağaçlarla yarılan yerdir.

(13) **"Kuşkusuz Kur'an ayırıcı bir sözdür."** Hak ile batılı birbirinden ayırır.

(14) **"O asla bir şaka değildir."** Allah onu oyuncak olarak indirmemiştir. Şaka değil, ciddi bir sözdür.

(15) **"O kâfirler hep tuzak kuruyorlar."** Rasulullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in getirdiği hak dini iptal etmek için tuzaklar kuruyorlar.

(16) **"Ben de bir tuzak kurmaktayım."** Bilmedikleri yönden onları yavaş yavaş bu tuzağa çekerim ve onların tuzağından daha güçlü bir tuzakla onlara karşılık veririm.

(17) **"Şimdilik o kâfirlere mühlet ver onlara az bir zaman tanı."** Onları bekle, yakın veya az bir zaman tanı.

A'LÂ SÛRESİ (87. SÛRE)

(1) **"Yüceler yücesi Rabbinin adını tesbih tenzih et."** Yani *"subhane rabbiye'l-a'lâ"* diyerek O'nu kendisine layık olmayan her şeyden tenzih et.

(2) **"Ki O, yaratıp düzene koyandır."** O insanı düzgün bir şekilde yarattı. Organlarını dengeli bir şekilde yerleştirdi. [Düzgün bir kavrayış verdi.] Ve onu mükellef olması için hazırladı.

(3) **"Takdir eden ve yol gösterendir."** Yani her şeyin cinsini, nevini, vasfını, fiillerini, sözlerini ve ecellerini belirledi. Her birine de ne yapacağının ve kendisi için neyin gerekli olduğunun yolunu gösterdi. Dini ve dünyası ile

ilgili işleri ona ilham etti. Yaratıkların rızklarını ve azıklarını belirledi. İnsan ise geçim yollarını, hayvan ise otlağını gösterdi. Eşyada faydalar yarattı ve insana bu faydaları nasıl elde edeceğini öğretti.

(4) **"Otlağı çıkarandır."** Yani yeşil otu ve hayvanların yedikleri bitkileri ve yeşillikleri bitirendir.

(5) **"Sonra onu çerçöp haline getirendir."** Yeşerdikten sonra onu kuru saman haline getirendir.

(6) **"Sana okutacağız, artık sen unutmayacaksın."** Sana Kur'an'ı okutacağız ve okuduğunu unutmayacaksın. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem), Cebrail kendisine vahiy getirdiğinde o âyetin sonunu getirmeden Peygamber unutma endişesi ile âyetin başını hemen okumaya başlıyordu. Bunun üzerine "Seni okutacağız unutmayacaksın" âyeti indi. Allah ona ilham etti ve Kur'an'ı unutmaktan onu korudu.

(7) **"Allah'ın dilediği hariç."** Yani Allah senin neyi unutmanı diliyorsa onu unutacaksın. **"Şüphesiz O, açık olanı da bilir gizli olanı da."**

(8) **"Kolay olanda seni başarılı kılacağız."** Cennet amellerini sana kolaylaştıracağız.

(9) **"Eğer fayda verecekse öğüt ver."** Ey Muhammed! Sana vahyettiğimiz şeylerle insanlara nasihat et, onlara iyiliğin yolunu göster, dinin hükümlerine yönlendir. [Bunu öğüt vermenin faydalı olacağı yerlerde yap. Kendisine öğüt verilip gerçekler açıkça anlatıldığı halde kendi arzularına ve heveslerine uyan ve masiyette ısrar eden kimselere gelince, onlara öğüt vermeye artık ihtiyaç yoktur. Bu hüküm davetin tekrarı söz konusu olduğunda geçerlidir. İlk çağrı geneldir, herkese yapılmalıdır.]

(10) **"Korkan öğüt alacaktır."** Yani senin öğüdünden Allah'tan korkan kimse yararlanacak ve öğütle birlikte ondaki Allah korkusu ve iyilik hali daha da artacaktır.

(11) **"Pek bedbaht olan ise ondan kaçınacaktır."** Öğütten kaçınıp uzak duranlar kâfir bedbahtlardır.

(12) **"Ki o pek büyük bir ateşe girecektir."** O, büyük ve korkunç bir ateştir. Küçük ateş ise dünya ateşidir.

(13) **"Sonra ne ölecek orada, ne de yaşayacak."** Ölmeyeceği için çektiği azaptan kurtulamaz. Yaşasa da yaşadığı hayatın ona hiçbir faydası olmaz.

(14) (15) **"Kurtulmuştur temizlenen ve Rabbinin adını anıp namaz kılan."** Şirkten temizlenen, Allah'a ve birliğine iman edip hükümleriyle amel eden ve diliyle Rabbinin ismini zikredip beş vakit namaz kılan kimse kurtulmuştur.

(16) **"Fakat siz, dünya hayatını tercih ediyorsunuz."** Yani siz bunları yapmıyor, bilakis gelip geçici dünya zevklerini tercih ediyorsunuz.

(17) **"Hâlbuki âhiret daha hayırlı ve daha kalıcıdır."** Malik b. Dinar dedi ki, şayet dünya eriyip yok olan bir altın olsa, âhiret de kalıcı bir çömlek olsa, kalıcı çömleği yok olacak altına tercih etmek gerekir. Hal böyle olunca ebedi/kalıcı altından bir âhiret hayatı, yok olacak çömlekten bir dünya hayatına nasıl tercih edilir.

(18) **"Şüphesiz bu, önceki sahifelerde vardır."** Yani arınan ve Rabbinin adını zikredip namaz kılan kimsenin kurtulacağı, öncekilerin kitaplarında da yazılıdır.

(19) **"İbrahim'in ve Mûsâ'nın sahifelerinde."** Allah'ın kitapları âhiretin dünyadan daha hayırlı olduğunu ardı ardına haber vermişlerdir.

ĞÂŞİYE SÛRESİ (88. SÛRE)

(1) **"Her şeyi kaplayacak olan kıyâmetin haberi sana gelmedi mi?"** Yani ey Muhammed! Kıyâmetle ilgili bilgiler sana bildirilmiştir. Kıyâmetin "Ğaşiye" diye anılması, korkuları ve endişeleriyle mahlûkatı kuşatacak olmasından dolayıdır.

(2) **"O gün bir kısım yüzler zelil ve perişandır."** Kıyâmet gününde insanlar iki kısımdır: Bir kısmı çektikleri azap sebebiyle zillet içinde ve öne eğik bir haldedir. Denildi ki, burada özellikle Yahudiler ve Hıristiyanlar kast edilmiştir.

(3) **"Çalışmıştır yorulmuştur."** Yani onlar dünyada iken ibadetle kendilerini yoruyorlardı ve bitkin düşüyorlardı. Fakat küfür ve sapıklık içinde oldukları için bunun karşılığında hiçbir sevap elde edemiyorlardı.

(4) **"Kızgın bir ateşe girecektir."**

(5) **"Kaynar bir pınardan içirilecektir."** Bu pınarın suyu çok sıcaktır.

(6) **"Onlara kuru dikenden başka bir yiyecek yoktur."** Âyette geçen **"Darî"** bir nevi dikendir. Bu diken yaş olduğu zaman Kureyş lisanındaki ismi "الشبرق" (şibrık)tır. Kuruduğu zaman "الضريع" diye isimlendirilir.

(7) **"O da ne besler, ne de açlığı giderir."**

(8) **"Bir kısım yüzler de pırıl pırıldır."** Nimetlere sahip olma sevincinin izlerini taşırlar. Bunlar ikinci kısma giren insanlardır. Dünyada iken yaptıkları iyi işlerin sonuçlarını müşahede ettikleri için bu sevinci yaşarlar.

(9) **"Yaptıklarından hoşnuttur."** Dünyada iken yaptığı işlerden memnundur. Çünkü onu memnun edecek bir mükâfata nail olmuştur.

(10) **"Yüksek bir cennettedirler."**

(11) **"Orada boş söz işitmezler."** Cennetliklerin sözleri içinde boş söz işitmezler. Çünkü onlar sadece hikmetli sözler konuşurlar ve Allah'ın kendilerine verdiği

بَلْ تُؤْثِرُونَ ٱلْحَيَوٰةَ ٱلدُّنْيَا ﴿١٦﴾ وَٱلْـَٔاخِرَةُ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰٓ ﴿١٧﴾ إِنَّ
هَٰذَا لَفِى ٱلصُّحُفِ ٱلْأُولَىٰ ﴿١٨﴾ صُحُفِ إِبْرَٰهِيمَ وَمُوسَىٰ ﴿١٩﴾

سُورَةُ الغَاشِيَةِ

ترتيبها ٨٨ — آياتها ٢٦

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

هَلْ أَتَىٰكَ حَدِيثُ ٱلْغَٰشِيَةِ ﴿١﴾ وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ خَٰشِعَةٌ ﴿٢﴾
عَامِلَةٌ نَّاصِبَةٌ ﴿٣﴾ تَصْلَىٰ نَارًا حَامِيَةً ﴿٤﴾ تُسْقَىٰ مِنْ عَيْنٍ ءَانِيَةٍ ﴿٥﴾
لَّيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ إِلَّا مِن ضَرِيعٍ ﴿٦﴾ لَّا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنِى مِن جُوعٍ ﴿٧﴾
وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاعِمَةٌ ﴿٨﴾ لِّسَعْيِهَا رَاضِيَةٌ ﴿٩﴾ فِى جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ﴿١٠﴾
لَّا تَسْمَعُ فِيهَا لَٰغِيَةً ﴿١١﴾ فِيهَا عَيْنٌ جَارِيَةٌ ﴿١٢﴾ فِيهَا سُرُرٌ مَّرْفُوعَةٌ ﴿١٣﴾
وَأَكْوَابٌ مَّوْضُوعَةٌ ﴿١٤﴾ وَنَمَارِقُ مَصْفُوفَةٌ ﴿١٥﴾ وَزَرَابِىُّ مَبْثُوثَةٌ ﴿١٦﴾
أَفَلَا يَنظُرُونَ إِلَى ٱلْإِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ ﴿١٧﴾ وَإِلَى ٱلسَّمَآءِ كَيْفَ
رُفِعَتْ ﴿١٨﴾ وَإِلَى ٱلْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ ﴿١٩﴾ وَإِلَى ٱلْأَرْضِ كَيْفَ
سُطِحَتْ ﴿٢٠﴾ فَذَكِّرْ إِنَّمَآ أَنتَ مُذَكِّرٌ ﴿٢١﴾ لَّسْتَ عَلَيْهِم
بِمُصَيْطِرٍ ﴿٢٢﴾ إِلَّا مَن تَوَلَّىٰ وَكَفَرَ ﴿٢٣﴾ فَيُعَذِّبُهُ ٱللَّهُ ٱلْعَذَابَ
ٱلْأَكْبَرَ ﴿٢٤﴾ إِنَّ إِلَيْنَآ إِيَابَهُمْ ﴿٢٥﴾ ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُم ﴿٢٦﴾

kesintisiz nimetlere hamd ederler.

(12) **"Orada akan bir pınar var."** Bu pınarın suları çeşit çeşit lezzetli içeceklerle akar.

(13) **"Orada yükseltilmiş tahtlar var."**

(14) **"Konulmuş kadehler var."** İçinde şarap bulunan kadehler önlerine konulmuş olup bunlardan içerler.

(15) **"Sıra sıra dizilmiş yastıklar,"**

(16) **"Serilmiş halılar var."** İnce lifli kadife halılar, meclislerde bol miktarda serilmiştir.

(17) **"Bakmıyorlar mı devenin nasıl yaratıldığına?"** Allah'ın onu harika bir şekilde, iri cüsseli, çok güçlü ve eşsiz vasıflarla yarattığını görmüyorlar mı?

(18) **"Göğe bakmıyorlar mı nasıl yükseltilmiş?"** Göğü akılların almayacağı şekilde direksiz olarak yerin üstüne nasıl diktiğine bakmıyorlar mı?

(19) **"Bakmıyorlar mı dağlara nasıl dikilmiş?"** Yer sarsılmasın, meyletmesin ve yok olmasın diye dağları onun üzerine sağlam bir şekilde nasıl yükselttiğine bakmıyorlar mı?

(20) **"Yere bakmıyorlar mı nasıl yayılmış?"**

(21) **"O halde öğüt ver. Çünkü sen ancak öğüt vericisin."** Ey Muhammed! Onlara nasihat et ve onları korkut. Senin görevin başka bir şey değil sadece budur.

(22) **"Onların üzerine bir zorlayıcı değilsin."** Ki imana zorlamış olasın.

(23) **"Ancak kim yüz çevirir ve inkâr ederse,"** yani öğütten yüz çevirirse,

(24) **"Allah ona en büyük azap ile azap edecek."** Bu azap, ebedî cehennem azabıdır.

(25) **"Şüphesiz onların dönüşü bizedir."** Yani öldükten sonra dönüp dolaşıp bize geleceklerdir.

(26) **"Sonra da hesabı bize vereceklerdir."** Yani yeniden dirilişle birlikte Allah'a dönmelerinden sonra yaptıklarının karşılığını biz vereceğiz.

FECR SÛRESİ (89. SÛRE)

(1) **"Andolsun fecre."** Allah teâlâ fecir vaktine yemin ediyor. Çünkü bu karanlığın yarıldığı ve gündüzün ışıklarının belirmeye başladığı vakittir. Mücahit bunun Kurban bayramı gününün fecir vakti olduğunu söylüyor.

(2) **"On geceye,"** yani Zilhicce'nin ilk on gecesine,

(3) **"Çifte ve teke,"** yani bütün eşyadan çift ve tek olanlara,

(4) **"Yürüyüp gittiği zaman geceye."** Yani geldiği, devam ettiği, sonra dönüp gittiği zaman geceye andolsun.

(5) **"Bunlar, bir akıl sahibi için yemine layık şeylerdir, değil mi?"** "Hıcr" kelimesi akıl demektir. Buna göre mana şöyledir: Akıl sahibi olan bir kimse anlar ki, Allah'ın yemin ettiği bu şeyler yemin edilmeye layık şeylerdir.

(6) **"Görmedin mi Rabbin ne yaptı Âd kavmine?"** Bunlar Âd-u Ûla'dır. Daha sonrakilere Âd-u Uhra denilir. [Peygamberleri Hûd'dur. Onu yalanladılar ve bir çığlıkla helak edildiler.]

(7) **"Sütunlar sahibi İrem'e."** İrem, Âd-u Ûla'nın diğer adıdır. Bunların dedeleri olduğu da söylenir. Bir rivâyete göre de bunların bulundukları yerin adıdır. Burası Dimeşk şehridir veya Ahkâf'ta kayalardan yontulmuş uzun sütunlara sahip başka bir şehirdir.

(8) **"Ki ülkeler içinde bunun bir benzeri kurulmamıştır."** Yani bu şehrin benzeri böyle görkemli binalara sahip başka bir şehir kurulmamıştır.

(9) **"Ve vadide kayalar yontan Semûd kavmine?"** Bunlar dağları yontarak delikler açıyorlar ve oralara oturacakları evleri yapıyorlardı. Vadileri ise Hıcr vadisi veya Şam ve Medine yolu üzerindeki Vadi'l-Kura'dır.

(10) **"Kazıklar sahibi Firavun'a?"** [Bunlar Firavunların kendilerine kabir olarak ve inşasında halkı kullandıkları Ehramlardır.] Bir görüşe göre de bunun manası, kazıklarla bağladıkları çok sayıda çadırı olan orduların

sahibi Firavun demektir.

(11) **“Bunlar ülkelerinde azmışlardı.”** Bu, Âd, Semûd ve Firavun’un vasfıdır. Bu kavimlerin her biri kendi ülkelerinde Allah’a isyan etmişler ve iyice azgınlaşmışlardı.

(12) **“Ve oralarda bozgunculuğu artırmışlardı.”** Allah’ı inkâr edip O’na isyan etmişlerdi, O’nun kullarına da zulmetmişlerdi.

(13) **“Sonunda Rabbin onların üzerine azap kamçısını indirdi.”** Yani bu grupların üzerine azabını boşalttı. [Nitekim şiddetli bir şekilde kamçıladım anlamında “suçluya kamçıyı indirdim” denilir.]

(14) **“Kuşkusuz Rabbin her an gözetlemektedir.”** Her insanın iyiliğine iyilikle, kötülüğüne kötülükle karşılık vermek için Allah onların yaptıklarını devamlı gözetlemektedir.

(15) **“Fakat insan, Rabbi kendisini imtihan edip de ikramda bulunduğunda ve bol nimet verdiğinde Rabbim bana ikram etti, der.”** Yani Allah teâlâ onu verdiği nimetlerle imtihan ettiği ve ona mal ve bol rızık verdiği zaman sevincinden bunun bir keramet olduğuna inanır. Verdiği nimetlerden dolayı Allah’a şükretmez ve bunun bir imtihan olduğunu hatırına getirmez.

(16) **“Onu imtihan edip rızkını daralttığında ise Rabbim beni önemsemedi, der.”** Bu, âhirete inanmayan kâfirin sıfatıdır. Çünkü onun nazarında keramet, yani üstün birisi olmak, sadece dünya nimetlerine bol bol sahip olmak demektir. Ona göre basit ve değersiz birisi olmak ise bu fırsatı kaçırmak ve dünya nimetlerini elde edememek demektir. Hâlbuki müminin nazarında keramet, Allah’ın ona kendisine itaatkâr olmayı nasip etmesi ve onu âhiret amellerinde başarılı kılmasıdır. Basitlik ve değersizlik ise Allah’ın onu itaatte ve cennet amellerinde başarısız kılmasıdır. Dünya malına sahip olmak bir keramet olmadığı gibi, rızkın darlığı da bir basitlik ve değersizliği ifade etmez. Zenginlik sadece şükredecek mi diye zenginin bir imtihanıdır, fakirlik de sabredecek mi diye fakirin imtihanıdır.

(17) **“Hayır, asla!”** Bu **“kella”** kelimesi, şu iki durumda da böyle söyleyen insanı yalanlamak ve azarlamak için söylenmiş olup, böyle söyleyen insana yazıklar olsun demektir. **“Aksine siz yetime ikram etmiyorsunuz.”** Yani Allah’ın size verdiği zenginlikten yetimlere ikramda bulunmuyorsunuz. Eğer yetime ikramda bulunmuş olsaydınız Allah katındaki itibarınız artardı.

(18) **“Yoksulu yedirmeye birbirinizi teşvik etmiyorsunuz.”** Bunu kendiniz yapmadığınız gibi birbirinizi de teşvik etmiyorsunuz.

سُورَةُ الفَجْرِ — مكية ٨٩ — آياتها ٣٠

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

وَالْفَجْرِ ﴿١﴾ وَلَيَالٍ عَشْرٍ ﴿٢﴾ وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ ﴿٣﴾ وَاللَّيْلِ إِذَا يَسْرِ ﴿٤﴾ هَلْ فِي ذَٰلِكَ قَسَمٌ لِّذِي حِجْرٍ ﴿٥﴾ أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ ﴿٦﴾ إِرَمَ ذَاتِ الْعِمَادِ ﴿٧﴾ الَّتِي لَمْ يُخْلَقْ مِثْلُهَا فِي الْبِلَادِ ﴿٨﴾ وَثَمُودَ الَّذِينَ جَابُوا الصَّخْرَ بِالْوَادِ ﴿٩﴾ وَفِرْعَوْنَ ذِي الْأَوْتَادِ ﴿١٠﴾ الَّذِينَ طَغَوْا فِي الْبِلَادِ ﴿١١﴾ فَأَكْثَرُوا فِيهَا الْفَسَادَ ﴿١٢﴾ فَصَبَّ عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ ﴿١٣﴾ إِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمِرْصَادِ ﴿١٤﴾ فَأَمَّا الْإِنسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَاهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ ﴿١٥﴾ وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهَانَنِ ﴿١٦﴾ كَلَّا بَل لَّا تُكْرِمُونَ الْيَتِيمَ ﴿١٧﴾ وَلَا تَحَاضُّونَ عَلَىٰ طَعَامِ الْمِسْكِينِ ﴿١٨﴾ وَتَأْكُلُونَ التُّرَاثَ أَكْلًا لَّمًّا ﴿١٩﴾ وَتُحِبُّونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا ﴿٢٠﴾ كَلَّا إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ دَكًّا دَكًّا ﴿٢١﴾ وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا ﴿٢٢﴾ وَجِيءَ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ الْإِنسَانُ وَأَنَّىٰ لَهُ الذِّكْرَىٰ ﴿٢٣﴾

Yoksulu yedirmeyi ne emrediyorsunuz ne de başkalarını buna yönlendiriyorsunuz. [Yoksul da böylece hiçbir yardım eli uzatılmadan aranızda ezilmiş bir halde kalıyor.]

(19) **“Mirasını açgözlülükle yersiniz.”** Yani yetimlerin, kadınların ve zayıfların mallarını yersiniz.

(20) **“Malı da pek çok seviyorsunuz.”**

(21) **“Hayır, asla!”** Yapmanız gereken bu değil. **“Yer birbiri ardınca sarsılıp dümdüz olduğu zaman.”**

(22) **“Rabbin gelip melekler sıra sıra dizildiği zaman.”** Yani kulları arasında hükmünü vermek için Rabbin geldiği ve melekler de saf saf dizildiği zaman.

(23) **“O gün cehennem de getirilir.”** Cehennem bağlanmış bir halde melekler tarafından çekilerek getirilir. **“İşte o gün insan düşünür ve anlar.”** Dünyada iken işlediği günahlar ve inkârından dolayı pişmanlık duyar. **“Ama bu hatırlamanın ona ne yararı var?”**

(24) **“Keşke bu hayatım için bir şeyler yapıp gönderseydim, der.”**

(25) **“Artık o gün Allah’ın edeceği azabı kimse edemez.”** Hiç kimse Allah’ın azabı gibi

يَقُولُ يَٰلَيۡتَنِي قَدَّمۡتُ لِحَيَاتِي ﴿٢٤﴾ فَيَوۡمَئِذٖ لَّا يُعَذِّبُ عَذَابَهُۥٓ أَحَدٞ ﴿٢٥﴾
وَلَا يُوثِقُ وَثَاقَهُۥٓ أَحَدٞ ﴿٢٦﴾ يَٰٓأَيَّتُهَا ٱلنَّفۡسُ ٱلۡمُطۡمَئِنَّةُ ﴿٢٧﴾ ٱرۡجِعِيٓ
إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةٗ مَّرۡضِيَّةٗ ﴿٢٨﴾ فَٱدۡخُلِي فِي عِبَٰدِي ﴿٢٩﴾ وَٱدۡخُلِي جَنَّتِي ﴿٣٠﴾

سُورَةُ البَلَدِ — ترتيبها ٩٠ — آياتها ٢٠

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

لَآ أُقۡسِمُ بِهَٰذَا ٱلۡبَلَدِ ﴿١﴾ وَأَنتَ حِلُّۢ بِهَٰذَا ٱلۡبَلَدِ ﴿٢﴾ وَوَالِدٖ وَمَا وَلَدَ
﴿٣﴾ لَقَدۡ خَلَقۡنَا ٱلۡإِنسَٰنَ فِي كَبَدٍ ﴿٤﴾ أَيَحۡسَبُ أَن لَّن يَقۡدِرَ عَلَيۡهِ
أَحَدٞ ﴿٥﴾ يَقُولُ أَهۡلَكۡتُ مَالٗا لُّبَدًا ﴿٦﴾ أَيَحۡسَبُ أَن لَّمۡ يَرَهُۥٓ أَحَدٌ
﴿٧﴾ أَلَمۡ نَجۡعَل لَّهُۥ عَيۡنَيۡنِ ﴿٨﴾ وَلِسَانٗا وَشَفَتَيۡنِ ﴿٩﴾ وَهَدَيۡنَٰهُ
ٱلنَّجۡدَيۡنِ ﴿١٠﴾ فَلَا ٱقۡتَحَمَ ٱلۡعَقَبَةَ ﴿١١﴾ وَمَآ أَدۡرَىٰكَ مَا ٱلۡعَقَبَةُ ﴿١٢﴾
فَكُّ رَقَبَةٍ ﴿١٣﴾ أَوۡ إِطۡعَٰمٞ فِي يَوۡمٖ ذِي مَسۡغَبَةٖ ﴿١٤﴾ يَتِيمٗا ذَا مَقۡرَبَةٍ
﴿١٥﴾ أَوۡ مِسۡكِينٗا ذَا مَتۡرَبَةٖ ﴿١٦﴾ ثُمَّ كَانَ مِنَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَتَوَاصَوۡاْ
بِٱلصَّبۡرِ وَتَوَاصَوۡاْ بِٱلۡمَرۡحَمَةِ ﴿١٧﴾ أُوْلَٰٓئِكَ أَصۡحَٰبُ ٱلۡمَيۡمَنَةِ ﴿١٨﴾ وَٱلَّذِينَ
كَفَرُواْ بِـَٔايَٰتِنَا هُمۡ أَصۡحَٰبُ ٱلۡمَشۡـَٔمَةِ ﴿١٩﴾ عَلَيۡهِمۡ نَارٞ مُّؤۡصَدَةُۢ ﴿٢٠﴾

سُورَةُ الشَّمۡسِ — ترتيبها ٩١ — آياتها ١٥

azap edemez.

(26) **"Onun vuracağı bağı kimse vuramaz."** Hiç kimse zincirler ve halkalarla kâfirleri Allah'ın bağladığı gibi bağlayamaz.

(27) **"Ey huzura kavuşmuş nefis!"** Ey Allah'a ve birliğine kesin olarak iman etmiş ve imanına şirki karıştırmamış insan!

(28) **"Sen Rabbinden razı, Rabbin de senden razı olarak O'na dön."** O'nu sana verdiği sevapla memnun ve O'nun rızasını kazanmış olarak Rabbine dön.

(29) **"Kullarımın arasına katıl."** Salih kullarımın zümresine dâhil ol ve onlardan birisi ol.

(30) **"Ve gir cennetime."** Onlarla birlikte cennetime gir. [İşte keramet budur. Bundan başka bir keramet yoktur.]

BELED SÛRESİ (90. SÛRE)

(1) **"Andolsun bu beldeye."** Allah teâlâ bu âyette Belde-i Haram'a yani Mekke'ye yemin etmektedir. [Bu, şehirlerin anası (Ummu'l-Kurâ) diye de isimlendirilen Mekke'nin Allah katındaki saygınlığını ve şerefini beyân etmek içindir. Çünkü Beytullah el-Haram bu beldededir. İsmail ve Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in beldesidir ve hac ibadeti orada eda edilir.]

(2) **"Ki sen bu beldede oturmaktasın."** Manası: Senin ikamet ettiğin bu beldeye yemin ederim, demektir. Bu yemin şanını ve şerefini yüceltmek içindir. Çünkü bu belde senin orada olmanla şerefli ve büyük bir belde haline gelmiştir.

(3) **"Ve andolsun babaya ve çocuğuna."** Allah teâlâ bu âyette, üreme ve çoğalma mucizesinin büyüklüğüne ve bu mucizenin Allah'ın kudretine, hikmetine ve ilmine işaret ettiğine dikkat çekmek için Âdem'e ve soyundan gelen çocuklarına ve bütün canlılardan doğan ve doğuranlara yemin etmiştir.

(4) **"Ki biz insanı gerçekten meşakkatler içinde yarattık."** İnsan dünyada iken ölünceye kadar sıkıntılar zorluklar ve şiddetli meşakkatler içinde yaşar. [Öldüğü zamanda kabrin ve berzahın şiddetli sıkıntıları ve korkularıyla karşılaşır. Daha sonra önünde âhiretin sıkıntıları vardır.]

(5) **"İnsan, hiç kimsenin kendisine güç yetiremeyeceğini mi sanıyor?"** Yani Âdemoğlu, hangi kötülüğü yaparsa yapsın hiç kimsenin hatta Rabbinin bile kendisine güç yetiremeyeceğini ve cezalandıramayacağını mı zannediyor?

(6) **"Pek çok mal harcadım, diyor."**

(7) **"O, kimsenin kendisini görmediğini mi zannediyor?"** Yani Allah'ın kendisini görmediğini ve malını nereden kazanıp nerede harcadığını sormayacağını mı zannediyor?

(8) **"Biz ona iki göz vermedik mi?"** Ki onlarla görür.

(9) **"Bir dil ve iki dudak vermedik mi?"** Diliyle konuşur, dudaklarıyla da ağzını kapatır.

(10) **"Ona iki yolu göstermedik mi?"** Hayır yolunu da şer yolunu da ona tarif etmedik mi?

(11) **"Fakat o, sarp yokuşu aşamadı."** [Yani: Şöyle bir canlanıp da nefsin oyalaması, arzu ve şeytana uyma gibi Allah'a kulluğa mani olan şeyleri aşsa ya?] Katade dedi ki, "akabe" sarp ve çetin bir yokuş demektir ki onlar Allah'a itaat ederek bu yokuşu geçebilirler.

(12) **"O sarp yokuş nedir, bilir misin?"**

(13) **"Köle azat etmektir."**

(14) **"Veya kıtlık gününde doyurmaktır."** Yemek yedirmenin zor olduğu bir açlık gününde,

(16) **"Yakını olan bir yetimi."** Yetim, babası olmayan küçük çocuk demektir. Yetim, bu sarp yokuşu aşmak isteyen kimsenin aynı zamanda bir yakınıdır.

(15) **"Veya hiçbir şeyi olmayan yoksulu."** Fakirliğinden dolayı sanki toprağa yapışmış yoksulu doyurmaktır. Mücahit dedi ki: **"Zü metrabe"** elbisesini ve başka şeylerini topraktan koruyamayan demektir.

(17) **“Sonra iman edenlerden olmaktır.”** Çünkü bu iyilikler ancak Allah rızası için yapıldıkları zaman iman ile birlikte yapana bir yarar sağlar. **“Sabrı tavsiye edenlerden olmaktır.”** Allah’a kullukta sabredilir, günah işlememek için sabredilir ve musibetlere karşı sabredilir. **“Ve merhameti tavsiye edenlerden olmaktır.”** Allah’ın kullarına merhamet edilir.

(18) **“İşte bunlar amel defteri sağından verilenledir.”** Bak. Vakıa sûresi, 26–40. âyetler.

(19) **“Âyetlerimizi inkâr edenler ise, amel defteri solundan verilenlerdir.”** Bunlar hakkında ayrıntılı bilgi için de bak. Vakıa sûresi, 41–56. âyetler.

(20) **“İşte onlar, kapıları üzerlerine kapatılmış bir ateş içinde olacaklardır.”**

ŞEMS SÛRESİ (91.SÛRE)

(1) **“Andolsun güneşe ve onun kuşluk vaktindeki aydınlığına,”** “Duha” güneş doğduktan sonra yükselip ortalığı tamamen aydınlattığı zamana verilen isimdir.

(2) **“Güneşi takip eden aya.”** Yani güneş battıktan sonra peşinden gelen aya.

(3) **“Güneşi ortaya çıkaran gündüze.”** Gündüz olunca güneş tamamen ortaya çıkar.

(4) **“Onu örten geceye.”** Gece güneşi örter ve onun ışığını giderir. Böylece güneş kaybolur ve her tarafı karanlık kaplar.

(5) **“Göğe ve onu bina edene.”** Yani göğe ve Allah’ın onu bina etmesine andolsun.

(6) **“Yere ve onu serip döşeyene.”** Yani her yönden onu uzatıp yayana andolsun.

(7) **“Nefse ve onu şekillendirene.”** Allah insanı yarattı ve onun organlarını yerli yerince şekillendirdi. [Onun içine ruhu yerleştirdi, ona büyük bir potansiyel ve kavrayış verdi ve onu düzgün bir fıtrat üzere yarattı. Nitekim Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmaktadır: *“Her doğan, fıtrat üzere doğar, ancak ebeveyni onu Yahudileştirir veya Hıristiyanlaştırır.”*]

(8) **“Sonra ona kötülüğü ve ondan sakınmayı ilham edene yemin olsun ki,”** Yani Allah ona her iki durumu ve bunlardaki güzelliği ve çirkinliği öğretti.

(9) **“Elbette nefsini temizleyen kurtulmuştur.”** Yani kendisini kötülüklerden arındıran, geliştiren ve takva ile yücelten kimse her istediğine kavuşmuştur ve her sevdiğini elde etmiştir. *[Aişe’den rivâyet edildiğine göre o bir keresinde yatağında Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)’i göremedi, eli ile onu araştırdı ve secdede iken eli ona değdi. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) secdede iken şöyle diyordu: Rabbim! Nefsime takvasını ver. Onu arındır. Sen arındıranların en hayırlısısın. Sen velisi ve Mevlâsısın.]*

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ
وَالشَّمْسِ وَضُحَاهَا ﴿١﴾ وَالْقَمَرِ إِذَا تَلَاهَا ﴿٢﴾ وَالنَّهَارِ إِذَا جَلَّاهَا ﴿٣﴾ وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَاهَا ﴿٤﴾ وَالسَّمَاءِ وَمَا بَنَاهَا ﴿٥﴾ وَالْأَرْضِ وَمَا طَحَاهَا ﴿٦﴾ وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا ﴿٧﴾ فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا ﴿٨﴾ قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا ﴿٩﴾ وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا ﴿١٠﴾ كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوَاهَا ﴿١١﴾ إِذِ انْبَعَثَ أَشْقَاهَا ﴿١٢﴾ فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ نَاقَةَ اللَّهِ وَسُقْيَاهَا ﴿١٣﴾ فَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوهَا فَدَمْدَمَ عَلَيْهِمْ رَبُّهُمْ بِذَنْبِهِمْ فَسَوَّاهَا ﴿١٤﴾ وَلَا يَخَافُ عُقْبَاهَا ﴿١٥﴾

ترتيبها ٩٢ — سُورَةُ اللَّيْلِ — آياتها ٢١

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ
وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَىٰ ﴿١﴾ وَالنَّهَارِ إِذَا تَجَلَّىٰ ﴿٢﴾ وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْأُنْثَىٰ ﴿٣﴾ إِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتَّىٰ ﴿٤﴾ فَأَمَّا مَنْ أَعْطَىٰ وَاتَّقَىٰ ﴿٥﴾ وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَىٰ ﴿٦﴾ فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْيُسْرَىٰ ﴿٧﴾ وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَىٰ ﴿٨﴾ وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَىٰ ﴿٩﴾ فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْعُسْرَىٰ ﴿١٠﴾ وَمَا يُغْنِي عَنْهُ مَالُهُ إِذَا تَرَدَّىٰ ﴿١١﴾ إِنَّ عَلَيْنَا لَلْهُدَىٰ ﴿١٢﴾ وَإِنَّ لَنَا لَلْآخِرَةَ وَالْأُولَىٰ ﴿١٣﴾ فَأَنْذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظَّىٰ ﴿١٤﴾

(10) **“Onu kötülüklere gömen de kaybetmiştir.”** Nefsini saptırıp aldatan ve kendisini ibadet ve salih amellerle Allah’a göstermeyen kimse ise hüsrana uğramıştır.

(11) **“Semûd kavmi azgınlığı yüzünden yalanladı.”** Azgınlık, günah işlemede haddi aşmaktır.

(12) **“En bahtsızları ileri atılınca,”** Semûd kavminin en azgını [veya insanların en azgını] olan Kudar b. Salif, deveyi kesmek için ileri atılınca.

(13) **“Allah’ın Rasûlü onlara, Allah’ın devesine ve onun su hakkına dokunmayın, dedi.”** Allah’ın Rasûlü, Salih Peygamberdir. Onlara deveyi bırakmalarını ve su içme günü ona engel çıkarmamalarını söyledi.

(14) **“Ama onlar, onu yalanladılar ve deveyi kestiler. Rableri de işledikleri günahları sebebiyle azabı başlarına geçirdi ve orayı yerle bir etti.”**

(15) **“O, bu işin akıbetinden korkacak değildir.”** Yani Allah onlara yaptığının akıbetinden korkmaz.

LEYL SÛRESİ (92. SÛRE)

(1) **“Andolsun bürüyüp örttüğü zaman geceye.”** Allah teâlâ burada karanlığı ile parlak olan her şeyi örten geceye yemin ediyor.

لَا يَصْلَىٰهَآ إِلَّا ٱلْأَشْقَى ﴿١٥﴾ ٱلَّذِى كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ﴿١٦﴾ وَسَيُجَنَّبُهَا
ٱلْأَتْقَى ﴿١٧﴾ ٱلَّذِى يُؤْتِى مَالَهُۥ يَتَزَكَّىٰ ﴿١٨﴾ وَمَا لِأَحَدٍ عِندَهُۥ مِن
نِّعْمَةٍ تُجْزَىٰٓ ﴿١٩﴾ إِلَّا ٱبْتِغَآءَ وَجْهِ رَبِّهِ ٱلْأَعْلَىٰ ﴿٢٠﴾ وَلَسَوْفَ يَرْضَىٰ ﴿٢١﴾

سُورَةُ الضُّحَىٰ

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

وَٱلضُّحَىٰ ﴿١﴾ وَٱلَّيْلِ إِذَا سَجَىٰ ﴿٢﴾ مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَىٰ ﴿٣﴾
وَلَلْءَاخِرَةُ خَيْرٌ لَّكَ مِنَ ٱلْأُولَىٰ ﴿٤﴾ وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ
فَتَرْضَىٰٓ ﴿٥﴾ أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَـَٔاوَىٰ ﴿٦﴾ وَوَجَدَكَ ضَآلًّا
فَهَدَىٰ ﴿٧﴾ وَوَجَدَكَ عَآئِلًا فَأَغْنَىٰ ﴿٨﴾ فَأَمَّا ٱلْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ
﴿٩﴾ وَأَمَّا ٱلسَّآئِلَ فَلَا تَنْهَرْ ﴿١٠﴾ وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ ﴿١١﴾

سُورَةُ الشَّرْحِ

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ ﴿١﴾ وَوَضَعْنَا عَنكَ وِزْرَكَ ﴿٢﴾ ٱلَّذِىٓ
أَنقَضَ ظَهْرَكَ ﴿٣﴾ وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ ﴿٤﴾ فَإِنَّ مَعَ ٱلْعُسْرِ يُسْرًا ﴿٥﴾ إِنَّ
مَعَ ٱلْعُسْرِ يُسْرًا ﴿٦﴾ فَإِذَا فَرَغْتَ فَٱنصَبْ ﴿٧﴾ وَإِلَىٰ رَبِّكَ فَٱرْغَب ﴿٨﴾

(2) **“Açıldığı zaman gündüze.”** Bu da Allah'ın, açılıp ortaya çıktığı zaman gündüze ettiği yemindir. Geceleyin var olan karanlık kaybolduğu için gündüzün aydınlığı ortaya çıkar.

(3) **“Erkeği ve dişiyi yaratana andolsun.”** Bu ise Allah'ın, insanları ve diğer varlıkları erkek ve dişi olarak yaratmış olmasına ettiği yemindir.

(4) **“Ki gerçekten sizin çalışmanız çeşit çeşittir.”** Yani amelleriniz farklı farklıdır. Bu amellerden kimisi cenneti gerektirir, kimisi cehennemi gerektirir. Çalışanlardan kimisi kendisini kurtarır, kimisi de kendisini helake sürükler.

(5) **“Artık kim verir ve sakınırsa,”** Yani malını hayırlı işlerde sarf ederse ve Allah'ın yasakladığı haramlarından sakınırsa,

(6) **“Güzeli tasdik ederse,”** Hayırlı işlere yapılan harcamalar karşılığında Allah'ın vaad ettiği sevabı tasdik eder ve buna inanırsa,

(7) **“Biz de onu en kolaya hazırlarız.”** Hayır yolunda harcama yapmayı ve Allah'a itaatle amel etmeyi ona kolaylaştırırız. Bu âyetler Ebu Bekir (radıyallahu anh) hakkında nâzil olmuştur. O, Mekkelilerin eline esir düşüp de Allah yolunda işkenceye maruz kalan altı tane mümini köleyi satın alıp özgürlüklerine kavuşturdu.

(8) **“Kim cimrilik eder kendini müstağni sayarsa,”** Malında cimrilik yapıp, hayır yolunda harcamazsa ve dünya şehvetlerine dalıp, âhiret nimetlerinden kendisini müstağni görürse, ecre, sevaba ve Allah'ın lütfuna tenezzül etmezse,

(9) **“Ve güzeli de yalanlarsa,”** Yani Allah'ın bu kötülüklere karşı vereceği cezayı yalanlarsa,

(10) **“Biz de onu en zor olana hazırlarız.”** Onu zor bir haslete hazırlarız. O kadar ki, iyilik yapmak ve kendisini düzeltmek artık ona zor gelir, onları yapmaktan aciz kalır. Bu da onu cehenneme götürür.

(11) **“Düştüğü zaman da malı kendisine hiç fayda vermez.”** Cimrilik ettiği malı onu ölümden ve cehenneme düşmekten koruyamaz.

(12) **“Doğru yolu göstermek bize aittir.”** Hidayet yolunu sapıklık yolundan ayırıp beyân etmek bize aittir. Ferra dedi ki: Kim hidayet yolunu tutarsa o yolu göstermek Allah'a aittir. Der ki: Kim Allah'ı murat ederse Allah yolun üstündedir. Allah dilediğini hidâyete eriştirir. Bu bir örnektir.

(13) **“Şüphesiz âhiret de dünya da bizimdir.”** Âhiretteki şeyler de dünyadaki şeyler de bize aittir. Dilediğimiz gibi tasarruf ederiz.

(14) **“Alev alev yanan bir ateşle sizi uyardım.”**

(15) **“O ateşe ancak en azgın olan girer.”** Bu, kâfirdir. Ateşin hararetini hissedecektir.

(16) **“Öyle bir azgın ki, yalanlamış ve yüz çevirmiştir.”** Peygamberlerin getirdiği hakkı yalanlamış, iman ve ibadetten yüz çevirmiştir.

(17) **“En çok korunan ve sakınan ise ondan uzak tutulacaktır.”** Küfürden şiddetle sakınan kimse o ateşten uzak tutulacaktır.

(18) **“Ki o, malını hayır yolunda verir ve temizlenir.”** Bu ameliyle maksadı gösteriş yapmak veya duyurmak değil, sadece Allah katında tertemiz birisi olmaktır.

(19) **“O yaptığı iyiliği birinden karşılık görmek için değil,”**

(20) **“Ancak yüce Rabbinin hoşnutluğunu gözeterek yapmıştır.”** Malını, insanlardan birisinin ona yaptığı bir iyiliğe karşılık ve mükâfat olarak tasadduk etmez. Bununla sadece Allah'ın rızasını ve sevabını ister.

(21) **“Elbette kendisi de yakında hoşnut olacaktır.”** Allah'a yemin olsun ki o da bizim kendisine verdiğimiz değer ve büyük mükâfat sebebiyle yakında hoşnut olacaktır.

DUHÂ SÛRESİ (93. SÛRE)

Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) iki veya üç gece, gece namazına kalkamadı. Bir kadın gelip: Ey Muhammed! Görüyorum ki şeytanın seni terk etmiş, iki üç gecedir yanına yaklaşmadı, dedi. Bunun üzerine bu sûre nazil oldu.

(1) **“Andolsun kuşluk vaktine,”** Duhâ,

güneşin yükseldiği vakte verilen isimdir.

(2) **“Ve sakinleştiği zaman geceye ki,”** el-Esmaî şöyle dedi: Bir kimsenin elbise ile üzerini örtünmesi gibi gecenin de gündüzü karanlığıyla örttüğü zaman **“secvulleyl”** denilir.

(3) **“Rabbin seni bırakmadı ve kızmadı.”** Rabbin senden ilgiyi kesmedi ve vahyi senden kesmedi. Sana kızıp darılmadı.

(4) **“Doğrusu âhiret senin için dünsyadan daha hayırlıdır.”** Dünyada sana Peygamberlik şerefi verilmiş olmasına rağmen cennet senin için dünyadan daha hayırlıdır.

(5) **“Rabbin sana verecek sen de hoşnut olacaksın.”** Yani dinde başarılı olmayı, sevabı, havzı ve âhirette ümmetine şefaatçi olmayı Rabbin sana verecek. Sen de bundan dolayı hoşnut olacaksın.

(6) **“O seni yetim bulup barındırmadı mı?”**

(7) **“Seni şaşırmış bulup da yol göstermedi mi?”** Sen iman nedir, bilmiyordun. Sana Peygamberlik verilmekle neyin murat edildiğini bilmiyordun. Kur’an’ı ve dinin hükümlerini bilmiyordun. Bunların hepsini sana öğretti.

(8) **“Seni yoksul bulup zengin etmedi mi?”** Seni aile sahibi, fakir ve malsız olarak buldu. Verdiği rızıklarla seni zengin etti.

(9) **“Öyleyse sakın yetimi ezme.”** Zayıflığından ötürü yetime zulmederek baskı yapma. Onun hakkını ver. Kendi yetimliğini hatırla.

(10) **“Dilenciyi de azarlama.”** Senden bir şey istediği zaman dilenciyi azarlama. Sen de bir fakir idin. Onu ya doyur, ya da yumuşaklıkla geri çevir.

(11) **“Rabbinin nimetini anlat.”** Allah teâlâ nimetlerini insanlara anlatması ve açıklamasını ona emrediyor. Allah’ın nimetini anlatmak bir şükürdür. Buradaki nimetin Kur’an olduğu söylenir. Bu manaya göre Allah teâlâ ona Kur’an’ı insanlara okumasını ve anlatmasını emretmektedir.

İNŞİRÂH SÛRESİ (94. SÛRE)

(1) **“Biz senin kalbini ferahlatmadık mı?”** Yani ey Muhammed! Peygamberliği kabul etmesi için biz senin göğsünü açtık. Böylece o, davet görevini yerine getirdi. Peygamberliğin yüklerini taşıma ve vahyi ezberleme gücüne erişti.

(2) **“Üzerindeki yükü indirmedik mi?”** Önceden cahiliye döneminden kalan yükü senden indirmedik mi?

(3) **“O senin belini çatırdatan yükü.”** Yani bu, taşınan bir yük olsaydı onun belindeki kemiklerin çatırdamasının sesi işitilirdi demektir. Bir yoruma göre de bu, Peygamberliğin yükleridir.

(4) **“Senin şanını yüceltmedik mi?”** Bir takım şeylerle dünyada ve âhirette senin şanını yücelttik. Bunlardan bir kısmı Allah tarafından müminlere bir yükümlülük olarak emredilmiştir. Mesela onlar şahadet kelimelerini söylerlerken ve ezanda onun ismini anarlar. Müminlerin ona salât ve selam getirmeleri de emredilmiştir.

(5) **“Demek ki bir zorlukla beraber bir kolaylık vardır.”**

(6) **“Evet, bir zorlukla beraber bir kolaylık vardır.”** Yukarıda zikredilen zorlukla beraber başka bir kolaylık daha vardır. Her iki kolaylık da Allah’tandır. İbn Mesud’un Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’den merfu olarak rivâyet ettiği bir hadiste şöyle buyrulur: “Zorluk bir taşta olsaydı, kolaylık, girip onu çıkarıncaya kadar takip ederdi. Bir zorluk iki kolaylığı yenemez.”

(7) **“Bir işi bitirdin mi hemen başka bir işe koyul.”** Namazını veya tebliği veya savaşı bitirdiğin zaman hemen dua etmeye ve Allah’tan ihtiyacını istemeye çalış. Veya ibadete kalk.

(8) **“Sadece Rabbine yönel.”** Cehennemden korkarak ve cenneti arzu ederek O’na yalvar.

TÎN SÛRESİ (95. SÛRE)

(1) **“Andolsun incire ve zeytine.”** Allah teâlâ insanların yedikleri incire ve yağını sıkıp çıkardıkları zeytine yemin ediyor. [Her ikisi de bunların yetiştiği yer olan Filistin topraklarından kinayedir.]

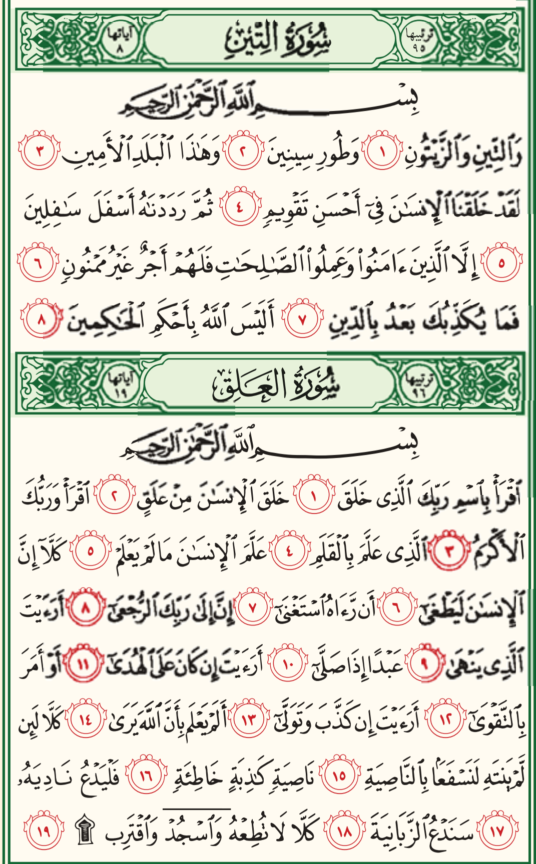
(2) **“Sina dağına.”** Bu, Allah teâlâ’nın Mûsâ ile konuştuğu Tûri Sina dağıdır.

(3) **“Ve şu güvenli beldeye andolsun.”** Yani Mekke’ye, çünkü orası güvenli bir yerdir. [Sanki Allah teâlâ bu üç beldeye Mûsâ, İsa ve Muhammed’e vahyin indikleri yerler olmaları sebebiyle yemin etmiş gibidir. Çünkü üç semavî kitap bu bölgelerde nazil olmuş ve insanlık için hidâyetin nuru buralardan parlamıştır.

(4) **“Ki biz insanı en güzel biçimde yarattık.”** Allah onu uzun boylu yiyeceğini eliyle alabilecek şekilde yarattı. Bilmek, konuşmak, düşünmek ve hikmet yönünden diğer varlıklardan farklı bir şekilde yarattı. [Bunlarla Allah’ın yeryüzünde O’nun dilediği gibi halifesi olması için gerekli imkânları verdi.]

(5) **“Sonra onu aşağılar aşağısına indirdik.”** Yani genç ve kuvvetli bir halden sonra ömrün en kötü çağına, ihtiyarlık çağına ulaştırdık ve sizi çok zayıf ve güçsüz bir hale getirdik. Bu âyete şöyle bir mana da verildi: Allah’ın en güzel hal ve sûrette yarattığı insan, bütün hayvanlardan daha kötü bir duruma ve bütün durumlardan daha kötü bir duruma döndürülebilir. Çünkü insan alt derecelerin en altına cehennemin en alt katına indirilebilir.]

(6) **“Fakat iman edip salih ameller işleyenler**

başka," Onlar aşağıların aşağısına indirilmez. Onlar İlliyyîn'deki en büyük cennete gönderilir. **"Onlar için kesintisiz bir ecir vardır."**

(7) **"O halde sana dini yalanlatan şey nedir?"** Yani ey insan! Allah'ın seni en güzel şekilde yarattığını ve seni aşağıların aşağısına indirmeye gücü yettiğini bildiğine göre âhireti ve cezayı yalanlamaya seni sevk eden şey nedir?

(8) **"Allah, hâkimler hâkimi değil mi?"** Yani hüküm ve adalet yönünden demektir. [Çünkü insanı güzelce yarattı. Sonra inkâr edenleri cehennemim en altına indirdi, iman edenleri de derecelerle yüceltti.

ALAK SÛRESİ (96. SÛRE)

Bu sûre, Kur'an'ın ilk nâzil olan sûresidir.

(1) **"Yaratan Rabbinin adıyla oku."** Yani ey Muhammed! Seni yaratan Rabbinin ismiyle başlayarak oku. Şöyle bir mana da verildi: Rabbinin ismiyle yardım isteyerek oku.

(2) **"O insanı aşılanmış yumurtadan yarattı."** Önce onu bir damla sudan yaratmaya başladı, sonra bu su Allah'ın kudretiyle alaka(aşılanmış yumurta) haline geldi. Alaka pıhtılaşmış bir kan parçası gibidir.

(3) **"Oku! Rabbin en büyük kerem sahibidir."** Sen ümmi bir kimse olduğun halde sana okuma imkânını vermesi de onun bir keremidir.

(4) **"O Rab ki kalemle yazmayı öğretti."** Allah teâlâ İslam davetine, okuma yazmaya çağrı yaparak ve bunlara teşvik ederek başladı. Çünkü okumak ve yazmakta çok büyük yararlar vardır.

(5) **"İnsana bilmediği şeyleri öğretti."** Allah insana kalemle bilmediği şeyleri öğretti.

(6) (7) **"Gerçek şu ki insan kendini kendine yeterli gördüğü için azar."** Malıyla ve gücüyle kendini yeterli görürse mutlaka azar.

(8) **"Muhakkak ki dönüş Rabbinedir."** Başkasına değil.

(9) (10) **"Namaz kılarken bir kulu engelleyen kişiyi gördün mü?"** Burada kul ile kastedilen kişi Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'dir, onu engelleyen de Ebu Cehildir.

(11) **"Söyle bakalım, ya o engellenen kul doğru yolda ise,"** Namaz kıldığı zaman engellenen o kul, yani Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem), kendisine tabi olanların hidâyeti buldukları doğru bir yoldadır.

(12) **"Veya takvayı emrediyorsa?"** İhlâsı, tevhidi ve kendisini ateşten koruyacak olan salih ameli emrediyorsa?

(13) **"Söyle bakalım, o engelleyen kul da yalanlıyor ve yüz çeviriyorsa?"** Yani Ebu Cehil. Çünkü o, Rasulullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in getirdiği şeyleri yalanladı ve imandan yüz çevirdi.

(14) **"Yoksa o, Allah'ın görmekte olduğunu bilmez mi?"** Allah onun her şeyini bilir ve onu cezalandıracaktır. O halde buna nasıl cesaret eder?

(15) **"Hayır, hayır! Eğer bu davranışından vazgeçmez ise, perçeminden tutup cehenneme sürükleyeceğiz." "nasıye"** kelimesi başın ön kısmındaki saç demektir.

(16) **"O günahkâr yalancının perçeminden."** Yani o perçemin sahibi olan günahkâr yalancıyı, günah tutkunu utanmazı yakalayıp cehenneme atarız.

(17) **"O hemen taraftarlarını çağırsın."** Yani, beraber oturup kalktığı kimseleri yardıma çağırsın. Âyetteki "Nadi" kelimesi bir topluluğun içinde oturduğu meclis demektir. Ebu Cehil'in Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e: "Beni tehdit mi ediyorsun? Ben bu vadide en çok taraftarı olan kimseyim" dediği ve bu âyetin indiği rivâyet edildi.

(18) **"Biz de zebanileri çağıracağız."** Onu yakalayıp kızgın ateşe atmaları için acımasız ve güçlü melekleri çağıracağız.

(19) **"Hayır, sakın ona boyun eğme!"** Namazı terk etmen için yaptığı çağrıyı asla kabul etme. **"Secde et."** Onun seni engelleme çabalarına aldırmadan Allah için namaz kıl. **"Ve yaklaş."** İtaat ve ibadet ederek Allah'a yaklaş.

KADİR SÛRESİ (97. SÛRE)

(1) **"Biz onu Kadir gecesinde indirdik."** Yani Kur'an'ı. Kur'an Kadir gecesinde Levh-i Mahfuz'dan dünya semasına toplu olarak indirildi. Daha sonra yirmi üç sene boyunca ihtiyaca göre Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e parça parça indirilmişti. Kadir gecesi, Kur'an'ın indirildiği ramazan ayının son on gecesinden birisidir. Bunun bu gecelerden hangisi olduğu konusunda farklı hadisler vardır.

(2) **"Kadir gecesinin ne olduğunu bilir misin?"** Allah teâlâ'nın bir dahaki seneye kadar dilediği şeyleri takdir buyurması veya kadri, kıymeti ve şerefinin çok büyük olması sebebiyle bu gecenin Kadir gecesi diye adlandırıldığı söylenmiştir.

(3) **"Kadir gecesi bin aydan daha hayırlıdır."** Yani o bir gecede yapılan amel ve ibadetler, bin aylık ibadetten daha hayırlıdır.

(4) **"Melekler ve Ruh o gece Rablerinin izniyle, her iş için inerler."** Göklerden yere inerler. Ruh, Cebrail'dir.

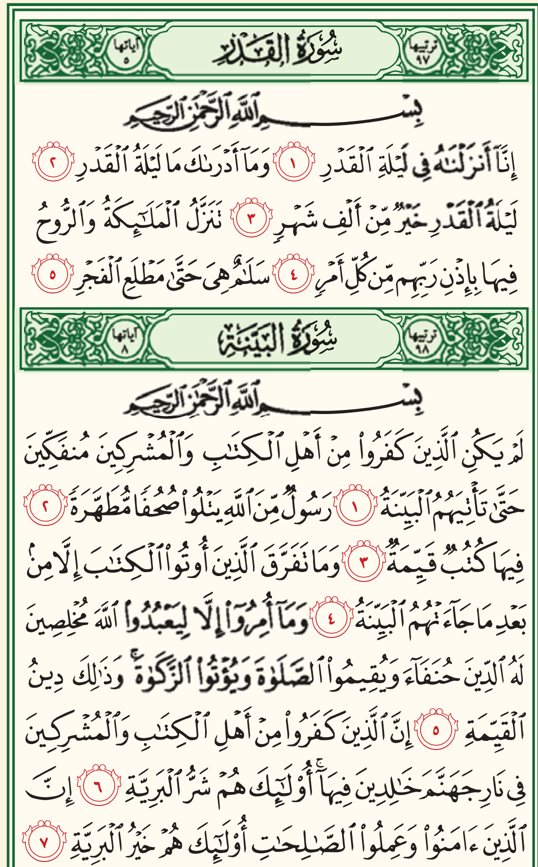
(5) **"Tan yeri ağarıncaya kadar o bir esenliktir."** Yani o gecenin tamamı bir esenlik ve hayırdır. Şeytan o gece bir kötülük ve eziyet yapamaz. Tan yeri ağarıncaya kadar melekler grup grup inmeye devam ederler.

BEYYİNE SÛRESİ (98. SÛRE)

(1) **"Kitap ehlinden ve müşriklerden kafirler, kendilerine apaçık delil gelinceye kadar inkârlarından vazgeçecek değillerdir."** Yani Hıristiyanlar, Yahudiler ve putperest Araplar kendilerine apaçık bir delil gelmedikçe küfürden ayrılmazlar. Delil, Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) ve onun getirdiği şeylerdir. Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) onlara sapıklıklarını ve cehaletlerini açıkça anlatmış ve onları iman etmeye çağırmıştır.

(2) Bu delil **"tertemiz sahifeleri okuyan ve Allah tarafından gönderilen elçidir."** Yani o delil Allah'ın elçisi olan Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'dir. Onun okuduğu sahifeler, bozulmaya ve değiştirilmeye karşı korunmuştur ve gerçekten Allah'ın sözüdür.

(3) **"O sahifelerin içinde en doğru hükümler yazılıdır."** Kast edilen şey Kur'an'daki yazılı olan âyetler ve hükümlerdir. **"Kayyime"** kelimesi dosdoğru, sağlam ve yerli yerince demektir. (Kur'an'da gerçeğe aykırı bir şey yoktur. Bilakis ondaki her şeyde iyilik, doğruluk, hidayet ve hikmet vardır). Nitekim Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: "***Kendisinde hiçbir tezat ve eğrilik bırakmadığı dosdoğru kitabı kuluna indiren Allah'a hamd olsun***." (Kehf: 1, 2) Bu hükümlere uyanlar da doğru bir yolda olurlar.

(4) **"Ehli kitap ancak o açık delil kendilerine geldikten sonra ayrılığa düştüler."** Onların ayrılığa düşmeleri, ihtilaf etmeleri meselenin karışık olmasından değil, bilakis hakkın ortaya çıkması, doğrunun belirmesinden ve Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Peygamber olarak gönderilmesinden sonradır. Kimisi iman etti, kimisi kafir oldu. [Hâlbuki Allah'ın dinine uyma ve Peygamberin Allah'tan yanlarındakini doğrulayıcı olarak getirdiklerine bağlılıkta tek bir yolda buluşmalı idiler.]

(5) **"Hâlbuki onlar, ibadeti sadece Allah'a tahsis ederek ve şirkten uzaklaşarak Allah'a ibadet etmek, namaz kılmak ve zekât vermekle emrolunmuşlardı."** Onlar ayrılığa düşüp ihtilaf ettiler. Hâlbuki onlar Tevrat ve İncil'de ve aynı zamanda Kur'an'da Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmadan sadece O'na ibadet etmekle emrolundular. Bütün dinleri bırakıp İslam'a yönelmeli idiler. Namazları, Allah'ın istediği şekilde vakitlerinde kılmalı ve zekâtı da yerine vermeliydiler. **"En doğru din de bu idi."** Bu, dosdoğru bir milletin dinidir (İbrahim'in ve izinden gidenlerin dinidir). Bundan ayrılıp parçalanmanız gerekmezdi.

(6) **"Ehli kitap'tan ve putperestlerden**

جَزَآؤُهُمْ عِندَ رَبِّهِمْ جَنَّٰتُ عَدْنٍ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَآ أَبَدًا ۖ رَّضِىَ ٱللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا۟ عَنْهُ ۚ ذَٰلِكَ لِمَنْ خَشِىَ رَبَّهُۥ ﴿٨﴾

سُورَةُ الزَّلْزَلَةِ — ترتيبها ٩٩ — آياتها ٨

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

إِذَا زُلْزِلَتِ ٱلْأَرْضُ زِلْزَالَهَا ﴿١﴾ وَأَخْرَجَتِ ٱلْأَرْضُ أَثْقَالَهَا ﴿٢﴾ وَقَالَ ٱلْإِنسَٰنُ مَا لَهَا ﴿٣﴾ يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا ﴿٤﴾ بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْحَىٰ لَهَا ﴿٥﴾ يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ ٱلنَّاسُ أَشْتَاتًا لِّيُرَوْا۟ أَعْمَٰلَهُمْ ﴿٦﴾ فَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُۥ ﴿٧﴾ وَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُۥ ﴿٨﴾

سُورَةُ الْعَادِيَاتِ — ترتيبها ١٠٠ — آياتها ١١

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

وَٱلْعَٰدِيَٰتِ ضَبْحًا ﴿١﴾ فَٱلْمُورِيَٰتِ قَدْحًا ﴿٢﴾ فَٱلْمُغِيرَٰتِ صُبْحًا ﴿٣﴾ فَأَثَرْنَ بِهِۦ نَقْعًا ﴿٤﴾ فَوَسَطْنَ بِهِۦ جَمْعًا ﴿٥﴾ إِنَّ ٱلْإِنسَٰنَ لِرَبِّهِۦ لَكَنُودٌ ﴿٦﴾ وَإِنَّهُۥ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٌ ﴿٧﴾ وَإِنَّهُۥ لِحُبِّ ٱلْخَيْرِ لَشَدِيدٌ ﴿٨﴾ ۞ أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِى ٱلْقُبُورِ ﴿٩﴾

kafirler, içinde ebedi olarak kalacakları cehennemdedirler. Onlar insanların en kötüleridirler.” Kıskançlık ve azgınlık sebebiyle hakkı terk ettikleri için şu anda halkın en şerlileridirler, âhirette de en kötü durumda onlar olacaklardır.

(7) **“İman edip salih ameller işleyenlere gelince onlar da insanların en iyileridirler.”**

(8) **“Onların Rableri katındaki mükâfatları, altlarından ırmaklar akan, içinde ebedi kalacakları Adn cennetleridir.”** Ağaçlarının ve odalarının altından ırmaklar akan bu cennetler onların imanlarının ve salih amellerinin bir karşılığıdır. O cennetlerden hiç çıkarılmayacaklar, başka bir yere gitmeyecekler ve hiç ölmeyecekler. “**Allah onlardan razı olmuş, onlar da Allah'tan razı olmuşlardır.**” Allah onlardan razı olmuştur, çünkü emrine itaat etmişler ve hükümlerini kabul etmişlerdir. Onlar da Allah'tan razı olmuşlardır, çünkü hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın duymadığı ve hiç kimsenin aklına hayaline gelmedik nimetlere nail olmuşlardır. “**İşte bu mükâfat Rabbine saygı gösterenlere mahsustur.**” Bu mükâfat ve hoşnutluk, dünyada iken Allah'tan korkan ve bundan dolayı günahlardan sakınan kimseler içindir.

ZİLZÂL SÛRESİ (99. SÛRE)

(1) **“Yeryüzü o müthiş sarsıntı ile sarsıldığı zaman,”** Yeryüzü şiddetli bir hareketle hareket ettiği zaman, üzerindeki her şey kırılıncaya kadar sarsılır.

(2) **“Yer, içindeki ağırlıkları dışarı çıkardığı zaman,”** Yani içindeki ölüleri ve defineleri [ve üzerinde yapılan şeyleri] ortaya çıkardığı zaman, demektir. Müslim ve Tirmizî'nin Ebu Hureyre'den rivâyet ettiklerine göre Rasulullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: *“Yer ciğerparelerini altın ve gümüşten sütunlar gibi kusar. Katil gelir: Şunun için öldürdüm, der. Akraba ile ilişkisini koparan gelir, şunun için ilişkiyi kestim, der. Hırsız gelir, şunun için elim kesildi, der. Sonra da onu bırakırlar birşey almazlar ondan.”* Ölülere gelince yeryüzü onları ikinci sûrun üfürülmesinden sonra dışarı çıkarır.

(3) **“Ve insan: Ne oluyor buna? dediği zaman.”** İnsanlardan her bir fert, olanlardan şaşırıp dehşete düştüğü zaman: Bu yere ne oluyor? Niçin sallandı? Neden ağırlığını çıkardı? der.

(4) (5) **“İşte o gün” yer “Rabbinin ona bildirmesiyle bütün haberlerini anlatır.”** Üzerinde iyi veya kötü ne yapılmışsa hepsini anlatır, kulların aleyhinde şahitlik etmesi için Allah onu konuşturur. Bunları Rabbinin vahyetmesi ve ona emretmesi sonucu konuşur ve şahitlik eder.

(6) **“O gün insanlar yaptıklarını görmek için dağınık bir halde geri dönerler.”** İnsanlar kabirlerinden hesap yerine gelirler. Birbirlerinden ayrılmış bir haldedirler. Kimisi sağa doğru, kimisi sola doğru gider. Dinlerine ve yaptıkları işlere göre farklı farklı bir şekilde geri dönerler. Allah onlara yaptıklarını göstermek için veya amellerinin karşılığını görmeleri için hesap yerine bu şekilde getirilirler.

(7) **“Her kim zerre miktarı hayır işlemişse onu görecektir.”** Dünyada iken işlediğini kıyâmette amel defterinde görecek ve sevinecek. [Veya önüne arzedilmiş olarak gözleriyle görecek.]

(8) **“Her kim zerre miktarı şer işlemişse onu görecektir.”** Dünyada iken yaptığı kötülüğü kıyâmette görecek ve üzülecek. [Allah bunu affedebilir de]. Zerre,ancak güneş ışığında görülebilen toz demektir.

ÂDİYÂT SÛRESİ (100. SÛRE)

(1) **“Andolsun o harıl harıl koşanlara,”** Bununla atlar kast edilmiştir. Atlar Allah yolunda cihat eden süvarileriyle Allah'a ve Rasülüne karşı gelen kâfirlere doğru koşarlar. Harıl harıl diye tercüme ettiğimiz **“dabh”** kelimesi atların koşarken alıp verdikleri nefeslerin sesidir.

(2) **“Ateş çıkaranlara,”** Bununla da ateş çıkaran atlar kast edilmiştir. Çünkü atlar yere veya kayaya tırnaklarıyla şiddetle vurdukları zaman tıpkı bir çakmak taşı gibi kıvılcımlar çıkarırlar.
(3) **“Sabahleyin”** düşmana **“saldıranlara,”**
(4) **“Tozu dumana katanlara,” “en-Nak’u”** savaş esnasında atların düşman karşısında kaldırdıkları toz dumanıdır.
(5) **“Derken bir topluluğun ortasına girenlere yemin olsun ki,”** Düşmanlarının hezimete uğramasından sonra atlar bir anda kendilerini onların ortasında buluverirler. (Allah bütün bunlara yemin ederek buyuruyor ki:)
(6) **“Şüphesiz insan çok nankördür.”**
(7) **“Kendisi de buna şahittir.”** Nankörlüğünün ve bile bile inkârının izleri üzerinde göründüğü için kendisi de buna şahittir.
(8) **“Gerçekten o, mala karşı aşırı düşkündür.”** Yani mal sevgisi çok güçlüdür. Mal elde etmek için çok çalışır, kendisini bu uğurda helâk eder.
(9) **“Bilmiyor mu ki, kabirlerin içindekiler fırlatılıp atıldığı zaman.”** Ölüler çıkartılıp etrafa saçıldığı zaman.
(10) **“Kalplerde gizlenenler ortaya konulduğu zaman,”** Yani gönüllerdeki iyi veya kötü düşünceler açıklandığı zaman.
(11) **“İşte ogün Rableri onların bütün yaptıklarından haberdardır.”** Yani insanın bilmesi gerekir ki yeniden diriltilenlerin Rabbi onların her şeyinden haberdardır. O günde ve başka bir günde hiçbir şey O’na gizli değildir. Ve o gün, onların yaptıklarının karşılığını vercektir. [Yani bunu bildikleri zaman artık mal sevgisinin onları Rablerine şükretmekten, O’na ibadet etmekten ve âhiret günü için çalışmaktan alıkoymaması gerekir.]

KARİA SÛRESİ (101. SÛRE)

(1) **“Karia!”** Karia kelimesi kıyâmetin isimlerindendir. Kalplere korku verdiği için bu isimle anılmıştır. Veya Allah düşmanlarına azap ile vuracağı için böyle ismlendirilmiştir.
(2) **“Nedir o Kâria?”**
(3) **“O Kâria’nın ne olduğunu bilir misin?”**
(4) **“O gün insanlar etrafa serilmiş kelebekler gibi olurlar.”** “Feraş” الفراش Uçan malum böcektir. Kelebeklerin ateşin etrafında dökülüp saçıldıkları gibi, insanlar da mahşer yerinde toplanıncaya kadar korkunun şiddetinden düzensiz bir şekilde hareket edecekler.
(5) **“Dağlar atılmiş renkli yünler gibi olurlar.”** Dağlar muhtelif renklerde ve taraktan geçirilmiş/atılmış yünler gibi olacak. Çünkü parçalanıp uçuşacak.
(6) **“Kimin tartıları ağır gelirse,”** Sonra Allah teâlâ insanların mahşer yerinde hesaba

وَحُصِّلَ مَا فِي ٱلصُّدُورِ ﴿١٠﴾ إِنَّ رَبَّهُم بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّخَبِيرٌ ﴿١١﴾

ترتيبها ١٠١ — سُورَةُ ٱلْقَارِعَةِ — آياتها ١١

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

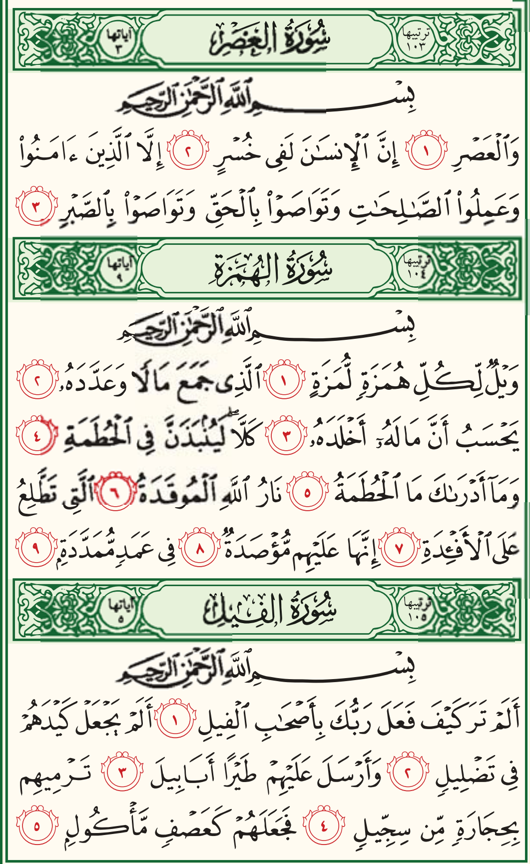
ٱلْقَارِعَةُ ﴿١﴾ مَا ٱلْقَارِعَةُ ﴿٢﴾ وَمَآ أَدْرَىٰكَ مَا ٱلْقَارِعَةُ
﴿٣﴾ يَوْمَ يَكُونُ ٱلنَّاسُ كَٱلْفَرَاشِ ٱلْمَبْثُوثِ ﴿٤﴾
وَتَكُونُ ٱلْجِبَالُ كَٱلْعِهْنِ ٱلْمَنفُوشِ ﴿٥﴾ فَأَمَّا
مَن ثَقُلَتْ مَوَٰزِينُهُۥ ﴿٦﴾ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَّاضِيَةٍ
﴿٧﴾ وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَٰزِينُهُۥ ﴿٨﴾ فَأُمُّهُۥ هَاوِيَةٌ
﴿٩﴾ وَمَآ أَدْرَىٰكَ مَا هِيَهْ ﴿١٠﴾ نَارٌ حَامِيَةٌ ﴿١١﴾

ترتيبها ١٠٢ — سُورَةُ ٱلتَّكَاثُرِ — آياتها ٨

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

أَلْهَىٰكُمُ ٱلتَّكَاثُرُ ﴿١﴾ حَتَّىٰ زُرْتُمُ ٱلْمَقَابِرَ ﴿٢﴾ كَلَّا سَوْفَ
تَعْلَمُونَ ﴿٣﴾ ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٤﴾ كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ
عِلْمَ ٱلْيَقِينِ ﴿٥﴾ لَتَرَوُنَّ ٱلْجَحِيمَ ﴿٦﴾ ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا
عَيْنَ ٱلْيَقِينِ ﴿٧﴾ ثُمَّ لَتُسْـَٔلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ ٱلنَّعِيمِ ﴿٨﴾

çekilmeleri esnasında ortaya çıkacak durumlarını ve genel olarak iki gruba ayrılacaklarını haber verdi ve: **“Kimin tartıları ağır gelirse”** buyurdu. Ağır gelen tartılar onun salih amelleridir. İyiliklerinin kötülüklerinden ağır gelmesi kastedilmiştir.
(7) **“O hoşnut olacağı bir yaşantı içinde olacaktır.”** Buradaki yaşantı kelimesi cennetteki bütün nimetleri içine alır.
(8) **“Kimin tartıları hafif gelirse,”** Kötülükleri iyiliklerine ağır gelirse,
(9) **“Onun anası Hâviye’dir.”** Yani onun meskeni cehennemdir. Cehennemin onun anası olarak adlandırılması, bir çocuğun annesinin kucağına varması gibi onun da cehenneme varması sebebiyledir. Haviye yani uçurum olarak adlandırılması ise çok derin olmasıyla birlikte onun içine yuvarlanması sebebiyledir.
(10) **“Nedir o Haviye, bilir misin?”** Bu sorunun amacı, onun bilinenin dışında, mahiyeti tam anlaşılamayacak tarzda olduğunu açıklayarak ürkütme ve korkutmadır.
(11) **“O, kızgın bir ateştir.”** Hararette ve şiddette doruğa ulaşmıştır.

سورة العصر — ترتيبها ١٠٣ — آياتها ٣

بسم الله الرحمن الرحيم

والعصر ﴿١﴾ إن الإنسان لفي خسر ﴿٢﴾ إلا الذين آمنوا وعملوا الصالحات وتواصوا بالحق وتواصوا بالصبر ﴿٣﴾

سورة الهمزة — ترتيبها ١٠٤ — آياتها ٩

بسم الله الرحمن الرحيم

ويل لكل همزة لمزة ﴿١﴾ الذي جمع مالا وعدده ﴿٢﴾ يحسب أن ماله أخلده ﴿٣﴾ كلا لينبذن في الحطمة ﴿٤﴾ وما أدراك ما الحطمة ﴿٥﴾ نار الله الموقدة ﴿٦﴾ التي تطلع على الأفئدة ﴿٧﴾ إنها عليهم مؤصدة ﴿٨﴾ في عمد ممددة ﴿٩﴾

سورة الفيل — ترتيبها ١٠٥ — آياتها ٥

بسم الله الرحمن الرحيم

ألم تر كيف فعل ربك بأصحاب الفيل ﴿١﴾ ألم يجعل كيدهم في تضليل ﴿٢﴾ وأرسل عليهم طيرا أبابيل ﴿٣﴾ ترميهم بحجارة من سجيل ﴿٤﴾ فجعلهم كعصف مأكول ﴿٥﴾

TEKÂSÜR SÛRESİ (102. SÛRE)

(1) (2) **“Çoklukla övünmek sizi kabre girinceye kadar oyaladı.”** Mal ve evlat çokluğu ile övünmek ve bunları çoğaltmak için uğraşmak sizi Allah’a ibadetten ve âhiret için alıkoyacak ölçüde meşgul etti. Siz ölünceye kadar da bu haliniz devam etti.

(3) **“Hayır! Yakında bileceksiniz.”** Bu ifade tarzı, onları çoklukla övünme huyundan vaz geçirmek ve kıyâmet günü bunun akibetini öğreneceklerine dikkat çekmek içindir.

(4) **“Hayır, hayır! Yakında bileceksiniz.”**

(5) **“Hayır, hayır! Eğer kesin bir bilgi ile bilseydiniz,”** Eğer siz bu davranışın sizi nereye götürdüğünü dünyada kesin olarak bildiğiniz şeyler gibi bilseydiniz çoklukla övünmekten ve bunun için çalışmaktan vazgeçerdiniz. Böbürlenmek ve çokluk kuruntusu sizi o büyük âhiret işinden ve ona hazırlanmaktan alıkoymazdı.

(6) **“Andolsun cehennem ateşini mutlaka göreceksiniz.”** Yani âhirette göreceksiniz.

(7) **“Yine andolsun onu bizzat kendi gözlerinizle göreceksiniz.”**

(8) **“Sonra andolsun ki o gün nimetlerden mutlaka sorulacaksınız.”** Yani siz, âhiret amelinden sizi alıkoyan dünya nimetlerinden sorulacaksınız. Güvenlik nimetinden, sağlık nimetinden, yenilip içilen şeylerden, susuz iken içilen soğuk sudan, konutların gölgelerinden ve daha başka nimetlerden sorulacaksınız.

ASR SÛRESİ (103. SÛRE)

(1) **“Asra yemin olsun ki,”** Allah teâlâ asra yemin etmektedir. Asr, zaman demektir. Allah teâlâ’nın asra yemin etmesinin sebebi, onda gece ve gündüzün belli bir ölçü içinde geçip gitmesi, karanlık ve aydınlığın birbirini izlemesi, hayatın istikameti ve canlı varlıkların yararları gibi pek çok ibretli şeylerin bulunmasıdır. Bütün bunlar Yüce Yaratıcının varlığına ve birliğine açıkça delalet eden şeylerdir. Mukatil, asr ile kastedilen ikindi namazının vaktidir, dedi.

(2) **“İnsan gerçekten hüsrandadır.”** Hüsran, sermayesini kaybetmek demektir.

(3) **Bundan ancak iman edip salih ameller işleyenler, birbirlerine hakkı tavsiye edenler ve sabrı tavsiye edenler müstesnadır.”** Yerine getirilmesi gerekli olan hak, Allah’ın varlığına ve birliğine iman, O’nun emirlerine itaat ve yasaklarından sakınmaktır. Birbirlerine tavsiye etmeleri gerekli olan sabır ise, Allah’a karşı günah işlememek için sabırlı olmak ve O’nun farzlarını yerine getirirken sabırlı olmaktır.

HÜMEZE SÛRESİ (104. SÛRE)

(1) **“İnsanları önden ve arkadan çekiştirenlerin vay haline!”** Veyl sözü, yazıklar olsun, helâk olsun anlamında bir kınama ve ayıplama ifadesidir. Hümeze, bir kimseyi yüzüne karşı gıybet eden kimsedir. (Yani kaş göz hareketleriyle onu alaya alan kimsedir. Lümeze ise arkasından gıybet eden kimsedir.)

(2) **“Ki o, mal toplamış ve onu saymış durmuştur.”** Bu cümle onun önden ve arkadan çekiştirmesinin, gıybet etmesinin sebebini açıklamaktadır. O, topladığı malla gurur duyduğu ve bu sebeple kendisini faziletli zannettiği için başkalarının kusurunu bulmaya çalışmaktadır.

(3) **“Malının kendisini ebedi yaşatacağını zanneder.”** Toplamış olduğu malına aşırı güvendiği için onun kendisini ebedileştireceğini, hiç ölmeyip canlı kalacağını zanneder. Ölümden sonrasını hiç düşünmez.

(4) **“Hayır!”** Onun zannettiği gibi değil. **“Andolsun ki o, Hutame’ye atılacaktır.”** Aksine o ve malı, içine atılan her şeyi kırıp parçalayan ateşe atılacaktır.

(5) **“Hutame’nin ne olduğunu bilir misin?”**

(6) **"Allah'ın tutuşturulmuş bir ateşidir."** Allah'ın emriyle tutuşturulmuştur.
(7) **"Kalplerin içine işleyecek bir ateştir."** Harareti kalplere kadar ulaşır ve onları kaplar. [Çünkü kalpler, bozuk inançların ve kötü niyetlerin, kibir ve faziletli insanları horlama gibi kötü huyların merkezidir.]
(8) **"Bu ateş onların üzerine kapatılacaktır."** Onlar içinde iken cehennemin bütün kapıları üzerlerine kapatılacak ve oradan çıkamayacaklardır.
(9) **"Uzatılmış sütunlarda bağlı olarak."** Mukatil dedi ki: Kapılar üzerlerine kapatılacak, sonra demir direklere bağlanacaklar. Kapılar üzerlerinden hiç açılmayacak ve hiçbir esinti içeriye giremiyecek.

FİL SÛRESİ (105. SÛRE)

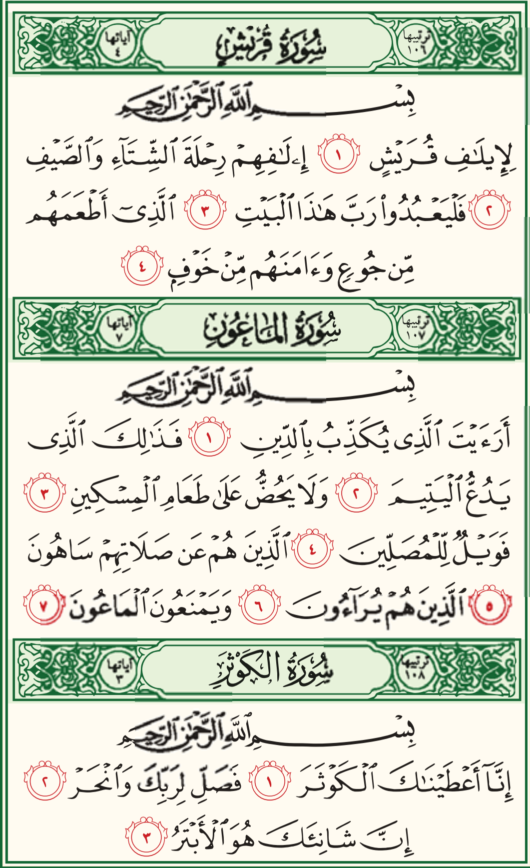
(1) **"Görmedin mi Rabbin fil sahiplerine ne yaptı?"** Fil sahipleri, Yemen'e egemen olan, sonra Kâbe'yı yıkmak için yürüyen Habeş Hıristiyanlarıdır. Mekke'ye doğru geldikleri zaman Allah teâlâ onların üzerlerine bu sûrede sözü edilen kuşları gönderdi ve onları helâk etti. Bu bir mucize idi ve Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'in Peygamberlikle görevlendirilmesinden kırk sene önce meydana gelmişti. Bu olaya şahit olan kimselerden bazıları Muhammed Peygamber olduğu esnada hayatta bulunuyordu.
(2) **"Onların tuzaklarını boşa çıkarmadı mı?"** Yani Allah teâlâ onların planlarını ve Kâbe'yi yıkmak için yaptıkları çalışmaları boşa çıkarıp onları helâk etmedi mi?
(3) **"Üzerlerine sürü sürü kuşlar gönderdi."** Deniz tarafından dalga dalga sürüler halinde siyah kuşlar gönderdi. İkisi ayaklarında birisi gagalarında olmak üzere her birinde üç tane taş bulunuyordu. Bu taşlar kime isabet etse onu kırıp geçiriyordu.
(4) **"Onlara pişmiş tuğladan taşlar atıyorlardı."** Bu taşlar cehennem ateşiyle pişirilmiş çamurdan yapılmıştı ve üzerlerinde isabet edecekleri kimselerin isimleri yazılmıştı. Birine bu taş isabet ettiği zaman onda çiçek hastalığı çıkıyordu. Bu taşlar mercimekten büyük nohut gibi idiler.
(5) **"Böylece onları yenik ekin yaprağı gibi yaptı."** Yani onları, hayvanların yedikleri zaman alttan çıkartıp attıkları ekin yaprağı haline getirdi. Veya hayvanların yiyip de geride bıraktıkları saman haline getirdi.

KUREYŞ SÛRESİ (106. SÛRE)

Bu sûreye İ'lâf sûresi de denilmiştir.
(1) **"Kureyş'e kolaylaştırdığı için,"**
(2) **"Kış ve yaz yolculuklarını onlara kolaylaştırdığı için,"** Bu yolculuklardan birisini kışın Yemen'e diğerini de yazın Şam'a yaparlardı. Çünkü Yemen sıcak, Şam serin bir ülke idi. Kureyş geçimini ticaretle temin ederdi. Bu iki yolculuk olmasaydı onlar Mekke'de kalamazlardı. Kâbe'ye komşu olmaları sebebiyle güvenlikleri olmasaydı, bu yolculukları ve ticarî faaliyetleri yapamazlardı. O halde bu âyetin anlamı şudur: Allah teâlâ onları bu iki yolculuğa alıştırdı ve onlara kolaylaştırdı. Hiç değilse bunun için sadece Allah'a ibadet etsinler.
(3) **"Şu Beyt'in Rabbine ibadet etsinler."** Allah teâlâ onlara kendisinin bu Beyt'in sahibi olduğunu öğretti. Çünkü onların taptıkları putları vardı. Allah kendisini onlardan ayırdı. Kureyş, bu Beyt sayesinde kendilerini diğer Araplara karşı daha şerefli görüyorlardı.
(4) **"O Rab ki, onları açlıktan doyurdu"** Yani bu iki ticari yolculuk sayesinde onları doyurdu ve daha önce çektikleri açlıktan kurtardı. **"ve korkudan güvenli kıldı."** Araplar birbirlerine saldırırlar ve birbirlerini esir alırlardı. Harem bölgesinin sakinleri olmaları sebebiyle Kureyş'e saldırmazlardı ve onlar bu sayede güvenlik içinde bulunuyorlardı. Allah teâlâ onları filli Habeş ordusunun saldırısından da bu sayede korumuştu.

MÂÛN SÛRESİ (107. SÛRE)

(1) **"Hesap gününü yalanlayanı gördün mü?"** Gördün mü o hesap ve cezayı yalanlayanı?
(2) **"İşte o, yetimi itip kakar."** Yani âhiret gününü kimin yalanladığını bilmek istersen işte o, hakkını almak için gelen yetimi şiddetle yanından uzaklaştırandır. Cahiliye Arapları kadınların ve çocukların mirastan pay almalarını engellerlerdi.
(3) **"Yoksulu doyurmaya teşvik etmez."** Mal cimrisi olduğu için ne kendisini, ne ailesini, ne de başkalarını buna teşvik etmez.
(4) (5) **"Yazıklar olsun o namaz kılanlara ki, namazlarını ciddiye almazlar." "Sâhûn"** gafildirler, onu önemsemezler demektir. Kılarlarsa namazlarından bir sevap beklemezler. Terk ederlerse cezasından korkmazlar. Namaz vakti çıkıncaya kadar onun farkında olmazlar.
(6) **"Onlar gösteriş yapanlardır."** Yani namazı kılarlarsa insanlara göstermek için kılarlar veya yaptıkları bütün iyilikleri kendisini övsünler diye insanlara göstermek için yaparlar.
(7) **"Basit bir yardıma bile mani olurlar."** Basit bir yardım diye tercüme ettiğimiz **"maun"** kelimesi, insanların birbirlerinden ödünç alıp verdikleri kova, balta ve tencere gibi şeylerdir; su ve tuz gibi sakınılmaması gereken şeylerdir. Bir görüşe göre de maun,

zekât demektir. Buna göre ayet, onlar mallarının zekâtını vermezler anlamına gelir.

KEVSER SÛRESİ (108. SÛRE)

(1) **"Kuşkusuz biz sana Kevser'i verdik."** Kevser, Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) ve ümmetinin saygınlığı sebebiyle Allah teâlâ'ın cennette onlara vereceği ırmağın adıdır.

(2) **"O halde Rabbin için namaz kıl ve kurban kes."** Burada emredilen, farz olan namazlardır. İnsanlar Allah'tan başkası için namaz kılıyorlar ve Allah'tan başkası için kurban kesiyorlardı. Allah'u teâlâ Peygamber'ine namazını sadece Allah için kılmasını, kurbanını da sadece Allah için kesmesini emretti. Katade, Ata ve İkrime, burada namazla bayram namazının, kurbanla da Kurban bayramında kesilen kurbanın kastedildiğini söylediler.

(3) **"Asıl soyu kesik olan, sana buğz edendir."** Yani sana buğzeden kimsenin öldükten sonra adı sanı kalmayacaktır. Ebter, erkek çocuğu olmayan kimselere verilen isimdir. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in oğlu vefat edince müşriklerden birisi O'na ebter demişti. Bunun üzerine bu sûre nazil oldu.

KÂFİRÛN SÛRESİ (109. SÛRE)

(1) **"De ki ey kâfirler!"** Bu sûrenin nüzul sebebi, kâfirlerin Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e: Bir sene sen bizim ilahlarımıza tap, bir sene de biz senin ilahına tapalım, demeleridir. Bunun üzerine Allah teâlâ onlara şöyle söylemesini emretti:

(2) **"Ben sizin taptıklarınıza tapmam."** Yani ben sizin benden istediğiniz şeyi yapmam ve tapmakta olduğunuz putlara tapmam.

(3) **"Siz de benim taptığıma tapmazsınız."** Yani şirkinize ve küfrünüze devam ettiğiniz sürece siz de benim taptığıma tapmış olamazsınız.

(4) **"Ben sizin taptıklarınıza asla tapacak değilim."** Yani ne gelecekte ne de ömrümün kalan günlerinde sizin tapmakta olduğunuz ilahlarınızdan hiç birisine asla tapmayacağım.

(5) **"Siz de benim taptığıma tapacak değilsiniz."** Yani gelecek günlerinizde de şirkinize ve küfrünüze devam ettiğiniz müddetçe siz de benim taptığıma asla tapacak değilsiniz. [Çünkü kâfirlerin ve putperestlerin Allah'a ibadetleri geçerli değildir, reddedilmiştir.] Denildi ki, âyetlerde tekrar vardır. Maksat, kâfirlerin Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in kendi ilahlarına ibadet etmesinden ümitlerini kesmek için vurgu yapmaktır.

(6) **"Sizin dininiz size, benim dinim de banadır."** Yani siz dininizden memnun isensiz, ben de dinimden memnunum. Şirk koşmak olan dininiz size aittir, o din sizi bırakıp da bana gelmez. Benim dinim olan tevhid bana aittir, beni bırakıp da –bu halinizle- size gelmez.

NASR SÛRESİ (110. SÛRE)

Bu sûreye Tevdi, yani vedalaşma sûresi de denilmiştir. Ahmed ve İbn Cerîr'in İbn Abbas'tan rivâyet ettiklerine göre bu sûre nazil olduğu zaman Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem): *"Ölüm haberim geldi"* buyurmuşlardır.

(1) **"Allah'ın yardımı ve fetih geldiği zaman,"** Yani ey Muhammed! Sana düşmanlık eden Kureyş'e karşı Allah'ın yardımı geldiği ve Mekke'yi fethetmek sana nasip olduğu zaman, demektir. Yardım, düşmanları yenmek ve onlara hâkim olmak için verilen destektir. Fetih ise düşmanların oturdukları yerlere ve evlerine girmektir. [Veya hakkı kabul etmeleri için kalplerinin fethidir.]

(2) **"Ve insanların dalga dalga Allah'ın dinine girdiklerini gördüğün zaman,"** Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Mekke'yi fethettiği zaman Araplar dediler ki: "Muhammed Harem halkına karşı zafer elde etti. Hâlbuki Allah onları fil ordusuna karşı bile korumuştu. Demek ki o, hak üzeredir. Artık ona karşı koymaya gücünüz yetmez."

Daha önceleri birer ikişer İslam'a girerlerken, Mekke'nin fethinden sonra cemaatler halinde Müslüman olmaya başladılar. Hatta kabileler toplu halde İslam'a giriyorlardı.

(3) **"Rabbine hamd ederek onu tesbih tenzih et"** Bu âyette Allah'ın tesbih edilmesinin O'na hamd ile birlikte yapılması emredilmektedir. Allah'ın verdiği ve kimsenin aklına ve hayaline gelmeyecek olan imkân ve nimetlerden dolayı bir hayranlık ifadesi olarak tesbih, O'nun yardımı ve Mekke'nin fethi ile insanların dalga dalga İslam'a girmelerinden dolayı da hamd emredilmektedir. **"ve O'ndan mağfiret dile."** Allah'a karşı tevazuunu göstermek ve amelini yetersiz görmek için Allah'tan mağfiret dile. **"Şüphesiz ki O, tevbeleri çok kabul edendir."** Yani affedilmek isteyenlerin tevbelerini kabul etmek O'nun şanındandır. Onların tevbelerini kabul eder ve tevbelerini kabul ederek onlara olan merhametini gösterir. Buhârî ve diğer hadisçiler İbn Abbas'ın bu sûre hakkında şöyle dediğini rivâyet ettiler: "Bu, Rasulullah'ın eceldir. Allah ona ecelini bildirmiş ve **"Allah'ın yardımı ve fetih geldiği zaman,"** buyurmuştur. Bu ecelinin işaretidir. **"Rabbine hamd ederek onu tesbih et ve O'ndan mağfiret dile. Şüphesiz ki O, tevbeleri çok kabul edendir."**

MESED SÛRESİ (111. SÛRE)

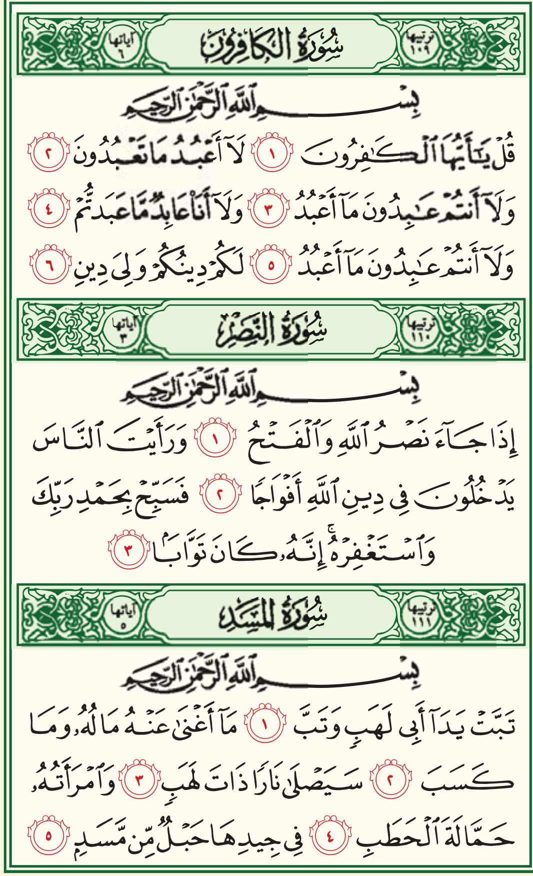
(1) **"Elleri kurusun Ebu Leheb'in! Kurudu da."** Yani o helâk olsun, hüsrana uğrasın. Zaten helak oldu. Allah'ın onun hakkındaki bu laneti gerçekleşti. Ebu Leheb, Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in amcasıdır. İsmi Abdüluzza'dır.

(2) **"Malı ve kazandıkları ona fayda vermedi."** Yani topladığı serveti, kazancı ve mevkii onu helak olmaktan ve Allah'ın azabından kurtaramadı.

(3) **"O yakında alevli bir ateşe girecek."** Yani derilerini yakacak olan tutuşmuş alevli ateşte azap edilecektir. Bu, cehennemin ateşidir.

(4) **"Karısı da odun taşıyıcısı olarak."** Yani onun karısı da bu alevli ateşe girecek. Bu kadın, Ebu Süfyan'nın da kız kardeşi olan Ümmü Cemil bint Harb'dir. Dikenleri toplayıp geceleyin getirir ve Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in yolunun üzerine atardı.

(5) **"Boynunda bükülmüş bir ip olduğu halde."** **"Mesed"** kelimesi, hurma lifinden bükülmüş ip demektir. Kadının pahalı bir mücevher gerdanlığı vardı ve derdi ki: "Ben bu gerdanlığı Muhammed'e düşmanlık yolunda harcayacağım." Allah teâlâ gerdanlığın yerine ceza olarak kıyâmet gününde onun boynuna bu ipi takacak.

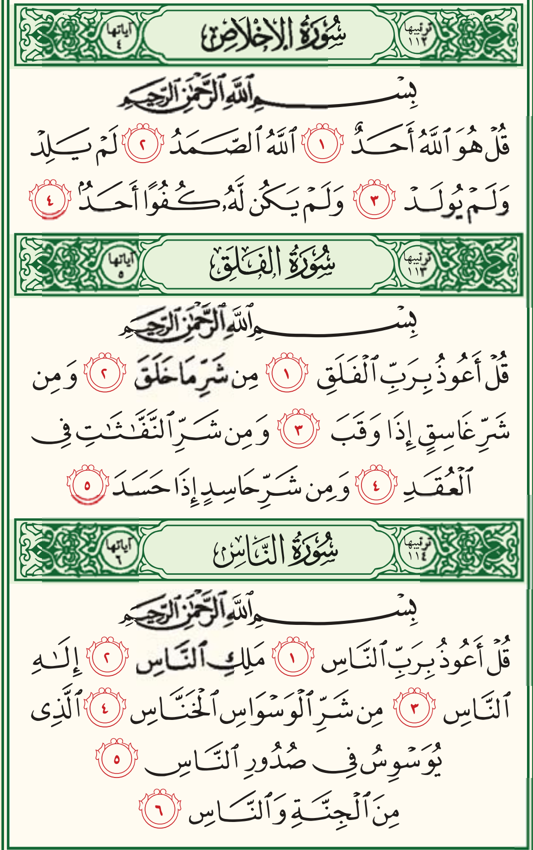

İHLÂS SÛRESİ (112. SÛRE)

(1) **"De ki: O Allah'tır, tektir."** Müşrikler: Ey Muhammed! Bize Rabbinin nesebini söyle, dediler. Bunun üzerine bu sûre nazil oldu. Yani benden nesebinin açıklanmasını istediğiniz Rabbim Allah'tır, tektir, ortağı yoktur.

(2) **"Allah, sameddir."** **"es-Samed"** ihtiyaçların giderilmesi için kendisine başvurulan kimse demektir. İhtiyaçları temin etme gücüne sahip olduğu için bu konuda kendisine müracat edilir. İbn Abbas'ın şöyle dediği rivâyet edilmiştir: "Samed, efendiliğinde mükemmel bir efendi, büyüklüğünde mükemmel bir büyük, hilminde/yumuşaklığında mükemmel bir halim, zenginliğinde mükemmel bir zengin, ilminde mükemmel bir âlim ve hikmetinde mükemmel bir hakîmdir. O Allah'tır. Bu sıfatlara ancak O layıktır.

(3) **"O doğurmamış ve doğmamıştır."** Yani O'ndan bir çocuk olmamıştır O da hiç bir şeyden olmamıştır. Çünkü O hiçbir şeye benzemediği gibi, önceden ve sonradan kendisine yokluğun nisbet edilmesi de imkânsızdır. [Çocuk doğmadan önce yoktur.] Yani Allah'ın babası

yoktur ki ona nisbet edilsin. Katade dedi ki: Müşrik Araplar meleklerin Allah'ın kızları olduğunu söylediler; Yahudiler, Üzeyr Allah'ın oğludur dediler; Hıristiyanlar da Mesih Allah'ın oğludur dediler. Allah teâlâ onların hepsini yalanladı ve: **"O doğurmamış ve doğmamıştır."** buyurdu.

(4) **"Hiçbir şey O'nun dengi değildir."** Hiçbir şey ona eşit değildir, O'nun gibi değildir, kemâl sıfatlarından hiç birisinde O'nun ortağı değildir.

FELAK SÛRESİ (113. SÛRE)

(1) **"De ki: Sabahın Rabbine sığınırım."** "Felak" sabahtır. Felak yarıp çıkan demektir. Gecenin karanlığını yarıp çıktığı için sabaha felak denilmiştir. Allah'ın yarattığı şeylerin hepsinden çıkan hayvan, sabah, tane, tohum ve her türlü bitki gibi şeylerin hepsine felak denilir. Bu âyette, zifiri karanlıkları bu âlemin tamamından gidermeye muktedir olan Allah'ın, kendisine sığınan kimseleri korktukları şeylerden korumaya da muktedir olduğuna işaret edilmek istenmiştir.

(2) **"Yarattığı şeylerin şerrinden."** Yani Allah'ın yarattığı bütün mahlûkatın şerrinden Allah'a sığınırım.

(3) **"Karanlığı çöktüğü zaman gecenin şerrinden."** Yani geldiği zaman gecenin şerrinden de Allah'a sığınırım. Çünkü yırtıcı hayvanlar inlerinden, haşereler yuvalarından geceleyin çıkarlar, bozguncular ve ahlaksızlar kötülüklerini geceleri yaparlar.

(4) **"Düğümlere üfürenlerin şerrinden."** Yani büyücü kadınların şerrinden de Allah'a sığınırım. Onlar büyü yaptıkları zaman iplerin düğümlerine üfürdükleri için bu ifade kullanılmıştır.

(5) **"Ve haset ettiği zaman hasetçinin şerrinden"** Allah'a sığınırım. Haset, Allah'ın verdiği nimetin haset edilen kişiden zevalini temenni etmektir.

NÂS SÛRESİ (114. SÛRE)

(1) **"De ki: Sığınırım ben insanların Rabbine."** İnsanların Rabbi, onları yaratan, işlerini düzelten ve durumlarını iyileştiren demektir.

(2) **"İnsanların hükümdarına."** Tam egemenlik ve üstün otorite O'nundur.

(3) **"İnsanların ilahına."** Yani insanların mabuduna sığınırım. Çünkü melik, ilah olabilir de olmayabilir de. İlah isminin sadece O'na ait olduğu ve hiç kimsenin bu isimde O'na ortak olamayacağı açıktır.

(4) **"O sinsi vesvesecinin şerrinden"** Yani şeytanın şerrinden sığınırım demektir. Allah'ın adı anıldığı zaman şeytan siner, gizlenir; Allah'ın adı zikredilmediği zaman ise ortaya çıkar ve vesvese verir.

(5) **"Ki o, insanların kalplerine vesvese sokandır."** Şeytanın vesvesesi, hiçbir ses işitilmeksizin kalbe ulaşan gizli bir sözle insanı kendisine itaate çağırmasıdır. Sonra Allah teâlâ vesvese veren şeytanın insan şeytanları ve cin şeytanları diye iki türünün olduğunu açıkladı ve şöyle buyurdu:

(6) **"Cinlerden ve insanlardandır."** Cin şeytanları, yukarıda da belirtildiği gibi insanların kalplerine vesvese verir. İnsan şeytanlarının kalplere vesvese vermesi ise, cin şeytanlarının vesveseyle kalbe bıraktıkları şeyi, onların kendilerini müşfik bir nasihatçı gibi gösterip nasihat süsü verdikleri sözleriyle kalbe bırakmalarıdır. İnsanların kalplerine İblisin vesvese verdiği söylenmiştir. İbn Abbas'tan rivayet edilmiştir; o şöyle dedi: *"Dünyaya gselen hiç kimse yoktur ki onun kalbinin üzerinde bir veveseci olmasın. Allah'ı zikrettiği zaman siner, zikirden gafil olduğu zaman vesvese verir."* Şeytanın tuzağından ve vesvesesinden Allah'a sığınırız.

Müslümanın Hayatında Önemli Sorular

1 Bir Müslüman akîdesini nereden alır? Allah'ın kitabından ve Rasûlünün sahih sünnetinden alır. Allah'ın Rasûlü hevasından konuşmaz. ***"Konuştukları ancak kendisine vahyedilen bir vahiydir."*** (Necim: 4) Bu, sahabenin ve selef-i salihin anlayışına da uygundur.

2 İhtilaf ettiğimiz zaman neye müracat ederiz? Hak dine müracat ederiz. Bu konuda hakem, Allah'ın Kitabı ve Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in sünnetidir. Çünkü Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Eğer bir konuda anlaşmazlığa düşerseniz, Allah'a ve âhiret gününe inanmışsanız onu Allah'a ve Rasûlü'ne götürün."*** (Nisa: 59). Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Size iki şey bıraktım, onlara sarıldığınız müddetçe asla sapıtmazsınız: Allah'ın Kitabı ve Peygamberinin sünneti." Bu hadisi Ahmed rivâyet etti.

3 Kıyâmet günü kurtulacak olan fırka hangi fırkadır? Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Ümmetim yetmiş üç fırkaya bölünecek. Bunlardan biri hariç, hepsi cehennemdedir. Onlar kimdir ey Allah'ın Rasûlü? diye sordular. Şöyle cevap verdi: Benim ve ashabımın gittiği yoldan gidenlerdir." Bunu Ahmed ve Tirmizî rivâyet etti. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) 'in ve ashabının gittiği yol, hak yoldur. Eğer sen de kurtulmayı ve amellerinin kabul edilmesini istiyorsan onların izinden git ve bid'atlerden uzak dur.

4 Salih amelin kabulünün şartları nelerdir? Bunun şartları: **1. Allah'a iman etmek ve O'nun birliğini kabul etmek:** Müşriğin ameli kabul edilmez. **2. İhlâs:** Bu, Allah'ın rızasını kazanmayı arzu etmek demektir. **3. Yaptığı amelde Peygamber'e tabi olmak:** Bu, amelinin Peygamber'in getirdiği şeylere uygun olması demektir. Allah'a ancak O'nun meşru kıldığı bir şekilde ibadet edilir. Bu üç şarttan birisi eksik olursa onun ameli reddedilir. Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Yaptıkları her ameli alır, onu toz duman haline çeviririz."*** (Furkan: 23).

5 İslam dininin mertebeleri kaçtır? Dinin mertebeleri üçtür:İslam, iman ve ihsan.

6 İslam nedir? Kaç tane rüknü vardır? İslam tevhid inancı ile Allah'a teslim olmak, itaat ederek ona boyun eğmek, şirkten ve müşriklerden uzak durmaktır. İslam'ın beş rüknü vardır. Bunları Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir hadisinde şöyle zikretmiştir: "İslam beş esas üzerine bina edilmiştir: Bunlar, Allah'tan başka hak ilah olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın elçisi olduğuna şahadet etmek, namaz kılmak, zekât vermek, haccetmek ve ramazan orucunu tutmaktır." Bu hadisi Buhârî ve Müslim rivâyet etmişlerdir.

7 İman nedir? Kaç tane rüknü vardır? İman kalp ile inanmak, dil ile söylemek ve azalarla amel etmektir. İtaatlerle artar, masiyetlerle eksilir. Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"İnananların imanlarını kat kat artırmaları için kalplerine güven indiren O'dur."*** (Fetih: 4) Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle dedi: "İman yetmiş küsur şubedir. Bunların en yükseği, Allah'tan başka ilah yoktur demek, en aşağısı ise zararlı bir şeyi yoldan uzaklaştırmaktır. Utanmak da imandan bir şubedir." Bunu Müslim rivâyet etti. Kişinin iyilikleri yaptığı zamanlar kendisinde bir dinçlik hissetmesi, masiyetleri işlediği zamanlarda bir durgunluk hissetmesi de imanı kuvvetlendiren şeylerdendir. Allah teâlâ şöyle buyurmuştur: ***"Şüphesiz iyilikler***

kötülükleri giderir." (Hûd: 11) İmanın altı rüknü vardır. Bunları Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir hadisinde şöyle zikretmiştir: "İman, Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, âhiret gününe, kadere, hayır ve şerrin kaderde olduğuna inanmandır." Bu hadisi Buhârî ve Müslim rivâyet etmişlerdir.

8 *"La ilahe illallah"* yani "Allah'tan başka hak ilah yoktur" demek ne anlama gelir? Bu, Allah'tan başkasının ibadete layık olduğunu reddetmek ve sadece Allah'a ibadet etmektir.

9 Allah bizimle beraber midir? Evet, Allah ilmi ile işitmesi ile görmesi ile koruması ile kuşatması ile kudreti ile ve dilemesi ile bizimle beraberdir. Zatına gelince, O'nun zatı yaratılmışların zatları ile birbirine karışmaz ve yarattıklarından hiçbir şey O'nu ihata edemez. (O zatıyla en yüksektedir, yani Yedi kat göğün üstünde olan arş üzerine istiva etmiştir).

10 Allah teâlâ gözle görülür mü? Ehl-i kıble olan Müslümanlar, Allah'ın dünyada görülmeyeceği, mahşerde ve cennette ise müminlerin Allah'ı görecekleri konusunda görüş birliği içindedirler. Allah teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır: ***"Yüzler vardır ışıl ışıl Rablerine bakar."*** (Kıyâmet: 22, 23)

11 Allah'ın İsimleri ve Sıfatlarını bilmenin faydası nedir? Allah teâlâ insanlara ilk önce kendisini tanımalarını farz kılmıştır. Çünkü Allah'ı tanıdıkları zaman O'na hakkıyla kulluk edeceklerdir. Allah teâlâ şöyle buyurmuştur: ***"Bil ki, Allah'tan başka hak ilah yoktur."*** (Muhammed: 19). Allah'ı rahmetinin genişliği ile anmak ümitli olmaya, azabının şiddetiyle anmak günah işlemekten korkmaya ve nimeti sadece O'nun verdiğini hatırlamak şükretmeye sebep olur. Allah'a isim ve sıfatlarıyla ibadet etmek demek, bunları bilmek, anlamak ve gereğince amel etmek demektir. Allah teâlâ'nın ilim, merhamet ve adalet gibi öyle isimleri ve sıfatları vardır ki bunlarla bir kul vasıflandırıldığı zaman o kul övülmüş olur. İlahlık, ceberut ve tekebbür gibi öyle isimleri ve sıfatları da vardır ki bir kul bunlarla vasıflandırıldığı zaman o kul kötülenmiş olur. Kulların da övüldükleri ve sahip olmakla emrolundukları kulluk, muhtaç olma, tevazu ve isteme gibi öyle sıfatlar da vardır ki Allah teâlâ'nın bu sıfatlarla nitelendirilmesi yasaklanmıştır. Allah'ın en sevdiği kişiler O'nun sevdiği niteliklere sahip olan kişilerdir. En çok kızdığı kişiler de sevmediği niteliklere sahip olanlardır.

12 Allah'ın en güzel isimleri (Esmaü'l-Hüsna) hangileridir? Allah Teâlâ buyuruyor ki: ***"En güzel isimler, yalnızca Allah'ındır. O halde o isimlerle O'na yalvarın."*** (A'raf: 180). Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) 'den sâbit olduğuna göre o şöyle buyurmuştur: **"Şüphesiz Allah'ın, yüzden bir eksik doksan dokuz ismi vardır.Kim bu isimleri sayarsa, cennete girer."** (Buhârî ve Müslim).

"İsimleri saymak" tan kasıt: 1) Lafızlarını ve adedini saymaktır. **2)** Delâlet ettiği anlamlarını bilmek ve onlara îmân etmektir.Örneğin "el-Hakîm" dediği zaman, bütün işlerini Allah'a teslim etmiş olur.Çünkü bütün işler, O'nun hikmetinin gereğidir. "el-Kuddûs" dediği zaman, Allah'ın bütün noksanlıklardan münezzeh olduğunu düşünür. **3)** Bu isimlerle Allah'a duâ etmektir (yalvarmaktır). Duâ, iki türlüdür: **a)** Övgü ve ibâdet duâsı. **b)** Talep ve isteme duâsı.

Kur'an âyetlerini ve sahîh sünneti iyice araştıran kimse, Allah'ın isimlerini sayabilir. Bu isimler şunlardır :

İsim	Anlamı
اَللّٰهُ Allah	Bütün kulları üzerinde ulûhiyet ve ubûdiyete sahip, kendisine boyun eğilen ve teslim olunan, rükû ve secde edilen, bütün ibâdet çeşitleri yalnızca kendisine sarfedilen ilah ve ma'buddur.
الرَّحْمَنُ er-Rahmân	Rahmeti, bütün yaratılanlara yetecek kadar geniş ve kapsamlı olduğuna delâlet eden isimdir. Bu isim, yalnızca Allah Teâlâ'ya hastır ve başkasına vermek câiz değildir.
الرَّحِيمُ er-Rahîm	Dünya ve âhirette mü'minlere acıyan ve onları bağışlayandır.Nitekim onları kendisine ibâdet etmeye iletmiştir.Âhirette de cennete girdirerek onlara lütufta bulunacaktır.
el-Afuvv العَفُوُّ	Günahı silen, bağışlayan ve cezayı hak ettiği halde kulunu cezalandırmayandır.
الغَفُورُ el-Ğafûr	Günahkârın günahını örten, onu rezil etmeyen ve günahından dolayı onu cezalandırmayandır.
الغَفَّارُ el-Ğaffâr	Günah işledikten sonra bağışlanmayı dileyen kuluna Allah'ın mağfiretinin çok olduğuna delâlet eden isimdir.
الرَّؤوفُ er-Raûf	Ra'fet kelimesinden gelmektedir ve rahmetten daha belîği ve daha çoktur.Ra'fet, dünyada bütün yaratılanlar için geneldir.Âhirette ise O'nun dostları olan mü'minlerin birbirleri içindir.
الحَلِيمُ el-Halîm	Kullarını cezalandırmaya gücü yettiği halde onları cezalandırmakta acele etmeyen, aksine istiğfarda bulundukları zaman onları affeden ve bağışlayandır.
التَّوابُ et-Tevvâb	Kullarından dilediklerini tevbe etmeye muvaffak kılan ve onların tevbesini kabul edendir.
السِّتيرُ es-Sittîr	Kulunun kusur ve ayıbını örten, kulları arasında onu rezil etmeyendir.O, kulunun kendi kusur ve ayıbı ile başkasının kusur ve ayıbını örtmesinden hoşlanır.Aynı şekilde avretini örtmesinden de hoşlanır.
الغَنِيُّ el-Ğanî	Zâtı ve sıfatları kâmil olduğu için kullarından hiç birisine muhtaç olmayan, aksine bütün kulları kendisine, nimetlerine ve yardımına muhtaç olandır.
الكَرِيمُ el-Kerîm	Hayrı çok, lütuf ve ihsanı büyük olandır.Dilediği kimseye, -istesin veya istemesin- dilediği kadar ve dilediği şekilde veren, günahları affeden, kusur ve ayıpları örtendir.
الأَكْرَمُ el-Ekrem	Son derece cömert olan ve bu konuda hiçbir benzeri olmayandır.Her türlü iyilik O'ndandır. Lütuf ve ihsanıyla mü'minleri mükafatlandırır, kendisinden yüz çevirenlere süre verir ve adâletiyle onları hesaba çeker.
الوَهَّابُ el-Vehhâb	Bağışı bol olan ve karşılıksız verendir. Hiçbir karşılık olmadan hibe eden ve kendisinden istenmeden nimetlendirendir.
الجَوَادُ el-Cevâd	Kullarına bol veren ve onlara lütufta bulunandır.Cömertliğinden, lütuf ve ihsanından en büyük nasibi ise, kendisine îmân edenleredir.
الوَدودُ el-Vedûd	Dostlarını seven, onlara mağfiret ve nimetleriyle kendisini sevdiren, onlardan râzı olan, onların amellerini kabul eden ve yeryüzünde onların kabul görmelerini sağlayandır.
المُعْطِي el-Mu'tî	Hazinelerinden dilediği kuluna verendir.Lütuf ve bağışından en büyük nasibi, kendi dostları içindir.O, her şeye, yaratılış ve şekil verendir.
الوَاسِعُ el-Vâsi'	Sıfatları geniş olandır.O'na olan övgüleri hiç kimse sayamaz.Azamet ve mülkü, mağfiret ve rahmeti, lütuf ve ihsanı pek geniştir.
المُحْسِنُ el-Muhsin	Zâtı, isimleri, sıfatları ve fiilleri mükemmel güzelliktedir.Her şeyi en güzel şekilde yaratan ve kullarına iyilikte bulunandır.

الرَّازِقُ **er-Râzık**	Bütün yaratılanlara rızık veren, âlemleri yaratmadan önce onların rızıklarını takdir eden ve belirli bir süreye kadar rızıklarını tamamlayacağını üstlenendir.
الرَّزَّاقُ **er-Rezzâk**	Kullarına bol bol rızık verdiğine delâlet eden isimdir.Kendisinden istemeden kullarına rızık verir. Hatta kendisine isyan etmelerine karşı yine de onlara verir.
اللَّطِيفُ **el-Latîf**	Her şeyi, en ince ayrıntısına kadar bilendir.Hiçbir şey O'ndan gizli-saklı kalmaz. İyilik ve faydayı, hiç hesaplamadıkları yerlerden kullarına gizlice ulaştırır.
الخَبِيرُ **el-Habîr**	Her şeyin görünen yönlerini ilmiyle kuşattığı gibi, görünmeyen yönlerini de ilmiyle kuşatandır.
الفَتَّاحُ **el-Fettâh**	Mülkü, rahmeti ve rızkının hazinelerini, hikmeti ve ilmi gereğince, dilediği gibi açandır.
العَلِيمُ **el-Alîm**	Görünen ve görünmeyeni, gizli ve açığı, geçmişi, şimdiki zamanı ve geleceği ilmiyle kuşatandır. Hiçbir şey O'na gizli-saklı kalmaz.
البَرُّ **el-Berr**	Kullarına bol bol lütuf ve ihsanda bulunandır.Bahşettiği nimetleri hiç kimse sayamaz.O, sözünde sâdıktır. Kulunun günahını bağışlar, ona yardım eder, onu korur ve kulu az verse bile onu kabul eder ve onu bereketlendirir.
الحَكِيمُ **el-Hakîm**	Her şeyi yerli yerine koyandır. O'nun idâresine hiçbir aksaklık ve yanlışlık girmez.
الحَكَمُ **el-Hakem**	Kulları arasında adâletle hükmedendir.Onlardan hiç birisine zulmetmez.İnsanlar arasında hakem olması için Azîz Kitab'ını indiren O'dur.
الشَّاكِرُ **eş-Şâkir**	Kendisine itaat edeni metheder ve ona övgüde bulunur.Yapılan amel az bile olsa karşılığını verir. Şükrüne karşılık nimetlerini dünyada onlara arttıran ve âhirette ecrini verendir.
الشَّكُورُ **eş-Şekûr**	O'nun nezdinde kulların az olan amelleri artar.Kullarının amellerinin karşılığını kat kat verir.Allah'ın kuluna olan şükrü, kulunun şükrüne karşılık onu mükafalandırması ve tâatini kabul etmesidir.
الجَمِيلُ **el-Cemîl**	Zâtı, isimleri, sıfatları ve fiillerinde mutlak güzel olandır.Kullarındaki bütün güzellikler, O'ndandır.
المَجِيدُ **el-Mecîd**	Göklerde ve yerde bulunan her türlü övünç, cömertlik, izzet ve yücelik, yalnızca O'nundur.
الوَلِيُّ **el-Velî**	Kullarının bütün işlerine bakan ve mülkünü idâre edendir. Dostlarının yardımcısıdır.
الحَمِيدُ **el-Hamîd**	İsimleri, sıfatları ve fiillerinde övülendir.Bollukta ve darlıkta, kendisine hamd edilendir. Tartışmasız hamd ve senâya hak sahibi olandır. Çünkü O, bütün kemâl sıfatlara sahiptir.
el-Mevlâ المَوْلَى	O, Rab, melik, efendi ve dostlarına yardım edendir.
النَّصِيرُ **en-Nasîr**	Dilediği kimseyi yardımıyla teyid edendir.O'nun yardım ettiğine hiç kimse üstün gelemez, yardımsız ve yüzüstü bıraktığı kimseye de hiç kimse yardım edemez.
السَّمِيعُ **es-Semî'**	Sır ve fısıltılar ile aşikâr, hatta ne kadar kısık veya yüksek sesle olursa olsun, her şeyi işitmesiyle kuşatan ve duâ edenin duâsına icâbet edendir.
البَصِيرُ **el-Basîr**	Görünen ve görünmeyen âlemde, gizli veya açık olsun, bütün varlıkları görmesiyle kuşatandır.
الشَّهِيدُ **eş-Şehîd**	Kulları üzerinde gözetici olandır.Nefsine vahdaniyet, kıyam ve adâlet gibi sıfatlarla şâhitlik etmiştir. Kendisini birledikleri, elçilerine ve meleklerine îmân ettikleri zaman mü'minlerin doğru olduklarına şâhitlik etmiştir.
الرَّقِيبُ **er-Rakîb**	Kullarına muttali olan ve onların amellerini sayandır.Bakanın bakışı ile aklından geçirenin aklından geçirdiği şey, O'ndan asla kaçmaz,

الرَّفِيقُ **er-Rafîk**	Fiillerinde çok yumuşak olandır.Yaratma ve emrinde ağır ve temkinli davranır. Kullarına yumuşak davranır, güç yetiremeyecekleri şeyleri onlara yüklemez.O, yumuşak davranan kulunu sever.
القَرِيبُ **el-Karîb**	İlmi ve kudretiyle bütün kullarına, lütfu ve yardımıyla da mü'min kullarına yakındır. Bununla beraber O, arşının üzerindedir. O'nun zâtı, yarattıklarına karışmaz.
المُجِيبُ **el-Mucîb**	İlmi ve hikmeti gereği duâ edenlerin duâlarına ve isteyenlerin isteklerine icâbet edendir.
الْمُقِيتُ **el-Mukît**	Kullarının azıkları ile rızıklarını yaratan ve bunları kullarına ulaştırmayı üstlenendir. Kullarının rızıklarını ve amellerini noksansız koruyan ve gözetendir.
الحَسِيبُ **el-Hasîb**	Kullarınının dînî ve dünyevî bütün işlerine yetendir.O'nun kifâyetinden en büyük nasip, mü'min kullarınadır.Kullarının dünyada yaptıklarını hesaplayandır.
المُؤْمِنُ **el-Mu'min**	Elçileri (peygamberleri) tasdik eden, onlara tâbi olanları (îmânlarında) sâdık olduklarına şâhitlik eden, peygamberlerin getirdiklerini (mucizeleri) tasdik edendir.Dünya ve âhirette her emniyet ve güveni verendir.Kıyâmet gününde kendisine îmân edenlere zulüm veya azap etmekten veyahut da onları korkutmaktan emîn kılandır.
المَنَّانُ **el-Mennân**	Kullarına bol bol veren, büyük nimetler bahşeden ve onlara çokça ihsanda bulunandır.
الطَّيِّبُ **et-Tayyib**	Her türlü ayıp ve noksanlıklardan uzak ve temiz olandır.Güzellik ve mutlak kemâliyet yalnızca O'nundur.Kullarına iyiliği pek çoktur.Amellerden ve sadakalardan ancak temiz ve helal olanları ile yalnızca kendisi için yapılanları kabul eder.
الشَّافِي **eş-Şâfî**	Kalpleri ve bedenleri hastalıklarından şifâya kavuşturandır.Kullarının elinde, Allah'ın onlara kolay kıldığı ilaçlardan başka ilaç yoktur.Şifâ ise, yalnızca O'nun elindedir.
الحَفِيظُ **el-Hafîz**	Lütuf ve ihsanıyla mü'min kullarını ve onların amellerini, kudretiyle de bütün yarattıklarını koruyan ve gözetendir.
الوَكِيلُ **el-Vekîl**	Âlemleri yaratma ve işlerini idâre etmeyi üstlenendir.Kullarını yoktan yaratma ve onlara yardım etmede yalnızca kendisine güvenilendir.Bir işe başlamadan önce onu kendisine havâle eden ve o işi yaparken kendisinden yardım isteyen, onları muvaffak kılınca da kendisine hamdederek şükreden ve imtihan ettikten sonra O'nun taksim ettiğine rızâ gösteren mü'minlerin vekilidir.
الخَلاَّقُ **el-Hallâk**	Allah Teâlâ'nın çok yarattığına delâlet eden bir isimdir.O, yaratmaya ve bu büyük vasıf üzere olmaya devam edecektir.
الخَالِقُ **el-Hâlık**	Daha önce hiçbir benzeri olmaksızın bütün varlıkları yoktan yaratandır.
البَارِئُ **el-Bârî**	Mahlukâtı yoktan var eden, onları takdir edip karar kılan ve onları vücuda getirendir.
المُصَوِّرُ **el-Musavvir**	Kullarını, hikmeti, ilmi ve rahmeti gereği, seçmiş olduğu şekil üzere yaratandır.
الرَّبُّ **er-Rab**	Nimetleriyle kullarını terbiye eden ve onları yavaş yavaş yetiştirendir. Dostlarının kalplerini ıslah edecek şeylerle terbiye edendir.O, yaratan, mâlik ve efendidir.
العَظِيمُ **el-Azîm**	Zâtı, isimleri ve sıfatlarında mutlak azamet sahibi O'dur.Bunun için bütün kulların, O'na tazim göstermeleri, O'nu, O'nun emir ve yasaklarını yüceltmeleri gerekir.

القَاهِرُ **el-Kâhir**	Kullarına boyun eğdiren, yarattıklarını kendisine ibâdet etmelerini sağlayan, onların üzerinde hâkim olan, bütün boyunları ve yüzleri kendisine bağ eğdirendir.
القَهَّارُ **el-Kahhâr**	**el-Kâhir sıfatının mübalağasıdır.**
المُهَيْمِنُ **el-Muheymin**	Her şeyi koruyan ve gözetleyen, ona şâhitlik eden ve onu kuşatandır.
العَزِيزُ **el-Âzîz**	İzzet kelimesinin ifâde ettiği bütün anlamlar O'na aittir. Güç ve kuvvet O'nundur. Hiç kimse O'na gâlip gelemez. O'nun hiç kimseye ihtiyacı yoktur. O'nun izni olmadan hiç bir şey yerinden hareket edemez.
الجَبَّارُ **el-Cebbâr**	Emri derhal yerine getirilen irâde sahibidir.Bütün mahlukat, O'nun emrine ve azametine boyun eğmiş, O'nun hükmüne teslim olmuştur.Kırık kalpleri onaran, fakiri zengin kılan, zoru kolaya çeviren, hasta ve yaralıyı iyileştirendir.
المُتَكَبِّرُ **el-Mutekebbir**	Her türlü noksanlıklardan uzak ve kullarına zulmetmekten yüce en büyüktür.Zâlim kullarını kahredendir. Kibriyâ sıfatıyla vasfolunandır.Kim bu konuda O'nunla tartışırsa, onu mahveder ve ona azap eder.
الكَبِيرُ **el-Kebîr**	Zâtı, sıfatları ve fiillerinde büyüktür. O'ndan daha büyük hiç kimse yoktur. Aksine O'nun dışındaki her şey, O'nun celâli ve azameti önünde küçüktür.
الحَيِيُّ **el-Hayiyy**	Vechinin celâline ve hükmünün büyüklüğüne yaraşan hayâ, yalnızca O'nundur. Allah'ın hayâsı, kerem, iyilik, cömertlik ve celâl hayâsıdır.
الحَيُّ **el-Hayy**	Sürekli kâmil hayat ile başı ve sonu olmayan bekâ yalnızca O'nundur.Hâli hazırda olan her hayat, yalnızca O'ndandır.
القَيُّومُ **el-Kayyûm**	Her şeyi tek başına idâre eden, bütün kullarından müstağnî olan, göklerde ve yerde olan her şeyi ikâme edendir. (Göklerde ve yerde olan her şey), O'na muhtaçtır.
الوَارِثُ **el-Vâris**	Yaratılanların hepsi yok olduktan sonra bâki olan yalnızca O'dur. Sahipleri yok olduktan sonra her şey O'na dönecektir. Elimizde bulunan her şey, emânettir ve bir gün sahibine geri dönecektir.
الدَّيَّانُ **ed-Deyyân**	Yaratılanların kendisine teslim olan ve boyun eğen, kullarına, yaptıklarının karşılığını verendir.Eğer iyilik ise, karşılığında kat kat ecir verir.Kötülük ise, karşılığında onu cezâlandırır veya onu affeder.
المَلِكُ **el-Melik**	Emretme, yasaklama ve üstünlük O'na aittir.Emri ve fiili ile kullarında tasarruf hakkına sahip olandır. Mülkünü idâre veya muhafaza etmesinde O'nun üzerinde hiç kimsenin üstünlüğü yoktur.
المَالِكُ **el-Mâlik**	Mülkün asıl ve yegâne sahibidir.Mülk, kullarını yarattığından beri O'na âittir. Mülk, O'ndan başkasının olmamıştır.Kulların yok olup son bulacağı zaman da mülk O'na aittir.
المَلِيكُ **el-Melîk**	Mutlak mülk sıfatına delâlet eden isimdir. el-Melik isminden daha beliğdir.
السُّبوحُ **es-Subbûh**	Her türlü kusur ve noksanlıktan münezzeh olandır.Çünkü kemâl sıfatlar ve mutlak güzellik, O'na aittir.
القُدُّوسُ **el-Kuddûs**	Her türlü kusur ve noksanlıktan münezzeh ve temiz olandır.Çünkü O, mutlak kemâl sıfatlarda tektir. Bu sebeple O'na benzerler icat etmeyin.
السَّلامُ **es-Selâm**	Zâtı, sıfatları, isimleri ve fiillerinde her türlü kusur ve noksanlıktan selâmette olandır.Dünya ve âhiretteki her selâmet, O'ndandır.
الحَقُّ **el-Hakk**	Ne kendisinde, ne isim ve sıfatlarında, ne de ulûhiyetinde şek ve şüphe olandır. O, hakkıyla ibâdete lâyık ma'buddur.O'nun dışında ibâdete lâyık hiçbir ma'bud yoktur.

الْمُبِينُ **el-Mubîn**	Vahdâniyyeti, hikmeti ve rahmetindeki emri açık olandır.Uysunlar diye dosdoğru yolu ve sakınsınlar diye de sapıklık yollarını kullarına açıklayandır.
الْقَوِيُّ **el-Kavîyy**	Tam irâde ile birlikte mutlak kudret sahibi olandır.
الْمَتِينُ **el-Metîn**	O, kuvvet ve kudretinde çetin olandır. Fiillerinde, kendisine ne bir meşakkat, ne bir külfet, ne de bir yorgunluk ulaşır.
الْقَادِرُ **el-Kâdir**	O, her şeye gücü yetendir. Yerde ve gökte hiçbir şey O'nu âciz bırakamaz. O, her şeyi takdir edendir.
الْقَدِيرُ **el-Kadîr**	el-Kadîr, el-Kâdir anlamınadır. Fakat el-Kadîr, Allah Teâlâ'yı övgüde daha beliğdir.
الْمُقْتَدِرُ **el-Muktedir**	Allah'ın ezelî ilminde geldiği üzere takdir ettiği şeyleri uygulama ve onları yaratmada Allah Teâlâ'nın kudretinin büyüklüğüne delâlet eden isimdir.
el-Aliyy الْعَلِيُّ **el-A'lâ** الأَعْلَى	Şânı, üstünlüğü ve zâtı yüce olandır.Her şey, O'nun gücü ve hükümranlığı altındadır.O'nun üzerinde hiçbir şey yoktur.
الْمُتَعَالُ **el-Muteâl**	Yüceliği önünde her şey zelîl olandır.O'nun üstünde hiçbir şey yoktur. Aksine her şey O'nun altındadır. O'nun gücü ve hükümranlığı altındadır.
الْمُقَدِّمُ **el-Mukaddim**	İrâdesi ve hikmeti gereği her şeyi öne alıp yerine koyandır.İlmi ve ihsanı gereği kimi yarattığını öne alandır.
الْمُؤَخِّرُ **el-Muahhir**	Hikmeti gereği her şeyi hak ettği yerine indiren, dilediğini öne alan ve dilediğini geriye alandır. Kulları tevbe eder ve kendisine döner ümidiyle azabı onlardan geciktirendir.
الْمُسَعِّرُ **el-Muse'irr**	Her şeyin kıymetini, makamını ve tesirini arttıran veya azaltandır.Hikmeti ve ilmi gereği eşyaları pahalı veya ucuz kılandır.
الْقَابِضُ **el-Kâbid**	Ruhları kabzedendir (çekip alandır).Hikmeti ve kudreti gereği, imtihan etmek için dilediği kullarından rızıkları kısıtlayandır (kesendir).
الْبَاسِطُ **el-Bâsit**	Cömertliği ve rahmetiyle rızkı kullarına geniş kılandır.Hikmeti gereği rızkıyla kullarını imtihan eder ve günah işleyene tevbe etmesi için ellerini uzatır.
الأَوَّلُ **el-Evvel**	Kendisinden önce hiçbir şey olmayandır.Aksine bütün mahlukat, O'nun yaratmasıyla meydana gelmiştir.O'na gelince, O'nun varlığının başlangıcı yoktur.
الآخِرُ **el-Âhir**	Kendisinden sonra hiçbir şey olmayandır.O, Bâkî'dir.Yeryüzünde bulunan her şey ise, fânîdir (yok olacaktır). Sonra onların dönüşü, O'nadır.O'nun varlığının sonu yoktur.
الظَّاهِرُ **ez-Zâhir**	Her şeyin üzerinde olandır. Kendisinden daha yüksek hiçbir şey yoktur.O, her şeye hükümrandır ve O, her şeyi kuşatmıştır.
الْبَاطِنُ **el-Bâtin**	O'ndan öte hiçbir şey yoktur.O yakındır, kuşatandır ve dünyada kullarının gözlerinden gizlenendir.
el-Vitr الْوِتْرُ	Ortağı olmayan birdir ve benzeri olmayan tektir.
السَّيِّدُ **es-Seyyid**	Kulları üzerinde mutlak efendilik O'na aittir.O, kullarının mâliki ve efendisidir. Onlar, O'nun yarattıkları ve kullarıdır.
الصَّمَدُ **es-Samed**	Efendiliğinde kâmil olan efendidir.O'na büyük ihtiyaç duydukları için bütün yarattıkları, ihtiyaçlarında O'na yönelirler.Yedirip doyuran, fakat kendisi yedirilip doyurulmayandır.
الْوَاحِدُ **el-Vâhid** **el-Ehad** الأَحَدُ	Bütün mükemmeliklerle mutlak bir ve tek olan, kendisine hiçbir ortak olmayandır.O'nun benzeri hiçbir şey yoktur.İşte bu, O'nu ibâdette birlemeyi gerektirir.O'nun hiçbir ortağı yoktur.
el-İlâh الإِلَهُ	Hakkıyla ibâdete lâyık olan ma'bud (ilah) yalnızca O'dur.

Hadis-i şerifte geçen: *"Kim bunları sayarsa cennete girer"* sözü, kim bunların gereğiyle amel ederse cennete girer anlamına gelir. Bir kimse el-Hakîm dediği zaman bütün işlerini Allah'a havale etmiş olur. Çünkü onların hepsi Allah'ın hikmeti gereğince olur. el-Kuddûs dediği zaman, Allah'ın her türlü eksiklikten münezzeh olduğunu düşünür. Bu sıfatları yüceltmek ve Allah'a bunlarla dua etmek de bunlarla amel etmek anlamına gelir.

13 Allah'ın isimleriyle sıfatları arasında ne fark vardır? Allah'ın hem isimleri ile hem de sıfatlarıyla sığınmak ve yemin etmek caizdir. Fakat isimlerle sıfatlar arasında bazı farklar vardır. Bu farklardan en önemlileri şunlardır: **Birincisi:** Allah'ın isimlerinin başına "kulu" anlamına gelen "abd" kelimesi getirilerek insanlar için isim olarak kullanılabilinir. Mesela el-Kerîm'in kulu anlamında Abdulkerîm ismi kullanılabilinir. Fakat sıfatların başına abd kelimesi getirilerek isim yapılması caiz değildir. Mesela Abdulkerem denilemez. Ya Kerim diye dua edilmesi de caizdir, fakat mesela ey Allah'ın keremi anlamında Ya Kerem diye dua edilmesi caiz değildir. **İkincisi:** İsimlerden sıfatlar türetilebilir fakat sıfatlardan isimler türetilemez. Mesela Rahman'dan rahmet sıfatını türetebiliriz, fakat istiva sıfatından el-Müstevî diye bir isim türetilemez. Çünkü Allah'a ait böyle bir isim naslarda geçmemektedir. **Üçüncüsü:** Allah'ın fiillerinden isim türetildiği de naslarda geçmemektedir. Mesela ğazaplanmak, Allah'ın fiillerindendir. Fakat el-Ğâzıb, Allah'ın isimlerindendir, denilemez. Sıfatlarına gelince, Allah'ın fiillerinden sıfatları türetebiliriz. Mesela Allah'ın gazap sıfatı vardır diyebiliriz. Çünkü gazaplanmak da Allah'ın bir fiilidir.

14 Meleklere iman etmek ne demektir? Meleklerin varlıklarını ve Allah teâlâ'nın onları kendisine ibadet etsinler ve emirlerini uygulasınlar diye yarattığını kesin olarak kabul etmek demektir. ***"Melekler lütuf ve ihsana mazhar olmuş kullardır. Allah'tan önce konuşmazlar. Sadece O'nun emri ile hareket ederler."*** (Enbiya: 26, 27).

Onlara iman etmek şu hususları içerir: 1) Var olduklarına iman etmek **2)**Cebrail gibi isimleri bize öğretilenlere iman etmek **3)** Sıfatlarından yapı ve bünyelerinin büyüklüğü gibi bize öğretilen sıfatlarına iman etmek **4)** Ölüm meleği gibi, onların vazifelerinden bize öğretilenlere iman etmek.

15 Kur'ân nedir? Kur'ân, Allah'ın kelamıdır. Okunmasıyla ibadet edilir. O'ndan başlamış ve O'na dönecektir. Allah, harf ve sesle onu gerçekten konuşmuştur. Cebrail bu kelamı Allah'tan işitmiş ve Peygamberimiz Muhammed'e onu ulaştırmıştır. Bütün semâvî kitaplar Allah'ın kelamıdır.

16 Kur'an, bizim sünnete ihtiyacımızı ortadan kaldırır mı? Hayır, bu caiz değildir. Çünkü Allah teâlâ şu âyetinde bize sünnete tutunmayı emretmiştir: ***"Peygamber size neyi verdiyse onu alın, size neyi yasakladıysa ondan da sakının."*** (Haşr: 7) Sünnet, Kur'ân'ın açıklayıcısıdır. Namaz gibi konularda dinin ayrıntıları ancak sünnetle bilinebilir. Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur: ***"Dikkat edin! Bana Kitap ve onunla beraber onun bir benzeri verildi. Dikkat edin! Pek yakında koltuğuna yaslanmış karnı tok bir adam şöyle diyecek: Siz bu Kur'an'a sarılın. Onda bulduğunuz helali helal kabul edin, onda bulduğunuz haramı haram kabul edin."*** Bunu Ahmed ve Nesâî rivâyet etti.

17 Peygamberlere iman etmek ne anlama gelir? Peygamberlere iman etmek, Allah teâlâ'nın her ümmete kendi içlerinden onları Allah'a ibadete ve O'ndan başka ibadet edilen şeyleri inkâra davet eden bir peygamber gönderdiğini kesin olarak tasdik etmek demektir. Peygamberlerin tamamı doğru, doğrulukları tasdik edilmiş, olgun, saygın, takva sahibi, güvenilir, dürüst, yol gösterici ve kendilerine hidayet edilmiş kimselerdir. Onlar kendilerine verilen mesajı insanlara tebliğ etmişlerdir. Onlar insanların en iyileridirler. Onlar doğumlarından ölümlerine kadar Allah'a ortak koşmaktan uzak durmuşlardır. Peygamberlere iman, bütün bu hususlara iman etmeyi gerektirir.

18 Kıyâmet günündeki şefaatin nevileri nelerdir? Kıyâmet günüdeki şefaatlerin en büyüğü **şefaat-i uzma**'dır. Kıyâmet günü insanlar kendileri hakkındaki hükmün verilmesi için mahşer yerinde elli bin sene bekleyecekler. Bu bekleyişin sonunda Peygamber Muhammed Mustafa (sallallâhu aleyhi ve sellem) Rabbinin huzurunda şefaatte bulunacak ve O'ndan insanlar arasındaki hükmünü vermesini isteyecek. Bu şefaat efendimiz Muhammed'e aittir. Bu şefaat, sadece ona vaat edilen Makâm-ı Mahmûd'dur. **İkincisi:** Cennetin kapısının açılması için yapılan şefaattir ki onun kapısından ilk girecek kişi Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'dir ve ilk girecek ümmet de onun ümmetidir. **Üçüncüsü:** Cehenneme atılmaları emredilen kimselerin cehenneme sokulmamaları için yapılacak olan şefaattir. **Dördüncüsü:** Cehenneme giren günahkâr müminlerin oradan çıkarılmaları için yapılacak olan şefaattir. **Beşincisi:** Cennetliklerin derecelerinin yükseltilmesi için yapılacak olan şefaattir. **Altıncısı:** Bazı kimselerin hesaba çekilmeden cennete sokulmaları için yapılacak şefaattir. **Yedincisi:** Bazı kâfirlerin azaplarının hafifletilmesi için yapılacak şefaattir. Bu, bizim Peygamberimizin amcası Ebu Talib hakkında onun azabının hafifletilmesi için yapacağı şefaattir. Sonra Allah teâlâ tevhit inancı üzere vefat etmiş kimseleri, hiç kimsenin şefaati olmaksızın kendi rahmetiyle cehennemden çıkaracak ve rahmetiyle onları cennete dâhil edecektir.

19 Dirilerden yardım istemek ve şefaat talep etmek caiz olur mu? Evet, caiz olur. Şeriat, başkalarına yardım etmeyi teşvik etmiştir. Çünkü Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"İyilik ve takvada yardımlaşın."*** (Maide:2). ***Bir kimse kardeşinin yardımında olduğu müddetçe Allah da onun yardımındadır***." Bunu Müslim rivâyet etmiştir. Aracılık anlamında kullanılan şefaatse fazileti çok büyüktür. Çünkü Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Kim iyi bir işe aracılık ederse onun da o işten nasibi olur"*** (Nisa:85). Yine Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Şefaatçi olun ki sevaba erişesiniz." Bütün bunlar şu şartlara bağlıdır: **1.** Yardım ve şefaatin (aracılığın) diriden istenmesi. Ölünün kendisine fayda sağlamaya gücü yetmez başkasına nasıl faydalı olabilsin! Çünkü Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"O'nun yanısıra dua ettikleriniz bir çekirdek kabuğuna bile sahip değildirler. Dua etseniz, duanızı işitmezler. Faraza işitseler bile size cevap veremezler. Kıyâmet gününde de ortak koşmanızı reddederler."*** (Fatır: 13, 14). Ölünün kendisi dirilerin duasına muhtaç olduğu halde ondan nasıl bir şey istenebilir? Diri olan kişi daima amel edebilecek bir durumda iken, ölü olan kişi dua ve başka bir sebeple kendisine ulaşacak ecir ve sevabın dışında ölümüyle birlikte ameli kesilir. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)

şöyle buyurmuştur: “*Ademoğlu öldüğünde üç şey dışında ameli kesilir, sadaka i cariye , istifade edilen ilim yada dua eden salih evlat..*” Bunu Müslim rivâyet etmiştir. **2.**Konuşulanı anlaması. **3.** İstenilen şeyin hazır ve mevcut olması. **4.** Onun gücünün yetebileceği bir şeyin istenmesi. **5.** Dünya işleri hakkında olması. **6.** Zararsız ve caiz bir şey olması.

20 Tevessül kaç kısımdır ? Tevessül iki kısımdır: **Birincisi caiz olan tevessüldür.** Bu üç çeşittir: **1.** Allah’a, isim ve sıfatlarıyla tevessül etmek. **2.** Mağarada mahsur kalan üç kişinin kıssasında da anlatıldığı gibi bazı salih amellerle Allah’a tevessül etmek. **3.** Duasının makbul olacağı zannedilen hayattaki salih bir müslümanın duasıyla Allah’a tevessül etmek. **İkincisi haram tevessüldür.** Bu iki çeşittir : **1.** Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ’in veya bir velinin makamıyla Allah’tan istemek. **Allah’ım! Senin peygamberinin makamıyla veya mesela Hüseyin’in makamıyla senden istiyorum**, demek gibi. Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ’in Allah katında çok büyük bir makama sahip olduğu doğrudur. Salih kimselerin de Allah katındaki makamları büyüktür. Fakat sahabiler insanların iyiliğe en düşkünleri oldukları halde Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ’in kabri yanıbaşlarında olmasına rağmen Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)’in makamıyla tevessül etmediler de hayattaki amcası Abbas’ın duası ile tevessül ettiler. **2.** Bir kimsenin, Allah’ın peygamberine veya O’nun veli kuluna yemin ederek veya Peygamber’inin hakkıyla tevessül ederek Rabbinden ihtiyacını gidermesini istemesi. Mesela: Allah’ım! Senin filan veli kuluna yemin ederek veya falan Peygamberinin hakkıyla senden şunu şunu istiyorum, demesi haramdır. Çünkü yaratıkların adıyla yemin etmek yasaklanmıştır. Allah bunu şiddetle menetmiştir. Sonra kulun Allah üzerinde hiçbir hakkı olamaz. Kulun Allah’a mücerret itaat etmesi Allah üzerinde onun hakkı olmasını gerektirmez.

21 Âhiret gününe iman etmek ne anlama gelir? Âhiretin vuku bulacağını kesin olarak tasdik etmek demektir. Ölüme, ölümden sonraki kabir fitnesine, âhiret azabına ve nimetlerine, sûra üfürüleceğine, insanların Rablerinin huzurunda divan duracaklarına, amel defterlerinin açılacağına, terazinin kurulacağına, havza, şefaate ve oradan da cennete veya cehenneme gidileceğine inanmak da âhirete imanın içine girer.

22 Kıyâmetin büyük alametleri nelerdir? Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bu konuda şöyle buyurmuştur: “Şu on alâmet görülmedikçe kıyâmet kopmaz: Duman, deccal, dâbbetülarz, güneşin batıdan doğması, Meryem oğlu Îsâ’nın inmesi, ye’cûc-me’cûcun cıkması, doğuda, batıda ve Arap yarımadasında üç yerde yer çöküntüsünün olması. Bunların sonuncusu ise insanları Yemen’den mahşerlerine sürecek bir ateşin çıkmasıdır.” Bunu Müslim rivâyet etmiştir. Bu alametlerden ilk ortaya çıkacak olanı ise İbn Ömer’in Peygamber’den rivâyet ettiği hadise göre güneşin batıdan doğmasıdır. İlk ortaya çıkacak alametin başka bir şey olacağı da söylenmiştir.

23 İnsanların başına gelecek olan en büyük fitne hangisidir? Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur: “Âdem’in yaratılışından kıyâmetin kopuşuna kadar Deccal’den daha büyük bir hadise olmayacaktır.” Bunu Müslim rivâyet etti. Deccal âdemoğullarının soyundan bir adamdır. Ahir zamanda gelecek. İki gözünün arasında “kâfir” yazılıdır. Bunu her mümin okuyacaktır. Sağ gözü kördür. Sanki büzülmüş bir üzüm tanesi gibidir. İlk çıktığında iyi birisi olduğunu, sonra

peygamberliğini, sonra ilahlığını iddia edecek. Bir topluma gelecek, onları kendisine imana çağıracak, fakat onlar kendisini yalanlayacaklar ve sözünü reddedecekler. Deccal onların yanından ayrılacak. Fakat onunla beraber malları da onun peşinden gidecek. Sabah kalktıklarında ellerinde hiçbir şeyin kalmadığını görecekler. Sonra Deccal başka bir topluluğa gelecek, onları kendisine davet edecek. Onlar bu daveti kabul edecekler ve kendisini tasdik edecekler. Bunun üzerine Deccal göğe emredecek, yağmur yağacak, ot bitsin diye yere emredecek, ot bitecek. Beraberinde su ve ateş olduğu halde insanların yanına gelecek. Onun ateşi soğuk sudur, suyu ateştir. Müminin her namazın sonunda onun fitnesinden Allah'a sığınması, ona yetişirse karşısında Kehf suresinin ilk âyetlerini okuması ve fitne korkusuyla onunla karşılaşmaktan sakınması gerekir. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Kim deccali duyarsa ondan uzak dursun. Allah'a yemin olsun ki, deccal bir adama gelir, o da deccalin mümin olduğunu zanneder ve onun ortaya attığı şüphelerin peşinden gider." Bunu Ahmed ve Ebû Dâvûd rivâyet etti. Deccal yeryüzünde kırk gün kalacak. Bu günlerden birisi bir yıl gibi, birisi bir ay gibi, birisi bir hafta gibi, diğerleri de bizim şu günlerimiz gibi olacak. Mekke ve Medine'den başka girmediği hiçbir belde kalmayacak. Sonra Îsâ inecek ve onu öldürecek.

24 Cennet ve cehennem halen mevcut mudur? Evet, Allah teâlâ cennet ve cehennemi henüz insanları yaratmadan önce yaratmıştır. Ebediyen de yok olmayacaklardır. Allah teâlâ lütfuyla cennet için sakinler, adaletiyle de cehennem için sakinler yaratmıştır. Hepsi de hangi şey için yaratılmışsa kendisine o kolaylaştırılır.

25 Kadere iman etmek ne anlama gelir? Bütün iyiliklerin ve kötülüklerin Allah'ın kazası ve kaderiyle olduğuna ve Allah'ın dilediği şeyi yaptığına kesin olarak inanmak demektir. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Eğer Allah teâlâ göklerinin ve yerinin halkına azap ederse onlara haksızlık etmeden azap eder. Eğer onlara rahmet ederse onlara olan rahmeti onların amellerinden daha hayırlı olur. Allah yolunda Uhud dağı kadar altın sarfetsen, kadere inanmadıkça ve sana isabet eden şeyin mutlaka başına geleceğini ve başına gelmeyen bir şeyin de sana isabet etmeyeceğini bilmedikçe, Allah bunu senden kabul etmez. Kadere iman etmeden ve bunu böyle bilmeden ölürsen, cehenneme girersin." Bu hadisi Ahmed ve Ebû Dâvûd rivâyet etti.

Kadere iman etmek şu dört şeyi içerir: 1. Allah teâlâ'nın her şeyi topluca ve ayrı ayrı bildiğine iman etmek. **2.** Allah teâlâ'nın bunu levh-i mahfuzda yazdığına iman etmek. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Allah teâlâ gökleri ve yeri yaratmadan elli bin sene önce yaratıklarının kaderlerini yazdı." Bu hadisi Müslim rivâyet etti. **3.** Allah teâlâ'nın, hiçbir şeyin geri çeviremeyeceği etkin bir iradesinin ve hiçbir şeyin aciz bırakamayacağı eşsiz bir kudretinin olduğuna, dilediği şeyin olacağına ve dilemediği şeyin olmayacağına iman etmek. **4.** Allah teâlâ'nın her şeyin yaratıcısı ve yoktan var edicisi olduğuna ve kendisinden başka her şeyin O'nun tarafından yaratıldığına iman etmek.

26 İnsanların gerçek bir iradesi ve dilemesi var mıdır? Evet, insanın dilemesi, iradesi ve ihtiyarı vardır. Fakat onun iradesi ve dilemesi Allah'ın dilemesinin dışına çıkamaz. Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Allah dilemedikçe siz dileyemezsiniz."*** (Tekvir:29). Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) de şöyle buyurmuştur: "Amel edin. Çünkü her

şey, ne için yaratılmışsa onun kolayca gerçekleşmesine imkân verilir." Bu hadis Buhârî ve Müslim rivâyet etmişlerdir. İyi ile kötüyü birbirinden ayırabilmemiz için Allah bize akıl, göz ve kulak vermiştir: Hiçbir akıllı hırsızlık yapar da sonra: Allah bunu bana yazmış, der mi?! Böyle dese bile insanlar onu mazur görmezler. Bilakis o cezalandırılır ve denilir ki: Allah sana bu cezayı da yazmıştır. Kaderi bahane etmek ve gerekçe göstermek caiz değildir, Allah'a karşı yalan uydurmaktır. Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Müşrikler diyecekler ki: Allah dileseydi ne biz ortak koşardık, ne de atalarımız. Hiçbir şeyi de haram kılmazdık. Onlardan öncekiler de** (peygamberleri) **yalanladılar."*** (En'am: 148).

27 İhsan nedir? Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) kendisine ihsan nedir, diye soran kişiye şöyle cevap vermiştir: "İhsan, senin Allah'a O'nu görüyormuş gibi ibadet etmendir. Sen O'nu görmüyorsan da O seni mutlaka görüyor." Bu hadisi Buhârî ve Müslim rivâyet etmiştir, lafzı Müslim'e aittir.

28 Tevhid kaç kısımdır? Tevhidin kısımları üçtür: **1. Rububiyyet tevhidi:** Allah teâlâ'yı fiillerinde tek olarak kabul etmektir. Allah'ın tek yaratıcı, tek rızık verici olduğuna ve sadece O'nun dirilttiğine inanmak gibi. Kâfirler, Peygamber gelmeden önce de bu tür bir tevhidi kabul ediyorlardı. **2. Ulûhiyyet tevhidi:** Allah teâlâ'yı ibadetlerde birlemek demektir. Sadece O'nun için namaz kılmak, sadece O'nun için adakta bulunmak ve sadaka vermek, yalnız Allah'a yalvarıp dua etmek, O'na sığınmak, O'na tevekkül etmek gibi. İnsanların **Allah'ı ibadette/kullukta birlemeleri** için peygamberler gönderilmiş ve kitaplar indirilmiştir. **3. İsim ve sıfatların tevhidi:** Bu, Allah ve Rasûlünün bildirdiği en güzel isimlerin ve yüce sıfatların Allah'a ait olduğuna inanmaktır. İnanırken bu konuda Allah ve Rasûlü'nün bildirdiği şeyleri değiştirmemek , eksiltmemek, benzetme yapmamak ve bu sıfatların mahiyetleri hakkında yorum ve izahlara girişmemektir.

29 Veli kimdir? Mümin, salih ve takva sahibi kimsedir. Allah teâlâ onu şöyle tanımlamıştır:***"Bilesiniz ki Allah'ın dostlarına korku yoktur.Onlar üzülmeyeceklerdir. Onlar iman edip de takvaya ermiş olan kimselerdir."*** (Yunus: 62). Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) de şöyle buyurmuştur: "Benim dostum Allah'tır ve salih müminlerdir." Bu hadisi Buhârî ve Müslim rivâyet etmişlerdir.

30 Peygamberin ashabı için yapmamız gereken şey nedir? Onları sevmemiz, onlardan razı olmamız, gönüllerimizde onlara karşı kötü bir duygu taşımamamız, dilimizle onların aleyhinde konuşmamamız, onların faziletlerini yaymamız, kötülüklerinden ve aralarındaki anlaşmazlıklardan söz etmememiz gerekir. Onlar masum değildirler, yanılabilirler. Fakat müçtehittirler. İçtihadında isabet eden için iki sevap, yanılan için bir sevap vardır. Onun hatası bağışlanmıştır. Eğer onlardan bir hata zuhur etmişse bu hatalarını giderecek pek çok faziletleri de vardır. Fazilet bakımından birbirlerinden farklıdırlar.En faziletlileri cennetle mujdelenen sahabelerdir.Ebu Bekir sonra Ömer sonra Osman sonra Ali sonra Talha ve Zübeyr ve Abdurrahman bin Avf ve Sad ibni Ebi Vakkas ve Said bin Zeyd ve Ebu Ubeyde bin El Cerrah olmak üzere on kişidirler. Sonra muhacirler sonra muhacirden ve ensardan Bedir savaşına katılanlar sonra kalan diğer ensar ve kalan sahabeler. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Ashabıma sövmeyin. Allah'a yemin

ederim ki, sizden biriniz Uhud dağı kadar altın harcasanız onların yaptığı bir ölçek, hatta yarım ölçek iyiliğe ulaşamazsınız." Bu hadisi Buhârî ve Müslim rivâyet etmiştir. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Kim ashabıma söverse Allah'ın meleklerin ve tüm insanların laneti üzerine olsun." Bu hadisi Taberani rivâyet etmiştir.

31 Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) 'i, Allah'ın kendisine verdiği şeylerden daha fazlasıyla överek övgüde mübalağa edebiliriz miyiz? Şüphesiz ki Efendimiz Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) Allah'ın yarattığı şeylerin en şereflisi ve hepsinin en faziletlisidir. Fakat Hıristiyanların Îsâ'yı överken aşırı gittikleri gibi bizim de onu överken aşırı gitmemiz caiz değildir. Çünkü Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şu sözleriyle bizi bundan men etmiştir: "Hıristiyanların Meryem oğlu Îsâ'yı överken aşırı gittikleri gibi beni överken aşırı gitmeyin. Ben Allah'ın sadece bir kuluyum. Bana Allah'ın kulu ve elçisi deyin." Bunu Buhârî rivâyet etmiştir.

32 Ehl-i Kitap/Yahudiler ve Hıristiyanlar, müminler midir? Yahudiler, Hıristiyanlar ve diğer dinlere mensup olanlar -aslı sahih olan bir dine inanıyor olsalar bile- kâfirdirler. Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in peygamber olarak gönderilmesinden sonra dinini terk etmeyen ve Müslüman olmayan kimsenin dini ***"Allah tarafından kabul edilmeyecektir ve o âhirette hüsrana uğrayanlardan olacaktır."*** (Âli Imran: 85). Bir Müslüman onların kâfir olduklarına inanmazsa veya onların dininin batıl olduğunda şüphe ederse kendisi de kâfir olur. Çünkü o, Allah'ın ve Rasûlünün onları küfrüne hükmetmesine muhalefet etmiştir. Allah teâlâ şöyle buyurmuştur: ***"Hangi topluluk onu inkâr ederse varacağı yer ateştir."*** (Hûd: 17). Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) de şöyle buyurmaktadır: "Canım elinde olan Allah'a yemin olsun ki, ister Yahudi, ister Hıristiyan, bu ümmetten kim beni işitir de bana iman etmezse cehenneme girer." Bu hadisi Müslim rivâyet etti.

33 Kâfirlere zulmetmek caiz midir? Zulüm haramdır. Çünkü bir kudsi hadiste Allah teâlâ şöyle buyurmuştur: "Ben zulmü kendime haram kıldım, sizin aranızda da haram kıldım. Birbirinize zulmetmeyin." Bu hadisi Müslim rivâyet etmiştir.

Kendilerine yapılan muamelede kâfirler iki kısımdır: **Birincisi: Anlaşmalı kâfirlerdir. Bunlar da üç sınıftır: A. Zimmîler:** Bunlar Müslümanlara cizye ödeyen kâfirlerdir. Bunlar ebedî olarak zimmet ehlidirler/Müslümanların himayesindedirler. İslam ülkesinde kalmaları sebebiyle kendilerine Allah ve Rasûlünün hükmünün uygulanması için Müslümanlarla anlaşmışlardır. Bunlar İslam ülkesinde ikâmet eden Müslümanlar gibidirler. **B. Kendileriyle ateşkes anlaşması yapılan kâfirler:** Kendi ülkelerinde kalmak üzere Müslümanlarla anlaşan kimselerdir. İslamî hükümler zimmîlere uygulandığı gibi bunlara uygulanmaz. Fakat onların da Müslümanlarla savaşmamaları gerekir. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) 'in zamanındaki Yahudiler gibi. **C. Dokunulmazlıkları olan veya güvenlikleri garanti edilenler:** Bunlar elçiler, tüccarlar, mülteciler, ziyaretçiler gibi vatan edinme maksadı. olmaksızın bir ihtiyaç için İslam ülkesine gelenlerdir. Bunlar öldürülmezler, kendilerinden cizye alınmaz. Mültecilere Müslüman olmaları teklif edilir, İslam'a girerlerse kabul edilir. Kendileri için güvenli bir yere gitmek isterlerse oraya gönderilir ve artık İslam'a girmeleri teklif edilmez. **İkincisi: Harbîlerdir.** Bunlar zimmet sözleşmesinin içine girmeyen ve Müslümanların

himayesinden yararlanmayan kimselerdir. Bunlar da sınıf sınıftır: Müslümanlarla bilfiil savaşanlar ve onlara tuzak kuranlar vardır. İslam'a ve Müslümanlara harp ilan edenler veya düşmanlarını destekleyenler vardır. Bunlarla savaşılır ve öldürülürler.

34 Bid'at nedir? Allah Rahmet eylesin İbn Receb şöyle dedi: Bid'atle kastedilen, dinde aslı ve dayanağı olmadığı halde sonradan çıkartılan şeydir. Dinde aslı ve delili olan şey ise lügat manası itibarıyla bid'at olsa bile, ıstılah olarak bid'at değildir.

35 Dinde bid'ati hasene, bid'ati seyyie (yani iyi bid'at, kötü bid'at) **var mıdır?** Dinî anlamı itibarıyla yani şeriatte aslı olmayıp sonradan ortaya çıkartılan şey anlamıyla bid'atı kötüleyen âyetler ve hadisler vardır.Mesela Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Kim bizim dinimizde olmayan bir şey yaparsa o reddedilir." Bu hadisi Buhârî ve Müslim rivâyet etmiştir. Yine Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Sonradan uydurulan her şey bid'attir. Her bid'at de bir sapıklıktır." Bunu Müslim rivâyet etmiştir. İmam Mâlik bid'atin şer'î anlamı konusunda şöyle demiştir: Kim İslam'da kendisince güzel gördüğü bir bid'at çıkarırsa, Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in peygamberlik görevinde ihanet ettiğini iddia ediyor demektir. Çünkü Allah teâlâ: ***"Bugün dininizi kemâle erdirdim ve size olan nimetimi tamamladım"*** buyurmuştur.

Bid'ati lügat manası itibarıyla öven bazı hadisler gelmiştir: Bunlar aslında dinde olduğu halde unutulan şeylerdir. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) bunların insanlara hatırlatılmasını teşvik etmiştir. Nitekim şöyle buyurmaktadır: "Kim İslam'da güzel bir yol açarsa hem onun hem de kendisinden sonra o yoldan gidenlerin sevabı kendisine yazılır. Onların sevabından da bir şey eksilmez." Bunu Müslim rivâyet etti. Hz. Ömer'in teravih namazının cemaatle kılınmasını kast ederek: "Bu ne güzel bid'attir" demesi de bu manaya gelir. Çünkü bu namaz zaten meşru idi. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) teşvik etmişti. Üç gece kılmış, sonra farz olur korkusuyla terk etmişti. Ömer bu namazı kıldı ve bütün insanlar da üzerinde icma ettiler.

36 Kaç çeşit münafıklık vardır? İki türlü münafıklık vardır: **1. İtikadî münafıklık (büyük nifak):** Bir kimsenin küfrünü gizlediği halde iman ettiğini göstermesidir. Böyle bir kimse dinden çıkmıştır. Bunda ısrar ederek öldüğü zaman kâfir olarak ölmüş olur. Allah teâlâ bunlar hakkında şöyle buyurmuştur: ***"Şüphesiz ki münafıklar cehennemin en alt katındadırlar."*** (Nisa: 145). Allah'ı ve müminleri aldatmaya çalışmaları, müminlerle alay etmeleri, Müslümanlar aleyhine kâfirlere yardım etmeleri ve salih amellerle dünya menfaatini gaye edinmeleri onların vasıflarıdır. **2. Amelî münafıklık (küçük nifak):** Sahibini dinden çıkarmaz fakat tevbe etmezse büyük nifaka düşme riski vardır. Bunun özellikleri de şunlardır: Konuştuğu zaman yalan söyler, verdiği sözü yerine getirmez, tartıştığı zaman aşırı gider ve karşısındakine kötülük eder, kendisine emanet edilen şeye ihanet eder. Evet, sahabiler amelî nifaktan korkarlardı. Allah rahmet eylesin İbn Müleyke şöyle dedi: Otuz tane sahabiye yetiştim. Hepsi de kendilerine nifakın bulaşmasından korkarlardı. Allah rahmet eylesin İbrahim et-Teymî dedi ki: Ne zaman söylediklerimle yaptıklarımı karşılaştırsam yalancı durumuna düşmekten korkarım. el-Hasen el-Basrî şöyle dedi: Nifaka düşmekten ancak mümin korkar ve ancak münafık bundan emindir. Ömer (radıyallahu anh) Huzeyfe (radıyallahu anh)'a dedi ki: "Allah aşkına söyle! Peygamber benim ismimi de münafıkların içinde zikretti mi? Huzeyfe:

Hayır, ama senden sonra kimseyi bu konuda tezkiye etmem."

37 Allah katında en büyük günah hangisidir? Allah teâlâ'ya ortak koşmaktır. Çünkü Allah Azze ve Celle şöyle buyurmaktadır: ***"Muhakkak ki şirk en büyük zulümdür."*** Peygamber de kendisine"en büyük günah" nedir? Diye sorulduğunda "Seni yarattığı halde Allah'a ortak koşmandır" diye cevap vermiştir. Bu hadisi Buhârî ve Müslim rivâyet etmiştir.

38 Kaç çeşit şirk vardır? İki çeşit şirk vardır: **1. Büyük şirk:** Bu tür bir şirk sahibini dinden çıkarır ve Allah onu affetmez. Çünkü Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Allah kendisine ort fak koşulmasını asla bağışlamaz; ondan başka günahları dilediği kimse için bağışlar."*** (Nisa: 116). **Şirkin bu çeşitinin dört türü vardır: a. Dua ve istemede şirk, b. Niyet ve maksatta şirk, c. İtaatte şirk.** Bu, Allah'ın haram kıldığını helal, helal kıldığını haram saymada âlimlere itaat etmektir. **d. Sevgide şirk:** Bu da bir kimseyi Allah'ı sever gibi sevmektir. **2. Küçük şirk:** Bu, sahibini İslam'dan çıkarmaz. İki kısma ayrilir. **a. Açık**:Bu **sözle** olur mesela kişinin Allah'tan başkasıyla yemin etmesi.Allah ve sen dilersen veya eğer Allah ve filan olmasaydı demesidir.Veya **fiille** olur mesela belayı ortadan kaldırıp engel olmak veya nazardan korunmak için bilezik ,ip ve muska takmaktır. Uğursuzluk inancı. Kuşları, isimleri, kelimeleri, mekânları uğursuz görmek gibi inançlardır. **b. Gizli**:Bu niyetlerde maksatlarda ve iradelerde ortaya çıkan bir çeşittir. Az bir riya bu türden bir şirktir.

39 Büyük şirkle küçük şirk arasında ne fark vardır? Bu ikisi arasındaki farklardan bazıları şunlardır: Büyük şirkin sahibinin, dünyada İslam'dan çıktığına ve âhirette ebedi cehennemlik olduğuna hükmedilir. Küçük şirk sahibinin ise küfrüne ve âhirette ebedî cehennemlik olduğuna hükmedilmez. Ayrıca büyük şirkin sahibinin bütün amelleri boşa giderken, küçük şirkin sahibinin sadece şirke bulaşmış amelleri boşa gider. Bunun dışında kalan meselede ihtilaf vardır: Küçük şirk de büyük şirk gibi ancak tevbe ile mi affedilir, yoksa onun affı da büyük günahlar gibi Allah'ın dilemesine mi bağlıdır? Bu iki görüşten hangisi doğru olursa olsun sonuçta, bu husus oldukça tehlikelidir.

40 Önceden bunlardan sakınmak, öldükten sonra da keffaret ile kurtulmak mümkün müdür? Evet. **Riyadan sakınmak** yaptığı şeyleri Allah rızası için yapmakla mümkün olur. Basit riyadan korunmak ise dua ile olur. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Ey insanlar! Bu şirkten sakının! Çünkü bu karıncanın sürünmesinden daha gizlidir. Ona denildi ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Bu şirk karıncanın yürüyüşünden daha gizli olduğu halde biz ondan nasıl sakınalım? Rasûlullah şöyle buyurdu: Şöyle deyiniz: Ey Allah'ım! Bilerek sana bir şeyi ortak koşmaktan sana sığınır, bilmeden sana ortak koşmuşsak senin affını dileriz." Bunu Ahmed rivâyet etmiştir. **Allah'tan başkasıyla yemin etmenin keffareti** konusuna gelince Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Kim Lât ve Uzza'ya yemin ederse hemen La ilahe illallah desin." Bu hadisi Buhârî ve Müslim rivâyet etmiştir. **Uğursuz saymanın keffaretine gelince** bu konuda Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Kimi uğursuzluk sayması yapacağı bir işten alıkoyarsa Allah'a şirk koşmuş olur." Bunu keffareti nedir? dediler. O şöyle dedi: "Şöyle demenizdir:

Allah'ım! Senin hayrından başka hiçbir hayır yoktur. Senin uğurundan başka hiçbir uğur da yoktur. Senden başka hiçbir ilah yoktur." Bunu Ahmed rivâyet etmiştir.

41 Kaç türlü küfür vardır? İki türlü küfür vardır: **1. Büyük küfür:** Sahibini dinden çıkarır. Bunun da beş çeşidi vardır: **a.** Yalanlama küfrü. **b.** Tasdikle beraber bulunan kibirlenme küfrü. **c.** Şüphe küfrü. **d.** Yüz çevirme küfrü. **e.** Münafıklık küfrü. **2. Küçük küfür:** Bu küfran-ı nimet denilen nankörlüktür. Bu çeşit küfür bir masiyettir. Sahibini dinden çıkarmaz. Müslümanı öldürmek bunun bir örneğidir.

42 Adakta bulunmanın hükmü nedir? Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) adak adamayı yasakladı ve: "Adak bir iyilik getirmez." Buyurdu. Bunu Müslim rivâyet etti. Bu, adak ihlasla sadece Allah'a adandığında sözkonusudur. Bir kabre veya veliye adak yapan kimse gibi Allah'tan başkası için adak adamaya gelince bu caiz olmayan haram bir adaktır. Böyle bir adağı yerine getirmek caiz değildir. Böyle bir adak ile de kişi şirk koşmuş olur.

43 Kâhinlere ve falcılara gitmenin hükmü nedir? Haramdır. Bir kimse yarar elde etmek için falcılara giderse, onların sözlerine inanmasa bile **kırk gün kıldığı namazları kabul edilmez.** Çünkü Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyur-muştur: "Kim falcıya gider de ona bir şey sorarsa onun kırk gün namazı kabul edilmez." Bunu Müslim rivâyet etmiştir. Bir kimse falcılara gider de onların 'gaybı bildikleri' iddiasını tasdik ederse **Muhammed'in getirdiği dini inkâr etmiş olur.** Çünkü Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur: "Kim falcıya veya kâhine gider de onun söylediklerini tasdik ederse Muhammed'e indirilen şeyleri inkâr etmiş olur." Bunu Ebû Dâvûd rivâyet etti.

44 Yıldızlarla yağmur istemek ne zaman büyük şirk ve küçük şirk olur? Kim Allah'ın dilemesi olmaksızın yıldızların etkili olduğuna inanırsa ve yağmurun yağmasını yaratma ve yoktan varetme anlamında yıldıza nispet ederse bu büyük şirktir. Fakat Allah'ın dilemesiyle birlikte yıldızın da etkili olduğuna, yağmurun yağması için Allah'ın onu sebep kıldığına ve her zaman bu yıldız çıktığında Allah'ın yağmuru yağdırdığına itikat ederse bu haramdır ve küçük şirktir. Çünkü şer'i, aklî ve gözleme dayalı hiçbir delili olmaksızın bunu bir sebep olarak kabul etmiştir. Fakat yağmurun yağdığı vakitleri araştırarak yağmuru belli mevsimlerde yağdığı sonucunu çıkarırsa bu caizdir.

45 Müslümanların Veliyyü'l-Emr'e (yöneticilerine) karşı görevleri nedir? İyi zamanda da kötü zamanda da onları dinlemeleri ve itaat etmeleri gerekir. Zulmetseler bile onlara karşı çıkmak caiz değildir. Onlara beddua etmeyiz. Aleyhlerine konuşmayız. Günahlarını dilimize dolamayız. İtaatsizlik etmeyiz. Onların iyiliği, sağlığı ve düzelmeleri için dua ederiz. Masiyet ve günahı emretmedikleri müddetçe onlara itaati Allah'a itaat olarak görürüz. Bir müslümana günah ve masiyet olan bir şey emredilirse onu yapmaz. Ancak diğer hususlarda itaate devam eder. Bunun dışındaki itaat edilecek şeyleri örfe uygun olarak yapar. Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu: "Emirin sözünü dinler ve ona itaat edersin. Sırtına vurulsa ve malın alınsa bile onu dinle ve itaat et." Bunu Müslim rivâyet etti.

46 Emirlerde ve yasaklarda Allah'ın hikmetini sormak caiz olur mu? Evet, ancak şu şartla: İman ve amel hikmeti bilmeye ve beğenmeye bağlı olmamalı.

Hikmeti bilmek sadece müminin hak üzere sebatını artırmalı. Fakat sahabiler gibi soru sormadan mutlak teslimiyet içinde olmak kulluğun, Allah'a ve O'nun hikmetine imanın kemâline delâlet eder.

47 "Sana ne iyilik gelirse Allah'tandır, ne kötülük dokunursa kendindendir." (Nisa:79) âyetiyle ne kast edilmektedir? İyilik (olarak tercüme ettiğimiz hasene kelimesi) burada nimet anlamındadır. Kötülük (diye tercüme ettiğimiz seyyie kelimesi ise) bela ve musibet anlamındadır. Bunların hepsi Allah tarafından takdir edilmiştir. İyilik Allah'a nispet edilmiştir, çünkü O, iyiliği en güzel yapandır. Kötülüğe gelince onu da hikmeti gereği yaratmıştır. Dolayısıyla bu hikmet dikkate alındığında kötülük de Allah'ın bir ihsanıdır. Allah asla kötülük yapmaz. O'nun bütün yaptıkları güzeldir. Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) Allah'a dua ederken şöyle demiştir: "Bütün hayırlar senin elindedir. Hiçbir kötülük sana ait değildir." Bu hadisi Müslim rivâyet etmiştir. Kulların fiillerini yaratan Allah'tır. Bunlar aynı zamanda kulların kesbidir/kazancıdır. Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Kim elinde bulunandan verir, Allah'a karşı gelmekten sakınır ve en güzel söz olan Allah'ın birliğini doğrularsa biz onun işlerini kolaylaştırırız. Kim cimrilik eder, kendini Allah'tan müstağni sayar, en güzel sözü de yalanlarsa biz de onun güçlüğe uğramasını kolaylaştırırız."*** (Leyl: 5-10).

48 Falan kişi şehit'tir demem caiz olur mu? Muayyen bir kişinin şehitliğine hükmetmek, o kişinin cennetliğine hükmetmek gibidir. Ehl-i sünnetin görüşüne göre Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'den onun cennetlik veya cehennemlik olduğuna dair bir haber gelmedikçe Müslümanlardan muayyen bir kişinin cennetlik veya cehennemlik olduğunu söylememiz caiz değildir. Çünkü hakikat gizlidir. Biz bir insanın hangi hal üzere öldüğünü ve son yaptığı şeyleri bilemeyiz. Niyetleri bilmek Allah'a aittir. Fakat biz iyilik yapanın sevap kazanacağını umar, kötülük işleyenin de cezalandırılacağından korkarız.

49 Muayyen bir Müslümanın küfrüne hükmetmek caiz olur mu? Kendisinden küfrüne delalet eden bir şey zuhur etmediği ve tekfiri engelleyen şeyler ulunmadığı zaman bir Müslümanın küfrüne hükmetmemiz caiz olmaz. Onun içinden geçirdiği şeyleri Allah'a bırakırız.

50 Kâbe'den başka bir yeri tavaf etmek caiz olur mu? Yeryüzünde Kâbe'den başka tavaf edilmesi caiz başka bir kutsal mekân yoktur. Ne kadar değerli olursa olsun herhangi bir mekânı Kâbeye benzetmek caiz değildir. Kim ondan başka bir yeri tazim ederek tavaf ederse Allah'a isyan etmiş olur.

Kalp Amelleri

Allah kalbi, hükümdar âzâlarıda, onun askerleri olarak yarattı, eğer hükümdar iyi olursa, onun askerleri de iyi olur. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyur-muştur: "Vucudda bir et parçası vardır, eğer o düzelirse tüm vucud düzelir,bozulduğunda tüm vucud bozulur. Dikkat edin O da kalptir." Bu hadisi Buhârî ve Müslim rivâyet etmişlerdir. Kalp,iman ve takva yeri veya küfür, nifak ve şirk yeridir. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) üç defa kalbini işaret ederek şöyle buyur-muştur: "Takva işte buradadır." Bu hadisi Müslim rivâyet etmiştir.

✸ **İman, inanmak, dil ile ifade etmek ve âzâlarla uygulamaktır,** Kalp inanır,dil ifade eder, âzâlarda bunu uygular.Kalp inanarak ve tasdik ederek, dilde kelime-i şehadeti söyler,sonra sevgi,korku ve ümitle kalp uygular.Dil zikrederek ,kuran okuyarak, bedense secde ve ruku ile Allaha yakınlaştıracak salih amellerle hareket eder.Beden kalbe tâbîdir.Her ne olursa olsun kalbe bir şey yerleştiğinde bunun gereği beden üzerinde görülür.

✸ **Kalbin amellerinden amaç :** Kalbte yeri olan veya irtibatlı olan amellerdir.Bu amelerin en büyüğü Allaha iman ve bununla irtibatlı olan doğrulamak,boyun eğmek,ikrar ve kulun kalbinde rabbiyle alakalı olan sevgi, korku, ümit, yönelme, tevekkül, sabır, yakin ve huşudur.

✸ **Kalp amellerinden olan her bir amelin tersi kalbi hastalıklardan bir hastalıktır.** İhlasın zıddı riya, kesin iman etmenin zıddı şüphe, sevginin zıddı nefret gibi örnekler çoğaltılabilir. Eğer kalbin ıslahından habersiz ve gafil olunursa günahlar birikerek onu helak edebilir. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyur-muştur: "Kul bir günah işlediği zaman kalbine siyah bir nokta konur. Tevbe eder, pişman olup istiğfar ederse kalbi cilalanır. Günaha tekrar dönerse noktalar artar. Sonunda bütün kalbini bu noktalar kaplar.İşte Allah teâlâ'nın kur'an'da zikrettiği "Kazandıkları günahlar kalplerini kirletmiştir" (Mutaffifin :14) ayetinin anlamı budur." Bu hadisi Tirmizi rivâyet etmiştir.Yine Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyur-muştur: "Fitneler kalplere (tıpkı) hasır çubukları gibi dal dal arz olunur. Artık onlar hangi kalbe işlerse o kalbde siyah bir leke hâsıl olur. Hangi kalb onları kabul etmezse o kalpde de beyaz bir leke meydana gelir. Böylece iki kalbe yerleşirler. (Bu kalplerden) biri cilâlı taş gibi bembeyazdır; ve göklerle yer durdukça ona hiç bir fitne zarar vermez. Ötekine gelince : o alaca siyahtır; tepesi aşağı duran desti gibidir. Ne bir ma'ruf tanır; ne de bir münkeri inkâr eder. " Bu hadisi Müslim rivâyet etmiştir.

✸ **Kul için kalp ibadetlerini bilmek beden ibadetlerini bilmekten daha gerekli ve önemlidir.** Çünkü asıl olan kalbî ibadetlerdir. Bedenî ibadetlerse bunun bir parçası, tamamlayıcısı ve kemal derecesidir. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyur-muştur: "Şüphesiz ki Allah teâlâ sizin şeklinize /suretinize ve mallarınıza bakmaz. Fakat O, sizin kalplerinize ve amellerinize bakar." Bu hadisi Müslim rivâyet etmiştir. Kalp, düşünmenin, tedebbürün ve ilmin yeridir.Bunun içindir ki insanların Allah katında ki üstünlüğü kalpte olan iman, ihlas, Yakîn/kesin inanç derecesine göredir.Allah rahmet etsin Hasan basrî: "Allaha yemin ederim ki Ebu Bekir Allah ondan razı olsun ne namazı ne de orucuyla onları geçmedi ama kalbinde yer eden imanıyla geçti" demiştir.

✸ **Kalp amelleri bedeni amellerden bazı yönlerden üstündür.** 1. Bedenle

yapılan amellerin kalp amellerinden yoksun olması o ibadetin ecrini ortadan kaldırır. Gösteriş için yapılan bir ibadet gibi. **2.** Kalbî ameller ibadette esastır. Bir kelimenin yada bedenî hareketin ve amelin kalbî bir kasıt olmadan yapılmasının bir faydası olmaz. **3.** Kalbî ameller cennette yüksek mertebe sebebidir. Zühd gibi. **4.**Kalbî ameller bedenî amellerden daha meşakkatli ve zordur. Allah rahmet etsin İbni el Munkedir : Düzelinceye kadar nefsimle 40 sene mucadele ettim demektedir. **5.** Kalbî ameller en güzel sonuçlar ortaya çıkarır. Allah için sevmek gibi. **6.** Kalbî ameller büyük ecirler kazandırır. Ebu'd-Derda Allah ondan razı olsun bir saat düşünmek bir geceyi ibadetle geçirmekten hayırlıdır demiştir.**7.** Kalbî ameller organları hareketlendirir.**8.** Kalbî ameller bedenî amellerin ve ibadetlerin sevabını artırır yada azaltır veya karşılıksız bırakır. Namazda huşu içinde olmak gibi.**9.**Kalpteki niyet sebebi ile bedeni bir ibadete güç yetmediğinde sevab verilir. Malı olmadığı halde sadaka niyeti taşımak gibi.**10.** Kalbî amellerin sevap olarak belli bir sınırı yoktur.Sabır gibi.**11.** Kalbî ameller bedenî amellerden öncede birliktede olabilir.

Organlar amellere başlamadan önce kalp bazı hallerden geçer. 1.Hayal: Kalbe gelen ilk fikir. **2.Fikir:** Hayal sonucunda kalpte kalan. **3.Tereddüt:** Yapmakla terk etmek arasında kalma. **4.Tercih etme:** Yapmakta karar kılınan fiil.**5.Azmetmek(Karar vermek):** Kuvvetli ve kesin bir şekilde yapmaya karar vermesi.İlk üç hâlin iyilikte ve kötülükte bir sevap getirisi yoktur.Dördüncü halde ise iyilikte bir iyilik yazılır kötülükteyse yazılmaz azmetmeye dönüşürse eğer bu güzel bir fiilse ecir alır. Eğer kötü bir fiilse yapmasa dahi günahkardır. Çünkü irade ve güc yetirmek yapılacak olanı gerekli kılar. Allah teâlâ şöyle buyurmuştur: ***"İnananlar arasında çirkin şeylerin yayılmasını arzulayan kimseler için dünyada da ahrette de çetin bir ceza vardır."*** (Nûr: 19). Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyur-muştur: "İki müslümân kılıçlarıyle karşılaştıkları zaman, öldüren de ölen de cehennemdedir. Yâ Rasûlallah! Öldüren böyle; ya ölene ne oluyor? diye sordum. Ölen de arkadaşını öldürmeğe hırslı idi de ondan buyurdu. " Bu hadisi Buhari rivâyet etmiştir.

Günahı yapmaya karar verdikten sonra terk etmek dört kısımdır. 1.Allahtan korktuğu için terketmesi: Buna sevap verilir. 2.İnsanlardan korktuğu için terketmesi: Bu kısımda kişi günahkar olur. Çünkü bir günahı terketmek ibadettir ve bu sadece Allah için olduğu zaman ibadet olur. **3.Günaha gücü yetmediğinden vesilelere başvurmadan terk eder:** Kesin yapma niyeti taşıdığından bu kişi günahkar olur. **4.Günaha ulaşmak için vesilelere başvurduğu halde gücü yetmez ve terkeder:** Fakat istediği olmaz. Bu günahı yapan kişi gibi günah kazanır. Çünkü, kesin bir istekle yapılmaya çalışılan bir fiil imkan olsa kişi o fiili yapmış olurdu, az önce geçen hadiste belirtildiği gibi. Yapılacak amel kararlaştırılmışsa erken yada geç olsun fark etmez günahkar olur. Her kim haram bir fiil işlerse ve gücü yettiğinde tekrar yapmak kararlılığında olursa günahta ısrar etmiş olur, bu niyet üzere olduğu müddetçe o haramı yapmasa dahi günahkar olur.

✸ Kalp Amellerinden bazıları ✸

✸ **Niyet:** İstemek, kastetmek anlamındadır. Amel ancak niyetle kabul ve doğru olur. Niyetsiz amel kabul ve doğru olmaz. Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyur-

muştur: "***Ameller niyetlere göredir ve her kişinin ameli niyetine göredir***. " Bu hadisi Buhari ve Muslim rivâyet etmiştir. İbn-i Mübarek dedi ki: Nice küçük ameller vardır ki onu niyet çoğaltır.Ve nice büyük ameller vardır ki niyeti onu küçük ve değersiz yapar,Fudayl dedi ki: Allah senden sadece irade ve niyetini görmek ister.Eğer amel Allah içinse ihlas ismini alır, bu amelin başkasına değil sadece Allah için yapılmasıdır.Eğer amel Allahtan başkasına yapılmışsa bu riya, nifak yada başka bir şey olur.

Faide: Alimler hariç insanların hepsi helak oldular. Bildikleriyle amel edenler dışında alimlerde helak oldular. İhlasla amel edenler dışında bildikleriyle amel edenler de helak oldular. Allaha itaat etmek isteyen her bir kulun birinci görevi niyetin bilinmesidir, sonra doğruluk ve ihlasla amel ederek bu bildiğini uygulamasıdır, niyetsiz amel yorulma, ihlas olmayan niyet riya, bilinçsiz niyet ise faydası olmayan inançtır.

Ameller üç çeşittir: 1.Günahlar: İyi niyetle yapılan bir günah o iyi niyet sebebiyle itaat olarak kabul olunmaz aksine kötü bir amaçla yapılmışsa günah katlanarak artar. **2.Mübah (serbest) olanlar:** Niyet yada niyetlerle olan yapılmasında sakınca olmayan niyetle sevabı mümkün olan amellerdir.

3.İtaatler: Bu aslında niyetle alakalı olup sevabı ve sevabının artması niyete bağlı olan bir kısımdır.[1] Eğer riya niyetiyle yapılmışsa bu isyana ve küçük şirke belki de büyük şirke dönüşür.Bu üç kısımdır. **1.Aslında ibadete başlarken amacı insanlara gösteriştir**.Bu şirktir ve ibadeti batıldır. **2.Başlangıçta ibadet Allah içindir sonra gösteriş ve riyaya dönüşür**.Eğer yapılan ibadet sadaka gibi son bölümü ön bölüme girdirilmeyecek şekildeyse öncesi sahih son kısmı batıldır.Eğer namaz gibi sonrası öncesiyle bağlantılıysa bu iki hal üzere olur. **a.Riyaya karşı koyar:** Bu amele tesir etmez. **b.Riyanın amelden sonra olması:** Bu vesvese

---

[1] Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyur-muştur: "Her kim bir güzel iş yapmak diler de onu yapamazsa, Allah o kimse hesabına kendi dîvânında (meleklerine) tam bir hasene (sevabı) yazdırır. Eğer o kimse güzel bir iş yapmak ister ve yaparsa Allah o kimse lehine kendi dîvânında on hasene sevabından yediyüz misline ve daha çok emsaline kadar hasene sevabı yazdırır. Bir kimse de çirkin bir iş yapmayı kas-deder ve onu işlemezse, Allah kendi dîvânında onun lehine tam bir hasene sevabı yazdırır. Eğer o kimse fena bir iş yapmak ister de o fenalığı yaparsa, Allah onun aleyhine bir tek kötülük yazdırır . " Bu hadisi Buhari ve Muslim rivâyet etmiştir. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyur-muştur: "Bu ümmetin durumu, şu dört kişinin durumu gibidir (Birincisi), Allah'ın mal ve (dinî) ilim verdiği bir adamdır. Bu adam, malı (harcama) hakkında ilmiyle amel ederek (yâni dinî bilgisinin ışığında hareketle) onu hakkı (olan zekât, sadaka ve ikram) uğrunda harcar. (İkincisi), Allah'ın (dinî) ilim verip de mal vermediği adamdır. Bu da (Kalbinde) : Eğer şu malın misli benim olsaydı, ben (de) şu adamın İşlediğini mislini işlerdim, der. Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem): Bu İki adam (asıl) sevabta eşittir, buyurduktan sonra ve (üçüncüsü) Allah'ın mal verip de (dînî) İlim vermediği adamdır. Bu adam, malında şuursuzca hareket ederek hakkının dışında (yani nefsi arzuları uğrunda) harcar ve (dördüncüsü), Allah'ın ne (dinî) ilim ne de mal verdiği adamdır. Bu da: Eğer bu malın misil benim olsaydı, ben (de) bu adamın malında yaptığı şeylerin mislini yapardım (yâni nefsi arzularım yolunda harcardım), der. Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:Bu iki adam (asıl) günahta eşittir. "Bu hadisi tirmizi rivayet etmiştir.Hadiste geçen 2.ve 4. kişiler niyet ve temennilerinden dolayı sevap veya günah verildi.Bu hadiste ki keşke benimde bunun misli gibi olsaydı bende yapsaydım sözünden arkadşlarının iyilik ve günahta arkadaşlarına katıldı.İbn-i Recep "Bu iki adam (asıl) günahta eşittir. "hakkinda şöyle dedi : Amelin katlanması amelin niyetle yapılmasıdır.Çünkü o ikisi her bakımdan aynı ecri sevabı alsalar o zaman bir iyilik yapmayı isteyen ama yapamayan 10 hasene almış olurlar.Bu bütün naslara bir aykırı durumdur.

şeklinde olup yapılan amel yada ameli yapan üzerinde eseri olmaz.Bununla beraber gizli riyanın kapıları vardır.Bunlardan sakınmak ve bilgilenmek gerekir.

Yapılan salih amelden amaç dünyalıksa sevabı veya günahı niyeti miktarıncadır, bu üç hal üzere olur: 1. Salih amelin sadece dünyalık bir menfaat için yapılması.para kazanmak için imamlık yapan kişinin durumu gibi bu kişi günahkardır. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyur-muştur: "Kendisi ile Allah'ın rızası kazanılan bir ilmi, sırf dünya menfaati elde etmek için öğrenen bir kimse kıyamet günü cennet kokusu bulamayacaktır." Bu hadisi Ebu Davud rivâyet etmiştir. **2.**Amelin Allah rızası ve dünya için yapılması. Bu ameliyle imanı ve ihlası eksiktir.Haccı ticaret için yapan kişinin ecri sevabı ihlası miktarıncadır.3.Ameli sadece bir tek olan Allah için yaparken dünyalık bir pay alması Ecri tamdır.Aldığı pay sebebiyle ecri eksilmez. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyur-muştur: "Karşılığında ücret aldığınız vazifelerin en haklı olanı, Allah'ın Kitabı mukâbilindeki ücrettir. " Bu hadisi Buhari rivâyet etmiştir.

Bilmelisin ki ihlasla amel edenlerinde dereceleri vardır. 1.Aşağı derece: Bu amelin ceza korkusuyla veya sevap ümidiyle yapılmasıdır.

2.Orta derece: Amelin Allahın emrine icabet ve bir şükür olarak yapılmasıdır.

3.Yüksek derece: Ameli Allaha olan muhabbetten ta'zimden övgüden ve onun korkusundan yapması bu sıddıkların mertebesidir.[1]

✸ **Tevbe:** Tevbenin vakit geçirilmeden hemen yapılması vaciptir. Günaha düşmek bizatihi bir problem değildir. Çünkü insanın yapısında günah işleme özelliği vardır. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Bütün insanlar hata ederler/günah işlerler. Hata edenlerin en hayırlıları tevbe edenlerdir." Bu hadisi Tirmizî rivâyet etmiştir. Yine Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Eğer siz hiç günah işlememiş olsaydınız Allah sizi gönderir ve günah işleyen bir topluluk getirirdi. Onlar istiğfar ederler/af dilerler, Allah da onları affederdi." Bunu Müslim rivâyet etti. Hal böyle olmakla beraber günahta ısrar etmek ve tevbeyi ertelemek yanlıştır. **Şeytan insanı yedi tane tuzaktan birinin içine düşürmek ister.** Bu tuzaklardan birinde başarılı olamazsa bir sonraki tuzağa geçer. Bu tuzaklardan **1. Şirk ve küfürdür**. **2.** Buna düşüremezse itikatta ve amelde **bid'at** tuzağına çekmek ister ve onu Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e ve onun ashabına tabii olmaktan uzaklaştırır. **3.** Bunda da başarılı olmazsa **büyük günahlara** çekmek ister. **4.**Bunda da başarılı olamazsa **küçük günahlara** çekmek ister. **5.** Bunda da başarılı olamazsa **mübahları** çokça yapmaya teşvik eder. **6.**Bunu da yapamazsa ecir ve sevap yönünden daha faziletlileri varken **daha az faziletli amellere** teşvik eder. **7.** Bunu da yapamazsa ona insan ve cin şeytanlarını musallat eder.

Günahların Çeşitleri: İki türlü günah vardır: **1. Büyük günahlar:** Dünyada

---

[1] Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: " *Ben, memnun olasın diye sana acele ile geldim Rabbim* ." (Tâ hâ: 84). Musa peygamberin Rabbiyle karşılaşmak için acele ile icabet etmesi Allahın razı olması için yoksa sadece emrine icabet için değildir. Bunun gibi Anne babaya iyi ve güzel davranmak alt mertebesi Bir kötülüğe uğrama korkusu ve iyilik ecri isteğiyle iyi ve güzel davranmak orta mertebesi Anne babaya iyiliğin Allah için ve küçükken yapılan fedakarlıkların karşılığı olarak ve dünyada olma sebebi oldukları için yapılması üst mertebesi Anne babaya iyiliğin Allahın emri olarak severek ta'zimle ve överek yapmasıdır.

hakkında uygulanacak bir cezası olan veya âhirette azap ile tehdit edilen veya Allah'ın gazabını ve lanetini gerektiren ya da imanı nefyedici olarak zikredilen günahlar büyük günahlardır. **2. Küçük günahlar:** Bunun dışındakiler küçük günahlardır.Bununla birlikte küçük günahları büyük günahlara dönüştüren sebepler vardır. Bu sebeplerin en önemlileri, küçük günahlarda ısrar etmek veya onlarda ısrar etmek veya onları önemsememek veya onlarla öğünmek veya onları açıktan işlemektir. Her günahın tevbesi geçerlidir. Kıyâmet kopuncaya, ölüm anında can boğaza gelinceye kadar tevbe bakidir. Tevbe eden kimsenin mükâfatı, tevbesinde samimi ise günahları ne kadar çok olursa olsun bunların sevaba dönüştürülmesidir.

Tevbenin kabulünün şartları şunlardır: **1.** Günah işlemeyi bırakmak. **2.**Geçmiş günahlarından pişmanlık duymak. **3.** İlerde o günaha tekrar dönmemeye azimli ve kararlı olmak. Ayrıca işlediği günah insanların haklarıyla ilgili ise o hakları sahiplerine vermesi gerekir.[1]

İnsanlar Tevbede Dört Tabakadır: **1.**Tevbe eden kişinin ömrünün sonuna kadar istikamet üzere tevbesinde kalması, o günaha tekrar dönmeyi içinden geçirmez, basit her insanın düşeceği hatalar dışında tevbesinde istikamet üzeredir. Sahibi hayırlarda yarışır. Bu nasuh tevbesi olarak adlandırılır.Ve bu nefse mutmain olan nefis denir.**2.**Asıl itaatlerde istikamet üzere olan tevbekardır.Ancak günahlardan fazla uzak duramaz kasıtlı değildir ama azmi zayıf olduğundan kolay günaha düşer iptila olur sonra pişman olarak kendini ayıplar ve o günaha düşüren sebeplerden uzak durmaya çalışır.Bu nefse ise ayıplayan nefis denir.

3.Kişi tevbe eder, bir müddet istikamet üzere olur sonra şehvetine yenilerek günaha düşer. Ancak bununla birlikte itaatlere devam eder.Şehveti istediği, gücü yettiği halde bazı günahları terk eder.Bazende şehvetine yenilir ve günah işler ama sonrada pişman olarak nefsine tevbe etme vaadinde bulunur,bu nefse sorgulayan nefis denir.Sonu tevbeyi geciktirdiği için tehlikededir.Tevbe etmeden ölümün gelme ihtimali vardır.Muhakkak ameller sonlarıyla belli olur.

4. Kişi tevbe eder, bir müddet istikamet üzere olur sonra tevbe etmeyi içinden bile geçirmeden günaha dalar. Yaptığına üzülmez, pişman olmaz.Bu nefis kötülüğü emreden nefistir, ve bunun kötü bir sonla bitmesinden korkulur.

✷ **Sıdk -Doğruluk-:** Bu tüm kalp amellerinin aslıdır. Sıdk –doğruluk- Altı anlamda kullanılır. **1.**Sözde doğruluk. **2.**İhlas ve iradede doğruluk. **3.**Azmetmekte doğruluk. **4.**Vefayla azmetmede doğruluk. **5.** Amelde doğruluk.Zahirin batına muvafık olması namazda huşu gibi. **6.** Dinin tüm makamlarının tahkikinde doğruluk.Bu en yüksek mertebe ve en şerefli olanıdır.Korkuda, umutta, büyüklemekte-tazim-, zühdte, razı olmada, tevekkül, sevgi ve benzeri kalp amellerinde doğruluk gibi.Her kim bu zikredilen tüm amellerde doğruluğu korursa

---

[1] Rivayet olunmuş ki Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Allah katındaki divanlar üçtür.1.Allahın önemsemediği 2.Allahın ondan hiçbir şey terk etmediği 3.Allahın affetmeyeceği divandır bu Allaha ortak koşmadır Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: "*Kim Allaha eş koşarsa Allah ona cenneti haram kılar ve onun barınağı ateştir.*" (Maide:72). Allahın önemsemediği divana gelince kulun nefsine zulmetmesi ve rabbiyle arasında olan amellerdir.Bu Allahın dilemesiyle affedeceği bir durumdur. Allahın ondan hiçbir şey terk etmediği divansa kulların kendi aralarında olan hukuklardır kısas gibi "Bu hadisi Ahmed rivayet etmiştir.

o sıddık yani doğrulukta aşırı giden vasfını kazanır. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Şüphesiz doğruluk hayra, hayır da cennete götürür. Kişi doğru söyleye söyleye nihayet doğrulardan yazılır. "Bunu Buhari ve Müslim rivâyet etti.

Kendisine hak karışık gelirse ve Allaha karşı sadık olursa bu isteğinde nefsinin hevasına kapılmazsa genelde muvaffak olur.Eğer olmazsada Allah onu mazur sayar.

Doğruluğun zıddı yalandır.İlk olarak nefiste sonra dilde belirir ve ifsad eder sonra organlara ilerleyerek amellerini ifsad eder boşa çıkarır.Yalan sözleri dilini bozduğu gibi amellerini ve hallerinide ifsad eder.Ve son olarak fesadçı hükmünü alır.

Muhabbet-sevgi-: İmanın tadına Allahın rasulunun ve müminlerin muhabbetiyle ulaşılır. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Kimde üç şey bulunursa imânın lezzetini tatmış olur: Allah ile Rasûl'ü kendisine başkalarından daha sevgili olan kimse; bir kulu seven, fakat yalnız Allah için seven kimse; Allah kendisini kâfirlikten kurtardıktan sonra yine kâfirliğe dönmekten ateşe atılacakmışçasına hoşlanmayan kimse."Bunu Buhari ve Müslim rivâyet etti.

Eğer kalpte sevgi ağacı dikilir ihlas ve peygambere tabii olma suyuyla sulanırsa çeşit çeşit meyve ve yemişler vererek Rabbinin izniyle her zaman meyveler verir.

Dört türlü sevgi vardır: 1. Allah'ı sevmek: Bu imanın temeli olan sevgidir. **2. Allah için sevmek ve yine Allah için buğzetmek.**[1] **3. Allah'la beraber sevmek:** Müşriklerin ilahlarını sevmeleri gibi vacip olan Allah sevgisine Allah'tan başkasını ortak etmektir ki bu, şirkin aslıdır. **4. Tabii sevgi:** Ana-baba sevgisi, evlat sevgisi, yemek sevgisi gibi sevgiler caiz sevgilerdir. Allahın seni sevmesi için dünyaya karşı rağbet gösterme. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Dünyaya rağbet gösterme ki Allah seni sevsin."Bu hadisi İbni Mace rivayet etmiştir.

Tevekkül: Bu istenileni elde etmek hoş olmayanı def için kalbin Allaha dayanıp, güvenerek meşru sebepleri yapmasıdır. Kalbin dayanıp güvenmesini terk

---

[1] **Dostluk ve düşmanlıkta insanlar** üç kısımdır: **1. Kendilerine hiçbir düşmanlık duygusu beslenmeden samimi olarak dostluk kurulan kimseler:** Bunlar peygamberler ve sıddîkler gibi ihlâslı/samimi müminlerdir. Bunların başında Efendimiz Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem), onun hanımları, kızları ve sahabileri gelir. **2. Kesinlikle dost olunmaması ve uzak durulması gereken kimseler:** Bunlar Ehl-i kitap, müşrikler ve münafıklar gibi kâfirlerdir. **3. Bir yönden dostluk kurulması, başka bir yönden uzak durulması gereken kimseler:** Bunlar günahkâr müminlerdir. İmanları sebebiyle bunlarla dost olunur, günahları sebebiyle de kendilerine buğz edilir. **Kâfirlerle dostluk iki türlüdür: 1. Mürtedliği ve İslam'dan çıkmayı gerektiren dostluk:** Müslümanların aleyhine olacak şekilde kâfirlere dinlerine sevgi besleyerek yardım edip destek olmak; onları kafir saymamak veya küfürlerinde tereddüt etmek ya da şüphe etmek gibi. **2. Onlarla ilişkide dinden çıkmayı gerektirmeyen büyük günahlar, haramlar ve mekruhlar:** Onların bayramlarına iştirak etmek veya bayramlarını tebrik etmek veya onlara benzemek gibi. Kendileriyle savaş halinde bulunulmayan kâfirlere iyi muamelede bulunmakla kâfirlere buğz etmek ve onlardan uzak durmak konuları zaman zaman birbirine karıştırılır. Bunları birbirinden ayırmak gerekir. Zayıflarını korumak, nezaket çerçevesi içinde konuşmak, korku ve zillete kapılmaksızın onlara merhamet etmek gibi onlara gizli bir dostluk beslemeksizin yapılan güzel muameleler ayrı bir şeydir. Bu konuda Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Allah sizinle din uğrunda savaşmayan ve sizi yurtlarınızdan çıkarmayanlara iyilik yapmanızı ve onlara adil davranmanızı yasaklamaz."*** Onlara buğz etmek ve düşmanlık etmek ise bu da ayrı bir şeydir. Bu konuda Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Allah, yalnız sizinle din uğrunda savaşanları, sizi yurtlarınızdan çıkaranları ve çıkarılmanız için onlara yardım edenleri dost edinmenizi yasaklar."*** Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) 'in Medineli Yahudilere yaptığı gibi onlara buğz ederek ve sevgi beslemeden adaletle muamele etmek mümkündür.

etmek tevhide zarar verir.Sebepleri yapmayı terketmek ise acizlik ve akılda bir eksikliktir.Tevekkülün yeri fiilden öncedir.Bu ise kesin inancın meyvesidir. Üç türlü tevekkül vardır: **1. Vacip olan tevekkül:** Allah'tan başkasının gücü yetmediği konularda Allah'a tevekkül etmek vaciptir. Hastanın şifa bulması gibi.

2.Haram olan tevekkül: Bu iki çeşittir. **a. Büyük şirk anlamına gelen tevekkül:** Tamamen sebeplere sarılmak ve menfaatlerin elde edilmesinde ve zararların defedilmesinde sebeplerin yerine getirilmesinin tek başına yeterli olduğuna inanmak büyük bir şirktir.[1] **b. Küçük şirk anlamına gelen tevekkül:** Rızık elde etme konusunda, tek başına etkili olduğu inancına kapılmadan fakat onun sadece bir sebep olduğu inancının ötesinde bir bağlılıkla herhangi bir şahsa güvenmek küçük şirktir.

3. Caiz olan tevekkül: Bir insanın başka bir kimseye alım-satım gibi onun yapabileceği herhangi bir işini havale etmesi ve bu konuda ona itimat etmesi caiz olan tevekküldür.Kişinin Allaha tevekkül ettim sonra sana demesi caiz değildir.Ancak seni vekil tayin ettim demesi caizdir.

✸ **Şükür:** Kulun, Rabbinin ilahi nimetlerini, kalbinde imanla dilinde şükürle ve âzâlarda ibadetle ortaya çıkmasıdır. Bu nefis için bir amaç başkaları içinse sabır vesiledir.Şükür kalple ,dille,ve organlarla olur.Şükrün manası, nimetin Allaha itaatte kullanılmasıdır.

✸ **Sabır:** Kişinin dert ve sıkıntılarını Allahtan başkasına şikayet etmeyi bırakmasıdır. Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Yalnız sabredenlere, mükafatları hesapsız ödenecektir."***(Zümer:10) Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Kim sabretmek isterse, Allah ona sabır ihsan eder. Hiçbir kimseye sabırdan daha hayırlı ve sabırdan daha geniş hiçbir ni'met verilmemiştir."Bu hadisi Buhari ve Müslim rivayet etmiştir.Hz Ömer Allah ondan razı olsun dedi ki: Ne zaman bir bela ile karşılaşsam Allahın üzerimde dört nimeti olurdu. Dinimde olmazdı bu bela sevabını umarak, razı olurdum, daha büyük bir bela olabileceğini düşünürdüm.

Sabrın dereceleri vardır. Aşağı: Hoşlanmamakla beraber şikayeti terk etmektir.Orta:Razi olmakla beraber şikayeti terk etmektir.Yüksek: Bu bela geldiği

---

[1] **Tevekkülle beraber sebepleri yapmak çelişirmi: Bunun çeşitleri vardır: 1.Kaybolandan fayda umulması:** Bu üç kısımdır: **a.Kesin sebepler:** Nikah, çocuk talebi için bir sebeptir,bu sebebi bırakmak delliliktir ve bu tevekkül değildir **b.Kesin olmayan sebepler:** Fakat genelde sebepler onsuz gerçekleşmez.Çölde yolculuğa çıkan kişinin yanına ihtiyaçlarını almadan çıkması, bu tevekkül değildir.Çünkü peygamber medineye hicret ederken yanına ihtiyaçlarını almış, yolu iyi bilen birinide ücretle tutarak tamamlamıştır. **c.İhtimali yüksek olmakla beraber kesin olmayan sebepler:** Kazanç için tedbir alıp gereklerini yapmak,bu ancak tevekkülle olmalıdır.Bilakis çalışmayı terk etmek tevekkülü bırakmaktır.Ömer Allah ondan razı olsun tevekkül eden tohumunu toprağa attıktan sonra Allaha tevekkül edendir. **2.Var olanı korumak:** Kişinin helal malını saklaması ve koruması tevekkülle çelişmez.Çünkü peygamber Ben-i Nadir'in hurmalarını satar ve ailesi içinde bir senelik ayırırdı.(Buhari ve Muslim) **3.Zarar gelmeden tedbir almak:** Zararı defetmek için sebepleri bırakmak tevekkülün şartlarından değildir.Savaşta zırhı giydikten, hayvanı bağladıktan sonra tevekkül ederek Allahın takdir edeceğine razı olması gerekir. **4.Zarara uğradıktan sonra ortadan kaldırma:** Buda üç kısımdır: **a.Zararın kaldırılması:** Susamışlığı gidermek için su içmeyi, terk etmek tevekkül değildir. **b. Zararın gelmesinden önce:** Hacamat ve benzeri şeyleri yapmak tevekkülle çelişmez, çünkü peygamber hacamatla tedavi olmuş ve tedaviyi emretmiş. **c.Sebebin mevhum olması:** Sıhhatlıyken hastalanmamak için vucudunu dağlayan. Bu tevekkülün kemal derecesine zıddır.

halde hamdetmektir.Mazlum zâlime beddua ederse hakkını alarak sabretmemiş olur.

Sabır iki kısımdır: 1.Bedeni: Bu bizim konumuz dışındadır. **2.Nefsani:** Kişinin yaratılışı heva ve hevesiyle alakalıdır.[1]

Kulun dünyada karşılaştığı herşey iki çeşittir: 1.Nefse muvafık olan Bu Allahın hakkı olan da sabretme şükretme ve bunlardan birinde Allaha isyan etmemedir. **2.Nefse muhalif olan bu üç kısımdır. a-)** Allaha itaatte sabretmek bunda vacip olan farzı yapmaktır. Mustehap olansa nafileleri yapmaktır. **b-)** İsyan etmemeye sabretmek bunda vacip olan haramı terketmek mustehap olansa mekruh olanı terketmektir. **c-)** Allahın takdir ettiğine sabretmek bunda vacip olan dil ile şikayet etmemek, kalbide şikayet ve sorgulamaktan alıkoymak, organlarında Allahın razı olmadığı ölünün ardından bağırıp çağırma cepleri yırtma yüze vurmak gibi şeylerden uzak durmasıdır.Mustehap olan ise kalbin Allahın takdir ettiğine razı olmasıdır.

Şükreden zengin mi sabreden fakir mi faziletlidir. ? Eğer zengin malını itaatte sarfeder, bunun için biriktirirse o zaman fakirden üstün olur, ama eğer mübah olanda sarfedip harcarsa o zaman fakir olan daha üstündür. Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur: “Yemek hususunda hoş hâl ve (verdiği ni'metlere karşı Rabb'ine) şükredici olan kimse sevâbda, açlığa sabreden oruçlu gibidir.”Bu hadisi Ahmet rivayet etmiştir.

✸ **Rıza -Razı olma- :** Bu bir şeyde kanaat sahibi olup, onunla yetinip razı olmaktır. Sabrın yeri fiilin olmasından sonradır, Allahın kazasına razı olmak Allaha en yakın olan en yüksek makam sahiplerinin makamıdır.Rıza tevekkül ve muhabbetin meyvesidir.Hoşa gitmeyen bir durumu gidermesi için Allaha dua etmek razı olmamak anlamına gelmez.

✸ **Huşu :** Ta’zim, alçak gönüllülük, boyun eğmedir.

Huzeyfe Allah ondan razı olsun dedi ki: Munafıkça huşudan uzak durun. Ona munafıkça huşu nedir denildi ? Dedi ki: Görünüşte sukunet ve hareketsizlik vardır, fakat kalp huşu içinde değildir. Yine Huzeyfe Allah ondan razı olsun dedi ki: Dininizden kaybedeceğiniz ilk şey huşu olacaktır.

Hangi ibadette huşuyla başlamak varsa ecir ve sevap huşu miktarıncadır. Namaz gibi. Peygamber namaz kılandan bahsederken bazılarına ecir ve sevabın yarısı, çeyreği, beşte biri yada onda biri verilir. Bazılarınada huşu olmadığından sevaptan hiçbir pay verilmez buyurmuştur.

✸ **Umut:** Allahın rahmetinin genişliğine bakmaktır.Zıddı Ye’s (umutsuzluk) tir.Umutla amel etmek korkuyla amel etmekten üstündür.Çünkü umut, kişiye Rabbe karşı hüsn-ü zan beslemeyi sağlar. Kudsi bir hadiste Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: “Ben kulumun bana olan zannı üzereyim.” Bu hadisi Buhârî ve Müslim rivâyet etmişlerdir. Bu iki derecedir: Yüksek derecesi: Sevabı Allahtan beklenerek yapılan bir itaattir. “Aişe Allah ondan razı olsun Ya Rasulallah “Yapmakta oldukları işleri kalpleri çarparak yapanlar” (mü’minun: 60) da geçen hırsızlık yapan

---

[1] Eğer bu kısım karnın ve cinsel organın sabrıysa iffet, savaşta olursa cesaret, öfkeyi tutmaksa halim (yumşaklık) ve eğer bu bir şeyi gizlemekse sır saklama, sakin bir yaşamsa zühd, dünya nimetlerinden az bir şeyle idare etmekse kanaat adını alır.

zina eden ve içki içenlerden biri Allahtan korkarmı dedi. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: Hayır Ey Sıddığın kızı fakat onlar namaz kılan, oruç tutan, sadaka verenler ama ona rağmen kabul olmamasından korkarkar. ***"İşte onlar iyiliklere koşuşurlar."*** (mü'minun: 61) Bunu Tirmizî rivâyet etmiştir. **Aşağı derecesi:** Allahın affını uman günahkar tevbekardır. Ancak asi olup bunda ısrar ederek Allahın rahmetini umarak tevbeyi terk etmesidir. Bu temennidir. Umut değildir.Bu kısım hoş görülmemiştir. Birinci kısımda övülmüştür. Mümin ihsan ve korkuyu munafıksa kötülük ve güveni kendinde toplar.

✸ **Havf-Korku-:** Hoşa gitmeyen bir tasa, kaygı sonucu nefiste oluşur.Eğer bu kesinleşirse korku olur.Zıddı güven ve emniyettir.Umut arzu ve isteğin yolunda korku ise güven yolunda ortaya çıkar.Umut, korku ve sevgiyi aynı anda toplamak gerekir.İbn-i Kayyim :Kalp Allaha olan yolculuğunda kuş misali gibidir.Muhabbet o kuşun başı korku ve umut iki kanadıdır.Korku kalbe yerleştiğinde kalpteki şehveti kırar ve yok ederek dünya sevgisini kovar demektedir **Vacip olan korku:** Bu korkuyla kişi vacipleri yapar haramlardanda kaçınır.**Müstehap olan korku:** Bu korkuyla kişi müstehap fiilleri yapar hoşa gitmeyenleride terk eder.Bununda çeşitleri vardır.

a. Büyük şirk anlamına gelen korku: Müşriklerin putlarının kendisine istemediği bir şeyi yapacağından korkmak büyük bir şirktir. **b. Haram olan korku:** İnsanlardan korkarak herhangi bir vacibi/farzı terk etmek veya herhangi bir haramı işlemek haramdır. **c. Caiz olan korku:** Kurttan ve diğer yırtıcı hayvanlardan korkmak gibi tabii korkular caizdir.

✸ **Zühd -Dünyaya değer vermemek-:** Arzulanan bir şeyin daha hayırlısı için terk edilmesidirZühd dünyada kalbi ve bedeni rahatlatırİstek duyma üzüntü ve tasayı artırır. Dünya sevgisi her hatanın başıdır. Dünyaya buğzetmek ise her itaatin sebebidir.Dünyada zühd, dünyayı kalbinden çıkarmandır yoksa dünyadan elini çekerken kalbinle bağlanmak değildir.

Bilakis bu cahillerin zühdüdür. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "***Salih kul elinde helal mal ne kadar güzeldir***. " Bu hadisi Ahmed rivâyet etmiştir.

Fakir dünya malına karşı beş hal üzere olur: 1) Mala karşı nefreti ve malın meşgul etmesinden, kötülüğünden korunmak için malı almaktan kaçınır.Bu hal üzere olan kişi zahidtir. **2)** Mal ile sevinmez, malın verdiği eziyetide hoş görmez. Bu hal üzere olan kişi razı adını alır. **3)** Malın varlığı mala olan rağbetinden dolayı yokluğundan daha sevimlidir. Fakat bu rağbeti onu mal kazanması için harekete geçirmez. Verildiğinde sevinerek alır. Malı kazanmak için yorulmayı ve meşgul olmayı göze almaz. Bu hal üzere olan kişi kanaat sahibidir. **4)** Malı ister fakat aczinden dolayı vazgeçer yoksa mala karşı isteklidir. Eğer malı almak için yol bulsa yorulmakla bile olsa ister. Bu hal üzere olan kişi haris-istekli-dir. **5)** Zor durumda kaldığından malı ister. Karnı aç olan, yiyecek ve giyeceği olmayan kişidir.Bu zor durumda kalan kişidir.

Sakin Bir Tartışma

İsmi **Abdullah** olan bir adam, **Abdunnebi** isimli bir adamla karşılaştı. Abdullah, 'peygamberin kulu' anlamına gelen Abdunnebi ismini beğenmedi ve kendi kendine şöyle dedi: Bir kimse Allah'tan başka birine nasıl ibadet eder? Sonra Abdunnebi'ye hitap ederek şöyle dedi: Sen Allah'tan başkasına kulluk eder misin?

Abdunnebi : Hayır, ben Allah'tan başkasına kulluk etmem. Ben müslümanım. Sadece Allah'a kulluk ederim.

Abdullah: O halde Hıristiyanların **Abdülmesih** ismini kullanmaları gibi nedir bu isim? Hıristiyanların bu ismi kullanmalarında bir gariplik yok. Çünkü onlar zaten Mesih Îsâ'ya tapıyorlar. Senin ismini duyan bir kimsenin aklına ilk olarak senin peygambere kulluk ettiğin düşüncesi gelecektir. Hâlbuki bir Müslümanın peygamberi hakkındaki inancı bu değildir. Bilakis Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) 'in Allah'ın kulu ve elçisi olduğuna inanması gerekir.

Abdunnebi : Fakat Peygamber Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem), insanların en hayırlısı ve peygamberlerin efendisidir. Biz teberrüken ve onun Allah katındaki makamı ve yeri ile Allah'a yaklaşmak için bu ismi kullanırız. Bununla Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) 'den şefaat isteriz. Bunu garip karşılama. Çünkü kardeşimin ismi Abdülhüseyin, ondan önce babamın ismi Abdürrasül'dür. Bu isimleri kullanmak eskiden beri insanlar arasında yaygındır. Biz atalarımızı bu şekilde bulduk. Bu meseleyi büyütme. Konu basittir. Din kolaydır.

Abdullah: Bu, birincisinden daha büyük başka bir kötülüktür. Bu, Allah'dan başkasının gücünün yetmeyeceği bir şeyi Allah'tan başka birisinden istemektir. İstenen kişi ister Peygamber'in bizzat kendisi olsun, isterse onun dışında Hüseyin gibi başka bir salih kişi olsun fark etmez. Çünkü bu bizim emrolunduğumuz tevhide ve La ilahe illallah'ın manasına aykırıdır.

Bu meselenin önemini ve bu şekilde bir ismi kullanmanın sonuçlarını sana açıklamak için sana bazı sorular soracağım. Haktan ve hakka tabi olmaktan, batılı beyan etmek ve batıldan sakınmaktan, iyiliği tavsiye edip, kötülükten vazgeçirmekten başka bir gayem yoktur. Allah'tan yardım istenir ve O'na tevekkül edilir. Güç ve kudret sadece yüce Allah'tandır. Fakat bundan önce sana Allah'ın şu âyetlerini hatırlatmak istiyorum: ***"Aralarında hüküm vermesi için Allah'a ve Rasûlüne davet edildiklerinde müminlerin sözü ancak işittik ve itaat ettik demeleridir."*** (Nur: 51). ***"Eğer bir hususta anlaşmazlığa düşerseniz -Allah'a ve Rasûlüne gerçekten inanıyorsanız- onu Allah'a ve Rasûlüne götürün."*** (Nisa:59).

Abdullah: Allah'ın birliğine/tevhide inandığını söyledin ve Allah'tan başka ilah olmadığına şehadet ettin. Bana bunun manasını açıklar mısın?

Abdunnebi : Tevhid, Allah'ın varlığına inanmandır. O, gökleri ve yeri yaratandır. O, dirilten öldüren ve evreni idare edendir. Rızıklandıran, her şeyi bilen, her şeyden haberdar olan ve gücü yetendir…

Abdullah: Tevhid sadece bu olsaydı Firavun da, kavmi de, Ebu Cehil ve diğerleri de muvahhid/mümin olurdu. Müşriklerin ekserisi gibi onlar da bunu biliyorlardı. Rabliğini ilan eden Firavun ruhunun derinliklerinde Allah'ın varlığını ve evrene hükmettiğini itiraf ediyor ve inanıyordu. Bunun delili Allah'ın şu âyetidir: ***"Kendileri de bunlara yakınen inandıkları halde, zulüm ve kibirlerinden ötürü***

inkâr ettiler." (Neml: 14). Firavunun bu itirafı, suda boğulurken açıkça ortaya çıktı. Tevhid, ibadette Allah'ı birlemektir/sadece Allah'a tapmaktır ki, peygamberler bunun için gönderilmiş, kitaplar bunun için indirilmiş, Kureyş ile bunun için savaşılmıştır. İbadet: Allah'ın sevdiği ve razı olduğu açık ve gizli bütün sözler ve amellerdir. Lailahe illallah: (Allah'tan başka hak ilah yoktur) cümlesindeki ilah'ın anlamı: İbadet edilen ma'bud demektir ki O'ndan başkası buna layık değildir.

Abdullah: Rasûllerin ve onların ilki olan Nuh *aleyhisselam*'ın niçin gönderildiğini biliyor musun?

Abdunnebi : Müşrikleri tek Allah'a ibadet etmeye ve O'na ortak koşmayı terke davet etmek için gönderildiler.

Abdullah: Nuh kavminin şirke düşmesinin sebebi ne idi?

Abdunnebi : Bilmiyorum!

Abdullah: Ved, Suva', Yeğus, Yeûk ve Nesr isimli sâlih kişiler hakkında aşırı gittikleri için Allah teâlâ Nuh kavmine Nuh'u peygamber olarak gönderdi.

Abdunnebi : Ved, Suva' ve diğerlerinin, zorba kâfirlerin isimleri olmayıp salih insanların isimleri olduğunu mu söylüyorsun!?

Abdullah: Evet, bunlar Nuh kavminin ilahlaştırdıkları ve Arapların da bu konuda onlara tabi oldukları salih kişilerin isimleridir. Bunun delili İbn Abbas'tan gelen rivâyettir. O şöyle demiştir: "Nuh kavminde mevcut olan putlar daha sonra Araplara da intikal etmiştir. Ved adlı put, Devmetu'l-Cendel'de Kelb kabilesinin putudur. Suva', Huzeyl'in putu, Yeğûs ise Murad kabilesinin putudur ki, daha sonra o, Curf mevkiindeki Sebe'nin yanında bulunan Ğutayf oğullarının putu oldu. Yeûk'a gelince, o da Hemedan'ın putudur. Nesr ise Zilkela' ailesi olan Himyer'in putudur. Aslında bunlar Nuh kavminden salih kişilerin isimleridir. Onlar öldükleri zaman, şeytan bunların kavmine gelip onların oturdukları yerlere anıtlarının dikilmesini ve bu anıtlara onların isimlerinin verilmesini telkin etti. Şeytanın bu isteğini yerine getirdiler. Onlar ölünceye kadar bu heykellere tapılmadı. Sonra halkın bu hususta bildikleri unutulunca tapmaya başladılar." Bu hadisi Buhârî rivâyet etti.

Abdunnebi : Gerçekten çok ilginç bir söz.

Abdullah: Sana bundan daha ilginç olanını söyleyeyim mi? Biliyorsun ki peygamberlerin sonuncusu efendimiz Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) 'i Allah teâlâ, ibadet eden, hacceden ve sadaka veren bir topluma peygamber olarak göndermiştir. Fakat bu toplum bazı yaratılmışları kendileri ile Allah arasında vasıta olarak görüyorlar ve şöyle diyorlardı: Biz bunlar vasıtasıyla Allah'a yakın olmak istiyoruz ve melekler, Îsâ ve diğer salih insanlar gibi bunların da Allah katında bize şefaatçi olmalarını istiyoruz. Bunun üzerine Allah teâlâ onlara, ataları İbrahim'in dinini yenilemek ve sadece Allah'a yaklaşıp ibadet edilmesinin doğru olduğunu ve başka hiçbir şeyin ibadete layık olmadığını bildirmek için Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) 'i gönderdi. Tek yaratıcı O'dur. O'nun ortağı yoktur. O'ndan başka rızık veren kimse yoktur. Yedi kat gök ve içindekiler, yedi kat yer ve içindekiler, bütün bunların hepsi O'nun kuludur. O'nun tasarrufu ve otoritesi altındadır. Üstelik onların taptıkları ilahları bile O'nun egemenliği ve tasarrufu altında olduklarını itiraf ederler.

Abdunnebi : Bu çok önemli ve ilginç bir söz. Bunun bir delili var mı?

Abdullah: Bunun pek çok delili vardır. Allah'ın şu âyetleri bunun delillerindendir: ***"De ki: Size gökten ve yerden kim rızık veriyor? Ya da kulaklara ve gözlere kim malik bulunuyor? Ölüden diriyi kim çıkarıyor, diriden ölüyü kim çıkarıyor?*** *(Her türlü)* ***işi kim idare ediyor? Diyecekler ki: Allah! De ki: O halde O'na karşı gelmekten sakınmaz mısınız?"*** (Yunus: 31). ***"De ki: Eğer biliyorsanız söyleyin bakalım, bu dünya ve onda bulunanlar kime aittir? Allah'a aittir, diyecekler. Öyleyse siz hiç ders almaz mısınız? de. Yedi kat göklerin Rabbi, azametli Arş'ın Rabbi kimdir? diye sor. Allah'ındır, diyecekler. Şu halde Allah'tan korkmaz mısınız? de. Biliyorsanız söyleyin, her şeyin hükümranlığı elinde olan, barındıran, fakat himayeye muhtaç olmayan kimdir? Allah'tır, diyecekler. Öyleyse nasıl aldanıyorsunuz? de."*** (Müminun: 84–89). Müşrikler hacda şu sözlerle telbiye getirip dua ediyorlardı: ***"Buyur Allah'ım buyur! Emrindeyim buyur! Senin hiçbir ortağın yoktur. Sadece bir ortağın vardır. O da senindir. Onun da onun sahip olduğu şeylerin de mâliki sensin."*** Kureyş müşriklerinin Allah'ın evrenin yönetcisi olduğunu kabul etmeleri ve "Rububiyet tevhidi" diye isimlendirilen tevhide inanmaları onları İslam'a dâhil etmez. Şefaatçi olsunlar ve kendilerini Allah'a yaklaştırsınlar diye meleklere, peygamberlere ve velilere yönelmeleri, müşrik olmalarına, mallarının ve canlarının dokunulmazlığının ortadan kalkmasına sebep olur. Bu sebeple bütün duaların Allah için olması, bütün adakların Allah için adanması, bütün kurbanların Allah için kesilmesi, bütün yardımların Allah'tan istenmesi ve her türlü ibadetin Allah'a yapılması gerekir.

Abdunnebi: Tevhid, -senin iddiana göre- Allah'ın varlığını ve O'nun evreni yönettiğini ikrar ve kabul etmek değilse o zaman tevhid nedir?

Abdullah: Peygamberlerin gönderiliş gayesi olan ve müşriklerin kabul etmeyip yüz çevirdikleri tevhid **ibadette Allah'ı birlemektir,** yani sadece Allah'a ibadet etmektir. Dua, adak, kurban, medet beklemek, yardım istemek gibi ibadet çeşitlerinden hiç birisi Allah'tan başkası için yapılamaz. La ilahe illallah sözünün anlamı olan tevhid budur. İster melek veya peygamber veya veli olsun, isterse ağaç veya kabir veya cin olsun Allah'tan başkasına bu ibadetler yöneltilemez. Kureyş müşriklerinin ilahı, bu tür ibadetlerle kendisine yöneldikleri şeydir. Onlar bu ilahlarının yaratıcı, rızık verici ve her şeyin idarecisi olduğunu kasdetmediler. Yukarıda da geçtiği gibi onlar bütün bunların sadece Allah'a ait olduğunu biliyorlardı. Peygamber onları kelimeyi tevhide: La ilahe illallah'a ve bunu sadece söylemeye değil, manasını da tatbike davet etmeye geldi.

Abdunnebi: Sanki sen demek istiyorsun ki, **Kureyş müşrikleri lâ ilahe illallah'ın manasını zamanımazdaki Müslümanlardan daha iyi bilirlerdi.**

Abdullah: Evet, maalesef gerçek budur. Çünkü cahil kâfirler Peygamber'in bu kelime ile ibadette Allah'ı birlemeyi, O'ndan başka ibadet edilen şeyleri inkâr etmeyi ve onlardan beri olmayı kastettiğini gayet iyi biliyorlardı. Çünkü Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) onlara: La ilahe illallah (Allah'tan başka hak ilah yoktur) deyiniz dediği zaman şöyle diyorlardı: ***"İlahları tek ilah mı yaptı? Doğrusu bu çok tuhaf bir şeydir! dediler."*** (Sad:5). Hâlbuki onlar Allah'ın evrenin yöneticisi olduğuna inanıyorlardı. Kâfirlerin cahillerinin bildiği bu kelimenin tefsirini

bilmediği halde Müslüman olduğunu iddia eden belki de kalben bu kelimenin manalarından hiçbir şeye inanmaksızın Müslüman olduğunu zanneden kimseye şaşılır. Bu iddiada bulunanlardan biraz marifetli olanı da bu kelimenin, Allah'tan başka yaratan, rızık veren ve işleri yöneten yoktur, manasına geldiğini zanneder. La ilahe illallah kelimesinin anlamını cahil kâfirler kadar bile bilmediği halde Müslüman olduğunu iddia eden kimselerde hayır yoktur.

Abdunnebi: Fakat ben Allah'a ortak koşmuyorum. Sadece Allah'ın yaratıp rızıklandırdığına, sadece O'nun fayda ve zarar vereceğine, O'nun tek olup ortağının olmadığına ve değil Ali, Hüseyin ve Abdulkadir Geylani gibi kimselerin, Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in bile kendisine fayda ve zarar verme gücünün bulunmadığına şahitlik ediyorum. Fakat ben günahkâr bir kimseyim. Salih kimselerin Allah katında önemli bir mevkileri vardır. Ben onların Allah katındaki bu mevkileriyle benim için şefaatçi olmalarını istiyorum.

Abdullah: Ben sana yukarıda geçen şeylerle cevap veririm. Yani Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in savaştığı kimseler de senin söylediğin şeyleri kabul ediyorlardı ve onlar da putların hiçbir şeyi yönetmediğini ifade ediyorlardı. Onlar sadece makamı ve şefaati murat ediyorlardı. Biz bu söylediklerimizin delilini yukarıda Kur'an'dan âyetler getirerek zikretmiştik.

Abdunnebi: Fakat bu âyetler putlara tapan kimseler hakkında nazil olmuştur. Peygamberler ve salih insanları putlara nasıl benzetirsiniz?

Abdullah: Bu putlardan bazılarına Nuh'un zamanında olduğu gibi salih insanların isimlerinin verildiğini ve bunların Allah katındaki mevkileri sebebiyle kâfirlerin bunlara sadece Allah katında şefaatçi olmaları için taptıklarını yukarıda söylemiştik. Bu söylediklerimizin delili Allah'ın şu âyetidir: ***"Allah'ın yanısıra birtakım putları kendilerine veliler edinenler: Onlara, bizi sadece Allah'a yaklaştırsınlar diye kulluk ediyoruz, derler."*** (Zümer: 3).

Peygamberleri ve velileri putlarla nasıl bir tutarsın? demene gelince, biz deriz ki: Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in peygamber olarak gönderildiği kâfirlerden bazıları velilere dua ediyorlardı. Allah teâlâ onlar hakkında şöyle buyurur: ***"Onların yalvardıkları bu varlıklar Rablerine daha yakın olmak için vesile ararlar. O'nun rahmetini umarlar ve azabından korkarlar. Çünkü Rabbinin azabı sakınılacak bir azaptır."*** (İsra: 57). Onlardan bazıları Îsâ'ya ve annesine dua ediyorlardı. Allah teâlâ onlar hakkında şöyle buyurur: ***"Allah: "Ey Meryem oğlu Îsâ! Sen mi insanlara beni ve annemi Allah'tan başka iki ilah edinin dedin?" demişti."*** (Maide: 116). Onlardan bazıları da meleklere dua ediyorlardı. Allah teâlâ onlar hakkında şöyle buyurur: ***"Allah bir gün onları diriltip toplar, sonra meleklere: Bunlar mı size tapıyordu? der."*** (Sebe:40).

Bu âyetleri iyi düşün. Allah teâlâ bu âyetlerde, dua etmek için putlara yönelenleri de tekfir etmiş, salihlere, peygamberlere, meleklere ve velilere yönelenleri de aynı şekilde tekfir etmiştir. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) bunlar arasında hiçbir ayırım yapmaksızın hepsiyle savaşmıştır.

Abdunnebi: Fakat kâfirler onlardan yararlanmak istiyorlar. Hâlbuki ben yarar ve zarar verecek olanın ve her şeyi idare edenin Allah olduğuna şahitlik ediyorum.

Bunu ben sadece Allah'tan istiyorum. Salihlerin yapabileceği hiçbir şey yoktur. Fakat ben onlara Allah katında şefaatçi olacakları ümidiyle yöneliyorum.
Abdullah: Senin bu sözün kâfirlerin sözü ile tıpa tıp aynıdır. Bunların arasında hiçbir fark olmadığının delili Allah'ın şu âyetidir: ***"Onlar Allah'ın yanısıra, kendilerine fayda da zarar da vermeyen kimselere tapar ve derler ki: Bunlar, Allah katında bizim şefaatçilerimizdir."*** (Yunus: 18).
Abdunnebi : Fakat ben Allah'tan başkasına ibadet etmiyorum. Onlara iltica etmek ve onlara dua etmek ibadet değildir.
Abdullah: Fakat ben sana soruyorum: Allah teâlâ'nın ***"Hâlbuki onlar doğruya yönelerek, dini yalnız Allah'a has kılarak O'na ibadet etmekle emrolunmuşlardı."*** (Beyyine: 5) âyetinde olduğu gibi sadece kendisine ibadet edilmesini sana da farz kıldığını ve bunun senin üzerine bir vecibe olduğunu kabul ediyor musun?
Abdunnebi: Evet bunu Allah bana da farz kıldı.
Abdullah: Ben senden Allah'ın sana farz kıldığı şeyi, yani sadece Allah'a ibadet etmeyi açıklamanı istiyorum.
Abdunnebi: Bu soru ile ne demek istediğini anlamadım. Bana açıklar mısın?
Abdullah: Sana açıklamam için beni iyi dinle. Allah teâlâ buyurdu ki: ***"Rabbinize yalvara yakara ve gizlice dua edin. Bilesiniz ki O haddi aşanları sevmez."*** (A'raf: 55). Şimdi bana söyle: Dua bir ibadet midir, değil midir?
Abdunnebi: Elbette, **dua ibadetin aslıdır.** Nitekim Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Dua ibadetin özüdür." Bunu Ahmed ve Ebû Dâvûd rivâyet etmiştir.
Abdullah: Mademki duanın Allah'a ibadet olduğunu kabul ettin, sonra herhangi bir ihtiyacın için gece gündüz korku ve ümitle O'na dua ettin, sonra bu ihtiyacın giderilmesi için peygambere veya meleğe veya kabirdeki salih bir kişiye dua ettin. Şimdi sen bu ibadette ortak koşmuş olmadın mı?
Abdunnebi: Evet, ortak koştum. Bu gerçekten doğru ve açık bir sözdür.
Abdullah: İşte sana başka bir örnek: Allah teâlâ'nın ***"Rabbin için namaz kıl ve kurban kes"*** (Kevser: 2) âyetini bildiğin ve Allah'tan gelen bu emre itaat edip de Allah için kurban kestiğin zaman bu kestiğin kurban Allah için yapılmış bir ibadet midir, değil midir?
Abdunnebi: Evet bir ibadettir.
Abdullah: Eğer sen Allah ile beraber yaratılmış bir peygamber veya cin veya başka bir yaratık için kurban kesersen, bu ibadette Allah'tan başkasını ortak etmiş olmaz mısın?
Abdunnebi: Evet bu şeksiz şüphesiz şirktir.
Abdullah: Ben sana duayı ve kurbanı örnek verdim. Çünkü dua, sözlü ibadetlerin en kuvvetlisidir. Kurban ise fiili ibadetlerin en kuvvetlisidir. İbadetler sadece bunlardan ibaret değildir. Bilakis bunlardan daha geneldir. Adak, yemin, sığınma, yardım isteme ve diğerleri buna dâhildir. Fakat kendilerine Kur'an inen müşrikler meleklere, salihlere Lât'a ve daha başka şeylere ibadet ediyorlar mıydı?
Abdunnebi: Evet, bunu yapıyorlardı.
Abdullah: Müşrikler bunlara sadece dua ederken, kurban keserken, yardım isterken, medet beklerken ve iltica ederken ibadet ediyorlardı. Bununla beraber yine de

Allah'ın kulu olduklarını, O'nun kudretinin mahkûmu olduklarını ve Allah'ın her şeyi yönettiğini kabul ve tasdik ediyorlardı. Fakat öte yandan Allah katındaki makamlarına ve şefaatlerine inanarak putlara da yalvarıyorlardı. Bu gayet açıktır.

Abdunnebi: Ey Abdullah! Sen Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'in şefaatini inkâr mı ediyorsun? Şefaatten teberri mi ediyorsun?

Abdullah: Hayır, ben şefaati inkâr etmiyorum ve şefaatten teberri etmiyorum. Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'e anam babam feda olsun ki o, şefaat edendir ve şefaatine izin verilendir. Ben de onun şefaatini Allah'tan umuyor ve bekliyorum. Fakat şu ayette de buyurduğu gibi şefaatin tamamı Allah'a aittir: ***"De ki: Bütün şefaat Allah'a aittir."*** (Zümer: 44). Allah'ın izni olmadıkça hiç kimse şefaat edemez, hiç kimseye de şefaat edilemez. Nitekim Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"O'nun izni olmadan O'nun katında kim şefaat edebilir?"*** (Bakara: 255). ***"Onlar Allah'ın rızasını kazanmış olanlardan başkasına şefaat etmezler."*** (Enbiya: 28). Allah teâlâ ancak tevhidi kabul eder. Nitekim O şöyle buyurmaktadır: ***"Kim İslam'dan başka bir din ararsa, bilsin ki bu kendisinden asla kabul edilmeyecek ve o, âhirette hüsrana uğrayanlardan olacaktır."*** (Âli Imran: 85). Şefaatin tamamı Allah'a ait olduğuna, O'nun izni olmadıkça şefaat olmayacağına ve Allah izin vermedikçe herhangi bir kimse hakkında ne Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), ne de bir başkası şefaat edemeyeceğine göre şefaatle ilgili her şeyin Allah'a ait olduğu gayet açıktır. Bu sebeple ben de şefaati ondan isterim ve derim ki: Allah'ım! Beni, Peygamberin (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şefaatinden mahrum bırakma ve onu benim hakkımda şefaatçi kıl.

Abdunnebi : Hiç kimseden sahip olmadığı bir şeyi istemenin caiz olmadığında ittifak ettik. Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'e Allah teâlâ şefaati vermiştir. Allah teâlâ ona şefaati verdiği için de o, şefaate sahiptir. Buna göre benim ondan sahip olduğu bir şeyi istemiş olmam caiz olur ve bu şirk olmaz.

Abdullah: Evet, Allah senin şefaatten yararlanmana mani olmazsa bu sözün doğrudur. Çünkü Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Allah ile beraber başka hiç kimseye yalvarıp dua etme."*** (Şuara: 213). Şefaat istemek bir duadır. Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'e şefaati veren Allah'tır. Şefaat istenen kişi kim olursa Allah teâlâ senin kendisinden başka birinden şefaat istemeni yasaklamıştır. Allah teâlâ şefaati Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'den başkalarına da vermiştir. Meleklerin, ergenlik çağına gelmeden vefat eden çocukların ve velilerin de şefaatçi olacakları sahih haberlerde geçmektedir. "Allah teâlâ onlara şefaati verdi, ben onlardan da şefaat isterim" der misin? Eğer böyle söylersen o zaman Allah'ın kitabında zikrettiği salihlere ibadete dönmüş olursun. Şayet "hayır" dersen o zaman "Allah ona şefaati verdi, ben ondan Allah'ın verdiği şeyi istiyorum" sözün batıl olur.

Abdunnebi: Fakat ben Allah'a ortak koşmuyorum. Salihlere iltica etmek şirk değildir.

Abdullah: Sen Allah teâlâ'ın şirki zinadan daha şiddetli bir şekilde yasakladığını ve asla affetmeyeceğini itiraf ediyor ve kabul ediyor musun?

Abdunnebi: Evet, bunu kabul ediyorum. Bu, Allah'ın kelamında gayet açık bir şekilde zikredilmiştir.

Abdullah: Sen şimdi, Allah'ın haram kıldığı şirki reddettiğini ifade ettin. O halde içine düşmediğin ve reddettiğin şirkin ne olduğunu bana açıklar mısın?

Abdunnebi: Şirk putlara ibadet etmek, onlara yönelmek, onlardan istemek ve onlardan korkmaktır.
Abdullah: Putlara tapmak ne demektir? Sen Kureyş kâfirlerinin bu tahtadan ve taştan heykellerin yarattıklarına, rızık verdiklerine ve kendilerine dua edenlerin işlerini yaptıklarına inandıklarını mı zannediyorsun?! Sana söylediğim gibi onlar böyle bir şeye inanmıyorlardı.
Abdunnebi: Buna ben de inanmıyorum. Fakat tahta veya taşa veya kabrin üzerindeki binaya veya başka bir şeye yönelen kimse ona dua ediyor, onun için kurban kesiyor ve diyor ki: "O bizi Allah'a yaklaştırır, Allah bizi onun bereketiyle korur." İşte benim kast ettiğim putlara ibadet budur.
Abdullah: Doğru söyledin. Fakat bu sizin kabirlerin üzerindeki türbelerin, binaları ve taşların yanında yaptığınız şeydir. Bir de diyorsunuz ki şirk putlara tapmaktır. Sadece bunu yapanların şirke düştüğünü, salihlere dayanan ve onlara dua eden kimselerin şirk diye isimlendirilen şeyin kapsamına girmediğini mi söylemek istiyorsun?
Abdunnebi: Evet, bunu demek istedim.
Abdullah: O zaman sen, yukarıda sana nakledip gösterdiğim ve içinde Allah'ın peygamberler ve salih kişilere dayanmayı, meleklere ve diğer şeylere bel bağlamayı haram kıldığı ve bunu yapanları tekfir ettiği pek çok ayetten ne kadar da uzaksın!
Abdunnebi: Fakat meleklere ve peygamberlere dua edenler bu sebeple tekfir edilmediler. Melekler Allah'ın kızlarıdır, Mesih Allah'ın oğludur, dedikleri için tekfir edildiler. Hâlbuki biz, Abdulkadir Geylani Allah'ın oğludur, Zeynep Allah'ın kızıdır demedik.
Abdullah: Allah'a çocuk isnat etmek ayrı bir küfürdür. Allah teâlâ şöyle buyurmuşutr: ***"O Allah birdir. Allah sameddir. O doğurmamış ve doğmamıştır."*** (İhlas: 1-3) Allah birdir demek, O'nun eşi ve benzeri yoktur, demektir. Samed ise ihtiyaçlar için kendisine müracaat edilen demektir. Sûrenin sonunu inkâr etmese bile bunu inkâr eden kimse kâfir olur. Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Allah evlat edinmemiştir, O'nunla beraber hiçbir tanrı da yoktur. Olsaydı her tanrı kendi yarattığı ile gider ve birbirinden üstün olmaya çalışırlardı."*** (Müminun: 91). Allah teâlâ iki küfrü birbirinden ayırdı. Salih bir adam olmasına rağmen Lât'a dua ederek kâfir olanların onu Allah'ın oğlu olarak görmemeleri de, cinlere taparak kâfir olanların onları böyle görmemeleri de bunu gösterir. Aynı şekilde dört mezhep de (Mürtedin Hükmü) başlığı altında bir Müslümanın Allah'ın çocuğu olduğunu iddia etmesi halinde de, Allah'a ortak koşması halinde de mürtet olacağını zikreder ve iki nevi küfrü birbirinden ayırır.
Abdunnebi: Fakat Allah teâlâ: ***"Bilesiniz ki Allah'ın dostlarına korku yoktur, onlar üzülmeyeceklerdir."*** buyuruyor.
Abdullah: Biz bunun gerçek olduğuna inanırız ve biz de bu görüşteyiz. Fakat onlara ibadet edilmez. Biz sadece Allah ile beraber onlara da ibadet edilmesini ve onların Allah'a ortak koşulmalarını inkâr ederiz. Yoksa onları sevmek ve onların izinden gitmek ve kerametlerini kabul etmek senin üzerine vaciptir. Velilerin kerametlerini ancak bid'atçiler inkâr ederler. Allah'ın dini iki taraf arasında orta bir yoldur, iki sapıklığın arasında bir hidayettir, iki batılın arasında bir hakikattir.

Abdunnebi: Kendileri hakkında Kur'an nazil olan kimseler kelime-i şehadete inanmıyorlar, Allah'ın Rasûlünü yalanlıyorlar, yeniden dirilişi inkâr ediyorlar, Kur'an'ı yalanlıyorlar ve onu bir sihir olarak görüyorlardı. Hâlbuki biz kelimeyi şehadete inanıyor, Kur'an'ı tasdik ediyor, yeniden dirilişe inanıyor, namaz kılıyor ve oruç tutuyoruz. Siz bizi onlara nasıl benzetirsiniz?

Abdullah: Fakat bütün âlimler, bir adamın Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) 'i bir şeyde tasdik edip, bir şeyde yalanladığı zaman kâfir olduğunda ve İslam'a girmediğinde ittifak etmişlerdir.

Kur'an'ın bir kısmına inanıp, bir kısmını inkâr ettiği zaman da durum böyledir. Mesela tevhidi kabul edip namazı inkâr eden veya tevhidi ve namazı kabul edip zekâtın farz olduğunu inkâr eden veya bütün bunları kabul ettiği halde orucu inkâr eden veya bütün bunları kabul ettiği halde haccın farz olduğunu inkâr eden kimse kâfir sayılır. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in zamanında birtakım insanlar haccı kabul etmedikleri için onlar hakkında Allah teâlâ şu âyeti indirdi: ***"Yoluna gücü yetenlerin Kâbe'yi haccetmesi, Allah'ın insanların üzerine bir hakkıdır. Kim inkâr ederse bilsin ki, Allah âlemlerden müstağnidir."*** (Âl-i İmrân:97).

Bir kimse öldükten sonra yeniden dirilmeyi inkâr ederse icma ile tekfir edilir. Bu sebepledir ki Allah teâlâ kitabında bunların bir kısmına iman edip bir kısmını inkâr eden kimsenin gerçekten kâfir olduğunu açıklamış ve İslam'ın bir bütün olarak alınmasını emretmiştir. Bir şeyi alıp bir şeyi terk eden kimse kâfir olmuş demektir. Bir kısmını alıp bir kısmını terk eden kimsenin kâfir olduğunu sen de kabul ediyor musun?

Abdunnebi: Evet kabul ediyorum. Bu Kur'an'da gayet açıktır.

Abdullah: Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i bir şeyde tasdik edip de namazın farziyetini inkâr eden veya öldükten sonra dirilmenin dışında her şeyi kabul eden kimsenin bütün mezheplerin ittifakıyla mal ve can dokunulmazlığı ortadan kalkan bir kâfir olduğunu ve yukarıda da geçtiği gibi Kur'an'ın da bunu söylediğini kabul ettiğin zaman bil ki tevhid Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in getirdiği en büyük farizadır. O, namazdan, zekâttan ve hacdan büyüktür. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in getirdiği şeylerin hepsiyle amel etse bile bu şeylerden birini inkâr ettiği zaman kâfir olur da bütün peygamberlerin getirdiği din olan tevhidi inkâr ettiği zaman nasıl kâfir olmaz! Subhanallah! Bu ne büyük cehalet!

Bir de Yemâme'deki Hanifeoğullarıyla savaşan sahabileri düşün. Hâlbuki onlar Peygamber hayatta iken Müslüman olmuşlardı, kelime-i şehadete inanıyorlar, namazı kılıyorlar ve ezanı okuyorlardı.

Abdunnebi: Fakat onlar Müseyleme'nin de peygamber olduğuna inanıyorlardı. Biz, Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den sonra peygamber yoktur diyoruz.

Abdullah: Fakat siz Ali'yi veya Abdulkadir Geylani'yi veya bunların dışında peygamberlerden veya meleklerden birini göklerin ve yerin Rabbinin rütbesine yükseltiyorsunuz. Bir adamı Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in derecesine yükselten kimse kâfir olduğu ve malı canı helal olduğu zaman onu Allah derecesine yükselten kimse öncelikle kâfir olur. Ali'nin ateşle yaktığı kimseler de böyledir. Onların hepsi Müslüman olduklarını iddia ediyorlardı, Ali'nin taraftarları idiler ve sahabeden ilim almışlardı. Fakat onlar Ali hakkında sizin Abdulkadir Geylani ve diğerleri

hakkında taşıdığınız inanca benzer bir inanç taşıyorlardı. Sahabiler onların katlinde ve küfründe nasıl icma ettiler? Sen sahabilerin Müslümanları tekfir ettiklerini mi zannediyorsun? Yoksa seyyid ve benzerleri hakkındaki bu tür inancın zararının olmadığını, fakat Ali hakkındaki bu tür inancın küfür olduğunu mu zannediyorsun?
Bir de şöyle deniliyor: Öncekiler hem müşrik oldukları, hem Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i ve Kur'an'ı yalanladıkları hem de dirilişi ve daha başka şeyleri inkâr ettikleri için tekfir edildiler. Eğer durum sadece böyle ise o zaman bütün mezheplerin âlimlerinin kitaplarında "Babu Hukmu'l-Murted" (Mürtedin Hükmü) diye başlıklar atmalarının ne anlamı var. Çünkü mürted, Müslüman iken kâfir olan kimse demektir. Mezheplerin âlimleri bu başlık altında her biri tekfir sebebi olan ve sahibinin mal ve can dokunulmazlığını kaldıran pek çok şey zikrettiler. Hatta bunların içinde yapan kişinin nazarında çok basit olan şeyleri bile zikrettiler. Mesela kişinin kalbiyle değil de sadece diliyle söylediği veya şaka ve espiri olarak sarfettiği fakat Allah'ın hoşlanmadığı sözler tekfir sebebi olarak zikredildi. Kendileri hakkında Allah teâlâ'nın şu âyetleri indirdiği kimselerin durumu bundan farklı bir şey değildir: ***"Biz sadece lafa dalmış şakalaşıyorduk, derler. De ki: Allah ile O'nun âyetleriyle ve O'nun peygamberi ile mi alay ediyordunuz? Boşuna özür dilemeyin; çünkü siz iman ettikten sonra tekrar kâfir oldunuz."*** (Tevbe: 64–65). Allah teâlâ bunların iman ettikten sonra kâfir olduklarını açıklamaktadır. Bunlar Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'le birlikte Tebük seferine katılan kimselerdir ve o sözleri şaka ve eğlence amacıyla söylemişlerdir.
Ve yine şöyle deniliyor: Allah teâlâ'nın haber verdiğine göre İsrailoğulları Mûsâ zamanında Müslüman, bilgili ve iyi kimseler olmalarına rağmen denizden geçtikten sonra putperest bir kavme rastladıklarında Mûsâ'ya: ***"Ey Mûsâ! Onların ilahları gibi sen de bizim için bir ilah yap! dediler."*** (A'raf:138). Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in ashabından bazı kimseler de (Huneyn'e doğru giderlerken bir sidr ağacına rastladıklarında) ona dediler ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Bizi için bir Zâtu Envat tayin et. (Zâtu Envat, kâfirlerin silahlarını asıp yanında ibadet ettikleri bir sidr ağacıydı). Bunun üzerine Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) Allah'a yemin ederek bu sözün daha önce İsrailoğullarının Mûsâ'ya söyledikleri ***"Onların ilahları gibi sen de bizim için bir ilah yap!"*** sözüne benzediğini söylemiştir.
Abdunnebi: Fakat İsrailoğulları ve Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den kendileri için bir Zâtu Envat belirlemesini isteyen kimseler bundan dolayı tekfir edilmediler.
Abdullah: Bunun cevabı, İsraloğullarının ve Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den bu istekte bulunanların bunu gerçekleştirmemeleridir. Eğer bunu yapmış olsalardı kâfir olurlardı. Peygamberimizin menettiği kimseler de eğer ona itaat etmeseler de bundan sonra kendileri için böyle bir şey yapmış olsalardı onlar da kâfir olurladı.
Abdunnebi: Fakat benim anlamakta zorluk çektiğim başka bir şey var. O da şu: Usame b. Zeyd "lailahe illallah" diyen bir adamı öldürünce Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) onu kınadı ve "Ey Usame! Onu la ilahe illallah dedikten sonra mı öldürdün?" dedi. Ve yine Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem): "İnsanlar la ilahe illallah deyinceye kadar onlarla savaşmakla emrolundum." buyurdu. Şimdi ben senin söylediklerinle bu iki hadisin arasını nasıl bulacağım? Bana bir yol göster ki Allah da sana yol göstersin.

Abdullah: Malumdur ki, Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) Yahudilerle La ilahe illallah dedikleri halde onlarla savaştı. Onun ashabı, Hanife oğulları şehadet kelimelerini söyledikleri ve namaz kıldıkları halde onlarla savaştı. Ali'nin yaktığı kimseler de bu durumda idi.
Sen, yeniden dirilişi inkâr eden kimsenin kâfir olduğunu, mal ve can dokunulmazlığının kalktığını, İslam'ın rükünlerinden herhangi birini inkâr edenin Müslüman olduğunu söylese bile kâfir olduğunu ve öldürüldüğünü kabul ediyorsun. Dinin furuuna dair meselelerinden birini inkâr ettiği zaman kelime-i şehadeti söylemesi ona fayda vermeyececek, fakat bütün peygamberlerin getirdiği dinin esası ve başı olan tevhidi inkâr ettiği zaman bu kelimeleri söylemesi ona fayda verecek öyle mi? Bu nasıl bir anlayış? Belki sen bu hadislerin manasını anlamamış olabilirsin:

Usame hadisine gelince o, Müslüman olduğunu iddia eden bir adamı öldürdü. Çünkü onun can ve mal korkusuyla Müslüman olduğunu zannetti. Müslüman olduğunu açıklayan bir kimseden buna aykırı bir şey şey çıkmadığı müddetçe onu öldürmekten sakınmak gerekir. Allah teâlâ şöyle buyurmuştur: ***"Ey iman edenler! Allah yolunda savaşa çıktığınız zaman her şeyi iyi araştırın."*** (Nisa: 94). Âyet, öldürmeden sakınmaya ve araştırma yapmaya delâlet ediyor. Bu araştırmadan sonra İslam'a muhalif bir şey ortaya çıkarsa Allah'ın **"iyice araştırın"** emri sebebiyle öldürülür. Eğer kelime-i şehadeti söylediği zaman öldürülmeseydi araştırma yapmanın bir faydası olmazdı.

Diğer hadis de böyledir: Bunun manası da zikrettiğimiz gibidir. Tevhidi ve İslam'ı açıklayan kimseyi kendisinden buna aykırı bir şey çıkmadıkça öldürmekten sakınmak gerekir. Bunun delili Peygamber'in Usame'ye söylediği: ***"Onu la ilahe illallah dedikten sonra mı öldürdün?!"*** demesi ve: ***"İnsanlar la ilahe illallah deyinceye kadar onlarla savaşmakla emrolundum."*** Buyurmasıdır. Peygamber Hariciler hakkında da: "Onlarla nerede karşılaşırsanız öldürün." buyurdu. Hâlbuki Hariciler insanların en çok ibadet edeni ve kelime-i tevhidi en çok söyleyeni idiler. Hatta sahabiler onların ibadetlerini gördüklerinde kendilerininkini beğenmiyorlardı. Onlar ilmi sahabilerden almışlardı. Şeriate açıkça muhalefet ettikleri için ne la ilahe illallah demeleri ve çok ibadet etmeleri, ne de Müslümanlık iddiaları onların öldürülmelerine mani olabildi.
Abdunnebi: Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den sabit olan şu hadis hakkında ne dersin: İnsanlar kıyâmet günü Âdem'den yardım isteyecekler, sonra Nuh'tan, sonra İbrahim'den, sonra Îsâ'dan yardım isteyecekler. Onlar mazeret beyan edecekler. Bunun üzerine en sonunda Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e gelecekler. Bu, Allah'tan başkasından yardım istemenin şirk olmadığına delildir.
Abdullah: Bu meselenin hakikatini sen karıştırıyorsun. Hayatta ve hazır olan bir kimseden gücünün yeteceği bir şeyi istemeyi reddetmeyiz. Nitekim Allah teâlâ Mûsâ'dan yardım isteyen bir adamdan söz ederken şöyle buyurdu: ***"Kendi tarafından olan adam düşmanına karşı ondan yardım istedi."*** (Kasas: 15). Bir kimse harpte veya başka bir durumda arkadaşlarından onların yapabilecekleri bir hususta yardım isteyebilir. Biz Allah'ın kullarının velilerin kabirlerinin yanında veya

onların bulunmadıkları yerlerde sadece Allah'ın gücü dâhilinde olan şeylerde onların yardımını istemelerini reddediyoruz. İnsanlar kıyâmet günü peygamberlerden yardım isteyebilirler. Mahşer yerinin sıkıntılarından kurtulup cennette istirahate çekilebilmek için insanlar hesaba çekilsinler diye onların Allah'a dua etmelerini isteyebilirler. Bu, dünyada da âhirette de caizdir. Bir kimse beraber oturup kalktığı, sesini işittiği salih bir kişiye gelip ona: Benim için Allah'a dua et, diyebilir. Nitekim Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in ashabı onun hayatında kendisine gelip böyle şeyler istiyorlardı. Vefatından sonra ise asla böyle bir şey olmadı. Onlar onun kabri başında da ondan bir şey istemediler. Hatta selef onun kabri başında Allah'a duaya yönelen kimseyi bile hoş karşılamadı.

Abdunnebi: İbrahim'in kıssası hakkındaki görüşün nedir? O ateşe atıldığında havada Cebrail ile karşılaştı. Cerail ona dedi ki: Bana ihtiyacın var mı? İbrahim dedi ki: "Sana mı? Hayır." Medet istemek şirk olsaydı Cebrail İbrahim'e bu teklifi yapmazdı.

Abdullah: Bu da birinci şüphenin cinsinden bir şüphedir. Bu rivâyet sahih değildir. Sahih olduğunu farzetsek, Cebrail ona gücünün yeteceği bir menfaat teklifinde bulunmuş. Nitekim Allah teâlâ onun hakkında şöyle demiştir: ***"Ona bu vahyi güçlü kuvvetli, üstün yaratılışlı birisi****(Cebrail)* ***öğretti."*** (Necm: 5,6). Şayet İbrahim onun bu teklifini gerçekleştirmesine izin vermiş olsaydı bu, zengin bir adamın muhtaç birisine ihtiyacını gidermesi için borç teklifinde bulunması gibi bir şey olurdu. Fakat İbrahim kabul etmedi ve Allah'ın hiç kimseye minnet duymayacağı yardımı gelinceye kadar sabretti. Onun bu tavrı nerde, şimdiki kulların medet isteme ve müşrikçe tavırları nerede?!

Bil ki ey kardeş Efendimiz Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in peygamber olarak gönderildiği öncekilerin şirki zamanımızdakilerin şirkinden şu üç sebeple daha hafiftir:

Birincisi: Öncekiler ancak rahat bir halde bulunduklarında başka şeyleri Allah'a ortak koşarlardı. Sıkıntıya düştüklerinde ise ihlâsla sadece Allah'a yalvarıyorlardı. Bunun delili Allah'ın şu âyetidir: ***"Gemiye bindikleri zaman ihlâsla Allah'a yalvarırlar. Ama Allah onları salimen karaya çıkarınca, kendilerine verdiği nimete nankörlük ederek O'na hemen ortak koşarlar."*** (Ankebut: 65–66). ***"Dağlar gibi dalgalar onları kuşattığı zaman ihlâsla Allah'a yalvarırlar. Allah onları karaya çıkararak kurtardığı vakit içlerinden bir kısmı doğru yolda kalır. Zaten bizim âyetlerimizi ancak nankör hainler bilerek inkâr eder."*** (Lokman: 32). Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in kendileriyle savaştığı müşrikler rahatlıkta hem Allah'a dua ediyorlar, hem de Allah'tan başkasına dua ediyorlardı. Sıkıntılı ve zor bir duruma düştüklerinde ise sadece Allah'a dua ediyorlar ve efendilerini unutuyorlardı. Zamanımızdaki müşriklere gelince onlar rahatlıkta da sıkıntılı halde de Allah'tan başkasına dua ediyorlar. Onlardan birisi sıkıştığında: Ya Rasûlallah, ya Huseyn veya ya filan diyor. Fakat nerde bunu anlayacak?

İkincisi: Öncekiler Allah'la beraber Allah'a yakın kimselere yalvarıyorlardı. Bu ya bir peygamberdi veya veli idi veya melekti. Ya da en azından Allah'a itaat edip isyan etmeyen taş veya ağaca yalvarıyorlardı. Zamanımızdakiler ise Allah'la beraber insanların en kötüsü olan kimselere yalvarıyorlar. Salih bir kimse hakkında veya ağaç ve taş gibi Allah'a isyan etmeyen bir şey hakkındaki itikat, kötülüğü ve

bozukluğu müşahade edilen kimseler hakkındaki itikaddan daha iyidir.
Üçüncüsü: Peygamber zamanındaki bütün müşrikler sonraki müşriklerden farklı olarak sadece ulûhiyet tevhidi konusunda şirk koşuyorlardı, rubûbiyet tevhidinde şirk koşmuyorlardı. Sonrakiler ulûhiyet tevhidinde şirke düştükleri gibi pek çok defa rubûbiyet tevhidinde de şirk koşuyorlar. Mesela onlar evrende öldürme ve diriltme gibi şeylerin tabiatın tasarrufunda olduğunu söylüyorlar.
Ümit ederim ki yukarıda verdiğim bilgilerden sonra kolayca anlaşılacak önemli bir meseleyi zikrederek sözümü bitirmek istiyorum: Tevhidin gerçekleşmesi için kalbin inanması, dilin söylemesi ve organların ameliyle de sebeplerin işlenmesi gerekir. Bunlardan birisi eksik olursa kişi Müslüman olmaz. Tevhidi bilir de onunla amel etmezse o Firavun ve İblis gibi inatçı bir kâfirdir.
İnsanlardan pek çoğu bu konuda yanılıyorlar ve diyorlar ki: Bu haktır, fakat biz bunu yapamıyoruz.Ülkemizde ve toplumumuzda bir şey söylemek mümkün olmuyor. Onların şerrinden korkulduğu için onlara uymak ve yağcılık yapmak gerekiyor. Zavallı, küfrün önderlerinin çoğunun hakikati bildiği halde sadece bir takım gerekçelerle onu terk ettiklerini bilmiyor. Nitekim Allah teâlâ şöyle buyuruyor: ***"Allah'ın âyetlerine karşılık az bir değeri satın aldılar da O'nun yolundan alıkoydular. Gerçekten onların yapmakta oldukları şeyler ne kötüdür!"*** (Tevbe: 9).
Zahirde tevhid ile amel eden fakat onu anlamayan ve kalbiyle inanmayan kimse münafıktır ve katışıksız kâfirlerin en kötüsüdür. Çünkü Allah teâlâ onlar hakkında şöyle buyurmaktadır: ***"Şüphe yok ki münafıklar cehennemin en alt katındadırlar. Artık onlara bir yardımcı da bulamazsın."*** (Nisa: 145).
İnsanların dillerindeki şeyleri iyi düşünüp incelediğin zaman bu mesele senin için açıklığa kavuşur. Öyle kimseler görürsün ki onlar hakkı tanırlar fakat ya Karun gibi dünyalıklarını kaybetme korkusuyla veya Haman gibi makamlarını kaybetme korkusuyla veyahut ta Firavun gibi saltanatlarını kaybetme korkusuyla onunla amel etmeyi terk ederler.
Öyle kimseler de görürsün ki içten değil münafıklar gibi zahiren amel ederler, kalbiyle inandığı şeyi soruşturduğun zaman hakkı tanımadığını anlarsın.
Fakat senin Allah'ın kitabından şu iki âyeti iyi anlaman gerekir:
Birinci âyet: Yukarıda da geçen şu âyettir: ***"Boşuna özür dilemeyin. Siz iman ettikten sonra kâfir oldunuz."*** (Tevbe: 66). Peygamberle birlikte Romalılara karşı savaşa çıkan bazı kişilerin şaka ve eğlence maksadıyla söyledikleri bir söz sebebiyle kâfir olduklarını bildiğin zaman, malını veya makamını kaybedeceği korkusuyla veya insanlara şirin görünmek maksadıyla küfür ifade eden sözler söyleyen veya küfür ifade eden davranışlar sergileyen kimselerin şaka ve eğlence maksadıyla bunu söyleyen kimselerden daha büyük bir küfrün içinde olduklarını gayet iyi anlarsın. Çünkü genelde şakacı, insanları güldürmek için diliyle söylediği şeylere kalbiyle inanmaz. Fakat bir korku sebebiyle ya da insanların elindekilere tamah ederek küfür ifade edecek sözler söyleyen kimse şeytanın şu sözünü doğrulamış olur: ***"Şeytan sizi fakirlikle korkutur ve size cimriliği telkin eder."*** (Bakara: 268). Onun tehdidinden korkar: ***"İşte o şeytan, ancak kendi dostlarını korkutur."*** (Ali İmran: 175). Rahman, şeytanın sözünü doğrulamıyor: ***"Allah ise size***

mağfiret ve bol nimet vaat ediyor.” (Bakara: 268). Cebbar olan Allah’tan korkmaz: ***“Şu halde iman etmiş kimseler iseniz onlardan korkmayın, benden korkun.”*** (Ali İmran: 175). Bu haliyle o, Rahman’ın dostu olmaya mı layıktır, yoksa şeytanın dostu olmaya mı layıktır?!

İkinci âyet: ***“Gönlü imanla dolu olduğu halde tehdit altında kalan kimse müstesna, iman ettikten sonra kim gönlünü kâfirliğe açarsa, işte Allah’ın gazabı onlaradır ve onlar için büyük bir azap vardır.”*** (Nahl: 106). Demek ki Allah teâlâ bunlardan ancak kalbi imanla dolu olduğu halde tehdit altında kalan kimseleri mazur saymaktadır. Diğerlerine gelince bunlar ister korkudan, ister açgözlülüğünden, ister birisine şirin görünmek için, ister vatanına, milletine veya aşiretine düşkünlüğünden dolayı yapsın, isterse şaka ve eğlence olarak vaya başka bir şeyden dolayı yapsın kâfir olur. Çünkü âyet bir kimsenin ancak bir fiili işlemeye veya bir sözü söylemeye zorlanabileceğine delâlet ediyor. Kalbin inanmasına gelince hiç kimsenin kalbi bir şeye iman etmeye zorlanamaz. Yukarıdaki âyetin devamında Allah teâlâ şöyle buyurur: ***“Bu azap, onların dünya hayatını âhirete tercih etmelerinden ve Allah’ın da kâfirler topluluğunu hidayete erdirmemesinden ötürüdür.”*** (Nahl: 10). Allah teâlâ bu azabın itikat, cehalet, dini beğenmeme veya küfrü beğenme sebebiyle değil, sadece dünya menfaatini dine tercih etmeleri sebebiyle olduğunu açıklamaktadır. Allah en iyi bilendir.

Allah sana hidayet etsin, bütün bunlardan sonra artık senin Rabbine tevbe etmenin, O’na dönmenin ve içinde bulunduğun hali terk etmenin zamanı gelmedi mi? Çünkü durum, senin de işittiğin gibi çok ciddidir, sorun büyüktür ve önemlidir.”

Abdunnebi : Allah’tan af diliyor ve O’na tevbe ediyorum. O’ndan başka ilah olmadığına ve Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ’in O’nun peygamberi olduğuna şehadet ediyorum. Allah’tan başka tapmış olduğum şeylerin hepsini artık inkâr ettim. Allah’tan önceki yaptıklarımı mazur görmesini ve beni affetmesini, bana lütfu, mağfireti ve rahmeti ile muamele etmesini ve huzuruna varıncaya kadar beni tevhit ve sahih bir inanç üzere sabit kılmasını diliyorum. Ey Abdullah kardeşim! Bana yaptığın bu nasihatten -ki din nasihattir- ve içinde bulunduğum durumu yani ismimin Abdunnebi olmasını reddettiğinden dolayı da Allah’ın seni iyilikle mükâfatlandırmasını diliyorum. İsmimi Rahman’ın kulu anlamında (Abdurrahman) olarak değiştirdiğimi sana haber veriyorum. Ayrıca taşıdığım sapık düşünce ve inançlarımı düzelttiğin için de Allah senden razı olsun. Eğer ben onlarla Allah’ın huzuruna varmış olsaydım asla kurtulamazdım.

Fakat ben senden son olarak, pek çok kimsenin içine düştüğü bazı yanlışlıkları bana anlatmanı istiyorum.

Abdullah: Önemli değil, beni iyi dinle:

✸ Kitap ve sünnetteki farklı anlamlara gelebilecek şeylerde fitne çıkarmak ve te’vil yapmak için ihtilaf edilen şeye uymayı kendine şiar edinme. Gerçekte bu tür şeylerin te’vilini/hangi anlama geldiklerini Allah’tan başka kimse bilmez. İlimde derinleşmiş kişilerin şiarı senin de şiarın olsun. Onlar müteşabihler hakkında: Biz bunların hepsinin Allah’tan olduğuna iman ettik, derler. İhtilaf edilen şeyler hakkında Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurur: “Şüpheli gördüğün şeyi bırak,

şüpheli görmediğin şeyi al.” Bu hadisi Ahmed ve Tirmizî rivâyet etmiştir. Yine Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurur: “Kim şüpheli şeylerden sakınırsa dinini ve namusunu/şerefini korur. Kim şüpheli şeylere dalarsa haramların içine düşer.” Bu hadisi Buhârî ve Müslim rivâyet etmiştir. Bir başka hadiste şöyle buyurur: “Günah ve kötülük, gönlünü tırmalayan ve insanların bilmesini istemediğin şeydir.” Bu hadisi Müslim rivâyet etmiştir. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) üç defa: “Fetvayı kalbine ve kendine sor” buyurduktan sonra şöyle dedi: “İyilik, nefsin ve kalbin mutmain olduğu/yatıştığı şeydir. Kötülük ise, insanlar sana fetva verseler de nefsi rahatsız eden ve kalbi tereddüte düşüren şeydir.”

✷ Heva ve hevese uymaktan sakın. Çünkü Allah teâlâ şu âyetiyle bundan sakındırıyor: ***“Gördünmü heva ve hevesini ilah (ma'bud) edineni?”*** (Furkan:43).

✷ Kişilere, görüşlere ve babadan atadan gelen şeylere taassup ile bağlı kalmaktan sakın. Çünkü bu taassup, kişi ile hakikat arasında bir perdedir. Hakikat müminin yitiğidir. Nerede bulursa onu almak hakkına sahiptir. Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***“Onlara: Allah’ın indirdiğine uyun, denildiği zaman, onlar, ‘Hayır! Biz atalarımızı üzerinde bulduğumuz yola uyarız’ dediler. Ya ataları bir şey anlamamış, doğruyu da bulamamış idiyseler?”*** (Bakara: 170).

✷ Kâfirlere benzemekten sakın. Bütün musibetlerin başı kâfirlere benzemektir. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: “Kim bir topluluğa benzerse onlardandır.” Bunu Ebû Dâvûd rivâyet etmiştir.

✷ Allah’tan başkasına tevekkül etmekten sakın. Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***“Kim Allah’a tevekkül ederse O, ona yeter.”*** (talak:3)

✷ Allah’a masiyette herhangi bir yaratılmışa itaat etme. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: “Yaratıcıya isyanda yaratılmışa itaat edilmez.” Bunu Tirmizî rivâyet etmiştir.

✷ Allah hakkında kötü zandan sakın. Kudsi bir hadiste Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: “Ben kulumun bana olan zannı üzereyim.” Bu hadisi Buhârî ve Müslim rivâyet etmişlerdir.

✷ Bela ve musibeti, gelmeden önce engellemek için veya geldikten sonra kaldırmak için küpe, yüzük ve iplik gibi şeyleri takınmaktan sakın.

✷ Göz değmesinden korunmak için muska/nazarlık takmaktan sakın. Çünkü bu bir şirktir. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: “Kim bir şey takınırsa ona havale edilir.” Bunu Ahmed ve Tirmizî rivâyet etmiştir.

✷ Taşlardan, ağaçlardan, eski eserlerden ve binalardan bereket umma. Çünkü bu şirktir.

✷ Hangi şekilde olursa olsun uğursuzluğa inanma. Bu da bir şirktir. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: “Uğursuzluk şirktir. Uğursuzluk şirktir. Uğursuzluk şirktir.” Bunu Ahmed ve Ebû Dâvûd rivâyet etmiştir.

✷ Gaybı bildiklerini iddia eden ve gazete sayfalarında burçları ve burçlara sahip olan kişilerin mutluluklarını ve mutsuzluklarını açıklayan büyücüleri ve falcıları tasdik etmekten sakın. Onları tasdik etmek şirktir. Çünkü gaybı ancak Allah bilir.

✷ Yağmurun yağmasını yıldızlara ve mevsimlere nispet etmekten sakın. Çünkü bu bir şirktir. Bu ancak Allah’a nispet edilir.

✷ Kim olursa olsun Allah’tan başkasının adıyla yemin etmekten sakın. Çünkü bu bir şirktir. Bir hadiste şöyle geçmiştir: “Kim Allah’tan başkasına yemin ederse kâfir

veya müşrik oılur." Bunu Ahmed ve Ebû Dâvûd rivâyet etmiştir. Peygambere veya emanete veya bir eşyaya veya hayata yemin etmek gibi.

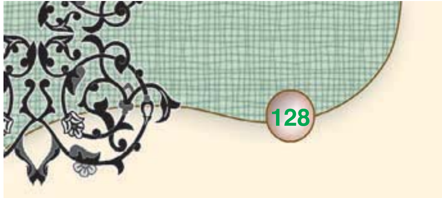
✸ Zamana, rüzgâra , güneşe, sıcağa ve soğuğa sövmekten sakın. Çünkü bunlara sövmek, bunları yaratan Allah'a sövmek demektir.

✸ Hoşuna gitmeyen bir şey başına geldiği zaman "eğer" kelimesinden sakın. Çünkü bu kelime şeytanın işbaşı yapmasını sağlar. Bunda Allah'ın takdirine itiraz vardır. Fakat böyle durumlarda "Allah'ın takdiridir, dilediğini yapar." de.

✸ Kabirleri mescit haline getirmekten sakın. Çünkü içinde kabir olan mescitte namaz kılınmaz. Buhârî ve Müslim'de Aişe *radıyallahu anha*'dan sahih olarak rivâyet edildiğine göre Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) ölmeden hemen önce şöyle buyurdu: "Peygamberlerin kabirlerini mescit haline getiren Yahudiler ve Hıristiyanlara Allah lanet etsin." Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) ümmetini onların yaptıklarından sakındırmak için böyle demişti. Aişe hadisin devamında dedi ki: Eğer bu endişe olmasaydı onun kabri açıkta bırakılacaktı. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Sizden öncekiler peygamberlerinin ve salihlerinin kabirlerini mescit haline getirdiler. Siz kabirleri mescit edinmeyin. Ben sizi bundan men ediyorum." Bunu Muslim ve Ebu Avane rivâyet etti.

✸ Peygamberin zatıyla veya onun ümmetinden salih kişilerle tevessül etmekle ilgili olarak yalancıların Peygamber'e nispet ettikleri hadisleri tasdik etmekten sakın. Bu hadisler mevzudur/uydurmadır. Bu uydurma hadislerden bazıları şunlardır: "Benim makamımla tevessül edin. Çünkü Allah katında benim makamım çok büyüktür." "Çaresiz kaldığınız zaman kabirdekilere müracaat edin." "Biriniz bir taş hakkında hüsnü zan beslerse ona fayda verir." "Allah teâlâ her velinin kabrinde bir meleği görevlendirir. O melek insanların ihtiyaçlarını giderir." Bu tür uydurma hadisler pek çoktur.

✸ Mevlid, Reğaib, Miraç ve Şaban'ın on beşinci gecesi vs diye isimlendirilen dini törenlerden sakın. Bunlar bid'attir. Bunların ne Rasûlullah'tan ne de onu bizden daha fazla seven ve bizden daha fazla iyiliklere düşkün olan sahabilerinden bir delili yoktur. Eğer bunlarda hayır olsaydı bizden önce onlar yapardı.

Kelime-i Şehadet (1)
LA İLAHE İLLALLAH

Bu kelime iki kısımdan oluşur birinci kısmı (*la ilahe*) Allah'tan başka hakkıyla ibadete layık hiçbir ilah yok demektir.İkinci kısmı (*illallah*) ibadetin yalnızca ona ait olduğunu ispat eder. Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Bir zaman İbrahim, babasına ve kavmine demişti ki: ben sizin taptıklarınızdan uzağım .Ben yalnız beni yaratana taparım.Çünkü o, beni doğru yola iletecektir "*** (Zuhruf:26-27). İbadetin Allaha yapılması yetmez bilakis ibadetin sadece Allah için olması gerekir. **Tevhid(Allahı birlemek) ancak ibadette Allahı birlemekle , şirkten ve şirk ehlinden uzak durmayla gerçekleşir.**

Bir eserde "La ilahe illallahın cennetin anahtarıdır" diye rivâyet edilmiştir. Bunu söyleyen herkes acaba cennete girmeyi hak edebilir mi?

Allah rahmet eylesin Vehb b. Munebbih'e: "***La ilahe illallah***" cennetin anahtarı değil mi? Diye sorulunca şöyle dedi: Evet o, cennetin anahtarıdır fakat dişleri olmayan anahtar, anahtar değildir. Dişli anahtar getirirsen cennetin kapısı senin için açılır, yoksa açılmaz.

Peygamberimizden bu anahtarın dişlerini açıklayan pek çok hadis gelmiştir. Mesela hadislerde şöyle ifadeler geçmektedir :**"Kim ihlâsla / samimi olarak la ilahe illallah derse..." "kim kalbiyle kesin olarak inanarak / yakîn ile…" "kalbiyle gerçekten / sıdk ile söylüyorsa…"** Bu hadisler ve benzeri diğer hadisler cennete girmeyi bu kelimelerin manasını bilmeye, ölünceye kadar üzerinde sebat etmeye, gereğince amel etmeye ve benzeri diğer şeylere bağlamıştır.

Âlimler bu delillerin tamamından yola çıkarak kelime-i şehadetin cennetin anahtarı olabilmesi ve sahibine fayda verebilmesi için manilerin olmamasıyla birlikte bulunması gerekli birtakım şartlar ortaya koymuşlardır. Bu şartlar anahtarın dişleridir ve şunlardır:

❶ İlim: Her kelimenin/sözün bir anlamı vardır. "La ilahe illallah" sözünün anlamını da cehaleti ortadan kaldıracak şekilde bilmek gerekir. Bu sözün anlamı **Allah'tan başkasının ilahlığını reddetmek ve sadece O'nun ilah olduğunu kabul etmektir. Yani Allah'tan başka hak ma'bud yoktur, demektir.** Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ﴿ إِلَّا مَن شَهِدَ بِٱلۡحَقِّ وَهُمۡ يَعۡلَمُونَ ﴾ ***"Allah'ı bırakıp da taptıkları putlar şefaat de edemezler. Ancak bilerek hakka şahitlik edenler bunun dışındadır."*** (Zuhruf: 86).

Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Kime, Allah'tan başka hak ilah olmadığını bildiği halde ölüm gelirse cennete girer." Bunu Müslim rivâyet etmiştir.

❷ Yakîn/kesin inanç: Bu kelimelerin anlamına kesin olarak inanmaktır. Çünkü bu şek, şüphe, zan ve tereddüt kabul etmez. Bilakis bu bilginin kesin bir inancın üzerine kurulması gerekir. Allah teâlâ müminleri şu niteliklerle anlatmaktadır:

﴿ إِنَّمَا ٱلۡمُؤۡمِنُونَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ ثُمَّ لَمۡ يَرۡتَابُواْ وَجَٰهَدُواْ بِأَمۡوَٰلِهِمۡ وَأَنفُسِهِمۡ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِۚ أُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلصَّٰدِقُونَ ﴾

"Müminler ancak Allah'a ve Rasûlüne iman eden, ondan asla şüpheye düşmeyen, Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla savaşanlardır. İşte doğrular ancak onlardır." (Hucurat: 15) Bu kelimeleri sadece söylemek yeterli değildir. Kalbin kesin olarak emin olması gerekir. Kalpte kesin inanç meydana gelmezse bu tam bir

münafıklıktır. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Allah'tan başka ilah olmadığına ve Allah'ın peygamberi olduğuma şahitlik ederim. Bu kelimelere kesin olarak/yakîn inanarak Allah'a kavuşan bir kul mutlaka cennete girer." Bunu Müslim rivâyet etmiştir.

❸ Kabul: Bilince ve kesin olarak inanınca bu kesin bilginin bir belirtisi olması gerekir. Bu da bu kelimelerin gerektirdiği şeyi kalp ve dil ile kabul etmekle olur. İster kibirden, isterse inat veya hasetten dolayı olsun kim tevhid çağrısını reddeder ve kabul etmezse kâfir olur. Allah teâlâ büyüklük taslayarak reddeden kâfirlerden şöyle söz etmektedir : ﴿ إِنَّهُمْ كَانُوٓا۟ إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا ٱللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ ﴾ ***"Onlara Allah'tan başka hak ilah yoktur denildiği zaman kibirle direnirlerdi."*** (Saffat:35).

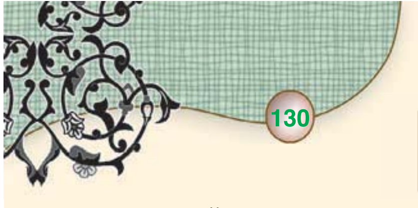
❹ İnkıyat: Tevhide tam olarak bağlanmak demektir. Bu, imanın gerçek ölçüsü ve ameli göstergesidir. Bu da Allah'ın emrettiği şeyleri yapmak ve yasakladığı şeylerden sakınmakla olur. Nitekim Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır :
﴿ وَمَن يُسْلِمْ وَجْهَهُۥٓ إِلَى ٱللَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَقَدِ ٱسْتَمْسَكَ بِٱلْعُرْوَةِ ٱلْوُثْقَىٰ وَإِلَى ٱللَّهِ عَٰقِبَةُ ٱلْأُمُورِ ﴾ ***"İyilik yaparak kendini bütünüyle Allah'a teslim eden kimse, gerçekten en sağlam kulpa yapışmıştır. Zaten bütün işlerin sonu Allah'a varır."*** (Lokman:22).

❺ Sıdk: Bu kelimeleri söylerken tam bir doğruluk içinde içtenlikli olarak söylemelidir. Sadece diliyle söyleyip kalbiyle yalanlayan kimse kâfirdir. Bunu delili Allah'ın münafıkları kötüleyen şu sözüdür : ﴿ يَقُولُونَ بِأَلْسِنَتِهِم مَّا لَيْسَ فِى قُلُوبِهِمْ ﴾ ***"Onlar kalplerinde olmayanı dilleriyle söylerler."*** (Feth: 11).

❻ Muhabbet: Mümin bu kelimeleri, gereği ile amel etmeyi ve gereğiyle amel edenleri sever. Kulun Rabbini sevmesinin alameti, nefsine hoş gelmese de Allah'ın sevdiği şeyleri yapması, Allah ve Rasûlünün dost edindiği kimseleri dost edinmesi, O'nun düşman edindiklerini düşman edinmesi, Peygamberine tabi olması onun izinden gitmesi ve rehberliğini kabul etmesidir.

❼ İhlâs: Bu sözleri söylerken sadece Allah rızasını murat etmesidir.
Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ﴿ وَمَآ أُمِرُوٓا۟ إِلَّا لِيَعْبُدُوا۟ ٱللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ حُنَفَآءَ ﴾ ***"Hâlbuki onlara ancak dini Allah'a has kılarak, hanifler olarak ihlâsla Allah'a ibadet etmeleri emrolundu."*** (Beyyine: 5).

Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Muhakkak Allah, rızasını kazanmak için la ilahe illallah diyene ateşi haram kılmıştır." Bunu Buhari rivâyet etti.

Kelime-i Şehadet (2)
MUHAMMEDU'R-RASÛLULLAH

Ölü kabre konulduğu zaman imtihan edilir ve kendisine üç soru sorulur. Bu sorulara doğru cevaplar verdiği zaman kurtulur, vermediği zaman helak olur. Bu sorulardan birisi **"peygamberin kimdir?"** sorusudur. Bu soruya ancak dünyada iken şartlarını yerine getirmesi için Allah'ın başarılı ve kararlı kıldığı ve kabirde iken kendisine ilham ettiği kimseler cevap verebilir. Mal ve evladın fayda vermediği kıyâmet gününde bu soruya vereceği doğru cevap ona fayda verecektir. Kabirde bu soruya doğru cevap vermesinin şartları şunlardır:

❶ Emrettiği şeylerde Peygamber Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e itaat etmek: Çünkü Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) 'e itaat etmeyi bize Allah emretmektedir ve şöyle buyurmaktadır: ***"Kim Peygamber'e itaat ederse Allah'a itaat etmiş olur."*** (Nisa: 80). ***"De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın."*** (Âl-i İmran: 31). Cennete girmenin şartlarından birisi de Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) 'e kayıtsız şartsız itaattir. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "***Yüz çevirenler hariç ümmetimin tamamı cennete girecektir. Dediler ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Yüzçevirenler kimlerdir? Dedi ki: Bana itaat eden cennete girer, bana karşı gelen yüz çevirmiş olur.***" Bunu Buhârî rivâyet etti. Peygamber'i seven kimsenin ona itaat etmesi gerekir. Çünkü itaat sevginin bir semeresidir. Tabi olmadan ve itaat etmeden Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) 'i sevdiğini iddia eden kimse iddiasında yalancıdır.

❷ Verdiği haberlerde O'nu tasdik etmek: Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) 'den sahih yolla gelen bir haberi kendi zevk ve arzularına uymadığı için yalanlayan kimse Allah ve Rasûlünü yalanlamış olur. Çünkü Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) yanlış ve yalandan korunmuştur, hata yapmaz ve yalan söylemez. ***"O arzusuna göre konuşmaz."*** (Necm: 3)

❸ Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) 'in yasakladığı ve men ettiği şeylerden sakınmak: Bunların başında en büyük günah olan şirk gelir. Sonra insanı helâke sürükleyen büyük günahlar, nihâyetinde de küçük günahlar ve mekruhlar vardır. Bir Müslüman Peygamberini ne kadar çok severse imanı da o ölçüde artar.İmanı artınca da ona salih amelleri sevdirir.Küfre,fasıklığa,isyana karşı kalbinde bir nefret uyandırır. Allah teâlâ'ya ancak O'nun elçisinin gösterdiği şekilde ibadet edilir. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmaktadır: "Her kim bizim bu işimizde (dinimizde) onda olmayan bir şey ihdas ederse o, reddedilmiştir." Bunu Müslim rivâyet etmiştir.

❹ Allah Teâlâ'ya, Peygamberi (sallallâhu aleyhi ve sellem) 'in meşrû kıldığı şekilde ibâdet etmek: İbâdette aslolan, belirli sınırların olmasıdır.Bu sebeple, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in getirdiği dînden başka bir şeyle Allah Teâlâ'ya ibâdet etmek, câiz değildir. Nitekim Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: "Kim, işimizde (dînimizde) olmayan bir ameli işlerse, o ameli kendisine iâde olunur." (Müslim)

Önemli not: Bilmelisin ki Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'i sevmek, farzdır. Bu, kuru bir sevgiden ibâret değildir.Aksine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in sana her şeyden, hatta kendi nefsinden bile daha sevimli olması

gerekir.Bunun içindir ki bir şeyi seven kimse, onu başkasına tercih eder ve onun onayını başkasının onayından üstün tutar. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'i sevme konusunda samimi olanın sevgisinin belirtileri, onu örnek alma, söz ve fiilde onun sünnetine uyma, emirlerine itaat etme, yasaklarından kaçınma, zorlukta, bollukta, hoşuna giden ve gitmeyen her şeyde onun âdâbıyla ahlâklanma gibi konularda ortaya çıkar. Çünkü itaat ve ittibâ, sevginin semeresidir. Bu ikisi olmadan sevgi samimi olmaz.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'i sevmenin birçok belirtileri vardır. Bunlardan bazıları şunlardır :

1- Onu çokça anmak ve ona salâtta bulunmak. Çünkü bir şeyi seven, onun adını çokça anar.

2- Onunla buluşma özlemiyle yanıp tutuşmak. Çünkü her seven, sevgilisiyle buluşmaya özlem duyar.

3- Adı anıldığında ona salât ve selam getirip onu yüceltmek ve ona saygı göstermek. İshak Allah ona rahmet etsin şöyle demiştir: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in ashâbı, onun ölümünden sonra adını andıklarında tüyleri ürperir ve titreyerek ağlamaya başlarlardı."

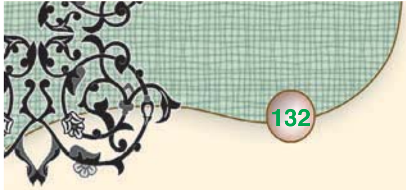
4- Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in buğzettiklerine buğzetmek, düşmanlık beslediklerine düşmanlık beslemek, sünnetine aykırı hareket edenlerden ve bid'at çıkaran bid'at ehli ve münâfıklardan uzak durmak.

5- Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in sevdiği âile halkını, hanımlarını, muhâcir ve ensardan olan ashâbını sevmek, onlara düşmanlık besleyenlenlere düşmanlık beslemek, onlara buğzeden ve sövenlere, buğzetmek.

6- Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in güzel ahlâkını örnek almak.Zirâ O, ahlâk yönünden insanların en değerlisi idi.Nitekim Âişe Allah ondan râzı olsun onun hakkında şöyle demiştir: "Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ahlâkı, Kur'an idi." Yani O, Kur'an'ın emrettiklerinden başkasını yapmamaya kendisini mecbur kılmıştı.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in vasıflarına gelince, hiç şüphesiz ki O, insanlar içerisinde en cesuru ve savaş zamanlarında en korkusuzu idi.O, insanlar içerisinde en cömert ve en eli açık kimse idi. Ramazan ayında da insanlardan onun kadar cömert kimse yoktu. O, insanlar için en iyi nasihat eden ve en yumuşak huylu kimse idi. O, kendisi için asla intikam almamıştır. Allah Teâlâ'nın emri çiğnendiği zaman insanlar içerisinde en acımasızı idi. O, insanların ağırbaşlılıkta en mütevâzisi idi. O, utancından kapının arkasında saklanan bâkire kızdan daha hayâlı idi. O, insanlar içerisinde âilesine en iyi davranan ve yaratılmışların en merhametlisi idi. O'nun bunlardan başka pek çok vasıfları vardır.

Allahım! Peygamberimize, âile halkına, hanımlarına, ashâbına ve kıyâmet gününe kadar onlara en güzel bir şekilde uyanlara salât ve selâm eyle!

Temizlik

İslâm'ın şartlarından ikincisi namazdır.

Namaz ancak temizlikle sahih olur. Temizlik ise su veya toprakla yapılır.

Suların çeşitleri: 1. Temiz sular: Temiz ve temizleyici sulardır. Hadesi ortadan kaldıran ve necaseti gideren sular temiz sulardır. (Hades, abdest almayı veya gusletmeyi gerektiren haldir.) **2.** Necis sular: Suyun miktarı az bile olsa içine pislik karışan sular veya miktarı çok bile olsa içine karışan pislik sebebiyle tadı veya rengi veya kokusu değişen sular necis sulardır.

Dikkat: Çok su ancak vasıflarından biri, yani tadı veya rengi veya kokusu necaset sebebiyle değiştiği zaman necis olur. Az su ise necasetin karışmasıyla birlikte -vasfı değişmese bile- necis olur. Suyun miktarı iki kulleden fazla olduğu zaman çok su diye isimlendirilir. Bu da yaklaşık 210 litredir.

Kaplar: Bütün kaplar temizdir. Altın ve gümüş kapların haricinde her türlü kabı kullanmak caizdir. Günah olmakla beraber altın ve gümüş kaplardaki sularla yapılan temizlik sahihtir/geçerlidir. Kâfirlerin kaplarını ve elbiselerini kullanmak da caizdir. Ancak bunların pis olduklarını bildiğimiz zaman kulanılmaları caiz değildir.

Ölmüş Hayvanın Derisi: Mutlak olarak necistir/pistir. Ölmüş havyan da iki türlüdür: **1.** Eti yenmeyen ölmüş hayvanın derisi mutlak olarak necistir. **2.** Eti yenen fakat kesilmeden ölmüş hayvanın derisi ise tabaklandığı zaman iyice kurumuş olanların kullanılmaları caizdir, yaş olanlarını kullanmak caiz değildir.

İstinca: Önden veya arkadan çıkan pisliklerin giderilmesidir. Bu temizlik su ile yapıldığı zaman istinca diye ismlendirilir. Taş veya kâğıt veya benzeri başka bir şeyle yapıldığı zaman isticmar diye isimlendirilir. Tek başına isticmarın caiz olması için kullanılan malzemenin temiz, mübah ve yenilmeyen şeylerden olması, taşların üç veya daha çok olması şarttır. Önden veya arkadan çıkan her türlü pislikten dolayı istinca veya isticmar yapmak vaciptir.

İhtiyacını gideren kimsenin bulunduğu yerde ihtiyacından fazla kalması haramdır. Su kaynaklarına veya gelip geçilen yollara veya faydalı bir gölge altına veya meyveli ağacın altına ve boş bir arazide kıbleye yönelerek büyük ve küçük abdest bozmak haramdır.

İçinde Allah'ın zikri olan bir şeyle helâya girmek, abdest bozma esnasında konuşmak, haşeratların ve hayvanların deliklerine,yuvalarına ve yarıklarına abdest bozmak,avret yerlerini sağ elle silmek ve bina içinde kıbleye dönmek mekruhtur. İhtiyaç halinde bunları yapmak caizdir.

İhtiyaç gideren kimsenin yıkama ve silme işlerini üçer defa tekrarlaması taş veya suyun her ikisini de kullanması müstehaptır.

Misvak: Yumuşak lifli misvak gibi bir şeyle dişleri fırçalamak sünnettir. Namaz kılacağında, Kur'an okuyacağında, abdestte ağza su vermeden önce, uykudan uyanınca, mescide ve eve gireceğinde ağzın kokusu değiştiğinde ve benzeri durumlarda misvak kullanmak müekked sünnettir. Dişleri fırçalarken ve temizlik yaparken sağdan başlamak ve hoş olmayan şeyleri izale ederken sol eli kullanmak sünnettir.

Abdest: Abdestin rükünleri: 1. Yüzü yıkamak. Ağza ve buruna su vermek buna dâhildir. **2.** Parmakların ucundan dirseklere kadar elleri yıkamak. **3.**Kulaklarla birlikte başın tamamını meshetmek. **4.** Topuklarla birlikte ayakları yıkamak. **5.**Tertibe riayet etmek. **6.** Azaları peşi peşine ara vermeden yıkamak.

Vacipleri: Abdestten önce besmele çekmek, uykudan uyanmışsa ellerini suya daldırmadan önce üç defa yıkamaktır.

Sünnetleri: Misvak kullanmak, abdestin başında avuç içlerini yıkamak, yüzü yıkamadan önce ağza ve buruna su vermek, oruçlu değilse ağza ve buruna su verirken mübalağa etmek, sakalı sık ise aralarını açarak suyu ulaştırmak, parmak aralarını açarak suyu ulaştırmak, organları yıkarken sağdan başlamak, organları ikinci ve üçüncü defa yıkamak, abdest suyunu israf etmeden kullanmak ve abdesti bitirdikten sonra hadiste geçen şekilde dua etmek.

Mekruhları: Soğuk veya sıcak su ile abdest almak, bir organı üçten fazla yıkamak, organlardan suyu silkmek, gözün içini yıkamak. Abdestten sonra organları silip kurutmak ise mübahtır.

Dikkat: Ağza suyu alınca suyu ağzın içinde çalkalamak gerekir. Buruna su alınca da suyu sadece elle değil, nefesle birlikte burunun içine ulaştırmak gerekir. Sümkürürken de böyle yapmak gerekir. Başka türlü sahih değildir.

Abdest nasıl alınır? Önce abdest almaya niyet eder. Bu niyetini diliyle telaffuz etmez. Sonra besmele çeker ve ellerini yıkar. Sonra ağzına su alıp çalkalar ve burnuna su alır. Sonra yüzünü yıkar. (Yüzün sınırı: Yukarıdan saçların bittiği yerden çeneye kadar, eninden de bir kulaktan diğer kulağa kadar olan kısımdır). Sonra dirseklerle beraber kolları yıkar. Sonra başın tamamını ve kulakların üstündeki beyaz bölgeyi mesheder ve işaret parmaklarını kulak deliklerine sokar. Bu esnada başparmaklarıyla kulaklarının dışını mesheder. Sonra topuklarıyla beraber ayaklarını yıkar.

Dikkat: Sakal seyrek olduğu zaman altındaki cildi yıkamak gerekir. Sık olduğu zaman ise sakalın üstünü yıkamak yeterlidir.

Meshler üzerine meshetmek: Mesh, deri ve benzeri şeylerden yapılıp ayağa giyilen şeydir. Yün ve benzeri şeylerden yapılırsa buna çorap denilir. Sadece abdest alırken bunlar üzerine meshetmek caizdir. Meshin caiz olmasının şartları şunlardır: **1.** Meshlerin tam bir taharetten sonra giyilmesi gerekir. (Yani abdest alıp ayakları yıkadıktan sonra abdestli bir haldeyken meshleri giymek gerekir). **2.** Taharetin su ile yapılması gerekir. (Teyemmümden sonra giyilen mesh üserine mesh yapmak caiz değildir). **3.** Meshlerin ayaklardaki yıkanması farz olan bölgeyi örtmesi gerekir. **4.** Mübah olmaları gerekir. **5.** Meshin kendisinin temiz olması gerekir.

Sarık üzerine meshetmek: Şu şartlarla caizdir: 1. Erkeğe ait olmalı, **2.**Başın sarıkla örtülmesi mutat olan kısmını örtmeli, **3.** Abdest almak için olmalı, **4.**Taharet su ile yapılmış olmalı. (Teyemmümden sonra sarılan sarık üzerine mesh yapmak caiz değildir.

Başörtüsü üzerine şu şartlarla mesh yapmak caizdir: 1. Kadına ait olmalı, **2.** Başörtüsü boğazın altından itibaren dolanmalı, **3.** Bu mesh abdest almak için olmalı, **4.** Taharet su ile yapılmış olmalı, (Teyemmümden sonra örtülen başörtüsünün üstüne meshetmek caiz değildir). **5.** Başın örtülmesi mutat olan kısmını örtmeli.

Meshin müddeti: Mukim için bir gün bir gece, yolcu (85km) için geceleriyle birlikte üç gündür.

Meshin başlangıcı: Mukim için meshin müddeti mestleri giydikten sonra abdesti bozduğu andan itibaren başlar, ertesi gün aynı vakte kadar devam eder. (24 saat).

Dikkat: Seferde iken mest giyip sonra mukim olan veya mukim iken mest giyip sonra sefere çıkan veya meshin başlangıcında şüpheye düşen kimse mukim gibi mesheder.

Sargı üzerine meshetmek: Kemiklerdeki kırıkları ve benzeri yaraları tedavi etmek için sarılan sargılar üzerine şu şartlarla mesh yapmak caizdir: **1.** Buna

gerçekten ihtiyaç olması, **2.** İhtiyaç duyulan yerin dışına taşmaması, **3.** Abdest alırken sargı üzerine mesh ile diğer azaları yıkama işinin peşi peşine yapılması. Sargı sarılması gereken yer birden fazla olursa bundan fazla olanın çıkarılması gerekir. Bunun yaraya bir zarar vereceğinden korkulursa onun üzerine de mesh yapılması caizdir. Meshlerden meshedilecek kısmın miktarı: Meshin üst kısmının ayak parmaklarından ayak bileğine kadar olan bölümünün çoğu meshedilmelidir. İki elin parmaklarının arası açık iken mesh yapılır.

Dikkat: ✸ Meshetmeye sağdan başlamak değil mestlerin ikisini birlikte meshetmek daha faziletlidir. ✸ Mestlerin arkasını ve altını meshetmek sünnete uygun değildir. ✸ Mestleri meshetmek yerine yıkamak ve meshi tekrarlamak mekruhtur. ✸ Sarık ve başörtüsünün çoğunu meshetmek gerekir.

Abdesti bozan şeyler: 1. Önden ve arkadan çıkan şeyler abdesti bozar. Çıkan şey, ister yel ve meni gibi temiz bir şey olsun, isterse idrar ve mezi gibi necis(pis) bir şey olsun hüküm değişmez. **2.** Uyku veya baygınlık sebebiyle aklın gitmesi abdesti bozar. Ancak oturarak veya ayakta az bir uyku abdesti bozmaz. **3.** İdrar veya dışkının tabii çıkış yerinin dışında başka bir yerden çıkması da abdesti bozar. **4.** Vücuttan idrar ve dışkının dışında çıkan kan gibi necis şeyler de fazla miktarda olduğu zaman abdesti bozar. **5.** Tenasül uzvuna elle dokunmak abdesti bozar. **6.**Erkek ve kadının cinsel organlarının arada bir engel olmaksızın birbirine şehvetle değmesi abdesti bozar. **7.** Deve eti yemek abdesti bozar. **8.** Dinden çıkmak abdesti bozar. Abdest aldığını kesin olarak bilir de abdestinin bozulup bozulmadığından şüphe ederse veya bunun aksi olursa kesin olarak bildiği ile amel eder.

Guslü gerektiren haller: 1. Şehvetle meninin çıkması veya şehvetle olsun olmasın uykuda meninin çıkması. **2.** Erkek cinsel organının baş kısmının meni inmese bile kadının cinsel organının içinde kaybolması. **3.** Mürtet de olsa kâfirin Müslüman olması. **4.** Kadının hayız kanının çıkması. **5.** Lohusalık kanının çıkması **6.** Müslümanın ölmesi.
Suyu bütün bedene ağzın ve burnun içine yaymak yeterlidir.

Gusül şu dokuz şeyle kemale ulaşır: 1. Niyet eder. **2.** Besmele çeker. **3.**Ellerini kabın içine sokmadan önce yıkar. **4.** Cinsel organını ve onu kirleten şeyleri yıkar. **5.**Abdest alır **6.** Başının üzerinden üç defa su döker. **7.** Suyu vücudunun her tarafına ulaştırır. **8.** Vücudunu elleriyle ovalar. **9.** Sağdan başlar.

Abdestsiz olan kişiye haram olan şeyler: 1. Mushafa el sürmek, **2.** Namaz kılmak, **3.** Tavaf etmek.

Cünüp veya hayızlı olanlara haram olan şeyler: Yukarıdakilere ilave olarak, **1.** Kur'ân okumak, **2.** Mescitte abdestsiz beklemek. Cünüp olan kişinin abdestsiz uyuması ve guslederken suyu israf etmesi mekruhtur.

Teyemmüm: Şartları: **1.** Suyu bulamamak, **2.** Teyemmümün temiz, mübah, yanıcı olmayan ve tozlu bir toprakla yapılması.
Rükünleri: Bütün yüzü meshetmek sonra elleri bileklere kadar meshetmek, sıraya riayet etmek ve peşi peşine yapmak.

Teyemmümü bozan şeyler: **1.** Abdesti bozan şeylerin hepsi, **2.** Su bulunmadığı için teyemmüm yapılmışsa suyun gelmesi, **3.** Hastalık sebebiyle teyemmüm eden kimse gibi teyemmümü mübah kılan halin ortadan kalkması.

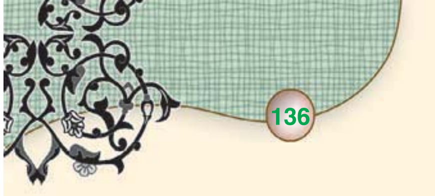
Teyemmümün sünnetleri: **1.** Tertibe riayet, ellerle yüzü peşipeşine meshetmek, **2.** Vaktin sonuna kadar beklemek, **3.** Sonunda abdest duası ile dua etmek.
Mekruhları: Elleri toprağa tekrar tekrar vurmak mekruhtur.

Teyemmümün yapılışı: Niyet eder sonra besmele çeker, ellerini toprağa bir defa vurur, sonra avuçlarının içini yüzünün üzerinde hareket ettirerek yüzünü mesheder. Sonra sağ elinin üstünü, sol elinin içiyle ve sol elinin üstünü sağ elinin içiyle olmak üzere ellerini mesheder.

Necasetin giderilmesi: Necaset iki kısımdır.**Canlı varlıklar: Bu kısım domuz gibi ne kadar yıkansada temizlenmesi mümkün olmayan,Buda iki çeşittir : 1. Necis olan canlılar:** Bunlar köpek, domuz ve yavruları ile eti yenmeyen kuşlar ve yaratılışça kediden büyük evcil hayvanlardır. Bu kısımdaki hayvanların idrarı, dışkısı, salyası, teri, menisi, sütü, sümüğü ve kusmuğu necistir. **2. Temiz olan canlılar:** Üç kısımdır**:** **a-** İnsanların menisi, teri, tükrüğü, sütü, sümüğü, balgamı ve kadının fercinin rutubeti temizdir. Keza bütün parçalar ve artıkları temizdir. Ancak idrarı, dışkısı, mezisi, vedisi ve kanı necistir. **b-** Eti yenen bütün hayvanların idrarı, dışkısı, menisi, sütü, teri, salyası, sümüğü, kusmuğu, mezisi ve vedisi temizdir. **c-** Merkep, kedi ve fare gibi sakınılması zor olan hayvanların sadece teri ve salyası temizdir. Lâşeler: Bunların hepsi necistir. Sadece insan cesedi, ölmüş balık ve çekirge ile akrep, karınca ve sinek gibi akıcı kanı olmayan hayvanlar temizdir.

Cansız varlıklar: Bunlar temizdir. Bunlar toprak, taş ve benzeri şeylerdir. (Yukarıda zikri geçen şeylerden cansız olanların hepsi bunun dışındadır).

Faydalı bilgiler: ✸ Kan, cerahat ve irin necistir. Bunlar temiz bir hayvandan çıktığı zaman namazda ve diğer yerlerde az bir miktarının bir sakıncası yoktur.
✸ İki çeşit kan temizdir: **1.** Balığın kanı, **2.** Boğazlanmış bir hayvanın etinde ve damarlarında kalan kan. ✸ Eti yenen bir hayvandan canlı iken kopartılan bir organ, kan pıhtısı ve et parçası, bunların hepsi necistir. ✸ Necaseti gidermek için niyete ihtiyaç yoktur. Necaset mesela yağmur gibi bir şeyle gitmiş olsa bile temizlenmiş olur. ✸Necasete elle dokunmak veya necasetin üzerine basmakla abdest bozulmaz. Sadece ondan vucuda ve elbiseye isabet eden necaseti gidermek gerekir. ✸ Necaset ancak şu şartlarla temizlenmiş olur: **1.** Temiz bir su ile yıkamak, **2.** Necaset su gibi sıkılabilecek cinsten ise (mesela idrar) yıkandıktan sonra damlalar iyice kesilinceye kadar sıkmak, **3.** Yıkamak yeterli olmadığı zaman kazımak ve ovalamak gibi yollarla necaseti gidermek, **4.** Köpek tarafından pislenmişse yedi defa yıkayıp sekizincide toprakla veya sabunla yıkamak.
Uyarılar:✸Yerdeki necaset idrar gibi bir sıvı ise necasetin kendisi, rengi ve kokusu yok oluncaya kadar üzerine su dökmek yeterlidir. Dışkı gibi katı bir necaset ise, necasetin kendisinin ve izinin tamamen yok edilmesi gerekir. ✸ Sudan başka bir yolla necasetin giderilmesi mümkün olmadığı zaman su ile yıkanması gerekir. ✸ Necaset mahalli tam olarak bilinemediği zaman yıkandığına kesin kanaat hâsıl oluncaya kadar o yerin yıkanması gerekir. ✸ Nafile namaz kılmak için abdest alan kimsenin onunla farzı kılması caizdir. ✸ Uyuyan veya yellenen kimsenin istinca yapması gerekmez. Çünkü yel temizdir, ancak namaz kılmak ve benzeri bir şey yapmak istediği zaman abdest alması gerekir. kimsenin istinca yapması gerekmez. Çünkü yel temizdir, ancak namaz kılmak ve benzeri bir şey yapmak istediği zaman abdest alması gerekir.

Kadınların Özel Hallerine Ait Hükümler (Hayız ve İstihza)

Mesele	Hüküm
Hayızın asgari ve azami başlama yaşı kaçtır?	Kadın asgari dokuz yaşında hayız görür. Bundan önce kadının fercinden kan gelirse bu bir istihazadır (hastalıktır). Hayız döneminin başlama yaşının sınırı yoktur.
Hayızlı günlerin asgari süresi ne kadardır?	Bir gün bir gecedir. (24 saat). Bundan daha az olursa bu bir istihazadır, yani özür kanıdır.
Hayızlı günlerin azami süresi ne kadardır?	On beş gündür. Bundan fazla bir süreyle kan gelirse bu bir istihazadır.
İki hayız arasındaki temizlik dönemi	En az On üç gündür. Bu müddet tamamlanmadan kan görülürse bu bir istihazadır.[1]
Kadınların genelinin hayız süresi	Altı veya yedi gündür.
Kadınların genelinin temizlik süresi	Yirmi üç veya yirmi dört gündür.
Hamilelik esnasında gelen kan hayız mıdır?	Hamile kadından gelen kan veya bulanık/koyu kahverengi veya sarı renkteki akıntı istihazadır.
Hayızlı kadın temizlendiğini ne zaman bilir?	Bu konuda kadınlar iki kısımdır: **1.** Eğer böyle bir akıntı görüyorsa hayız bezine bembeyaz bir akıntı gelmesiyle.[2] **2.** Fercinden beyaz akıntı gelmeyen bir kadınsa hayız bezinin kupkuru ve bembeyaz kalmasıyla bilir.
Temizlik esnasında kadının fercinden çıkan akıntının hükmü nedir?	Bu akıntı şeffaf veya beyaz ve yapışkan ise temizdir. Eğer kan ise veya bulanık veya sarı renkte bir akıntı ise necistir, hepsi abdesti bozar. Akıntı devamlı olursa istihazadır.
Fercten çıkan bulanıklık veya sarılık nedir?	Öncesinde veya sonrasında hayza bitişik olarak çıkarsa hayızdır. Ayrı çıkarsa istihazadır.
Her ay hayız gördüğü gün sayısı bitmeden temizlenen kadın	Mutadı olan hayız günleri bitmeden önce bile olsa kan kesildiği ve temizliği gördüğü zaman temizlendiğine hükmedilir.
Hayzın mutat vaktinden önce veya sonra gelmesi	Hangi vakitte gelirse gelsin başlaması ile kesilmesinin arası en az üç gün olmak şartıyla hayız vasıflarını taşıdığı açıkça anlaşılıyorsa hayızdır, değilse istihazadır.
Hayız mutad gün sayısından fazla veya eksik olduğu zaman	Hayzın azami süresinden fazla olmamak şartıyla hayızdır. **(On beş gün)**
Bir ay veya daha fazla gibi uzun bir süre kadının hayzı devam ettiği zaman hüküm nedir?	**Bunun dört hali vardır: 1.** Her ay hayız gördüğü vakti, gün sayısını bilen ve hayız kanını diğerlerinden ayırt edebilen bir kadının gördüğü kanın vasıflarıyla değil, mutadı olan vakti ve gün sayısıyla amel etmesi gerekir. **2.** Her ay hayız gördüğü vakti ve günlerinin sayısını bilen fakat aynı vasıfta kan gören bir kadın mutadı olan vakit ve gün sayısıyla amel eder. Her ay hayız gördüğü vakti bilen fakat günlerinin sayısını bilmeyen bir kadın aynı vakitten itibaren genel hayız muddeti olan altı veya yedi gün oturur/bekler. **3.** Hayız günlerinin sayısını bilen fakat ayın kaçıncı gününde geldiğini bilmeyen bir kadın her kameri ayın başından itibaren bildiği gün sayısınca bekler.

---

1 **Hayız:** Kadının belli günlerinde sıhhatliyken doğum veya hastalık olmaksızın yaratılışının bir gereği olarak rahminden gelen kandır. **İstihaza,** rahmin altındaki bir damardan akan hastalık kanıdır. Hayız ile istihaza arasındaki fark şudur: **1.** Hayız kanı siyaha çalar koyu kırmızıdır. İstihaza ise sanki burun kanamasının kanı gibi parlak kırmızıdır. **2.** Hayız kanı kalın olur, bazen paça parça gelebilir. İstihaza kanı ise sanki yaradan akan kan gibi incedir. **3.** Hayız kanının genellikle kötü ve iğrenç bir kokusu vardır, istihaza kanının kokusu ise normal kan kokusu gibidir. **Hükümleri yönünden:** Hayızlı kadının, namaz kılmak, mescitte kalmak, Kuran okumak ve oruç tutmak gibi büyük hades sahibine/cünübe haram olan şeyleri yapması haramdı

2 Bu akıntı temiz olup sadece abdesti bozar.

Kadınların Özel Hallerine Ait Hükümler (Nifas-Lohusalık)

Mesele	Hüküm
Kadın doğum yaptığı halde kan görmezse	Nifas loğusalık hükümleri uygulanmaz, yıkanması gerekmez, orucu bozulmaz.
Doğum alametlerini gördüğü zaman	Doğumdan önce sancılı olarak gördüğü kan ve sular nifas hükmünü almaz, bu bir istihazadır.
Doğum esnasında kadından çıkan kan	Çocuk çıkmasa da veya bir kısmı çıksa da bu kan nifas kanıdır. Kadının bu esnada geçen namazı kaza etmesi gerekmez.
Nifas günleri ne zaman sayılmaya başlanır?	Nifas süresi çocuk annesinin karnından tam olarak çıktıktan sonra başlar.
Nifasın asgari süresi ne kadardır?	Asgari süresinin bir sınırı yoktur. Şayet kadın doğum yaptıktan hemen sonra kan kesilirse yıkanması ve namazını kılması gerekir. Kırk gün beklemesi gerekmez.
Nifasın azami süresi ne kadardır?	Kırk gündür. Daha fazla sürerse ona itibar etmez. Yıkanması ve namazını kılması gerekir. Ancak kırk günün bitimi hamilelikten önceki hayız günlerine denk geliyorsa hayız olarak itibar eder.
İkiz veya daha fazla çocuk doğuran kadın	Nifas günleri kadın ilk çocuğunu dünyaya getirdikten sonra başlar.
Düşükten sonra gelen kanın hükmü	Düşük seksen günlük ve daha küçük olduğu zaman düşükten sonraki kan istihaza kanıdır. Doksan günlükten fazla olduğu zaman düşükten sonraki kan nifas kanıdır. Seksenle doksan günlük arasında olduğu zaman hüküm düşüğün bünyesine bağlıdır: İnsan şeklini almışsa kan nifas kanıdır. İnsan şeklini almamışsa istihaza kanıdır.
Kırk gün esnasında temizlendiği sonra kırk gün bitmeden tekrar kan geldiği zaman	Kadın kırk günlük loğusalık esnasında temizliği görürse yıkanır ve namazlarını kılar. Sonra kırk gün dolmadan tekrar kan görürse nifas yani lohusalık hükümlerini alır ve kırk gün bitinceye kadar böyle devam eder.

Uyarılar: ✸ Cünübe haram olan şeyler hayızlı ve nifaslıya da haramdır.İstihazalı kadının namazını kılması gerekir, fakat her namaz için abdest almalıdır.

✸ Bir kadın güneş batmadan önce hayızdan ve nifastan temizlendiği zaman o günün hem öğle namazını hem de ikindi namazını kılması gerekir. Sabah namazı vakti girmeden önce temizlendiği zaman ise o gecenin hem akşam hem de yatsı namazını kılması gerekir.

✸ Bir kadın namaz vakti girdiği halde o namazı kılmadan önce hayız ve nifas kanı gördüğü zaman o namazı kaza etmesi gerekir.

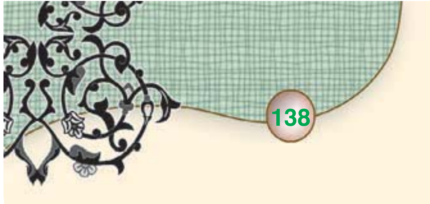
✸ Bir kadının hayız veya nifastan dolayı yıkandığı esnada saçlarının örgüsünü çözmesi gerekir. Cenabetten dolayı yıkanırken saçını çözmesi gerekmez.

✸ İstihazalı bir kadınla fercinden cinsel ilişkiye girilmesi mekruhtur. Kocanın buna ihtiyacı olması durumunda mübahtır.

✸ İstihazalı kadının hayızdan temizlendikten, kan durana kadar her namaz için abdest alması gerekir.

✸ Bir kadının hac ve umre ibadetini eda edebilmek veya ramazan orucunu tamamlayabilmek için belli bir süre hayız olmasını engelleyecek ilaç kullanması caizdir. Ancak bu ilacın vücuduna zarar vermemesi şarttır.

Ezan ve ikamet erkekler için hazarda farz-ı kifayedir. Tek başına namaz kılan ve yolcu için sünnettir. Kadınlar için mekruhtur. Vaktinden önce sahih değildir. Ancak sabah namazının ilk ezanının gece yarısından sonra okunması sahihtir.

İslamda Kadın

Allah katında kadın, iman ve ameli ölçüsünde ecir ve fazilette erkek gibidir, Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "***Kadınlar erkeklerin yarısıdır***." Bunu Ebu Davut rivâyet etmiştir. hakkını istemesi ve üzerindeki zulmün kalkması için gayret etmesi hakkıdır, dinin emirlerinde kadına has bir durum yoksa kadın ve erkek emirleri yapmada eşittir, kadına özel durumlarda dinin hükümlerine nispetle fazla değildir, çünkü şeriat (dinin kanunları) kadın ve erkeğin yaratılış ve gücünü göz önünde bulundurur. Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Hiç yaratan bilmez mi ? O, en ince işleri görüp bilmektedir ve her şeyden haberdardır."*** (Mülk: 14)

Kadın ve erkeğin kendine has özgü görevleri vardır, hangisi diğerinin görevini yapmaya çalışırsa hayatın dengesi zarar görür, bilakis kadına erkeğin sevabı kadar evinde olduğu halde sevap verilmiştir,

Esma bint-i Yezidten Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) birgün arkadaşları arasındayken Peygambere (sallallâhu aleyhi ve sellem) geldi,anam babam sana feda olsun, Ya Rasulullah ben sana kadınlar adına geldim, sana gelişimi duysun duymasın doğuda yada batıdaki bir kadın bu görüşümdedir,Aziz ve celil olan Allah seni, bütün erkek ve kadınlara göndermiştir, biz sana inandık ve tabi olduk, biz kadınlar sizin evlerinizi bekleriz, cinsel isteklerinizi yerine getiririz ve çocuklarınızı taşırız, siz erkekler Cuma ve cemaatlerde, hasta ziyaretinde, cenazede bulunmada, umre ve hacca gitmede bize üstün kılındınız,ve bunlardan daha üstünü olan cihadda da,erkek umre ve hacca veya cihad etmek üzere çıktığında biz sizin mallarınızı koruruz, elbiselerinizin ipini hazırlarız ve cocuklarınızı büyütür, yetiştiririz.Bu sevap ve hayrı kazanmada sizin gibimiyiz? Dedi.

Rasulullah yüzünü tamamen ashabına çevirerek şöyle dedi: ***Bir kadının dini hakkında bundan daha güzel soru sorduğunu duydunuz mu***? Onlar:Ya Rasulullah bir kadının böylesine doğruyu bulacağını tahmin etmiyorduk dediler.Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) ona dönüp şöyle dedi: ***Git ey kadın, gerideki kadınlara bildir ki, sizden birinizin kocasına iyi davranması, onun hoşnutluğunu kazanmaya çalışması ve kocasının uygun gördüğü bir şeyi yapması erkekler için söylediklerinin hepsine denktir***. Esma (Allah ondan razi olsun)la ilahe illallah, Allahu ekber diyerek ve Rasulullahın söylediklerini müjdeleyerek oradan ayrıldı.Bunu Beyhaki rivayet etmiştir.Kadınlar Rasulullaha gelip Ya Rasulullah erkekler fazilet ve Allah yolunda cihadla gittiler, Allah yolunda ki mücahitlerin sevabına denk bir amel yapmamız mümkün mü?dediler. Rasulullah (sallallâhu aleyhi ve sellem), ***Sizlerden biri evinin işleriyle meşgul olmasıyla Allah yolundaki mücahidin ameline ulaşır buyurmuştur***. Bunu Beyhaki rivayet etmiştir.Yakın akrabadan olan kadınlara ihsanda bulunmayı büyük ecir verilme sebebi kılmıştır. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "***Her kim iki kızına veya iki kız kardeşine yada iki yakın kadın akrabasının geçimlerini Allah onlara fadlından verene kadar geçimlerini güzel sağlarsa bu onun için ateşe bir kalkan olur***." Bunu Ahmed ve Tebarani rivâyet etmiştir.

Kadınlara Ait Bazı Hükümler:

✸ Mahremi olmayan bir erkeğin yabancı bir kadınla yalnız kalması haramdır. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "***Mahremi olan dışında Erkek kadınla yalnız kalmasın***." Bunu Buhari ve Müslim rivâyet etmiştir.

✸Kadin mescidte namaz kılabilir,ama eğer bir fitneden korkulursa mekruhtur.Aişe Allah razı ondan olsun eğer Rasulullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) bu zamanda yaşamış olsaydı, Beni İsrailin yaptıkları gibi kadınlara mescitlere çıkmalarını yasaklardı. Bunu Buhari ve Müslim rivâyet etmiştir. Erkeğin mescitte kıldığı namazın sevabı katlanırken, kadının evinde kıldığı namazda katlanmaktadır. Bir kadın peygambere gelerek senin arkanda namaz kılmayı seviyorum. Dedi. "***Peygamber*** (sallallâhu aleyhi ve sellem) ***benimle namaz kılmayı sevdiğini biliyorum ancak evinin içinde kıldığın namaz, evinin avlusunda kıldığın namazdan daha hayırlıdır, sana has olan odanda namazını kılman, evinin herhangi bir yerinde kıldığın namazdan daha hayırlıdır, evinin herhangi bir yerinde namazını kılman mahalle mescidinde kılmandan hayırlıdır,mahalle mescidinde namazını kılman benim mescidimde kılmandan hayırlıdır***." Bunu Ahmed rivâyet etmiştir. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "***Kadınların en hayırlı mescidleri evleridir***." Bunu Ahmed rivâyet etmiştir.

✸ Kadının yanında kendisine arkadaşlık edecek mahremi olmadığında üzerine umre ve hac farz olmaz ve mahremi olmadan yolculuğa çıkması mubah değildir. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "***Mahremi olmaksızın üç geceden fazla olan mesafeye yolculuk yapması helal değildir***." Bunu İbni Mace rivâyet etmiştir.

✸ Kadınların kabirleri ziyaret etmesi ve cenazenin peşinden gitmesi haramdır. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "***Allah teâlâ kabirleri ziyaret eden kadınlara lanet etti." Ümmü Atiye şöyle dedi: Cenazenin peşinden gitmemiz biz kadınlara yasaklandı. Bu konuda bize ısrar edilmedi***." Bunu Müslim rivâyet etmiştir.

✸ Kadın saçlarını herhangi bir renge boyayabilir, karşıdakini kandırma niyeti varsa siyaha boyamak mekruhtur.

✸ Mirastan Allahın kadın için kararlaştırdığı nasibin verilmesi farzdır,bunu engellemek vermemek haramdır. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "***Her kim varis olanın hakkını vermeyip keserse, Allahta kıyamet gününde cennetten mirasını keser***." Bunu İbni Mace rivâyet etmiştir.

✸ Kocanın hanımının nafakasını sağlaması gerekir, Nafaka, eşinin yiyecek, içecek giyecek ve mesken gibi örfe uygun bütün zaruri ihtiyaçlarıdır. Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: "***İmkanı geniş olan, nafakayı imkanlarına göre versin rızkı daralmış bulunan da Allahın kendisine verdiği kadarından nafaka ödesin.***" (Talak:7) Eğer kocası yoksa nafakası babasına,kardeşine,oğluna aittir,eğer nafakasını verecek ihtiyaçlarını giderecek yakını yoksa nafakası insanların üzerine müstehaptır. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "***Dul ve yetimin ihtiyaçlarını giderip yardımına koşan Allah yolunda cihad eden veya geceleri namaz kılıp gündüzleri oruç tutan gibidir***." Bunu Buhari ve Müslim rivâyet etmiştir.

✸ Kadın evlenmemişse küçük çocuğuna bakmaya daha hak sahibidir, çocuğun nafakası ise kucağında olduğu müddetce babaya aittir.

✸ Kadının selam vermesi sünnet değildir, özelliklede gençse ve fitneden korkulursa.
✸ Her Cuma etek altını tıraş etmek, koltuk altı kıllarını çekmek, tırnakları kısaltmak sünnettir,kırk günden fazla bunları terk etmek mekruhtur.
✸ Nams (yüzün kıllarını çekmek) haramdir,buna kaşlarda girer. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "***Allah yüz tüylerini yolan ve yolduran kadına lanet etsin***." Bunu Ebu Davut rivâyet etmiştir.

Yas tutmak: Bir kadının kocasının dışında ölen bir kimsenin arkasından üç günden fazla yas tutması caiz değildir. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "***Allaha ve ahiret gününe iman eden bir kadının, kocası dışında ölen birine üç günden fazla yas tutması helal değildir***." Bunu Müslim rivâyet etmiştir.
Kocasının arkasından dört ay on gün yas tutması gerekir. Yas tutarken süslenmeyi ve güzel koku sürünmeyi terk etmesi gerekir. Yüzük bile olsa ziynet takınmaz; kırmızı ve sarı gibi renkli ve süslü elbiseler giyinmez; güzelleşmek için kına veya boya ile makyaj yapmaz veya siyah sürme çekinmez veya kokulu kremler kullanmaz. Tırnaklarını kesmesi, tüylerini alması ve yıkanması caizdir. Siyah elbiseler gibi belli bir elbise giymesi gerekmez. Kocasının öldüğü evde iddetini beklemesi gerekir. İhtiyaç olmadıkça iddet bekleyeceği yeri değiştirmesi haramdır. Evinden dışarı ancak bir ihtiyaç sebebiyle ve gündüz çıkar.
✸ Kadının zaruret olmadan saçlarını tıraş etmesi haramdır, erkeklere ve kafir kadınlara benzememek şartıyla kısaltması caizdir. "***Rasulullah*** (sallallâhu aleyhi ve sellem), ***erkeklere benzeyen kadınları lanetlemiştir***." Bunu Tirmizi rivâyet etmiştir. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "***Bir topluma benzeyen onlardandır***." Bunu Ebu Davut rivayet etmiştir.
✸ Kadın evinden dışarı çıktığında bedenini örtecek elbisesini giymesi farzdır, bu elbisede olması gereken şartlar şunlardır. **1.**Tüm vucudu örtmeli **2.**Elbise süslü olmamalı **3.**Şeffaf olmamalı **4.**Geniş olup dar olmamalı **5.**Kokulu olmamalı **6.**Erkek elbisesine benzememeli **7.**Kafir kadınların elbisesine benzememeli **8.**Şöhret elbisesi olmamalı, üzerinde insan yada hayvan resmi olan elbiseyi giymek, asmak, duvara örtü olarak kullanması, satması haramdır.
Kadının başkasıyla olan avreti üç kısımdır. **1.**Kocası: Hanımının istediği yerini görebilir. **2.** Kadınlar ve mahremi olanlar: Kadının genel olarak yüzünü, saçlarını, boynunu, elini, dirseğini, ayaklarını vb yerlerini görmesinde sakınca yoktur. **3.**Diğer erkeklerse ancak o kadına talip olduğunda veya tedavi ihtiyacı sebebiyle görebilir. Çünkü kadının fitnesi yüzündedir, Fatıma binti Münzir (Allah ondan razı olsun) yüzlerimizi erkeklerden saklardık demiştir. Bunu Hakim rivayet etmiştir. ***Aişe (Allah ondan razı olsun) Bizler Rasulullahla beraber ihramlıyken erkeklerin hizasına geldiğimizde yüzlerimizi kapatır geçtikten sonra açardık***. Demiştir. Bunu Ebu Davut rivayet etmiştir.
İddetler: Çeşitleri: 1. Hamilenin iddeti: Kocası tarafından boşanmış veya kocası vefat etmiş hamile kadının iddeti çocuğunu doğuruncaya kadardır. **2. Kocası vefat etmiş kadının iddeti:** Dört ay on gündür. **3. Hayızlı iken boşanmış kadının iddeti:** Üç hayızlık süredir. Üçüncü hayızdan temizlenmesiyle birlikte iddeti sona erer. **4. Hayız görmeyen kadının iddeti:** Üç aydır. Ric'î talakla boşanmış bir

kadının iddet süresi içinde kocasının evinde kalması gerekir. Kocasının onun dilediği yerine bakması ve iddeti bitinceye kadar onunla yalnız kalması caizdir. Belki Allah aralarının düzelmesine yardım eder. Ric'at yani kocanın boşadığı karısına dönmesi ya ben sana döndüm diye söylemesiyle olur veya cima ile olur. Dönmek için kadının rızasına ihtiyaç yoktur.

✸ Kadın velisinin izni olmadan kendini nikah altına alamaz, Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "***Hangi kadın olursa olsun velisinin izni olmadan evlenirse nikâhı batıldır, nikâhı batıldır, nikâhı batıldır***." Bunu Ebu Davut rivayet etmiştir.

✸ Kadının peruk takması, saçını peruk için vermesi ve dövme yaptırması Peygamberin (sallallâhu aleyhi ve sellem) şu sözünden dolayı "***Allah saçına saç ulatan ve saçını başkası saçına ulasın diye veren, dövme yapan ve yaptıran kimselere lanet etsin***." haramdır. Bunu Buhari ve Müslim rivayet etmiştir.

✸ Kadının bir sebep yokken kocasından boşanma talebinde bulunması haramdır, Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "***Haklı bir sebebi olmaksızın kocasından kendisini boşamasını isteyen kadına cennet kokusu haram olur***." Bunu Ebu Davut rivayet etmiştir.

✸ Kadının kocasına itaat etmesi farzdır, özelliklede yatağına çağırdığı zaman Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "***Bir adam eşini yatağına çağırır da kadın gelmeyi reddederse sabaha kadar melekler ona lanet eder***." Bunu Buhari ve Müslim rivayet etmiştir.

✸ Kadının parfüm yada benzeri şeylerle kokulanıp, dışarı çıkması haramdır. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "***Her göz (yabancı kadına baktığında) zina eder. Bir kadın da güzel kokular sürünerek bir meclise uğrarsa o da öyledir, yani zina etmiştir***." Bunu Ebu Davut rivayet etmiştir.

Namaz

Ezan ve kamet erkeklere farzı kifayedir. Yolcuya ve tek başına namaz kılana sünnettir. Kadınlara mekruhtur, gece yarısından sonra sabah namazı ezanı dışında, vaktinden önce ezan ve kamet getirilmez.

Namazın şartları: 1. Müslüman olmak. **2.** Akıllı olmak. **3.** Mümeyyiz olmak (yedi yaşina girmiş olmak). **4.** Temizlenmeye gücü yetmek. **5.** Vakit. **Öğlen namazının vakti:** Zevalden itibaren her şeyin gölgesi kendi misli oluncaya kadardır. **Sonra ikindi namazının vakti girer. İkindinin** serbest vakti her şeyin gölgesi kendisinin iki misli oluncaya kadardır. Sonra güneşin batışına kadarki süre ikindinin zaruret vaktidir. Güneşin batışıyla birlikte **akşam vakti** girer ve ufuktaki kırmızılık kayboluncaya kadar devam eder. Sonra **yatsı vakti** girer. Yatsının serbest vakti gece yarısına kadar, zaruret vakti ise şafak sökünceye kadardır. Sonra güneşin doğuşuna kadar sabah namazının vaktidir. **6.** Gücü yetenin cildini göstermeyecek bir şeyle avret yerlerini örtmesi.[1] **7.** Gücü yetenin bedeni, elbisesi ve namaz kılacağı yerin necasetten temiz olması. **8.** Gücü yetenin kıbleye yönelmesi. **9.**Niyet.

Namazın rükünleri: Bunlar on dört tanedir: **1.** Gücü yetenin farzlarda ayakta durması. **2.** Başlama tekbiri. **3.** Fatihayı okumak. **4.** Her rekâtta rükûya varmak. **5.** Rükûdan kalkmak. **6.** Rükûdan sonra ayakta durarak doğrulmak. **7.** Yedi aza üzerine secde etmek. **8.** İki secde arasında oturmak. **9.** Son teşehhüd. **10.** Son teşehhüd için oturmak. **11.** Son teşehhüde Peygamber'e salât ve selam getirmek. **12.** Birinci selam. **13.** Namaza ait bütün fiilleri sükûnet içinde eda etmek. **14.** Bu rükünlerde sıraya riayet etmek. Bu rükünler yerine getirilmedikçe namaz sahih olmaz. **Bunlardan birinin kasten veya unutarak terk edilmesi o rekatın batıl/geçersiz olmasına sebep olur.**

Namazın vacipleri: Sekizdir: **1.** Başlama tekbirinin dışındaki bütün tekbirler. **2.** İmamın ve tek başına namaz kılan kişinin rükûdan kalkarken (سَمِعَ اللّٰهُ لِمَنْ حَمِدَهُ) "***semiallahü li men hamideh***" demesi. **3.** Rükûdan kalkarken daha sonra (رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ) "***Rabbena ve leke'l-hamd***" demek. **4.** Rükûda bir defa (سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيم) "***Subhane Rabbiye'l-azim***" demek. **5.** Secdelerde birer defa (سُبْحَانَ رَبِّيَ الأَعلَى) "***Subhane Rabbiye'l-a'lâ*** demek. **6.** İki secde arasında (رَبِّ اغْفِرْلِي) "***Rabbiğfirli***" demek.
Bir kimse bu vacipleri kasten terk ederse namazı batıl olur. Unutarak terk ederse sehiv secdesi yapar.

Namazın sünnetleri: Sözlü ve fiili sünetler vardır.**Kasıtlıda olsa bunlardan biri terk edilse namaz batıl olmaz. Namazın sözlü olarak eda edilen sünnetleri şunlardır:** Namazın başında dua etmek, eûzü besmele çekmek, âmîn demek, cehri namazlarda sesli olarak âmîn demek, Fatihadan sonra Kur'ân'dan kolayına giden

[1] **Avret mahalli:** İnsanın edep yerleri ve açılmasından utanç duyacağı yerlerdir. Yedi yaşındaki erkek çocuğunun avreti sadece cinsel organlarıdır. On yaşına ulaşmış erkeğin avreti, göbekle dizkapağı arasıdır. Ergenlik çağına gelmiş bir kadının avreti, yüzü hariç bütün vücududur bu yüzden yabancı erkekler yoksa namazda yüzünü örtmesi mekruhtur.. Mesela bir kadın kolları açık bir vaziyette namaz kıldığı tavaf ettiği zaman namazı batıldır, sahih değildir. Avret-i muğallaza (ön ve arka edep yerlerinin) denilen namaz haricinde dahi örtülmesi vaciptir. İhtiyaç olmadıkça buraların karanlıkta ve yalnızken bile açılması mekruhtur. Tedavi ve sünnet olmak gibi zaruri bir durumda başkalarının önünde açılması mübahtır.

bir yeri okumak, imamın kıraati sesli yapması (imama uyan kişi bundan nehyedilmiştir, tek başına namaz kılan kişi muhayyerdir/isterse sesli okur, isterse sessiz okur), "Semiallahü li men hamideh, Rabbena lekel hamd" dedikten sonra: (حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبارَكًا فِيهِ مِلْءَالسَّمَاوَاتِ ومِلْءَ الارْضِ....) ***"hamden kesiran tayyiben mübaraken fihi mil'es-semavati ve mil'el-ard…."*** demek, rükûdaki ve secdelerdeki tesbihleri ve iki secde arasındaki (ربِّ اغْفِرْلِى) "Rabbiğfirli" sözünü birden fazla söylemek ve selamdan önce dua etmek. **Namazın fiili olarak eda edilen sünnetleri ise şunlardır:** Namaza başlarken alınan tekbir esnasında, rükûya varırken ve rükûdan kalkarken alınan tekbirler esnasında ve ilk teşehhüdden sonra ayağa kalkınca elleri kaldırmak, kıyam esnasında sağ eli sol elin üstüne ve göğsün altına koymak, kıyam esnasında secde mahalline bakmak, ayakta iken iki ayağın arasını açmak, secdeye varırken önce dizlerini, sonra ellerini, sonra da alnını ve burnunu yere koymak, pazularını yanlarından, karnını baldırlarından ve baldırlarını bacaklarından uzaklaştırmak, dizlerinin arasını açmak, ayakları açarak ayakta durmak, parmakların içini yere koymak, ellerini açık ve parmaklarını bitişik bir vaziyette omuzları hizasına kaldırmak, ayaklarının ucu üzerinden ve elleriyle dizlerine dayanarak ayağa kalkmak, iki secde arasında ve birinci teşehhüt oturuşunda (sol ayağını) yayarak oturmak, ikinci teşehhüt oturuşunda teverrük ederek oturmak(sol ayağını yatırıp sağdan çıkarmak ve sağ ayağını dikerek kalçasını yere koymak), iki secde arasında ve teşehhüdde elleri açık ve parmakları bitişik bir halde baldırların üzerine koymak, fakat sağ elin serçe parmağını ve yüzük parmağını kapatıp başparmağı ve orta parmağını halka yaparak Allah'ı zikrederken ve dua ederken işaret parmağıyla onun vahdaniyetine işaret etmek ve selam verirken önce sağa sonra sola dönmek.

Sehiv secdesi: Kur'an okumak gibi meşru bir işi mesela secdelerde okumak gibi yapılmaması gereken bir yerde yaptığı zaman **sehiv secdesi yapmak sünnet olur.** Namazın sünnetlerinden birini terk ettiği zaman sehiv secdesi yapmanın hükmü **mübahtır.** Rükûlara veya secdelere veya kıyama veya teşehhüt oturuşuna ilave yaptığı zaman veya teşehhüd oturuşunu tamamlamadan selam verdiği zaman veya kıraatte manayı bozacak bir yanlışlık yaptığı zaman veya vacibi terk ettiği zaman veya bir fiili fazla yaptığından şüphelendiği zaman **sehiv secdesi yapması vacip olur.** Vacip olan sehiv secdesini kasten terk etmekle namaz **batıl** olur. Sehiv secdelerini dilerse selam vermeden önce yapar, dilerse namazdan sonra yapar. Selamdan sonra araya fasıla girecek kadar secde yapmayı unutursa düşmüş olur.

Namazın kılınış şekli: Namaza kalktığı zaman kıbleye yönelir ve "Allahu ekber" diyerek namaza başlar. İmam bu tekbiri ve diğer tekbirleri arkasındakilere işittirmek için sesli, diğerleri sessiz olarak söyler. Tekbire başlarken ellerini omuzları hizasına kadar kaldırır sonra sağ eliyle sol elini kavrayarak onları göğsünün altına koyar. Bakışları secde mahalline yöneliktir. Sonra peygamber'in hadislerinde geçen bazı duaları okumaya başlar.
Mesela bunlardan birisi سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَك اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ وَلا إِلَهَ غَيْرُكَ duasıdır: Bu duanın Türkçe anlamı şudur: "*Allah'ım! Sana hamdederek seni tesbih ederim. İsmin mübarek, şanın yücedir. Her türlü övgü senin içindir. Senden başka ilah yoktur.*"

Sonra “eûzü besmele” çeker.(Bunların hepsini sessiz olarak okur). Sonra Fatiha sûresini okur. Eğer bu namaz imamın sesli olarak kıldırdığı bir namaz ise imamın sustuğu ve sessiz kaldığı yerlerde cemaatin Fatiha okuması müstehaptır. Eğer bu namaz imamın sessiz kıldırdığı bir namaz ise namazda Fatiha okunması vaciptir. Sonra Kur’ân’dan kolayına gelen bir yeri okur. Sabah namazında “**tıval-ı mufassal**” denilen kısa ayetli uzun sûreleri, akşam namazında “kısar-ı mufassal” denilen kısa ayetli kısa sureleri, diğer namazlarda da “**evsat-ı mufassal**” denilen kısa ayetli orta sûreleri okuması müstehaptır. “Kaf” suresinden “amme”ye kadar olan surelere tıval-ı mufassal; “Duha”ya kadar olan surelere **evsat-ı mufassal**; “Nas”a kadar olan sûrelere de kısar-ı mufassal denilir. İmam, sabah namazında ve akşam ile yatsı namazlarının ilk iki rekâtında Fatihayı ve sûreleri sesli olarak okur. Diğerlerinde bunları da sessiz olarak okur. Sonra tekbir alır, rükûya varır ve başlama tekbirinde olduğu gibi ellerini kaldırır. Rükûda iken ellerini dizlerinin üzerine kor, parmaklarını açar, sırtını uzatır ve başını sırtının hizasında tutar sonra üç defa: سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيم “***Büyük Rabbimi tesbih ederim***” der.

Sonra: سَمِعَ اللّٰهُ لِمَنْ حَمِدَهُ “***Allah kendisine hamdedeni işitir***” diyerek rükûdan başını kaldırır. Rükûdan doğrulduğu zaman:

رَبّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ مِلْءَالسَّمَاوَاتِ ومِلْءَالارْضِ وَمِلْءَ ماشِئتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ “***Rabbimiz! Hamd sanadır. Çokça ve tertemiz hamd, gökler dolusu, yer dolusu ve sonra dilediğin şey dolusunca hamd sanadır.***” der. Sonra tekbir alarak secdeye kapanır. Secde esnasında pazularını yanından, karnını baldırlarından uzak tutar, ellerini omuz hizasında yere koyar. Ayak ve el parmakları kıbleye yöneliktir.

Sonra üç defa: سُبْحَانَ رَبِّيَ الأعلَى “***Yüce Rabbimi tesbih ederim***” der. Secdede bu tesbihi söyledikten sonra hadislerde geçen bazı şeyleri ve dilediği duaları ilave edebilir. Sonra tekbir alarak secdeden başını kaldırır. Sol ayağını yatırır üzerine oturur, sağ ayağını diker ve bu ayağın parmaklarını kıbleye doğru büker. Veya her iki ayağın parmaklarını kıbleye doğru diker ve topuklarının üstüne oturur. Bu esnada iki defa: رَبِّ اغْفِرْلِي “***Rabbim beni bağışla***” der.

Buna şu duayı da ilave edebilir: وَارْحَمْنِي وَاجْبُرْنِي وارْفَعْنِي وارْزُقْنِي وانْصُرْنَى واهْدِنِي وَعَافِنِي وَاعْفُ عَنِّي “***Bana merhamet et, bana yardım et, beni yücelt, bana rızık ver, bana yardım et, bana hidayet et, bana afiyet ver ve beni affet.***” Sonra birincisi gibi ikinci secdeyi de yapar. Sonra tekbir getirerek başını secdeden kaldırır, ayaklarının ucuna basarak ayağa kalkar ve birinci rekâtı kıldığı gibi ikinci rekâtı da kılar. İki rekâtı tamamladığında ayaklarını yayarak teşehhüde oturur. Sol elini sol baldırının, sağ elini sağ baldırının üstüne kor. Sağ elinin serçe ve yüzük parmaklarını yumar, orta parmağıyla başparmağını halka yapar, şehadet parmağıyla işaret eder ve

التَّحِيَّاتُ لِلّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ، السَّلامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

“***Selamlar, dualar ve bütün güzel şeyler Allah’adır. Ey Nebi! Selam sana, Allah’ın rahmeti ve bereketi senin üzerine olsun. Selam bize ve Allah’ın salih kullarına.. Şehadet ederim ki Allah’tan başka hak ilah yoktur ve yine şehadet ederim ki Muhammed O’nun kulu ve elçisidir.***” Sonra tekbir alarak üçüncü ve dördüncü rekâtlara kalkar, bu esnada ellerini de kaldırır. Bu rekâtları da aynı

şekilde kılar, fakat kıraati sesli yapmaz ve sadece Fatiha suresini okur. (Rükû ve secdeleri de tamamladıktan sonra) teverrük ederek son teşehhüde oturur. Bu oturuşta sol ayağını yatırır ve sağ tarafından çıkarır, sağ ayağını da dikerek kalçasını yere kor. (Teverrük, iki teşehhütlü namazın son oturuşunda yapılır). "Ettehıyyatu"yu okuduktan sonra "salli" ve "barik" dualarını okur:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ، اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ

"Allah'ım! İbrahim'e ve İbrahim'in ailesine salât ettiğin gibi, Muhammed'e ve Muhammed'in ailesine de salât eyle. Şüphesiz sen çokça hamdedilen, şan ve şeref sahibisin. Allah'ım! İbrahim'i ve İbrahim'in ailesini mübarek kıldığın gibi Muhammed'i ve Muhammed'in ailesini de mübarek kıl. Şüphesiz sen çokça hamdedilen şan ve şeref sahibisin."

Burada daha sonra: أَعُوذُ بِاللهِ مِن عَذَابِ النَّارِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ، وَفِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالمَمَاتِ، وَفِتْنَةِ المَسِيحِ الدَّجَّالِ ***"Cehennem azabından, kabir azabından, hayatın ve ölümün fitnesinden ve Mesih Deccal fitnesinden Allah'a sığınırım."*** gibi sünnette geçen başka duaları da okuyabilir.

Sonra: اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُم وَرَحْمَةُ الله ***"Esselamu aleykum ve rahmetullah"*** diyerek önce sağa sonra sola selam verir. Selamdan sonra hadislerde geçen duaları okumak sünnettir.[1]

Hastanın namazı: Ayakta durmak hastalığını artırdığı zaman veya ayakta kılmaya gücü yetmediği zaman oturarak namaz kılar. Oturmaya gücü yetmezse yanı üzerinde yatarak kılar. Bu kendisine meşakkat verirse sırt üstü kılar. Rükû ve secdeleri yapmaktan aciz olursa bunları ima ile yapar. Hasta iken geçirdiği

---

[1] Üç defa "**estağfirullah**" dedikten sonra şu tesbihatı yapar:

اللّهُمَّ انت السلام ومنك السلام تباركت ياذا الجلال والإكرام، لا إله الا الله وحده لاشريك له له الملك وله الحمد وهو على كل شىء قدير، لا حول ولا قوة إلا بالله، لا إله إلا الله ولا نعبد إلا إياه له النعمة وله الفضل وله الثناء الحسن، لا إله إلا الله مخلصين له الدين ولو كره الكافرون اللّهُمَّ لا مانع لما إعطيت و لامعطي لما منعت ولاينفع ذا الجد منك الجد.

"*Allahım! Sen selamsın, selamet sendendir. Ey celal ve ikram sahibi! Sen yüceler yücesisin. Allah'tan başka hak ilah yoktur. O tektir, ortağı yoktur. Mülk O'nundur, hamd O'nadır. O, her şeye gücü yetendir. Güç ve kuvvet ancak Allah'tandır. O'ndan başka hak ilah yoktur. Biz sadece O'na ibadet ederiz. Nimet O'nun, fazilet O'nundur. Güzel övgüler O'nadır. Kâfirler hoşlanmasa da dini sadece O'na mahsus kılarız. Allahım! Verdiğine mani olabilecek, vermediğini de verebilecek kimse yoktur. İtibar sahibinin itibarı Senin katında kendisine hiçbir fayda vermez.*"

Sabah ve akşam namazlarından sonra bunlara ilaveten on defa şu tesbihi okur:

لا إله الا الله وحده لاشريك له، له الملك وله الحمد، وهو على كل شىء قدير

"Allah'tan başka hak ilah yoktır. O tektir. Ortağı yoktur. Mülk O'nundur, hamd O'nadır. Diriltir ve öldürür. Onun her şeye gücü yeter." Bundan sonra otuz üç defa ***"Subhanallah"*** otuz üç defa ***"Elhamdulillah"*** otuz üç defa ***"Allahu ekber"*** der. Yüzüncüde: ***"Lailahe illallahu vahdehu la şerike leh lehul mulku ve lehul hamdu ve huve ala kulli şeyin kadir"***der. Sonra ***"ayete'l-kursi"*** yi okur. Sonra ***"ihlâs ve muavvizeteyn"*** surelerini okur. İhlâs ve muavvizeteyn(nas ve felak) sûrelerini sabah ve akşam namazlarından sonra üçer defa okur.

namazları kaza etmesi gerekir. Her namazı kendi vaktinde kılmak kendisine zor gelirse öğle ile ikindiyi ve akşamla yatsıyı birinin vaktinde birleştirerek kılar.

Misafirin namazı: Bir kimse yaklaşık seksen kilometrelik mübah bir yolculuğa çıktığı zaman dört rekâtlı namazları iki rekât olarak kılar. Yolculuğu esnasında bir yerde dört günden fazla kalmaya niyet ederse ki yirmi vakit eder, oraya ulaştığı andan itibaren namazlarını tam kılar, kısaltmaz. Yolcu, mukimin arkasında namaza durursa veya mukim iken unuttuğu bir namazı yolculuğu esnasında hatırlarsa veya aksi olursa namazlarını tam kılması gerekir. Yolcu namazlarını tam kılabilir fakat kısaltması daha faziletlidir.

Cuma namazı: Cuma namazı öğlen namazından daha faziletlidir. Müstakil bir namazdır. Kısaltılmış bir öğle namazı değildir. Dört rekât olarak kılınması caiz değildir. Öğlen namazına niyet edilerek kılınmaz. Cem sebebi mevcut olsa bile mutlak olarak ikindi ile birleştirilerek kılınması caiz değildir.

Vitir namazı: Sünnettir. **Vakti:** Yatsı namazından şafak vaktine kadardır. En az bir rekât, en çok on bir rekâttır. Her iki rekâtta bir selam verir. Bu daha faziletlidir. En az faziletlisi iki selamlı üç rekât olan vitirdir. Birinci rekatta A'la, ikinci rekatta kafirun, üçüncü rekatta ihlas suresini okumak sünnettir.Rukudan sonra elleri kaldırarak konut yapmak müstehaptır.Tek başınada olsa sesli olarak dua eder.

Cenazeler: Müslüman bir ölüyü yıkamak, kefenlemek, namazını kılmak, taşımak ve defnetmek **farz-ı kifayedir.** Ancak savaş şehidi yıkanmaz ve kefenlenmez, namazının kılınması caizdir ve öldüğü hal üzere defnedilir. Erkek üç tane lifafe denilen beyaz renkli kumaşa sarılır. Kadın ise beş parça kumaşa sarılır; izar, hımar, kamis ve iki adet lifafe. Cenaze namazını kıldıran imamın ve tek başına bu namazı kılan kişinin erkek ölünün göğsü hizasına, kadın ölünün orta hizasına durması **sünnettir.** Dört tekbir alır, her tekbirle birlikte ellerini kaldırır. Birinci tekbirle birlikte başlar, eûzü besmele çeker ve içinden sadece fatiha suresini okur. Sonra ikinci tekbiri alır ve Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'e salâvat getirir. Sonra üçüncü tekbiri alır ve ölü için dua eder. Sonra dördüncü tekbiri alır ve kısa bir duraklamadan sonra selam verir. Kabrin bir karıştan fazla yükseltilmesi, kireçlenmesi, tütsülenmesi, öpülmesi, yazı yazılması veya oturulması veya üzerinde yürünmesi haramdır. Kabirlerin kandille aydınlatılması, tavaf edilmesi, üzerine mescit yapılması veya mescitlere defin yapılması **haramdır.** Kabirlerin üzerindeki kubbelerin yıkılması gerekir.

✸ Taziyede kullanılacak sözler için bir kısıtlama yoktur. Taziyede bulunan kişi cenaze sahibine: "Allah senin ecir ve mükâfatını artırsın, Sana güzel sabır versin, Allah senin ölüne mağfiret etsin." Gibi teselli sözleri söyleyebilir. Bir müslümana kâfir yakını sebebiyle taziye de bulunup "Allah senin ecrini artırsın, sana sabır versin" denilebilir. Bir Müslüman sebebiyle de olsa kâfire taziyede bulunmak haramdır.

✸ Öldüğü zaman ailesinin arkasından ağlayıp döğüneceğini bilen bir kişinin ölünce arkasından yas tutmamaları için vasiyette bulunması gerekir. Yoksa onların ağlamaları sebebiyle azap edilir.

✷ İmam Şafiî dedi ki: Ölünün yakınlarının taziyede bulunmak isteyenleri karşılamak için bir evde toplanıp oturmaları mekruhtur. Bilakis erkek olsun, kadın olsun kendi işleri ve ihtiyaçları için dağılmaları gerekir.
✷ Ölünün ailesi için yemek hazırlamak sünnettir. Onların yemeklerinden yemek veya onların yanında toplananlar için yemek yapmak mekruhtur.
✷ Ziyaret maksadıyla yolculuğa çıkmaksızın müslüman kabrini ziyaret etmek sünnettir. Kâfirin kabrini ziyaret etmek mübahtır. Kâfirin Müslüman kabrini ziyaret etmesine engel olunmaz.
✷ Mezarlığa giren kimsenin: ***“Selam size ey bu diyarın mü'minleri! Biz de Allah’ın izniyle size kavuşacağız. Allah bizden önce gidenlere ve sonraya kalanlara rahmet etsin. Allah’tan bizim için ve sizin için mağfiret dilerim. Allah’ım! Bizi onların ecrinden mahrum bırakma. Onlardan sonra bizi fitneye düşürme. Bize ve onlara mağfiret et.”***demesi sünnettir.

Bayram namazları: Farz-ı kifayedir. Vakti kuşluk namazının vakti gibidir. Bayram olduğu zeval vaktinden sonra bilinirse ertesi günü kaza edilir. Şartları iki hutbe hariç Cuma gibidir. Bayram namazının öncesinde ve sonrasında namazgâhta nafile kılmak mekruhtur. **Kılınış şekli:** İki rekâttir. Birinci rekâtta başlama tekbirinden sonra ve eûzü besmeleden önce yedi tekbir alınır. İkinci rekâtta kıraatten önce beş tekbir alınır. Her tekbirle birlikte eller kaldırılır. Sonra eûzü besmele çekilir. Sonra açıktan Fatiha suresi okunur. Sonra birinci rekâtta “sebbihisme rabbikel a’la” okunur, ikinci rekâtta Fatihadan sonra “Ğaşiye” sûresi okunur. İmam selam verdiği zaman Cuma hutbesi gibi iki hutbe okur. Fakat bu iki hutbe içinde bol miktarda tekbir getirmek sünnettir. Bayram namazını nafile kılar gibi kılmış olsa yine sahih olur. Çünkü ilave tekbirler aralarındaki zikirler sünnettir.

Küsuf namazı: Sünnettir. Vakti, güneş veya ayın tutulmaya başladığı andan itibaren başlar, tutukluk gidinceye kadar devam eder. Küsuf namazının sebebi ortadan kalktıktan sonra bu namaz artık kaza edilmez. Bu namaz iki rekâttir. Birinci rekâtta cehri(sesli) olarak Fatiha ve uzun bir sure okunur. Sonra uzun bir rükû yapılır. Sonra rükûdan kalkılır. “Semiallahü li men hamideh” denilir. Bu rükûdan sonra secde yapılmaz. Tekrar Fatiha ve uzun bir sure okunur ve yine uzun bir rükû yapılır. Sonra rükûya varılır. Sonra iki uzun secde yapılır. Sonra birinci rekât gibi ikinci rekât kılınır. Sonra teşehhüt yapılır ve selam verilir. Bir kimse birinci rükûdan sonra imama yetişse o rekâta yetişmiş olmaz.

İstiska namazı: Yeryüzünde kuraklık olduğu ve yeterli yağmur yağmadığı zaman bu namazı kılmak sünnettir. Vakti, kılınış şekli ve hükümleri bayram namazı gibidir. Ancak namazdan sonra tek hutbe okunur. Kuraklık halinin rahmet ve berekete dönüşmesi beklentisiyle elbiseyi ters çevirip giymek sünnettir.

Nafile namazı: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in her gün farz namazların dışında onlara bağlı olarak on iki rekât sünnet namaz kıldığı sabit olmuştur. Bunlar: Sabah namazından önce iki rekât, öğleden önce dört, öğleden sonra iki rekât, akşam namazından sonra iki rekât ve yatsıdan sonra iki rekâttır. Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)’in bunların dışında başka nafile namazlar kıldığı da sahih olarak rivâyet edilmiştir. Bunlardan bazıları şunlardır: Öğlen, ikindi ve cumadan

önce dört rekât, öğlen, akşam ve yatsıdan sonra dört rekât, akşam ezanından sonra iki ve vitirden sonra iki rekâttir.

Namaz kılmanın yasaklandığı vakitler: Namaz kılmanın yasaklandığı vakitlerde nafile namaz veya bazı namazları kılmak haramdır. Bu vakitler şunlardır: **1.** Şafağın sökmesinden güneşin doğmasına ve bir mızrak boyu yükselmesine kadar, **2.** Güneşin gökyüzünün ortasına gelmesinden zeval vaktine kadar, **3.** İkindi namazından güneşin batışına kadar. Fakat mescit namazı, tavaf namazı, sabah namazının sünneti, cenaze namazı, abdest namazı gibi bir takım sebeblere bağlı olarak kılınan namazlar ve tilavet ve şükür secdeleri bu vakitlerde de sahih olur.

Mescitlerle ilgili hükümler: İhtiyaç kadar mescid yapılması vaciptir. Buralar Allah'ın en sevdiği yerlerdir. Mescitlerin içinde şarkı söylemek, alkış tutmak, müzik aletleri çalmak, haram şiirleri okumak, kadınlarla karışık oturmak, cima yapmak ve alış veriş yapmak haramdır. Alış veriş yapanlara: "Allah sizin ticaretinize kazanç nasip etmesin" demek sünnettir. Mescitlerde kayıp ilanı yaptırmak haramdır. Kayıp ilanı yapanı işiten kimsenin ona: "Allah senin aradığını bulmanı nasip etmesin" demek sünnettir. Mescide zarar vermeyecek küçük çocukların orada eğitilmesi, nikâh kıyılması, mübah şiirlerin söylenmesi, ***itikâfa girenlerin ve başkalarının uyuması, misafir ve hastaların gecelemesi ve kaylule yapılması mubahtır***. Gürültünün, çok konuşulmasının, yüksek sesle konuşulmasının ve ihtiyaç olmadığı halde yol olarak kullanılmasının önüne geçilmesi sünnettir. Fuzuli olarak dünya kelamının konuşulması mekruhtur. Seccadeleri, lambaları ve elektiriği düğün ve taziye gibi işlerde kullanılmaz.

Zekat

Zekâta tabi malların tasnifi: Bunları dört grupta toplamak mümkündür: **Birincisi:** Saime hayvanlar. **İkincisi:** Toprak mahsülleri. **Üçüncüsü:** Kıymetler. **Dördüncüsü:** Ticaret mallarıdır.

Farziyetinin şartları: Zekât ancak şu beş şartın bulunması halinde farz olur: **Birincisi:**: Müslüman olmak. **İkincisi:** Hür olmak. **Üçüncüsü:** Nisaba ulaşmak. **Dördüncüsü:** Tam mülkiyet. **Beşincisi:** Toprak mahsülleri dışındaki mallarda üzerinden bir sene geçmektir.

Hayvanların zekâtı: Bunlar üç nevidir: **Deve, sığır, koyun.** Bunlarda zekâtın farz olması için iki şartın olması gerekir: **1.** Senenin tamamını veya çoğunu otlaklarda yayılarak geçirmesi, **2.** Çalıştırmak için değil, üretmek ve sütünü almak için bulundurulmalıdır. Bu hayvanlar ticaret maksadıyla elde tutulurlarsa zekâtları ticaret eşyasının zekâtları gibi hesaplanır

Develerin zekâtı şöyledir:

Adet	1 - 4	5 - 9	10 -14	15 -19	20 -24	25 - 35	36 - 45	46 - 60	61-75	76 -90	91-120
Zekatı	Zekatı Yoktur	Bir Koyun	İki Koyun	Üç Koyun	Dört Koyun	Bir Yaşını Tamamlamış Dişi Deve	İki Yaşını Tamamlamış Dişi Deve	Üç Yaşını Tamamlamış Dişi Deve	Dört Yaşını Tamamlamış Dişi Deve	İki Yaşını Tamamlamış İkiDişi Deve	Üç Yaşını Tamamlamış İkiDişi Deve

120'den fazla olduğu zaman, her elli deve için dört yaşına girmiş bir dişi deve, her kırk deve için üç yaşına girmiş bir dişi deve zekat verilir.

Davarların zekâtı şöyledir:

Adet	1-39	40-120	121-200	201-399
Zekatı	Zekatı yoktur	Bir Koyun veya keçi	İki Koyun veya keçi	Üç Koyun veya keçi

400'e ulaştığı ve bundan fazla olduğu zaman her yüz davarda bir davar zekat verilir. Çok yaşlı hayvanlar, tekeler, tek gözü kör, hamile veya büyütülecek yavrusu bulunan hayvanları ve hayvanın kendisi yerine kıymetini koyunların zekatı olarak vermek caiz değildir. Zekat olarak verilecek davarın **koyunda altı ayını** doldurmuş, **keçide** bir yaşını doldurmuş olması şarttır.

Sığırın zekâtı şöyledir:

Adet	1-29	30-39	40-59
Zekatı	Zekatı yoktur	Bir yaşını tamamlamış düve/tosun	İki yaşını tamamlamış düve/tosun

60'a ulaştığı ve ondan fazla olduğu zaman her otuz için bir yaşını tamamlamış düve; her kırk için İki yaşını tamamlamış düve gerekir.

Toprak mahsüllerinin zekâtı: Bütün hububat ve meyvelerde şu üç şartın bulunması halinde zekât verilmesi farz olur: **1.** Arpa ve buğday, üzüm ve hurma gibi ölçekle ölçülebilen ve saklanabilen şeylerden olmalıdır. Sebzeler ve baklagiller gibi ölçekle ölçülemeyen ve saklanamayan şeylerin zekâtı yoktur. **2.** Nisap miktarına ulaşmalıdır. Nisabın ölçüsü ise 653 kg ve daha fazlasıdır. **3.** Mahsül, zekâtın farz olduğu vakitte sahibinin mülkünde olmalıdır. Meyvelerde zekât meyve olgunlaştığı zaman farz olur. Meyvenin olgunlaşması, onun kızarması veya sararmasıyla anlaşılır. Hububatın olgunlaşması ise sertleşmesi ve kurumasıyla anlaşılır.

Emek sarfedilmeden yağmurla ve nehir suyuyla sulanan mahsullerin onda birinin (%10), emek ve meşakkatle kuyu ve benzeri yollarla sulanan mahsullerin yirmide

birinin (%5) zekât olarak verilmesi gerekir. Senenin bir kısmında emek ve meşakkatle, bir kısmında meşakkat çekmeden sulanan mahsullere gelince bunlardan hangisi çoksa ona itibar edilir. Meşakkatli ve meşakkatsiz gün sayısına nisbetle hesap yapılır.

Kıymetlerin zekâtı: Kıymetler iki çeşittir: **1.** Altın: 85 grama kadar zekât yoktur. **2.** Gümüş: 595 grama kadar zekât yoktur. Nakitler ve paralara gelince zekât vaktindeki kıymetleri altın veya gümüşün asgari nisabına ulaşıncaya kadar zekâta tabi değildirler. Nisaba ulaşan kıymetlerin kırkta biri (%2,5) zekât olarak verilir.

Kullanılan mübah ziynet eşyasının zekâtı yoktur. Kiraya vermek veya tasarruf etmek/biriktirip saklamak için elde bulundurulan ziynet eşyası ise zekâta tabidir.

Takılması âdet haline gelen bütün altın ve gümüşler kadınlar için mübahtır. Kapların imalatında az miktarda gümüş konulması mübahtır. Yüzük ve gözlük gibi az miktarda gümüşle imal edilen şeyleri erkeklerin müstakil olarak kullanmaları caizdir. Kaplar imal edilirken içine az da olsa altın konulması haramdır. Elbise düğmesi ve takma diş gibi şeylerde bulunan az miktardaki altın, kadınlara benzememek şartıyla erkekler için de caizdir.

Bir kimsenin elindeki mal artıyor ve eksiliyor da yılı içinde bu zekâtın miktarını belirlemek kendisine zor geliyorsa, yıl içinde zekât vereceği günü belirler ve o gün gelince elinde ne kadar mal olduğuna bakar ve malının bir kısmı yılını doldurmasa bile kırkta birini (%2,5) zekât olarak çıkarır. Maaşı olan veya ev ve arazi gibi kiralık akarata sahip kimseler bu akaratları ne kadar çok olursa olsun şayet ellerinde biriktirdikleri bir tasarrufları yoksa sahip oldukları maaşları ve akaratları sebebiyle zekât vermezler. Nisap miktarına ulaşan bir tasarrufları olur da üzerinden bir sene geçerse bunun zekâtını vermeleri gerekir. Bunun miktarı artıp eksileceği için zekâtı vermekte bir güçlükle karşılaşacak olursa yukarıda ifade edildiği gibi bir gün belirler, o gün gelince elindeki miktara göre zekâtını verir.

Borçların zekâtı: Zengin bir adamdan alacağı olan veya tahsili mümkün bir alacağı olan kimse, bu alacağını tahsil ettiği zaman aradan geçen seneler ne kadar çok olursa olsun geçmiş yılların zekâtını ödemesi gerekir. İflas eden kimsenin borcu gibi tahsili imkânsız bir alacak ise bunun zekâtı yoktur. Çünkü onda bir tasarrufta bulunması mümkün değildir.

Ticaret mallarının zekâtı: Ticaret mallarında, ancak şu dört şartın bulunmasıyla birlikte zekât vardır: **1.** Bu malların zekât verecek kişinin mülkiyetinde olması, **2.** Onlarla ticaret yapmaya niyetlenmesi, **3.** Bu malların değerinin nisap miktarına ulaşması ki onların nisabı, altın veya gümüşün asgari nisabıdır. **4.** Nisaba ulaştıktan sonra üzerinden tam bir yıl geçmiş olması. Bu şartlar bulunduğu zaman kıymeti üzerinden zekâtını öder. Yanında altın, gümüş veya nakit para varsa nisabı tamamlamak için bunları da ticaret mallarının değerine ilave eder. Elbise, ev ve otomobil gibi ticaret mallarını kendi ihtiyacı için kullanmaya niyet ettiği zaman bunlara zekâta düşmez. Daha sonra bunlarla ticarete niyet ederse bunlara ait yıl

hesabı niyet ettiği andan itibaren başlar.[1]

Fıtır sadakası: Bayram günü ve gecesi kendisinin ve ailesinin bir günlük yiyeceğinden fazla bir mala sahip olan her Müslümanın fıtır sadakası vermesi vaciptir. Erkek olsun kadın olsun bir kişinin vereceği fıtır sadakasının miktarı, bulunduğu beldenin tükettiği yiyecek maddelerinden birinden 2,250 kg (iki kilo ikiyüzelli gram) ağırlığında bir yiyecektir.

Fitre vermekle mükellef olan kişinin, geçimlerini temin etmekle yükümlü olduğu kimselerin fitrelerini de sahip olduğu zaman bayram gecesi vermesi gerekir. Fitreyi bayram günü bayram namazından önce vermek müstehaptır. Bayram namazından sonraya bırakmak caiz değildir. Bayramdan bir veya iki gün önce vermek de caizdir. Birkaç kişinin fitresini bir kişiye vermek caiz olduğu gibi bir kişinin fitresini birkaç kişiye paylaştırmak da caizdir.

Zekâtın ödenmesi: Zekâtın hemen ödenmesi gerekir. Çocuğun ve mecnunun zekâtını ödemekle velisi sorumludur. Zekâtın açıktan ödenmesi ve sahibi tarafından dağıtılması sünnettir. Zekât mükellefinin zekâtını çıkarırken bunun zekât olduğuna niyet etmesi şarttır. Malının tamamını tasadduk etse bile sadaka niyetiyle tasadduk etmesi zekât yerine geçmez. Bütün malının zekâtını kendi beldesinin fakirlerine vermesi daha faziletlidir. İhtiyaç ve maslahat sebebiyle başka bir beldeye nakledilmesi de caizdir. Nisabı tamamladığında iki senelik zekâtı peşin vermek caizdir ve sahihtir.

Zekâtın sarf yerleri: Sekizdir: **1.** Fakirler, **2.** Yoksullar, **3.** Zekât işinde çalışanlar, **4.** Kalpleri kazanılacak olanlar, **5.** Köle azadında, **6.** Borçluların borçlarının ödenmesinde, **7.** Allah yolunda, **8.** Yolcular. Zekât işinde çalışanlar hariç, bu sınıfların hepsine ihtiyaçları kadar zekât verilir. Zekât işinde çalışanlara ise zengin de olsalar hak ettikleri ücret kadar zekât verilir. Beldesini istila ettikleri zaman haricilere ve isyancılara ödenen zekât geçerlidir. İster adil olsun ister zalim, bir yönetici zorla veya rıza ile zekât topladığı zaman bu zekât da geçerlidir.

Kâfire, köleye, zengine, bakmakla yükümlü olduğu kişilere ve Haşimoğullarına zekât vermek caiz değildir. Bilmeyerek hak etmeyen kişiye zekât verir de bunu daha sonra öğrenirse bu zekât geçerli sayılmaz.

Fakat fakir zannettiği bir kişiye zekât verir de daha sonra bunun zengin olduğu ortaya çıkarsa bu zekât geçerlidir.

Nâfile Sadaka: Rasûlüllah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur : ***"Mü'min kişinin öldükten sonra sevabı kendisine ulaşan amelinden ve hayratından bazıları şunlardır: Öğrettiği ve yayınladığı ilim, geride bıraktığı salih evlat, miras olarak bıraktığı mushaf, yaptırdığı mescit, yolcular için inşa ettirdiği ev, akıttığı su, sağlığı tam yerinde iken malından çıkardığı sadakadır. Bunlardan hangisini işlemiş ise, ölümünden sonra kendisine onun sevabı ulaşacaktır."*** Bu hadisi İbn Mâce rivâyet etmiştir.

---

[1] Ticaret eşyasının nisabı, 85 gr altının veya 595 gr gümüşün değeridir. Zekât mükellefinin bunlardan daha az olanına göre zekâtını ödemesi gerekir.

Oruç

Müslüman, akıl sahibi, erişkin, oruç tutma gücüne sahip ve kadın ise hayız ve nifas halinde olmayan her Müslümana ramazan orucunu tutmak farzdır. Alışması için gücü yettiği zaman küçük çocuğa da oruç tutması emredilir. **Ramazanın girdiği şu iki şeyden biri ile bilinir: 1.** Kadın da olsa yükümlülük çağında adil/dürüst bir müslümanın hilâli gördüğüne şahitlik etmesiyle, **2.** Şaban ayının otuz güne tamamlanmasıyla. Vücup vakti şafağın sökmesiyle başlar, güneşin batışına kadar devam eder. Farz orucun niyetinin şafak vakti girmeden önce yapılması gerekir.

Orucu Bozan Şeyler: 1. Cinsel ilişki: Orucunu bu şekilde bozan kimse için hem kaza, hem keffaret gerekir. Orucun keffareti, bir köleyi azat etmektir. Bulamazsa iki ay kesintisiz oruç tutmaktır. Buna gücü yetmezse altmış yoksulu doyurmaktır. Buna da gücü yetmezse artık ona hiçbir şey gerekmez. **2. Öpmek veya dokunmak veya masturbasyon yoluyla meninin gelmesi** orucu bozar. İhtilam olan kimse için hiç bir şey gerekmez. **3. Kasten yemek ve içmek.** Unutarak yemiş ve içmişse, orucu geçerlidir. **4. Tedavi veya bağış amacıyla kan vermek.** Tahlil yaptırmak amacıyla veya yaralanma ve burun kanaması gibi istemeden çıkan az miktardaki kan orucu bozmaz. **5. Kasten kusmak.**

Boğazına toz kaçarsa, ağzına veya burnuna su alırken boğazına su kaçarsa, ihtilam olursa veya kasıtsız olarak kendisinden kan veya kusmuk çıkarsa **orucu bozulmaz.**

Bir kimse gece olduğunu zannederek yedikten sonra gündüz olduğunu anlarsa orucu kaza etmesi gerekir.Şafağın doğduğunda şüpheye düşerek bir şeyler yiyen kimsenin orucu bozulmaz.Gündüz güneşin batışında şüpheye düşerek yiyen kimsenin ise o günü kaza etmesi gerekir.

Oruç tutmayanların hükümleri: Hiçbir mazereti olmayan kimsenin ramazanda orucu yemesi **haramdır.** Hayızlı ve nifaslı kadınların ve masum kişileri tehlikeden kurtarması için kendilerine ihtiyaç duyulan kimselerin oruçlarını yemeleri **vaciptir.** Namazları iki rekât kılabilecekleri mesafede bir yolculuğa çıkıp da oruç tuttuğu zaman meşakkat çekecek olan kimselerin ve orucun kendilerine zarar vereceğinden korkan hastaların oruç tutmamaları **sünnettir.** Oruca başladıktan sonra gündüz yolculuğa çıkan kimsenin ve kendisine veya çocuğuna orucun zarar vereceğinden korkan hamile veya emzikli kadının orucunu bozması mübahtır. **Bunların hepsinin tutmadıkları oruçlarını sadece kaza etmeleri gerekir.** Sadece çocuğunun zarar göreceğinden korktuğu zaman hamile veya emzikli kadının tutmadığı her bir gün için ayrıca bir yoksulu doyurması gerekir.
Oruç tutmaktan aciz ihtiyar veya iyileşme umudu bulunmayan hasta her bir gün için bir yoksulu doyurur, ayrıca kaza etmesi gerekmez.

Herhangi bir mazeret sebebiyle ertesi ramazana kadar kazayı erteleyen kimseye sadece kaza gerekir. **Kazayı şayet bir mazeret olmaksızın ertelemişse,** kaza ile birlikte her bir gün için bir yoksulu doyurması da gerekir. Kazayı bir mazeret sebebiyle tutamadan vefat eden kimseye hiçbir şey gerekmez. **Hiçbir mazereti olmadığı halde kazayı tutamadan vefat eden kimse** adına her bir gün için bir fakir doyurmak gerekir. Ölen kimsenin yakınının, onun ihmal ettiği

ramazan orucunu ve adak orucunu tutması ve meşru bir adağını yerine getirmesi sünnettir.

Ramazanda bir mazeret sebebiyle oruç tutmayıp gündüz esnasında bu mazereti ortadan kalkan kimsenin, keza kâfir iken Müslüman olan kimsenin veya hayızlı iken temizlenen bir kadının veya iyileşen hastanın veya büluğa eren çocuğun veya aklı başına gelen mecnunun günün kalan kısmında oruçlarını tutsalar bile bu oruçlarını kaza etmeleri gerekir. Ramazanda oruç yemesi caiz olan kimsenin başka bir oruç tutması caiz değildir.

Nafile oruçlar: Bunların en faziletlisi gün aşırı oruç tutmaktır. Sonra pazartesi perşembe orucudur, sonra her ay üç gün oruç tutmaktır. Bu üç günlük orucun en faziletlisi de her kamerî ayın 13,14, ve 15. günleri tutulan oruçtur. Muharrem ve Şaban ayının çoğunu oruçlu geçirmek, aşure günü, arafe günü ve Şevval ayının altı günü oruç tutmak **sünnettir.** Başka günler değil de sadece Recep ayında, sadece cuma veya cumartesi gününde ve şüpheli günde oruç tutmak **mekruhtur.** Şüpheli gün hava açık olduğu halde gecesinde hilâlin görülmediği Şaban ayının otuzuncu günüdür. Ramazan bayramı günü ve Kurban bayramı günü ve temettu veya kıran haccı yapıp kurban kesmesi gereken kimse hariç teşrik günleri oruç tutmak **haramdır.**

Uyarılar:

* Cünüp, hayız ve nifas halinde olan bir kimsenin şafak sökmeden önce temizlenmesi halinde yıkanmayı sabah ezanından sonraya ertelemesi ve sahuru önce yapması caizdir. Orucu sahihtir.
* Bir kadının kendisine zarar vermeyeceğinden emin olursa, Müslümanlarla birlikte ibadet etmek maksadıyla ramazanda hayzını geciktirici ilaç alması caizdir.
* Oruçlunun ağzına gelen tükrüğü veya balgamı ve sümüğü yutması caizdir.
* Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: ***"İftarda acele edip sahuru geciktirdikleri müddetçe ümmetim hep hayır üzerindedir."*** Bunu Ahmed rivâyet etmiştir. ***"İnsanlar iftarda acele ettikleri müddetçe bu din daima hâkim olacaktır. Çünkü Yahudiler ve Hristiyanlar iftarı geciktirirlerdi."*** Bu hadisi Ebu Davud rivâyet etmiştir.
* İftar esnasında dua etmek müstehaptır. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: ***"Oruçlunun iftar esnasında yaptığı duası reddedilmez."*** Bu hadisi İbn Mâce rivâyet etmiştir.

Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den rivâyet edilen iftar dualarından birisi şudur :
« ذَهَبَ الظَّمَأُ وَابْتَلَّتِ الْعُرُوقُ وَثَبَتَ الأَجْرُ إِنْ شَاءَ اللهُ » ***"Susuzluk gitti, damarlar ıslandı, inşallah ecir ve sevap da sabit oldu."*** Bunu Ebû Dâvûd rivâyet etti.

* İftarı yaş hurma ile açmak sünnettir. Bulamazsa kuru hurma ile onu da bulamazsa su ile açmak sünnettir.
* Mezhepler arasındaki ihtilafın dışına çıkmak için oruçlunun oruç esnasında sürme kullanmaktan, gözüne ve kulağına damla damlatmaktan sakınması gerekir. Şayet tedavi için buna ihtiyaç olursa, ilacın tadı boğazına kadar ulaşsa bile bunda bir sakınca yoktur, orucu sahihtir.
* Sahih olan görüşe göre orucun her safhasında misvak kullanmak kerahatsiz sünnettir.

✷ Oruçlunun gıybet, dedikodu ve yalan gibi şeyleri terk etmesi gerekir. Birisi ona söverse veya çatarsa: “Ben oruçluyum” der. Orucunu korumak için dilini ve diğer organlarını kötülüklerden koruması gerekir. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)’in bu konuda şöyle buyurduğu rivâyet edilmiştir : ***“Yalan konuşmayı ve yalan sözlerle amel etmeyi terk etmeyen kimsenin yemesini içmesini terk etmesine Allah’ın ihtiyacı yoktur.”*** Bunu Buhari rivâyet etmiştir.

✷ Oruçlu iken yemeğe davet edilen kimsenin yemek sahibi için dua etmesi ve oruçlu değilse yemesi sünnettir.

✷ Kadir gecesi yılın en faziletli gecesidir. Ramazanın sadece son on günü içinde bu geceye erişmek imkânı vardır. Yirmi yedinci gecenin Kadir gecesi olması ihtimali kuvvetlidir. O gece yapılan salih ameller bin ayda yapılan salih amellerden daha hayırlıdır. Bu geceye dair birtakım alametler vardır. Sabahında güneşin beyaz fakat parlak olmaksızın doğması ve havasının mutedil olması bu alametlerdendir. Müslüman bilmeden de bu geceyi idrak edebilir. Ondan istenen şey, ramazanda ve özellikle son on gününde ibadet etmesi için çalışması ve bu gecelerden hiç birisini ibadetsiz geçirmemesidir. Teravihi cemaatle kıldığı zaman gece ibadeti sevabının kendisine yazılması için imam teravihi tamamlayıncaya kadar cemaatten ayrılmaz.

✷ Nafile oruca niyet edip başlayan kimsenin o orucu tamamlaması sünnettir, vacip değildir. Kasten bozsa bile bir sakıncası yoktur, kaza etmesi gerekmez.

✷ **İtikâf:** Akil baliğ bir Müslümanın ibadet etmek için devamlı mescitte kalmasıdır. İtikâfa giren kimsenin guslü gerektirmeyecek bir temizlikte olması, yemek, tuvalet ve gerektiğinde gusletmek gibi bir zaruret olmadıkça dışarı çıkmaması şarttır. Zaruret olmadıkça dışarı çıkması ve cima etmesi itikâfı iptal eder. Her zaman itikâfa girmek sünnettir, ramazanda daha kuvvetli, ramazanın son on gününde daha da kuvvetli bir sünnettir. İtikâfın en az süresi bir saattir. Bir gün ve geceden eksik olmaması, müstehaptır. Kadın ancak kocasının izni ile itikâfa girebilir. İtikâfa giren kimsenin ibadet ve taatle meşgul olması, mübahlarla fazla meşguliyeti terk etmesi ve mâlâyâniden uzak durması sünnettir.

Hac ve Umre

Ömründe bir defa hac ve umre yapmak farzdır. Farziyetinin şartları şunlardır: **1.** Müslüman olmak, **2.** Akil baliğ olmak, **3.** Erişkin olmak, **4.** Hür olmak, **5.** Gücü yetmek. Güç yetirmekten kast edilen, binit ve azıktır. Ölünceye kadar haccı ihmal eden kimsenin malından onun adına yaptırılacak hac ve umre için bir pay çıkarılır. Kâfirin veya mecnunun yapacağı hac sahih değildir. Çocuğun ve kölenin haccı sahihtir fakat İslam'ın şartı olan haccın yerine geçmez. (Çocuk büyüdüğünde, köle hürriyetine kavuştuğunda hac mükellefi olursa yeniden haccetmesi gerekir.) Fakir bir kimsede olduğu gibi hacca gücü yetmeyen kişi borç para bularak haccettiği zaman haccı sahihtir. Kendisi için daha önce hacca gitmediği halde başkası adına hacca giden kimsenin yaptığı hac kendi haccı yerine geçer.

İhram: İhrama girmek isteyen kimsenin gusletmesi, temizlenmesi, güzel koku sürünmesi, dikişli elbiselerini çıkarması, izar ve rida denilen iki parça beyaz kumaşa bürünmesi ve sonra umreye veya hacca ya da hem hacca hem umreye niyet ederek : لَبَّيْـكَ اللهُـمَّ لبَّيْـك demesi sünnettir. (Hastalık ve benzeri bir sebeple haccı tamamlayamamaktan) korkarsa şartlı olarak ihrama girebilir ve şöyle diyebilir: **"Herhangi bir şey beni engellerse, benim ihramdan çıkma mahallim o engelle karşılaştığım yer olsun."**
(Bu şart ona ihramdan çıkma cevazını verir ve onu kurban kesmekten kurtarır. Bak: İ'lamü'l-Muvakıin, c.3, s.386, Dâru'l-Cîl, 1973. —çeviren-).

Hac yapmak isteyen kimse şu üç hac çeşidinden birini tercih etmekte serbesttir: **Temettu, ifrad ve kıran**. Bunlardan en faziletlisi hacc-ı temettudur. **Temettu haccı:** Hac aylarında umre için ihrama girer, umreyi tamamladıktan sonra ihramdan çıkar, sonra o yılın haccı için ihrama girer. **İfrad haccı:** Sadece hac için ihrama girmesidir. **Kıran haccı:** Hem hac hem umre için ihrama girmesi veya umre için ihrama girmesi ve umrenin tavafına başlamadan önce haccı da buna dâhil etmesidir.

Hac yapmak isteyen kimse binitine bindiği zaman şöyle der :

لَبَّيكْ اللَّهُمَّ لَبَّيْك، لَبَّيْك لاَ شَرِيك لَكَ لَبَّيْك، إِنَّ الحَمْدَ وَالْنِعْمَةَ لَكَ وَالمُلْك، لاَ شَرِيكَ لَكَ

"***Lebbeyk Allahümme lebbeyk,lebbeyke lâ şerike leke lebbeyk innel hamde venni'mete leke vel mülk, lâ şerike lek***." (Buyur Allah'ım buyur! Senin ortağın yoktur buyur! Hamd sanadır, nimet ve mülk senindir. Senin ortağın yoktur.) **Kişinin bunu sıkça tekrar etmesi,kadınlar hariç erkeklerin yüksek sesle okumaları müstehabtır.**

İhram yasakları: Dokuzdur. **1.** Tıraş olmak, **2.** Tırnak kesmek **3.** Erkeklerin dikişli elbise giymesi; ancak izar bulamazsa pantolon/şalvar giyebilir; terlik bulamazsa ayakkabı giyebilir, ancak topuk kısmının kesilmesi gerekir, fidye ödemesi gerekmez. **4.** Erkeklerin başını örtmesi, **5.** Vücuduna ve elbisesine koku sürmek, **6.** Avı öldürmek. Ancak vahşi hayvan olursa onu öldürmek mübahtır. **7.**Nikâh akdi yapmak: Bu haramdır, fakat fidye gerekmez. **8.** Cinsel ilişkiye girmeksizin şehvetle dokunmak. Bunun fidyesi/cezası, bir koyundur veya üç gün oruç tutmaktır veya altı yoksulu doyurmaktır. **9.** Cinsel ilişkide bulunmak: Birinci tehallülden önce bu yasağı çiğnerse haccı bozulur, fakat onu kaldığı yerden

tamamlaması ve bir deve keserek Mekke’deki fakirlere dağıtmakla birlikte gelecek sene de bu haccı kaza etmesi gerekir. Birinci tehallülden sonra bu yasağı çiğnerse haccı bozulmaz fakat bir deve kesmesi gerekir. Bu yasağı umrede çiğnerse umresi batıl olur, bir koyun kesmesi ve umreyi kaza etmesi gerekir. Cinsel ilişki yasağını çiğnemedikçe haccı ve umresi bozulmaz. İhram yasakları konusunda kadın da erkek gibidir. Ancak o dikişli elbise giyebilir. Peçe, veya eldiven giyemez.

Fidye: İki kısımdır: **1. Muhayyerlik ifade eden fidye** (suçlunun tercihine bırakılan fidye): Tıraş olmanın veya koku sürünmenin veya başı örtmenin veya erkeklerin dikişli elbise giymesinin fidyesi. İhramlı iken bu yasakları çiğneyen kimse şu cezalardan birini tercih etmekte serbesttir: Ya üç gün oruç tutar veya her birine birbuçuk ölçek yiyecek vererek altı fakiri doyurur veya bir koyun keser. Avladığı hayvanın benzeri varsa onun cezası benzeri olan hayvanı kesmektir. Benzeri yoksa onun cezası kıymetini ödemektir. **2. Tertip ifade eden fidye** (Gücü yettiği takdirde başka bir şeyle telafisi mümkün olmayan fidye): Temettu ve kıran haccı yapan kişinin fidyesi bir koyundur. İhramlı iken cima etmenin fidyesi bir deve veya sığırdır. Buna gücü yetmezse üç gün hacda, yedi gün de dönüşte olmak üzere on gün oruç tutmaktır. Kurban veya yiyecekler Harem bölgesinin fakirlerine dağıtılır.

Mekke’ye giriş: Hacı Mescid-i Haram’a girdiği zaman diğer mescitlerde okunması meşru kılınan zikirleri okur. Sonra, eğer temettu haccına niyet etmişse umrenin tavafını yapar, ifrad veya kıran haccına niyet etmişse kudüm tavafını yapar. Bu esnada ihramının üst kısmının ortasını sağ koltuğunun altından geçirir ve iki ucunu sol omzunun üstüne atar ki buna ızdıba yapmak denilir. Tavafa Hacer-i Esved hizasından başlar, **Bismillah, Allah-u Ekber** diyerek ona dokunur(istilam eder) ve öper veya eliyle işaret eder. Bunu her şavtta tekrarlar. Kâbe’yi soluna alarak yedi defa dolaşır. İlk üç şavtta(turda) gücünün yettiği ölçüde remel yapar. (Remel, adımlarını birbirine yaklaştırarak hızlı yürümektir.) Diğer şavtlarda normal bir şekilde yürür. Rüknü Yemanî hizasına geldikçe gücü yeterse onu istilam eder ve iki rükün arasında şu duayı okur: رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّار

“***Rabbena âtina fiddünya haseneten ve fil âhırati haseneten ve gınâazabennâr***”

(Rabbimiz! Bize dünyada da iyilik ver, âhirette de iyilik ver. Bizi cehennem azabından koru.) Diğer şavtlarda istediği duaları okur. Sonra imkân bulursa Makamı İbrahim’in arkasında iki rekât namaz kılar, birinci rekâtta kâfirun, ikinci rekâtta ihlâs surelerini okur. Sonra bol bol zemzem içer. Sonra Haceri Esved’e tekrar dönerek imkân bulursa onu istilam eder. Sonra Mültezem’in yanında dua eder. (Mültezem, Haceri Esved ile Beytin kapısının arasıdır.) Sonra Safa tepesine çıkar ve Allah’ın başladığı ile başlarım diyerek şu âyeti okur:

﴿إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِن شَعَائِرِ اللَّهِ ۖ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوِ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَن يَطَّوَّفَ بِهِمَا ۚ وَمَن تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ﴾

“Şüphe yok ki, Safa ile Merve Allah’ın koyduğu nişanlardandır. Her kim Beyt’i hacceder veya umre yaparsa onları tavaf etmesinde kendisine bir günah yoktur. Kim gönüllü olarak iyilik yaparsa şüphesiz Allah kabul eder ve (yapılanı) hakkıyla bilir.” (Bakara: 158). Tekbir ve tehlil getirir. Kâbe’ye yönelir, ellerini kaldırır ve dua eder. Sonra Safa tepesinden iner, yeşil direğin olduğu yere kadar

yürür. Diğer yeşil direğin olduğu yere kadar hızlanır. Sonra Merve'ye gelinceye kadar yürür. Ayeti okumadan Safa üzerinde yaptığı gibi Merve'de de yapar. Sonra iner. Birinci şavtta yaptığının aynısını bu şavtta da yapar. Nihayet aynı şeyleri tekrarlayarak yedi şavtı tamamlar. Safa'dan Merve'ye kadar bir şavttır, Merve'den Safa'ya kadar bir şavttır. Sonra saçlarını kısaltır veya tamamen tıraş eder. Temettu umresi hariç saçları tamamen tıraş etmek daha faziletlidir. Çünkü Temettu umresinden sonra hac yapacaktır. Kıran ve İfrad haccı yapanlara gelince onlar kudüm tavafından sonra bayram günü Akabe cemresine taş atıncaya kadar ihramdan çıkmazlar. Bu işleri kadınlar da erkekler gibi yaparlar, sadece tavaf ve sa'y esnasında remel yapmazlar.

Hac şöyle yapılır: Tevriye günü (Zilhicce'nin sekizinci günü) geldiğinde şayet ihramlı değilse Mekke'deki evinde ihrama girer. Dokuzuncu geceyi geçirmek için Mina'ya gider. Güneş doğunca dokuzuncu günü kuşluk vakti Arafat'a doğru yola çıkar. Sonra zeval vakti olunca Arafat'ta öğle ile ikindiyi birleştirerek ve kısaltarak kılar. Urane vadisi hariç Arafat'ın her tarafı vakfe yeridir. Bol bol şu zikri tekrarlar: لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَـه، لَهُ المُلْكُ وَلَهُ الحَمْدُ وَهُوَ عَلى كُلِ شَيٍء قَدِير "***Lailahe illallahu vahdehu la şerike leh lehul mulku ve lehul hamdu ve huve ala kulli şey'in kadir***" (Allah'tan başka hak ilah yoktur, o tektir, ortağı yoktur. Mülk O'nundur. Hamd O'nadır. O'nun her şeye gücü yeter.) Dua, tevbe ve Allah'a yöneliş içinde vaktini değerlendirmeye çalışır. Güneş battığı zaman Müzdelife'ye gitmek üzere sükûnet ve vakarla, telbiye getirerek ve Allah'ı zikrederek yola koyulur. Müzdelife'ye ulaşınca birleştirerek ve kısaltarak akşam ile yatsı namazlarını kılar. O geceyi orada geçirir. İlk vaktinde sabah namazını kılar. Ortalık aydınlanıncaya kadar orada kalır ve dua eder. Sonra güneş doğmadan önce yola çıkar. Muhassir vadisine ulaştığında gücü yettiğince hızlanır. Nihayet Mina'ya gelir ve cemreleri taşlamaya başlar. Önce Akabe cemresinden başlar. Çakıl gibi (nohut ve fındık arası büyüklükte) yedi tane taş atar.

Her taşla birlikte tekbir getirir. Atarken ellerini kaldırır. Dikili sütuna vurmasa bile atılan taşların havuzun içine düşmesi şarttır. Taş atmaya başlarken telbiyeyi keser. Sonra kurbanını keser. Sonra saçlarını kısaltır veya tamamen tıraş eder. Başını tamamen kazıtması daha faziletlidir. Başın kazınması ve Taşla birlikte kadınlara yaklaşmanın dışında her şey helal olur. Bu birinci tehallüldür. Sonra Mekke'ye gider ve ifaza tavafını yapar. Bu, haccın farz olan tavafıdır. Sonra eğer temettu haccını yapıyorsa veya kudüm tavafı ile birlikte sa'y yapmamışsa Safa ile Merve arasında sa'y yapar. Bunu yaptığı zaman kadınlara yaklaşmak da dâhil artık her şey kendisi için helal olur. Buna da ikinci tehallül denilir. Sonra Mina'ya döner, geceleri orada geçirir. Bu vaciptir. Mina günlerinde zevalden sonra cemrelere yedişer taş atar. Önce birinci cemreye Allahu Ekber diyerek yedi taş atar, öne geçer, durur ve dua eder. Sonra orta cemreye gelir, Allahu Ekber diyerek ona da yedi taş attıktan sonra dua eder. Sonra Akabe cemresine Allahu Ekber diyerek yedi taş atar, onun yanında durmaz. Sonra ikinci gün olunca cemreleri Allahu Ekber diyerek aynı şekilde taşlar. Acele etmek isterse güneş batmadan önce yola çıkar. Şayet on ikinci gün Mina'da iken güneş batarsa orada kalması ve ertesi gün de taş

atması gerekir. Fakat çıkmaya karar verdiği halde kalabalık kendisini engellediği zaman güneş batmış olsa bile Mina'dan çıkmasında bir sakınca yoktur. Kıran haccı yapan da İfrad haccı yapan gibidir. Ancak onun da temettu haccı yapan gibi kurban kesmesi gerekir. Ailesine gitmek üzere yola çıkmak istediği zaman Kâbe ile son sözleşmesi olması için Kâbe'ye tavaf ile veda etmedikçe yola çıkmaz. Sadece hayızlı ve nifaslı kadınlar veda tavafını yapmadan yola çıkabilirler. Veda tavafı onlardan düşer. Veda tavafını yaptıktan sonra alış verişle meşgul olursa bu tavafı yeniden yapar. Veda tavafını yapmadan yola çıkan kimse, yol yakınsa geri döner, uzaklaşmışsa kurban kesmesi gerekir.

Haccın rükünleri dörttür: 1. İhram: Bu hac ibadetine başlamaya niyet etmektir. **2.** Arafatta vakfe. **3.** Ziyaret tavafı (ifaza). **4.** Safa ile Merve arasında sa'y etmek.

Haccın vacipleri yedidir: 1. İhrama mikatlardan girmek. **2.** Geceye kadar Arafatta vakfe yapmak. **3.** Gece yarısından sonrasına kadar Müzdelife'de gecelemek. **4.** Teşrik günlerinin gecelerini Mina'da geçirmek. **5.** Cemrelere taş atmak. **6.** Tıraş olmak. **7.** Veda tavafı yapmak. **8.**Kıran ve temettü haccı için kurban kesmek.

Umrenin rükünleri üçtür: 1. İhram. **2.** Umre tavafı **3.** Umre sa'yi.

Umrenin vacipleri ikidir: 1. İhrama mikatlardan girmek. **2.** Tıraş olmak.

*** Rüknü terk eden kimsenin ibadeti ancak onu tamamlamasıyla tamam olur. Vacibi terk eden kimsenin ibadeti kurbanla telafi edilir. Sünneti terk edene herhangi bir şey gerekmez.**

Kâbe'yi tavaf etmenin sahih olmasının şartları: On üçtür:

1. Müslüman olmak, **2.** Akıllı olmak, **3.** Belirleyici bir niyet, **4.** Tavaf vaktinin girmesi, **5.** Gücü yetenin avret yerini örtmesi, **6.** Abdestli olmak(Cünüp ve hayızlı olmamak), çocuk için gerekmez. **7.** Kesin olarak yedi şavtı tamamlamak, **8.** Kâbe'yi soluna almak. Yanlış yaptığı şeyi yeniden yapar. **9.** Yürürken geri geri gitmemek, **10.** Gücü yetenin yürüyerek tavaf etmesi, **11.** Şavtları ara vermeden peşi peşine yapmak, **12.** Mescidi Haram'ın içinde tavaf etmek, **13.** Tavafa Haceri Esved'den başlamak.

Tavafın sünnetleri: Haceri Esved'i istilam etmek, onu öpmek, bu esnada tekbir getirmek, rükni Yemani'yi istilam etmek, ızdıba yapmak, remel yapmak, tavaf mahallinde yürümek, tavaf esnasında dua etmek ve zikretmek, Beyt'e yakın olmak, makamın arkasında iki rekât namaz kılmak.

Sa'yin şartları dokuzdur: 1. Müslüman olmak, **2.** Akıllı olmak, **3.** Niyet etmek, **4.** Peşi peşine yapmak, **5.** Gücü yeten için yürüyerek yapmak, **6.** Yedi şavtı tamamlamak, **7.** Safa ile Merve arasını eksiksiz olarak yürümek, **8.** Sahih bir tavaftan sonra yapmak, **9.** Safadan başlamak, Merve'den devam etmek. Şavtların tek sayılı olanları Safa'dan, çift sayılı olanlanları Merve'den başlayanlardır.

Sa'yin sünnetleri: Abdestli olmak(Cünüp ve hayızlı olmamak), vücudunda ve elbisesinde pislik olmamak, avret yerini örtmek, sa'y esnasında zikir ve dua etmek, yerinde koşmak ve yürümek, Safa ve Merve tepelerine çıkmak, Kâbe'yi tavaftan hemen sonra yapmak.

Uyarı: Taşı aynı gün atmak daha faziletlidir. Bir günün atışını ertesi güne tehir

ederse veya tamamını teşrik günlerinin sonuna ertelerse geçerlidir.

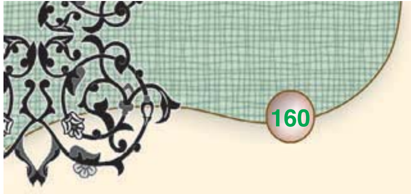
Kurban kesmek: Sünnet-i müekkededir. Zilhicce ayının ilk on gününe girildiği zaman kurban kesmek isteyen kimsenin kurbanını kesinceye kadar kurbanlık hayvanın tüyünden, tırmaklarından veya derisinden bir şeyler alması haramdır.

Akika kurbanı: Sünnettir. Oğlan çocuğu olanın iki koyun, kız çocuğu olanın bir koyun kesmesi gerekir. Çocuğun doğumunun yedinci günü kesilmesi menduptur. O gün çocuğun saçının tıraş edilip ağırlığınca gümüşün tasadduk edilmesi de sünnettir.

Faide: Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'in mescidine giren kimse önce iki rekât mescit namazı kılar. Sonra onun mübarek kabrinin yanına gider. Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'in yüzüne doğru, sırtı kıbleye gelecek şekilde, saygılı bir halde sanki onu görüyormuş gibi durur ve şu sözlerle selam verir: **"es-Selamu aleyke ya Rasûlallah."** Bu selama ilaveler yaparsa güzel olur. Sonra bir arşın kadar sağa doğru ilerler ve: **"es-Selâmu aleyke ya Eba Bekrini's-Sıddik, es-Se-lamu aleyke ya Ömeru'l-Faruk"** diye selam verir ve, "Allah'ım onları İslam'a ve peygamberine hizmetlerinden dolayı mükâfatlandır" diye dua eder. Duayı kıbleye yönelik ve hücreyi soluna alarak yapar.

Hac ibadetinin safhaları özet halinde şöyledir

<table>
<tr><th>Haccınevi</th><th>İhram ve telbiye ile başlar</th><th>Sonra</th><th>Sonra</th><th>Sonra</th><th>8. gün öğleden önce</th><th>9. gün güneş doğduktan sonra</th><th>Güneş battıktan sonra</th><th colspan="4">Bayram günü(Zilhicce10) şafaktan önce güneş doğduktan sonra</th><th>11/12 ve geciken için13. gün</th><th>Yola çıkarken</th></tr>
<tr><td>TEMETTU</td><td>Temettu umresi için lebbeyk</td><td>Umre tavafı</td><td>Umre sa'yi</td><td>Tıraş (İhramdan tamamen çıkış)</td><td>Mekke'de Hac için İhrama giriş sonra Mina'ya gidiş</td><td rowspan="3">Arafat'a gidiş Öğle ve ikindiyi birleştirip kısaltarak kılma sonra akşama kadar dua</td><td rowspan="3">Müzdelife'ye gidiş, akşam ile yatsıyı birleştirip kısaltarak kılma, gece yarısına kadar orada kalma ve şafaktan sonra hareket</td><td rowspan="3">Mina ya Gidiş ve Akabe cemre sini taşla-ma</td><td>Kurban</td><td rowspan="3">Tıraş sonra ifaza tavafı. Birincisi ile birinci tehallül, ikincisi ile de ikinci tehallül tamam olur. Birincide kadına yaklaşma hariç, ihram yasakları, ikincide bütün ihram yasakları kalkar.</td><td>Haccin Sayi</td><td rowspan="3">Zeval vaktinden sonra önce küçük sonra orta sonra büyük cemrenin taşlan – ması</td><td rowspan="3">Veda tavafı. Hayızlı ve nifaslı kadınlardan düşer.</td></tr>
<tr><td>KIRAN</td><td>Umre ve Hac için lebbeyk</td><td>Kudüm tavafı</td><td>Haccın sa'yi</td><td>İhramında Bekler</td><td>Mina'ya gidiş</td><td>Kurban</td><td>--</td></tr>
<tr><td>IFRAD</td><td>Hac için lebbeyk</td><td>Kudüm tavafı</td><td>Haccın sa'yi</td><td>İhramında Bekler</td><td>Mina'ya gidiş</td><td>--</td><td>--</td></tr>
</table>

Faydalı Bilgiler

✹ **Kötülük:** Kötülükleri gideren ve onlara kefaret olan şeylerden bazıları şunlardır: Samimi bir tevbe, istiğfar, salih ameller/iyilikler, bela ve musibetlere mübtela olmak, sadaka, başka birinin duası. Bütün bunlardan sonra hala Allah'ın affetmediği kötülükler kalmışsa onların cezasını da temizleninceye kadar kabirde veya kıyâmette veya cehennemde çeker ve eğer tevhid üzere ölmüşse daha sonra cennete girer. Eğer şirk, küfür veya nifak üzere ölmüşse ebedi olarak cehennemde kalır. **Günah ve masiyetlerin insan üzerinde bıraktığı pek çok izler ve etkiler vardır.** Bunlar **kalp üzerinde** vahşet, zulmet, zillet ve hastalık izleri bırakır, Allah ile kendisi arasında perde olur. **Din üzerinde** de benzeri etkiler bırakır; onu itaatten, peygamberlerin, meleklerin ve müminleri davetinden mahrum bırakır. **Rızık üzerindeki** etkileri ise onu rızıktan mahrum bırakması, nimeti ve malın bereketini yok etmesidir. **Fert üzerindeki** etkisi, ömrünün bereketini gidermesi, sıkıntılı bir hayat yaşatması ve işlerini zorlaştırmasıdır. Amelleri üzerindeki etkisi onların kabulüne engel olmasıdır. **Toplum üzerindeki etkisi** güvenlik nimetini ortadan kaldırması, azgınlık ve ahlaksızlığı celbetmesi, despot idarecilerin ve düşmanların yönetimi ele alması ve gökten yağmurun kesilmesi ve daha başka şeylerdir.

✹ **Sıkıntı üzüntü:** Gönül huzuru ve sevinci herkesin arzu ettiği bir şeydir. Hoş bir hayat bununla yaşanabilir. Buna ulaşmanın dini, tabii ve ameli sebepleri vardır. Bunların hepsi ancak müminlerde bulunabilir. Bu sebeplerden bazıları şunlardır: **1.** Allah'a iman, **2.** Emirleri yerine getirip yasaklardan sakınmak, **3.** İnsanlara sözle, fiille ve çeşitli iyiliklerle güzel davranmak, **4.** Dini veya dünyevi faydalı ilimler ve amellerle meşgul olmak, **5.** Gelecekte yapacağı veya geçmişte yaptığı şeyleri düşünmemek, günlük işleriyle meşgul olmak, **6.** Allah'ı çokça zikretmek, **7.** Allah'ın açık ve gizli nimetlerinden söz etmek, **8.** Dünyevi imkânlar yönünden bizden üstün olanlara değil, bizden daha aşağıda olanlara bakmak, **9.** Sıkıntı ve üzüntüye sebep olan şeyleri ortadan kaldırmak ve sevinç ve mutluluğa vesile olacak şeyleri elde etmek için çalışmak. İbrahim el-Havvas şöyle dedi: Beş şey kalbin ilacıdır: Kur'an'ı düşünerek okumak, mideyi boş bırakmak, gece ibadet etmek, seher vakitlerinde dua etmek ve salih insanların meclisinde bulunmak.

✹**Nikah-Evlilik-:**Zinaya düşme korkusu taşımayan şehvet sahibi bir kimsenin evlenmesi sünnettir. Şehvet sahibi olmayan kişinin evlenmesi mübahtır. Zina etme korkusu taşıyan kimsenin evlenmesi vaciptir ve böyle bir kimse hacca gitmeden önce evlenmelidir. Kadına bakmak haramdır. Yaşlı kadına, sakalı bıyığı çıkmamış delikanlıya şehvetle bakmak, baş başa kalmak ve bir hayvana şehvetle bakmak da haramdır.

Bir erkeğin bir kadınla evlenmesi şu şartlarla sahih olur: **1.** Eşlerin kesin olarak belli olması: Birden fazla kızı olan bir velinin "kızlarımdan birini seninle evlendirdim" demesi sahih değildir. **2.** Mükellef ve reşit zevc ile hür ve aklı başında zevcenin rızasının alınması. **3.** Veli: Bir kadının kendisini evlendirmesi sahih değildir. Velisinin onu dengi ile evlendirmek istememesi durumu hariç onu bir başkası evlendiremez. Kadını evlendirme hakkı önce babaya, sonra onun babasına, sonra onun babasına… sonra oğluna, sonra onun oğluna… sonra anababa bir erkek kardeşe, sonra baba bir erkek kardeşe, sonra erkek kardeşin oğluna… aittir. **4.** Şahitler: Aklı başında, erişkin ve âdil iki erkek şahidin bulunması gerekir.

5. Süt kardeşliği, nesep ve akrabalık yönünden eşlerin birbirleriyle evlenmelerine mani bir halin bulunmaması. **Evlenmeyi haram kılan şeyler: Birincisi:** Ebediyen haram kılan şeyler: Bunlar da kısım kısımdır: **1. Nesep sebebiyle haram olanlar:** Anne, anenin annesi ve aşağıya doğru onun annesi; kız ve oğlun kızı ve aşağıya doğru onun kızları; mutlak olarak kızkardeş; kızkardeşin kızı, kızkardeşin oğlunun veya kızının kızı; mutlak olarak erkek kardeşin kızı ve onların kızları ve ne kadar aşağıya inerse insin onların oğullarının ve kızlarının kızları ve nekadar yukarı çıkarsa çıksın hala ve teyze. **2. Süt emmeden dolayı haram olanlar:** Bunların haramlığı nesep yoluyla hatta evlilik sebebiyle haramlıktaki haramlık gibidir. **3. Müsaheret(evlilik) sebebiyle haram olanlar:** Bunlar eşinin annesi, eşinin nineleri nesebte yukarıya doğru eşleri, eşinin kızları ve ne kadar aşağıya inerse insin eşinin kızlarının kızları. **İkincisi:** Belli bir süre haram kılan sebepler: Bunlar da iki kısımdır: **1.** İki kız kardeşin bir nikâh altında birleştirilmesi, **2.** Kadının başka birisiyle evli olması.

Faide: Anne ve babasının bir adamı istemediği birisi ile evlendirmeye hakkı yoktur. Bu konuda onun anne ve babasına itaat etmesi gerekmez. Bu bir itaatsizlik değildir.

✹ **Boşanma(Talak):** Hayız veya nifas halindeki veya temizlendikten sonra cima edilmiş bir kadını boşamak haramdır, bununla beraber talak geçerlidir. İhtiyaç olmadıkça boşamak mekruhtur. İhtiyaç sebebiyle boşamak mübahtır. Evlilikten zarar gören kimsenin talak vermesi sünnettir. Talak konusunda ana babaya itaat etmek gerekmez. Eşini boşamak isteyen bir erkeğin birden fazla talakla boşaması haramdır. Talakın cima etmediği bir temizlik müddeti içinde olması gerekir. Erkek, karısını bir talakla boşayabilir ve ikinci bir talak vermeksizin iddetini bitirinceye kadar onu bırakır. Ric'î bir talakla boşanan kadının evinden çıkması veya iddetini tamamlayıncaya kadar kocasının onu evden çıkarması haramdır. Talak ancak onun lafzını söylemekle gerçekleşir, sadece niyetle gerçekleşmez.

✹ **Yeminler:** Yemin kefaretinin vacip olması için dört şart vardır: **1. Yeminin kasıtlı olması:** Yemin kastı olmaksızın konuşma esnasında dil alışkanlığı ile söylenen (hayır vallahi, evet vallahi) gibi sözler yemin sayılmaz. **2. Yeminin gelecekte olması mümkün olan bir şeye yapılması:** Bilmeyerek veya kendisinin doğru bildiğini zannederek veya bile bile yalan söyleyerek geçmişteki bir şeye yapılan yeminler (ki bunlara yemin-i ğamus denilir ve büyük günahlardandır) veya kendisinin doğru bildiğini zannettiği halde daha sonra aksi ortaya çıkan gelecekle ilgili bir şey için aksi ortaya çıkmadan önce yapılan yeminler geçerli değildir. **3.Yemin eden kişinin hür olması,** tehdit altında olmaması. **4. Yeminini bozması:** Bu da terk edeceğine dair yemin ettiği bir şeyi yapması veya yapacağına dair yemin ettiği bir şeyi terk etmesiyle olur. Yemin ederken istisna yapan kimseye iki şartla keffaret gerekmez: **1.** İstisnanın yemine bitişik olması, **2.**Yemini istisnaya bağlama kasdının bulunması. Mesela (vallahi inşaallah) demesi gibi.

Bir kimse bir şeye yemin eder de daha sonra ona aykırı hareket etmesinin daha hayırlı olacağını görürse yemininin kefaretini vererek hayırlı gördüğü şeyi yapması sünnettir.

Yeminin kefareti: On fakiri doyurmaktır. Her bir fakire yarım ölçek (bir buçuk kilogram) yiyecek vererek on fakiri doyurmak veya on fakiri giydirmek veya bir

köleyi azat etmektir. Bunlara gücü yetmezse üç gün peşi peşine oruç tutması gerekir. Fakirleri doyurmaya veya giydirmeye gücü yettiği halde oruç tutan kimse keffaret borcundan kurtulmuş olamaz. Yemini bozmadan önce veya sonra keffareti yerine getirmek caizdir. Tek bir şey için birden fazla yemin eden kimsenin bir defa keffaret ödemesi yeterlidir. Birden fazla şeye ayrı ayrı yemin etmişse yemini sayısınca keffaret ödemesi gerekir.

✹ **Adaklar çeşitlidir: 1. Mutlak adak:** Mesela: (Eğer hastalığımdan iyileşirsem adağım olsun) demesi gibi. Böyle diyen bir kimse başka bir şey söylemez ve belirli bir adağa niyet etmezse iyileştiği zaman bir yemin keffareti ödemesi gerekir. **2.Düşmanlık ve öfke halinde yapılan adak:** Bu, bir şeyi engellemek veya yaptırmak niyetiyle adağın bir şarta bağlanmasıdır. Mesela bir kimsenin: (Seninle konuşursam bir sene boyunca oruç tutmak boynumun borcu olsun) demesi gibi. Böyle bir adakta bulunan kişi konuştuğu zaman dilerse bu adağını yerine getirir, dilerse yemin keffareti öder. **3. Mübah adak:** Mesela (şu elbisemi giymek Allah için boynumun bocu olsun) demek gibi. Böyle diyen kişi o elbiseyi giymekle yemin keffareti ödemek arasında muhayyerdir. **4. Mekruh adak:** Mesela bir kimsenin: (Allah için eşimi boşamak boynumun borcu olsun) demesi gibi. Böyle bir adakta bulunan kişinin yemin keffareti ödeyip adağını yapmaması sünnettir. Şayet yaparsa keffaret gerekmez. **5. Günah olan adak:** Mesela bir kimsenin: (Hırsızlık yapmak Allah için boynumun borcu olsun) demesi gibi. Böyle bir adağı yerine getirmek haramdır. Yemin keffareti vermesi gerekir. Eğer hırsızlık yaparsa günahkâr olur, keffaret gerekmez. **6. İtaat olan adak:** Mesela bir kimsenin Allah'a yaklaşmak maksadıyla (şu kadar namaz kılmak Allah için boynumun borcu olsun) demesi gibi. Bunu bir hastalıktan şifa bulmak gibi bir şarta bağlamışsa o şart gerçekleştiği zaman adağını yerine getirmesi vacip olur. Şayet bir şarta bağlamamışsa onu mutlak olarak yerine getirmesi vacip olur.

✹ **Süt akrabalığı:** Nesep sebebiyle haram olan şeyler süt yakınlığı sebebiyle de haramdır. Bu haramlığın oluşması için üç şartın bulunması gerekir: **1.** Emziren kadından bu sütün başka bir şeyden dolayı değil, doğumdan dolayı çıkmış olması, **2.** Çocuğun bu sütü doğumunun ilk iki yılı esnasında emmesi, **3.** Çocuğun beş defa ve daha fazla süt emdiğinin kesin olarak bilinmesi. Bir defa emişle kast edilen, çocuğun doyuncaya kadar değil kendi isteğiyle memeyi iyice terk edinceye kadar emmesidir. Süt emmekle miras ve nafaka sabit olmaz.

✹ **Vasiyet:** Kendi üzerinde bir başkasının belgesiz alacağı bulunan kimsenin ölümünden sonra bunun alacaklıya ödenmesi için vasiyette bulunması vaciptir. Arkasında çok mal bırakan kimsenin vasiyette bulunması sünnettir. Böyle bir kimse malının beşte birini kendisine varis olmayan akrabası fakirlere verilmek üzere vasiyet etmesi, böyle birisi yoksa salih/dindar, âlim ve yoksul başka kişilere verilmek üzere vasiyette bulunması müstehaptır. Mirasçıları olan fakir bir kimsenin vasiyette bulunması mekruhtur. Ancak bu mirasçıların zengin kimseler olmaları halinde fakirin vasiyette bulunması da mübahtır. Bir yabancıya malının üçte birinden fazlasını vasiyet etmek haramdır. Yakını olan bir kimse için az da olsa vasiyette bulunmak haramdır. Ancak vefatından sonra varisleri bunu onaylarlarsa

caizdir. Vasiyet, vasiyet eden kişinin: Ben vaz geçtim, iptal ettim veya değiştirdim gibi sözleriyle geçersiz hale gelir. Vasiyetinin başına şu sözleri yazması müstehaptır: "Rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla. Bu, filanın vasiyetidir. O şehadet eder ki, Allah'tan başka ilah yoktur, birdir ve ortağı yoktur. Muhammed O'nun kulu ve elçisidir. Cennet haktır. Cehennem haktır. Kıyâmet saati şüphesiz gelecektir. Allah kabirdekileri diriltecektir. Ailemden geride bıraktıklarıma Allah'tan korkmalarını ve kendi aralarında barış içinde yaşamalarını, mümin iseler Allah'a ve Rasûlüne itaat etmelerini ve İbrahim'in oğullarına vasiyet ettiği şeyi ve Yakub'un vasiyet ettiği şeyi vasiyet ediyorum. Yakup şöyle vasiyet etmişti: "*Oğullarım! Allah sizin için bu dini seçti. O halde sadece Müslümanlar olarak ölün.*"

✹ **Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e salâvat getirildiği zaman salât ve selamın birlikte söylenmesi müstehaptır.** Bunlardan sadece birinin söylenmesi yeterli değildir. Peygamberlerden başkasına doğrudan doğruya salâvat getirilmez. Mesela Ebu Bekir sallallahu aleyhi ve sellem veya aleyhisselam denilmez. Bu, tenzihen mekruhtur. Peygamberler sebebiyle ve onlarla birlikte olmak şartıyla başkaları için de salât ve selam söylenmesi ise icma ile caizdir. Mesela "Muhammed'e, onun ailesine, arkadaşlarına, eşlerine ve zürriyetine salât ve selam olsun" denilebilir.

✹ **Sahabilere, tabiine ve onlardan sonra gelen âlimlere,** abidlere ve diğer salih kişilere "radıyallahu anh" (Allah ondan razı olsun) ve "rahmetullahi aleyhi" (Allah rahmet eylesin) demek müstehaptır. Mesela Ebu Hanife, Mâlik, Şafiî ve Ahmed radıyallahu anhum(Allah onlardan razı olsun) veya rahimehumullah (Allah onlara rahmet eylesin) denilir.

✹ **Hayvan kesmek:** Yenilmesi mübah olup yakalanabilen ve karada yaşayan her hayvanın yenilmesinin helal olabilmesi için boğazlanarak kesilmesi vaciptir. Boğazlayarak kesmenin meşruiyetinin dört şartı vardır: **1.** Kesim yapan kişinin akıl sahibi olması. **2.** Kesimin diş ve tırnak gibi bir şeyle değil kesici aletle yapılması. Diş ve tırnakla hayvan boğazlanması caiz değildir. **3.** Hayvanın boğazının, yemek borusunun ve iki şahdamarının veya birinin kesilmesi, **4.** Kesim yaparken elin hareketi esnasında besmele çekilmesi. Besmelenin Arapçanın dışında başka bir dille söylenmesi de caizdir. Besmele ile birlikte tekbir getirilmesi sünnettir. Bilmediği için değil de unuttuğu için söylememişse bu şart düşer.

✹ **Avlanmak:** Avlanacak olan hayvanda üç şart olması gerkir. **1.** Etinin helal olan hayvan olması. **2.** Yaratılışı itibarıyla vahşi olması. **3.**Yakalanamayan hayvanları avlamak, bu maksadı taşıyan kimse için mübahtır. Oyun ve eğlence maksadıyla avlanmak mekruhtur. Avın peşine düşüldüğünde insanlara, ekinlerine ve meskenlerine zarar verecek olursa haramdır.

Avlanmanın caiz olabilmesi için dört şartın bulunması gerekir: 1. Avcının hayvan kesmesi caiz olan birisi olması. **2.** Avlama aletinin kendisiyle kesim yapılması helal olan şeylerden olması. Bunun ok ve mızrak gibi keskin bir şey olması gerekir. Eğer şahin ve köpek gibi yaralayıcı bir hayvan kullanılarak avlanacaksa bu hayvanın bu iş için eğitilmiş olması şarttır. **3.** Bu işin avlanma kasdıyla yapılmış olması. Avlanma aleti veya hayvanının bu maksatla gönderilmesi gerekir. Şayet sahibinin böyle bir maksadı olmadığı halde avlanmış olursa onun yenilmesi helal olmaz.

4.Avlanma aletini gönderirken besmele çekmesi. Burada unutsa bile besmele şartı düşmez. Besmelesiz avlanan hayvanın etinin yenmesi helal değildir.

✹Yiyecekler: Yenilen ve içilen şeylerin hepsinde asıl olan mübahlıktır. Her türlü yiyecek ve içecek şu üç şartla helaldir: **1.** Temiz olması, **2.** Zararsız olması, **3.** Tiksindirici olmaması.

Kan ve lâşe gibi pis/necis, zehir gibi zararlı, dışkı, idrar, bit ve pire gibi tiksindirici şeylerin yenilmesi **haramdır.**

Kara hayvanlarından evcil eşekler, aslan, kaplan, kurt, köpek, domuz, maymun, vahşi de olsa kedi, sırtlan hariç tilki ve sincap **haramdır.** Kuşlardan kartal, şahin, doğan, başak, çaylak ve baykuş gibi avını pençesiyle yakalayan hayvanları; akbaba ve leylek gibi leş yiyenleri; yarasa, fare, eşek arısı, balarısı, sinek, kelebek, ibibik, kirpi ve yılan gibi büyük şehirlerde oturan Arapların pis saydığı hayvanları; kurtçuklar, fareler, dışkı böcekleri ve zehirli keler gibi haşereleri; akrep gibi dinin öldürülmesini emrettiği, karınca gibi öldürülmesini yasakladığı hayvanları ve kurtla dişi sırtlanın birleşmesinden doğan hayvan gibi eti yenen ve eti yenmeyenden doğan hayvanları yemek **haramdır.** Vahşi eşekle atın birleşmesinden doğan katır gibi mubah iki hayvanın birleşmesinden doğan hayvanların etini yemek haram değildir. Bunların dışındaki hayvanlar mübahtır. Bunlar at ve kurbanlık hayvanlar gibi evcil hayvanlar; zürafa, tavşan, kertenkele ve ceylan gibi vahşi hayvanlar; devekuşu, tavuk, tavus, papağan, güvercin, serçe, ördek ve kaz gibi kuşlar ve bütün su kuşları; kurbağa, yılan ve timsah dışındaki deniz hayvanlarıdır. Necasetle sulanan veya gübrelenen ekin ve meyvelerin yenilmesi caizdir. Ancak necasetin tadı ve kokusu açıkça hissedilirse haramdır. Kömür, toprak ve çamurun yenilmesi, soğan ve sarımsak gibi şeylerin çiğ olarak yenilmesi mekruhtur. Şayet aç kalırsa ve mecbur olursa bunlardan sadece açlığını giderecek kadar yemek vaciptir.

✹ Kâfirlerin bayramlarını tebrik etmek, kutlamalarında hazır bulunmak ve onlara ilk selam veren olmak haramdır. Onlar selam verdikleri zaman: “Size de” demek gerekir. Onlar için ve bid’atçılar için ayağa kalkmak haramdır. Onlarla musâfaha etmek mekruhtur. Onlara başsağlığı dilemek ve hasta ziyaretinde bulunmak ise ancak meşru bir yarar varsa haram değildir.

Meşru Sığınma Yolları

Allah'ın kâinatta kurduğu ve devam ettirdiği düzeni üzerinde dikkatlice düşünen bir kimse bilir ki bela ve musibetler O'nun varlık âlemi üzerindeki geçerli ilahi kaderinin kanunlarından biridir. Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: ***"Andolsun ki sizi biraz korku ve açlık, mallardan, canlardan, ürünlerden biraz azaltma ile deneriz. Sabredenleri müjdele!"*** (Bakara: 155). Salihlerin bela ve musibetlerden en uzak kimseler olduğunu zanneden kimseler yanılırlar. Aksine bela ve musibetlere mübtela olmak imana delâlet eder. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e soruldu: *"Belalara hangi insanlar daha çok uğrarlar? O şöyle buyurdu: "Peygamberler, sonra salih insanlar, sonra sırasıyla onlara en yakın olanlar. İnsan dinine göre belalara uğratılıp denenir. Bunun için eğer dininde kuvvetlilik varsa onun belası artırılır. Eğer dininde zayıflık varsa onun belası hafifletilir."* Bu ondaki Allah sevgisinin alametlerindendir. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: *"Allah teâlâ bir topluluğu sevdiği zaman onları bela ve musibetlerle imtihan eder."* Bunu Tirmizî ve Ahmed rivâyet etmiştir. Bu, Allah'ın kuluna iyilik murat ettiğinin bir alametidir. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: *"Allah teâlâ bir kulunun iyiliğini istediği zaman onu bu dünyada hemen cezalandırır. Allah teâlâ bir kulunu kötülüğünü istediği zaman onun işlediği günahın cezasını kıyâmet gününde infaz etmek üzere bekletir."* Bu hadisi Tirmizî rivâyet etmiştir. Bir musibet az bile olsa günahlar için bir keffarettir. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: *"Hiçbir Müslüman yoktur ki kendisine bir dikenin eziyeti isabet etmesin de Allah teâlâ bununla tıpkı bir ağacın yapraklarını döktüğü gibi onun günahlarını dökmesin."* Bu hadisi Buhârî ve Müslim rivâyet emiştir. Bu sebepledir ki başına bir musibet gelen bir Müslüman salih ise bu onun geçmiş günahlarının keffareti olur veya derecesini yükseltir. Eğer asi bir Müslüman ise bu onun günahlarının keffareti olur ve onların ne kadar tehlikeli sonuçlar doğuracağını hatırlatır. Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"İnsanların bizzat kendi işledikleri şeyler yüzünden karada ve denizde düzen bozuldu."*** (Rum:41).

İmtihanlar türlü türlüdür. Mal çokluğu gibi kişi iyi şeylerle de imtihan edilir, korku, açlık ve mal noksanlığı gibi kötü şeylerle de imtihan edilir. Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Bir deneme olarak biz sizi hayırla da şerle de imtihan ederiz."*** (Enbiya: 35). Hastalık ve ölüm musibeti de böyledir. Ki bunların en büyük sebebi nazar ve hasedden kaynaklanan sihirdir. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: *"Allah'ın kazası ve kaderinden sonra benim ümmetim en çok nazardan ölecektir."* Bu hadisi Tayalisi rivâyet etmiştir.

Korunma: Başımıza gelmeden önce nazar ve büyüden korunmanın yollarını öğrenmemiz ve bunları uygulamamız gerekir. Korunma en iyi çaredir. Korunma yolları çoktur. Bunlardan bazıları şunlardır: ✸ Tevhidle, tasarruf edenin Allah olduğuna iman ile ve bol iyilik yapmakla nefsi takviye etmek.

✸ Allah'a hüsnü zan beslemek ve O'na tevekkül etmek: Hastalığın ve nazarın herhangi bir sebepten kaynaklandığını zannetmemelidir. Zan ve kuruntunun kendisi bir hastalıktır.[1] ✸ Bir kimse göz değmesi ve sihirle meşhur olduğu zaman

---

[1] Doktorlar ve uzmanlar bedensel hastalıkların üçte ikisinden fazlasının aslında olmadığı halde hastalık kuruntusu gibi psikolojik nedenlerden kaynaklandığını söylemektedirler.

korkudan değil de sebepleri işlemek babından ondan uzak durulmalıdır. ✸ Hoşuna giden bir şey gördüğü zaman Allah'ı anmak ve teberrük etmek: Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: *"Sizden biriniz kendisinde veya malında veya kardeşinde hoşuna giden bir şey gördüğü zaman teberrükte bulunsun. Çünkü göz değmesi haktır."* Bunu Ahmed ve Hâkim rivâyet etmiştir. Teberrük: Bârekallah (Allah senin için mübarek etsin) demektir. ✸ Sihirden korunma yollarından birisi de sabahları Medine'nin **Acve** isimli hurmasından her sabah aç karnına yedi tane yemektir. ✸ Allah'a iltica etmek, O'na tevekkül etmek, sihirden ve nazardan O'na sığınmak ve sabahları ve akşamları devamlı zikirleri ve tesbihleri tekrarlamaktır.[1] Bu zikirler Allah'ın izniyle iki şeyden dolayı etkilidirler: **1.** Bu zikirlerde geçen şeylerin gerçek ve doğru olduğuna ve Allah'ın izniyle etkili olduğuna iman sebebiyle, **2.** Dilin bunları söylemesi, kulağın dinlemesi ve kalbin hazır olması sebebiyle. Çünkü bunlar birer duadır. Peygamber'den sahih olarak rivâyet edildiğine göre dalgın ve umursamaz bir kalpten dolayı dua kabul edilmez.

Zikir ve sığınma zamanları: Sabah zikirleri sabah namazından sonra söylenir. Akşamın zikirleri ise ikindi namazından sonra söylenir. Bir Müslüman bunları unuttuğu veya gaflet ettiği zaman hatırlayınca söylemelidir.

Göz değmesi ve diğer şeylerin belirtileri: Tıpla şer'i korunma yolları arasında herhangi bir çelişki yoktur. Çünkü Kur'an'da bedensel hastalıklar için de ruhsal hastalıklar için de şifa vardır. İnsan bedensel yönden sağlıklı olduğu halde bazen gezici başağrısı, yüzünde sarılık, çok terleme ve idrara çıkma, iştahsızlık parmak uçlarında karıncalanma veya hararet veya üşüme, kalp çarpıntısı, sırtının ve omuzlarının altında gezici bir ağrı, göğüste bir hüzün ve darlık, geceleri uykusuzluk, korku ve öfke halinde olağandışı aşırı tedirginlik ve heyecan, çokca geğirmek, iç geçirmek, yalnızlıktan hoşlanma, halsizlik ve tembellik, uykuya düşkünlük ve tıbbi bir sebebi olmayan daha başka birçok sağlık problemleriyle karşılaşabilir. Bunlar hastalık belirtileridir. Hastalığın ağırlığına veya hafifliğine göre bu belirtilerin hepsi veya bir kısmı bulunabilir.

Bir Müslümanın imanının ve kalbinin sağlam olması gerekir. O zaman kalbine vesvese girmez ve bu belirtilerden birini hissettiği zaman hemen hastalandığı zehabına kapılmaz. Çünkü vehim ve kuruntu, tedavisi en zor hastalıklardandır. Bu alametlerden bazıları sağlıklı oldukları halde bazı kişilerde de bulunabilir. Bedensel bir hastalığa bağlı olmaksızın da bu arazlar bulunabilir. İç sıkıntısı, göğüs daralması ve dermansızlık gibi şeyler iman zayıflığından da kaynaklanabilir. İşte o zaman Allah'la ilişkisini yenilemesi ve düzeltmesi gerekir.

Hastalığın sebebi nazar[2] ise bunu tedavisi Allah'ın izniyle şu iki şeyden biriyle olur: 1. Nazar değen kişiyi bilirsen: Ona yıkanmasını söylersin ve bu suyu veya eserini alırsın sonra onunla yıkanırsın.

---

[1] Sabah ve akşam tekrarlanacak zikirler daha sonraki sahifelerde gelecektir.

[2] Nazar, nazar eden kişinin tasvir etmesi ve hoşlanması sebebiyle nazara uğrayan kişiye cinlerin Allah'ın izniyle verdikleri bir zarardır. Bu esnada zikir ve namaz gibi bir engel olmadığı için cin şeytanları hazır bulunur ve bu zararı verirler. Nazarın varlığına Buhârî'de geçen (Nazar haktır/bir

2. Nazar değen kişi bilinmezse: O zaman bunun şifası okumak, dua etmek ve kan aldırmaktır. Hastalık sihir[1] sonucu olmuşsa Allah'ın izniyle bu aşağıdaki şeylerden birisiyle tedavi edilir: **1. Büyü yapılan şey bilinir ve bulunursa:** Felak ve nas sureleri okunarak düğümler çözülür, sonra yakılır. **2. Okunması meşru olan şeylerle:** Bunlar Kur'an âyetleridir, özellikle Muavvizeteyn (Felak ve Nas) ve Bakara sûresi ve aşağıda gelecek dualardır.

3. Efsunlamak: Bu da iki nevidir: **a-** Haram olan efsun: Bu büyüyü büyü ile çözmek ve büyüyü bozdurmak için büyücülere gitmektir. **b-** Caiz olan afsun: Mesela yedi adet sedir yaprağı alıp ilk taşın arasında ezdikten sonra üzerine üçer defa (Kâfirûn), (İhlâs), (Felak) ve (Nas) surelerini okuyup suyun içine koymak, sonra o suyu içmek ve o su ile yıkanmak ve Allah'ın izniyle şifa buluncaya kadar bunu tekrarlamak. Bunu Abdürrezzak el-Musasnnef isimli eserinde rivâyet etmiştir.

4) Büyüyü, karnında ise kusarak, kana karışmışsa hacamat[2] yaptırarak çıkarmak.

Okuyarak tedavi olmak (rukye yapmak): Şartları: **1.** Allah'ın isim ve sıfatlarının okunması, **2.** Arapça veya manası anlaşılan şeylerle yapılması, **3.** Şifanın bizzat okuyup üflediği şeylerden değil, Allah'tan geldiğine inanması.

Rukye yapanda bulunması gereken şartlar: **1.** Müslüman, salih ve takva sahibi bir kişi olması müstehaptır. Takvası ne kadar çok olursa etkisi de o derece kuvvetli olur. **2.** Rukye yaparken/okuyup üflerken kalp ile lisanı birleştirecek şekilde samimiyetle Allah'a yönelmeli. Kişinin kendisine okuyup üflemesi daha faziletlidir. Çünkü başkasının kalbi başka şeylerle meşgul olur ve hiç kimse bir başkasının çaresizliğini ve ihtiyacını onun kadar hissedemez. Allah çaresiz kimselerin dualarını kabul edeceğini vaat etmiştir.

Rukye yapılanda bulunması gereken şartlar: 1. Mümin ve salih bir kimse olması müstehaptır. İmanı derecesinde rukyenin etkisi büyük olur. Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Biz Kur'an'dan öyle şeyler indiriyoruz ki o, müminler için şifa ve rahmettir; zalimlerin ise yalnızca ziyanını artırır."*** (İsra: 82). **2.** Allah'ın şifayı vereceğine inanarak O'na yönelmeli. **3.** Şifada acele etmemeli. Çünkü rukye bir duadır. Duanın kabulünde acele ettiği zaman duası kabul edilmeyebilir. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: *"Bir kimse: Dua ettim de kabul edilmedi diye acele etmediği müddetçe duası kabul edilir."* Bu hadisi Buhârî ve Müslim rivâyet etmiştir.

---

realitedir) hadisi şahittir. Başka bir rivayette (Kişi hased ederek bakarken şeytan orada hazır bekler) buyurulur. Bu hadisi Ahmet rivayet etmiş ve el-Heysemî sahih olduğunu söylemiştir. Başka şahitleri de vardır. Göz değmesi denmesi gözün zarar vermesinden dolayı değil, gözün bir tasvir/tanımlama aracı olmasından dolayıdır. Çünkü gözleri görmeyen birinin de başkasına nazarı değebilir.

[1] Sihir, bağlamak ve afsunlamaktır. Düğümler atılırken ve efsun yapılırken birtakım şeyler söylenir veya yapılır. Yapılan işlemin sonunda büyülenen kişinin vücudunda veya kalbinde veya aklında doğrudan bir etki meydana getirilir. Bu etki ile büyülenen kişi ölebilir, hastalanabilir, cinsel gücü kaybolabilir, eşiyle arası açılabilir. Bazı büyüler şirk ve küfürdür, bazıları büyük günahtır.

[2] Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: ***"Tedavi olduğunuz şeylerin en hayırlısı hacamattır."*** Allah Teala birtakım bedensel hastalıklara veya göz değmesinin ve büyünün sebep olduğu hastalıklara ve kanser gibi hastalıklara hacamatla şifa vermektedir. Hacamat, bir çeşit kan aldırma yöntemidir.

Rukye yöntemleri: 1. Hafifçe tükürerek okuyup üflemek, **2.** Tükürmeksizin okumak, **3.** Tükrüğü parmakla alıp toprakla karıştırdıktan sonra ağrıyan yere sürmek, **4.** Ağrıyan yere elini sürerek okumak.

Hastaya okunacak âyetler ve hadisler: Fatiha sûresi:

﴿ ٱللَّهُ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ٱلْحَىُّ ٱلْقَيُّومُ ۚ لَا تَأْخُذُهُۥ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ ۚ لَّهُۥ مَا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِى ٱلْأَرْضِ ۗ مَن ذَا ٱلَّذِى يَشْفَعُ عِندَهُۥٓ إِلَّا بِإِذْنِهِۦ ۚ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ ۖ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَىْءٍ مِّنْ عِلْمِهِۦٓ إِلَّا بِمَا شَآءَ ۚ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ ۖ وَلَا يَـُٔودُهُۥ حِفْظُهُمَا ۚ وَهُوَ ٱلْعَلِىُّ ٱلْعَظِيمُ ﴾[1]

﴿ ءَامَنَ ٱلرَّسُولُ بِمَآ أُنزِلَ إِلَيْهِ مِن رَّبِّهِۦ وَٱلْمُؤْمِنُونَ ۚ كُلٌّ ءَامَنَ بِٱللَّهِ وَمَلَٰٓئِكَتِهِۦ وَكُتُبِهِۦ وَرُسُلِهِۦ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّن رُّسُلِهِۦ ۚ وَقَالُوا۟ سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا ۖ غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ ٱلْمَصِيرُ ﴿٢٨٥﴾ لَا يُكَلِّفُ ٱللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا ۚ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا ٱكْتَسَبَتْ ۗ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَآ إِن نَّسِينَآ أَوْ أَخْطَأْنَا ۚ رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَآ إِصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُۥ عَلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِنَا ۚ رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِۦ ۖ وَٱعْفُ عَنَّا وَٱغْفِرْ لَنَا وَٱرْحَمْنَآ ۚ أَنتَ مَوْلَىٰنَا فَٱنصُرْنَا عَلَى ٱلْقَوْمِ ٱلْكَٰفِرِينَ ﴾[2]

﴿ إِنَّ فِى خَلْقِ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَٱخْتِلَٰفِ ٱلَّيْلِ وَٱلنَّهَارِ لَءَايَٰتٍ لِّأُو۟لِى ٱلْأَلْبَٰبِ ﴿١٩٠﴾ ٱلَّذِينَ يَذْكُرُونَ ٱللَّهَ قِيَٰمًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِى خَلْقِ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَٰذَا بَٰطِلًا سُبْحَٰنَكَ فَقِنَا عَذَابَ ٱلنَّارِ ﴾[3]

﴿ وَأَوْحَيْنَآ إِلَىٰ مُوسَىٰٓ أَنْ أَلْقِ عَصَاكَ ۖ فَإِذَا هِىَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ ﴿١١٧﴾ فَوَقَعَ ٱلْحَقُّ وَبَطَلَ مَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ﴿١١٨﴾ فَغُلِبُوا۟ هُنَالِكَ وَٱنقَلَبُوا۟ صَٰغِرِينَ ﴾[4]

﴿ أَمْ يَحْسُدُونَ ٱلنَّاسَ عَلَىٰ مَآ ءَاتَىٰهُمُ ٱللَّهُ مِن فَضْلِهِۦ ﴾[5]

﴿ وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ ﴾[6]

﴿ وَيَشْفِ صُدُورَ قَوْمٍ مُّؤْمِنِينَ ﴾[7]

---

[1] Meali: *"Allah'tan başka hiçbir hak ilâh yoktur. O daima diridir (hayydır), bütün varlığın idaresini yürüten (kayyum)dir. O'nu ne gaflet basar, ne de uyku. Göklerde ve yerde ne varsa hepsi O'nundur. İzni olmadan huzurunda şefaat edecek olan kimdir? O, kullarının önlerinde ve arkalarında ne varsa hepsini bilir. Onlar ise, O'nun dilediği kadarından başka ilminden hiç bir şey kavrayamazlar. O'nun kürsisi, bütün gökleri ve yeri kapsamıştır. Onların her ikisini de görüp gözetmek O'na zor gelmez. O çok yücedir, çok büyüktür."* (Bakara: 255)

[2] Meali: *"Peygamber, Rabbi'nden kendisine ne indirildiyse ona iman etti. Mü'minlerin de hepsi Allah'a, meleklerine, kitaplarına ve peygamberlerine iman ettiler. "Biz Allah'ın peygamberleri arasında ayırım yapmayız, duyduk ve itaat ettik. Ey Rabbimiz, bağışlamanı dileriz, dönüş ancak sanadır." dediler. Allah hiç kimseye gücünün yeteceğinden başka yük yüklemez. Herkesin kazandığı hayır kendisine, yaptığı kötülüğün zararı yine kendisinedir. Ey Rabbimiz, eğer unuttuk ya da yanıldıysak bizi sorumlu tutma! Ey Rabbimiz, bize bizden öncekilere yüklediğin gibi ağır yük yükleme! Ey Rabbimiz, bize gücümüzün yetmeyeceği yükü de yükleme! Bizi bağışla,bize mağfiret et , bize rahmet et! Sensin bizim Mevlamız, kâfir kavimlere karşı bize yardım et."* (Bakara: 285, 286)

[3] *"Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelip gidişinde aklıselim sahipleri için gerçekten açık ibretler vardır. Onlar ayakta dururken, otururken, yanları üzerine yatarken, Allah'ı anarlar, göklerin ve yerin yaratılışı hakkında derin derin düşünürler ve şöyle derler: Rabbimiz! Sen bunu boşuna yatratmadın. Seni tesbih ederiz. Bizi cehennem azabından koru."* (Bakara: 190, 191).

[4] *"Biz de Mûsâ'ya asanı at! Diye vahyettik. Bir de baktılar ki onların uydurduklarını yakalayıp yutuyor. Böylece gerçek ortaya çıktı. Ve onların yaptıkları şeyler yok olup gitti. İşte Firavun ve kavmi orada yenildi ve yok oldu gitti."* (A'raf: 117, 119)

[5] *"Yoksa onlar, Allah'ın lütfundan verdiği şeyleri haset mi ediyorlar."* (Nisa: 54).

[6] *"Hastalandığım zaman bana şifa veren O'dur."* (Şuara: 80)

[7] *"Müminler topluluğunun kalplerine şifa versin."* (Tevbe: 14).

﴿ قَالُوا يَا مُوسَىٰ إِمَّا أَن تُلْقِيَ وَإِمَّا أَن نَّكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَلْقَىٰ ﴿٦٥﴾ قَالَ بَلْ أَلْقُوا ۖ فَإِذَا حِبَالُهُمْ وَعِصِيُّهُمْ يُخَيَّلُ إِلَيْهِ مِن سِحْرِهِمْ أَنَّهَا تَسْعَىٰ ﴿٦٦﴾ فَأَوْجَسَ فِي نَفْسِهِ خِيفَةً مُّوسَىٰ ﴿٦٧﴾ قُلْنَا لَا تَخَفْ إِنَّكَ أَنتَ الْأَعْلَىٰ ﴿٦٨﴾ وَأَلْقِ مَا فِي يَمِينِكَ تَلْقَفْ مَا صَنَعُوا ۖ إِنَّمَا صَنَعُوا كَيْدُ سَاحِرٍ ۖ وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَتَىٰ ﴾[1]

﴿ وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ ۙ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا ﴾[2]

﴿ قُلْ هُوَ لِلَّذِينَ آمَنُوا هُدًى وَشِفَاءٌ ﴾[3]

﴿ لَوْ أَنزَلْنَا هَٰذَا الْقُرْآنَ عَلَىٰ جَبَلٍ لَّرَأَيْتَهُ خَاشِعًا مُّتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْيَةِ اللَّهِ ﴾ [4]

﴿ فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَىٰ مِن فُطُورٍ ﴾[5]

﴿ وَإِن يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَارِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَيَقُولُونَ إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ ﴾[6]

﴿ ثُمَّ أَنزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ ﴾[7]

﴿ فَأَنزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوَىٰ ﴾[8]

﴿ فَأَنزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَّمْ تَرَوْهَا ﴾ [9]

[10]﴿ لَّقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَابَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا ﴾

﴿ هُوَ الَّذِي أَنزَلَ السَّكِينَةَ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ لِيَزْدَادُوا إِيمَانًا مَّعَ إِيمَانِهِمْ ﴾[11]

Bu âyetleri okuduktan sonra Kâfirûn, İhlâs, Felak ve Nâs sureleri okunur.

Hadisler:

Yedi defa: [12] أَسْأَلُ اللهَ العَظِيمَ رَبَّ العَرْشِ العَظِيمِ أَنْ يَشْفِيَكَ

Üç defa: [13] أُعِيذُكَ بِكَلِمَاتِ اللهِ التَّامَّةِ مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ وَهَامَّةٍ وَمِنْ كُلِّ عَيْنٍ لامَّةٍ

Üç defa: [14] اَللَّهُمَّ رَبَّ النَّاسِ أَذْهِبِ البَأْسِ اِشْفِ أَنْتَ الشَّافِي لا شِفَاءَ إِلا شِفَاؤُكَ شِفَاءً لا يُغَادِرُ سَقَمًا

---

[1] *Dediler ki: Ey Mûsâ! Ya sen at veya önce atan biz olalım. Hayır, siz atın, dedi. Bir de baktı ki, büyüleri sayesinde ipleri ve sopaları, kendisine gerçekten koşuyor gibi görünüyor. Mûsâ birden içinde bir korku duydu. Korkma! dedik. Üstün gelecek olan kesinlikle sensin. Sağ elindekini at da, onların yaptıklarını yutsun. Yaptıkları sadece bir büyücü hilesidir. Büyücü ise ne yaparsa yapsın iflah olmaz."* (Taha: 65, 69).

[2] *"Biz Kur'ân'dan öyle bir şey indiriyoruz ki, o müminler için şifa ve rahmettir."* (İsra: 82).

[3] *"De ki: Bu Kur'ân müminler için bir şifa ve rahmettir."* (Fussılet: 44).

[4] *"Eğer bu Kur'ân'ı biz bir dağa indirseydik, muhakkak ki onu, Allah korkusundan baş eğerek parça parça olmuş görürdün."* (Haşr: 21).

[5] *"Gözünü çevir de bir bak, bir bozukluk görebiliyor musun?"* (Mülk: 3).

[6] *"O inkâr edenler,zikri (Kur'an'ı) işittikleri zaman, neredeyse seni gözleriyle devirivere-ceklerdi. Hala da (kin ve hasetlerinden) o bir delidir, derler."* (Kalem: 51).

[7] *"Sonra Allah, Rasûlüne ve müminlere sükûnet ve huzur indirdi."* (Tevbe: 26).

[8] *"Allah, Rasûlüne ve müminlere sükûnet ve güven indirdi ve takva sözüne bağlı kalmalarını sağladı."* (Fetih: 26).

[9] *"Allah teâlâ ona sükûnet ve güven indirdi ve onu görmediğiniz bir ordu ile destekledi."* (Tevbe: 40).

[10] *"Andolsun ki o ağacın altında sana biat ederlerken Allah o mü'minlerden razı olmuştur. Kalplerinde olanı bilmiş, onlara güven duygusu vermiş ve onları pek yakın bir fetihle ödüllendirmiştir."* (Fetih: 18).

[11] *"İmanlarını bir kat daha arttırsınlar diye müminlerin kalplerine güven indiren O'dur."* (Fetih:4

[12] *"Yüce arşın Rabbi, yüce Allah'tan sana şifa vermesini dilerim."*

[13] *"Seni her şeytan ve haşereden, her kötü gözden Allah'ın noksansız kelimelerine sığındırırım."*

[14] *"Ey insanların Rabbi! Sıkıntıyı gider! Şifa ver! Şifayı veren ancak sensin. Senin şifandan başka hiçbir şifa yoktur. Hiçbir hastalık bırakmayan bir şifa ihsan eyle!"*

Bir defa: [1]اللَّهُمَّ أَذْهِبْ عَنْهُ حَرَّهَا وَبَرْدَهَا وَوَصَبَهَا

Yedi defa: [2]حَسْبِيَ اللهُ لا إِلَهَ إِلا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ

Üç defa: [3] بِسْمِ اللهِ أَرْقِيكَ مِنْ كُلِّ دَاءٍ يُؤْذِيكَ وَمِنْ شَرِّ كُلِّ نَفْسٍ أَوْ عَيْنِ حَاسِدٍ، اللهُ يَشْفِيكَ بِسْمِ اللهِ أَرْقِيكَ

Elini ağrıyan yere koyarsın ve üç defa "***bismillah***" dedikten sonra yedi defa:

[4]أَعُوذُ بِعِزَّةِ اللهِ وَقُدْرَتِهِ مِنْ شَرِّ مَا أَجِدُ وَأُحَاذِرُ

Uyarılar:

❶Nazarı değen kişinin idrarını içmek veya onun ölümüyle nazarın batıl/geçersiz kalacağı gibi ve daha başka bir takım hurafelere inanmak caiz değildir.

❷Nazar değeceğinden korkulan yerin üstüne ister deri, bilezik ve gerdanlık gibi şeylerden olsun isterse mavi boncuk gibi şeylerden olsun mutlak olarak nazarlık takmak caiz değildir. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: ***"Kim bir şey takarsa o ona havale edilir."*** Bu hadisi Tirmizî rivâyet etmiştir. Ancak bu takılan şey Kur'ân'dan ise ihtilaflıdır, terk edilmesi daha faziletlidir.

❸Maşallah, tebarekallah yazmak veya kılıç, bıçak, göz gibi şeylerin resimlerini çizmek veya arabanın içine Kur'ân-ı Kerim koymak veya bazı âyetleri evlere asmak, bunların hiçbirisi nazarı engellemez. Bilakis bunlar haram kılınmış nazarlık cinsinden bir şey olur.

❹ Hastanın duanın kabul edileceğine kesin olarak inanması ve şifada acele etmemesi gerekir. Şayet ona, şifanın ömür boyu kullanacağı ilaçlarda olduğu söylenirse bundan bir kaygı duymaz. Fakat rukyenin/okuyarak tedavinin süresi uzadığı zaman endişeye kapılır. Hâlbuki okuduğu her bir harfin kendisine kazandıracağı bir hasene vardır. Her bir hasene için on misli sevap verilecektir. O halde dua etmesi, istiğfar etmesi ve çokça sadaka vermesi gerekir. Muhakkak ki bütün bunlar şifa arama yollarıdır.

❺Toplu okumalar sünnete aykırıdır. Etkisi zayıftır. Sadece teypten yapılan okumalarla yetinmek de böyledir. Çünkü onda niyet gerçekleşmez. Her ne kadar dinlemekte de bir yarar olsa bile okuyarak tedavide niyet şarttır. Şifaya kavuşuncaya kadar rukyeyi tekrarlamak sünnettir. Ancak bu tekrarlar kişiyi yorarsa bıktırmayacak kadar azaltır. Âyetlerin ve duaların belli bir sayıda tekrarlanmasına gelince bir delile dayanmadıkça bunu yapmak doğru değildir.

❻ Rukye yapanın Kur'ân'ı değil, sihir ve efsunu kullandığına delâlet eden birtakım alametler vardır. Onun bazı dindarca tavırlar sergilemesi seni aldatmasın. Bu kişi okumaya Kur'an'la başlayabilir. Fakat çok geçmeden bunu değiştirir. Yapmacık tavırlarla insanların gözlerini boyamak için mescitlere dadanan bazı insanlar vardır. Onlar senin karşında Allah'ı bol bol zikrederler. Sakın bunlara aldanma. Dikkatli ol.

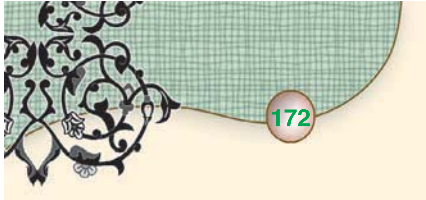
---

[1] *"Allah'ım! Onun sıcaklığını soğukluğunu ve hastalığını gider."*
[2] *"Allah bana yeter. O'ndan başka hak ilah yok. Ben O'na tevekkül ettim. O, büyük Arş'ın Rabbidir."*
[3] *"Allah'ın adıyla, sana eza veren bütün hastalıklara karşı, bütün kötü nefislere ve hasetçi gözlere karşı sana okuyorum. Allah sana şifa versin, ben Allah'ın adıyla sana okuyorum."*
[4] *"Bedenimde mevcut ve çekindiğim sıkıntının şerrinden Allah'ın izzetine ve kudretine sığınırım"* dersin.

Büyücülerin ve hokkabazların alametleri şunlardır: ✸ Hastanın ismini veya annesinin ismini sorması. Çünkü ismin bilinmesi veya bilinmemesi tedavide hiçbir şeyi değiştirmez. ✸ Hastanın giysilerinden elbise veya fanila gibi bir şeyi istemesi. ✸ Hastadan bazan cinlere kesmek, bazan kanını hastaya sürmek için kesmek maksadıyla belli vasıfları olan bir hayvan isteyebilir. ✸ Anlaşılmayan ve hiçbir anlamı olmayan tılsımları yazması veya okuması. ✸ Hastaya içinde birtakım harfler ve rakamlar bulunan ve muska denilen dörde katlanmış bir kağıt vermesi. ✸ Hastaya bir müddet insanlardan uzak hacbe denilen karanlık bir odada yalnız kalmasını emretmesi. ✸ Hastaya belli bir süre suya dokunmamasını emretmesi. ✸ Hastaya toprağa gömeceği bir şey veya yakıp tütsüleneceği bir kağıt vermesi. ✸Hasta konuşmadan önce onun kimsenin bilmediği birtakım özelliklerini veya ismini, beldesini ve hastalığını bildirmesi. ✸ Sadece yanına girmesiyle veya telefonla ya da posta ile hastanın durumunu teşhis etmesi.

❼ Ehl-i Sünnetin görüşüne göre cinler insanların bedenlerine girebilirler. Bunun delili Allah'ın şu âyetidir: ***"Faiz yemiş insanlar (kabirlerinden) şeytan çarpmış kimselerin cinnet nöbetinden kalktığı gibi kalkarlar."*** (Bakara: 275). Müfessirlerin icmâına göre, âyetteki çarpılmaktan kast edilen şey, cinlerin bedenine girmesi sebebiyle insanın başına gelen şeytanî bir cinnet halidir.

Sihir: Sihir ve büyü vardır/bir realitedir. Büyünün etkisinin olduğu Kitap ve sünnetle sabittir. Haramdır ve büyük bir günahtır. Çünkü Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur: "Yedi helak ediciden sakının. Onlar nedir ey Allah'ın Rasûlü, diye sordular. Allah'a ortak koşmak, büyü yapmak... buyurdu." Bunu Buhârî ve Müslim rivâyet etti. Allah teâlâ şöyle buyurdu: ***"Sihri saıin alanların (ona inanıp para verenlerin) ahiretten nasibi olmadığını çok iyi bilmekteler."*** (Bakara:102).İki kısımdır: **1.**Sihir yapanın sihir yaptığı kişiye zarar vermek için şeytanı kullanarak yaptığı efsunlu sözler ve düğümlerdir.**2.**Sihir yapılan kişinin eğilimine, isteğine ve aklına etki eden ilaçlardır.Bunlar etki ettikçe eşyaların yer değiştirdiğini ve hareket ettiğini hayal eder.Birincisi şirktir çünkü şeytan sihir yapana Allahı inkar etmeden hizmet etmez.İkincisi helak edici büyük günahlardandır.Bunların hepsinin Allahın takdiriyle olduğunu unutmamak gerekir.

Dua

Allah teâlâ kullarına duayı vacip kılmıştır. O şöyle buyurmaktadır: ***"Bana dua edin, kabul edeyim. Bana, ibadeti bırakıp büyüklük taslayanlar aşağılanarak cehenneme gideceklerdir."*** (Ğafir: 60). Buradaki ibadet, duadır. Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de şöyle buyurmaktadır: ***"Allah kendisinden istemeyene gazap eder."*** Bununla beraber Allah kulunun sadece kendisinden istemesinden de hoşlanır, ısrar edenleri sever ve onları kendisine yaklaştırır. Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'in ashabı bu emri çok iyi anlamışlardır. Onlardan hiçbirisi Allah'tan isteyececeği hiçbir şeyi küçük görmez isteyecekleri şeyleri Allah'tan başka hiç kimseden istemezlerdi. Bunun sebebi onların Rablerine bağlılıklarından, O'na yakınlıklarından ve şu ayette de ifade edildiği gibi Rablerinin de onlara yakınlığından başka bir şey değildi: ***"Kullarım sana beni sorduklarında söyle onlara ben çok yakınım."*** (Bakara: 186). Duanın Allah katındaki yeri çok büyüktür. O, Allahın en değer verdiği şeydir. Bazan kazayı bile değiştirebilir. Sebepler bulunur ve engeller bulunmazsa bir Müslümanın duası mutlaka kabul edilir. Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'in bildirdiğine göre dua eden kişiye şunlardan birisi verilir: ***"Hiçbir Müslüman yoktur ki bir günah ve yakınlarla ilgiyi kesme isteği olmayan bir dua ile Allah'a niyaz etsin de Allah ona şu üç şeyden birini vermesin: Ya isteğini yerine getirir yahut onun isteğini âhireti için saklar, yahut da duasının dengi olan bir kötülüğü ondan savar. Dediler ki: O halde çok dua edelim. Buyurdu ki: Allah da çok kabul eder."*** Bu hadisi Ahmed ve Tirmizî tahriç etti.

Duanın çeşitleri: İki nevi dua vardır: **1.** İbadet duası: Namaz ve oruç gibi. **2.**İsteme ve talep duası

Dua çeşitlerinden hangisi daha üstündür? Kur'an okumak mı, zikir mi, yoksa dua ve istemek mi daha faziletlidir? Kur'an okumak mutlak olarak bütün amellerin en faziletlisidir. Sonra zikir, övgü ve sena sonra dua ve talep daha faziletlidir. Genel olarak böyledir. Fakat bazı özel sebeplerle bunlar arasındaki sıralama değişebilir. Mesela Arafat'ta yapılan dua Kur'an okumaktan daha faziletlidir. Farz namazlardan sonra zikir ve dua ile meşgul olmak Kur'an okumaktan daha evladır.

Duanın kabulünün sebepleri: Bunlardan bir kısmı zahiri sebeplerdir, bir kısmı batıni sebeplerdir: **1. Zahirî sebepler:** Duadan önce salih ameller işlemek. Mesela sadaka vermek, abdest almak, namaz kılmak, kıbleye yönelmek, elleri kaldırmak, Allah'ı layık olduğu şekilde övmek, Allah'ın isim ve sıfatlarını duada talep edilen şeylere uygun bir şekilde kullanmak gibi. Dua cennet talebi ile ilgili olduğu zaman O'nun lütfu ve rahmeti ile yakarılır. Mesela bir zalime beddua edildiği zaman Allah'ın Rahman veya Kerim ismi kullanılmaz, Cebbar ve Kahhar ismi kullanılır. Duanın başında ortasında ve sonunda Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'e salâtü selam söylemek, günahları ikrar etmek, nimetlerinden dolayı Allah'a şükretmek, duaların kabul edilmesi ihtimalinin kuvvetli olduğuna dair hakkında delil bulunan faziletli vakitleri değerlendirmek de duanın kabulünün zahiri sebepleridir. Bu vakitler pek çoktur ve bazıları şunlardır: ✸ Gün ve gece içindeki faziletli vakitler: Allah'ın dünya semasına indiği zaman olan gecenin son üçte birinde, ezan ile kamet arasında, abdestten sonra, secdelerde, namazda selam vermeden önce, namazların arkasında, Kur'an'ı hatmedince, horoz öttüğü zaman, yolculuk esnasında, mazlumun duası, çaresiz kalanın duası, babanın evladına duası, Müslümanın

Müslüman kardeşi için onun gıyabında yaptığı dua ve savaşta düşmanla karşılaşınca yapılan dua böyledir.✸ Hafta içinde: Cuma günü, özellikle de Cuma gününün son saatidir. ✸ Aylar içinde Ramazan ayında iftar ve sahur vakitlerinde Kadir gecesinde ve Arâfâ günü yapılan dualar makbuldür. ✸ Mübarek yerlerde: Genel olarak mescitlerde, Kâbe'de özellikle Mültezemde, Makam-ı İbrahim'in yanında, Safa ve Merve'nin üstünde, Hac günlerinde Arâfât'ta, Müzdelife'de ve Mina'da, Zemzem içme esnasında ve diğer yerlerde yapılan dualar makbuldür.

Batınî sebepler şunlardır: Duadan önce samimi bir şekilde tevbe etmek, haksız yere aldığı şeyler varsa onları iade etmek, yiyecek, içecek, giyecek ve meskenini temiz ve helal yoldan temin etmek, çokca itaatte bulunmak, haramlardan sakınmak, şüpheli şeylerden uzak durmak, şehevi arzuların peşinden gitmemek, huzuru kalp ile dua etmek, Allah'a güvenmek, ümitvar olmak, Allah'a sığınmak, yalvarıp yakarmak, ısrarla istemek, işini Allah'a havale etmek ve başkasından bir şey beklememektir.

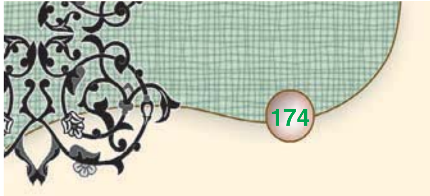
Duanın kabulüne mani olan şeyler: Bazan insan dua ettiği halde kabul edilmeyebilir veya kabulü gecikebilir. Bunların pek çok sebebi vardır.

Bunlardan bazıları şunlardır: ✸ Allah'la beraber başkalarına da dua etmek ve duada ayrıntıya girmek. Mesela cehennemin sıcaklığından, sıkıntısından ve karanlığından Allah'a sığınmak duada bir ayrıntıdır. Hâlbuki bu ayrıntıya girmektense sadece ateşten sığınmak yeterlidir. ✸ Kendisine veya başkasına haksız yere beddua etmek; günaha ve yakınlarla ilgiyi kesmeye sebep olacak bir şey için dua etmek ve "Allah'ım! dilersen beni bağışla" gibi sözlerle duayı Allah'ın dilemesine bağlamak. ✸ Dua ettim kabul edilmedi diyerek duanın hemen kabul edilmesini istemek. ✸ Yorgunluk ve bıkkınlıkla duayı terk etmek ✸ Dalgın ve boş bir kalp ile dua etmek ve ✸ Allah'ın huzurunda edebe aykırı tavırlar sergilemek. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem), kendisine salâtü selam getirmeden dua eden bir adamın duasını duydu ve şöyle buyurdu: ***"Bu adam acele etti." Sonra adamı çağırdı. Ona veya başkasına şöyle dedi: "Biriniz namaz kıldığı zaman Allah'a hamdü sena ile başlasın, sonra peygambere salâtü selam getirsin, ondan sonra istediği duayı yapsın."*** Bu hadisi Ebû Dâvûd ve Tirmizî rivâyet etti.

✸ Olmayacak bir şey için dua etmek. Mesela dünyada ebedi kalmak için dua etmek gibi. ✸ Duada yapmacık bir tavırla secili ve kafiyeli sözler söylemeye çalışmak. Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Rabbinize yalvara yakara ve gizlice dua edin. Bilesiniz ki O, haddi aşanları sevmez."*** (A'raf: 55). İbn Abbas şöyle dedi: *"Duada seciye dikkat edin ve ondan sakının. Çünkü ben Rasûlullah ve ashabının ancak böyle yaptıklarını, yani seciden sakındıklarını gördüm."* Bunu Buhârî rivâyet etti.

✸ Duada sesi aşırı yükseltmek. Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır**:** ***"Namazında ne yüksek sesle oku, ne de sesini gizle. İkisi arasında bir yol tut."*** (İsra:110). Aişe bunun dua hakkında indiğini söyledi.

Dua edenin aşağıdaki tertibe göre dua etmesi müstehaptır: 1. Hamd ve sena, **2.** Peygamber'e salât, **3.** Tevbe ve günahlarını ikrar, **4.** Allah'ın nimetlerine şükür, **5.** Duaya başlamak. Kapsamlı dualar yapmaya çalışmak ve Peygamber'den ve seleften rivâyet edilen dualarla dua etmek de müstehaptır. **6.** Duayı Peygamber'e salât ile bitirmek.

EZBERLENMESİ GEREKEN ÖNEMLİ DUALAR

Duanın münasip olduğu yer	Dua: Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:
Uykudan önce ve sonra	«بِاسْمِكَ اللَّهُمَّ أَمُوتُ وَأَحْيَا» [1] Uyandığı zaman şöyle der: «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَمَا أَمَاتَنَا وَإِلَيْهِ النُّشُورُ» [2]
Uykusunda korkan kimse	«أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللهِ التَّامَّاتِ مِنْ غَضَبِهِ، وَمِن شَرِّ عِبَادِهِ وَمِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ وَأَنْ يَحْضُرُونِ» [3]
Rüya gördüğü zaman	"Biriniz hoşuna giden bir rüya gördüğü zaman bu Allah'tandır, Allah'a hamdetsin. Hoşuna gitmeyen başka bir rüya gördüğü zaman bu şeytandandır. Onun şerrinden Allah'a sığınsın ve kimseye söylemesin. Ona zarar vermez."
Evden çıkarken	«اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَضِلَّ أَوْ أُضَلَّ، أَوْ أَزِلَّ أَوْ أُزَلَّ، أَوْ أَظْلِمَ أَوْ أُظْلَمَ، أَوْ أَجْهَلَ أَوْ يُجْهَلَ عَلَيَّ» [4]
Mescide girerken	**Mescide girerken önce sağ ayağını atar ve şöyle der:** بِسْمِ اللهِ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللهِ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ. [5]
Mescitten çıkarken	**Mescitten çıkarken önce sol ayağını atar ve şöyle der:** بِسْمِ اللهِ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللهِ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ فَضْلِكَ. [6]
Evlenen kişiye	«بَارَكَ اللهُ لَكَ، وَبَارَكَ عَلَيْكَ، وَجَمَعَ بَيْنَكُمَا فِي خَيْرٍ» [7]
Horoz ötmesini veya eşek anırmasını v.s. işiten kimse	"Eşeğin anırmasını duyunca şeytandan Allah'a sığının, çünkü o şeytanı görmüştür. Horozun ötüşünü işitince Allah'ın fazlından isteyin, çünkü meleği görmüştür. Gece köpek havlaması ve eşek anırması duyunca Allah'a sığının."
"Seni Allah için seviyorum" diyen kimseye	Bir adam Rasülullah'la beraber bulunuyorken yanından birisi geçti. Adam dedi ki: Ben bu adamı seviyorum. **Peygamber**: "Bunu ona söyledin mi?" Hayır, dedi. Haydi, git söyle, buyurdu. Adam gitti ve ona dedi ki: Ben seni Allah için seviyorum. **O da şöyle dedi:** Uğrunda beni sevdiğin Allah da seni sevsin.
Bir Müslümanın aksırdığını duyunca	"Sizden biriniz aksırınca (Allah'a hamdolsun) desin. Kardeşi veya arkadaşı ona (Allah'ın rahmeti üzerine olsun) desin. O da ona: (Allah size hidayet etsin ve durumunuzu düzeltsin) desin. Kâfir aksırıp da elhamdülillah deyince ona sadece: (Allah size hidayet etsin) desin. (Allah sana merhamet etsin) demesin."
Sıkıntılı zamanlarda	«لا إِلَهَ إِلا اللهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ لا إِلَهَ إِلا اللهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ لا إِلَهَ إِلا اللهُ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَرَبُّ الأَرْضِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ» «اللهُ اللهُ رَبِّي، لا أُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا» «يَاحَيُّ يا قَيُّومُ برحمتك أَسْتَغِيثُ» «سبحان الله الْعَظِيمِ» [8]

[1] "Allah'ım! Senin isminle ölür ve yaşarım."
[2] "Bizi öldürdükten sonra dirilten Allah'a hamd olsun. Dönüş O'nadır."
[3] "Gazabından ve kullarının şerrinden, şeytanların vesvesesinden ve bana gelmelerinden noksansız kelimeleriyle Allah'a sığınırım."
[4] "Allah'ım! Sapıklığa düşmekten veya düşürülmekten, ayağımın kaymasından veya kaydırılmasından, zulmetmekten veya zulme uğramaktan, cehalete düşmekten veya cahil bırakılmaktan sana sığınırım."
[5] "Allah'ın adıyla. Selam Allah'ın Resulü (sallallâhu aleyhi ve sellem) üzerine olsun. Allah'ım! Günahlarımı bağışla ve rahmetinin kapılarını bana aç."
[6] "Allah'ın adıyla. Selam Allah'ın Rasûlü üzerine olsun Allah'ım! Senin lutfundan isterim."
[7] "Allah senin için bereketli kılsın ve bereketini daim etsin. İkinizi hayırda birleştirsin."
[8] "Azim ve Halim olan Allah'tan başka hak ilah yoktur. Azim olan Arş'ın Rabbi Allah'tan başka hak ilah yoktur. Göklerin Rabbi, yerin Rabbi ve Kerim olan Arş'ın Rabbi Allah'tan başka hak ilah yoktur. Allah'ım! Rabbim Allah'ım! Sana hiçbir şeyi ortak koşmam."

Düşmanlara karşı	«اللَّهُمَّ مُجْرِيَ السَّحَابِ مُنْزِلَ الْكِتَابِ سَرِيعَ الْحِسَابِ اهْزِمْ الأَحْزَابَ، اللَّهُمَّ اهْزِمْهُمْ وَزَلْزِلْهُمْ»[1]
Gece namazına kalkmak	Her kim gece namazına kalktığında, La ilahe illalahu vahdehu la şerike leh lehul mulku ve lehul hamdu ve huve ala kulli şeyin kadir, elhamdulillah ve subhanallah vela ilahe illallahu vallahu ekber vela havle vela kuvvete illa billah dedikten sonra, Allahım beni bağışla ve dua ederse kabul olunur,abdest alıp namaz kılsa kabul olunur
Bir iş kendisine zor geldiğinde	«اللَّهُمَّ لا سَهْلَ إلا مَا جَعَلْتَهُ سَهْلا وَأنتَ تَجْعَلُ الحزن إذا شِئْتَ سَهْلاً»[2]
Borcun ödenmesi için	«اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ وَالْعَجْزِ وَالْكَسَلِ وَالْجُبْنِ وَالْبُخْلِ وَضَلَعِ الدَّيْنِ وَغَلَبَةِ الرِّجَالِ»[3]
Helâya girerken	Helâya girerken şöyle der : «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبُثِ وَالْخَبَائِثِ»[4] Çıkarken: «غُفْرَانَكَ» "(Allah'ım!) beni bağışla!" der.
Namazda vesvese	"Bu şeytandır. Buna Hanzeb denilir. Onu hissettiğin zaman onun şerrinden Allah'a sığın ve üç defa sol tarafına tükür."
Secdelerde	«اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي كُلَّهُ دِقَّهُ وَجِلَّهُ وَأَوَّلَهُ وَآخِرَهُ وَعَلانِيَتَهُ وَسِرَّهُ»[5]، «سُبْحَانَكَ رَبِّي وَبِحَمْدِكَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي»[6] «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ وَبِمُعَافَاتِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْكَ لا أُحْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ»[7].
Tilavet secdesinde	«اللَّهُمَّ لَكَ سَجَدْتُ وَبِكَ آمَنْتُ وَلَكَ أَسْلَمْتُ سَجَدَ وَجْهِي لِلَّذِي خَلَقَهُ وَصَوَّرَهُ وَشَقَّ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ تَبَارَكَ اللهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ»[8]
Namazın başında (Tekbirden sonra)	«اللَّهُمَّ باعد بيني وبين خطاياي كما باعدت بين المشرق والمغرب ، اللَّهُمَّ نقني من خطاياي كما يُنقى الثوب الأبيض من الدنس ، الله اغسلني بالماء والثلج والبَرَد»[9].
Namazın sonunda	«اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا وَلا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلا أَنْتَ فَاغْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ وَارْحَمْنِي إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ»[10]
Namazın arkasından	«اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَى ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ»[11] «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكُفْرِ وَالْفَقْرِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ»[12]
İyilik yapan kimseye	"Bir kimse kendisine iyilik yapan kişiye: Allah seni hayırla mükâfatlandırsın, dediği zaman onu en güzel şekilde övmüş olur. Diğeri de ona: Seni de der."

[1] "Bulutları yürüten, Kitab'ı indiren, hesabı çabuk gören Allah'ım! Düşman topluluklarını bozguna uğrat ve onları sars."

[2] "Allah'ım! Senin kolaylaştırdığından başka kolay olan yoktur. Sen dilersen zoru kolay kılarsın."

[3] "Allah'ım! Kederden ve hüzünden, acizlik ve tembellikten, cimrilik ve korkaklıktan, borcun belimi bükmesinden ve insanların bana galip gelmesinden sana sığınırım.

[4] "Allâh'ım! Erkek ve dişi şeytanlardan sana sığınırım."

[5] "Allah'ım! Günahlarımın hepsini; küçüğünü, büyüğünü; ilkini, sonunu; gizlisini aşikârını bağışla"

[6] "Rabbim, seni överek noksanlıklardan tenzih ederim Beni bağışla."

[7] "Allah'ım! Gazabından rızana, cezandan affına, senden yine sana sığınırım. Sana olan övgüleri sayamam. Sen kendini övdüğün gibisin."

[8] "Allah'ım! Sana secde ettim, sana inandım, sana teslim oldum. Yüzüm, yaratanına, kulağını ve gözünü açana secde etti. Güzel yaratıcının şanı yücedir."

[9] "Allah'ım! Doğu ve batının arasını uzaklaştırdığın gibi beni günahlarımdan uzaklaştır. Allah'ım! Beyaz elbisenin kirden temizlenişi gibi beni günahlarımdan temizle. Allah'ım! Beni günahlarımdan su, kar ve dolu ile arındır."

[10] "Allah'ım! Ben nefsime çok zulmettim. Günahları ancak sen affedersin. Katından bir mağfiretle beni bağışla ve bana merhamet eyle. Sen Ğafursun, Rahimsin"

[11] "Allah'ım! Seni zikretmek, sana şükretmek ve güzelce ibadet etmek için bana yardım et."

[12] "Allah'ım! Küfürden, fakirlikten ve kabir azabından sana sığınırım."

Yağmuru gördüğü zaman	İki veya üç defa: « اللَّهُمَّ صَيِّبًا نَافِعًا »[1] ، «مُطِرْنَا بِفَضْلِ اللهِ وَرَحْمَتِهِ »[2] **Yağmur yağarken yapılan dua kabule şayan bir duadır.**
Rüzgâr estiği zaman	«اللَّهُمَّ إني أسألك خَيْرَهَا وخير مَا فيها وخير ما أرسلت به، وأعوذُ بك مِنْ شَرِّهَا وَشَرِّ مَا فيها وشَرِّ ما أُرسلت به»[3]
Hilali gördüğü zaman	«اللَّهُمَّ أهلّه عَلَيْنَا باليمنِ والإيمَانِ والسَّلامَةِ وَالإسْلامِ هِلالُ خيرٍ ورُشدٍ، رَبِّي وَرَبُّكَ اللهُ »[4]
Yolcuyu uğurlayanın duası	« أَسْتَوْدِعُ اللهَ دِينَكَ وَأَمَانَتَكَ وَخواتِيمَ عَمَلِكَ »[5] Yolcu buna şöyle **karşılık verir:** « أَسْتَوْدِعُكُمُ اللهَ الَّذِيْ لا تَضِيعُ وَدَائِعُهُ »[6]
Hoşa giden veya gitmeyen bir şey görüldüğünde	« الْحَمْدُ للهِ الَّذِي بِنِعْمَتِهِ تَتِمُّ الصَّالِحَاتُ»[7] « الْحَمْدُ للهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ »[8]
Yolculuk duası	« اللهُ أَكْبَرُ، اللهُ أَكْبَرُ، سُبْحانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ، وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ، اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ فِي سَفَرِنَا هَذَا الْبِرَّ وَالتَّقْوَى، وَمِنَ الْعَمَلِ مَا تَرْضَى، اللَّهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا سَفَرَنَا هَذَا وَاطْوِ عَنَّا بُعْدَهُ، اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ وَالْخَلِيفَةُ فِي الأَهْلِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ وَكَآبَةِ الْمَنْظَرِ وَسُوءِ الْمُنْقَلَبِ فِي الْمَالِ وَالأَهْلِ »[9] **Dönünce bunları söyler ve şunları ilave eder:** آيِبُونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ[10]
Yatağa girerken	« اللَّهُمَّ أَسْلَمْتُ نَفْسِي إِلَيْكَ وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ رَهْبَةً وَرَغْبَةً إِلَيْكَ لا مَلْجَأَ وَلا مَنْجَا مِنْكَ إِلا إِلَيْكَ آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ وَبِنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ»[11] « الْحَمْدُ للهِ الَّذِي أَطْعَمَنَا وَسَقَانَا وَكَفَانَا وَآوَانَا فَكَمْ مِمَّنْ لا كَافِيَ لَهُ وَلا مُؤْوِيَ»[12] « اللَّهُمَّ قِنِي عَذَابَكَ يَوْمَ تَبْعَثُ عِبَادَكَ »[13] « سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبِّي بِكَ وَضَعْتُ جَنْبِي وَبِكَ أَرْفَعُهُ إِنْ أَمْسَكْتَ نَفْسِي فَاغْفِرْ لَهَا وَإِنْ أَرْسَلْتَهَا فَاحْفَظْهَا بِمَا تَحْفَظُ بِهِ عِبَادَكَ الصَّالِحِينَ»[14] **“Muavvizeteyn(Felâk ve Nâs) surelerini okuyarak ellerine üfler ve sonra elleriyle** bütün **vücuduna sürer.” “Her gece yatmadan önce Secde ve Mülk surelerini okur.”**

[1] “Allah’ım! Bol ve faydalı bir yağmur ver.”

[2] “Allah’ın ihsanı ve rahmetiyle bize yağmur yağdırıldı.” der. Sonra dilediği şeylerle dua eder.

[3] “Allah’ım! Senden bu rüzgârın hayrını, onda bulunanın hayrını ve onunla birlikte gönderilenin hayrını dilerim. Onun şerrinden, onda bulunanın şerrinden ve onunla birlikte gönderilenin şerrinden sana sığınırım.”

[4] “Allah’ım! Bu ayı bizim için güven, iman, selamet ve İslam ayı, iyilik ve olgunluk ayı kıl. (Ey Hilal!) Benim ve senin Rabbin Allah’tır.”

[5] “Senin dinini, güvenliğini ve işlerinin akıbetini Allah’a havale ederim.”

[6] “Sizi emanetleri zayi etmeyen Allah’a emanet ederim.”

[7] “Salih amellerin O’nun nimetiyle tamamlanan Allah’a hamdolsun ”

[8] “ Her hâlükârda Allah’a hamdolsun.”

[9] “Allahu ekber, Allahu ekber.(***Bu vasıtayı bizim hizmetimize veren Allah her türlü noksanlıktan münezzehtir. Biz bunlara güç yetiremezdik ve şüphesiz Rabbimize döneceğiz***.) Allah’ım! Senden bu yolculuğumuzda iyilik ve takva, razı olacağın amel dileriz. Allah’ım! Bu yolculuğumuzu bize kolaylaştır ve uzaklığını bize yakın kıl. Allah’ım! Sen yolculukta dostsun. Ailemi sana emanet ediyorum. Allah’ım! Yolculuğun meşakkatinden, üzücü manzaralarından, aile ve malda kötü değişikliklerden sana sığınırım.”

[10] “Biz dönenleriz, tevbe edenleriz, ibadet edenler ve Rabbimize hamd edenleriz.”

[11] “Allah’ım! Nefsimi sana teslim ettim. İşimi sana havale ettim. Senden ümit ederek ve korkarak sırtımı sana dayadım. Senden başka sığnılacak ve sakınılacak yoktur. İndirdiğin kitaba ve gönderdiğin peygambere iman ettim.”

[12] “Her türlü hamd, bizi doyuran, yediren, içiren, koruyan ve barındıran Allah’adır. Nice koruyanı ve barındıranı olmayan vardır.”

[13] “Allah’ım! Kullarını yeniden dirilttiğin gün beni azabından koru.”

[14] “Allah’ım! Seni tenzih ederim. Yanımı senin adınla yatağa koydum, senin adınla kaldıracağım. Benim ruhumu tutup canımı alırsan bana mağfiret et. Canımı bağışlarsan onu salih kullarınla birlikte muhafaza eyle.”

Mescide Giderken	« اللَّهُمَّ اجْعَلْ فِي قَلْبِي نُورًا، وَفِي لِسَانِيْ نُورًا، وَفِي سَمْعِي نُورًا، وَفِي بَصَرِي نُورًا، وَمِن فَوْقِي نُورًا، وَمِن تَحْتِي نُورًا، وَعَنْ يَمِينِي نُورًا، وَعَنْ شِمَالِيْ نُورًا، وَمِن أَمَامِي نُورًا، وَمِن خَلْفِي نُورًا، وَاجْعَلْ فِي نَفسيْ نُورًا، وَأَعْظِمْ لِيْ نوراً، وَعَظِّمِ لِيْ نُوْرَاً، وَاجْعَل لِيْ نوْرَاً، وَاجْعَلْنِيْ نُوْرَاً، اللَّهُمَّ أَعْطِنِيْ نُوْرَاً، وَاجْعَلْ فِيْ عَصَبي نُورَاً، وَفِيْ لَحْمِي نُوْرَاً، وَفِيْ دَمِي نُورَاً، وَفِي شَعَرِي نُوْرَاً، وَفِيْ بَشَرِي نُوْرَاً »[1]
İstihare duası	« اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ، وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ، وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ، فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلا أَقْدِرُ، وَتَعْلَمُ وَلا أَعْلَمُ، وَأَنْتَ عَلامُ الْغُيُوبِ، اللَّهُمَّ فَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ هَذَا الأَمْرَ(ثُمَّ تُسَمِّيهِ بِعَيْنِهِ) خَيْرًا لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي ـ أو قال: عَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ ـ فَاقْدُرْهُ لِي وَيَسِّرْهُ لِي ثُمَّ بَارِكْ لِي فِيهِ، وَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الأمر شَرٌّ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي ـ أَوْ قَالَ فِي عَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ ـ فَاصْرِفهُ عني واصْرِفْنِي عَنْهُ وَاقْدُرْ لِي الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ ثُمَّ رَضِّنِي بِهِ ».[2]
Cenaze duası	« اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ وَارْحَمْهُ، وَعَافِهِ وَاعْفُ عَنْهُ، وَأَكْرِمْ نُزُلَهُ، وَوَسِّعْ مُدْخَلَهُ، وَاغْسِلْهُ بِالْمَاءِ وَالثَّلْجِ وَالْبَرَدِ، وَنَقِّهِ مِنْ الْخَطَايَا كَمَا نَقَّيْتَ الثَّوْبَ الأَبْيَضَ مِنَ الدَّنَسِ، وَأَبْدِلْهُ دَارًا خَيْراً مِنْ دَارِهِ، وَأَهْلاً خَيْراً مِنْ أَهْلِهِ، وَزَوْجاً خَيْراً مِنْ زَوْجِهِ، وَأَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ، وَأَعِذْهُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَمِنْ عَذَابِ النَّارِ »[3]
Sıkıntı ve üzüntüyü ortadan kaldırma	((اللَّهُمَّ إِنِّي عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ وَابْنُ أَمَتِكَ نَاصِيَتِي بِيَدِكَ مَاضٍ فِيَّ حُكْمُكَ عَدْلٌ فِيَّ قَضَاؤُكَ أَسْأَلُكَ بِكُلِّ اسْمٍ هُوَ لَكَ سَمَّيْتَ بِهِ نَفْسَكَ أَوْ عَلَّمْتَهُ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ أَوْ أَنْزَلْتَهُ فِي كِتَابِكَ أَوْ اسْتَأْثَرْتَ بِهِ فِي عِلْمِ الْغَيْبِ عِنْدَكَ أَنْ تَجْعَلَ الْقُرْآنَ رَبِيعَ قَلْبِي وَنُورَ صَدْرِي وَجِلاءَ حُزْنِي وَذَهَابَ هَمِّي))[4]

[1] "Allah'ım! Kalbimi nurlandır, lisanımı nurlandır. Kulağımı nurlandır, gözümü nurlandır. Üstümü nurlandır, altımı nurlandır. Sağımı nurlandır, solumu nurlandır. Önümü nurlandır, arkamı nurlandır. Nefsimi nurlandır. Bana büyük bir nur ver ve nurumu artır. Bana nur ver ve beni nur eyle. Allah'ım bana nur ver. Sinirlerime nur, etime nur, kanıma nur ver. Saçıma nur, derime nur ver."

[2] "Sizden biriniz bir iş yapmayı tasarladığı zaman farz namazın dışında iki rekat namaz kılsın, sonra şöyle desin: Allah'ım! İlmine başvurarak senden hayır isterim. Kudretine dayanarak senden güç isterim. Senden, lütfu ihsanını isterim. Senin gücün yeter, benimki yetmez. Sen bilirsin ben bilemem. Sen bilinmeyenleri en iyi bilensin. Allah'ım! Bu işin –(Burada istediği şeyi söyler)- benim için; dinimde, yaşantımda ve işimin sonunda hayırlı olacağını biliyorsan onu bana takdir et, kolaylaştır ve sonra bereketli kıl. Bu işin benim için; dinimde, yaşantımda ve işimin sonunda kötü sonuçlar doğuracağını biliyorsan onu benden, beni ondan uzaklaştır ve benim için nerede olursa hayrı takdir et. Sonra beni ondan razı kıl."

[3] "Allah'ım onu bağışla ve ona merhamet et. Ona afiyet ver ve onu affet. Onu hoş karşıla ve yerini genişlet. Onu su, kar ve dolu ile yıka. Beyaz elbisenin kirden temizlendiği gibi günahlardan temizle. Ona evinden daha iyi bir ev, ailesinden daha hayırlı bir aile, eşinden daha hayırlı bir eş ver. Onu cennete koy. Kabir azabından ve cehennem azabından koru ."

[4] "Kendisine bir üzüntü veya sıkıntı isabet edip de şöyle dua eden hiç kimse yoktur ki Allah onun sıkıntı ve üzüntüsünü giderip de onun yerine neşe ve mutluluk vermiş olmasın: Allah'ım! Ben senin kulunum. Erkek ve kadın kullarının çocuğuyum. Perçemim senin elindedir. Hakkımda senin hükmün geçerlidir. Sen benim hakkımda adaletle hükmedersin. Kendini isimlendirdiğin, Kitabında indirdiğin, kullarından birine öğrettiğin veya katındaki gayb ilminde kendine has kıldığın sana ait her isimle senden isterim, Kur'an'ı kalbimin baharı, göğsümün nuru, üzüntümün ve kederimin gidericisi kıl."

Kazançlı Bir Ticaret

Allah teâlâ insanı diğer mahlûkattan üstün yaratmıştır. Konuşma nimetini sadece ona vermiş ve dili de konuşmanın aracı kılmıştır. Bu nimet hayırda da şerde de kullanılabilir. Bunu kim hayırda kullanırsa onu dünyada saadete, cennette de yüksek mertebelere ulaştırır. Başka yollarda kullananı ise her iki dünyada da felaketlere götürür. Dil ile vakti değerlendirme yollarının en faziletlisi Kur'an kıraatinden sonra Allah'ı zikretmektir.

Allah'ı zikretmenin fazileti:

Bu konuda çok sayıda hadis gelmiştir. Bunlardan bazıları şunlardır: ***"Amellerinizin en hayırlısını, Melikiniz katında en makbul olanını, derecelerinizi en fazla yükselteninı, iyilik yolunda altın ve gümüşü sarfetmenizden daha hayırlı olanını ve düşmanınızla karşılaşıp onlarla savaşmanızdan daha hayırlı olanını haber vereyim mi?" Sahabiler "Evet" dediler. Resülullah sallallahu aleyhi ve sellem: "Allah teâlâ'yı zikretmektir"*** buyurdu. Bunu Tirmizî rivâyet etti. ***"Rabbini zikredenle Rabbini zikretmeyenin durumu diri ile ölünün durumu gibidir."*** Bu hadisi Buhârî rivâyet etti. Kudsî bir hadiste Allah teâlâ şöyle buyurdu: ***"Ben Kulumun zannı üzereyim. Beni zikrettikçe onunlayım. O beni kendi nefsinde zikrederse ben de onu kendim zikrederim. Beni bir toplulukta anarsa ben de onu daha hayırlı bir toplulukta anarım. Bana bir karış yaklaşırsa ben ona bir arşın yaklaşırım."*** Bunu Buhârî rivâyet etti. **Resülullah *sallallahu aleyhi ve sellem* "Müferridun öne geçmiştir" buyurdu. "Ey Allah'ın Resulü müferridun kimlerdir? Diye sordular. O şöyle cevap verdi: *"Bunlar Allah'ı çokça zikreden erkekler ve kadınlardır."*** Bunu Müslim rivâyet etti. **Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem –nafile ibadetlerin kendisine zor geldiğini söyleyip daha kolay bir ibadeti soran- sahabeye şu tavsiyede bulundu: *"Dilin devamlı olarak Allah'ı zikrederek ıslak kalsın. "*** Bunu Tirmizî ve diğerleri rivâyet etti.

Sevabın Katlanması: Kur'an kıraatininin sevabı –tefekkür ve amele bağlı olarak- nasıl katlanırsa, salih amellerin sevabı da şu vasıflar bulunduğu zaman katlanır:

1. Kalpteki iman, ihlâs, Allah sevgisi ve bunların sonuçlarına göre, **2.** Zikri kalbin tefekkürüne, sadece diliyle değil kalbin de zikirle meşguliyetine göre.

Bunlar tam olursa Allah bunu onun bütün günahlarına kefaret olarak kabul eder ve sevabını tam olarak verir. Bunlar eksik olursa sevabı da ona göre olur.

Zikrin faydaları: ✷ Şeyhulislam şöyle dedi: Kalp için zikir, balık için su gibidir. Sudan ayrı kaldığı zaman balığın hali nice olur? ✷ Allah'ın sevgisini ve yakınlığını kazanır. O'nu gözetir, O'ndan korkar, O'na yönelir ve O'na itaatte yardımcısı olur. ✷Kalpten üzüntü ve tasayı giderir mutluluk ve huzur vererek, kalbe, hayat, kuvvet ve berraklık kazandırır. ✷ Kalbin ihtiyacı ve fakirliği ancak Allah'ı zikretmekle giderilir; kalbin katılığı ancak Allah'ı zikretmekle erir ve yumuşar. ✷ Zikir kalbin şifası, ilacı ve hiçbir zevke denk olmayan zevkidir. Gaflet ise onun hastalığıdır. ✷ Zikrin azlığı münafıklığın, çokluğu ise imanın kuvvetinin ve Allah sevgisindeki samimiyetin alametidir. Çünkü bir şeyi çok seven, onu çokça anar.
✷ Kul rahat iken Allah'ı zikrederek tanırsa Allah da onu sıkıtılı zamanında özellikle ölürken ve sekeratı mevtinde tanır / yardım eder. ✷ Allah'ın azabından kurtulmanın, huzur ve sükûnetin inmesinin, rahmetle kuşatılmanın ve meleklerin istiğfarının sebebidir. ✷ Dili gıybetten, dedikodudan, yalandan ve diğer haramlardan ve mekruhlardan alıkoyar. ✷ İbadetlerin en kolayı, en kıymetlisi ve en

faziletlisidir. O cennetin fidanıdır. ✸ Zikreden kişi heybetli ve hoş bir insan olur, yüzü nurludur. Zikir hem dünyada hem de kabirde ve âhirette aydınlatıcı bir nurdur. ✸ Zikir Allah'ın rahmetine ve meleklerin duasına sebep olur. Allah meleklerine karşı zikreden kullarıyla övünür. ✸ Amel sahiplerinin en faziletlisi Allah'ı en çok zikredenlerdir. Oruç tutanların en faziletlisi oruçlu iken Allah'ı en çok zikredenlerdir. ✸ Zorlukları kolaylaştırır, meşakkatleri hafifletir, rızkı celbeder ve bedene kuvvet verir.

✸ Şeytanı uzaklaştırır, onu engeller, rezil ve rüsva eder ve Rahman'ı razı eder.

Her Gün Sabah-Akşam Okunacak Zikirler

N	Günlük zikirler	Miktarı, zamanı	Etkisi ve fazileti
1	Ayetel kürsi (Metni ve meali aşağıda)[1]	Sabah akşam birer ve farz namazlardan sonra	Şeytan yaklaşamaz ve cennete girme sebebidir.
2	Bakara suresi son iki âyeti/Amenerrasulu (Metni ve meali aşağıda)[2]	Akşam veya uykudan önce birdefa	Her türlü kötülüğe karşı ona kâfidir.
3	İhlâs, Felak ve Nas (Muavvizeteyn) sureleri	Sabah akşam üçer defa	Her türlü kötülüğe karşı ona kâfidir
4	بسم الله الذي لا يضر مع اسمه شيء في الارض ولا في السماء وهو السميع العليم[3]	Sabah üç, akşam üç defa	Ani bir musibet gelmez, hiçbir şey ona zarar vermez
5	أعوذ بكلمات الله التامات من شر ما خلق.[4]	ve bir Akşam üç defa yerde konaklayan kimse	Mekânı her türlü zararlıdan korur.
6	بسم الله توكلت على الله لا حول ولا قوة إلا بالله.[5]	Evden çıkarken	Kâfidir, koruyucudur, o gün şeytanı yaklaştırmaz.
7	حسبي الله لا إله إلا هو عليه توكلت وهو رب العرش العظيم.[6]	Sabah akşam yedişer defa	Dünyada ve âhirette onu ilgilendiren şeylerde Allah ona kâfi gelir.
8	رضيت بالله رباً وبالاسلام ديناً وبمحمد ﷺ نبياً[7]	Sabah akşam üçer defa	Allah 'ın rızasını kazanmayı hak eder
9	اللّٰهُمَّ بك أصبحنا وبك أمسينا وبك نحيا وبك نموت وإليك النشور، وفي المساء: اللّٰهُمَّ بك أمسينا وبك أصبحنا... وإليك المصير.[8]	Sabah akşam birer defa	Bu zikir teşvik edilmiştir.
10	أصبحنا على فطرة الإسلام، وكلمة الإخلاص، ودين نبينا محمد وملة أبينا إبراهيم حنيفاً مسلماً وما كان من المشركين.[9]	Sabahleyin bir defa	Peygamber bununla dua ederdi
11	اللّٰهُمَّ مَا أَصْبَحَ بِي مِنْ نِعْمَةٍ أو بأَحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ فَمِنْكَ وَحْدَكَ لا	Sabah akşam	O günkü ve geceki

---

[1] Âyete'l-Kürsî: (Bakara: 255)
[2] Âmene'r-Rasûlü: (Bakara: 285, 286)
[3] İsmiyle yerde ve gökte hiçbir şeyin zarar veremeyeceği Allah'ın adıyla. O işitendir bilendir.
[4] Yarattığı şeylerin şerrinden Allah'ın eksiksiz kelimelerine sığınırım.
[5] Allah'ın adıyla. Allah'a tevekkül ettim. Evirip çevirmekte mutlak Güç ve küvvet ancak Allah'tandır.
[6] Allah bana yeter. Ondan başka hak ilah yoktur. Ben Ona tevekkül ettim. O yüce Arş'ın Rabbidir.
[7] Rab olarak Allah'a, din, olarak İslam'a ve peygamber olarak Muhammed -sallâlahu aleyhi ve selleme'e razı oldunm.
[8] Allah'ım senin yardımınla sabahlar, senin yardımınla akşamlarız. Dönüş sanadır.
[9] İslam fıtratı, ihlâs kelimesi, Nebimiz Muhammed'in dini ve atamız İbrahim'in milleti üzere sabahladık. O müslümandır, haniftir ve müşriklerden değildir.

	شَرِيكَ لَكَ فَلَكَ الْحَمْدُ وَلَكَ الشُّكْرُ. وفي المساء يقول: ما أمسى....[1]	birer defa	şükrünü eda etmiş olur.
12	اللهُمَّ إِنِّي أَصْبَحْتُ أُشْهِدُكَ وَأُشْهِدُ حَمَلَةَ عَرْشِكَ وَمَلَائِكَتِكَ وَأَنْبِيَائِكَ وَجَمِيعِ خَلْقِكَ بِأَنَّكَ أَنْتَ اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَأَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ. (وفي المساء يقول: أَمْسَيْتُ).[2]	Sabah akşam defa dörder	Bunları dörder defa söyleyen kimseyi Allah ateşten azat eder.
13	اللَّهُمَّ فاطر السموات والأرض عالم الغيب والشهادة رب كل شيء ومليكه أشهد أن لا إله إلا أنت، أعوذ بك من شر نفسي ومن شر الشيطان وشركه وأن أقترف على نفسي سوءاً أو أجرّه إلى مسلم.[3]	Sabah akşam ve uyurken birer defa	Onu şeytanın vesvesesinden korur
14	اللَّهُمَّ إني أعوذ بك من الهم والحزن وأعوذ بك من العجز والكسل وأعوذ بك من الجبن والبخل وأعوذ بك من غلبة الدين وقهر الرجال.[4]	Sabah akşam birer defa	Üzüntünü giderir, borcunu ödemesine vesile olur.
15	اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ وَأَبُوءُ لَكَ بِذَنْبِي فَاغْفِرْ لِي فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ.[5]	Seyyidül istiğfar sabah akşam birer defa	Gündüz ve gece bunu inanarak söyleyen kimse o gün veya gece ölürse cennete girer
16	ياحي يا قيوم برحمتك أستغيث أصلح لي شأني كله ولا تكلني إلى نفسي طرفة عين[6]	Sabah akşam birer defa	Peygamber kızı Fatıma'ya tavsiye etti
17	اللَّهُمَّ عافني في بدني، اللَّهُمَّ عافني في سمعي، اللَّهُمَّ عافني في بصري، اللَّهُمَّ إني أعوذ بك من الكفر والفقر، اللَّهُمَّ إني أعوذ بك من عذاب القبر لا إله إلا أنت.[7]	Sabah akşam üçer defa	Peygamber bununla dua etmiştir.
18	لاإله إلا الله وحده لا شريك له،له الملك وله الحمد وهو على كل شيء قدير[8]	Sabah akşam bir veya on defa	Köle azat etme sevabına denktir. 10 hasene vardır. 10 günah silinir. Şeytandan korur
19	سبحان الله وبحمده،عدد خلقة ورضا نفسه وزنة عرشه ومداد كلماته[9]	Sabahları üç defa	Şafaktan sabaha kadar zikirlerin en hayırlısıdır.

[1] Allah'ım! Benim veya kullarından birinin yanında sabaha/akşama çıkan her nimet ancak sendendir. Senin ortağın yoktur. Hamd sanadır. Şükür sanadır.

[2] Allah'ım! Senin kendinden başka hak ilah olmayan Allah olduğuna ve Muhammed'in de kulun ve Resulün olduğuna; seni, Arş'ını taşıyanları ve bütün yaratıkları şahit tutarak sabahladım / akşamladım.

[3] Göklerin ve yerin yaratıcısı, gizliyi ve açığı bilen, her şeyin Rabbi ve Meliki olan Allah'ım! Senden başka hak ilah olmadığına şahitlik ederim. Nefsimin şerrinden, şeytanın ve şirkinin şerrinden, kendime ve başkasına kötülük etmekten sana sığınırım.

[4] Allah'ım! Keder ve hüzünden, acizlik ve tembellikten, korkaklık ve cimrilikten, belimi büken borçtan ve insanların bana galip gelmesinden sana sığınırım.

[5] Allah'ım! Sen benim Rabbimsin. Senden başka hak ilah yok. Beni sen yarattın ve ben senin kulunum. Gücüm yettiğince sana verdiğim ahit ve vaat üzereyim. Yaptıklarımın şerrinden sana sığınırım. Üzerime olan nimetini ve günahlarımı kabul ve itiraf ediyorum. Beni bağışla. Şüphesiz günahları ancak sen bağışlarsın.

[6] Ya Hayy ya Kayyum! Rahmetinle yardım dilerim. Tüm işlerimi ıslah et ve göz açıp kapayıncaya kadar bile beni nefsime bırakma.

[7] Allah'ım! Bedenim'e, Gözüme kulağıma afiyet ver. Allah'ım! Küfürden ve fakirlikten sana sığınırım. Allah'ım! Kabir azabından sana sığınırım. Senden başka hak ilah yoktur.

[8] Allah'tan başka hak ilah yoktur. O tektir, ortağı yoktur. Mülk O'nundur. Hamd O'nadır. O'nun her her şeye gücü yeter.

[9] Yaratıklarının sayısınca, kendisinin razı olacağı kadar, Arşını ağırlığınca ve kelimelerinin çokluğunca hamd ederek Allah'ı tüm noksanlıklardan tenzih ederim.

Büyük Sevaplara Vesile Olan Söz ve Fiiller

No	Faziletli Söz ve Fiil	Sünnette geçen ecir ve sevabı. Peygamber buyurdu ki…
1	“La ilahe ilallahu vahdehu la şerike leh lehul mulku ve lehul hamdu ve hüve ala kulli şey'in kadir” demek	“Kim günde yüz defa “Allah'tan başka ilah yoktur. O tektir, ortağı yoktur. Mülk O'nundur. Hamd O'nadır. O'nun her şeye gücü yeter.”derse on köle azat etmiş kadar sevap alır, on hasene yazılır, on günahı silinir, o gün akşama kadar şeytandan korunur, bundan daha çok amel işleyen kimseden başka hiç kimse onun getirdiğinden daha faziletlisini getiremez.”
2	“Subhanallahil azim ve bihamdihi” demek.	“Kim (büyük Allah'ı Hamdi ile tesbih ederim) derse kendisi için cennette bir hurma ağacı dikilir”
3	Subhanallahi ve bihamdihi” ve “subhanallahi ve bihamdihi suhanallahil azim” demek	“Kim sabah ve akşam yüzer defa (Allah'ı Hamdi ile tesbih ederim) derse denizin köpükleri kadar bile olsa günahları silinir. Bundan daha çok söyleyen kimseden başka hiç kimse onun getirdiğinden daha faziletlisini getiremez.” “Dilde hafif, terazide ağır ve Rahman'ın sevdiği iki kelime: (Allah'ı Hamdi ile tesbih ederim; büyük Allah'ı tesbih ederim.)”
4	“La Havle vela kuvvete illa billah” demek.	“Kim (büyük Allah'ı Hamdi ile tesbih ederim) derse kendisi için cennette bir hurma ağacı dikilir.”Rasulullah sallallahu aleyhi vessellem(bir sahabiye)"sana cennetin hazinelerinden bir hazineyi haber vereyim mi"buyurdular.Elbette denince O da "La havle vela kuvvete illa billah"dedi.
5	Cenneti isteyip ateşten Allaha sığınmak	“Kim Allahtan üç defa cenneti isterse cennet Allahım onu cennete girdir der, kim ateşten üç defa Allaha sığınırsa Ateş Allahım onu ateşten koru der.”
6	Meclisin keffareti olan kelimeler	“Kim bir mecliste bulunur da orada çokca şamata yapılırsa, kalkmadan önce: (Allah'ım! Sana hamd ederek seni tüm noksanlıklardan tenzih ederim. Senden başka ilah olmadığına şahitlik ederim. Senden af diler sana tevbe ederim.) derse o meclişte işlediği hatalar affedilir.”
7	Kehf suresinden âyetler ezberlemek	“Kim Kehf suresinin başından on ayet ezberlerse Deccal şerrinden kurtulur.
8	Peygamber'e salâtu selam getirmek	“Kim bana bir salât getirirse Allah ona on salât getirir, on günahı silinir ve on derece yükseltilir.” Bir rivâyette “Bununla kendisine on hasene yazılır” ibaresi geçer.
9	Kur'an'dan âyetler okumanın fazileti	“Kim gece ve gündüz elli ayet okursa gafillerden yazılmaz. Yüz ayet okursa kanitlerden(itaatkârlardan) yazılır. İki yüz ayet okursa kıyâmet günü onunla mücadele etmez. Beş yüz ayet okursa ona bir kantar sevap yazılır.”
10	Müezzinlerin ecri	“Cin, insan veya başka bir şey kim müezzinin sesini işitirse kıyâmet günü ona şahitlik edecektir.” “Müezzinler kıyâmet gününde insanların en uzun boyunlusu olacaklardır.”
11	Ezan okunurken müezzine uymak, sonra dua etmek	“Kim ezanı işittiği zaman (Bu eksiksiz davetin sahibi olan Allah'ım! Muhammed'e vesileyi ve fazileti ihsan eyle ve onu vaat ettiğin Makam-ı Mahmud'a eriştir.)derse kıyâmet günü ona şefaatim hak olur.”
12	Güzelce abdest almak	“Kim abdest alır ve abdestini güzel alırsa tırnaklarına varıncaya kadar vücudundan günahları dökülür.”
13	Abdestten	“Sizden biriniz abdest suyunu bütün azalarına ulaştırarak gayet güzelce

	sonra dua etmek	abdest aldıktan sonra (Allah'tan başka hak ilah olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın kulu ve Resulü olduğuna şehadet ederim) derse muhakkak ona cennetin sekiz kapısı açılır, dilediğinden içeri girer."
14	**Abdestten sonra iki rekât namaz kılmak**	"Herhangi bir Müslüman güzel bir şekilde abdest alır sonra kalkıp da iki rekât namaz kılarsa mutlaka cennet ona vacip olur."
15	**Mescide giderken atılan adımların çokluğu**	"Kim cemaatle namaz kılmak için mescide giderse, giderken gelirken attığı her adımdan birisi ile bir günahı silinir, birisi ile de ona bir sevap yazılır."
16	**Cuma namazı için erken hazırlanmak ve tekbir getirmek**	"Her kim başını yıkayıp boy abdesti alır, erken çıkıp hutbenin başına yetişir, mescide (vasıtaya) binmeden yürür ve imama yakın oturup kimseyle konuşmadan hutbeyi dikkatle dinlerse, her adımında namazıyla orucuyla bir sene işlediği amelin sevabını alır." "Kim Cuma günü elinden geldiğince temizlik yapıp yağlanır, evindeki kokudan da sürünür, sonra mescide gelip iki kişinin arasını eliyle açıp rahatsız etmeden sessizce oturur, sonra Allah'ın farz kıldığı namazı da kılar ve imam konuşurken susup dikkatle onu dinlerse, mutlaka onunla gelecek Cuma arasındaki günahları bağışlanır."
17	**Başlama tekbirine yetişmek**	"Kim kırk gün birinci tekbiri kaçırmadan cemaatle namaz kılarsa Allah ona iki beraat yazar. Biri ateşten kurtuluş beraati, ikincisi ise munafıklıktan kurtuluş beraati."
18	**Farz namazları cemaatle kılmak**	"Cemaatle namaz kılmak, tek başına namaz kılmaktan yirmi beş derece daha üstündür."
19	**Yatsı ve sabahı cemaatle kılmak**	"Kim yatsıyı cemaatle kılarsa yarım gece namaz kılmış gibi; kim sabahı da cemaatle kılarsa bütün bir gece namaz kılmış gibi olur."
20	**Birinci safta namaz kılmak**	"İnsanlar ezan okumanın ve birinci rekâtta namaz kılmanın ne kadar değerli olduğunu bilselerdi ve kura çekmekten başka yol bulamasalardı kura çekerlerdi."
21	**Revatip sünnetlere devam etmek**	"Kim gece ve gündüz şu on iki rekât namazı kılarsa cennette ona bir ev inşa edilir: Dört rekât öğleden önce iki rekât öğleden sonra, iki rekât akşamdan sonra, iki rekât yatsıdan sonra ve iki rekât sabahtan önce."
22	**Nafile namazı çokça kılmak ve saklamaya çalışmak**	"Allah'a çok secde etmelisin. Çünkü sen Allah'a secde ettikçe Allah senin dereceni yükseltir ve senden bir günahı düşürür." "İnsanlar görmeden kişinin kıldığı nafile namazın sevabı insanlar görüyorken kıldığı namazdan yirmi beş kat fazladır."
23	**Sabah namazının farzı ve sünneti**	"Sabah namazının iki rekât sünneti dünyadan ve içindekilerden hayırlıdır." "Kim sabah namazını kılarsa Allah'ın zimmetindedir."
24	**Kuşluk namazı**	Sabahleyin azalarınızın her birisi için bir sadaka vermelisiniz; her tesbih (***Sübhanallah***) bir sadakadır; her tahmid(***elhamdülillah***) bir sadakadır; her tehlil(***la ilahe illallah***) bir sadakadır; her tekbir (***Allahü ekber***) bir sadakadır. İyiyi emretmek bir sadakadır, kötülükten alıkoymak bir sadakadır. Kılınacak olan iki rekât kuşluk namazı bunların hepsinin yerini tutar."
25	**Allah'ı zikrederek namazgâhta oturan kimse**	"Sizden biriniz abdestli olduğu halde namaz kılacağı yerde beklediği müddetçe melekler kendisine dua ederler ve şöyle derler: Allah'ım onu bağışla! Allah'ım ona merhamet et."
26	**Sabah namazını cemaatle kıldıktan sonra güneş doğuncaya kadar**	"Kim sabah namazını cemaatle kılar sonra oturur, güneş doğuncaya kadar Allah'ı zikreder sonra da iki

	Allah'ı zikretmek sonra iki rekât namaz kılmak	rekât namaz kılarsa onun için tam bir hac ve umre sevabı gibi sevap verilir."
27	**Gece namazı için uyanan ve eşini uyandıran kimse**	"Kim geceleyin kalkar, eşini de kaldırır ve birlikte iki rekât namaz kılarlarsa Allah'ı çok zikreden kimselerin içine yazılırlar."
28	**Gece namazına niyet edip de uyanamayan**	"Gece namaz kılma âdetinde olup da uykusu galip gelen kimseye Allah kılamadığı namazının sevabını verir, uykusu da sadaka olur."
29	**"La ilahe ilallahu vahdehu la şerike leh lehul mulku ve lehul hamdu yuhyi ve yumit ve hüve hayyun la yemut bi yedihil hayr ve huve ala kulli şey'in kadir" demek**	"Allah'tan başka ilah yoktur. O tektir, ortağı yoktur. Mülk O'nundur. Hamd da O'nadır.O,yaşatır ve öldürür.O,diridir,ölmez.Her türlü iyilik,onun elindedir O'nun her şeye gücü yeter."derse ona bir milyon sevap yazar, ondan bir milyon günah siler ve onu bir milyon derece yükseltir.
30	**Farz namazlardan sonra (33) kere (Sübhanallah), (elhamdülillah), (Allahü ekber) demek ve lailahe illallahü vahdehu… ile bitirmek**	"Kim her farz namazın arkasından 33 defa Allah'ı tesbih eder, 33 defa Allah'a hamd eder, 33 defa Allah'a tekbir getirirse bu doksan dokuz eder. Yüzüncüsünü (Allah'tan başka hak ilah yoktur, O tektir, O'nun ortağı yoktur. Mülk O'nundur, hamd O'nadır. O'nun her şeye gücü yeter) diye tamamlarsa, denizköpüğü kadar da olsa onun günahları bağışlanır."
31	**Farz namazlardan sonra Ayetel kürsiyi okumak**	"Kim her farz namazın arkasından Ayetel kürsi'yi okursa ölümden başka hiçbir şey onun cennete girmesine mani olamaz."
32	**Hasta ziyareti**	"Bir Müslüman diğer bir müslümanı hastalandığında sabahleyin ziyarette bulunursa yetmiş bin melek akşama kadar o kimsenin bağışlanmasına dua ederler. Eğer akşam vakti ziyaret ederse yine yetmiş bin melek sabaha kadar bağışlanması için dua ederler ve onun için cennette meyveler vardır."
33	**Belaya uğrayanı gören kimsenin yapacağı dua**	"Her kim belaya uğrayanı gördüğünde Sana verdiği beladan beni afiyette kılan ve yarattıklarının çoğuna tercih ederek beni üstün kılan Allaha hamd olsun derse, o bela, kendisine isabet etmez."
34	**Başına bir felaket gelen kişiyi ziyaret ederek geçmiş olsun diyen kimse**	"Başına bir felaket gelene geçmiş olsun ziyaretinde bulunan kimseye felaket gelen kişiye verilecek sevabın aynısı vardır." "Bir musibetten dolayı mümin kardeşine taziyede bulunan kişiye Allah teâlâ keramet elbisesi giydirir."
35	**Cenaze namazı kılmak ve defnedilinceye kadar cenazeyi takip etmek**	"Her kim cenazede namazı kılınıncaya kadar bulunursa ona bir kırat sevap yazılır. Kim defnedilinceye kadar beklerse onun için iki kırat sevap yazılır." İki kırat nedir? diye soruldu. "İki büyük dağ kadar" buyruldu. İbn Ömer dedi ki: Biz pek çok kıratı almayı ihmal ettik.
36	**Allah için mescit yaptıran veya yapımına katkıda bulunan kimse**	"Allah rızası için kuş yuvası kadar da olsa bir mescit yaptıran kişiye Allah teâlâ da cennette bir ev yapar."
37	**İnfak**	"Kulların sabaha kavuştuğu hiçbir gün yoktur ki, iki melek inip biri: (Allah'ım! İnfak edenin malının daha iyisini kendisine ver!) diğeri: (Allah'ım! İnfak etmeyip elinde tutanın/cimrinin malını telef eyle!) demesinler."
38	**Sadaka**	"Sadaka vermekle mal eksilmez. Allah affeden kulunun şerefini daha da artırır. Allah için tevazu göstereni Allah daha da yükseltir." "Bir dirhem yüz bin dirhemi geçti." Nasıl olur bu ya Rasulullah? dediler. "Bir adamın iki dirhemi vardı; onun en güzelini tasadduk etti. Başka bir adamın da ticaretten kazandığı büyük bir serveti vardı; o da onun yüz bin dirhemini tasadduk etti." diye cevap verdi. "Bir müslümanın ektiği ağaç veya ekinden insan, kuş veya hayvanın yemesi onun için sadaka olur."

39	**Faizsiz borç vermek**	"Kim bir müslümana karşılıksız olarak iki defa borç verirse bir defa sadaka vermiş gibi olur."
40	**Ödeme güçlüğü çeken borçluya sabretmek**	"Kim borcunu vermeye gücü yetmeyene sabrederse her gün için sadaka sevabı verilir, borç vakti geldiği halde tekrar mühlet verene o borç miktarınca her gün için iki defa sadaka sevabı verilir."
41	**Allah yolunda bir gün oruç tutmak**	"Kim Allah yolunda bir gün oruç tutarsa Allah teâlâ onun yüzünü yetmiş yıl ateşten uzak tutar."
42	**Her ayın üç günü, Arafe günü ve Aşura günü oruç tutmak**	"Ramazandan Ramazana kadar her ayın üç günü oruç tutmak bütün seneyi oruçlu geçirmek demektir." Arafe günü orucu soruldu şöyle buyurdu: Geçen yılın ve kalan yılın kefaretidir, buyurdu." "Aşure günü orucu soruldu, şöyle cevap verdi: Geçen yılın kefaretidir."
43	**Şevval ayında altı gün oruç tutmak**	"Kim Ramazan orucunu tutar arkasından Şevval ayında altı gün oruç tutarsa bütün seneyi oruçlu geçirmiş sayılır."
44	**Teravih namazını bitirinceye kadar imamla birlikte kılmak**	"Her kim imam namazı bitirinceye kadar onunla birlikte teravih namazını kılarsa bütün geceyi ibadetle geçirmiş sayılır."
45	**Ramazanda umre yapmak**	"Ramazanda yapılan bir umre, bir hacca veya benimle yapacağın bir hacca bedeldir."Kim kabeyi tavaf ettikten sonra iki rekat namaz kılarsa köle azad etmiş gibi olur. "
46	**Haccı mebrur**	"Kim Allah için hacedip de ihramlı iken cima etmez ve günah işlemezse; annesinin doğurduğu günde olduğu gibi günahlarından arınmış olarak döner."
47	**Zilhicce ayının ilk on gününde yapılan salih amel**	"Başka günlerde yapılan hiçbir salih amel bu günlerde yani bu on günde yapılanlar kadar Allah'a sevimli değildir." Dediler ki: Ey Allah'ın Rasulu! Allah yolundaki cihad da mı? Şöyle dedi: "Evet cihad da değildir. Ancak bir kimse malıyla canıyla cihada çıkar da bunların hiçbirisiyle geri dönmezse o müstesna."
48	**Kurbanlar**	Rasulullah'ın ashabı sordular: Ya Rasulullah şu bayramlarda kesilen kurbanların hükmü nedir? "Babanızın sünnetidir" dedi. Bizim için bunlarda hangi sevap vardır? dediler. "Her kıla karşı bir hasene vardır" buyurdu. Ya yünlü olursa? dediler. "Yünden her bir taneye karşı bir hasene vardır" buyurdu.
49	**Âlimin sevabı ve fazileti**	"Âlimin abide üstünlüğü, benim en sıradan olan birinize üstünlüğüm gibidir. Şüphe yok ki Allah, melekleri, gökler ve yer ehli, hatta yuvasındaki karınca ve denizdeki balıklar bile insanlara hayrı öğretene salât ederler."(yani dua ederler)
50	**Allah'tan samimiyetle şehitlik isteyen**	"Şehit olmayı Allah'tan içtenlikle isteyen kimse yatağında da ölse Allah onu şehitlerin mertebesine yükseltir."
51	**Allah korkusuyla ağlamak ve O'nun yolunda nöbet beklemek**	"İki göz var ki ateş onlara değmeyecek: Allah'ın azabından korkarak ağlayan göz ve Allah yolunda gece nöbet bekleyen göz."
52	**Dağlamayı, büyü yaptırmayı ve uğursuzluk inancını tek etmek**	"Peygamber'e rüyasında bütün ümmetler gösterildi; kendi ümmetinden de yetmiş bin kişinin hesaba çekilmeden ve azabı görmeden cennete girdiğini gördü. Bunlar dağlama yaptırmayanlar, rukye istemeyenler, uğursuzluğa inanmayanlar ve sadece Rablerine tevekkül edenlerdir."
53	**Küçük çocuğu ölen kimse**	"Üç tane çocuğu erişkinlik çağına girmeden vefat eden hiçbir Müslüman yoktur ki cennete girmiş olmasın."

54	**Gözünü kaybedip de sabreden kimse**	“Allah teâlâ buyurdu ki: İki sevgili gözünü kaybetmekle imtihan ettiğim ve bu duruma sabreden kuluma bunun karşılığı olarak cenneti veririm.”
55	**Allah korkusuyla bir şeyi terk eden kimse**	“Sadece Allah’tan korktuğun için terk ettiğin şeyden daha hayırlısını Allah sana mutlaka verir.”
56	**Dilini ve cinsel organını haramdan koruyan**	“Sakal ve bıyığı arasındaki ile iki bacağı arasındaki hakkında bana garanti verene ben de cennet garantisi veririm.”
57	**Eve girerken ve yemek esnasında besmele çekmek**	“Kişi evine döndüğünde, içeri girerken ve yemek yerken Allah’ın adını anarsa, şeytan avanesine: Burada size ne yatacak yer ne de yiyecek bir şey var, der. Eve girerken besmele çekip yemek yerken çekmezse şeytan şöyle der: Yemeğe yetiştiniz fakat yatacak yeriniz yok, der. Ne girerken ne de yemek yerken besmele çekmezse şeytan şöyle der: Hem yatacak yere hem de yemeğe yetiştiniz, der.”
58	**Yemekten ve yeni bir elbise giyince Allah’a hamd etmek**	“Yemek yedikten sonra: (Benden bir güç ve kuvvet olmaksızın bana bunu yediren ve beni rızıklandıran Allah’a hamd olsun) diyen kim-senin geçmiş günahları bağışlanır.” “Yeni bir elbise giydiği zaman: (Benden bir güç ve kuvvet olmaksızın bana bunu giydiren ve beni rızıklandıran Allah’a hamd olsun) diyen kim-senin geçmiş günahları bağışlanır.”
59	**Allah’tan yaptığı işin meşakkatini hafifletmesini isteyen kimse**	Kızı Fatıma kendisi ve Ali için Peygamber’den bir hizmetçi isteyince ona şöyle dedi: “Benden istediğinizden daha hayırlısını size öğreteyim mi? Yatağa girdiğiniz zaman 34 defa Allahu ekber, 33 defa Subhanallah, 33 defa da Elhamdulillah dersiniz. Bu size hizmetçiden daha hayırlıdır.”
60	**Cimadan önce dua etmek**	“Sizden biriniz eşine yaklaşmak istediği zaman: “Allah’ın adıyla. Allah’ım! Bizi şeytandan uzaklaştır ve şeytanı da bizi rızıklandıracağın çocuktan uzaklaştır.” derse ve bu birleşmeden bir çocuk takdir edilmişse, şeytan ona hiçbir zaman zarar veremez.”
61	**Kadının kocasını memnun etmesi**	“Bir kadın beş vakit namazını kıldığı, orucunu tuttuğu, iffetini koruduğu ve kocasına itaat ettiği zaman kendisine: Cennetin kapılarından dilediğinden cennete gir denilir.” “Herhangi bir kadın kocası kendisinden razı olduğu halde vefat ederse cennete girer.”
62	**Anne Babaya iyilik ve Sıla-ı rahim**	“Rabbin rızası anne babanın rızasındadır. " “Kim rızkının genişlemesini ve ömrünün uzamasını isterse sılayı rahim yapsın."
63	**Yetime bakan kimse**	Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) orta parmağı ile işaret parmağını yan yana getirerek şöyle dedi: “Ben ve yetime bakan kimse cennette böyleyiz.”
64	**Güzel ahlak**	“Şüphesiz mü'min güzel ahlak sayesinde, oruç tutan ve gece namaz kılanların derecesine ulaştırılır.” “Ben güzel ahlak sahibine cennetin en yükseğinde bir eve kefilim.”
65	**Yaratılmışlara merhamet ve şefkat**	“Allah ancak merhametli kullarına merhamet eder; yerdekilere merhamet edin ki göktekiler de size merhamet etsin.”
66	**Müslümanların iyiliğini istemek**	“Sizden biriniz kendisi için istediğini mümin kardeşi için istemedikçe iman etmiş olamaz.”
67	**Hayâ**	“Hayâ sadece iyilik getirir.” “Hayâ imandandır.” “Dört şey peygam-berlerin sünnetlerindendir: Hayâ, güzel koku, misvak ve nikâh.”
68	**Selama başlamak**	“Bir adam Peygamber’in yanına geldi ve (Esselamu aleykum) dedi. Peygamber bu adama on sevap yazıldı, buyurdu. Sonra bir başkası geldi: (Esselamu

		aleykum ve rahmetullah) dedi. Bu adamın yirmi sevabı var dedi. Sonra bir başkası geldi ve (Esselamu aleykum ve rahmetullahi ve berekâtuhu) dedi. Peygamber bunun otuz sevabı oldu buyurdu.
69	**Mûsâfaha(Tokalaşmak)**	"Karşılaştığında el tokalaşan iki Müslüman yoktur ki ayrılmadan önce Allah onları bağışlamasın."
70	**Müslüman kardeşinin ırz ve namusunu koruyan**	"Kim Müslüman kardeşinin ırz ve namusunu korursa Allah da kıyâmet gününde onun yüzünü cehennem ateşine karşı korur."
71	**Salihleri sevmek ve onlarla beraber olmak**	"Sen sevdiğinle berabersin." (Enes dedi ki: Sahabeler bu söz kadar başka hiçbir şeyle sevinmediler.)
72	**Birbirini Allah için sevenler**	Allah şöyle dedi:"Benim büyüklüğüm adına birbirini sevenlere nurdan minberler vardır. Peygamberler ve şehitler onlara imreneceklerdir."
73	**Müslüman kardeşi için dua eden**	"Kim mümin kardeşi için gıyabında dua ederse onunla görevli melek: Âmin, aynısı senin için de olsun der."
74	**Müminler için istiğfar etmek**	"Kim mü'min erkekler ve mü'min kadınlar için istiğfar ederse Allah teâlâ her bir müminden dolayı ona bir sevap yazar."
75	**Yoldan zararlı şeyleri kaldırmak**	"Cennette ağaçlar arasında dolaşan bir adam gördüm. Bu adam yol üstünden insanlara eziyet veren çalıları/dikenleri koparıp atmıştı."
76	**Tartışma ve yalanı terketmek**	"Haklı olduğu halde tartışmayı terk eden kimseye cennetin etrafında bir evi garanti ederim; şakadan da olsa yalanı terk eden kimseye de cennetin ortasında bir evi garanti ederim."
77	**Öfkesine hâkim olan**	"Her kim her şeyi yapmaya gücü yettiği halde öfkesine hâkim olursa, kıyâmet günü bütün mahlûkatın önünde Allah onu çağıracak ve onu dilediği hurileri almakta serbest bırakacaktır.".
78	**Hayırla yâd edilen kimse**	"Siz kimi hayırla yâd ederseniz ona cennet vacip olur. Siz kimi kötülükle yâd ederseniz ona da cehennem vacip olur. Zira siz yeryüzünde Allah'ın şahitlerisiniz."
79	**Bir Müslümanın sıkıntısını gideren, işini kolaylaştıran, ayıbını örten ve ona yardım eden**	"Her kim bir müminin dünya sıkıntılarından bir sıkıntıyı giderirse Allah da onun âhiret sıkıntılarından bir sıkıntısını giderecektir. Her kim bir Müslümanın işini kolaylaştırırsa Allah da dünya ve âhirette ona kolaylık verir. Her kim bir Müslümanın ayıp ve kusurunu gizlerse Allah da onun dünya ve âhirette kusurunu gizler. Kul kardeşinin yardımında olduğu müddetçe Allah da kulunun yardımındadır."
80	**Âhireti düşünen**	"Kimin niyet ve düşüncesi âhiret olursa Allah ona gönül zenginliği verir, iki yakasını bir araya getirir ve dünya ona boyun eğerek peşinden gelir."
81	**Yöneticinin adaletli, gençlerin salih olması, gönlü mescitlerde takılı olmak ve Allah için**	"Allah kendi gölgesinden başka gölgenin olmadığı bir günde yedi kişiyi kendi gölgesinde gölgelendirecektir. Bunlar adaletli devlet başkanı, Allah'a ibadetle büyüyüp yetişen genç, gönlü mescitlerde takılı adam, Allah için birbirini seven ve bu sevgiyle bir araya gelip bu sevgiyle ayrılan iki kişi, güzel ve soylu bir kadının kendisini çağırması üzerine ben Allah'tan korkarım diyen kişi, sadaka veren ve sağ eliyle verdiğini sol eli bilmeyen kişi ve kendi başına olduğu
82	**Tevbe ve istiğfar etmek**	"Kim istiğfara devam ederse, Allah onu her darlıktan genişliğe çıkarır, her türlü sıkıntıdan kurtarır, ve ummadığı yerden rızıklandırır. "

Yasaklanan Şeyler ve Fiiller

No	Yasaklanan şeyler	Rasulullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) 'den sahih olarak gelen hadis delilleriyle
1	**İnsanların ameldeki maksatları**	"Allah teâlâ şöyle buyurdu: Ben bana ortak koşanların ortak koştukları şeylere muhtaç değilim. Kim bir amel işlerken bana bir şeyi ortak koşarsa onu da şirkini de terk ederim."
2	**Zahiri(Dış) olarak salih batini(İç) olarakta bozuk olan**	"Kıyamet günü büyük dağlar gibi ecirlerle gelen ve Allahın amellerini boşa geçirdiği toplulukları biliyorum. Sevban ya Rasulullah bize onların özelliklerini anlat ki bilerek onlardan olmayalım dedi.Onlar kardeşlerinizdir sizin gibi gece namazınada kalkarlar fakat onlar haramla baş başa kaldıklarında çekinmeden o haramı yaparlar."
3	**Kibir**	"Kalbinde zerre kadar kibir bulunan kimse cennete giremez." Kibir hakkı tanımamak ve insanları küçük görmektir.
4	**Elbise uzunluğunun topuklardan aşağı olması(erkeler için)**	"Böbürlenerek gömleği, sarığı ve pantolonu aşırı uzatarak (isbal) yürüyene Allah yüzüne kıyamet gününde bakmaz."
5	**Haset**	"Hasetten sakının. Çünkü hased, ateşin odunu veya otu yediği gibi iyilikleri yer bitirir."
6	**Riba/ Faiz**	"Rasulullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) faizi yiyene ve yedirene lanet etti." "Bir kimsenin bilerek yediği bir dirhem faiz otuz altı defa zina etmekten daha şiddetlidir
7	**İçki içen**	"Şu beş şeyi yapan kişi cennete giremez: İçki tiryakisi, büyüye inanan, akraba ile bağları koparan, kâhinlik yapan ve yaptığı iyiliği başa kakan.Her kim içki içerse kırk gün namazı kabul edilmez."
8	**Yalan**	"İnsanları güldürmek için yalan söyleyen kimseye yazıklar olsun, yazıklar olsun."
9	**Tecessüs**	"Kim hoşlanmadıkları veya ondan kaçtıkları halde bir topluluğun konuşmasına kulak verirse kıyâmet günü onun kulağına kurşun akıtılır."
10	**Resim yapmak**	"Kıyâmet günü insanların en çok azap çekecek olanları ressamlardır." "İçinde köpek ve resim olan eve melek girmez."
11	**Laf taşımak**	"Laf taşıyarak insanları birbirine düşüren cennete giremez."
12	**Gıybet**	"Gıybet nedir biliyor musunuz?" Allah ve Resulü bilir dediler. "Kardeşini hoşlanmadığı bir şeyle anmandır" buyurdu. Söylediğim şey o kardeşimde var ise yine gıybet olur mu? denildi. Anlattıkların onda varsa gıybet etmiş olursun, anlattıkların onda yoksa ona iftira etmiş olursun."
13	**Lanet etmek**	"Bir mü'mini lanetlemek onu öldürmek gibidir." "Rüzgara lanet etmeyin çünkü o görevlidir,Muhakkak ki her kim lanet edilmeyi hak etmeyen bir şeye lanet ederse o lanet kendisine geri döner."
14	**Ailesinin sırrını açıklamak**	"Kıyâmet günü Allah katında en kötü konumda olacak insanlardan birisi, karı-koca beraberce haşır neşir olduktan sonra eşinin sırrını başkalarına yayan adamdır."
15	**Kötülük/çirkeflik**	"Allah katında kıyamet günü insanların en kötüsü zararından korunmak için insanların bırakıp terk ettikleri kimsedir. Ademoğlunun hatası en çok dilindedir"
16	**Bir müslümanı tekfir etmek**	Bir kimse kardeşine: Ey kâfir derse bu söze ikisinden birisi layık olur. Eğer dediği gibi ise mesele yok. Aksi takdirde bu söz ona mutlaka geri döner."

17	**Başka birini babam diye iddia eden**	“Kim bilerek babasından başkasının babası olduğunu iddia ederse cennet ona haram olur.” “Kim babasının babalığını reddederse kâfir olur.”
18	**Müslümanı korkutmak**	“Müslümanın müslümanı korkutması helal değildir.” “Bir demir parçasıyla kardeşine işaret ederek korkutan kimseye onu bırakıncaya kadar melekler lanet eder.”
19	**İslam ülkesinde dokunulmazlığı olanları öldürmek**	“İslam beldesinde dokunulmazlığı olan anlaşmalı bir yabancıyı haksız yere öldüren kimse cennetin kokusunu koklayamaz. Hâlbuki cennetin kokusu yüz yıllık mesafeden hissedilir.”
20	**Allah dostlarına düşmanlık etmek**	“Allah teâlâ şöyle buyurdu: Benim dostlarıma düşmanlık eden kimse bilsin ki ben onunla savaş halindeyim.”
21	**Münafık ve fasığa seyyid/sayın demek**	“Münafığa seyyid (sayın veya efendi) diye hitap etmeyin. Eğer saygı değer biri değilse Rabbinizi kızdırmış olursunuz.”
22	**Yönetilenleri aldatmak**	“Allah bir kulunu bir toplumun başına yönetici yapar da o kul onları aldatarak ölürse Allah ona cenneti haram kılar.”
23	**Bilgisizce fetva vermek**	“Kendisine bilgisizce fetva verilen kimsenin günahı fetva verenin üzerine olur.”
24	**Önemsemeyerek cumayı, ikindi namazını terk etmek**	“Önemsemeyerek üç defa Cuma namazını terk eden kimsenin kalbini Allah mühürler.” Yani mazeretsiz olarak terk eden demektir. “İkindi namazını terk eden kişinin amelleri boşa gider.”
25	**Namaz önemsemeyerek kılmamak**	“Bizimle onlar arasındaki belirleyici fark namazdır. Kim namazı terk ederse kâfir olur.” “ Kişi ile şirk arasında namaz vardır.”
26	**Namaz kılan kişinin önünden geçmek**	“Namaz kılan kişinin önünden geçen kimse bu yaptığının kendisi için ne kadar günah olduğunu bilseydi, kırk yıl geçmeyip beklemesi daha hayırlı olurdu.”
27	**Namaz kılanları rahatsız etmek**	“Kim soğan, sarımsak ve pırasa yediyse bizim mescidimize yaklaşmasın. Çünkü Âdemoğullarının rahatsız olduğu şeylerden melekler de rahatsız olurlar.”
28	**Toprak gasbetmek**	“Kim haksız yere bir karış toprağı gasp ederse Allah kıyâmet gününde yedi kat yerin dibinden itibaren onu boynuna halka olarak geçirecektir.”
29	**Allah’ı öfkelendiren söz**	“Bir kul Allah’ın öfkesine sebep olacak bir sözü önem vermeden söyleyiverir de Allah bu sebeple onu yetmiş yıl ceheneme yuvarlar.”
30	**Allah’ı anmadan çok söz söylemek**	“Allah’ı anmaksızın çok söz söylemeyin. Çünkü Allah’ı anmaksızın söylenen çok söz kalbi katılaştırır.”
31	**Böbürlenerek konuşmak**	“Kıyâmet günü bana en sevimsiz ve benden en uzak olanınız, böbürlenerek saçma sapan şeyler konuşan gevezelerdir.”
32	**Allahı zikirden gafil(habersiz) olmak**	“Allahı zikretmeden ve Rasülüne salavat getirmeden kalkan bir topluluk eşek leşi üzerinden kalkmış gibidir, Allah dilerse azaplandırır yada affeder.”
33	**Bir müslümanı küçük düşürüp ayıplama**	“Kardeşini küçük düşürüp ayıplama Allah ona acıyıp sana bela verebilir” , “Kardeşini bir günahtan dolayı ayıplayan aynı günahı işlemeden ölmez.”

No	Konu	Hadis
34	**Müslümanlar arasında küslük**	"Müminin mümin kardeşine üç günden fazla küsmesi helal değildir, her kim üç günden sonra ölürse ateşe girer."
35	**Günahı açıktan işlemek**	"Günahı açıktan yapanlar dışında ümmetimin tümü affolunur."
36	**Kötü Ahlak**	"Şüphesiz ki kötü ahlak sirkenin balı bozduğu gibi ameli bozar."
37	**Bağışından dönen**	"Bağışladığı şeyden cayan kimse kusmuğuna geri dönen köpek gibidir." "Bir kimsenin bir hediye verip de sonra ondan dönmesi helal değildir."
38	**Komşuya zulum etmek**	"Kişinin on kadınla zina etmesi, komşusunun hanımı ile zina etmesinden daha hafiftir. Kişinin on evden hırsızlık yapması komşusunun evinden hırsızlık yapmasından daha hafiftir."
39	**Harama bakmak**	"Ademoğluna zinadan nasibi yazılmış olup mutlaka nasibine erişecektir. Gözlerin zinası bakmaktır; kulaklar dinleyerek zina ederler; dilin zinası konuşmaktır; elin zinası… Kalp ise, heves eder, temenni eder, cinsel organ ya tasdik eder ya da yalanlar."
40	**Erkeğin helali olmayan kadına dokunması**	"Sizden birinin başına demirden iğne batırılması, kendisine helal olman bir kadına dokunmasın hayırlıdır." "Ben kadınlarla musafaha (tokalaşma) yapmam."
41	**Şiğar (Değiş tokuş evliliği)**	" Peygamber şiğarı yasakladı." Şiğar: Bir adamın, kızını başkasıyla, bu başkasının kızını kendisiyle mehirsiz olarak evlendirmesine mukabil evlendirmesidir.
42	**Ölünün arkasından dövünerek ağlamak**	"Kimin arkasından bağırıp çağırılarak yas tutulursa kıyâmet günü ona azap edilir." "Allah teâlâ dövünerek yas tutana da onu dinleyene de lanet etsin."
43	**Allah'tan başkasıyla yemin etmek**	"Allah'tan başkasının adıyla yemin eden kimse kâfir veya müşrik olur." "Kim yemin edecekse ya Allah'ın adıyla yemin etsin veya sussun." "Emanete yemin eden bizden değildir."
44	**Yalan yemin**	"Her kim yalan yere yemin ederek bir Müslümanın malını gasbederse günahkârdır, Allah'ın gazabını kazanarak O'na kavuşur."
45	**Ticarette yemin**	"Sakın bir şey satarken çok yemin etmeyin, Çünkü bu sizin malınızı sattırabilir fakat sonra mahveder." "Yemin malı sattırır fakat sonunda bereketini giderir."
46	**Kâfirlere benzemek**	"Bir topluma benzeyen onlardandır." "Bizden başkasına benzeyen bizden değildir."
47	**Kabrin üstüne bina yapmak**	"Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kabrin kireçle boyanmasını, üzerine oturulmasını ve üstüne bina yapılmasını yasakladı."
48	**Vefasızlık ve hıyanet**	"Sözünde durmayan herkes için kıyâmet günü bir bayrak kaldırılacak ve "bu, filan kişinin vefasızlığının bir alametidir" denilecek."
49	**Kabirler üzerine oturmak**	"Sizden birinizin kor ateşin üzerine oturması ve elbisesini yakıp cildine kadar ulaşması, onun için kabrin üzerine oturmasından daha hayırlıdır."
50	**Girildiğinde ayağa kalkılmasını seven kişi**	"Her kim insanların ayağa kalkmasını severse, ateşteki yerine hazırlansın."
51	**Dilenme kapısını açan**	"Yemin ederek söyleyeceğim üç şey vardır ki bunları iyi muhafaza edin:… Dilenme kapısını açan kimseye Allah fakirlik kapısını açar."

52	**Satışta müşteri kızıştırmak**	“Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şehirlinin köylüyü pazara gelmeden yolda karşılayarak malını almaya çalışmaktan menetti ve almayacağınız malın fiatını artırmak için müşteri rolü oynamayın ve bir kimse kardeşinin alacağı mal üzerinde araya girip pazarlığa tutuşmasın buyurdu.”
53	**Mescitte kayıp ilanı yaptırmak**	“Kaybettiği yitiğini mescitte ilan eden bir kimseyi duyan kişi şöyle desin: Allah sana onu geri göndermesin. Çünkü mescitler bunun için inşa edilmemiştir.”
54	**Şeytana sövmek**	“Şeytana küfretmeyin, şerrinden Allaha sığının.” “Sahabelerden biri Peygamberin arkasında binekteydim hayvan tökezledi helak olsun şeytan dedim, Peygamber böyle deme, böyle dediğinde kendisini büyük bir ev gibi görerek, gücüm gücüm der, fakat Bismillah de çünkü bunu dediğinde küçülür sinek gibi olur.”
55	**Ateşli hastalığa sövmek**	“Humma (ateşli hastalık) ya sövme, çünkü o, ademoğlunun hatasını, ateşin demirin pasını aldığı gibi günahları alır.”
56	**Sapıklığa çağıran**	“Her kim başkalarını sapıklığa davet ederse peşinden gidenlerin günahlarının aynısı kendisine de yazılır. Bununla beraber onların günahından hiçbir şey eksilmez.”
57	**İçim yasakları**	“Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) su kabının ağzından su içilmesini yasakladı.” “Ayakta su içilmesini yasakladı.”
58	**Altın veya gümüş kaptan su içmek**	“Altın veya gümüş kaplardan içmeyiniz. kadınlara helal , erkeklere haramdır, giymeyiniz. Çünkü bunlar dünyada onların, âhirette sizindir.”
59	**Sol elle içmek**	“Sizden biriniz sol eliyle yemesin ve içmesin. Çünkü şeytan soluyla yer ve içer.”
60	**Akraba ile ilişkiyi kesmek**	“Akraba ile ilişkisini kesen cennete giremez.”
61	**Peygamber’e salâvat getirmemek**	“Kendi yanında benim ismim anıldığı halde bana salâvat getirmeyen kimsenin burnu sürtülsün.” “Cimri, benim adımı duyduğu zaman salâvat getirmeyendir.”
62	**Köpek taşımak**	“Kim av veya koyun köpeğinden başka köpek bulundurursa her gün iki kırat sevabı eksilir.”
63	**Hayvanlara eziyet etmek**	“Bir kediyi ölünceye kadar hapseden bir kadın cehenneme girdi.” “İçinde ruh taşıyan hiçbir şeyi hedef olarak kullanmayın”
64	**Hayvanlara çıngırak takmak**	“Köpek veya çıngırak bulunan toplumlara melekler arkadaşlık yapmaz.” “Çıngırak şeytanların çalgısıdır.”
65	**Asi ve günahkara verilen nimet**	Eğer günah işleyen kişi günahı işlediği halde nimetler verilmeye devam ediliyorsa bu istidractır sonra “Kendilerine yapılan uyarıları unuttuklarında, (indirmiş olduğumuz sıkıntı ve musibetleri kaldırıp) üzerlerine her şeyin kapılarını açtık. Nihayet kendilerine verilenler yüzünden şımardıkları zaman onları ansızın yakaladık, birdenbire onlar bütün ümitlerini yitirdiler.” (En am: 44) ayetini okudu
66	**Niyet ve düşüncesi hep dünya olan**	“Her kimin bütün kaygısı ve düşüncesi dünya olursa Allah onun fakirliğini gözünün önünde kılar ve iki yakası bir araya gelmez zaten kendisine takdir edilenden fazlasını da elde edemez.”

EBEDİYET YOLCULUĞU

Seni cennete veya cehenneme götürecek yol haritası

Kabir: Âhiret merhalelerinin ilkidir. Kâfir ve münâfık için bir ateş çukuru, mümin için bir cennet bahçesidir. Birtakım günahları işleyenlerin kabir azabı çekecekleri bildirilmiştir. Bu günahlardan bazıları şunlardır: İdrar sıçrantısından sakınmamak, insanlar arasında laf taşımak, ganimet malından çalmak, yalan söylemek, uyuyarak namazı geçirmek,Kur'an'ı terk etmek,zina etmek,eşcinsellik, fâiz yemek ve borcu iâde etmemek.

Birtakım amellerin de kişiyi kabir azabından koruyacağı bildirilmiştir.Bu amellerden bazıları şunlardır: Allah için yapılan salih amel, kabir azabından Allah'a sığınmak ve Mülk sûresini okumak. Kabir azabından korunacak olanlar: Şehit, Allah yolunda nöbet tutan mücahid, Cuma günü vefat eden ve karın ağrısından ölenler.

Sûrun Üfürülüşü: İsrafilin ağzında tuttuğu büyük bir boynuz olup ona üfürmek için kendisine emredilecek zamanı beklemektedir.Korku ve dehşet sûru: Allah Teâlâ bunun hakkında şöyle buyurmuştur: ***"Sûra üfürüldüğü gün -Allah'ın diledikleri müstesna- göklerde ve yerde bulunanların hepsi dehşete kapılırlar."*** (Neml:87). Bu sûr ile birlikte her şey helâk olur.Kırk gün sonra yeniden diriliş sûru üfürülür. Bunun hakkında Allah teâlâ şöyle buyurmuştur: ***"Sonra ona bir daha üflenir, bir de bakmışsın onlar kalkmış bekliyorlar."*** (Zümer:68).

Diriliş: Sonra Allah bir yağmur gönderir ve (kuyruk sokumu kemiğinden) cesetler yerden bitiverir. İnsanlar yalın ayak ve çıplak bir halde yeni bir yaratılışla yaratılırlar ve bir daha ölmezler. Melekleri ve cinleri görürler. İşledikleri amellerine göre yeniden diriltilirler

Haşir: Allah Teâlâ, miktarı elli bin sene olan büyük bir günde hesaba çekmek için, korku içinde sanki sarhoş bir halde olan yaratılmışları biraraya toplar. Dünyadaki günleri onlara sanki bir saat gibi gelir. Güneş bir mil miktarı onlara yaklaşır.Onlar amellerine göre terlerinin içinde boğulurlar. O günde zayıflarla büyüklük taslayanlar birbirleriyle tartışırlar.Kâfir, arkadaşı, şeytanı ve kendi organları ile tartışır ve birbirlerine lânet ederler. Zâlim parmaklarını ısırır. Cehennem yetmişbin dizginle çekilir. Her bir dizgini yetmişbin melek çeker. Kâfir, cehennemi görünce canını fedâ etmek veya toprak olmak ister.Günahkârlardan mesela zekât vermeyenin malı ateşten plakalar haline getirilir ve onunla dağlanır. Büyüklük taslayanlar, karıncalar gibi (küçücük bir halde) haşrolunurlar. Ahde vefâ göstermeyen (ihânet eden), ganimet malından çalan ve gaspeden kimseler teşhir edilip rezil edilirler.Hırsız çaldığı şeylerle birlikte getirilir. Gizli şeyler açığa çıkartılır.Müttekilere (takvâ sahiplerine) gelince, onlar korku ve dehşete kapılmazlar.Bilakis bir öğle namazı vakti gibi geçip giderler.

Şefaat: Şefaat-i Uzma (en büyük şefaat), bizim Peygamberimize âittir. Peygamberimizin mahşer günü bütün insanlara belâ ve sıkıntılarının giderilmesi ve bir an önce hesaplarının görülmesi için şefaatte bulunacaktır. Peygamberimize ve başka kimselere verilen umumî şefaat: Bu şefaat, müminlerin cehennemden çıkarılması ve derecelerinin yükseltilmesi için olacaktır.

Hesap: İnsanlar saflar halinde Rablerine arzedilirler.Allah Teâlâ onlara dünyada iken yaptıklarını gösterir ve bunlar hakkında sorar. Ömürlerini, gençliklerini nasıl geçirdiklerini, mallarını nereden kazanıp nereye harcadıklarını, bildikleriyle amel edip etmediklerini, verdikleri sözleri, kendilerine verilen nimetleri, kulağı, gözü ve kalbi sorar.Kâfirler ve münâfıklar kınanmaları ve aleyhlerine delil olması için herkesin gözünün önünde hesaba çekilirler.Suçlulukları ispatlanıncaya ve onlar suçlarını itiraf edinceye kadar, insanlar, yeryüzü, günler, geceler, mallar, melekler ve kendi organları, onların aleyhinde şâhitlik ederler. Allah Teâlâ mümini herkesin huzurunda değil yalnız olarak hesaba çeker ve işlediği günahları ona itiraf ettirdikten ve o kendisini helâk olacak zannettikten sonra ona şöyle der: Senin günahlarını dünyada iken gizledim. Bugün de senin için bunları affediyorum.İlk hesaba çekilecek olanlar Muhammed ümmetidir. Amellerden ilk hesaba çekilecek olan amel, namazdır, ilk verilecek hüküm ise, akıtılan kanların hükmüdür.

Sahifelerin Uçuşması: Sonra sahifeler (amel defterleri) uçuşur, insanlar amellerinin kayıtlı olduğu kitaplarını alırlar. ***“Bu kitap, küçük-büyük hiçbir şey bırakmadan sayıp döker.”*** (Kehf:49). Mümin kitabını (amel defterini) sağ eliyle, kâfir ve münâfık ise sol eliyle ve arkasından alır.

Mizan (Terazi): Sonra yaratılanların yaptıklarının karşılığını görmeleri için,gerçek, hassas ve iki kefeli bir terazi ile amelleri tartılır.Dîne uygun ve Allah rızası için yapılan ameller bu terazinin ağır çekmesine sebep olur.Kelime-i Tevhid (La ilahe illallah), güzel ahlak ve “elhamdülillah”, “sübhanallahi ve bihamdihi sübhanallahil-azim” gibi zikirler, mizanda ağır basacak amellerdendir.İnsanların iyilikleri ve kötülükleri birlikte tartılarak haklarında gerekli hüküm verilir.

Havz: Sonra müminler havzın başına gönderilirler.Havzdan bir defa içen kimse bir daha ebediyen susuzluk çekmez. Her peygamberin bir havzı vardır. Bunların en büyüğü Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)’in havzıdır.Suyu sütten daha beyaz, baldan daha tatlı ve miskten daha güzel kokuludur.Yıldızların sayısınca altın ve gümüşten kapları vardır. Uzunluğu Ürdün’deki Eyle’den Yemen'deki Aden’e kadardır. Suyu Kevser ırmağından gelir.

Müminlerin İmtihanı: Mahşerin son günü kâfirler taptıkları ilahlarının/putlarının peşine takılırlar.Putları onları yaya veya yüzüstü bir vaziyette koyun sürüleri gibi cehenneme ulaştırır. Mahşer yerinde müminler ve münâfıklardan başka kimseler kalmaz.Allah Teâlâ onların yanına gelir ve: Neyi bekliyorsunuz? diye sorar. Onlar: Rabbimizi bekliyoruz, derler. Allah Teâlâ sâk’ını (baldırını) açtığı zaman onu sâkından tanırlar ve -münafıklar hariç- secdeye kapanırlar. Allah Teâlâ şöyle buyurur: ***“O gün baldır açılır ve secdeye çağırılırlar, fakat secde etmeye güçleri yetmez.”*** (Kalem:42) Sonra O’nu izlerler. Sırat köprüsünü kurar. Müminlere bir nur verir, münâfıkların nurunu ise, söndürür.

Sırat: Müminlerin onun üzerinden geçmesi için cehennemin üzerine uzatılmış bir köprüdür.Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) *onu kaygan, çengelli ve üzerinde Sa’dan dikenleri gibi dikenler bulunan, kıldan ince ve kılıçtan keskin bir köprü olarak vasfetmiştir.*

(Müslim). Yanında amellerine göre müminlere verilecek bir nur vardır. Onların en yükseğinin nuru dağlar gibidir. En düşüğünün nuru ise, ayağının başparmağının ucunda bulunacaktır.Bu nur onların önünü aydınlatır, herkes amellerinin miktarına göre oradan hızlı veya yavaş geçer.Mümin göz açıp kapayıncaya kadar bir zaman içinde, yıldırım gibi, rüzgâr gibi, kuş gibi ve hızlı koşan yarış atları gibi süratle geçer. *“Kimisi sapasağlam geçer, kimisi yara bere içinde geçer, kimisi de cehenneme atılır.”* (Buhârî ve Müslim). Münâfıklara gelince, onların nuru yoktur.Onlar geri dönerler. Sonra müminlerle onların arasına bir sur çekilir.Sonra sıratı aşmak isterler, fakat cehenneme düşerler.

Cehennem: Cehenneme kâfirler, sonra günahkâr müminler,sonra münâfıklar girerler.Her bin kişiden dokuz yüz doksan dokuzu oraya girer.Yedi kapısı vardır. Cehennemin ateşi, dünya ateşinden yetmiş kat daha şiddetlidir. Azabı daha çok hissetmesi için kâfirin bedeni büyütülür, iki omuzunun arası üç günlük mesafe uzunluğunda, azı dişi Uhut dağı büyüklüğünde olur. Azabı tatması için derisi kalınlaştırılır ve değiştirilir. Cehennemliklerin içecekleri, midelerini parçalayan kaynar su, yiyecekleri zakkum, irin ve cerahattir. Onlar içerisinde azabı en az olan, ayaklarının altına konduğunda beynini kaynatacak olan iki parça ateştir. Orada deriler yanar, pişer, kızarır, dökülür. Orada zincirler ve halkalar vardır.O kadar derindir ki, yeni doğan bir çocuk atılmış olsa dibine ulaştığında yetmiş yaşına ulaşmış olur.Yakıtı kâfirler ve taşlardır. Sıcaklığı insanın iliklerine işleyen bir havası ve serinliği olmayan kapkara bulutları vardır. Cehennemliklerin elbiseleri ateştir.Her şeyi yer bitirir, hiçbir şey bırakmaz. Öfkeli ve uğultuludur. Derileri yakar, ateşi kemiklere ve kalplere ulaşır.

Köprü: Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) buyurdu ki: *“Müminler cehennemden kurtarılacaklar ve cennetle cehennem arasındaki bir köprüde tutulacaklar. Dünyada iken birbirlerine karşı yaptıkları haksızlıklardan dolayı birbirlerinden haklarını alacaklar.Nihayet günahlarından temizlendikten sonra cennete girecekler. Muhammed’in canını elinde tutan Allah’a yemin olsun ki, onlardan her birisi, dünyadaki derecesiyle cennetteki mertebesine eriştirilir.”* (Buhârî).

Cennet: Müminlerin barınağıdır.Yapısı gümüş ve altından, harcı miskten, taşları inci ve yakuttan, toprağı safrandandır. Sekiz kapısı vardır.Her bir kapının eni üç günlük mesafedir. Fakat çok kalabalıktır. Cennette yüz tane derece/mertebe vardır. Her bir derecenin arası yerle gök arası gibidir.Firdevs, bunların en yükseğidir. Cennetin ırmakları buradan fışkırır. Tavanı Rahman'ın arşıdır. Cennet ırmakları bal, süt, şarap ve sudandır.Kanalları olmaksızın akarlar. Mümin onları dilediği yere aktırır. Meyveleri tükenmez, yakındır, kolayca koparılabilir. Orada içi boş inciden çadırlar vardır. Bu çadırların eni altmış mildir.Her köşesinde açık, genç ve sürmeli sakinleri vardır. Bunların gençlikleri gitmez, elbiseleri eskimez. İdrar, dışkı ve pislik yoktur. Tarakları altın, terleri misktir. Kadınları güzel, aynı yaşta ve eşlerine düşkün bâkirelerdir. Cennete ilk olarak Muhammed ve diğer peygamberler girerler. En az isteyene istediğinin on katı verilir. Hizmetçileri saçılmış inci gibi ortalıkta dolaşan ölümsüz gençlerdir. Nimetlerinin en büyüğü, Allah’ı görmek, O’nun rızasına erişmek ve ebediliktir.

ABDESTİN ALINIŞI

Abdestsiz namaz geçerli değildir. Abdestin de temiz su ile alınması gerekir.Temiz su, deniz, kuyu ve nehir suları gibi, aslı üzere kalan sudur.
Not : Suya necâset düşerse, necâset suyun rengini veya tadını veyahut da kokusunu değiştirmedikçe su necis olmaz. Temiz bir madde suya karıştığında ise bu üç vasfı değişse bile, "su" adı baki kaldığı sürece temizdir.

Abdeste besmele ile başlanır. Her abdest alındığında elleri yıkamak müstehaptır. Uykudan kalkan kimsenin ellerini üç defa yıkaması müekked sünnettir.
Not : Abdest azalarını üçten fazla yıkamak, mekruhtur.

Sonra ağıza bir defa su verilir. Bu farzdır. Üç defa vermek ise daha fazîletlidir.
Not : 1. Mazmaza yaparken suyu ağıza aldıktan sonra çıkarmak yeterli değildir.Aksine suyu ağızda iyice çalkalamak gerekir. 2. Mazmaza sırasında misvak kullanmak, sünnettir.

Sonra buruna bir defa su verilir. Bu farzdır. Üç defa vermek ise daha fazîletlidir.
Not : Buruna su çekmek, yeterli değildir. Aksine suyu burnunun içine nefes yoluyla çekmek, sonra da burnundaki suyu, -elle değil de- nefesle dışarı çıkarmak gerekir.
Bunu bir defa yapmak, farzdır. Üç defa yapmak ise, müstehaptır.

Sonra yüz yıkanır.Bu farzdır. Üç defa yıkamak ise daha fazîletlidir. Yüzün yıkanmasının farz olan sınırı; en olarak kulaktan kulağa , boy olarak da saç kıllarının bitiminden genellikle çeneye kadar olan kısımdır.
Not : Sakalı, sık ise hilallemek, müstehaptır. Seyrek ise yıkamak, farzdır.

Sonra parmak uçlarından itibaren dirseklerle birlikte eller bir defa yıkanır. Bu farzdır. Üç defa yıkamak ise, daha fazîletlidir.
Not : Sağ eli, sol elden önce yıkamak, müstehaptır.

Sonra başın tamamı meshedilir ve işaret parmaklarının uçları kulak içlerine sokularak başparmaklarla kulakların arkaları meshedilir. Bütün bunlar da sadece bir defa yapılır.
Not : 1. Başın meshedilmesi farz olan kısmı; yüzün başladığı yerden enseye kadar olan yerdir. 2) Saçın uzayan kısımlarını meshetmek gerekmez. 3) Başta saç olmazsa, saçın yerine ten meshedilir.

Sonra aşık kemikleriyle birlikte ayaklar bir defa yıkanır. Bu farzdır. Üç defa yıkamak ise, daha fazîletlidir.

UYARILAR

Abdest azaları dört tanedir ?
1) Mazmaza (ağıza su vermek), istinşak (buruna su çekmek) ve yüzü yıkamak.
2) Elleri yıkamak .3) Başı ve kulakları meshetmek.
4) Aşık kemikleriyle beraber ayakları yıkamak.
Abdest azalarını sırasına göre yıkamak gerekir.
أشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له وأشهد أن محمدا عبده ورسوله
Abdest alırken bir sonraki uzvu önce yıkayarak tertibi bozmak, abdest bozar.

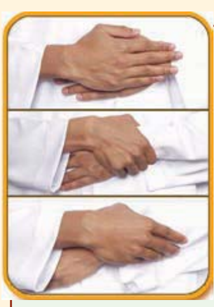
NAMAZIN KILINIŞI

Namazın Rükünleri : Kasten veya yanılarak terkedilmesi halinde namaz bozulur.
Namazın Vâcipleri : Kasten terkedilmesi halinde namaz bozulur.Yanılarak terkedilmesi halinde ise, sehiv (yanılma) secdesi yapılır.
Namazın sünnetleri : Terkedilmesi halinde namaz bozulmaz.

Namaz kılmak istediğin zaman, tam ayakta iken Allahu Ekber diye tekbir alarak başlarsın. İmam, arkasında kendisine uyanın işitmesi için bu tekbiri ve diğer tekbirleri sesli olarak söyler. İmama uyan ise, tekbirleri sessiz olarak söyler. Tekbir esnasında parmaklarının arasını kapatarak ellerini omuzları hizasına kadar kaldırır. İmama uyan, imamın tekbiri tamamlamasından sonra tekbir alır.

Not : Okunarak eda edilen rükün ve vaciplerin sessiz kılınan namazlarda bile, kendisine işittirecek kadar sesli olması gerekir. Sessiz kılınan namazların asgari ölçüsü kendisine işittirmesidir.

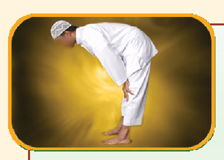
Sağ eliyle sol elini veya sol bileğini kavrar ve göğsünün altına koyar. Secde yerine doğru bakar. Sonra sünnette geçen subhâneke gibi bazı duâları okur. Sonra Euzü Besmele çeker. Bütün bunları içinden okur. Sonra Fâtiha'yı okur.Sesli okunan rekâtlerde imama uyanın (Fâtiha ve zammı sure) okuması gerekmez. Aksine imamın sustuğu veya açıktan okumadığı anlarda imama uyanın bunları okuması müstehaptır.Sonra Kur'an'dan kolayına geleni okur. İmam, sabah namazı ile akşam ve yatsının ilk iki rekâtında kıraati sesli olarak okur, bunun dışındaki yerlerde sessiz olarak okur .

Not: Sûreleri, Kur'an'daki sırasına göre okumak, müstehaptır. Bu sırayı bozmak ise, mekruhtur. Bir sûre içindeki kelimeleri veya âyetleri altüst ederek ters çevirmek, haramdır.

Sonra tekbir alır ve ellerini kaldırır, rükûa varır. Rükûda ellerini sanki onları tutuyormuş gibi dizlerinin üzerine koyar. Parmaklarının arasını açar, sırtını uzatır, başını sırtının hizasında tutar. Sonra üç defa: "Subhane Rabbiyel Azim" der. Bu rükun ile rekât idrak edilmiş olur.

Not: (Allahu Ekber) lafzı ile rükûya varırken,(Semiallahu Limen Hamideh) lafzını söylemenin vakti; o fiile intikal sırasındadır.Yoksa o fiilden önce veya sonra değildir.Bu da namazın diğer bütün tekbirleri için geçerlidir. Bunu kasten geciktirirse, namazı bozulur.

Sonra "Semiallahu limen Hamideh" diyerek başını kaldırır. Bu sırada ellerini de kaldırır.Tam doğrulduğu zaman (Rabbena ve lekel-hamdu hamden tayyiben mübaraken fih, mil'e's-semavati ve mil'el-ardi, ve mil'e mâ şi'te min şey'in ba'd) "Rabbimiz! Hamd sanadır. Çokça ve tertemiz hamd, gökler dolusu, yer dolusu ve sonra dilediğin şey dolusunca hamd sanadır." der.

Not : "Rabbena ve lekel Hamd" sözünün vakti; rükûdan tamamen doğrulduktan sonradır.Yoksa rükûdan doğrulurken değildir.

Sonra Allahu Ekber diyerek secdeye kapanır. Pazularını yanlarından ve karnını baldırlarından uzak tutar. Ellerini omuzlarının hizasında yere koyar. Bu sırada ayak ve el parmakları kıbleye yönelmiş bir halde olur. Sonra üç defa: "Subhane Rabbiyel A'la" (Yüce Rabbimi tesbih ederim) der.

Not: Secdenin şu yedi aza üzerine yapılması gerekir: İki ayak parmaklarının uçları, iki diz, iki avuç, alın ve burun. Özürsüz olarak bu azalardan kimisini secdeye kasten dâhil etmemek namazı bozar.

Sonra Allahu Ekber diyerek başını kaldırır ve oturur. İki secde arasındaki oturuşun iki doğru şekli vardır : 1) Sol ayağını yatırıp üzerine oturması, sağ ayağını dikmesi ve bu ayağın parmaklarını kıbleye doğru bükmesidir.
2) Her iki ayağının parmaklarını kıbleye doğru dikerek topuklarının üstüne oturmasıdır.
İki secde arasında bu şekillerden birisi ile oturduktan sonra üç defa: "Rabbiğfirli" (Rabbim beni bağışla) der. Buna şu duâyı da ilave edebilir: "Bana merhamet et, bana yardım et, beni yücelt, bana rızık ver, bana hidâyet et, bana âfiyet ver ve beni affet ".
Sonra ikinci secdeyi de birinci secde gibi yapar, Sonra Allahu Ekber diyerek başını kaldırır ve ayaklarının ucuna basarak ayağa kalkar. İkinci rekâtı da birinci rekât gibi kılar.
Not: Fâtiha okumanın yeri, kıyam hâlidir.Ayağa kalkma işini tamamlamadan önce Fâtiha'yı okumaya başlarsa, ayağa kalkma işini tamamladıktan sonra Fâtiha'yı yeniden okuması gerekir. Aksi takdirde namazı bozulur.

İki rekâtı tamamladıktan sonra ayaklarını yayarak teşehhüde oturur. Sol elini sol baldırının, sağ elini sağ baldırının üstüne koyar.Sağ elinin serçe ve yüzük parmaklarını yumar, orta parmağıyla başparmağını halka yapar, şehâdet parmağıyla işaret eder ve teşehhüdü (Ettehıyyatü) okur.Sonra Allahu Ekber diyerek üçüncü ve dördüncü rekâtlara kalkar, bu sırada ellerini de kaldırır.Bu rekâtları da aynı şekilde kılar, fakat kıraati sesli yapmaz ve sadece Fatiha suresini okur.

Sonra namaz üç veya dört rekâtlı ise, teverrük ederek son teşehhüd için oturur.Teverrükün doğru olan üç şekli vardır :
1) Sol ayağını yayarak sağ ayağın kaval kemiğinin altından çıkarır, sağ ayağını dik tutar ve uyluğunu da yere koyar.
2) Sol ayağını yayarak sağ ayağın kaval kemiğinin altından çıkarır, sağ ayağını yatırır ve uyluğunu da yere koyar.
3) Sol ayağını yayarak sağ ayağın kaval kemiği ile baldırının arasından çıkarır, uyluğunu da yere koyar.

Teverrük sadece iki teşehhüdü bulunan namazların son oturuşunda yapılır.Sonra teşehhüdü (Ettehıyyatü) okur.Sonra Salli ve Bârik duâlarını okur.Burada sünnette geçen bazı duâları okuması müstehaptır.Bunlardan bazıları şunlardır: "Allahım! Cehennem azabından, kabir azabından, hayatın ve ölümün fitnesinden ve Mesih Deccâl fitnesinin şerrinden sana sığınırım".

Sonra önce sağına, sonra da soluna: Esselamu Aleykum ve Rahmetullah diyerek selâm verir. Sağa ve sola selâm verdikten sonra namaz kıldığı yerde otururken sünnette geçen duaları okur.

İLİM AMEL ETMEYİ GEREKTİR

Amelsiz ilim, Allah Teâlâ, Elçisi Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem- ve mü'minler tarafından kötülenmiştir. Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: "Ey îmân edenler! Yapmayacağınız şeyleri niçin söylüyorsunuz? Yapmayacağınız şeyleri söylemeniz, Allah katında büyük bir nefretle karşılanır." (Saff Sûresi: 2-3) Ebu Hureyre -Allah ondan râzı olsun- şöyle demiştir: "Amel edilmeyen ilim, Allah yolunda harcanmayan hazine gibidir." Fudayl b. İyâd şöyle demiştir: *"Âlim, ilmiyle amel edinceye kadar câhildir." Mâlik b. Dînâr şöyle demiştir: "Adam ilmi almıştır,. Tek bir harf bile yanlışı yoktur, fakat yaptıklarının hepsi yanlıştır."*

Ey Müslüman Kardeşim ve Bacım!

Allah Teâlâ sana bu faydalı kitabı okumayı nasip etti. Geriye senin bu okuduğun şeylerin meyvelerini devşirmen kaldı. O da senin bu kitabın içindekilerle amel etmendir.

✱ **Bu kitapta, Kur'an'ın bir bölümünü ve o bölümün tefsirini okudun.Bu âyetlerin anlamlarından öğrendiğin şeyleri amel etmeye çalışmalısın.** Çünkü Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in ashâbı, on âyet okurlar, bu on âyetteki bilgileri ve amel edilecek hususları öğreninceye kadar diğer on âyeti almazlardı. Onlar şöyle demişlerdir: *"Bizler, ilim ve ameli birlikte öğrendik."* Nitekim İslâm dîni de buna teşvik etmiştir. İbn-i Abbas -Allah ondan râzı olsun-: *"Kendilerine Kitab verdiğimiz kimseler onu gereği gibi okurlar."* (Bakara:121) âyetini: *"Ona hakkıyla tâbi olurlar"* diye tefsir etmiştir. Fudayl b. İyad der ki: *"Kur'an, sadece amel edilmek için indirilmiştir.Fakat insanlar, onun kıraatini amel edindiler."*

✱ **Bu kitapta, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in sünnetinden de bazı şeyleri okudun.Bunlara da icâbet etmeli ve onlarla amel etmelisin.** Bu ümmetin sâlih fertleri bir şeyi öğrenir öğrenmez onu uygulamak ve ona dâvet etmek için birbirleriyle yarışırlardı.Çünkü onlar, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in şu emrine uyuyorlardı: *"Size bir şeyi yapmanızı emrettiğimde gücünüz yettiği kadarıyla onu yerine getirin ve sizi bir şeyden yasakladığımda da ondan uzak durun."* (Buhârî) Yine onlar, Allah Teâlâ'nın şu emrinde ifâde edilen azabından korkarlardı: *"Onun (Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in)* emrine aykırı hareket edenler, başlarına bir belânın gelmesinden veya acıklı bir azaba uğratılmaktan sakınsınlar." (Nur : 63) İşte bunun bazı örnekleri :

- Mü'minlerin annesi Ümmü Habibe -Allah ondan râzı olsun- şu hadisi rivâyet eder: *"Kim, gündüz ve gece on iki rekât (nâfile) namaz kılarsa, bunlar vesilesiyle ona cennette bir ev inşa edilir."* (Müslim) Ümmü Habibe hadisi rivâyet ettikten sonra şöyle der: ***"Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'den bu sözleri işittikten sonra bunları hiç bırakmadım."***
- İbn-i Ömer -Allah ondan ve babasından râzı olsun- şu hadisi rivâyet eder: *"Bir müslümanın, vasiyet edilmesi gereken bir şeyin vasiyetini yazmadan üç gece geçirmeye hakkı yoktur."* (Müslim) İbn-i Ömer bunu rivâyet ettikten sonra şöyle der: ***"Ben, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'den bu sözü işittiğimden beri yanımda vasiyetim olmadığı halde tek gece geçirmedim."***
- İmam Ahmed şöyle der: ***"Amel etmediğim hiçbir hadisi yazmadım.Hatta Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in hacamat yaptırdığına ve kendisine hacamat yapan Ebu Taybe'ye bir dinar ücret verdiğine rastladım.Ben de hacamat yaptırıp kan aldırdığımda bu işi yapan adama bir dinar verdim."***
- İmam Buhârî şöyle der: ***" Gıybetin haram olduğunu öğrendiğimden beri hiç kimsenin gıybetini yapmadım. Allah Teâlâ'nın beni herhangi birisinin gıybetinden dolayı hesaba çekmeyeceğini ümit ediyorum."***
- Bir hadiste: *"Kim, her (farz) namazın hemen ardından Âyete'l-Kürsî'yi okursa, onun cennete girmesine, ölümden başka hiçbir şey engel olamaz."* (Sünen-i Kübrâ) İbn-i Kayyim şöyle der: ***"Bana ulaşan bilgiye göre, Şeyhulislâm İbn-i Teymiyye şöyle demiştir: Unutmak ve benzeri durumlar dışında hiçbir farz namazın ardından bunu terketmedim."***

✱ İlim ve amelden sonra Allah Teâlâ'nın sana verdiği bu nimete başkalarını da dâvet etmen, kendini ve başkasını bu sevap ve iyilikten mahrum etmemen gerekir. Nitekim Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur: *"Bir iyiliğe vesile olan (ona yol gösteren) kimse, o iyiliği yapan gibidir."* (Müslim) Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur: *"Sizin en hayırlınız, Kur'an'ı öğrenen ve öğretendir."* (Buhârî) Yine, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur: *"Benden bir âyet bile işitseniz onu başkalarına ulaştırın (tebliğ edin)."* (Buhârî ve Müslim)

İyiliği ne kadar çok yayarsanız, sevabınız da o kadar artar, hayatta da, ölümden sonra da hasenatınız devam eder. Nitekim Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur: *"İnsan öldüğü zaman -şu üç şey dışında- amel defteri kapanır. Sadaka-i Câriye (faydası devam eden iyilikler), faydalı ilim ve kendisi için duâ eden sâlih evlat."* (Müslim)

Aydınlatıcı bir uyarı : Hergün (farz namazlarda) on yedi defadan fazla Fâtiha sûresini okuyor ve orada *"kendilerine gazap olunanlar ve sapıklığa düşenler"*'den olmamak için Allah Teâlâ'ya sığınıyoruz, sonra da davranışlarımızla onlara benziyoruz. Bilgisiz olarak amel etmek için öğrenmeyi bırakıp sapıklığa düşen hıristiyanlara benziyoruz.Bildiğimiz halde de bildiklerimizle amel etmeyip gazaba uğrayan yahudilere benziyoruz!

Allah Teâlâ'nın bizi ve seni faydalı ilimle ve salih amelle rızıklandırmasını dileriz.En iyi bilen, Allah Teâlâ ve Elçisi'dir.Allah Teâlâ'nın salât ve selâmı, efendimiz ve sevgilimiz Muhammed'in,âile halkının ve bütün ashâbının üzerine olsun.

تركي

